

Marijan SIVRIĆ
MIGRACIJE
IZ HERCEGOVINE
NA DUBROVAČKO
PODRUČJE
(1667. - 1808.)

Marijan SIVRIĆ

MIGRACIJE

**IZ HERCEGOVINE NA DUBROVAČKO
PODRUČJE OD POTRESA 1667. DO PADA
REPUBLIKE 1808. GODINE**

Dubrovnik – Mostar, 2003.

Nakladnik

Biskupski ordinarijat Mostar

Državni arhiv u Dubrovniku

HUMSKI ZBORNIK – VI.

Uredničko vijeće

mr. Tomislav Anđelić, mr. Ante Luburić,

prof. dr. Pero Marijanović, dr. Ivica Puljić

Odgovorni urednik

dr. Ivica Puljić

Recenzenti

prof. dr. Stijepo Obad

dr. Nenad Vekarić

Lektor i korektor

dr. Antun Česko

Naklada

1000 primjeraka

Tisak

Hercegtisak

Naslovnica: Zemljovid iz 1784. godine (Pomorski muzej Dubrovnik)

Stražnja korica: Zavjetna slika dubrovačkog kap. A. Berana - sukob brigantina s
gusarskim brodom, 18./19. st. (Pomorski muzej Dubrovnik)

CIP – Katalogizacija u publikaciji

Dubrovačke knjižnice Dubrovnik

UDK 314.745(497.5 Dubrovnik)»1667/1808»

325.252(497.5 Dubrovnik)»1667/1808»

SIVRIĆ, Marijan

Migracije iz Hercegovine na dubrovačko područje od potresa 1667. do pada
Republike 1808. godine / Marijan Sivrić ; <prijevod sažetka Ivona Fabris>. –
Dubrovnik : Državni arhiv ; Mostar : Biskupski ordinarijat, 2003. – 528 str. :
ilustr., 24 cm. – (Humski zbornik ; 6)

Str. 5–7: Predgovor / Ivica Puljić. – Bibliografija: str. 433–450 i
bibliografske bilješke uz tekst. – Riassunto. – Kazala

ISBN 953-998642-6-7

ISBN 953-998642-6-7

*Svojim roditeljima
Vidi i Nikoli
na spomen*

U sufinanciranju izdavanja ove knjige sudjelovalo je i
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

Mišljenjem Federalnog ministarstva prosvjete i znanosti, rješenjem br. 04-15-21/03
od 19. 8. 2003. godine, temeljem čl. 19.10 Zakona o porezu na promet ova knjiga
oslobođena je plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga.

1. PREDGOVOR

Rad dr. Marijana Sivrića *Migracije iz Hercegovine na dubrovačko područje od potresa 1667. do pada Republike 1808. godine* konačno je popunio veliku prazninu u našem poznavanju kako sudbine brojnih iseljenika s područja Hercegovine, tako i stvaranja njihovih novih naraštaja u Dubrovniku, koji i hercegovačko pučanstvo trajno zove, jednostavno, “Grad”, uključujući u taj pojam sve ono što je veliko i vrijedno. Značenje ovoga djela za oba spomenuta temata doista je vrlo veliko.

Niz *Humski zbornik* je dosadašnjim edicijama u natprosječnoj mjeri povijesno i kulturno istražio ovo dubrovačko zaleđe, tj. drevne humske i trebinjske, a danas hercegovačke prostore. U dosadašnjih 5 svezaka ovog zbornika doneseni su vrijedni rezultati istraživanja stručnjaka s raznih područja uljudbe i života uopće, od pretpovijesti do najnovijih vremena. U pripremi je još nekoliko djela koja će se posebno pozabaviti određenim segmentima iz prošlosti i sadašnjosti ovih krajeva, pa se nadamo da će većina tih vrijednih znanstvenih doprinosa doskora ugledati svjetlo dana u ovom nizu.

Knjiga dr. Sivrića puna je dragocjenih podataka o Dubrovniku i njegovu zaleđu u spomenutom razdoblju. Fluktuacija je pučanstva na ovim prostorima trajna. Ratovi, pobune i ustanci, s jedne strane, a škrtost hercegovačkog krša, s druge, mijenjali su populacijsku sliku ovog prostora. U opisima životne sudbine pojedinaca i rodova iz kojih su oni potekli susrećemo u ovoj knjizi brojne i veoma vrijedne podatke i o Dubrovniku i o ovim krajevima u tom vremenu. Na vidjelo su izašli mnogi tragovi koje su oluje prošlosti već odavno bile zamele i mrak zaborava prekrrio.

S obzirom na sam Dubrovnik, grad i njegova predgrađa, knjiga je dragocjena studija o jednom od najvažnijih oblika obnove života i svega što ga prati u vremenu nakon najveće kataklizme ovoga grada koja je doista podijelila njegovu povijest u dva, međusobno u velikoj mjeri, različita razdoblja. Dubrovački potres bio je tako razoran da se može, u nekoj mjeri, doista usporediti s rušenjem staroga Epidaure, koji se sve do novijeg vremena često i zvao, jednostavno, *Ragusa vecchia*, Stari Dubrovnik, a danas Cavtat.

Nakon potresa opet se moralo umalo sve započeti s kamena, s hridi, kao i u samim počecima Grada. U tom stvaranju novoga, nakon razorenoga, Dubrovnika velik doprinos dao je nikad neprekidani dotok svježe krvi iz zaleđa. Hercegovački katolici – Hrvati – bili su, što autor posebno naglašava, u Dubrovniku najpoželjniji doseljenici. Prije svega, oni nisu značili opasnost po sudbinu ovoga Grada i Republike. Zato su uživali znatne povlastice u usporedbi s doseljenicima drugih vjera. Zbog siromašnog podrijetla, bez teškoća su prihvaćali deficitarna zanimanja i time su omogućivali normalan razvoj i život u Gradu, koji su doista odmah doživljavali novim zavičajem i domom, što ga i sami moraju izgrađivati, prema svojim mogućnostima.

Katolički hercegovački doseljenici su se, osim toga, srcem i voljom marno uklapali u cjelokupnu dubrovačku tradiciju, veliku svetinju ovog Grada, prihvaćajući sve ono što je Dubrovniku bilo od neprocjenjive vrijednosti. Prenosili su to zdušno na svoje nove naraštaje pa su mnogi već u drugoj generaciji postajali čak i predvodnici dubrovačke kulture i prosperiteta. Dostatno je ovdje spomenuti rod Boškovića, koji je upravo već drugom generacijom proslavio Grad ne samo u domovini nego i u svijetu. Dr. Sivrić je u ovom radu zavirio u dubine tog procesa i donio je mnoge zorne dokaze kako su, s jedne strane, katolici iz dubrovačkog zaleđa ovdje širokogrudno primani i kako su oni, s druge strane, svojom radišnošću, životnošću i ljubavlju zahvaljivali na tom širokogrudnom prijemu, ovom Gradu. Nema zanimanja u koja se nisu uključili i u kojima nisu svojom prirodnim bistrinom, otpornošću i upornošću pokretali kotač Dubrovnika naprijed.

Vrijedno poglavlje rada je i ono o inovjercima u Dubrovniku i o odnosu Grada prema njima. Na temelju izvorne arhivske građe dr. Sivrić je ne samo obradio činjenice s tog područja života Dubrovnika nego je i povijesno obrazložio stav ovog Grada prema doseljenicima drugih konfesija. Dubrovnik je bio prije svega Republika; doduše, Republika prema shvaćanjima spomenutog razdoblja u Europi, i kao takav grad Europe i svijeta. Diskriminacije u pravom smislu te riječi prema onodobnim mjerilima bilo je doista malo. Drugačiji odnos prema inovjernim doseljenicima bio je uvjetovan pogledom na budućnost Grada i skrb za njegovu sigurnost. Nije bio bezrazložan strah za identitet Grada jer Dubrovčani su trajno pred očima imali za njih nepoželjnu transformaciju susjednoga Kotora. Zato, ne samo povjesničar, određene poteze dubrovačkih vlasti svatko mora procjenjivati u okrilju onoga vremena kad je takav postupak bio motiviran predostrožnošću u čuvanju vlastitog identiteta.

Knjiga dr. Sivrića je metodološki veoma dobro stručno i zamišljena i ostvarena. Pisana je stilom i načinom prihvatljivima svakom čitatelju. Doima se kao vrlo ugodna lektira koja ne zamara, nego stalno potiče na čitanje. Brojni naslovi i podnaslovi omogućuju da se gradivo čita logičnim slijedom, bez nedoumica i nejasnoća, koje je teško izbjeći u stručnim knjigama ovog stila. Ilustracije: grafikoni, rodoslovlja, tabele, karte... uvijek su veliko pomagalo čitatelju. Rad dr. Sivrića njima upravo obiluje.

Hercegovina je ovim vrijednim djelom dobila prve dragocjene spoznaje o sudbini brojne djece kojima nije mogla pružiti dostatnu materinsku skrb. Dubrovnik je dobio, u nizu djela što pronose njegovu svjetsku veličinu, jedno djelo koje, poput kamenčića u njegovim zidinama, zorno prikazuje kako se i od čega, među ostalim, gradila i sagrađila njegova veličina u svjetskim razmjerima. A niz *Humski zbornik* je ovom knjigom dosegnuo sami vrh znanstvenoga, kojemu je od pokretanja težio, nastojeći ovom kraju i narodu pružiti podatke o dubini njegovih korijena na ovim prostorima, pa time i nadu i snagu za daljnji rast u budućnosti koja stoji pred njim.

dr. Ivica Puljić

2. UVODNI DIO

Prije prelaska na predmet teme prijeko se potrebno u ovom uvodu osvrnuti na bitne procese u višestoljetnom razvoju i opstanku Dubrovnika, na ovim povijesnim prostorima u početku općine (komune) i, poslije, republike. Riječ je o teritorijalnom širenju, gospodarskom napretku, političko-upravnom ustroju i društvenoj strukturi starog Dubrovnika – grada i države. Dakako, posebna pozornost pritom obratit će se i migracijama iz Hercegovine na prostor Republike do razornoga potresa 1667. godine. O svemu tome bit će riječi tek toliko da bi se uputilo na glavnu temu ovog razmatranja, a to su migracije od 1667. do godine 1808. Teritorijalno širenje Dubrovnika teklo je od njegova utemeljenja na otočiću Rauziju oko 614. godine i završilo se u trećem desetljeću 15. stoljeća. U razdoblju od 7. do 9. stoljeća Grad se utvrdio zidinama, a pod svojom upravom imao je i okolno područje, tzv. Astoreju. Nju su činili – Župa, Šumet, Rijeka, Zaton, Gruž i neposredna gradska okolica.¹ Otok Lastovo² mu se pridružio 1272., a Mljet³ 1345. Značajno teritorijalno proširenje u kopnenom dijelu Dubrovnika je ostvario 1333. kada je kupio Ston i Pelješac.⁴ Godine 1399. od kralja Ostoje kupljeno je Primorje od tzv. Kurila (Petrovo Selo) do Imotice.⁵ U 15. stoljeću proširene su granice na istoku. Godine 1419. kupljen je istočni dio Konavala od vojvode Sandalja Hranića, a 1426. njihov zapadni dio s Cavtatom od vojvode

¹ J. LUČIĆ, *Prošlost dubrovačke Astoreje - Župe, Šumeta, Rijeke, Zatona, Gruža i okolice grada do 1366*, Dubrovnik, 1970.

² M. LUCIJANOVIĆ, "Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike", *Anali*, III, HID JAZU, Dubrovnik, 1954, str. 253-296.

³ I. DABELIĆ, "Povijest otoka Mljeta od najstarijih vremena do XV stoljeća", *Zbornik otoka Mljeta*, br. 1, str. 99-105.

⁴ V. FORETIĆ, "Kada je i kako Stonski rat došao pod vlast Dubrovnika", *Pelješki zbornik*, Ston, 1976, str. 81-92; Z. ŠUNDRICA, "Stonski rat u XIV stoljeću", *Pelješki zbornik*, 2, Ston, 1980, str. 73-190; N. Z. BJELOVUČIĆ, *Povijest poluotoka Rata (Pelješca)*, Split, 1921.

⁵ J. LUČIĆ, "Stjecanje, dioba i borba za očuvanje Dubrovačkog primorja 1399-1405.", *Arhivski vjesnik*, XI-XII, Zagreb, 1968/69, str. 99-201; G. ČREMOŠNIK, "Prodaja bosanskog primorja Dubrovniku godine 1399. i kralj Ostoja", *Glasnik ZMS*, XL (2), Sarajevo, 1928, str. 109.

Radosava Pavlovića.⁶ Tim stečevinama bio je definitivno uobličen teritorij Dubrovačke Republike, ostavši nepromijenjen sve do njena utruća 1808. godine.

Tijekom srednjeg vijeka, usporedo s teritorijalnim širenjem, Dubrovnik se borio i za svoj opstanak i političku samostalnost. U okruženju moćnih susjeda morao je često lavirati i podčiniti se nekomu od njih - Bizantu, Normanima, Mlečanima. Ponajviše ovima zadnjima, kojih se uspio osloboditi Zadarskim mirom 1358. Te godine priznao je, uz plaćanje godišnjeg danka, vlast hrvatsko-ugarskih kraljeva. Njihovo formalno pokroviteljstvo uživao je do 1526. Tada dolazi pod zaštitu moćnog Otomanskog Carstva plaćajući mu, kao i prije, danak od 12.500 perpera do konca svoga postojanja.⁷

Društvena struktura Dubrovnika formirala se u stoljećima srednjovjekovlja, u kojoj su prestiž imala vlastela, povlaštena u odnosu prema pučanima. U skladu s društvenim ustrojem unutrašnji je državno-politički sustav počivao na posvemašnjoj političkoj vlasti malobrojne vlastele. Svoju društvenu i političku prevlast ona su provodila preko državnih vijeća - Velikog i Malog, te Vijeća umoljenih.

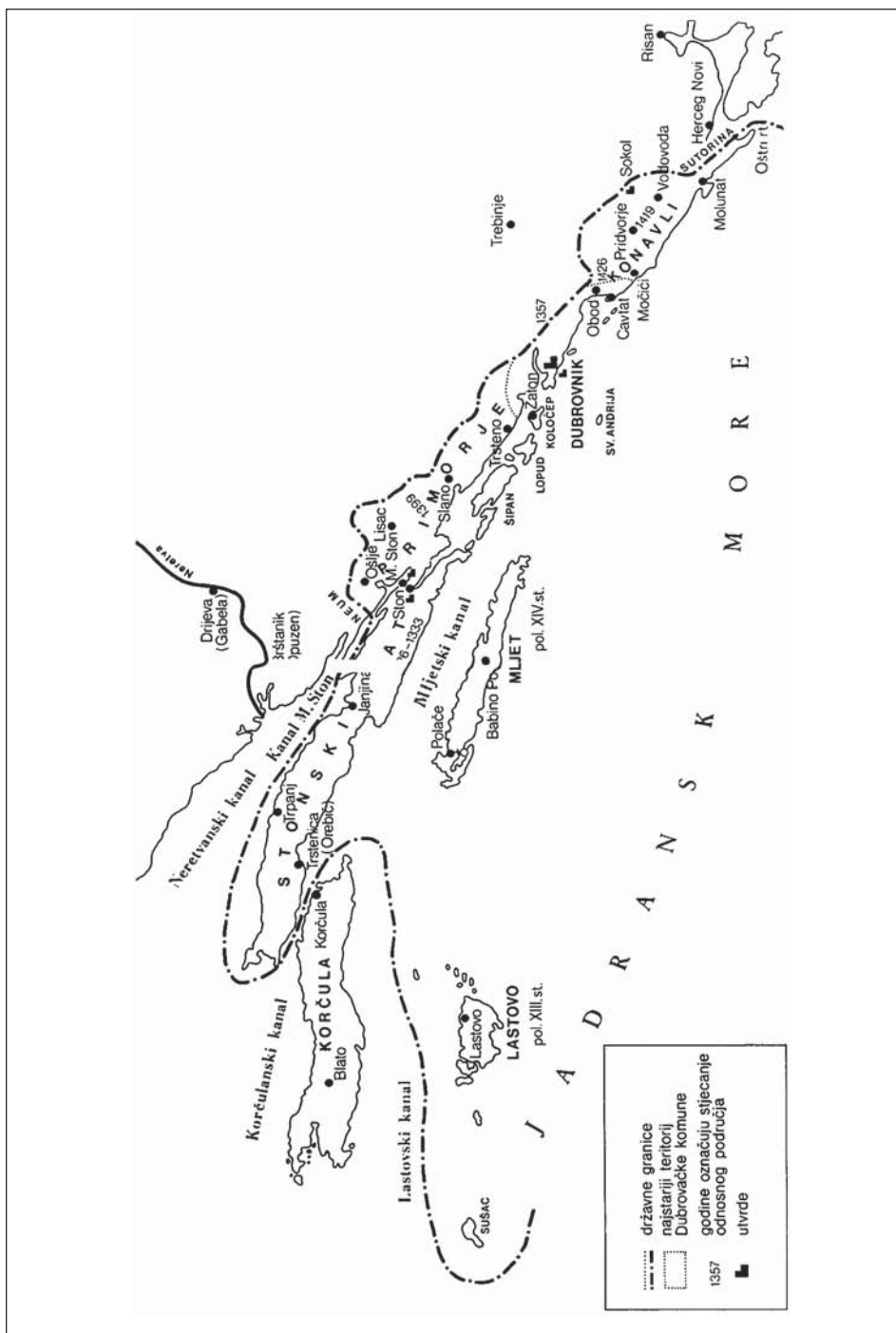
Stoljećima je Dubrovnik stvarao i svoju gospodarsku i materijalnu moć. Ona se temeljila, glede povoljnog položaja primorskoga grada, na trgovini i posredničkoj ulozi u trgovini na Levantu i Zapadu, uz svestran i raznolik pomorsko-trgovački promet i obrt. Vještom diplomacijom Dubrovnik je uspijevao ne samo očuvati slobodu i samostalnost već steći i trgovačke privilegije u svome prirodnom kopnenom zaleđu i u mnogim gradovima i zemljama u Sredozemlju. Stečene slobode i gospodarske privilegije uspješno je dograđivao i čuvao cijelo vrijeme svoje povijesti.

S vremenom se, kao posljedica teritorijalnog širenja, mijenjala i struktura stanovništva Grada i čitavoga državnog teritorija.⁸ Gospodarski napredak, a osobito uspon trgovine i obrta, uz pomorstvo i druge gospodarske aktivnosti, utjecao je na stalni priljev ljudi iz područja izvan njegova teritorija, koji su bili potrebni upravo sve dinamičnijem gospodarstvu. Ljudi željni posla dolazili su sa svih strana, iz neposrednog okruženja, ali i udaljenijih krajeva.

⁶ V. FORETIĆ, *Povijest Dubrovnika* I, str. 190-192; Ć. TRUHELKA, "Konavoski rat 1430-1433", *Glasnik ZM BiH*, XXIX, Sarajevo, 1920, str. 145-212.

⁷ V. FORETIĆ, n.d., str. 235-236.

⁸ J. LUČIĆ, "Etnički odnosi na dubrovačkom teritoriju u XIII stoljeću", *Dubrovnik*, XII, br. 4, Dubrovnik, 1969, str. 98-107.

Sl. 1. Zemljovid Dubrovačke Republike

Pritom, osnovna su bila dva migracijska smjera: kopneni i morski. S morske strane sjeverozapadnim smjerom dolazili su migranti iz hrvatskih gradova s područja pod mletačkom i austrijskom upravom, zatim iz kontinentalnog dijela Hrvatske, iz Ugarske, Austrije i Njemačke; jugoistočnim smjerom kretali su se migranti iz Kotora, Novog, Perasta, Budve, Bara, Ulcinja i gradova u Albaniji; zapadnim smjerom pristizali su migranti iz Italije, Španjolske, Francuske i drugih mediteranskih zemalja.

Za kvantitetu migracija svakako je bio najvažniji kopneni smjer, i to u prvom redu susjedna Hercegovina, zatim Bosna, pa druge zemlje iz unutrašnjosti Balkanskog poluotoka. Najvažniji migracijski val pristizao je redovito iz najbližih predjela Hercegovine.

Proces iseljavanja iz Hercegovine, kao pojava, prisutan je, naime, bio stoljećima. Uzroci tomu, u pojedinim razdobljima, bili su različiti. Odvijao se u više smjerova, negdje s jačim, drugdje slabijim intenzitetom. Pritom je između onih najfrekventnijih za koje se odlučivalo hercegovačko pučanstvo bio je i teritorij Dubrovačke Republike. Njegova pojava datira još od srednjega vijeka. Pojačan intenzitet imao je za turskih osvajanja susjednih zemalja, a posebice Bosne i Dubrovniku susjedne Hercegovine.⁹ Pridošlice na dubrovačko područje iz Hercegovine u srednjem vijeku, na osnovi dosadašnjih i poznatih nam istraživanja, mogu se klasificirati s obzirom na zanimanje i socijalni položaj u nekoliko skupina. To su, kao prvo – roblje, posluga, obrtnici (šegrti i majstori), zemljoradnici i stočari, razne kategorije poslovnih ljudi, a u manjoj mjeri vlastela i duhovne osobe. Robovi i robinje¹⁰ podrijetlom iz Hercegovine spominju se već u 13. stoljeću. Potječu iz raznih hercegovačkih mjesta – Slivna, Uskoplja, Trebinja, Rudina, Večerića¹¹, ili općenito iz Huma. Kupci su im bili Dubrovčani ili su prodavani na trgovima roblja u Sredozemlju – Cipru, Španjolskoj, Italiji, Francuskoj. U 14. i 15. stoljeću spominju se robovi dovedeni iz Neretve i Popova. U znatno većem

⁹ I. SINDIK, *Dubrovnik i okolina*, SEZ, SANU, PI NPS, knj. 23, Beograd, 1926; D. DINIĆ-KNEŽEVIĆ, *Migracije stanovništva iz južnoslovenskih zemalja u Dubrovnik tokom srednjeg vijeka*, SANU, Ogranak u N. Sadu, Filozofski fakultet u N. Sadu, Odsjek za istoriju, N. Sad, 1995.

¹⁰ O ropstvu: A. SOLOVJEV, "Trgovina bosanskim robljem do godine 1661", Glasnik Državnog muzeja u Sarajevu, N. S. knj. I, Sarajevo, 1946, str. 139-164; V. VINAVER, "Ropstvo u starom Dubrovniku (1250-1650)", Istorijski pregled, knj. I, Beograd, 1954; G. ČREMOŠNIK, "Izvori za istoriju roblja i servcijalnih odnosa u našim zemljama srednjeg vijeka", Istorijsko-pravni zbornik I, Sarajevo, 1949, str. 154-159.

¹¹ Područje Brotnja i Blata kod Mostara.

broju bilo ih je iz udaljenijih krajeva Bosanske Države – od Usore, Sane, Vrbasa, Prače, Lašve, Drine, Srebrenice, ili općenito iz Bosne.¹²

Druga kategorija ljudi koji su se u srednjem vijeku doseljavali iz Hercegovine u Dubrovnik bila je ženska i muška kućna i druga posluga, zapravo nekvalificirana radna snaga. Dok se kod roblja odnos temeljio na kupoprodaji, kod posluge je odnos uspostavljan ugovorom. Ljudi tog zanimanja, prema poznatim činjenicama, dolazili su iz raznih hercegovačkih mjesta. Tako se spominju sluge iz: Dabra, Desni, Dobranja, Dubrava, Fatnice, Huma, Imotskog, Luga, Ljubinja, Nevesinja, Orahova Dola, Popova, Rapti, Rudina, Grebaca, Trebinja, Uskoplja, Vidova polja, Vrma, Vrsinja.¹³ Iz Hercegovine je u Dubrovnik u srednjem vijeku dolazio neobično veliki broj šegrti (djeteća) na izučavanje različitih obrta. Njihovo je naukovanje vremenski trajalo različito. Kad bi završili školovanje, mnogi bi ostajali raditi kao pomoćnici u radionicama svojih majstora. Neki su uspijevali i sami postati majstorima i otvoriti vlastitu radionicu. Obrti koje su izučavali bili su - zlatarski, slikarski, kožuharski, kožarski, postolarski, čizmarski, tkački, krojački i drugi. Podrijetlom su bili, što se Hercegovine tiče, iz: Belinića, Bileće, Dabra, Dubrava, Fatnice, Gacka, Ljubinja, Ljubomira, Nevesinja, Popova, Trebinja, Vrsinja i Zagorja.¹⁴ Tijekom srednjeg vijeka s posjeda humskih i travunskih velmoža Hranića-Kosača, Redenovića-Pavlovića, Draživojevića-Sankovića, Grgurevića-Nikolića i drugih srednjih i sitnih feudalaca bježali su njihovi ljudi, mahom zemljoradnici i stočari, na dubrovački teritorij. Razlozi su osim ratnih nedaća i kuge bili i potraga za povoljnijim kmetskim uvjetima na posjedima dubrovačke vlastele. Njih je trebala i dubrovačka vlastela, nadasve nakon epidemija i većih pomora, radi obrade njihovih imanja, posebno vinograda, ali i novih krčevina i stvaranja obradivog zemljišta. Oni su bili bolje plaćeni nego ostala nekvalificirana radna snaga. Pridošlica te vrste bilo je najviše iz Popova, Trebinja, Vrsinja i Bobana, a nešto manje i iz drugih predjela.¹⁵

U Dubrovnik su u srednjem vijeku dolazili poslovni ljudi iz različitih krajeva. Bilo ih je iz zemalja u dubrovačkom zaleđu, pa tako i iz Hercegovine. Kako doznajemo iz dokumenata, najčešće su to bili trgovci. Oni su u Dubrovniku stjecali novčani kapital, imanja i kuće. Mnogi su sklapali

¹² D. DINIĆ-KNEŽEVIĆ, n. d., str. 18, 31-32.

¹³ Isto, str. 41-46.

¹⁴ Isto, str. 67-70.

¹⁵ Isto, str. 120.

ženidbene ugovore i ženili se u Dubrovniku, dobivali miraz i trajno se nastanjivali i postajali dubrovački podanici, pa i građani. Tako se spominju osobe iz Neretve, Popova, Trebinja, Vrma, Gacka, Nevesinja i drugih hercegovačkih mjesta. Očito je da je većina migranata iz Hercegovine, bez obzira na njihovo zanimanje, podrijetlom iz istih mjesta i krajeva. Riječ je o prostorima bližima dubrovačkom teritoriju.

* * *

Iseljavanje se iz Hercegovine nastavilo i nakon turskog zaposjedanja pred kraj 15. stoljeća. Proces se odvijao i tijekom sljedećih – 16. i 17. stoljeća. Primaran čimbenik u izazivanju migracijskih gibanja iz Hercegovine, u različitim smjerovima, pa tako i prema Dubrovniku u 16. i 17. stoljeću, bile su permanentno nemirne prilike i gotovo neprekinuto ratno stanje izazvano turskim osvajanjima. Takvo stanje potrajalo je i nakon kraha turske ofenzivne politike i prelaska u defenzivu, kao posljedica vojnih poraza tijekom druge polovice 16. stoljeća. Iduće, 17. stoljeće proteklo je u znaku dva velika rata – Kandijskog (1645.-1669.) i Velikog bečkog rata (1683.-1699.), koji su vođeni između Osmanskog Carstva i raznih koalicija europskih zemalja. Njihovo je značenje u potiskivanju Turske iz pojedinih dijelova europskog kontinenta.

Intenzitet migracija iz Hercegovine na prostor Republike u razdoblju od 60-ih godina 15. stoljeća do potresa 1667. nije bio istovjetan. Ovisilo je to o gospodarskim potrebama i prilikama koje su u danom trenutku vladale u Dubrovniku. Da je migracija bilo uvijek u spomenutom razdoblju, pokazat ćemo na primjerima. U Dubrovniku je tako u tom razdoblju znatan broj Hercegovaca zaključio brak s osobama iz Grada i predgrađa – Pila i Gruža, ili iz njegove okolice. O tome nam svjedoče ženidbeni ugovori i potvrde o mirazu koji su ženici primali za svoje buduće supruge od njihovih roditelja ili druge rodbine. Podatke o tome nude nam i oporuke osoba podrijetlom iz Hercegovine. *Ivan Tasovčić* i *Tomuša*, kći Rajana Radovanovića, tada udovica Radovana Gabrilovića, zaključili su ugovor o ženidbi 10. studenog 1461.¹⁶ Oporuku u Dubrovniku ostavila je 13. rujna i 1. listopada 1462. *Stanisava*, kći *Radosava* iz Popova.¹⁷ *Stanica*, žena pok. *Radokne Ptirkovića* iz Graca u Dobrovu (*Dobrahovu*) u Zažablju, ostavila je oporuku 4. ožujka 1493., proglašenu 1503. Stanovala je, vjerojatno kao sluškinja, u domu

¹⁶ DAD, Pacta matrimonialia (dalje – P. M.), No 2, f. 128.

¹⁷ DAD, Test. Not., No 18, f. 23¹.

Nikole Mihova Sarache, a pokopana u Dubrovniku.¹⁸ Godine 1511. (4. srpnja) ugovor o braku zaključili su *Marko Pribatović* iz Trebinja i *Paula*, kći Vladislava *Miobratovića*.¹⁹ Parlabuč *Radič Grubačević* iz Popova (*Radiz Grubaceuich de Popouo habitator Ragusii ad Pillas p(ar)labuchi et hortulani...*) ostavio je oporuku 13. srpnja. i 13. listopada 1513.²⁰ *Kata*, žena Petra *Pavlovića*, vojvode humskog (*vojvode cumschi*), ostavila je oporuku 1. rujna 1518. Bila je kći Ivana Ivaniševića iz Poljica u Krajini, pokopana u Slanom.²¹ *Franjo Radatović* (*moscator*) sklopio je 26. svibnja 1526. ugovor o braku s *Franom*, kćeri Nikole *Radoevića*, “*comitis de Popouo*”²². *Ljubiša Radivoević* “*cimator*” sklopio je ugovor o braku s *Margaritom*, kćeri Stjepanovom iz Grebaca.²³ *Vukota Radovčić* iz Trebinja, “*habitor Ragusii*”, zaključio je ženidbeni ugovor 21. siječnja 1529. s *Marijom Radonjić*.²⁴ *Kolenda Ilić* (Hilić), trgovac iz Trebinja, ostavio je oporuku s adicijom od 21. rujna i 27. listopada 1532., napisanu u njegovoj kući u Trebinju.²⁵ Ženidbeni ugovor u Dubrovniku zaključili su 18. ožujka 1534. *Đuro Ivanović* iz Trebinja (*habitans ad Pilas*)²⁶, a 22. prosinca 1535. *Petar Ljubojević* iz Popova i služavka *Cvijeta Pavova*,²⁷ te 20. listopada 1543. *Petar Dragojević* iz Trebinja, također *habitor Ragusii*, s *Milahnom*, kćeri Radonje *Pavlovića* iz Glavske.²⁸ To isto učinili su 23. veljače 1543. *Vladislav Đurđević* iz Žurovića (*habitor Plocciarum*) i *Jakuša*, kći Paska *Ivanovića* iz Pločice.²⁹ Iste, 1543. (27. studenog) zaključili su ženidbeni ugovor *Stjepan Grubeljević* iz Popova i *Marica*, kći Jure *Rusića* iz Uskoplja.³⁰ *Dragoje Radoević* (*famulus*) kod Nikole Jeronima Ranjine ugovorio je ženidbu u studenom 1548. s *Marijom*, kćeri Krile *Ratkovića* iz Bobana.³¹ Iste, 1548. (6. veljače) zaključili su brak *Pavao Radonjić* iz Bobana i *Lucija*, kći Antuna

¹⁸ DAD, Test. Not., No 29, f. 13-13'.

¹⁹ DAD, P.M., No 4, f. 179'.

²⁰ DAD, Test. Not., No 31, f. 81'.

²¹ DAD, Test. Not., No 32, f. 193-197.

²² DAD, P.M., No 6, f. 58.

²³ DAD, P.M., No 6, f. 95.

²⁴ DAD, P.M., No 6, f. 91'.

²⁵ DAD, Test. Not., No 35, f. 179-179'.

²⁶ DAD, P.M., No 7, f. 1.

²⁷ DAD, P.M., No 7, f. 35.

²⁸ DAD, P.M., No 8, f. 3.

²⁹ DAD, P.M., No 7, f. 133'.

³⁰ DAD, P.M., No 8, f. 5.

³¹ DAD, P.M., No 8, f. 71.

Paskojevića.³² *Dragiša Radoević* iz Žurovića zaključuje 5. studenog 1550. ugovor s *Jelušom*, kćeri *Stjepana Vukodića* iz Konavala.³³ Međusobni ugovor utanačili su *Nikola Plavčić* iz Popova 3. travnja 1551. s *Radosavom Vukićevom* iz Dubrovnika, služavkom Lovre Paska Sorga³⁴, a 25. rujna 1551. *Nikola Blažev* (sutor) i *Barbara*, kći *Andrije Ivanova Medvjedovića* iz Orahova Dola u Popovu.³⁵ *Radosav Radičević* iz Luga (*habitor Ragusii*) ugovorio je brak sa *Stanulom*, služavkom kod Klementa Antuna de Gozze.³⁶ *Rade Ivanov* iz Popova i *Marica*, kći Vlahote iz Zatona, zaključili su ugovor 24. ožujka 1556.³⁷ *Nikola Miljević* iz Popova ženi se 20. kolovoza 1563. *Anom*, kćeri Tome Ivanova.³⁸ *Antun Radovanović* iz Vitaljine ugovorio je brak 25. srpnja 1572. s *Dragnom* Markovom iz Popova.³⁹ *Stjepan Kristov* (*faber lignarius*) zaključio je 24. prosinca 1592. ženidbeni ugovor s *Cvijetom*, kćeri Vladisava *Miloševa* iz Popova.⁴⁰ *Mate Ivana Medvjedovića* (*Orsini*) zaključio je ženidbeni ugovor 3. travnja 1598. s *Marijom*, kćeri “Aleksandri de Luccaris rel(icta) ex primo matrimonio qm Francisci Ioannis mercarii de Insula Media”.⁴¹ Početkom 17. stoljeća nalazimo dva ženidbena ugovora iz obitelji Popović iz Žakova u Popovu: *Rade Ivanov Popović* ugovorio je brak 11. veljače 1602. s *Jelom* Vicenta Đure *Gleđevića*, a *Đuro Nikolin Popović* 23. prosinca 1610. s *Katom*, kćeri Frane *Jezusovića*.⁴² *Petar Ivanov Samunello* iz Graca ugovorio je ženidbu 2. lipnja 1621. s *Perom*, kćeri Paska “kalafata” iz Malog Stona.⁴³

Iz primjera koje smo naveli očita je u Dubrovniku i njegovim predgrađima nazočnost Hercegovaca u spomenutom razdoblju. Potječu iz različitih mjesta. Najviše ih je iz Popova, Žurovića, Bobana, Trebinja i Zažablja. Riječ je, dakako, o Dubrovniku najbližim dijelovima Hercegovine. Oni tu osnivaju bračne zajednice s osobama ne samo iz Dubrovnika već iz drugih dijelova Republike. Među njima su ljudi različitih zanimanja, a čini se da

³² DAD, P.M., No 8, f. 62.

³³ DAD, P.M., No 8, 96'.

³⁴ DAD, P.M., No 8, f. 101'.

³⁵ DAD, P.M., No 8, f. 108'.

³⁶ DAD, P.M., No 8, f. 142.

³⁷ DAD, P.M., No 8, f. 178.

³⁸ DAD, P.M., No 9, f. 60'.

³⁹ DAD, P.M., No 9, f. 171'.

⁴⁰ DAD, P.M., No 10, f. 222.

⁴¹ DAD, P.M., No 11, f. 49.

⁴² DAD, P.M., No 11, f. 164.

⁴³ DAD, P.M., No 12, f. 15.

dominiraju sluge i sluškinje. Ima i trgovaca, pa i onih najbogatijih. Od takvih su spomenuti trgovci *Rade* i *Đuro* iz obitelji *Popović*, koja se srodila s istaknutim obiteljima *Jezusović* i *Gleđević*, pa je i sama bila primljena u *lazarine* i *antunine*.

* * *

Doseljavanje na dubrovačko područje odvijalo se u specifičnim okolnostima. Ono se bitno razlikuje od kronološki istodobnih seoba koje su s prostora Hercegovine bile usmjerene na teritorij Dalmacije, tada pod upravom Mletačke Republike. Obilježje seoba na mletačko područje bila je - *masovnost* i *organiziranost*. O broju migranata odlučivale su trenutačne okolnosti i procjene mletačke vlasti. Ovisilo je to o procjeni njezinih vojnih potreba i potreba napuštivanja od Turaka oslobođenih prostora. Organizatori tih seoba bile su osobe koje su Mlečani slali u Hercegovinu s unaprijed određenim planom. To isto činili su narodni prvaci iz Hercegovine, u službi Mletačke Republike, a na zahtjev predstavnika mletačke vlasti u Dalmaciji. Suprotne su naravi migracijska kretanja iz Hercegovine usmjerena na prostor Dubrovačke Republike. Naime, ona nisu bila organizirana ni masovna. Razlozi su tomu višestruki. O tome nešto poslije.

U svezi s ovom temom nameće se i pitanje načina doseljavanja migranata – etapnog ili neposrednog, u glavno gradsko središte, u grad Dubrovnik. Nije pritom bilo nikakva čvrsto ukorijenjena i ustaljenog propisa ili pravila kao npr. da bi netko morao proboraviti određeno vrijeme na izvangradskom prostoru, u nekom udaljenijem dijelu Republike, da bi u danom trenutku mogao doći u Grad. Istina, u prethodnim stoljećima bilo je, povremeno, propisa te vrste uvjetovanosti. Slučajeva etapne seobe je bilo, i mogu se primjerima potkrijepiti. Ali to nije bilo pravilo, već samo slučaj za sebe. Zbog toga su dolasci u Grad, većinom, bili neposredni. Bilo je to uvjetovano, prije svega, potrebama gradske obrtničke proizvodnje, trgovine i pomorsko-trgovačkog prometa. U pitanju su i druge potrebe, kao što je vojna služba, pa i druga zanimanja nužna jednoj gradskoj sredini.

Zanima nas i **socijalno podrijetlo** doseljenika iz Hercegovine. Proces migracija odvijao se u uvjetima slabo razvijenih gradskih središta u Hercegovini. U njima je, pretežito, bilo muslimansko stanovništvo. Zato su migranti bili uglavnom seljaci, zavisni kmetovi, ali i slobodnjaci. Po zanimanju su to zemljoradnici i pastiri, a najčešće jedno i drugo istodobno. Manje ih je bilo iz gradskih sredina. Među njima su prednjačili trgovci, a zatim obrtnici.

Jedno pitanja u svezi s hercegovačkim doseljenicima u Dubrovnik traži svoj odgovor. Ono bi se moglo izraziti na sljedeći način: *Što se događalo s doseljenicima, njihovim obiteljima i potomstvom?* Odgovor će najbolje dati osvrt na njihova zanimanja i udjel u gospodarskom i društvenom životu Dubrovnika. Istodobno će se dobiti, djelomice, odgovor o uzrocima i motivima dolaska. Tako nam postaju jasnije okolnosti koje su vladale u dubrovačkoj sredini i taj dolazak omogućivale.

U ovom radu pokušat će se, na podlozi relevantnih povijesnih vrela, upozoriti na neka ključna pitanja, a to su:

- uzroci migracijskih kretanja iz Hercegovine na dubrovačko područje,
- karakter i intenzitet migracija,
- vjerska i etnička pripadnost i socijalno podrijetlo migranata,
- značenje migracija za gospodarstvo i demografsku obnovu Dubrovnika.

Rezultati do kojih se dođe bit će od koristi i za rasvjetljavanje etničke slike i demografskih kretanja u Hercegovini u zadanim kronološkim okvirima, tj. od 1667. do 1808. godine. Da bi se uputilo na kontinuitet procesa iseljavanja, kao što je i prije istaknuto, dan je osvrt i na razdoblje koje je prethodilo velikom potresu 1667. i na stanje tog procesa neposredno nakon ukinuća Republike 1808. godine. Polazeći od ciljeva istraživanja koncipirana je i tematska struktura ovog rada. Sljedeće tematske cjeline, uključujući i ovaj uvod, zapravo su okvir onih projekcija u kojem se odvijao proces iseljavanja iz Hercegovine na prostor Dubrovačke Republike.

Poradi doseljavanja nastajale su na prostoru Republike, posebno u Gradu, stanovite demografske promjene. Mijenjalo se i brojčano stanje i Grada i ukupnog broja stanovnika Republike. O tome, uglavnom na osnovi procjena, podatke su za razna razdoblja ostavili stari dubrovački pisci i kroničari. Njihovi se podaci u pogledu brojčanog stanja odlikuju stanovitim pretjerivanjima. Suvremena historiografija također se bavila ovim pitanjem. Predstavници starije generacije procjene su, za pojedina razdoblja, izvodili na osnovi političkih okolnosti, gospodarskog stanja i zdravstvenih, kulturnih i drugih prilika. U najnovijim istraživanjima ovom pitanju se pristupa na egzaktniji način. Podloga su matične knjige i najrelevantniji povijesni izvori.⁴⁴

⁴⁴ Predstavници ovog smjera su: Stjepan KRIVOŠIĆ, *Stanovništvo Dubrovnika i demografske promjene u prošlosti*, str. 13-52; N. VEKARIĆ, "Broj stanovništva Dubrovačke Republike u 15. 16. i 17. stoljeću", *Anali*, sv. XXIX, ZPZ HAZU u Dubrovniku, Dubrovnik, 1991, str. 7-22.

3. PRILIKE U HERCEGOVINI I DUBROVAČKOJ REPUBLICI OD SREDINE 17. DO RANOG 19. STOLJEĆA

Godine 1482. pao je u turske ruke Novi kao posljednji ostatak države hercega Stjepana Vukčića - Kosače. Taj se događaj uzima kao godina definitivnog pada Hercegovine pod vlast Otomanskog Carstva.⁴⁵ Turci su u dodir s Hercegovinom došli mnogo prije, a postupno su osvajali dijelove njezina teritorija i uspostavljali svoj upravno-politički ustroj.⁴⁶ Tako iz zbirnog popisa bosanskog sandžaka iz 1468. doznajemo da se Hercegovina, podijeljena na nahije, nalazila u njegovu sastavu. Prostorni okvir Hercegovine u vrijeme otomanske vlasti nije bio fiksna. Naprotiv, bio je podložan čestim promjenama, što je bilo posljedicom novih teritorijalnih osvajanja ili, pak, gubitka pojedinih osvojenih prostora. Zbog toga se, desetak godina nakon toga, spominje i zasebni hercegovački sandžak u vilajetu Hercegovina, o čemu svjedoči i popisni *defter* poreznih obveznika iz 1477. godine.⁴⁷ Budući da su turska osvajanja napredovala u Hercegovini i dalje prema moru, povećao se i prostor hercegovačkog sandžaka. Tako je početkom 16. stoljeća on imao pet *kadiluka* (kotareva), a njihov se broj sredinom istog stoljeća povećao za tri nova kadiluka. U drugoj polovici 16. stoljeća osnovana su još tri nova kadiluka tako da ih je koncem ovog stoljeća bilo ukupno dvanaest.⁴⁸ Za nas su najzanimljiviji kadiluci – Mostar, Blagaj, Počitelj, Gabela, Imotski, Novi. Od godine 1470. do 1580. hercegovački je sandžak bio u sastavu rumelijskog ejaleta (pašaluka), kao više upravno-političke jedinice.

Od 1580. Hercegovina je bila u turskoj upravnoj jedinici – hercegovačkom sandžaku, koji je bio u sastavu bosanskog ejaleta (pašaluka). Administrativno-upravno ustrojstvo hercegovačkog sandžaka doživjelo je nove promjene u prvoj polovici 17. stoljeća. Osnovano je pet novih kadiluka,

⁴⁵ V. ATANASOVSKI, *Pad Hercegovine*, Istorijski institut, Nučna knjiga, Beograd, 1979.

⁴⁶ *Historija naroda Jugoslavije*, II, Pogl. I, Osmansko carstvo i njegovo uređenje, str. 1-19.

⁴⁷ A. ALIČIĆ, *Poimenični popis sandžaka vilajeta Hercegovina*, Monumenta turcica, Orijentalni institut u Sarajevu, Tom 6, Ser. II, Defteri, knj. 3, Sarajevo, 1985.

⁴⁸ H. ŠABANOVIĆ, *Bosanski pašaluk*, Svjetlost, Sarajevo, 1959, str. 188.

među kojima je bio i kadiluk Ljubuški. Tada je u ovom sandžaku bilo 17 kadiluka.⁴⁹ Teritorijalni gubici što ih je Otomanska Carevina pretrpjela u sjevernim i zapadnim krajevima Hrvatske, nakon Velikoga bečkog rata (1683.-1699.) i Karlovačkog mirovnog ugovora, izazvali su nove administrativno-upravne promjene u bosanskom pašaluku u 18. stoljeću. Jedan od pet njegovih sandžaka bio je i hercegovački, koji je tada imao 14 kadiluka. Njihov se broj smanjio zbog mletačkih osvajanja u Dalmaciji i Boki.⁵⁰ Ta upravno-politička podjela, s neznatnim izmjenama, zadržala se tijekom cijeloga 18. pa sve do novih promjena koje su uslijedile početkom 19. stoljeća, tj. 1817., 1826. i 1833. godine.⁵¹ Prilike u hercegovačkom sandžaku tijekom 17. stoljeća bile su vrlo nemirne i turbulentne. Očitovalo se to u ratovima Otomanske Carevine s pojedinim europskih zemljama ili njihovim koalicijama, koji su redovito i snažno zapljuskivali Hercegovinu. U prvom redu riječ je o dva rata u 17. stoljeću: Kandijskom (1645.-1669.) i Velikom bečkom ili Morejskom ratu (1683.-1699.). U 18. stoljeću od ratnih zbivanja značajan je tzv. *mali rat* (1714.-1718.), između Venecije i Turske, pa Austro-turski rat (1736.-1739.). Potkraj stoljeća pečat zbivanjima daje Francuska revolucija i Napoleonovi ratovi. Tome su se pridružili uskočki pokret i permanentna hajdučija. Sve je to izazivalo pomicanje pučanstva i migracijske pokrete u različitim smjerovima. Jedan od najznačajnijih i najmasovnijih iz zapadne, sjeverozapadne i jugoistočne Hercegovine kretao se prema mletačkim posjedima u Dalmaciji – od Neretve, preko Vrgorca, Makarske, Imotskog, Sinja, pa sve do Zadra i Ravnih kotara.⁵² Jedan dio iseljenika prelazio je dubrovačku granicu i sklanjao se na teritoriju Republike.

Usporedo s upravno-političkim ustrojem Turci su u osvojenim krajevima, pa tako i u Hercegovini, uspostavljali društveni sustav baziran na već gotovom turskom feudalnom obrascu.⁵³ On se zasnivao na vojnom ustroju osmanske države, na njezinoj vojnoj organizaciji i permanentnim osvajanja

⁴⁹ Isto, str. 188.

⁵⁰ Isto, str. 230.

⁵¹ Isto, str. 232.

⁵² J. SOLDÓ, "Etničke promjene i migracije u Sinjskoj krajini krajem 17. i početkom 18. stoljeća", Zbornik Cetinske krajine, 1, Sinj, 1979; Nevenka BEZIĆ-BOŽANIĆ, "Stanovništvo Sinja u Lovrićevo doba", Zbornik Cetinske krajine, Sinj, 1979, str. 125-154.

⁵³ *Historija naroda Jugoslavije* (dalje – HNJ), II, Pogl. I – Osmansko feudalno uređenje i posljedice njegova uvođenja, str. 29-40.

njima tuđih prostora.⁵⁴ To je bio imperativ za održanje takva političkog, društvenog i vojnog sklopa. Osmanska je država bila ne samo vojnička već i strogo centralizirana. Podlogu tomu davala je Kanun-nama sultana Sulejmana II. Zakonodavca iz 1556., koja je vrijedila i za hercegovački sandžak. Glavnu ekonomsku podlogu tom sustavu činila je zemlja. Ona je bila *mirijska* ili državna. U prvoj fazi osmanske vlasti uspostavljen je tzv. timarski sustav. Zemlja je bila podijeljena na veleposjede – *timare*, *zeamete* i *hasove*. Država ih je dodjeljivala spahijama u vojnoj službi na uživanje. Zemlju su obrađivali slobodni seljaci ili raja, pod određenim uvjetima i obvezama. Tako je bilo u fazi postojanja timarsko-spahijskog sustava do sredine 16. stoljeća.⁵⁵ Od druge polovice 16. stoljeća narušavao se taj sustav i otpočinjao je proces čitlučenja, koji je značio pretvaranje državne zemlje u privatnu ili *mulkovnu*. Tako je dotad slobodni seljak postajao zavisni kmet (čivčija) - obrađivač zemlje. Svi ti procesi odvijali su se i na prostorima Hercegovine, dakle hercegovačkog sandžaka.⁵⁶

U okvirima državno-političkog i društvenog ustroja, a na postojećoj materijalnoj podlozi izrastala je i adekvatna gospodarska struktura na prostorima Hercegovine u osmansko doba. Kada je u pitanju gospodarski razvoj Hercegovine u osmansko doba, vrlo je važan unutrašnji ambijent i vanjskopolitičko okruženje. Unutrašnji je ambijent bio nepogodan i ograničavajući za gospodarski prosperitet i društvene mijene. Osnovne karakteristike tog unutrašnjeg ambijenta su vojno-feudalni ustroj i kmetски odnosi, zatvorenost i statičnost prostora, bez življih i nesmetanih dodira s naprednijim – neposrednim i daljim izvanjskim okruženjem. A upravo je okruženje obilježeno neprijateljstvima i permanentnim ratovanjima. Pritom, kada je u pitanju gospodarski razvoj Hercegovine u osmansko doba, često su se sukobljavali središnji, pokrajinski i lokalni interesi. Uloga središnje vlasti u gospodarstvu Hercegovine bila je gotovo minimalna. Režimi koji su uspostavljeni na granicama, bili su hiroviti, podložni promjenama, a nisu pogodovali slobodnijoj cirkulaciji roba i ljudi. Tako se i trgovina s Dubrovnikom i primorskim gradovima usmjeravala na određene prelaze, radi bolje kontrole i fiskalnih razloga – ubiranja carinskih prihoda i drugih dažbina.

⁵⁴ HNJ, II, Pog. I – Državno i vojničko uređenje Osmanskog Carstva, str. 19-29.

⁵⁵ HNJ, II, Pog. V – Bosna i Hercegovina, str. 116-120. i 130-137.

⁵⁶ HNJ, Pog. V. Čitlučenje u Bosni u XVI stoljeću, str. 137-13; Pog. XV – Jačanje čifčijskih odnosa, str. 483-524.

Sl. 2. Pregledna karta Hercegovine u današnjim granicama

Gospodarski napredak Hercegovine odvijao se u okvirima različitih proturječnosti, pa i onih u sferi trgovačke razmjene, kao važne grane gospodarstva. Dubrovačka Republika nastojala je zadržati tradicionalni privilegirani položaj u trgovačkoj razmjeni u Osmanskom Carstvu, pa tako i u Hercegovini, svom neposrednom zaleđu. Mletačka Republika težila je ostvariti rekompenzaciju u Osmanskom Carstvu na račun prije stečenih privilegija na Mediteranu, koje je ispustila iz svojih ruku. Svakako je to utjecalo i na smjerove trgovačkog prometa u Hercegovini. Osmansko Carstvo ustrajavalo je u očuvanju tradicionalnih prihoda na bazi robnog uvoza i izvoza. Hercegovačka trgovina, koja se oporavljala pod konac 17., a osobito početkom 18. stoljeća, išla je svojim putem i gospodarskom logikom, u mogućim smjerovima u postojećem okruženju. Dubrovačka je Republika tek djelomice uspijevala zadržati posredničku ulogu u trgovini na prostorima Osmanskog Carstva. Tako je bilo i na prostoru Hercegovine, kad se u ovom razdoblju pojavljuju u sve većem broju domaći trgovci u ulozi posrednika. Značenje Dubrovačke Republike bilo je i u tome što je s područja susjedne Hercegovine apsorbirala višak radne snage u svoj obrt, pomorstvo, pomorsko-trgovački promet i druga gospodarska područja i različite uslužne djelatnosti.

U gospodarstvu Hercegovine za osmanske prevlasti glavno mjesto imalo je poljodjelstvo. Ono je nosilo sve značajke naturalne i nerobne proizvodnje. Gradska privreda odvijala se uglavnom u okvirima obrta i tzv. esnafske proizvodnje. Njezin razvoj bio je spor i ograničavajući. Spomenimo i to da je na prostoru Hercegovine u osmansko doba bilo malo trgova, varoši, a još manje pravih gradskih naselja. Među njima treba spomenuti: Mostar, Trebinje, Ljubuški, Počitelj, Konjic i Blagaj, kao nešto važnija središta.⁵⁷ Manufakturne proizvodnje u Hercegovini i nije bilo. Dodamo li tome i veoma slabe putne komunikacije,⁵⁸ slika se stanja u gospodarstvu zakružuje u posve negativni aspekt.

Opći bi zaključak bio da je dolazak Osmanlija na prostor Hercegovine izazvao ne samo politički već i društveni i gospodarski diskontinuitet. To se očitovalo u uništenju stare klase, krupnijeg feudalnog sloja, pa u islamizaciji, prisilnim demografskim promjenama - dovodenjem Vlaha stočara i

⁵⁷ *HNJ*, II, Pog. V, Bosna i Hercegovina – Gradovi i gradska privreda u XV stoljeću, str. 124-128; Gradovi i gradska privreda u XVI stoljeću, str. 143-151; Pog. XXIII, Bosanski pašaluk – Gradska privreda u XVII stoljeću, str. 587-591.

⁵⁸ *HNJ*, II, pogl. – Bosanski pašaluk u XVIII stoljeću – Privredne i saobraćajne prilike, str. 1331-1337.

Sl. 3. Stari zemljovid Dalmacije, Dubrovačke Republike i Hercegovine
(Zbirka zemljovida - DAD)

izmještanjem starosjedilaca. Stalne migracije stvarale su opću sliku slabe napučenosti u Hercegovini, a uzroci su za to mnogobrojni. To su ratovi, epidemije i masovni pomori, nerodice, gladne godine i drugo. O pojedinim aspektima zbivanja u Hercegovini u razdoblju od 1667. do 1808., bit će riječi u poglavljima koja se odnose na uzroke migracija iz Hercegovine na prostor Dubrovačke Republike.

* * *

Dubrovnik općenito, kao kumuna i poslije kao Republika, prošao je kroz više faza svoga povijesnog razvoja.⁵⁹ Nema sumnje da je veliki potres godine 1667. bitni međaš u njegovoj povijesti. Gotovo potpuno uništeni grad podigao se iz pepela i ruševina. Ponovno je poput “feniksa” krenuo putem svoje

⁵⁹ V. FORETIĆ, *Povijest Dubrovnika do 1808.*, Dio I. i II, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1980.

stare teško stečene i brižno čuvane slave. Uslijedila je užurbana obnova grada, njegov ponovni gospodarski napredak i novi svestrani procvat. Republika, kao država, morala se diplomatski boriti za samoodržanje, u odnosu prema svom uvijek opasnom suparniku – Veneciji.⁶⁰

I razdoblje od potresa do pada Republike nije jednoobrazno u gospodarskom i društvenom razvitku. Gotovo da svako desetljeće ima svoju osobitost. Potres se dogodio u jeku Kandijskog rata, koji je imao doticaja s Republikom, na moru i njezinu kopnenom zaleđu. Po završetku tog rata 1669., uslijedilo je zaoštavanje odnosa s Turskom, pokroviteljicom dubrovačkog suvereniteta. Odnosi zategnutosti potrajali su do 1677. i te su godine eskalirali u otvoreni sukub, koji je potrajao do 1682. Sljedeće, 1683. otpočeo je Morejski (Veliki bečki) rat između Turske i kolicije europskih zemalja pod vodstvom Austrije i Venecije. On se vodio u vodama Jadrana i dubrovačkom zaleđu, u Hercegovini. Republika je bila prisiljena lavirati između Turske, pokrovitelja njezina suvereniteta, i Austrije, s kojom je htjela graditi nove odnose. Car Leopold I. primio je 20. kolovoza 1684. Dubrovačku Republiku pod svoju zaštitu. Venecija, ratujući s Turskom, uspjela je ovladati dubrovačkim zaleđem u Hercegovini. Tako se Dubrovnik našao u gotovo potpunom mletačkom okruženju. Iz tog neugodnog položaja Republika se *izvukla* odredbama Karlovačkog mira 1699., po kojima su stvorene dvije enklave, u Sutorini i Kleku, u posjedu Turske, radi distanciranja od Venecije, svoje suparnice.⁶¹

Kraj 17. i prva desetljeća 18. stoljeća protekli su u ozračju stabilizacije i gospodarskog prosperiteta, posebice trgovine. U jeku toga dogodio se i novi tursko-mletački rat 1714.-1718., koji se završio Pažarevačkim mirom. I taj sukob nije mogao mimoći Dubrovačku Republiku. Ona je u njegovu tijeku trpjela gospodarsku, pomorsku i drugu blokadu, doživljavajući i vanjskopolitičku krizu, posebno u pogledu diplomatske borbe da se održi granični *status quo* postignut 1699. mirom u Karlovcima.⁶²

⁶⁰ G. NOVAK, "Dubrovački potres 1667. i Mletci", Anali, XII, Historijski institut JAZU u Dubrovniku, Dubrovnik, 1970, str. 9-26.

⁶¹ G. ŠLJIVO, *Klek i Sutorina u međunarodnim odnosima 1815-1817*, Beograd, 1977.

⁶² G. NOVAK, "Dubrovačka diplomacija na mirovnom kongresu u Požarevcu", Šišićev zbornik, ZNR, Zagreb, 1929, str. 655-664.

U ovom razdoblju pa do kraja stoljeća Republika razvija živu diplomatsku aktivnost, vodeći aktivnu vanjsku politiku, radi svoga gospodarskog prosperiteta, političkog i državnog učvršćenja i održanja. Glavni cilj vladajućoj vlasteli je održanje mira, sigurnosti i nezavisnosti Republike. Vanjsko-politički odnosi građeni su ne samo na relaciji najbližih susjeda – Turske i Venecije, već i znatno šire, u europskim pa i svjetskim odnosima. Zbog toga je vrijedno spomenuti odnose s Francuskom i njihove promjene. Taj se sukob kretao na diplomatskoj liniji, a povod im je odnos Republike prema francuskoj trgovačkoj koloniji u Dubrovniku. Pritom najveći pozitivni doseg u dubrovačko-francuskim odnosima je pomorsko-trgovački ugovor sklopljen 1776. godine. Odnosi s Rusijom, već prije toga uspostavljeni, zapadali su u krizu u drugoj polovici 18. stoljeća, i kulminirali su u od 1769. do 1775. Jedan od razloga tim sukobima bila je vjerska politika Republike i njezin odnos prema pravoslavlju.⁶³ Drugi razlog poremećaju međusobnih odnosa je držanje Republike u ratnim sukobima između Rusije i Turske. Usluge dubrovačkih brodova Turskoj, sa znanjem ili bez znanja vlasti Republike, posebno su smetali Rusiji. Republika je ustrajno diplomatskim putem uvjeravala Rusiju u svoju iskrenost zahtijevajući od nje da respektira njenu neutralnost. U ovom razdoblju izgrađuju se i odnosi sa zemljama sjeverne Afrike i s Napuljskim Kraljevstvom, s kojim je i nastao sukob zbog guvernera oružja, izgladen 1784. Veze se uspostavljaju s Engleskom, SAD-om⁶⁴ i ostalim prekomorskim zemljama.

Odnosi s Austrijom postaju sve važniji. Pokušaj približavanja toj veličini učinila je dubrovačka diplomacija nakon sklopljenog primirja između Rusije i Turske 1772., i za austrijsko-turskog rata 1788./9. godine.⁶⁵ Nakon ukinuća Mletačke Republike 1797. i zaposjedanjem njenih posjeda u Dalmaciji, Austrija postaje i neposredni susjed Dubrovačkoj Republici.

Na unutrašnjem političkom planu treba spomenuti sukobe među dubrovačkom vlastelom od 1762. do 1763. godine, što je izazvalo i ustavnu krizu. Godine 1763. usvojen je i tzv. zakon o ždrijebanju pri izboru funkcionara,

⁶³ Opširnije o tome u poglavlju – Doseljavanje nekatolika pripadnika drugih konfesija.

⁶⁴ Ž. MULJAČIĆ, "Američka revolucija i dubrovačka pomorska trgovina", Pomorski zbornik, 6, DPUPJ, Zadar, 1968, str. 521-529.

⁶⁵ Isti, "Prilog politici Dubrovnika za austrijsko-turskog rata 1788/9.", Historijski zbornik IV, br. 1-4, Zagreb, 1953, str. 25-32.

što je bio pokušaj reformi političkog sustava.⁶⁶ Politička trvenja konstantna su u Dubrovniku u zadnjoj četvrtini 18. stoljeća. Vodila su se u obliku borba za politički prestiž između dviju političkih grupacija - stare (konzervativne) i mlađe, progresivnije i sklonije reformama, tzv. *salamankeza* i *sorboneza*.⁶⁷ Unutrašnji je problem i agrarno pitanje i zemljišni odnosi. Vrhunac te agrarne krize je Konavoska buna od 1799. do 1800., koja je imale i unutrašnje i vanjske reperkusije.⁶⁸

Razdoblje od kraja 18. stoljeća u Europi je krizno, izazvano Napoleonom osvojačkim ratovima. Oni će skupo stajati i Dubrovačku Republiku. Najprije francuskom okupacijom njezina teritorija 1806., pa ukinućem Republike 31. siječnja 1808. Nakon kratkotrajne francuske uprave do 1814., uslijedit će novo razdoblje u političkom životu dubrovačkog kraja u okrilju Habsburške Monarhije.

⁶⁶ V. FORETIĆ, *Povijest Dubrovnika*, II, str. 239-248.

⁶⁷ Isto, str. 269-270; Ž. MULJAČIĆ, "Salamankezi i sorbonezi", *Filolog*, 2, Zagreb, 1959; Ž. MULJAČIĆ, "Istraga protiv jakobinaca 1797. u Dubrovniku", *Anali, HID JAZU*, Dubrovnik, 1953, str. 235-254.

⁶⁸ V. FORETIĆ, *Povijest Dubrovnika*, II, str. 337-344.

4. UZROCI MIGRACIJA IZ HERCEGOVINE NA DUBROVAČKO PODRUČJE

Uzroci migracija iz pojedinih zemalja na teritorij Republike bili su različiti. Iz primorskih gradova to su bile, prije svega, ženidbene i obiteljske veze, ali i političke razmirice i trvenja unutar pojedinih gradova. Osobe iz građanskih obitelji dolazile su i kao obrtnici, trgovci, svećenici i redovnici, te kao obični radnici. Albanci su dolazili kao obrtnici, trgovci i svećenici. Među Talijanima najviše je obrtnika – vještih majstora, liječnika, učitelja, notara, kancelara, ali i osoba drugih profesija. Iz kontinentalne Hrvatske i Ugarske bilo je dosta plaćenih vojnika – *barabanata*, te vojnih stručnjaka. Židovi iz Španjolske bili su trgovci, novčari i liječnici.

Migracije iz Hercegovine na prostor Dubrovačke Republike bile su permanentne i u kontinuitetu. Po brojnosti bile su najveće u usporedbi s doseljenicima iz svih drugih područja. Jedan od razloga je i neposredno susjedstvo i zajednička granica. S obzirom na njihovu trajnost one su bile uglavnom *definitivne*, a samo u neznatnom postotku su bile privremenog karaktera. Zanimljivo je broj povratnika u zavičaj.

Neposredni uzroci i motivi seoba najčešće su dobrovoljnost i materijalne potrebe i interesi migranata, ali i neki oblici prisile.

Opći i posebni uzroci migracija iz Hercegovine bili su:

- ekonomski razlozi i turska najezda u prethodnim stoljećima,
- tursko državno-političko, vojno i društveno ustrojstvo, u kasnijim stoljećima i vremenu o kojem je riječ,
- stalni ratovi, najprije ofenzivni, a potom defenzivni, koje je Turska, kao vojnički organizirana država, stoljećima vodila,
- vjerski razlozi, dakle vjerska politika i pritisci na tom planu,
- zemljopisne osobitosti, gospodarski i društveni feudalni odnosi,
- česte epidemije, pred kojima su se ljudi panično povlačili na sigurno,
- veća kulturna i opća životna razina i položaj ljudi u Republici, a posebno bogatstvo grada Dubrovnika, poznato i svima privlačno,

- organizirana skrb vlasti Republike oko prehrane ljudi, koji su na taj način zaštićeni od rizika neimaštine i gladi,
- položaj dubrovačkih seljaka – kmetova bio je povoljniji nego u turskom čitlučkom sustavu.

Slučajni uzroci mogli su biti:

- haranje kuge u Dubrovniku bilo je često, kad je pučanstvo bilo desetkovano, pa ga je trebalo dopuniti novim migrantima iz zaleđa,
- potresi, posebno onaj iz 1667., otvarali su put novim doseljenicima,
- obiteljske i rodbinske veze pogodovala su preseljenjima,
- nasilja i pritisci različitih vrsta,
- krvna osveta i drugi kažnjivi delikti upućivali su pojedince na odlazak iz sredine u kojoj su prijestup učinili.

Posebno bi na ovome mjestu trebalo istaknuti političke motive, koji se nesumnjivo postojali i mogli su za pojedince biti povod odlasku u druge sredine, pa tako i dubrovačku. U vrijeme Kandijskog, a posebno Morejskog rata (1683.-1699.) na prostoru Neretve, Zažablja, Popova i Trebinja bio je znatan broj pristaša Mletačke Republike. Ona im je dijelila oduzeta zemljišta feudalaca i muslimanskih seljaka, mnoge je uključivala u svoju službu, dodjeljujući im zvanja, činove i položaje. Ratna se sreća, međutim, mijenjala. Venecija je po odredbama Karlovačkog mira 1699. morala napustiti dubrovačko zaleđe u Hercegovini (Trebinje, Popovo, Zažablje, Neretva), izuzevši manji dio u Zažablju i Neretvi. Mnoge njihove pristaše, kao što je poznato, prešle su tada na mletački teritorij. Budući da je u tijeku Bečkog (Morejskog) rata izrasla na tom prostoru i austrijska opcija, među tamošnjim narodnim prvacima bilo je i austrijskih pristaša. Skupina narodnih prvaka među katolicima u Popovu uputila je pismo caru Leopoldu I. 16. prosinca 1688. Među potpisnicima su *Nikola Matijašev* iz Orahova (Dola), *Marko Milošev(ić)* iz Češljara, *Miloš Nikol(in)(ić)* iz Golubinca, *Pero Mitrov(ić)* iz Kijeva Dola, *Stjepan Cvjetkov(ić)* iz Belinića i *Mihailo K(o)lak*. Oni su zamolili Leopolda I. da naredi svojim generalima da ih poštede kada budu dolazili u njihov kraj.⁶⁹ To su pismo posvjedočili župnik dum Nikola i Luka Lučić, dubrovački dragoman. Skupina katolika iz Ravna i obližnjih sela u Popovu, s nekoliko pravoslavnih prvaka, izjasnili su se 30. siječnja 1690. podložnicima cara Leopolda I., moleći ga da pošalje vojsku u njihove krajeve

⁶⁹ J. RADONIĆ, *Acta et diplomata*, IV, sv. 1, str. 564-365.

kako bi joj se i oni pridružili. Među potpisnicima katolicima bili su *Mileta Stjepanović* i *Boško Kojić* iz Ravna, *Marko Bračević* i *Ivan Perotić* iz Čvaljine, *Petar Vukosaljić* iz Dubljana. Od pravoslavnih iz Popova potpisnici su *Miško Kadijević* i *Vuk Slavić* iz Veličana i *Komnen Anđelić*.⁷⁰ Slične izjave upućivali su caru Leopoldu I. i prvaci drugih sela u Popovu i okolnim područjima. Još veći poticaj tome dao je i Patent cara Leopolda od 19. prosinca 1688., upućen stanovnicima Hercegovine kojim ih prima za svoje podanike i obećava im slobodu ispovijedanja vjere i poštovanje prava i privilegija.⁷¹ I njihov opstanak na prostoru Hercegovine nakon povlačenja Mlečana nije bio moguć. Čini se da je većina njih prešla na dubrovačko područje. To je i logično jer je i Republika u svojoj opreznoj i promijenljivoj vanjskopolitičkoj kombinatorici podržavala austrijsku opciju, kao protutežu mletačkoj. Tako se u Dubrovniku susreću početkom 18. stoljeća prije politički angažirane osobe u minulim ratovima. Iz obitelji Kojić bili su to – Boško i Đuro, kojima je mletačka vlast bila dodijelila imanja u Kotezima, Prhinju i Rupnom Dolu u Popovu. U Dubrovnik je došao i Saba Kukica (Tomašević), kojemu su Mlečani dodijelili imanja u Čvaljini i selu Milanoviću u Popovu. Pristigli su u Dubrovnik i Marko Bračević, s posjedima u Čvaljini i Kotezima, i Andrija Bubić i Mile Mitrović, s posjedima u Kotezima u Popovu. To su samo neke osobe koje su zbog svog političkog djelovanja napustile prostor Hercegovine.

Političkog djelovanja među katolicima u Hercegovini bilo je i tijekom 18. stoljeća. Ta se djelatnost pojačavala u vrijeme kriznih situacija. Takav je bio i tzv. *mali rat* 1714.-1718., završen Požarevačkim mirom, i austro-turski rat 1736.-1739., okončan Beogradskim mirom. Takve akcije, krajnje oprezno, poduzimala je i Dubrovačka Republika. Kao ilustracija takva djelovanja Republike poslužiti će primjer iz 1737. iz vremena austro-turskog rata. Knez i Vijeće umoljenih uputili su 22. kolovoza 1737. pismo don Vicencu Mrši Andrijaševiću, župniku u Čepikućama u Primorju. Don Vicenc je povremeno opsluživao i vjernike u župi Trebimlji u Popovu. Osim toga i njegovi su predci iz Rupnog Dola u Popovu. Uz to bio je dobar poznavatelj ljudi i tamošnjih prilika. Uz spomenuto pismo don Vicencu je dostavljen i opsežan upitnik s više od tridesetak pitanja – vojne i gospodarske prirode.

⁷⁰ Isto, str. 697.

⁷¹ Isto, str. 571-572.

Upitnik je trebao uručiti povjerljivoj, dobro poznatoj i uglednoj osobi – knezu Iviću iz Ravna u Popovu. Njegov je zadatak bio da otputuje u Banjaluku (to je vrijeme glasovite bitke za taj grad) s namjerom da izvidi sve ono što upitnik sadrži i da u tom duhu i odgovori.⁷² Nema podataka je li knez Ivić, ili netko drugi u njegovo ime, išao u Banjaluku. Činjenica je da su ljudi iz Hercegovine činili takve usluge ne samo Dubrovačkoj Republici već i drugim stranim silama u vrijeme priprema ili samog rata s Otomanskom Carevinom. Takav angažman pojedinaca je i otkrivan, pa su takvi poradi turske opasnosti morali osobno ili obiteljski bježati na dubrovački teritorij. Nije nimalo slučajno da i Iviće iz Ravnog u 18. stoljeću nalazimo u Dubrovniku.

4.1. Unutrašnjopolitički čimbenici u Osmanskom Carstvu

Unutrašnjopolitičke čimbenike na prostoru Hercegovine uzrokovalo je opće stanje u Otomanskom Carstvu. Stabilnija središnja vlast u Carigradu osiguravala je i veću političku stabilnost i sigurnost i u udaljenijim turskim provincijama, kakva je bila i Hercegovina. Suprotno tome, njezino slabljenje uvjetovalo je političku nestabilnost i na periferiji, pa se, u gotovo permanentnom ratnom stanju s raznim državama, Otomansko Carstvo kretalo u smjeru političke nestabilnosti i česte anarhije. Prilike i politička samovalja u provincijama i na lokalnoj razini, bili su jedan od čimbenika koji su utjecali na pomicanje i seobu stanovništva. Tako je bilo i na prostoru Hercegovine. Ono se, osobito u ratnim prilikama, masovno povlačilo na druge i sigurnije prostore, kao što je bio mletački, ali i dubrovački teritorij.

Migracije stanovništva koje su otpočele prije i u tijeku turskog osvajanja Bosne, a potom i Hercegovine, nastavljaju se i u sljedećim stoljećima. Posebno u vrijeme nemira i ratnih vrtloga. Ali i u mirnodopskim uvjetima bilo je odlazaka turskih podanika na dubrovački teritorij. Već u 16. stoljeću mjesne vlasti susjednih hercegovačkih kadiluka poduzimale su političke i upravne mjere da se spriječi nekontrolirani odlazak podanika (raje) u Dubrovnik, na izučavanje obrta, trgovine ili kao druge radne snage. Tako se fermanom 1555. zahtijevalo od Republike da se takve izbjeglice vrate ili protjeraju.⁷³

⁷² DAD, *Acta et diplomata*, 18. 178, No 3330, dok. 116.

⁷³ I. MITIĆ, "O izbjeglicama iz zaleđa na području Dubrovačke Republike," str. 140.

Tijekom vremena izgrađivala se politika i posebna pravila oko dolaska turskih podanika na dubrovačko područje. U svezi s njihovim dolaskom je i pitanje sudske ovlaštenosti. Tako je Republika 1743. zahtijevala od Porte ferman o “morlacima” po kojemu bi oni nakon stjecanja državljanstva, potpadali pod njezinu jurisdikciju.⁷⁴

4.2. Vanjskopolitički čimbenici i utjecaj velikih sila na tijek zbivanja u Hercegovini

Na događaje u Hercegovini utjecali su i vanjski čimbenici. U pitanju su europske velesile. U prvom redu riječ je o najbližim susjedima – Mletačkoj Republici i Habsburškoj Monarhiji. Posredno, ali i neposredno, na tijek zbivanja imale su utjecaja i ostale moćne europske države – Francuska, Španjolska, Engleska i Rusija. Papinska Kurija i pojedini pape bili su također utjecajan vanjskopolitički faktor.

Gotovo da je cijelo 17. stoljeće proteklo u znaku ratovanja Osmanskog Carstva i Venecije. Njihov sukob činio je okosnicu dvaju ratova, Kandijskog (1645.-1669.) i Velikog bečkog rata (1683.-1699.). I tzv. *mali rat* između Venecije i Turske (1714.-1718.), završen Požarevičkim mirom, bio je uzročnikom novim migracijama iz Hercegovine na prostor Dalmacije, ali i Dubrovačke Republike.

4.3. Posljedice uskočkih akcija i hajdučije u Hercegovini

Važan pokretač iseljavanja ili, bolje rečeno, prisilnih i masovnih bježanja iz Hercegovine bili su uskočki upadi⁷⁵ i stalna domaća hajdučija.⁷⁶ Oba su se pokreta proglašivala borbama protiv turskog *zuluma* i osloboditeljima potlačenih kršćana. U praksi je to često bivalo drugačije. I prema kršćanskom svijetu pokazivali su oni jednako tako surovost i nemilost – pljačkom, ubojstvima, odvođenjem u roblje i drugim nasiljem. Uskočke akcije odvijale su se i na prostoru Dubrovačke Republike.⁷⁷ U pojedinim situacijama za nju

⁷⁴ V. VINAVER, *Dubrovnik i Turska u 18. veku*, str. 151.

⁷⁵ B. HRABAK, “Uskočki zaleti u Neretvu 1537-1617”, *Pomorski zbornik*, 17, Rijeka, 1979, str. 323-340; *Enciklopedija Jugoslavije*, IV, Uskoci, str. 436-437.

⁷⁶ B. HRABAK, “Trebinje, Popovo i donja Neretva u hajdučkom vojevanju za vreme Morejskog rata”, *Prilozi*, Institut za istoriju, G. XVI, br. 17, Sarajevo, 1980, str. 69-98.

⁷⁷ J. TADIĆ, “Uskoci i Dubrovnik u 17. vijeku”; B. HRABAK, “Napadi senjskih uskoka na Zračabljje, Popovo i Trebinje 1535-1617”, *Tribunia*, 7, Trebinje, 1983, str. 101-129.

su uskoci bili veliko opterećenje. Ne samo zbog pljački, pustošenja, ubijanja i remećenja ustaljenog života. Poteškoće su nastajale na vanjskopolitičkom i diplomatskom polju, posebice s Osmanskim Carstvom. Republika nije imala snagu da njihove akcije spriječi na svom teritoriju, posebno da onemogućí korištenje svojim područjem za pripreme uskočkih akcija na turskom teritoriju u Hercegovini. Taj je problem stalan i na unutarnjem, i na vanjskopolitičkom, i na diplomatskom planu sve do ukinuća uskoka Pariškim mirom 1617. i njihovim raspuštanjem 1618. godine.

S uskočkim akcijama sve dotad povezana je i hajdučija. Razlika je u tome što je ona, kao pojava, ostala trajno u cijelom razdoblju turske vlasti na ovom prostoru. Hajdučija je bila samonikli pokret, nastajao u narodu i vezan za određene krajeve. Iza njega nije stajala neka veća državna sila, kako je to bilo s uskočkim pokretom. Vojne operacije hajdučkih družina bile su jako izražene u vrijeme Morejskog rata (1683.-1699.). Njihove čete djelovale su na čitavom prostoru dubrovačkog zaleđa u Hercegovini. Najjači intenzitet njihova djelovanja bio je na prostoru Trebinja, Popova i donje Neretve.⁷⁸ Te su prostore napadali s morske i dubrovačke strane. Uglavnom su njihove akcije bile u službi Mletačke Republike, osobito do 1689., ali su ratovali i za svoj račun. Ponovno oživljavanje hajdučkih akcija u južnoj Hercegovini uslijedilo je od 1691. do 1693., a njih su poticali Dubrovčani, kao suparnici i neprijatelji Venecije.⁷⁹

4.4. Feudalni nameti i državni porezi kao uzrok migracijama

Jedan od pokretača iseljavanja s hercegovačkog područja u vrijeme osmanske vladavine je i feudalni ustroj. Još polovicom 16. stoljeća u Osman-skom Carstvu, pa tako i na prostoru Hercegovine, sučelila su se dva procesa suprotnog predznaka. Došlo je do degeneracije timarsko-spahijskog sustava, a nasuprot tome jačalo je *čitlučenje*, tj. nasilno ukmećivanje seljaka. Bitna crta spahijsko-timarskog sustava bila je ta da je zemlja bila državna – carska (*mirijska*). Ona se spahijama (feudalcima) za različite njihove zasluge, ponajviše vojne i ratne, dodjeljivala na uživanje. Feudalna lena bila su podijeljena na manje posjede koje su obrađivali slobodni seljaci (raja), kao nasljedni

⁷⁸ B. HRABAK, "Trebinje, Popovo i donja Neretva u hajdučkom vojevanju", str. 69-98.

⁷⁹ Isto, str. 89-94.

držatelji i neposredni proizvođači. Obveze seljaka prema državi i spahiji (feudalcu) bile su zakonom uređene.⁸⁰

U vrijeme slabljenja Otomanskog Carstva i raspadanja spahijsko-timarskog sustava došlo je do nasilne uzurpacije državne (mirijske) zemlje i njezina pretvaranja u velika privatna (mulkovna) dobra (*čitluci*) u rukama tzv. *čitluk-sahibija*. Formalno dobrovoljni ugovori između uzurpatora državne zemlje *čitluk-sahibija* i neposrednog obrađivača – *kmeta* (*čivčije*), u praksi su se pokazali kao silom nametnuta, teška i trajna obveza. Težina tereta za *čivčiju* nije nastajala samo zbog ugovornih obveza; u pitanju su bili i drugi čimbenici – sitni posjedi, loša kvaliteta zemlje, primitivna obrada, mali pri-nosi. Osim toga, u nastalim uvjetima između države i neposrednog proizvođača (*kmeta*) instalirao se zemljoposjenik (*čitluk-sahibija*). Tako se proizvod dijelio na tri strane – državu, zemljoposjednika, *kmeta*.⁸¹

Dodatni teret raji (kršćanima) u 17., 18. i 19. stoljeću u Osmanskom Carstvu, pa tako i njegovoj provinciji Hercegovini, bili su *porezi*. Njihova brojnost, realni iznos, struktura i način ubiranja potkopavali su državu i vodili njezinu konačnom rasulu. Svi su nameti ili dažbine podijeljeni u dvije skupine – zakonite (šerijatske) i izvanredne namete i običajne terete. Prva skupina uglavnom su bili razni oblici feudalne rente, koji su, osim glavarine i prihoda carskih hasova, pripadali feudalcu.

Izvanredni nameti bili su pretežito namijenjeni državnim potrebama. Ispunjavali su ih svi, bez obzira na vjeru, ako su imali i feudalne obveze. Upotrebljavali su se za uzdržavanje vojske, u tijeku terenskih pokreta i ratnih pohoda, za troškove predstavnika vlasti (prenočišta, prehrana), održavanje putova, mostova, utvrđenih gradova i drugog.⁸² Ta su nelegalna opterećenja inicirali uglavnom provincijski i lokalni organa vlasti. Sami po sebi, a posebno brutalan i nasilan način njihova prikupljanja, postali su teškim opterećenjem. U BiH-u to je praksa već u 17., a jako je izražena u 18. stoljeću. U Hercegovini je posebno ona primjenjivana u vrijeme Morejskog (Velikog bečkog) rata 1683.-1699., koji je teško opustošio ovu provinciju. Izvanredni porezi počeli su se tražiti i od onih koji su nekada zakonskim

⁸⁰ N. FILIPOVIĆ, “Pogled na osmanski feudalizam”, Godišnjak, Istorijsko društvo BiH, IV, Sarajevo, 1952; B. ĐURĐEV, “Prilog pitanju razvitka tursko-osmanskog feudalizma - timarsko-spahijskog uređenja”, Godišnjak, I. D. BiH, Sarajevo, 1949.

⁸¹ O. L. BARKAN, “Čitluk”, Godišnjak, I. D. BiH, II, Sarajevo, 1950, str. 287, 193-294.

⁸² A. SUČESKA, “Promjene u sistemu izvanrednog oporezivanja u Turskoj u XVII vijeku”, Prilozi Orijentalnog instituta, X-XI, Sarajevo, 1961, str. 75-79.

putem, u obliku povlastice, bili toga oslobođeni. Riječ je prije svega o katoličkim samostanima, koji su uživali taj privilegij. Međutim, pod udarom su, ponekad, bili i turski dostojanstvenici i službenici s prije stečenim privilegijem.⁸³

Tridesetih godina 18. stoljeća turska je vlast, a radi sređivanja prilika, uvela legalni namet tzv. *taksit*, u korist provincijskih vezira i mutesarifa sandžaka. Taksit je bio kao *mirnodopska pomoć* prikupljan od svih osoba u dva obroka godišnje (ljetni i zimski). Uz taj namet uveden je još jedan pod imenom *imdadi seferije*, ubiran u vrijeme ratova, u jednom ili više obroka. Razrezivanje i ubiranje tih poreza obavljalo se s pomoću kadija, vilajetskih ajana, mubašira (namjesnikovih izaslanika) i drugih dužnosnika.⁸⁴ Treba istaknuti da se *taksit*, kao legalni namet, često razrezivao kao i spomenuti porez za ratne potrebe. Iznosi tih obveza bili su visoki i teško podnošljivi. Prikupljanja su bila uz prisilu i nasilje. Osim toga *taksit* se permanentno povećavao. Za nekoliko desetljeća narastao je višestruko. Primjere poreznih, redovitih i vanrednih opterećenja za područje Hercegovine nalazimo u sidžilima hercegovačkih kadiluka – mostarskoga, blagajskog, počiteljskog, ljubaškog, ljubinskog, stolačkog, trebinjskog. Unatoč pokušajima središnje turske vlasti da uvede neki red u tu oblast, stanje se nikada nije bitnije popravilo. Poznato je da je u vrijeme Velikog bečkog rata na području Ravnoga u Popovu u tijeku pet mjeseci ubiran *taksit* četiri puta.⁸⁵

Vidljivo je da su feudalni nameti i državni porezi, ali i druga izvanredna davanja, teško materijalno opterećivali kršćane u Hercegovini u doba turske vladavine. Zato je i socijalno i materijalno stanje njihovo bilo čimbenikom migracijskih pojava.

4.5. Položaj vjerskih zajednica – napose katolika i udio vjerskog čimbenika u procesu iseljavanja

Pravni položaj vjerskih zajednica u Otomanskom Carstvu, pa tako i u Hercegovini, nije bio reguliran posebnim zakonskim odredbama. Unutarnji odnosi zasnivali su se na temeljima islama, koji je bio službena državna i vladajuća religija. Ostale, zatečene na ovim prostorima, u prvom redu

⁸³ A. SUČESKA, n. d. str. 94.

⁸⁴ A. SUČESKA, "Novi podaci o nastanku i visini taksita u Bosni", Prilozi OI, X/2, Sarajevo, 1974, str. 136-137, 139, 141.

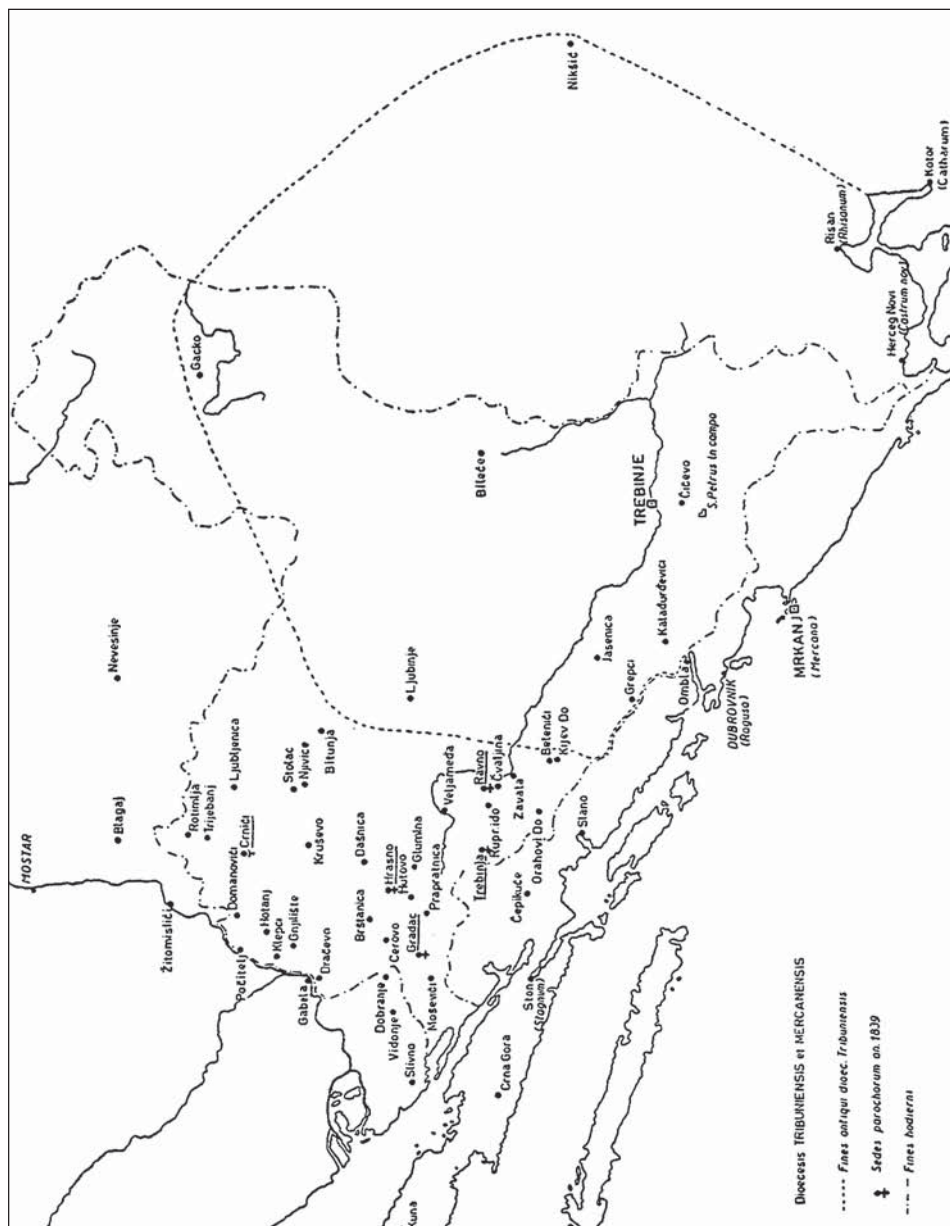
⁸⁵ V. SMOLJAN, *Poglavlja iz ekonomske historije Hercegovine*, Gospodarska komora Herceg-Bosne, Mostar, 1996, str. 121-122, 131-132.

kršćanske (katolička i pravoslavna), nastavile su svoje djelovanje. U tom smislu postojale su određene granice tolerancije. Uvjeti za njihov rad i djelovanje ipak su bili nepovoljni. Kako su se prilike mijenjale, načelo tolerancije postajalo je irelevantno. Umjesto nje nastajala je nesnošljivost, svakojaki pritisci i progoni. Turske su vlasti u kršćanskim zajednicama (crkvama), posebno u katoličkoj, vidjele i političkog čimbenika koji radi u korist Turskoj neprijateljskih zemalja. Uloga papinske Kurije u oslobodilačkim pokretima protiv Turske dodatno je opterećivala položaj katolika, pa tako i katolika u Hercegovini. Turske su vlasti znale, kako je već rečeno, posegnuti i za oštrim mjerama. Tako su 1516. donijele vrlo strogi zakon protiv katolika. Riječ je o Kanun-nami bosanskog sandžaka (vilajeta), koja uz ostale odredbe sadrži i jednu koja se odnosi na crkve. Njome je naređeno da se poruše sve katoličke crkve sagrađene nakon osvajanja, i da se uklone križevi, kao kršćanski simboli, postavljeni pored putova.⁸⁶ To je ponovljeno i u kanun-nami za bosanski sandžak 1530. te bosanski, hercegovački i zvornički sandžak iz 1539. i bosanski sandžak iz 1542. godine.⁸⁷ U osnovi je položaj Katoličke crkve i njezinih vjernika na spomenutom prostoru bio trajno nepovoljan.⁸⁸ Mnogi katolički vjernici zato bježe i napuštaju zemlju. Neki prelaze i na pravoslavlje, zbog malobrojnosti katoličkog klera i povoljnijeg položaja Pravoslavne crkve, koja je s osmanskom vlašću uspostavila “modus vivendi”.

⁸⁶ H. ŠABANOVIĆ, “Kanun-nama Bosanskog sandžaka iz godine 922(1516)”, Prilozi, Orijentalni institut, I, Sarajevo, 1950, str. 165; “Kanuni i kanun-name za Bosanski, Hercegovački, Zvornički, Kliški, Crnogorski i Skadarski sandžak”, Monumenta turcica Historim Slovorum meridionalium illustrantia (dalje - MTHSMI), T-I, Ser. I, Zakonski spomenici sv. I, Orijentalni institut u Sarajevu, str. 31; D. MANDIĆ, *Bosna i Hercegovina*, III, Rim, 1967, str. 157.

⁸⁷ Kanuni i kanun-name, MTHSMI, T-I, str. 43, 56 i 66. Tako u kanun-nami iz 1530. stoji: “Na nekim mjestima podignuta je crkva gdje iz starog nevjerničkog vremena nije bilo crkve. Na mjestima gdje ni u starom defteru crkva nije zapisana nove crkve su podignute. Neka se naredi da se takve novopodignute crkve razore, a sa nevjernicima i popovima koji u njima sjede, vrše špijunske poslove i šalju izvještaje u nevjerničke zemlje, neka se strogo postupi i neka se kazne. A na putevima su postavljeni krstovi. Od sada, kada se oni sruše, neka ne dozvole da ih naprave. Oni koji ih prave neka budu kažnjeni. U kadiluku kojeg kadije to bude, ako ne spriječi i ne otkloni, biće uzrok za njegov otpust.” Slično je i u kanun-namama iz 1539. i 1542.

⁸⁸ A. NIKIĆ, “Stanje crkava i katolika na području Makarske biskupije”, Iskra, br. 1, Metković, 1975; A. NIKIĆ, “Hercegovački katolici između 1683. i 1735 godine”, SV, Tisuću godina Trebinjske biskupije, Vrhbosanska viša teološka škola, Sarajevo, 1988, str. 135-163.

Sl. 4. Zemljovid trebinjsko-mrkanske biskupije (Po B. Pandžiću)

Treća skupina katoličkih vjernika prelazila je na islam. U svezi s prethodnim pitanjem je i pojava i na tlu Hercegovine islamizacije autohtonog pučanstva, koje je u golemoj većini bilo katoličke vjere.⁸⁹ Rezultati islamizacije među katolicima nisu u svim područjima bili istovjetni. Odvijali su se negdje s više, a ponegdje s manje uspjeha. Vjerski kompaktija i brojčano jača područja lakše su odolijevala tim iskušenjima. U tim područjima bilo je pojedinačnih prelaza na islam, te bi se moglo u tim slučajevima govoriti o neuspjelim pokušajima islamizacije.⁹⁰ Prelazi na islam bili su neusporodivo brojniji u prvim stoljećima osmanske vladavine.⁹¹

Već u 16. stoljeću o položaju katolika govore mnoga svjedočanstva, poput onog Benedikta Kuripešića iz 1530., zatim jedan turski izvor 1565.-1589. i svjedočanstvo Jeronima Zlatarića iz 1599. Iz prve polovice 17. stoljeća o tome svjedoči bosanski biskup Baličević 1612., Bartul Kašić 1613./14., apostolski vizitator Petar Masaraki⁹² 1624., Anastasije Jurjević 1626. i Ivan Tomko Mrnavić 1627. Iz druge polovice 17. stoljeća su izvješća bosanskog biskupa Maravića iz 1655., engleskog diplomata P. Rycauta 1668., Jeronima Patričića 1675., kanonika Petra Vukoslavića 1690. i L. F. Marsiglija s konca 17. stoljeća.⁹³ No to su općenitija kazivanja i izvješća koja se odnose na Bosnu u njezinu užem i širem značenju.

* * *

Događao se u nekim dijelovima Hercegovine, u pojedinim razdobljima turske vlasti, u izmijenjenim okolnostima, i suprotan proces prelaska ili, pak, povratka na katoličku vjeru.⁹⁴ Ti retrovertni postupci bili su uglavnom dobrovoljni. U nekima od njih sudjelovali su i katolički svećenici. Tako trebinjsko-mrkanski biskup A. Righi izvještava Propagandu 1703. da je don Marko Andrijašević pobjegao iz svoje župe u Popovu, u trebinjsko-mrkanskoj biskupiji, i došao u Dubrovnik. Tu, u isusovačkom Kolegiju

⁸⁹ D. MANDIĆ, *Etnička povijest Bosne i Hercegovine*, str. 167-268.

⁹⁰ I. PULJIĆ, "Neum – povijesna domovina Hrvata", *Humski zbornik*, sv. 1, Neum, 1995, str. 79-82.

⁹¹ A. KOMADINA, "Interkonfesionalni odnosi na području trebinjske biskupije", *1000 godina trebinjske biskupije*, Studia Vrhbosnensia, VVTŠ, Sarajevo, 1988, str. 125-127.

⁹² K. DRAGANOVIĆ, "Bosna u očima apostolskog vizitatora Petra Masaracija g. 1624.", *Napredak HNK*, XXVII, Sarajevo, 1937, str. 215-223.

⁹³ D. MANDIĆ, *Etnička povijest BiH*, sv. III, Ziral, Chicago, 1982, str. 253-266.

⁹⁴ D. MANDIĆ, n. d., str. 288-293; A. NIKIĆ, "Pokušaj oslobođanja i islamizacija u Hercegovini u XVII stoljeću", *Nova et vetera*, XXIX, sv. 1, Sarajevo, 1979.

poučavao je preobraćenike u vjeri. Biskup izvještava da su Andrijaševića, zbog njegova djelovanja, turske vlasti osudile na smrt.⁹⁵ Iz istih razloga u Dubrovnik se sklonio i župnik iz Trebimlje - don Petar Milošević. Optuživale su ga turske vlasti za prevođenje na katoličku vjeru.

Prelazaka katolika na islam, zbog vjerskih, političkih i ekonomskih pritisaka, bilo je u svim fazama otomanske vlasti. Svakako u ranijim stoljećima prelasci su bili učestaliji, brojniji i masovniji. Slabljenjem otomanske vlasti i usljed stabilizacije vjerskih prilika ti prelasci s katoličanstva na islam postaju sve rjeđi i nemaju masovnija obilježja.⁹⁶

Prelazak dviju katoličkih obitelji na islam u misiji Žurovići (trebinjsko-mrkanska biskupija) zabilježio je Bonaldi 1644. U 18. stoljeću prijelazi su sve rjeđi, ali se mogu posvjedočiti u izvješćima trebinjsko-mrkanskih biskupa i drugih relatora.

Bilo je prelazaka s katoličanstva na islama i obratno na prostoru trebinjsko-mrkanske biskupije u vrijeme i nakon Velikog bečkog rata. O tome svjedoče i neki upisi u maticama župe Trebimlje u Popovu. U jednom upisu 1743. nalazimo Maru, kćer Ahmetovu iz Vojevića na Trebimlji, koja se vjenčala s Josipom Rajičevićem iz Strmice u Popovu.⁹⁷ To sugerira da je djevojčin otac bio musliman. U istim maticama su i dva primjera kumstva koji su na svoj način simptomatični. Mustafa Vujnović iz Turkovića u Popovu je 1743. svjedok na vjenčanju Ivanu Filipoviću.⁹⁸ Druga osoba iz obitelji Vujnović, po imenu Mehmed, rodom iz Stoca, svjedočio je 1745. Ivanu Džamariji iz Popova.⁹⁹ Ti primjeri ne bi bili ništa posebno na tom području i u tamošnjim prilikama da se spomenuti proces nije uistinu i odvijao. Osim toga to se, nekako, i podudara sa župnikovanjem don Marka Andrijaševića, a poslije i don Petra Miloševića, pa se izvješće biskupa Righija o "prevođenjima" čini autentičnim. Valja napomenuti da su ta prevođenja kvantitativno bila gotovo zanemariva.

⁹⁵ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi et mercanensi*, PAAFTI, No 129, Romae, 1959, str. 135.

⁹⁶ A. KOMADINA, "Interkonfesionalni odnosi na području trebinjske biskupije", str. 125-129.

⁹⁷ LMM parochiae Trebigna 1708-1748, f. 16'.

⁹⁸ LMM parochiae Trebigna 1708-1748, f. 24.

⁹⁹ LMM parochiae Trebigna 1708-1748, f. 25.

* * *

Ako se pogleda raspored posjeda zemljišnih parcela feudalaca i muslimanskih seljaka što ih je dodijelila mletačka vlast svojim pristašama, na prostoru Zažablja, Popova i Trebinja, u tijeku Morejskog rata, uočavaju se ista prezimena kod bivših i novih vlasnika. Jedni su bili pripadnici islamske vjere, a drugi katolici. To je, istodobno, svjedočanstvo koje govori o pojavi zakašnjelog procesa islamizacije na tom prostoru. Nakon smjene mletačke, ili turske vlasti, vlasnici parcela u mnogo primjera nose ista prezimena.¹⁰⁰ Ovdje su, vjerojatno, prelasci motivirani i nastojanjima da se sačuvaju obiteljska imanja. Tako se susreću npr. *Bubići, Perići, Puljići, Sušići, Andrijići, Miletići, Tasovci, Brajkovići, Nikolići* i drugi koji su i katolici i muslimani. Na području Popova, Zažablja i Trebinja nailazi se na muslimanska prezimena koja su očito, a to je i poznato, bila u golemoj većini katolička, uz poneko od pravoslavnih. To su, po selima, sljedeći: Galičići - *Husein Bubić*, Gajic - *Husein Puljić*, Grmljani - *Ramadan Sušić*, Grkavac - *Mehmed Miletić*, Dvrsnica - *Hasan Mrav*, Dubljani - *Ahmet Miletić*, Zavas - *Mahmut Banić*, Zagorac - *N. (?) Perić*, Kotezi - *Ibrahim Moro*, Mišljen - *Alibeg Bubić*, Osičena Međa (Zažablje) - *Alibeg Tasovac*, Pomarković (Popovo) - *Mehmed Petrić* i *Ibrahim Brajković*, Rupni Dol - *Husein Nikolić*, Sedlari - *Mustafa Perić*, Trebimlja - *Ahmet Milutinović*, Hutovo - *Ibrahim Nadaždin*.¹⁰¹ Osim toga, Turci su nasilno uzimali kršćansku djecu i odvodili ih u Carigrad. Tamo su ih preodgajali u islamskom duhu i školovali. Mnogi od njih postizali su visoki rang u osmanskoj upravnjoj i vojnoj hijerarhiji. Tako se 9. listopada 1702. spominje *Jusuf-aga*, sin *Ibrahim-age Tasovića* iz Počitelja, kao turski emin na Pločama u Dubrovniku.¹⁰² Sin *Antuna Rogičića* iz Hutova, koji je s obitelji prešao na islam, bio je po imenu poznati *Ibrahim Čehaja*, u službi Ahmed-paše Čuprilića. Spominje ga dubrovački diplomat i pjesnik Dž. Palmotić, pa i Evlija Čelebija u svom putopisu, koji je 1664. posjetio i njegovu majku u Počitelju.¹⁰³

¹⁰⁰ B. HRABAK, "Zemljišne parcele feudalaca i muslimanskih seljaka u Popovu, Zažablju i Trebinju početkom morejskog rata", *Tribunia*, 9, ZMT, Trebinje, 1985, str. 31-46.

¹⁰¹ Isto, str. 31-46.

¹⁰² J. RADONIĆ, *Acta et diplomata*, IV, sv. 2, str. 758.

¹⁰³ J. RADONIĆ, *Acta et diplomata*, III, sv. 2, 670-677; S. VUKOREP, "Prilog proučavanju podrijetla hrvatskog pučanstva u počiteljskom kraju", *PHP*, str. 282-283; E. ČELEBIJA, *Putopis*, Sarajevo, 1979, str. 161-2, bilj. 15.

* * *

O stanju katolika, Katoličke crkve, njezinih bogomolja i klera podatke nam pružaju kazivanja raznih putopisaca, te izvješća apostolskih vizitatora o Bosni. Izvješća su postala redovitija nakon što je papa Grgur XVI. ustanovio posebnu Komisiju za rad u misijskim i ugroženim područjima pod nazivom “De propaganda fide”. Godine 1623. odlučio je ustanoviti i posebni bosanski vikarijat na čelu s vikarima – privremenim biskupima. Vikarijat je i *de facto* ustanovljen 1637. Na istoj razini, po svojoj važnosti, i izvješća su biskupa trebinjsko-mrkanske biskupije, s pastirskih pohoda njihove biskupije, što su ih također upućivali “De propaganda fide” u Rim.

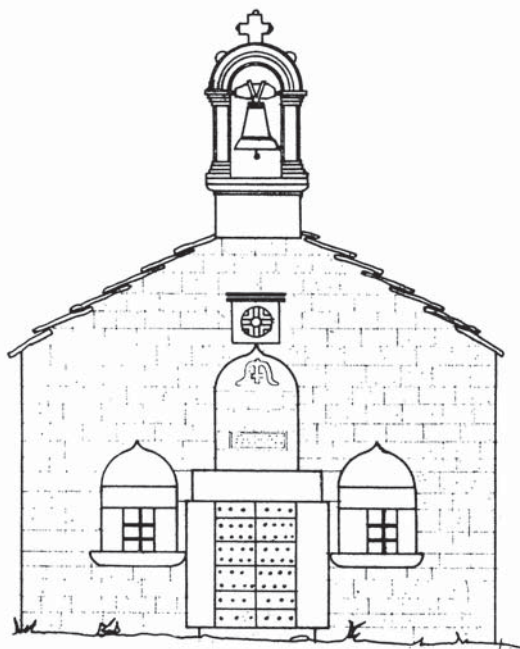
Posebice su zanimljiva izvješća o stanju katolika s migracijskog područja Hercegovine na teritorij Dubrovačke Republike. U prvom redu to su izvješća *trebinjsko-mrkanskih biskupa*,¹⁰⁴ koja datiraju od početka 17. stoljeća i nakon toga. Obavijesti o katolicima trebinjsko-mrkanske biskupije u 16. stoljeću dosta su oskudne. Potkraj istog stoljeća vijesti spominju njihovo smanjenje i malobrojnost. Biskupi ove biskupije su redovito birani. Stanovali su pretežito u Dubrovniku, a povremeno su posjećivali i biskupiju.

Sl. 5. Crkva sv. Ane u Gracu, 17. st.

¹⁰⁴ B. PANDŽIĆ, “Trebinjska biskupija u tursko doba”, sv. br. 2, VVTŠ, 1000 godina Trebinjske biskupije, Sarajevo, 1988, str. 91-123.

Spomenut ćemo neka objelodanjena i dostupna biskupska izvješća. Prvo i dosta šturo izvješće Kongregaciji uputio je trebinjski biskup *Ambroz Gučetić* 1610. godine.¹⁰⁵ Iscrpnije izvješće o svim aspektima stanja katolika u Hercegovini (Zažablju, Neretvi, Popovu, Trebinju) sačinili su *Benedikt Medvjedović*, lješki biskup, i *Dominik Andrijašević*, skadarski biskup, koje su uputili Kongregaciji 1622. godine. Ovo je izvješće usko povezano i s osnutkom tzv. *stjepanske biskupije*.¹⁰⁶ Posebno je zanimljivo jer poimenično navodi 16 crkava na prostoru trebinjsko-mrkanske biskupije. Bile su to: u Dračevu (Sv. *Ivan Evanđelist*), Dubljanima (Sv. *Stjepan*), Belinićima (Sv. *Ilija*), Orahovu Dolu (Sv. *Ivan Evanđelist*), Čvaljini (Sv. *Ivan*), Ravnom (Sv. *Marija od Porodjenja* i Sv. *Dimitrije*), Veljoj Međi (Sv. *Ivan Evanđelist*), Rupnom Dolu (Sv. *Nikola*), Trebimlji (Sv. *Marija od Uznesenja*), Glumini (Sv. *Petar Apostol*), Zažablju (Sv. *Marija* i Sv. *Ana*), Vidonji (Sv. *Vid*), Dobranima (Sv. *Marija od Porodjenja*) i Naroni-Gabeli (Sv. *Stjepan*).¹⁰⁷ Dvije

Sl. 6. Pročelje Crkve sv. Roka na Trebinji, 17. st.

¹⁰⁵ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi et mercanensi*, str. 109.

¹⁰⁶ Isto, str. 109-112.

¹⁰⁷ Isto, str. 111.

godine poslije (1624.) jedno je izvješće poslao *fra Blaž*, župnik iz Graca. On također nabraja poimenično po mjestima katoličke crkve na prostoru biskupije. U odnosu na prethodno izvješće postoje izvjesne razlike u nazivu, brojnosti i fizičkom stanju crkvenih objekata.¹⁰⁸ Godine 1639. izvješće Kongregaciji uputio je i trebinjsko-mrkanski biskup *Miho Restić*.¹⁰⁹ U ovom izvješću spominje se šest katoličkih crkava u Popovu,¹¹⁰ a usputno se navode i pravoslavne. Pojedine crkve s vremenom su postajale derutne, zbog potresa i namjernih razaranja, pa nisu bile u uporabi. Neke od njih su i obnovljane uz velike napore vjernika i nastojanja biskupa i svećenika. Tako Petar, sin Rade Dobroslovića iz Ravnog ostavlja 1628. oporučni legat od 20 dukata crkvi Marijina Rođenja u Ravnom, za nabavku bogoslužnih predmeta (kaleža) i za druge potrebe.¹¹¹ *Petar*, sin Ivana *Medvjedovića (Orsini)*, kožuhar u Dubrovniku, obvezao je oporučno 1650. svog oca Ivana da sagradi crkvu (kapelu) Sv. Ivana Evanđelistu, u njegovu rodnom zavičaju – Orahovu Dolu.¹¹² O obnovama sakralnih objekata svjedoče, podjednako, arhivska vrela¹¹³ i izvješća vizitatora i trebinjsko-mrkanskih biskupa.¹¹⁴ U vjerskom životu tog području najvažniju ulogu imale su dvije crkve u Gracu – Sv. Marija i Sv. Ana, zatim Sv. Nikola u Rupnom Dolu, Crkva Marijina Uznesenja (sada Sv. Rok) na Trebimlji i dvije crkve u Ravnom – Crkva Marijina Rođenja i Sv. Dimitrija (Mitra).¹¹⁵ Ova izvješća trebinjsko-mrkanskih biskupa svjedoče o stanju katolika, njihovoj brojnosti i položaju Katoličke crkve na prostoru trebinjsko-mrkanske biskupije u doba prije velikog potresa što je 1667. pogodio Dubrovnik i njegovu okolicu.

¹⁰⁸ Isto, str. 112-116.

¹⁰⁹ Isto, str. 116-119.

¹¹⁰ Dobar prikaz stariji katoličkih crkava u Popovu dao je I. PULJIĆ, "Stariji katolički sakralni objekti na području Popova", Humski zbornik, 3, Ravno-Zagreb, 1997, str. 144-162; A. ZELENKA, "Nekoliko objekata sakralne arhitekture 17. stoljeća sa područja starog Zažablja, Trebinja i Popova", Tribunia, 2, ZMT, Trebinje, 1976, str. 51-76.

¹¹¹ DAD, Test. Not., No 58, f. 134-136.

¹¹² DAD, Test. Not., No 64, f. 224-225.

¹¹³ Zahtjeva za popravak crkava i kapelica na prostoru trebinjsko-mrkanske biskupije bilo je u svim razdobljima, a osobito u 18. stoljeću. O tome: DAD, Lett. e comm. di Lev., No 74, f. 29 (15. 8. 1736.), f. 46'-47 (6. 10. 1936.); No 96, f. 6; Godne 1798. (V. MIOVIĆ-PERIĆ, *Na razmeđu*, str. 16.)

¹¹⁴ I. PULJIĆ, "Stariji katolički sakralni objekti u Popovu", str. 144-146; A. ZELENKA, Isto.

¹¹⁵ Pregledno o ovim crkvama: I. PULJIĆ, "Stariji katolički sakralni objekti u Popovu", str. 151-161.

Sl. 7. Crkva sv. Nikole u Rupnom Dolu, 17. st.

* *

Osobito je zanimljivo jedno izvješće iz 1644. godine o stanju katolika u katoličkoj misiji (župi) Žurovići u trebinjsko-mrkanskoj biskupiji,¹¹⁶ kojih pet kilometara zračne linije udaljenoj od Dubrovnika. Sastavio ga je Josip Marija Bonaldi, dominikanac iz Zadra, kojeg je poslala Kurija u spomenutu misiju da je pastorizira.¹¹⁷ Njegovo izvješće, upućeno Kongregaciji u Rim, govori o stanju katolika u misiji Žurović, u selima – Grepci, Vučićani, Kaladžurđevići, Slavogostići, Berojevići i Orah.¹¹⁸ On je dao prikaz odnosa na relaciji katoličanstvo – pravoslavlje na tom mikroprostoru. Upozorio je na prisutnost apostazije i otpadništva katolika u druge vjere, u čemu vidi i glavni uzrok rasula katoličke zajednice na prostoru trebinjske biskupije. U prvom redu riječ je o prijelazu na pravoslavlje. Bonaldi to objašnjava malobrojnošću i nedostatkom katoličkog svećenstva i slabom materijalnom

¹¹⁶ K. DRAGANOVIĆ, "Zadnji katolici u okolini Trebinja", Napredak HN K, G. XXVI, Sarajevo, 1936, str. 159-165.

¹¹⁷ O. J. M. Bonaldi je bio profesor teologije na dominikanskom Sveučilištu u Rimu. S tog mjesta je i upućen u misiju Žuroviće, gdje je došao 1644. godine, a 1648. izabran je za barskog nadbiskupa. (K. DRAGANOVIĆ, n. d., str. 159-161.)

¹¹⁸ Prostor iznad Dubrovnika, Rijeke dubrovačke i Zatona

osnovicom Crkve. Da je bila *šizma* na ovim prostorima, svjedoči nam i jedno pismo Rimske kurije upućeno 1631. *Krizostomu Antiću*, trebinjsko-mrkanskom biskupu. Upravo je toj pojavi u spomenutom pismu poklonjena najveća pozornost.¹¹⁹ Osim toga Bonaldi uviđa i druge uzroke, kao što su ratovi, epidemije i prelazak na islam. Zanimljivo je napomenuti da Bonaldi u svom izvješću govori o dvije skupine katolika. U prvu je uvrstio “nepokolebljive” koji su trajno ostali vjerni Katoličkoj crkvi. Iz te skupine, kako izvješćuje, pričestio je 135 punodobnih. Ukupno je, po procjeni, s djecom bilo takvih oko 230 duša. U drugoj skupini (“apostate”) navodi 15 obitelji s 122 ukućana, koji su se u jednom trenutku pokolebali, te u nedostatku katoličkog svećenstva prešli na pravoslavlje. Bonaldi naznačuje da je najveći dio uspio nanovo vratiti u katoličku vjeru, a da su dvije obitelji prešle na islam. Možda je najupečatljiviji Bonaldijev podatak o stanju katolika na tom prostoru kada tvrdi da je našao 90-godišnje starce koji nisu primili čin potvrde. On spominje i dvije katoličke crkve u misiji Žurovići. To su Crkva sv. Petra u Zaplaniku, tada u funkciji iako u lošem stanju, i Crkva sv. Tekle u selu Orah, potpuno derutna i izvan uporabe.¹²⁰ Temelji i jedne i druge crkve očuvali su se do danas.¹²¹ Da su Bonaldijeva kazivanja vjerodostojna, potvrđuju i prezimena obitelji u jednoj i drugoj skupini, a koja su gotovo u potpunosti istovjetna.¹²² Cijelo 17. stoljeće je veoma burno za trebinjsko-mrkansku biskupiju i tamošnji katolički puk. Ona se borila za svoj opstanak. Nedostajao je kler, sakralni objekti – crkve i kapele, kuće za stanovanje svećenika. Sredstva potrebna za život Crkve bila su nedostatna i neredovita.

¹¹⁹ M. SIVRIĆ, “Pismo Rimske kurije trebinjsko-mrkanskom biskupu Krizostomu Antiću godine 1631.”, *Tribunia*, 3, ZM, Trebinje, 1977, str. 153-164.

¹²⁰ K. DRAGANOVIĆ, “Zadnji katolici u okolici Trebinja”, str. 162 i 165.

¹²¹ L.J. SPARAVALO, “Srednjovjekovna groblja, crkvine i crkve na području Šume trebinjske”, *Tribunia*, 5, ZM, Trebinje, 1979, str. 74-81.

¹²² Karakterističan je slučaj obitelji *Radulović*, koju Bonaldi uvodi u obje grupe katolika. Ta se katolička obitelj očuvala sve do danas, u selu Kaladžurdevići. Zanimljiv je još jedan detalj u svezi s ovom obitelji. Jedno genealoško stablo *Radulovića* iz sredine 18. stoljeća koje je, u svrhu vjerodostojnosti, ovjerio trebinjsko-mrkanski biskup Tudišić i njegov kancelar Nikola Agić, navodi samo jedan slučaj apostazije (šizme) u ovoj obitelji. Riječ je o pet generacija *Radulovića*. Razlog prelaska na pravoslavlje je ovozemaljski – ženidba pravoslavnom djevojkom, posinjenje i dolazak na ženinstvo. Osobna imena u genealogiji, uglavnom su narodna, dijelom podudarna s onima koje navodi Bonaldi. To su: Antun, Boško, Damjan, Dimitar, Ivan, Lazar, Mijo, Milia, Milun, Marija, Nikola, Saba, Tripko (apostata). (DAD, Potvrda od 17. srpnja 1749.)

* * *

Uz opće nevolje biskupiju je pogodio i jedan unutrašnji razdor. Riječ je o problemu koji je iskrsnuo u svezi s ustrojstvom tzv. *stjepanske biskupije*. Prvi je stvar pokrenuo *Toma Medvjedović*, barski nadbiskup i primas Srbije od 1599., rodom iz Orahova Dola u Popovu. On je dao opis prilika na tom prostoru i ustvrdio da su neke biskupije ne samo bez svećenika već i bez biskupa. Od pape Klementa VIII. dobio je 1604. dopuštenje da popuni župu Popovo i župu Gradac u Zažablju. U prvu je namjestio za župnika fra Filipa Dobroslavića, a u drugu fra Blaža iz Graca. Dobar dio tog područja pripadao je staroj stonskoj (zahumskoj) biskupiji. Medvjedović se prisjetio stare naronitanske biskupije, s onu stranu Neretve, i dobro poznate Crkve sv. Stjepana u Drivi (Gabeli), za koju je pomislio da je katedralna crkva naronitanske, odnosno “stjepanske biskupije”, kako ju je nazvao po spomenutoj Crkvi sv. Stjepana. Za svog vikara postavio je 1605. *fra Filipa Dobroslavića*. Nasuprot tome trebinjsko-mrkanski biskupi su smatrali da

Sl. 8. Crkva Uznesenja BDM u Gracu, 17. st.

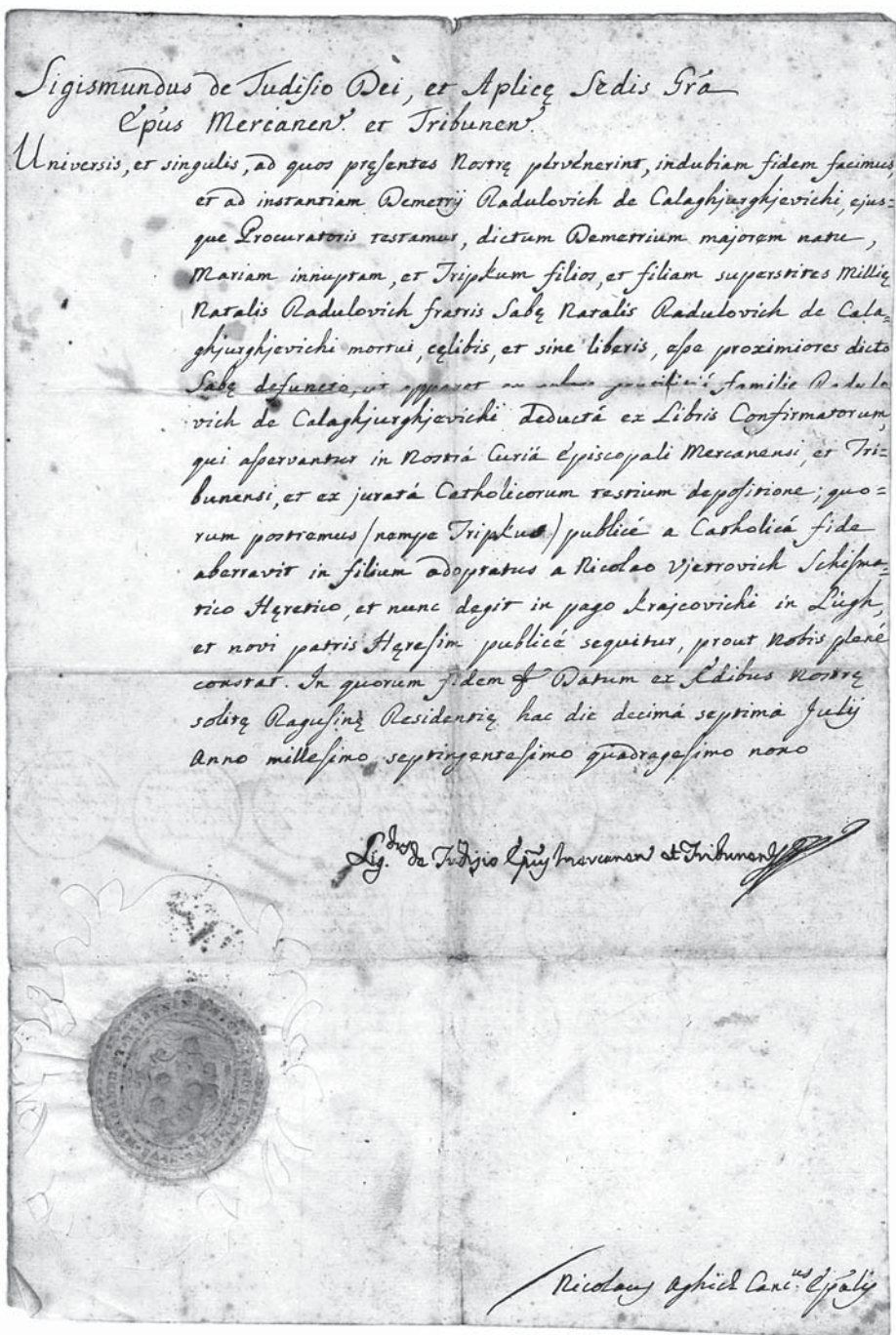
je to područje njihove jurisdikcije. Tako je i nastao spor o pripadnosti i ovlaštenosti.¹²³ Problem u svezi sa “stjepanskom biskupijom” izbio je svom žestinom 1622. godine. Spor su vodili, s jedne strane, *Dominik Andrijašević*, skadarski biskup, i *Benedikt Medvjedović*, lješki biskup, oba rodnom iz Popova, a, s druge, *Krizostom Antić*, biskup trebinjsko-mrkanske biskupije. Štoviše, Dominik Andrijašević je imenovan 1624. za biskupa “stjepanske biskupije”. Spor je konačno riješen 31. ožujka 1631. odlukom da župe Popovo i Zažablje pripadaju jurisdikciji trebinjsko-mrkanskog biskupa.¹²⁴

Jedan događaj s početka 17. stoljeća obećavao je bolje dane za Katoličku crkvu i njezine vjernike u trebinjsko-mrkanskoj biskupiji. Naime, 18. travnja 1606. za biskupa je izabran *Toma Natali Budislavić*, čiji su predci podrijetlom iz okoline Nevesinja u Hercegovini. Dvije godine nakon toga, uoči smrti, Budislavić je ostavio pismenu oporuku u Notarijatu u Dubrovniku. Jednu dopunu učinio je u Napulju po kojoj se ima osnovati “*Collegium orthodoxum Budislavum*” u Dubrovniku, ostavljajući legat za to. Iz sredstava legata koji je ostavio školovali bi se svećenici za potrebe trebinjsko-mrkanske biskupije, ali namjera nije tekla bez poteškoća. Kolegij je legaliziran tek 1629. a škola u njemu počela je rad 1637. godine. Očekivanja i nakane nisu se ispunile.¹²⁵

¹²³ K. DRAGANOVIĆ, “Tobožnja ‘Stjepanska biskupija’ – ecclesia Stephanensis u Hercegovini”, CS IV, Zagreb, 1934, str. 29-58; B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi*, str. 37, 54; B. PANDŽIĆ, “Trebinjska biskupija u tursko doba”, str. 92-95; R. PERIĆ, “Sporovi i sporazumi oko ‘Stjepanske biskupije’ 1622-1631.”, (u *Da im spomen očuvamo*), str. 384-399; R. PERIĆ, “Hercegovački biskupi u HBL”, Napredak HNG, G. XLIII za 1995, Sarajevo, 1994, str. 294-306.

¹²⁴ Isto kao i prethodna bilješka.

¹²⁵ B. PANDŽIĆ, n. d., str. 95-9; R. PERIĆ, “Budislavićev pravovjerni zavod”, Napredak HNK, G. 42 za 1994, Sarajevo, 1993, str. 199-215. (Tomo Natali Budislavić je osoba zanimljiva životnog puta. Završio je u Italiji studije teologije, filozofije i medicine. Bavio se liječničkim pozivom i bio je službeni liječnik Republike. U kasnijim godinama zaredio se za svećenika. Trebinjsko-mrkanskim biskupom postao je 1608. Bio je i kanonik krakovskog biskupa Petra Miškovskog i njegov osobni liječnik. Liječio je i poljskog kralja Stjepana Bathoria i kraljicu Anu. Dobio je i poljsko plemstvo temeljem reda Stanislava Gomulinskog, krakovskog kanonika i kraljeva tajnika. Prijateljevao je i s Janom Kochanovskim, najvećim poljskim pjesnikom tog vremena.)

Sl. 9. Atestat biskupa Tudišića u svezi s naslijeđem obitelji Radulović iz Kaladurđevića iz 1749. godine

Sl. 10. Genealogija obitelji Radulović kancelara Nikole Agića

Sredinu 17. stoljeća u trebinjskoj su biskupiji obilježili događaji iz vremena Kandijskog rata (1645.-1669.). Turci su prema katolicima i njihovim svećenicima bili preosjetljivi i nasilni. Prijetilo je i nasilje hajduka, koji su bili nemilosrdni i prema kršćanima. Oba župnika – don Marko Natali u Popovu i don Luka Simeonis u Gracu bili su opljačkani. Ovaj drugi odveden je u Gabelu, gdje je mučen, i tu je podlegao. Biskupija je posebno teško stradala od hajduka 1664. U međuvremenu dogodio se 1667. i veliki potres u Dubrovniku, koji je ošteti i dubrovačko zaleđe.¹²⁶

Nakon završetka Kandijskog rata nastupilo je relativno mirno 14-godišnje razdoblje. No prilike u trebinjskoj biskupiji u svakom pogledu bile su teške. Pustoš i siromaštvo bili su na svakom koraku. Hajdučka opasnost nije minula. Upravo u tom vremenuna u okviru trebinjske biskupije pojavio se među pravoslavnim svećentvom pokret za sjedinjenje s Rimom. Središta tog pokreta bili su pravoslavni manastiri: trebinjski (Uspenja Bogorodičinog), Zavalu u Popovu i Žitomislić.¹²⁷ Istodobno su pravoslavne vladike dobile ferman od Porte da mogu tražiti prihode i od katolika. Zalaganjem senatora Maroice Kaboge, dubrovačkog izaslanika na Porti, dobiven je novi ferman kojim su zaštićeni katolici u BiH-u.¹²⁸

Kraj 17. stoljeća u trebinjsko-mrkanskoj biskupiji obilježio je Veliki bečki (Morejski) rat (1683.-1699.). Cijela biskupija bila je ratno poprište. Posljedice su bile vrlo teške. Dobar dio puka bio je raseljen, ponajviše na mletački teritorij. Mnogi su poubijani, osobito rodbina političkih kolovođa. Od 400 kuća ostalo je samo 40. Na terenu nije ostao niti jedan svećenik. Tek početkom 90-ih godina stanje se poboljšavalo. Mletačke vlasti nisu bile susretljive prema biskupu i svećenstvu ove biskupije.¹²⁹

* *
* *

Iz razdoblja nakon velikog potresa uslijedilo je nekoliko izvješća Kongregaciji u Rim koja su uputili biskupi trebinjsko-mrkanske biskupije. To su izvješća – Antuna Primovića 1684.¹³⁰, Antuna Righija 1703.¹³¹, Jeronima

¹²⁶ B. PANDŽIĆ, n. d., str. 99-100.

¹²⁷ Isto, n. d., 58-63; A. KOMADINA, n. d., str. 132.

¹²⁸ Izvješće biskupa A. Primovića iz 1684. (B. PANDŽIĆ, n. d., str. 128)

¹²⁹ B. PANDŽIĆ, "Trebinjska biskupija", str. 104.

¹³⁰ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi et mercanensi*, str. 119-129.

¹³¹ Isto, str. 129-137.

Frana Bunića 1728.¹³² i Sigismunda Tudišića iz 1751. godine.¹³³ Ona pružaju sliku stanja katolika i tijekom 18. stoljeća. Biskup Righi priopćuje da su tri katoličke obitelji prešle na islam, dok biskup Tudišić govori o prelasku na islam dvadeset katoličkih obitelji, pretežito u župi Dubrave. Slučajevi prisilnog odvođenja i prevođenja na islam, posebno djevojaka, pojavljuju se i nakon toga.¹³⁴ U to stoljeće ušla je trebinjsko-mrkanska biskupija opterećena mnogim poteškoćama. Nemirno vrijeme, povremeni ratovi i hajdučija bili su popratna pojava, a uz to i siromaštvo Crkve i nedovoljna pomoć koja joj je pristizala. Biskupi su izbivali izvan svoje biskupije, dolazeći u nju povremeno. Svećenika je bilo malo, a i pomlatka, o kojem se moralo trajno skrbiti. Mali je broj crkvenih objekata. Nedostajale su kuće župnika. Česte su i razne epidemije, posebno kuge, što desetkuje puk, a ometa rad i djelovanje Crkve. I postupci turskih vlasti prema narodu, svećenicima i biskupima nisu bili blagonakloni.

Nisu prestali ni pritisci predstavnika iz okrilja pravoslavne hijerarhije. Jedan pokušaj nametanja obveza katolicima u trebinjsko-mrkanskoj biskupiji od pravoslavne crkvene hijerarhije zabilježen je 1707., što su temeljili na fermanu koji su isposlovali na Porti. Godine 1765. dubrovački poslanik Klement Menze isposlovao je ukaz od bosanskog beglerbega o slobodi propovijedanja katoličke vjere za biskupa i župnike trebinjsko-mrkanske biskupije. Novi pokušaj nametanja protupravnih obveza katolicima zabilježen je 1777., za biskupovanja A. Katića. Tada su pravoslavni dostojanstvenici nanovo dobili ferman po kojem mogu ubirati prihode i od katolika. Biskupi trebinjsko-mrkanske biskupije ulagali su velike napore oko vjerske i materijalne zaštite katolika. U tome su djelomice i uspijevali, zahvaljujući diplomatskom angažmanu dubrovačke Vlade. Tako je novi ferman za biskupa A. Katića ona isposlovala 1782. kod sultana Abdulhamida I. Novi ferman je dobiven 1789. od sultana Selima III. Vlada se pobrinula da zatraži ferman i za novoustoličenog trebinjsko-mrkanskog biskupa Nikolu Ferića 1792. To je ponovila u još dva navrata, 1795. i 1798. godine.¹³⁵

¹³² Isto, str. 137-144.

¹³³ Isto, str. 144-157.

¹³⁴ A. KOMADINA, n. d., str. 128.

¹³⁵ V. MIOVIĆ-PERIĆ, *Na razmeđu*, ZPZ, HAZU, Monografije, 14, Dubrovnik, 1997, str. 18. i bilješke 13. i 14.

Osim pritisaka na predstavnike katoličke hijerarhije (biskupe i župnike) bilo je toga i u odnosu na katoličke vjernike. Osobito je bilo sporova oko prisilne udaje, otmicom djevojaka. Istina, bilo je i obratnih slučajeva. No treba razlikovati one koji nastaju spontano od onih koje su poticali, prije svega svećenici. Takvih primjera ima više. Spomenut ćemo neke od njih iz 1792. i 1794. godine. Don Ivan Kristić, župnik u Ravnom, pismeno je izvijestio 31. 11. 1794. trebinjsko-mrkanskog biskupa Nikolu Ferića o prilikama i pojavama u njegovoj župi i na širem prostoru biskupije. Za neke je doznao kada je bio u Kalađurđevićima, radi podjele svetih sakramenata. Biskup je o tome upoznao i Vladu u Dubrovniku. Između ostalog Kristić izvješćuje kako iguman manastira Zavale i tamošnji pop¹³⁶ nagovaraju pravoslavne mladiće da se bez ikakvog straha žene katoličkim djevojkama.¹³⁷ Zatim u pismu priopćuje da je nedavno kći Mije Damjanovića (iz Kalađurđevića) oteo pravoslavni mladić iz Uskoplja, blizu Carine, i nakon prisile ju je vjenčao pravoslavni svećenik.¹³⁸ Pravoslavni pop iz Bjeloševa Dola zatvorio je 1792. neku Mariju, koja se udala za Iliju Bogojevića iz Moševića i s pravoslavne prešla je na katoličku vjeru. Oko tih događaja zametnuo bi se spor. Poradi izmirenja, posredovali bi muslimani, gospodari osoba u sporu, ili bi se stranke u sporu obratile kadiji.¹³⁹

Širi osvrt na vjerske prilike u trebinjskoj biskupiji bio je prijeko potreban. To je područje najbliže Dubrovačkoj Republici, naslonjeno na njezine granice. S tog prostora je dolazio najveći broj migranata. Vjerske prilike, nepovoljne za katolički puk, bile su važan čimbenik migracija.

¹³⁶ “Il Prete Odauch della Tittoria di Lugo e della Sciuma Scismatico, con Monaco Iguman di Sauala, osia Dionisio detto Danilo Guardiano (igumeno - p. a.) di detto Monasterio di Sauala, hanno dato libero permesse ai loro parochiania, che possino senza verun timore ne dei Cattolici, ne Turchi, anche con violenza minore in Matrimoni zitelle Cattolice p(er) i Scismatici.” (DAD, Prep. 18. 153. 3192, 203)

¹³⁷ V. MIOVIĆ-PERIĆ, n. d. str., 17, f. n. 11

¹³⁸ “Quindi giorni fa e stata rapita una zittella figlia di un certo Michele Damianouich p(er) un Scismatico da Uscopieie uicino alla Zarina, con essere mortificata, e uiolentata alla rinegazione e Matrimonio (per) tre giorni ad istigazione del Prette scismatico, alla fine ha fatto il med(esimo), chiamare due Turchi ubbriaconi p(er) uana politica, e pretesto di essere Testimoni del sforzato matrimonio, e cosi a forza delle battute, e minaccie hanno estrati il consenso si del Matrimonio, come delle rinegazione.” (DAD, Prep. 18. 153. 3192,203)

¹³⁹ V. MIOVIĆ-PERIĆ, Isto; DAD, AT, B 80, 66; AT, B VII, sv. XVIII, 17).

4.6. Utjecaj političkih, društvenih i gospodarskih okolnosti u Dubrovniku na tijek migracija

Migracije na dubrovačko područje u doba Republike uvjetovane su političkim, društvenim i aktualnim gospodarskim čimbenicima u samom Dubrovniku. Politički ustroj bio je aristokratski i oligarhijski. On se institucionalizirao na podlozi društvene strukture, klasno ustrojene. Na jednoj strani bila su malobrojna vlastela, ekonomski povlaštena dodjelom državne zemlje na uživanje. I svu političku vlast imalo je upravo to malobrojno dubrovačko plemstvo, koje je svoju političku volju provodilo preko triju državnih vijeća – Velikog i Malog vijeća i Vijeća umoljenih (Senata).

Vlastela nisu bila sklona promjenama ni političkih ni društvenih odnosa. Zato su izbjegavala sve poteze koji bi mogli remetiti i ugroziti njezin privilegirani – politički, društveni i gospodarski položaj. S tog je stajališta promatrala i politiku imigracije. Zato su odredbe o useljavanju, dubrovačkom državljanstvu i građanstvu bile restriktivne i strogo kontrolirane.

Gospodarsko stanje u Republici bilo je jedan od važnih činitelja imigracijskoj politici. Na to su trajno utjecale smjene gospodarske konjunktura i recesije. Povoljna konjunktura utjecala je na potražnju radne snage, u različitim granama dubrovačkog obrta, u trgovini i pomorstvu. Nasuprot tome, recesija i gospodarska depresija činili su suprotno. Spomenuti faktori, ali i mnogi drugi, bili su okosnicom ukupne migracijske politike.

4.7. Imigracijska politika Dubrovačke Republike

Već je napomenuto da je Dubrovačka Republika imala i svoju dobro promišljenu imigracijsku politiku, koncipiranu još u srednjem vijeku. Ona nije doživjela bitnijih promjena ni u posljednjim stoljećima Republike, što nas u ovim razmatranjima i zanima.¹⁴⁰ Politika useljavanja počivala je na punom nadzoru, a osnivala se na elementima gospodarske i političke prirode. Važan je faktor ograničavajuća prostorna mogućnost i realne gospodarske i demografske potrebe. Teritorij Republike bio je limitiran, skučen i stiješnjen uz more s ne velikim obiljem obradivih površina. Zemlja je bila *vlasništvo* države (*dominium directum*), po određenim načelima podijeljena vlastelinskim obiteljima, koje su bile *zemljoposjednici* po načelu *dominium utile*.

¹⁴⁰ I. MITIĆ, "O izbjeglicama iz zaleđa na područje Dubrovačke Republike", Tribunia, 5, ZMT, Trebinje, 1979, str. 139-149.

U pogledu obrade i prava uživanja zemlje i njezinih plodova, vladali su u dubrovačkom agraru¹⁴¹ specifični kmetski i kolonatski odnosi.¹⁴² Imanja su bila popunjena uglavnom domaćom populacijom, a mogućnost dolaska migranata pokazivala se tek nakon, najčešće, izumiranja obitelji ili dolaskom na ženinstvo.

Povećan broj pučanstva u Gradu ili u dubrovačkim selima bilo je potrebno i prehraniti. U iznimnim prilikama i gladnim godinama zahtijevalo je to i dodatne napore i povećanje troškova. Osoba željnih posla i voljnih da se nastane u Dubrovniku uvijek je bilo dovoljno.

Važni elementi migracijske politike bili su i politički i vjerski razlozi. Jedan od postulata dubrovačke unutarnje politike je očuvati homogenost vladajućeg sloja i osujetiti pretjerano isticanje skupina ili pojedinaca. U ime toga vodila se i odgovarajuća vjerska politika. Sve do pada Republike bila je zabranjena svaka religija, osim katoličke, koja je i bila državnom religijom. Židovi su u Dubrovniku uglavnom tolerirani, ali su ponekad, iz različitih razloga, i proganjani. Pravoslavni su tek pred kraj Republike dobili pravo na kapelicu u ruskom konzulatu. U ime toga sprječavalo se i luteranstvo i druge reformne crkve. Takav stav nije prije svega vjerski zahtjev; on je motiviran željom za homogenošću i očuvanjem poretka.

Migracije na teritorij Dubrovačke Republike bile su strogo nadzirane i brojčano ograničene. Nije moglo biti riječi o useljenju bez znanja i odobrenja državnih organa vlasti. Nije se mogao nitko naseliti, a da osobu nije netko poznao i preporučio. Ipak je, i mimo zakona, bilo primanja političkih izbjeglica. U pojavi opasnosti ponekad se odustajalo i od zakonske procedure o primanju migranata. Primali su se oni u tim okolnostima u masama, posebno u doba turskih osvajanja. Ali su te seobe bile privremene. Nakon što bi minula opasnost, vlasti su poduzimale mjere da se prebjezi vrate u svoj zavičaj. Neke od tih izbjeglica odlazile su dalje - u druge prekomorske zemlje.¹⁴³

¹⁴¹ D. ROLLER, *Agrarnoproduktivni odnosi na području Dubrovačke Republike od XIII do XVI stoljeća*, Građa za gospodarsku povijest Hrvatske, 5, Zagreb, 1957.

¹⁴² J. LUČIĆ, "Dokumenti o počecima kmetstva u Dubrovniku", str. 213-221.

¹⁴³ M. ŠUNJIĆ, "O migraciji 'de partibus Sclavonie' u Markama do polovine XV stoljeća", *Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu*, knj. VIII, Sarajevo, 1976, str. 487-500; M. SPREMIĆ, "La migrazione degli Sclavi nell' Italia meridionale e in Sicilia alla fine del Medio evo", *Archivio storico italiano*, Firenze, 1980, str. 3-15.

Organi vlasti nisu se uvijek podjednako odnosili prema useljenicima s pojedinih područja, niti prema pojedincima koji su se namjeravali useliti i nastaniti. Jednako tako vodilo se računa gdje se osoba želi naseliti. To pokazuju i najstarije odredbe organa vlasti Republike. Tako je npr. 1303. bilo zabranjeno useljavanje Slavenima u Grad i njegovu neposrednu okolicu. Međutim, iste godine donijeta je nova odredba po kojoj se dopušta naseljavanje Slavenima u Grad i okolicu ako je to potrebno, ali samo na pet godina.¹⁴⁴ Jednom uredbom iz 1385. propisano je da se u Župi i drugim područjima mogu Slaveni naseliti, uz uvjet da prethodno dođu u Grad i ostanu tu jednu godinu, a potom se nasele.¹⁴⁵ Po odredbi iz 1413. bilo je dovoljno da se kmet pismeno prijavi u Kancelariji i ostane jednu godinu u Gradu. Vjerojatno odatle i izraz "habitatores" za one koji stanuju i "civis" za dubrovačke građane.¹⁴⁶

Zbog spomenutih okolnosti migracijska kretanja na prostoru Republike bila su pretežito usmjerena prema dva gradska središta. Prije svega prema Dubrovniku, a manje i prema Stonu. Potrebe sve razvijenije obrtničke proizvodnje, trgovine, pomorstva i usluga apsorbirale su doseljenike koji su u znatnom broju pristizali iz susjedne Hercegovine.

Pitanje dubrovačkog državljanstva i građanstva, i općenito položaj stranaca u Dubrovniku, stekao je svoju pravnu osnovicu još u srednjem vijeku. Najvažnije odluke o tome donijete su u drugoj polovici 14. i prvoj polovici 15. stoljeća. Odluke iz 1364., 1395. i 1449. uglavnom su zaokružile pravnu osnovicu tog pitanja. One su ostale temeljima sve do ukinuća Republike. U znanosti je već odavno bilo zanimanja za temu dubrovačkog državljanstva, ali i za pravni položaj stranaca u Dubrovniku, i općenito za pravni položaj cjelokupnog stanovništva Republike.¹⁴⁷

Procedura oko primanja stranaca u dubrovačke državljane odvijala se u državnim vijećima. U početku je to bilo Malo vijeće. Novim propisima njegove su ovlasti reducirane u korist ostalih vijeća. Propisi o tome donosili su se u Velikom vijeću. Zakon koji je ono donijelo 1364. zabranjivao je Malom vijeću da prima u red dubrovačkih građana vlastelu iz Kotora, Bara i Ulcinja ako se prije toga nisu s obitelji preselili u Dubrovnik. Sve ostale

¹⁴⁴ *Monumenta Ragusina*, II, str. 300-30; I. SINDIK, n. d., str. 66.

¹⁴⁵ I. SINDIK, n. d., str. 66.

¹⁴⁶ Isto, str. 67.

¹⁴⁷ J. MIJUŠKOVIĆ, "Dodjeljivanje dubrovačkog građanstva u srednjem vijeku," Glas, SANU, CCXLVI, O.D.N., knj. 9, Beograd, 1961, str. 89-130.

građane Malo vijeće je primalo po svojoj procjeni, po postojećim zakonima. To je pravo oduzeto Malom vijeću propisom od 26. listopada 1395., pa je to prešlo u djelokrug Velikog vijeća. Slaveni su, i dalje, primani na pret-hodni način u Malom vijeću.¹⁴⁸ Propisom 1449. zabranjeno je Malom vijeću da podjeljuje Slavenima građanska prava. Istina, molba tražitelja za dose-ljenje pristizala je u Malo vijeće. O njoj se raspravljalo u nazočnosti svih 12 članova Vijeća. Ako ju je podržalo osam članova, molba je upućivana pred Veliko vijeće. Rješavalo se o njoj ako je bilo najmanje njegovih 100 članova. Od toga su dvije trećine trebale dati pristanak za pozitivno rješenje zahtjeva o naseljenju. Tek, nakon toga osoba bi bila primljena kao dubrovački građanin - državljanin.¹⁴⁹

Zanimljiv je pravni položaj i pitanje stjecanja dubrovačkog državljanstva doseljenika općenito, pa tako i onih koji su pristizali iz susjedne Hercegovine. Sa stajališta državne pripadnosti, u Dubrovniku i na prostoru Republike, osim njezinih državljana bilo je i osoba koje to nisu bile. Riječ je o strancima ili *forenses*.¹⁵⁰ Broj stranaca u Dubrovniku bio je različit u pojedinim raz-dobljima. Ovisilo je to o više okolnosti. Neki su boravili u Dubrovniku iz poslovnih razloga, dok su drugi bili u tranzitu put drugih zemalja. Organi su Repulike zbog različitih razloga provodili djelomične popise stranaca, obično po strukama. Tako popis iz 1742., od ožujka do rujna, obuhvaća strance pristigle s Levanta.¹⁵¹ U popisu od 5. siječnja 1784. je 70 stranaca, među kojima najviše papučara (*calzolari*), krojača (*sartori*), sitnih trgovaca (*botteghari*) i pripadnika ostalih zanimanja.¹⁵² Naravno da su i pojedini stranci koji su živjeli i djelovali u Dubrovniku, mogli u nekim okolnos-tima, nakon stanovitog vremena, zbog valjanih razloga postati državljanima Republike. To se odvijalo, kako je već rečeno, po propisanoj i ustaljenoj proceduri u državnim vijećima. Zakonska regulativa izgrađivala se već od 14. stoljeća i s neznatnim je izmjenama ostala na snazi do konca Republike.¹⁵³

¹⁴⁸ *Liber viridis* (pripremio – B. NEDELJKOVIĆ), cap 86, str. 54-55; I. SINDIK, n. d., str. 67.

¹⁴⁹ *Liber viridis*, 8. 8. 1449. cap. 428, str. 375-376.

¹⁵⁰ Z. JANEKOVIĆ-RÖMER, "Stranac u srednjovjekovnom Dubrovniku: između prihvaće-nosti i odbačenosti", Radovi, Zavod za hrvatsku povijest, Zagreb, 1993, str. 27-38; I. MITIĆ, "O pravnom položaju stranaca u Dubrovniku tokom druge polovine 18. stoljeća", Tribunia, 6, ZMT, Trebinje, 1982, str. 89-93.

¹⁵¹ DAD, Prep., 19. 186 B1. 27 i 28.

¹⁵² DAD, Prep., 18. 151. 3192/184.

¹⁵³ K. VOJNOVIĆ, "O državnom ustroju Republike dubrovačke", Rad, 103, JAZU, Zagreb, 1891, str. 24-67.

Stranci koji bi dobili dubrovačko državljanstvo postajali su punopravni građani Republike. Na njih se protezala i sudbena odgovornost po zakonima Republike kao i za starosjedioce.¹⁵⁴ Stranci (*forenses*) u Dubrovniku bili su osobe koje su se u prolasku i usputno zadržavale ili su duže boravile u gradu ili negdje na teritoriju Republike. Ima dosta primjera da su pojedinci boravili u Dubrovniku i po nekoliko desetljeća, ali su do konca svog života ostali stranci i nisu postali dubrovački državljani.¹⁵⁵

Osim pitanja na relaciji dubrovački državljani – stranac postoji i druga strana pravnog položaja doseljenika. Ona se više odnosi na socijalni status, društveni rang pojedinca ili njegove obitelji. Položaj doseljenika, a dakako i starosjedilaca, bio je različit. Bilo je više kategorija ili, uvjetno rečeno, “društvenih slojeva”.

U osnovi se dubrovačko društvo dijelilo na dvije društvene klase - *vlastelu* i one koji to nisu, a to je dubrovački *puk*. Razvojem gospodarskih, društvenih i drugih procesa, i dubrovački puk nije mogao ostati monolitan. U njegovim je okvirima nastao proces društvene diferencijacije. Tako se nevlastelinski dio stanovništva dijelio na *puk u užem smislu*, kao najniži društveni sloj, i građane (*cittadino*, *civis ragusinus*), kao viši i najbogatiji građanski stalež. I pojmovi *cittadino* i *civis ragusinus* nisu uvijek imali istovjetno značenje. U srednjem vijeku oni su, prije svega, označivali pripadnika grada Dubrovnika i državljanina. U sljedećim stoljećima – tijekom 17. i 18., značilo je to, prije svega, pripadnost jednoj od dviju najuglednijih bratovština, tj. *antunina* i *lazarina*. Oni su tada bili gornji građanski sloj koji je po materijalnom bogatstvu često nadvisivao moć dubrovačke vlastele. Te građanske grupacije imale su veliki utjecaj u cjelokupnom gospodarskom životu Republike, a bile su im dostupne brojne državne službe.

U pravnoj terminologiji i praktičnoj uporabi u Dubrovniku susreće se već od srednjeg vijeka, ali i poslije, i izraz *habitatores*, što je označivalo stanovnike u Gradu. Bili su to trgovci, obrtnici, pomorci, nekvalificirani radnici i drugi. Biti stanovnik (*habitor*) u Dubrovniku nije značilo biti i građanin (*civis ragusinus*). Uz izraz *habitatores* u povijesnim vrelima susreće se i naziv *incola*. Čini se da taj pojam više označava stanovnika nekog određenog prostora nego stanovnika općenito.

¹⁵⁴ K. VOJNOVIĆ, “Sudbeno ustrojstvo Republike dubrovačke”, Rad, 104, str. 1-48, Rad, 108, str. 99-181, 114, str. 159-220, 115, str. 1-336, JAZU, Zagreb, 1891, 1892, 1893.

¹⁵⁵ I. MITIĆ, n. d., str. 89-93.

Opći osvrt na iznesenu problematiku bio je potreban da bi se mogli razmatrati i državno-pravni i društveni položaj hercegovačkih doseljenika, koji pristižu kao stranci, ali s vremenom dobivaju određeni pravni status u pogledu državljanstva, ali i u shemi društvene strukture građanstva u širem značenju.

Osobe podrijetlom iz Hercegovine i njezina šireg zaleđa primane su kao dubrovački državljani još u srednjem vijeku. Neki su primani pod uvjetom da moraju stanovati u nekome mjestu, npr. u trgu na Neretvi (Drivi). Pri tome treba istaknuti da je među primljenima bilo osoba ili obitelji koje su bile vlastelinskog, ali i onih pučkog podrijetla. Plemstvu iz unutrašnjosti, pa tako i onome iz Hercegovine, davano je i dubrovačko plemstvo i državljanstvo, te formalno članstvo u državnim vijećima. Dodjeljivanje dubrovačkog plemstva, državljanstva i građanstva često je inicirano političkim motivima. Zato je u mnogim primjerima ostajalo počasno, na formal-nopravnim pozicijama i bez stvarnog značenja.¹⁵⁶ Takav oblik počasnoga građanstva davao se i vlasteli u dubrovačkom zaleđu. Iz političkih, posebice neprijateljskih razloga prema Republici, jednom dodijeljeno dubrovačko državljanstvo i građanstvo moglo se uskratiti i oduzeti. Druga skupina stvarnih građana bili su okretni i bogati trgovci i vješti obrtnici iz unutrašnjosti; oni su primani poradi gospodarskog razvitka.

Dodjeljivanje građanstva u Dubrovniku nije imalo podjednak intenzitet u svim vremenima. Ipak se to prakticiralo u kontinuitetu, u skladu s aktualnom politikom i razlozima kojima se vlast u Dubrovniku rukovodila. Tako je bilo i nakon 1667., iza razornog potresa u Dubrovniku. Vlasti Republike dale su neke olakšice strancima, ponajviše financijske prirode, ali i u pogledu stjecanja državljanstva. Nadasve su bili zanimljivi obrtnici – *klesari*, *zidari*, *tesari*, radi obnove Grada, ali i drugi. Razlog je i u potrebi da se obnovi stanovništvo Grada, desetkovano velikim potresom. Taj se trend doseljavanja iz katoličkog zaleđa (*Popovo*, *Zažablje*, *Neretva*, *Mostar*) nastavlja potkraj 17. i početkom 18. stoljeća. Intenzivira se taj proces i u drugoj polovici 18. stoljeća, u vrijeme gospodarskog uspona, a posebno procvata pomorstva i pomorske trgovine na Mediteranu. U tim uvjetima gospodarske konjunktore uočavao se i veći priljev doseljenika iz zaleđa. Zato nije bez razloga sredinom 18. stoljeća u Dubrovniku ustanovljen “Magistrato sopra i fuorestieri”, od

¹⁵⁶ Qualiter forensis possit creari civis Ragusii per gratiam, 26. X 1395. (*Liber viridis*. Priredio: B. Nedeljković), cap. 86, str. 54-55.

trojice senatora biranih na godinu dana.¹⁵⁷ Njihov je zadatak bio da razluče izbjeglice ili došljake na one koje treba izručiti državi iz koje su pristigli, a koje protjerati kao nepoželjne ili ih uputiti u druge zemlje. Svakako, jedan je dio dobivao azil i pravo ostanka na teritoriju Republike. Smatra se da se broj takvih bjegunaca godišnje, tijekom druge polovice 18. stoljeća, kretao od 300 do 400. Uzroci tih migracija bili su gotovo istovjetni onima iz prethodnih stoljeća.¹⁵⁸

U vremenu od velikog potresa do ukinuća Republike prakticiralo se, kao i prije, dodjeljivanje dubrovačkog državljanstva i primanje u građanstvo. Obično se drži da je za dobivanje dubrovačkog državljanstva bilo potrebno desetogodišnje razdoblje od dolaska u Grad ili na teritorij Republike. Takva tumačenja daju organi vlasti Dubrovačke Republike, ali i zvaničnici Osmanskog Carstva. Nekad je vremenski cenzus iznosio tri godine uz obveznu ženidbu u Gradu.¹⁵⁹ Ponekad su postavljani i drugi uvjeti za to. Jedna takva odluka donijeta je 7. travnja 1747. u Vijeću umoljenijh (Senatu).¹⁶⁰ Po njoj Malo vijeće ne može ubuduće dati "Fides Nationalitatis" čak ni Dubrovčanima rođenima izvan domovine, osim onih koji deset godina rade domicilno (u Dubrovniku) i onih koji ženidbom tu stječu prebivanje. Na osnovi te, ali i prethodnih važećih odluka pojedinci su tražili iz sasvim praktičnih razloga potvrdu *nacionalnosti*, dokaz o dubrovačkom državljanstvu. To im je, prije svega, bilo potrebno radi predstavljanja u inozemnom diplomatskom i poslovnom svijetu, kako na Zapadu tako i na Levantu. Od toga su poslovni ljudi, nadasve trgovci i pomorci, imali i stvarni materijalni i gospodarski interes. Oni su se koristili privilegijama koje je Republika, ugovorima, ostvarila s mnogim gradovima i državama na Zapadu i Levantu. Spomenute potvrde *nacionalnosti* tražili su i dobivali i hercegovački doseljenici, mahom poslovni ljudi. Ta je materija sadržana u posebnoj arhivskoj seriji.¹⁶¹ Opći je dojam da su vlasti Republike bez većih teškoća primale doseljene katolike iz zaleđa. Iako o tome nije vođena posebna evidencija, iz mnogih spisa to je moguće zaključiti. Čini se da se u kriznim godinama pred pad Republike pravo dubrovačkog državljanstva priznavalo svim katolicima iz zaleđa.

¹⁵⁷ DAD, Cons. Rog., No 195, f. 95, 114.

¹⁵⁸ I. MITIĆ, "O izbjeglicama iz zaleđa na području Dubrovačke Republike", str. 139-149.

¹⁵⁹ DAD, Cons. Rog., No 165, f. 174'.

¹⁶⁰ DAD, Cons. Rog., No 163, f. 101.

¹⁶¹ DAD, LXXXVI. Fides ed attestata, 1624-1802. (vol. 1-11)

Zanimljivo je na ovome mjestu istaknuti i činjenicu da u prvom austrijskom popisu stranaca u Dubrovniku iz 1815. nema katolika s područja Hercegovine i Bosne. To je nepobitna činjenica da im je to pravo generalno dano još u vrijeme Republike, kako je već rečeno. Naprotiv, na popisu stranaca nalaze se katolici Hrvati s područja prijašnje mletačke uprave - kopnene i otočne Dalmacije, te katolici iz drugih hrvatskih zemalja. Na popisu stranaca su i katolici iz raznih talijanskih gradova i državica, pa Francuske, Španjolske i Austrije. Dodajmo tomu i činjenicu da su na popisu stranaca i svi pravoslavni iz Crne Gore i Grčke, ali i oni iz Hercegovine, koji su bili i najmnogobrojniji. Među hercegovačkim pravoslavicima koji su popisani kao stranci, nalaze se i oni koji su u Dubrovniku kao *forestieri* poslovali po nekoliko desetljeća.¹⁶² Taj podatak, nedvojbeno, upućuje na *privilegiran* položaj hercegovačkih katolika – Hrvata kada je u pitanju njihovo trajno naseljavanje, te dodjela dubrovačkog državljanstva pa i građanstva. Tako je bilo i u starijoj prošlosti, što je već prije istaknuto.

4.8. Područja podrijetla doseljenika

Hercegovina je bila najznačajniji migracijski prostor s kojega su pristizali doseljenici na teritorij Republike, u svim razdobljima, pa tako i u vrijeme od velikog potresa do pada Republike, ali ne i s istim migracijskim intenzitetom. Pritom, on je bio najjači iz susjednoga i Dubrovniku gravitirajućeg pojasa, uzduž dubrovačke državne granice.

Glavni smjerovi prelaska bili su brdski prijevoji. Najvažniji su oni što su polazili iz Popova polja: Zavala - Orahov Dol - Slano na moru i Trebinjska - Čepikuće. Jedan od njih išao je od Hutova, preko Graca u neumskom kraju, prema Imotici na dubrovačkom teritoriju. Osobito je morao biti važan i stari dubrovački put u smjeru Trebinja, na koji su se nadovezivali sporedni putevi, puteljci i staze. Migranti iz Neretve i Mostara, i udaljenijih dijelova Hercegovine, imali su polazište u Gabeli (Drijevi). Odatle su mogli kopnenim i morskim putem (preko Stona) doći na željeni cilj.

U relevantnim povijesnim vrelima taj se najintenzivniji migracijski prostor učestalo i općenito naziva *Murlakija* (*Murlachia*, *Murlazia*). Što se

¹⁶² N. KISIĆ, "Popis stranaca u Dubrovniku iz 1815", str. 64-65.

podrazumijevalo pod tim imenom, najbolje pokazuju neke formulacije koje se odnose na podrijetlo migranata iz Hercegovine, bilo u upisima u maticama ili drugim arhivskim spisima. Navodimo nekoliko primjera za to: “di Selenicouaz di Murlachia”, “de Murlachia de Popouo”, “di Popouo di Murlachia”, “de Murlazia de Orahouo”, “de Bogoeuichi de Murlazia”, “de Murlachia de Uschopglie”, “de Bobani de Murlachia” i slično. Vidi se iz navedenoga da se pod pojmom *Murlakije* ili *Vlaške* podrazumijevao širi prostor duž dubrovačke državne granice prema Turskoj. On se prostirao od *Zažablja* (današnjeg neumskog kraja), preko *Popova*, *Bobana*, *Šume* (trebinjske), *Površ*i (trebinjske), *Zubaca* i *Sutorine*. Sam pojam *Vlah*, *Marovlah* i *Murlak* mijenjao je svoje značenje i u dubrovačkim prilikama, tijekom povijesnog razvitka.¹⁶³

Potrebno je upozoriti da termini “Murlachia” ili “Murlazia”, te “Murlacho” i “muralaciensis” ne sugeriraju nikakvo vjersko ili etničko obilježje, kao što se nekada želi prikazati samo kao *pravoslavno*. Taj atribut nalazimo uz osobe katoličke i pravoslavne vjere. Da izraz *murlacco* nema nikakvo vjersko značenje, pokazat ćemo na nekoliko primjera iz približno istog vremenskog razdoblja i istog prostora. U spisima Stonske kancelarije ubilježen je 17. rujna 1776. *Stefan Mirković* iz Stoca (*Stephano Mircovich di Stolaz murlacco scismatico sudito Turco*).¹⁶⁴ U istoj Kancelariji ubilježen je 6. travnja *Tripko Jakšić* iz Popova (*Tripko Jakscich murlacco scismatico di Popovo da Sciacovo maestro de molini*).¹⁶⁵ U oba slučaja riječ je o pravoslavnim osobama iz Popova i Stoca u Hercegovini. Tri sljedeća primjera koja ćemo navesti odnose se na katolike s istih područja u Hercegovini. U Stonskoj kancelariji upisan je 30. srpnja 1780. *Nikola Putica* iz Prapratnice (*Nicolla Putizza murlacco catolico di Prapratniza*).¹⁶⁶ U zapisu Slanske kancelarije zabilježen je 2. listopada 1775. “Ivan Boroevich murlacco catolico d’ Orahovo.”¹⁶⁷ U dubrovačkom Notarijatu ostavio je oporuku 17. travnja 1700. “Marco Lucin murlacco catolico de Golubiniz”.¹⁶⁸

¹⁶³ K. JIREČEK, “Vlasi i marovlasi u dubrovačkim spomenicima”, Zbornik K. Jirečeka I., PI, knj. CCCXXVI, ODN, NS, knj. 33, SANU, ND, Beograd, 1959, str. 191-204.

¹⁶⁴ DAD, Diversa de Stagno, No 70, f. 110-111.

¹⁶⁵ DAD, Diversa de Stagno, No 72, f. 84'-65.

¹⁶⁶ DAD, Diversa de Stagno, No 72, f. 105'.

¹⁶⁷ DAD, Diversa de Slano, No , f. 13.

¹⁶⁸ DAD, Test. Not., No 72, f. 140-140'.

Sl. 11. Zemljovid Popova s područjem Bobana i Ljubinja

Očito je iz primjera da je riječ o skupnom nazivu za jedno šire područje, i imenu za stanovnike tog područja. Takvu praksu nalazimo i u drugim dijelovima hrvatskog primorja od Makarske do Zadra. Za stanovnike Dalmatinske zagore često se i u običnom komuniciranju rabi naziv *Murlak*,

Morlak i Vlah. Tako je i u povijesnim vrelima mletačke provenijencije.¹⁶⁹ Taj termin je u Dubrovniku u uporabi češće u prethodnim stoljećima, pa i u 17., iako ga, kako se vidi iz navedenih primjera, susrećemo i u 18. stoljeću. Od 18. stoljeća sve više prevladavaju konkretniji i određeniji nazivi za te prostore.

Spomenuti Dubrovniku gravitirajući pojas nije bio podložan istom intenzitetu migracija. Glavni razlog nalazimo u vjerskoj strukturi pučanstva i službenoj vjerskoj politici Republike. S tog stajališta posebno su bila podložna migracijama, upravo zbog katoličkog sastava pučanstva, Popovo polje, Zažablje, Bobani i Žurović u neposrednom zaleđu Rijeke dubrovačke. Ostala hercegovačka područja bila su znatno manje izložena migracijama u smjeru Dubrovačke Republike. Ako bi se poslužilo starijom upravno-političkom podjelom, tj. onom iz srednjeg vijeka, migracijska se područja pretežito podudaraju s teritorijima starih humskih župa – *Popova, Zažablja i Luke*, te nešto manje *Dubrova i Večerića (Brotnjo, Blato, Mostar)*. Migranata je bilo iz oblasti stare *Trebinjske oblasti*, navlastito iz okoline *Trebinja*, gdje je bila nešto veća koncentracija katoličkog pučanstva.

Posluži li se prirodnim zemljopisnim granicama, može se kazati da je intenzivna migracija na dubrovački teritorij bila s prostora do lijeve obale rijeke Neretve. No ta se migracijska granica neznatno pomicala i na obližnja područja na desnoj obali Neretve. Pučanstvo s desne obale iseljavalo se na prostore tada Mletačke Dalmacije – od Makarskog primorja do Zadra i Ravnih kotara.¹⁷⁰ Uzrok tome nije samo rijeka Neretva kao prirodna granica. Karakter migracija na mletačko područje bio je sasvim druge prirode. One su bile drugačije s obzirom na kvantitetu i način izvođenja. Različita je i sama njihova svrha. I službena se politika Venecije razlikovala od dubrovačke migracijske politike.

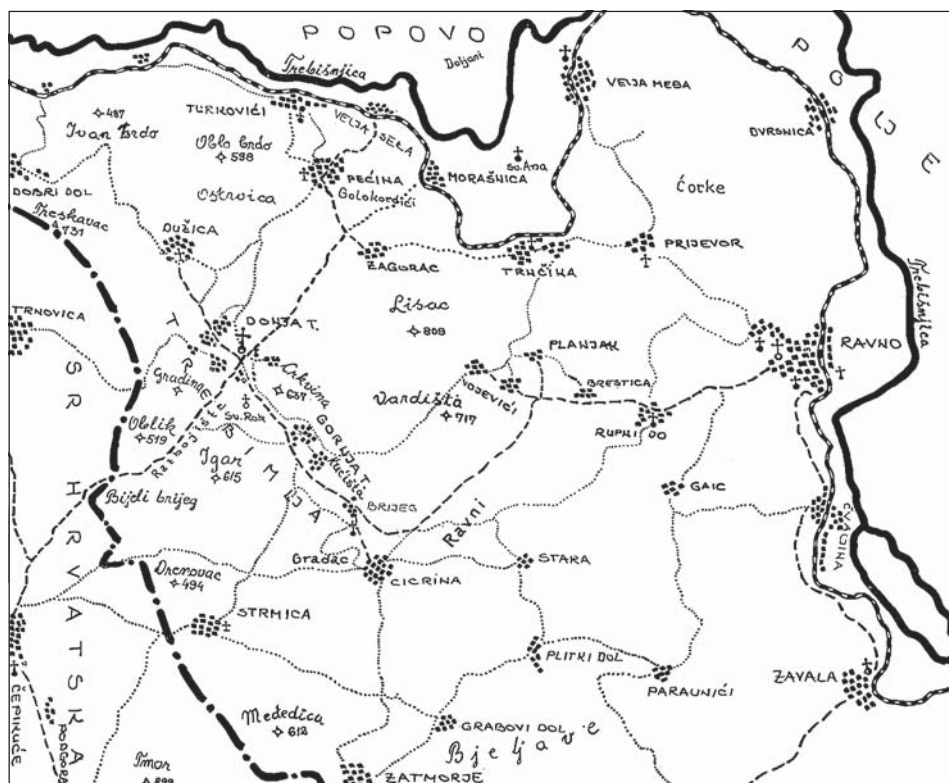
Od užih i određenijih teritorijalnih naznaka o podrijetlu migranata iz Hercegovine u naznačenom razdoblju, kako u maticama, tako i drugim dokumentima, ponajviše se spominje *Popovo* – u užem i širem značenju. Kad je riječ o širem prostoru *Popova*, ponekad se u njegov sastav uključuju i sela s područja *Bobana*, posebno starog *Zažablja*, tj. *Graca i Hutova*. Tako npr. nalazimo i ovakve naznake: “di Selenicouaz di Murlachia di Popouo” ili “di Gradaz de Popouo”, iako su oba mjesta - Zelinikovac i Gradac u Zažablju i izvan su *Popova*.

¹⁶⁹ M. BOGOVIĆ, *Katolička crkva i pravoslavlje u Dalmaciji*, str. 14-17.

¹⁷⁰ J. SOLDI, n. d., Sinj, 1979; N. BEZIĆ-BOŽANIĆ, n. d., str. 125-186.

Kao teritorijalna oznaka podrijetla doseljenika u maticama, u relativno većem broju, zabilježeno je i *Zažablje* (*Sasciabglie*, *Isasciablje*, *Sassabia*).

Nailazi se na upise i zapise u kojima se spominju osobe iz *Neretve* (*di Narente*, *narentensis*) i *Gabele* na Neretvi, što bi približno odgovaralo prostoru srednjovjekovne župe *Luka*. Značajan broj migranata, posebice trgovaca, jest iz *Mostara* (*di Mostaro*) i njegove okolice. Ima i onih s područja *Dubrava* u stolačkom kraju.

Sl. 12. Trebinja u Popovu (crtao – Nikola Kriste)

Od ostalih područja s kojih potječu hercegovački migranti spominju se, istina s manjim intenzitetom, *Bobani*, *Žurovići* (prostor u dubrovačkom zaleđu od Slanog do Rijeke dubrovačke), te *Površ*, *Šuma*, *Lug*, *Trebinje*, *Zupci*, *Mirilovići* kod Bileće i sasvim rijetko pojedini udaljeniji krajevi

Hercegovine. U prostor Hercegovine može se ubrojiti i *Rama* ili *Prozor*, te *Duvno*, odakle, također, ima u manjem broju pristiglih doseljenika.

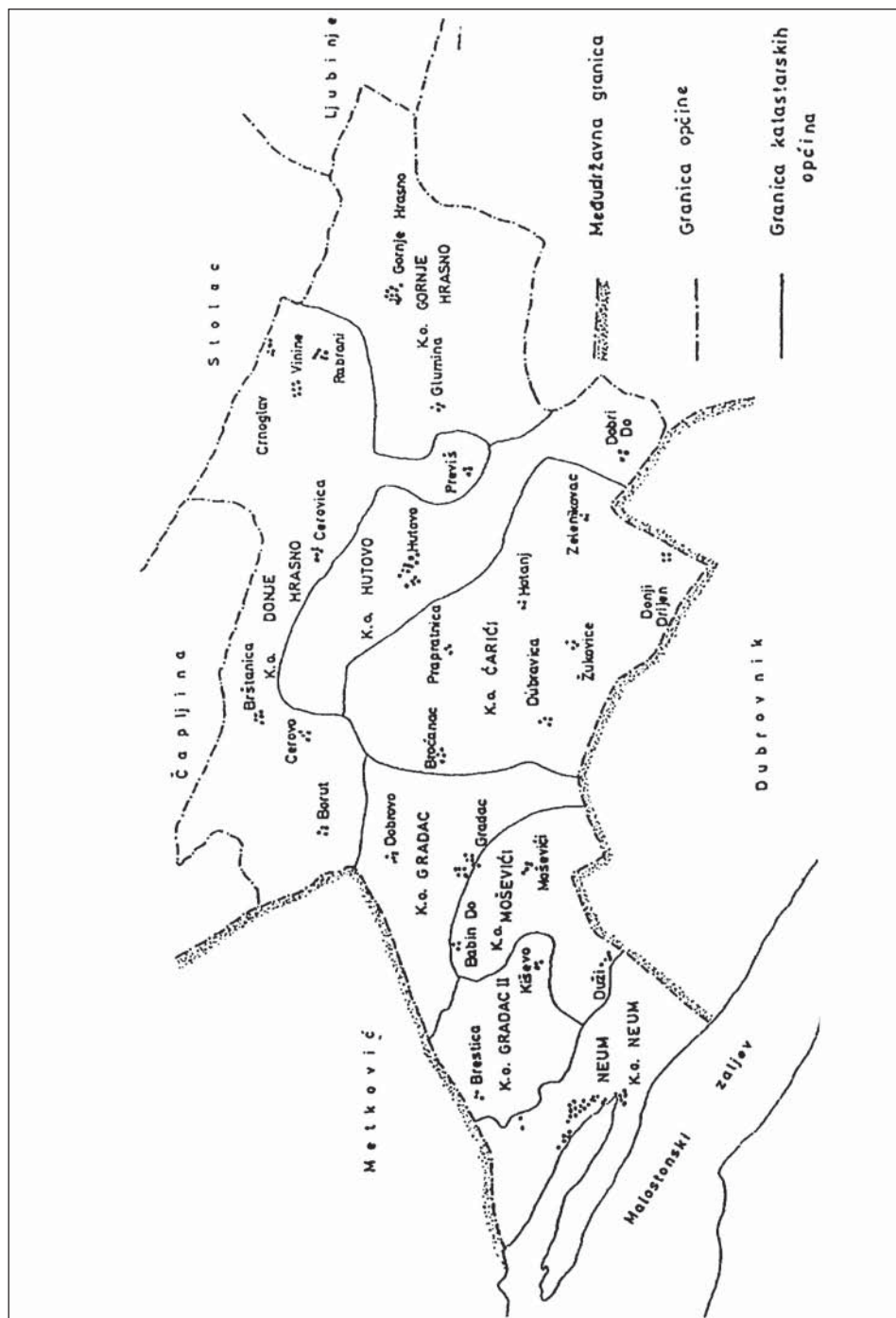
Osim spomenutih područja, koja zemljopisno pripadaju Hercegovini, susreće se ne mali broj doseljenika za koje se u spisima i maticama veli da su iz *Bosne* (*di Bosna, de Bosna, da Bosnia*). Pojam Bosna u dubrovačkim maticama i spisima ne znači uvijek zemljopisnu, već često i povijesnu kategoriju. To se može zaključiti iz naznaka podrijetla migranata, kao što je “de Popouo da Bosna”. Od mjesta u Bosni spominju se: *Fojnica, Jajce, Kreševo, Olovo, Pijavice, Pokrajčići, Prača, Sarajevo, Soli, Srebrenica, Travnik, Vareš, Banjaluka* i druga. I tu je riječ o sredinama – gradovima i naseljima, u kojima je bila dominantna katolička populacija. Pripadnici drugih konfesionalnih zajednica – pravoslavni i muslimani, bili su podrijetlom iz različitih krajeva, pa tako i iz Hercegovine. Njihov je broj bio gotovo zanemariv.

Kao oznaka podrijetla hercegovačkih doseljenika na prostore Republike često se naznačuju i vjerske zajednice – *biskupije* i *crkvene župe*. Od biskupija, posve je razumljivo, najčešća je susjedna *trebinjsko-mrkanska*.¹⁷¹ To je prostrana, relativno slabo napučena, biskupija koja je obuhvaćala istočnu i južnu Hercegovinu, sve do lijeve obale Neretve. Ostali dio Hercegovine zajedno s Bosnom, kao misijsko područje, nalazilo se u sastavu *bosanskog vikarijata*, koji je Kurija osnovala 1634. godine. Osim trebinjsko-mrkanske spominje se, ponekad, i *makarska biskupija* kada su u pitanju doseljenici iz sela *Dobranje, Slivno* i *Vidonje*, koja su razgraničenjem 1699. godine pripala Veneciji, pa su umjesto trebinjsko-mrkanske došla pod jurisdikciju makarske biskupije.

I niže vjerske zajednice – *župe*, iz kojih potječu doseljenici iz Hercegovine značajnom su većinom s područja trebinjsko-mrkanske biskupije. Riječ je o župama u Popovu¹⁷² – *Trebimlji* i *Ravnom*, pa župi *Gradac* u *Zažablju*, te nešto potom uspostavljenim župama – *Hrasno* i *Dubrave*. Ostale župe spominju se rijetko.

¹⁷¹ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensis et mercanensis*.

¹⁷² Zanimljivo je spomenuti da u svom izvješću o stanju katolika u donjoj Hercegovini iz 1629. fra Dominik Andrijašević navodi osam katoličkih župa na prostoru Popova. (K. DRAGANOVIĆ, “Tobožnja ‘Stjepanska biskupija – ecclesia stephanensis’”, str. 52-54)

Sl. 13. Zemljovid Zažablja (Neum, Gradac, Hutovo i Hrasno)

4.9. Vjerska pripadnost doseljenika

Jedno od pitanja u svezi s hercegovačkim doseljenicima je i njihova vjera. Može se bezrezervno tvrditi da su oni gotovo isključivo katoličke vjere. To su predci Hrvata, po vjeri katolika, čiji potomci i srodnici i danas žive na tim prostorima, a igrom sudbine i na svim stranama svijeta. Potvrde za to nalaze se u brojnim povijesnim vrelima. Podlogu za to čini i vjerska politika Republike, utemeljena u srednjem vijeku i trajna do kraja njezina opstanka. Za nju, naime, uvjetno bi vrijedilo zapadnoeuropsko vjersko načelo “*cuius regio illius religio*”, tj. “čija zemlja, njegova i vjera”. Međutim, to se načelo u dubrovačkim prilikama nije drastično provodilo u praksi. Posebno ne na način kako se to prakticiralo u mnogim zemljama zapadne, srednje i sjeverne Europe. Ono se tamo očitovalo u dugotrajnim sukobima i krvavim vjerskim ratovima, gdje se pod geslom vjerske pripadnosti uništavao protivnik i “ognjem i mačem”. Tako je bilo sve do zaključenja Vestfalskog mirovnog ugovora 1648. godine.¹⁷³ Toga u Dubrovniku nije bilo. Katoličanstvo Dubrovačke Republike nesporna je činjenica i izbor duhovno-religijski, jednako kao i politička usmjerenost vladajuće aristokracije. Ti odnosi između Katoličke crkve i države bili su regulirani.¹⁷⁴ Vjersku politiku Republike nemoguće je promatrati izolirano od njezina ukupnog društvenog i političkog ustroja kao aristokratske države. Malobrojna aristokracija, kao jedini nositelj političke vlasti, nije dopuštala nikakve remetilačke čimbenike koji bi im u nekim okolnostima mogli ugroziti politički ustroj i privilegirani položaj. Procjena je bila, moglo bi se reći, posve utemeljena i ispravna. Držalo se da bi multireligioznost Dubrovnika i relativna skučenost teritorija Republike, ugrozili njihov opstanak. Posebno ako bi se dopustio veliki priljev pravoslavaca, i sloboda ispovijedanja pravoslavne vjere. Ta je opreznost bila utemeljena na realnim okolnostima, imajući u vidu jaku koncentraciju pravoslavaca u jednom – istočnijem dijelu dubrovačkog zaleđa.¹⁷⁵

¹⁷³ Vestfalskim mirovnim ugovorom 1648. konačno je nadvladalo političko i državno načelo nad vjerskim. To se pokazalo već u samom Tridesetogodišnjem ratu (1618-1648) kada je katolička Francuska bila u taboru protestantskih kneževa u sukobu s Katoličkom ligom. Dakle politički (i državni) interesi nadređeni su vjerskim.

¹⁷⁴ O tome: K. VOJNOVIĆ, “Crkva i država u Dubrovačkoj Republici”, Rad, 119, str. 32-142, Rad, 121, str. 1-91, JAZU, Zagreb, 1894. i 1895.

¹⁷⁵ O vjerskoj politici Dubrovačke Republike vidi poglavlje 8.5 – Doseljavanje pripadnika dugih vjera (nekatolika) na prostore Republike.

Politička vlast aristokratske Republike imala je, nema sumnje, u vidu ograničene mogućnosti apsorpcije migranata. Znala je i kontinuirano procjenjivala potrebe i mogućnosti demografskog, gospodarskog i vojno-strateškog stanja. Na prvome mjestu u pitanju su potrebe gradskog gospodarstva - obrta, trgovine, pomorstva, ostalih djelatnosti i vojske. Prirodni priljev ljudi s izvangradskih prostora samo je djelomice mogao zadovoljiti te potrebe. Razlika do stvarnih potreba popunjavala se doseljenim katolicima iz susjedne Hercegovine, dijelom i iz udaljenijih krajeva Bosne. U znatnom broju bilo je i katolika s prostora *Dalmacije i otoka*. Napokon, dolazili su u Dubrovnik i katolici iz drugih zemalja – *Italije, Španjolske, Njemačke, Mađarske*. Bile su to osobe visokih intelektualnih zanimanja i stručnjaci za pojedine specijalnosti u vojsci i pomorstvu.

Od ostalih vjerskih skupina veće značenje, posebno gospodarsko, imali su Židovi. U Dubrovniku su oni uživali poseban status i ostale privilegije. Imali su i svoju židovsku Općinu. Udjel pravoslavnih u migracijama bio je minimalan. Pripadnika islamske vjere još je manje. Rijetka su bila doseljenja pojedinih pripadnika reformiranih crkava. Što se tiče doseljavanja u Dubrovnik iz Hercegovine, može se konstatirati mali postotak pravoslavaca ("šizmatika") i pripadnika islamske vjere ili tzv. "Turaka". Pripadnika židovske zajednice doseljenih iz Hercegovine, u ovom vremenu, koliko je poznato, nije bilo. Doseljavanje pravoslavaca i pripadnika islamske zajednice bit će obrađeno u posebnoj poglavlju.

5. ZANIMANJA HERCEGOVAČKIH DOSELJENIKA I NJIHOV UDIO U GOSPODARSTVU REPUBLIKE

O migrantima s područja Hercegovine na dubrovački teritorij može se govoriti s aspekta njihova socijalnog podrijetla, ali uz motive koji su potaknuli njihova iseljavanja i doseljavanja. Uzimajući u obzir socijalnu i gospodarsku sliku područja priljeva migranata na dubrovački teritorij, može se ustvrditi da je riječ o ruralnom – seoskom području, bez izrazito razvijenih gradskih središta. Donekle je bilo iznimkom nekoliko gradova i kasaba – Mostar, Stolac, Ljubuški, Ljubinje, Počitelj, Gabela. Međutim, to su bili prostori manjeg intenziteta migriranja na dubrovačko područje, izuzevši Mostar i Gabelu. Većina je bila seoskog socijalnog podrijetla. Po zanimanju su bili zemljoradnici, vjerojatno pretežito kmetovi, a mogli su biti i slobodnjaci, ili dijelom kmetovi i slobodnjaci, a takvih je kategorija i bilo u turskom feudalnom ustroju. Među pridošlicama bilo je, nesumnjivo, i stočara, imajući u vidu da je i to bio značajan čimbenik u gospodarstvu Hercegovine.

Budući da je u procesu trgovačke razmjene između Dubrovnika i zaleđa važnu ulogu imala trgovačka karavana, ne mali broj Hercegovaca bavio se i kirijaškim poslovima, koristeći se vlastitim tovarnim konjima za prijenos najrazličitijih roba.¹⁷⁶ Vjerojatno je i ponetko od njih ostao u Dubrovniku. Migranti iz gradskih sredina, prije svega iz Mostara i Gabele, ponajviše su trgovci i obrtnici.¹⁷⁷

Posebno pitanje u svezi s hercegovačkim doseljenicima u Dubrovniku jest njihovo uključivanje u gospodarski i društveni život u novoj sredini. Cjelovitije promatranje tog pitanja je od koristi za razumijevanje migracijskih kretanja iz Hercegovine na dubrovačko područje. Gospodarstvo Republike i općenito javni život zahtijevali su stalnu potrebu za radnom snagom. To je uvjetovalo kontinuirano, ali i kontrolirano useljavanje, koje je upravo s područja Hercegovine, kao prirodnog zaleđa, bilo intenzivno.

¹⁷⁶ B. HRABAK, "Organizacija karavanskog prometa iz južne Hercegovine u XVI i XVII veku", *Tibunia, ZMT, Trebinje*, 1984, str. 11-30.

¹⁷⁷ V. VINAVER, *Hercegovačka trgovina u 18. vijeku*, str. 65. i 73.

Kao Dubrovniku najbliže kontinentalno područje, Hercegovina je već u srednjem vijeku poznata kao značajno migracijsko područje usmjereno na teritorij Republike. U potrazi za poslom mnogobrojni ljudi iz Hercegovine, ponadasve mladići i dječaci, odlazili su u Dubrovnik u nadi da će ga tamo i naći. Dobro je poznato da su se u Dubrovnik sve do početka 15. stoljeća iz zaleđa dovodili robovi i robinje, kako za domaće potrebe tako i za preprodaju u druge zemlje u Sredozemlju. Brojna je bila i posluga u kućama dubrovačke vlastele, dubrovačkih imućnijih građana i bogatih stranaca. Posluga – muška i ženska – nalazila je posla i u brojnim dubrovačkim muškim i ženskim samostanima i crkvama. Na prostor Republike dolazili su u najvećem broju nekvalificirani ljudi – zemljoradnici i stočari. Značajan broj pridošlica iz Hercegovine dolazio je na izučavanje različitih obrta. Mnogi od njih postajali su izvrsni majstori, pa su tu i ostajali. Radili su u radnjama drugih osoba, a često su imali i vlastite obrtničke radionice. Među doseljenicima bilo je i trgovaca i poslovnih ljudi drugih zanimanja.¹⁷⁸

U potrazi za poslom i zaradom, ali i zbog drugih razloga, dolazili su Hercegovci u Dubrovnik i poslije u doba otomanske uprave, tijekom 16., 17. i 18. stoljeća. Upravo je zanimljiv njihov izbor zanimanja u tom razdoblju, a posebno od velikog potresa 1667. Zanimljiva je spoznaja o njihovu udjelu u materijalnoj proizvodnji (obrtima), trgovini, pomorstvu, uslužnim djelatnostima i duhovnim i intelektualnim zvanjima. Zanimanja hercegovačkih doseljenika i u ovom razdoblju kreću se u relacijama tradicionalnih djelatnosti na tlu Dubrovačke Republike. U različitim područjima gospodarstva pojedina su se zanimanja izdiferencirala već u prvim stoljećima postojanja komune, a potom republike – države.¹⁷⁹ Novi izumi i unapređivanje tehnologije doveli su do daljnje diferencijacije i specijalizacije obrtničke proizvodnje, pa tako i do specijalizacije zanimanja, tijekom 15. i 16. stoljeća.¹⁸⁰ I u sljedeća dva stoljeća – 17. i 18., razvojni proces uvjetovao je pojavu novih obrta pa tako i novih zanimanja. Intenzitet proizvodnje je

¹⁷⁸ Najiscrpniji prikaz zanimanja doseljenika iz dubrovačkog zaleđa, pa tako i Hercegovine sadrži knjiga: D. DINIĆ-KNEŽEVIĆ, n. d.

¹⁷⁹ O najstarijem razdoblju razvitka obrta i usluga u Dubrovniku najbolje je djelo: J. LUČIĆ, *Obrti i usluge u Dubrovniku do početka XIV stoljeća*, Sveučilište u Zagrebu, Institut za hrvatsku povijest, Liber, Zagreb, 1979.

¹⁸⁰ O tom razdoblju razvitka obrta u Dubrovniku: D. ROLLER, *Dubrovački zanati u XV i XVI stoljeću*, Građa za gospodarsku povijest Hrvatske, knj. 2, JAZU, Zagreb, 1951.

oscilirao, što je bilo ovisno o općoj konjunkturi na tržištu, te o političkim i drugim okolnostima koje su imale utjecaja na prilike na ovom prostoru. Unatoč tomu, generalna nomenklatura obrta i zanimanja ostala je gotovo ista. Ona bi se mogla iskazati u nekoliko općih skupina: obrti metalske, tekstilne, drvodjelske, kožarsko-prerađivačke, kemijske, prehrambene i zlatarske struke, zatim uslužne djelatnosti i zanimanja, kopnena trgovina, pomorstvo i pomorsko-trgovački promet, državne službe, intelektualna zanimanja i duhovna zvanja. Tijekom svog privremenog ili trajnijeg boravka, ili pak stalnog prebivanja u Dubrovniku, i hercegovački su se doseljenici postupno uključivali u gospodarski i društveni život nove sredine. Bavili su se najrazličitijim zanimanjima u okviru naznačenih područja privređivanja. Spektar njihovih zanimanja kretao se od najnižih fizičkih poslova (nosači, sluge), preko složenijih i unosnijih (obrti, trgovina, pomorstvo) sve do intelektualnih zvanja. Zanimanja hercegovačkih doseljenika, u vremenu od potresa 1667. do pada Republike 1808. godine mogu se svesti u okvire obrtničke proizvodnje, trgovine, zemljodjelstva, moreplovstva, pomorsko-trgovačkog prometa, zakupništva, vojne službe, kućnih i drugih javnih usluga, intelektualnih zanimanja i duhovnih zvanja.

Različita su vrela na osnovi kojih se dolazi do spoznaje o zanimanjima hercegovačkih doseljenika. Znatan broj podataka pružaju matične knjige – krštenih, vjenčanih i umrlih. U njima se, doduše ne redovito i ne uvijek, običavalo upisivati zanimanje roditelja (ponajviše oca) djece, mladenaca i umrlih osoba. Obilje podataka pružaju službene knjige i spisi državnih organa Republike, te središnjih i drugih ureda i institucija. Važan izvor za spoznaju njihovih zanimanja su i knjige pojedinih strukovnih udruga – bratovština.

Prema podacima koje pružaju matične knjige, ali i službene knjige i spisi državnih i drugih organa Republike, mogu se konstatirati brojna zanimanja hercegovačkih doseljenika. Evo i njihovih naziva: brijači, postolari, krojači, ljevači, brodari, brodograditelji, mesari, nosači, pripremači brodova, pomorci, ribari, stolari, trgovci, vapnari, zidari, zlatari, kovači, krznari, kožari, postolari, klesari, obrađivači imanja (*villicus*), obalni radnici, nadzornici, sluge i sluškinje (*famulus, famula*), robovi i robinje (*servus, serva*), vojnici (*miles, soldato, barabante*).

Spomenutim zanimanjima treba dodati i neke intelektualne usluge, kao što su: liječnik fizik (*medicus, medicus fisicus*), liječnik kirurg (*chirurgus*), te duhovna zvanja – svećenik, redovnik i časna sestra.

Naznačena zanimanja i zvanja hercegovačkih doseljenika i njihovih neposrednih potomaka ravnomjerno su raspoređena u svim desetljećima 17. stoljeća. Osim tih moguća su i još neka druga zanimanja koja u vrelima nisu zapažena. Sve to vrijedi i za 18. stoljeće s tim što se sve veći broj Hercegovaca i njihovih potomaka bavi boljim i unosnijim zanimanjima. Postale su im dostupne i mnogo cjenjenije i unosnije državne i javne službe, intelektualna zanimanja i duhovna zvanja. Neki od njih okušali su se na književnom i znanstvenom polju.

Među zanimanjima u koja su se uključivali Hercegovci i njihovi potomci u Dubrovniku tijekom 18. stoljeća, prema podacima u arhivskim vrelima, najčešće se spominju: *aurifex* (zlatar) raznih specijalnosti, *barbitonsor* (brijač) – često istodobno i kirurg, *caligarius*, *capitano*, *caporalis*, *chirurgus*, *consul*, *fabro*, *fabroferarius*, *famulus*, *marinarius*, *mercator* (najčešće), *miles*, *monialis*, *nauta*, *pelicarius*, *pelizarius*, *rivierius*, *sacerdos*, *sartro*, *sateles*, *sutor* i drugi. Tim zanimanjima treba dodati i državne službenike, vicekancelare, koadjutore u notarijatu, tajnike, pisare u uredima, i još neke druge.

5.1. Pregled zanimanja

Radi bolje preglednosti i stjecanja potpunije slike o ovom pitanju, uputno je donijeti pojedinačni pregled nekih važnijih zanimanja hercegovačkih doseljenika i njihovim neposrednih potomaka u razdoblju od 1667. do 1808. godine. Pritom se ne želi dati iscrpan prikaz svakoga pojedinačnog zanimanja jer je svako od njih tema za sebe. Svrha je ovog osvrta da se prikaže široki spektar zanimanja u koja su se uključivali hercegovački doseljenici. Tako će se bolje uvidjeti i njihov udio u gospodarskom životu Republike, i njihov nesumnjivo važan doprinos sveukupnom razvitku Grada, ali i Republike kao cjeline. Na taj način bi se potpunije očitovala gospodarska komponenta koja je omogućivala migracije s područja Hercegovine na dubrovački teritorij u naznačenom razdoblju.

5.1.1. Postolari i papučari

U izvornim dokumentima spominju se pod različitim nazivima, kao *calegarius* i *scarpolino*. Nazivali su ih još i “crevljari”. Riječ je o starom dubrovačkom obrtu, koji se izdiferencirao i razvijao još u srednjem vijeku. I pripadnici ovog obrta osnovali su svoju udrugu – *Bratovštinu crevljara*

(*Confraternitas caligariorum*). Spominje se prvi put u 14. stoljeću, a bila je posvećena njezinim zaštitnicima sv. Krispinu i sv. Krispinijanu.¹⁸¹ Ovoj bratovštini pridružili su se 1715. srodni im papučari (*papucieri*).¹⁸² To su isto učinili i štavitelji kože (*tabachieri*) 1783. godine.¹⁸³ Njihov je broj varirao. Prema popisu iz 1673./4. bilo ih je 31 na prostoru Grada,¹⁸⁴ a po popisu od 1. srpnja 1783. u Dubrovniku ih je ukupno 100 zajedno sa slugama (*calcolari, papucieri e loro servitori*).¹⁸⁵

I među "crevljarima" (postolarima i papučarima) u Dubrovniku nalazimo doseljenike iz Hercegovine. Najviše ih je bilo s područja Popova. Postolar *Ivan Bajo*, podrijetlom iz Popova, sin Mije - vojnika u Dubrovniku, spominje se prvi put 1745. godine. Umro je 1763. u 59. godini života.¹⁸⁶ Iz Popova je i *Mijo Braćević* (*caligarium de Popouo*). Prvi se put spominje 1727. godine,¹⁸⁷ a zatim 1767. i 1772. godine,¹⁸⁸ *Stjepan Bubić* se spominje 1721. kao postolar u Dubrovniku. Sin je Petra Bubića, rodom iz Popova.¹⁸⁹

Među postolarima u Dubrovniku bila su i dvojica Ivića. *Juraj Ivić* (*Giorgio Ivich papuziere*) je 1795. godine u oporuci Mate Rajičevića iz Strmice u Popovu.¹⁹⁰ *Petar Ivić*, rodom iz Popova, spominje se prvi put 1764. godine.¹⁹¹ Umro je 1814. u 80. godini života.¹⁹² Postolar *Boško* (*Natale*) *Lučić* je rodom iz Ravnoga u Popovu. Godine 1800. ostavio je oporuku. Kao jedan od nasljednika spominje se i njegov brat Mato, po zanimanju kožuhar. Posjedovao je radnju (*bottegu*) i kuću u Gradu. U kući je imao i dvije služavke – Anicu Tomašević i Mariju Marinović; oporučuje prvoj 50, a drugoj 20 dukata. Radnju mu je vodio *Nikola Lonac* iz Popova kao "atual servitore nella mia bottega". Svoju kuću u Gradu oporučio je Bratovštini postolara i papučara (*Confraternita dei scarpari o papuzzeri*). Uz to se u oporuci postolara Boža Lučića spominju od njegove imovine – zlatnina,

¹⁸¹ V. FORETIĆ, n. d., str. 29; J. LUČIĆ, *Obriti i usluge u Dubrovniku do početka XIV stoljeća*, str. 220.

¹⁸² V. FORETIĆ, n. d., str. 29.

¹⁸³ Isto, str. 30.

¹⁸⁴ DAD, Prep. 17, No 1809.

¹⁸⁵ DAD, Prep. 18. 3190, f. 65.

¹⁸⁶ DAD, LMRT Grad Dubrovnik, f. 247.

¹⁸⁷ DAD, LMM Grad Dubrovnik, 1722-1728, f. 19.

¹⁸⁸ DAD, LMM Grad Dubrovnik, 1729-1778, f. 178.

¹⁸⁹ Vidi: Bubić pod Grad.

¹⁹⁰ DAD, Test. Not., No 87, f. 128.

¹⁹¹ DAD, LMM Grad Dubrovnik, 1729-1778, f. 184'.

¹⁹² DAD, LMRT Grad Dubrovnik, 1796-1821, f. 177.

srebrnina, novac na računu, krediti, karati i drugo. Sve to skupa upućuje na zaključak da je riječ o doseljeniku iz Hercegovine, dosta imućnom obrtniku u Dubrovniku. Univerzalni je njegov nasljednik po oporuci njegova žena Marija, a potom njegov nećak kapetan Baldo Lučić. Nasljednici i izvršitelji njegove posljednje volje su *Mato Zec* iz Popova i *Cvjetko Matijašević*, najvjerojatnije i on iz istog kraja, inače kovači po struci.¹⁹³

Iz roda Pavčević (Pavlović) trojica su postolara. *Đuro Pavčević - Pavlović* (*Giuro Pauceuich de Popouo*) spominje se 1794. godine u oporuci Ivane, kćeri Ivana Sokola iz Popova.¹⁹⁴ *Nikola Pavčević - Pavlović* sin je spomenutog Đure (*Niccolo figlio di Giuro Pauceuich di Popouo*). Spominje se on, također, u testamentu Ivane Soko iz Popova 1794. kao njezin nećak i univerzalni nasljednik; tu se veli za Nikolu da je “Maestro Papuziere in questa Citta”.¹⁹⁵ *Stjepan Pavlović*, podrijetlom iz Popova, zabilježen je kao papučar u Dubrovniku 1745. godine.¹⁹⁶ Podrijetlom iz Hutova u Hercegovini je postolar *Jakov Puljić*. Spominje se u Dubrovniku 1816., gdje se i oženio.¹⁹⁷

Grgo Sokolović, sin Ivanov, u oporuci je svoje sestre Ivane 1794. godine, koja je također prebivala u Dubrovniku. U oporuci Ivane stoji “mio fratello Gregorio Socolovich Papuziere”, koji je u to vrijeme bio u Zadru (*che ora si trova in Zara*).¹⁹⁸ *Mijo Šumanović*, podrijetlom iz Slivna u Zažablju, u zapisu je 1722. godine.¹⁹⁹

U popisu obrtnika u Dubrovniku od 1. srpnja 1783. nalaze se i oni iz Hercegovine, prije spomenuti: *Tomas Basarić*, *Filip Džamarija*, *Andrija i Juraj Ivić*, *Nikola Ljevak*, *Bartol Lonac*, *Božo Lučić*, *Josip Krmenko* (*Pavlović*), *Josip Kojić*, *Nikola Pavčević*, *Juraj Pavlović*, *Andrija Prkačin*, *Ivan Sentić*.²⁰⁰ Moguće je da su i neki drugi među popisanim s prezimenima Benić, Filipović, Kristić, Miletić, Matić, Milošević, Rajičević, Stanković i Tomašević podrijetlom iz Hercegovine osim već prije spomenutih.

Iz primjera se vidi da je u različitim vremenima bilo u Dubrovniku obrtnika – postolara rodom iz Hercegovine, među kojima je bilo i majstora, vlasnika postolarskih radionica.

¹⁹³ DAD, Test. Not., No 89, 12. 11. 1800., f. 20'

¹⁹⁴ DAD, Test. Not., No 87, 4. 11. 1794., f. 89'

¹⁹⁵ DAD, Test. Not., No 87, 4. 11. 1794., f. 90

¹⁹⁶ Vidi: Pavlović u župi Gruž.

¹⁹⁷ DAD, LMM, 1778-1821, f. 176

¹⁹⁸ DAD, Test. Not., No 67, 3. 11. 1794., f. 90

¹⁹⁹ DAD, LMRT Grad Dubrovnik, 1722-1728, f. 1

²⁰⁰ DAD, Acta et diplomata, 18. 3190, f. 65.

5.1.2. Kožari i krznari

Kožarski obrt u cjelini, u raznim oblicima, bio je vrlo razvijen već i u srednjovjekovnom Dubrovniku. U okviru kožarskog obrta više je struka, počevši od pripreme i preradbe kože do izradbe najrazličitijih kožarskih proizvoda. Tako se već tada u ovoj struci susreću kožari (*pelliparii*), krznari (*pellicari*, *pelizzarii*), crevljari ili cipelari (*calegarii*), štavitelji koža (*scorticator*), i još neki drugi.²⁰¹ Slično je bilo i u 15. i 16. stoljeću, kada je proizvodnja na bazi preradbe kože bila osobito razvijena.²⁰² Nakon velikog potresa, a posebno početkom 18. stoljeća, preradba kože, proizvodnja kožarskih predmeta i njihov promet bili su intenzivni, a s poslovnog stajališta i unosni.

U naznakama obrtnika kožarske struke nisu uvijek i u potpunosti razgraničeni nazivi *pelliparius* (kožar) i *pellizzarius* (kožuhar). Često se uz ime istog obrtnika pojavljuje, naizmjenično, jedan i drugi naziv. Zbog toga ćemo ove dvije srodne i međusobno ovisne struke prikazati kao jedinstvenu cjelinu. U pojedinačnim osvrtima na obrtnike ove struke naznačit ćemo onaj naziv koji se nalazi u izvornoj građi. Potrebno je upozoriti na još jednu okolnost. Uz imena kožara i kožuhara, veoma često, stoji i oznaka *mercatore* kao zanimanje. U tom svojstvu su trgovci kožom i kožarskim prerađevinama.

Kada su se obrtnici ove struke u Dubrovniku organizirali u obrtnu korporaciju (bratovštinu), nije pouzdano utvrđeno. Ima mišljenje da je ona postojala u 16. stoljeću. Matricola bratovštine kožuhara (*Matricola della Confraternita dei Pelizzari di Ragusa*) odobrena je u Malom vijeću 1692. godine.²⁰³

Prilikom popisa pučanstva Dubrovačke Republike 1673./4. godine popisani su i obrtnici. Tom prilikom je u Gradu evidentirano samo 11 obrtnika ove struke, označenih kao "pelizzari".²⁰⁴ Možda je riječ o trenutno nazočnima; da li samo u predgrađima ili u Gradu kao cjelini, to se sa sigurnošću ne može utvrditi. Njihov relativno mali broj može se objasniti i situacijom u Dubrovniku u godinama neposredno nakon velikog potresa. Po popisu iz 1782. u Gradu je 15 kožuhara.²⁰⁵ Na osnovi podataka iz Matricole Bratovštine kožuhara, matičnih knjiga i spisa raznih serija dubrovačkog

²⁰¹ J. LUČIĆ, *Obrti i usluge u Dubrovniku*, str. 85-100.

²⁰² D. ROLLER, *Dubrovački zanati*, str. 143-154.

²⁰³ V. FORETIĆ, n. d., str. 31.

²⁰⁴ DAD, *Acta et diplomata*, No 1809/II b, f. 10.

²⁰⁵ DAD, *Acta et diplomata*, 18. 151. 3190, 60.

Arhiva stječe se dojam da je njihov broj morao biti veći. Među kožarima i kožuharima, koji su najčešće i trgovci, bio je i znatan broj onih podrijetlom iz Hercegovine.

Iz roda *Andrijašević*, podrijetlom iz Rupnog Dola u Popovu, bilo je više osoba tog zanimanja. Vrlo se često u drugoj polovici 17. stoljeća spominje *Marko*,²⁰⁶ a potom i njegov sin *Mijo Andrijašević* 1665. godine.²⁰⁷ *Pavo Andrijašević*, kožuhar, spominje se u Gradu 1720. godine.²⁰⁸ U Dubrovniku je 1720. godine preminio *Mijo Bašić*, kožuhar iz Popova.²⁰⁹ Na Pilama se 1714. spominje *Ivan Brada*, kožuhar iz Sarajeva.²¹⁰ Uspješno je u Dubrovniku djelovalo nekoliko kožuhara iz obitelji *Curić*, rodnom iz Popova. *Đuro*, sin *Matije Curića*, zabilježen je 1698., 1700. i 1701. godine.²¹¹ *Curić Nikola* se spominje 1764., a živio je u predgrađu Pile.²¹² Godine 1773. upisan je *Mato Cyjetković*.²¹³ Kožuhar *Rade Čihorić*, rodnom iz Popova, živio je u Gružu, gdje je i umro 1644. godine.²¹⁴

Veći broj osoba iz obitelji *Dobroslavić* iz Popova, u jednom dužem razdoblju, djelovali su u Dubrovniku kao uspješni kožari i krznari, a istodobno i trgovci. Među njima se već u 17. stoljeću ističu *Petar*, sin Rade *Dobroslavića*, i braća *Miloš* i *Ivan Dobroslavić*. Pod konac 17. i u prvim desetljećima 18. stoljeća ovdje djeluju Miloševi sinovi – *Ivan*, *Vito*, *Petar* i *Mijo*.

U Dubrovniku živi i djeluje kožuhar *Ivan Fišić*, rodnom iz Mostara. Spominje se u maticama u različitim okolnostima od 1725. pa do 1774. godine.²¹⁵ U Dubrovniku je živio kožuhar *Đuro Filipović* iz Popova (*Giorgio Filippouich de Popouo pelliparius*), oženjen 1737. Anicom, kćeri bogatog dubrovačkog trgovca Marina Kaluđera (*Calighiero*).²¹⁶ Iz Mostara je i *Jure Franić* (*Vasiljević*), kožuhar i trgovac, koji djeluje u Dubrovniku početkom 18. stoljeća.²¹⁷

²⁰⁶ DAD, P. M., 11, f. 170'.

²⁰⁷ DAD, LMM G, 1652-1659, f. 99'.

²⁰⁸ DAD, LB G, 1711-1728, f. 108.

²⁰⁹ DAD, LMRT G, 1690-1705, f. 67'.

²¹⁰ Vidi: Brada u župi Pile.

²¹¹ Vidi: Curić u župi Grad.

²¹² Vidi: Curić u župi Pile.

²¹³ DAD, LMRT Gruž, 1764-1778, f. 33.

²¹⁴ DAD, LMRT Gruž, 1537-1647, f. 65.

²¹⁵ Vidi: Fišić u župi Grad.

²¹⁶ DAD, L. D. N., No 18, f. 42'.

²¹⁷ Vidi: Franić i Vasiljević u župi Grad.

Iz obitelj *Ivanović* (*Zvono*) iz Popova bilo je više kožara i kožuhara, pa i trgovaca kožarskim proizvodima. Tako je na Pilama živio i radio *Frano*, u Gružu *Tadija Ivanović*. Iz ove obitelji je i *Josip Ivanović*. On je ostavio i oporuku 1798. godine.²¹⁸ Njihovo djelovanje u Dubrovniku pretežito je u drugoj polovici 18. stoljeća.²¹⁹ Trojica kožuhara iz obitelji *Kukica* (*Tomašević*), rodom iz Strmice u Popovu, poslovala je u Dubrovniku tijekom 18. stoljeća.²²⁰ To su *Đuro*, *Boško* i *Josip Kukica*. Josip je ostavio oporuku 1796. godine.²²¹ Kao kožuhari i trgovci u Dubrovniku su djelovala i četverica *Lučića* – *Petar*, *Nikola*, *Mate* i *Marko*. Nikola je ostavio oporuku 1800. godine. U njoj spominje i svog brata Matu kao kožuhara. Njemu je, uz ostalo, ostavio alat za svoj zanat.²²²

U Dubrovniku je prvih desetljeća 18. stoljeća poslovaio i veći broj kožara i krznara s prezimenom *Mihajlović*. Iz Mostara su *Grgo*, *Petar* i *Mato*, dok je iz Bosne (Sarajevo) *Frano Mihajlović*.²²³ Godine 1720. spominje se *Petar Matijašević* iz Popova (*Petrum Matiasceuich pelizarium de Grebzi*²²⁴ in *Popouo*).²²⁵ *Jure Matijević* (ponekad i *Matijin*) je iz Bosne (*di Bosna, Bosnese*), rodom je iz Sarajeva i djeluje u Dubrovniku početkom 18. stoljeća.²²⁶ Kožuhari iz Popova su i trojica *Miletića* – *Ilija*, *Nikola* i *Mato*. Poslovali su u Dubrovniku tijekom 18. stoljeća.²²⁷ *Marko Natali* (vjerojatno *Bošković*) iz Orahova Dola u Popovu spominje se u Dubrovniku kao kožuhar 1645. godine.²²⁸ Iz Češljara u Popovu je *Šimun Nikolić* (*Češljarić*); on je poslovaio u Dubrovniku 30-ih i 40-ih godina 18. stoljeća.²²⁹ Njegova supruga Marija ostavila je oporuku 1742. godine.²³⁰

Rodom iz Popova su i dvojica *Petrovića* – *Petar* i *Vito*. Poslovali su u Dubrovniku u drugoj polovici 18. stoljeća.²³¹ U drugoj polovici 17. stoljeća

²¹⁸ DAD, Test. Not., No 89, f. 68.

²¹⁹ Vidi: *Ivanović* i *Zvono* u župi Grad.

²²⁰ Vidi: *Kukica* u župi Grad.

²²¹ DAD, Test. Not., No 88, f. 162-163.

²²² DAD, Test. Not., No 89, 191-2.

²²³ Vidi: *Mihailović* u župi Grad.

²²⁴ Grepci se nalaze na području Bobana, a ne u Popovu.

²²⁵ DAD, LMM G, 1706-1728, f. 47.

²²⁶ Vidi: *Matijević* u župi Grad.

²²⁷ Vidi: *Miletić* u župama Grad i Pile.

²²⁸ DAD, LB G, 1711-1728, f. 59.

²²⁹ Vidi: *Nikolić* u župi Grad.

²³⁰ DAD, Test. Not., No 77, f. 27.

²³¹ Vidi: *Miletić* u župi Grad.

u Dubrovniku živi i djeluje *Petar Radi*, rodom iz Popova.²³² Kožuhari *Nikola* i *Petar Stanković*, rodom iz Popova, žive i posluju u Dubrovniku u drugoj polovici 18. stoljeća.²³³ Iz Mostara u Dubrovnik došao je kožuhar *Mijo Stjepanović*, negdje 90-ih godina 17. stoljeća.²³⁴ U predgrađu Gruž spominje se 1771. i 1772. godine kožuhar *Nikola Šanje* iz Popova.²³⁵

Godine 1722. u Dubrovniku se spominje, u ulozi svjedoka, kožuhar *Marko Tamburović* iz Mostara,²³⁶ a od početka 18. stoljeća obiteljski je živio i poslovao kožuhar *Šimun Tomić* rodom iz Mostara. Kožuhari u istom vremenu su u Dubrovniku *Marko* i *Tomo Tomić (Tomičić)*.²³⁷ Od konca 17. i početka 18. stoljeća poslovalo je u Dubrovniku i nekoliko kožuhara i trgovaca kožom iz obitelji *Vasiljević*. Došli su dijelom iz Mostara, Gabele i Međugorja. Posebno se ističu *Valentin*, *Stjepan* i *Mijo Vasiljević*.²³⁸ Dva-desetih godina 18. stoljeća djeluje kožuhar *Petar Vuinović*, rodom iz Hrasna u Hercegovini.²³⁹ *Tadija* i *Jure Zvono*, koji se ponekad spominju i kao Ivanovići, poznati su kožuhari rodom iz Popova. Poslovali su u Dubrovniku tijekom prvih desetljeća 18. stoljeća.²⁴⁰

5.1.3. Krojači

Krojački se obrt u Dubrovniku razvijao još u stoljećima srednjeg vijeka. Osim krojača u užem smislu, majstora za izradbu odjela, u okviru tekstilne struke radili su i krojači dugih kaputa i džuba (*zupparii*). Tu su i obrtnici grubljih zanimanja, kao što su – grebenari (*grebener*, *garzoti*), češljari (*patenarius*), kudjeljari (*cudellarius*), podstrigači sukna (*acimator*, *cimatores*), vrećari (*sacatorus*) i klobučari (*clobuccarius*). U Dubrovniku su se krojači zvali *sartori*. Pojedini od njih, vještiji i s određenim stručnim ispitima, imali su naziv *magister sartor*. Takva podjela tekstilne struke u Dubrovniku bila je do 14. stoljeća.²⁴¹

²³² Vidi: Radi u župi Grad.

²³³ Vidi: Stanković u župi Grad.

²³⁴ Vidi: Stjepanović u župi Grad.

²³⁵ DAD, LB G, 1711-1728, f. 168'.

²³⁶ DAD, LMM G, 1688-1705, f. 3.

²³⁷ Vidi: Tomić u župi Grad.

²³⁸ Vidi: Vasiljević u župi Grad.

²³⁹ Vidi: Vuinović u župi Grad.

²⁴⁰ Vidi: Zvono i Ivanović u župi Grad.

²⁴¹ J. LUČIĆ, n. d., str. 72-84.

U 15. i 16. stoljeću brže se razvija tekstilni obrt. Čak je i Republika poduzimala mjere da bi unaprijedila sukнарstvo i cjelokupnu proizvodnju u tekstilnom obrtu. Važnu ulogu u organiziranju i razvoju heterogene manufakturne tekstilne proizvodnje u Dubrovniku imao je Petar Pantela iz Piacenze. On je nakon smrti Pavla Cornela 1417. godine preuzeo ugovorne obveze koje je Cornelo sklopio s Republikom početkom 1416. godine.²⁴² Kolika se važnost poklanjala ovom obrtu, govori i činjenica da su se ubrzo počeli birati u Velikom vijeću posebni funkcionari odgovorni za poslove ovog obrta. Zvali su se *officiales artis lanae*. Godine 1432. odlukom Velikog vijeća ustanovljena je i posebna institucija pod nazivom *Camera artis lanae*.²⁴³ To je uvjetovalo i usavršavanje proizvodnje, unutarnju podjelu rada, pa samim tim i diferencijaciju i specijalizaciju zanimanja u tekstilnoj proizvodnji. Tako se u ovom vremenu pojavljaju, kao posebno zanimanje, tkači (*textores*), perači i bojadisari (*purgatores et tinctores*), predioci vune (*filatori*), sušioči, valjaoci i istezivači sukna (*chioldaroli, follatori et tiratori*), kapari (*biretari*) i svilari.²⁴⁴ Broj krojača u Gradu je oscilirao. Po popisu iz 1673./4. bilo ih je dvanaest.²⁴⁵ Među krojačima u Dubrovniku bilo je dosta stranaca, privremeno angažiranih u ovom obrtu. Među njima bilo je i pravoslavnih. Po popisu 1782. bilo ih je ukupno 24 katolika i 17 pravoslavnih na području Grada.²⁴⁶ Uočljiva je brojčana razlika krojača u Gradu iz popisa 1673./4. i 1782. To je vjerojatno posljedica stanja neposredno iza velikog potresa 1667., kada se smanjio broj obrtnika uopće.

5.1.4. Zlatari

Jedan od najvažnijih i vrlo unosnih obrta u Dubrovniku bio je zlatarski. Kao obrt i svojevrsno umijeće, svoj sve intenzivniji procvat doživljava od 13. i tijekom 14. i 15. stoljeća.²⁴⁷ Tomu su pogodovale tadašnje okolnosti. U zaleđu Dubrovačke Republike došlo je do obnove i aktiviranja prije zapuštenih rudnika u kojima se, uz ostalo, dobivalo srebro i zlato.

²⁴² D. ROLLER, n. d., str. 44-50.

²⁴³ Isto, str. 13-22.

²⁴⁴ Isto, str. 5-84.

²⁴⁵ DAD, *Acta et diplomata*, 17. No 1809.

²⁴⁶ DAD, *Acta et diplomata*, 18. 151. 3190, 24 i 25.

²⁴⁷ O zlatarstvu Dubrovnika u ovom periodu: J. LUČIĆ, *Obrti i usluge u Dubrovniku do početka XVI stoljeća*, str. 62-71.

Dubrovčani su uzimali u zakup rude u rudnicima. Njihov prijevoz u Dubrovnik osiguravao je dubrovačkoj trgovini posredničku ulogu u prometu plemenitih metala u Sredozemlju. To je Republici donosilo znatnu dobit i korist. Ne mala količina zlata i srebra ostajala je u Dubrovniku, za vlastite potrebe zlatarskog obrta. Izvoz gotovih zlatarskih proizvoda, veoma cijenjenih, bio je i unosan. Obilje ponude plemenitih metala i relativno pristupačne cijene, stvarali su dodatnu povoljnu okolnost za procvat dubrovačkog zlatarstva.

Proizvodi dubrovačkih zlatara bili su traženi na tržištima Sredozemlja. Znatna potražnja za tim proizvodima bila je i na domaćem tržištu. Potrošači su bili dubrovačka vlastela, bogato i srednje imućno građanstvo, crkve i samostani, seljaci i obični puk. Proizvodi dubrovačkih zlatara bili su raznovrsni. To su predmeti praktične uporabe, kao što su kopče (fibule), zlatna i srebrna dugmad, dijadi, pa ukrasni predmeti (nakit) poput ogrlica, naušnica, narukvica, prstenja, privjesaka, praporčića. Treba spomenuti i zlatne i srebrne niti na odjeći, toke i pojaseve, te igle i kutije. U domenu njihova obrta ubrajao se i stolni pribor i posuđe – zdjele, tanjurići, žlice, vilice, noževi, šalice, plitice i slično. Posebno značenje imala je izradba crkvenih predmeta – zavjetnih ploča, oltarskih pala, ciborija, križeva, kadionica, kaleža, plitica i raznih posudica, pa okvira za svete slike, kipića svetaca, liturgijske odjeće i drugoga potrebnog za bogoslužje i uređenje crkvenih prostora.

Polazeći od izloženoga posve je jasno da je zlatarski obrt zauzimao značajno mjesto u životu starog Dubrovnika. Zbog toga su i zlatari, posebno oni najistaknutiji, bili cijenjeni u društvenom životu Republike. Ženili su se iz srednje imućnih slojeva. Bavili su se i drugim zanimanjima, posebice pozajmicama, kreditiranjem i isporukom proizvoda drugim osobama radi njihove prodaje.

Zbog složenosti posla, naukovanje radi ovladavanja zlatarskom vještinom trajalo je dugo, od pet do 15 godina. Proces specijalizacije u ovom obrtu tekao je sporije, osobito u 13. stoljeću. U 15. i 16. stoljeću brojnost zlatara u Dubrovniku znatno je porasla. Proizvodnja i ponuda su umjereni, ali su bitni za izvoz.²⁴⁸

Uviđajući značaj i važnost zlatarskog obrta, država je postupno donosila i posebne mjere i uredbe. One su imale za cilj da cjelokupnu zlatarsku

²⁴⁸ O zlatarstvu ovog razdoblja: D. ROLLER, n. d., str. 113-114; V. VULETIĆ-VUKASOVIĆ, "Imena i prezimena zlatara u Dubrovniku u XV vijeku", str. 1-6.

proizvodnju zakonski reguliraju i stave pod stanovitu kontrolu. To se odnosilo na promet plementim metalima, njihovu kakvoću, standard i na uvjete otvaranja zlatarskih radionica, naukovanje i cehovsko organiziranje. Dosta rano, zlatari su 25. travnja 1306. osnovali svoju bratovštinu (*Confraternita dei orefici*), a imali su i svoj Statut zlatara.²⁴⁹

Zlatarskim obrtom u Dubrovniku u početku su se bavili stranci, pridošli iz raznih europskih zemalja. Postupno su ovom obrtu, i umijeću istodobno, postajali sve vičniji i domaći ljudi, kako oni iz Grada, tako i drugi iz ostalih dijelova Republike. Ovisno o prilikama mijenjao se broj zlatara u Dubrovniku i u drugim mjestima na teritoriju Republike. Po popisu 1673./4. bilo ih je petnaest na prostoru Grada,²⁵⁰ a 1782. četrnaest. Tu su djelovali dvojica *Sokolovića* – *Petar* i *Marko*, te *Ivan Vučićević*, *Frano Putica* i drugi. U predgrađu je bilo 15 zlatara, među kojima se spominju i trojica *Miloševića* – *Grgo*, *Ilija* i *Ivan*, te *Ivan Stojanović*, *Mato Gled* i drugi.²⁵¹

Još u srednjem vijeku, a tako je bilo i nakon toga, vidno mjesto u dubrovačkom zlatarstvu imali su i zlatari koji su ovo umijeće stekli u Dubrovniku, a potječu iz dubrovačkog zaleđa, iz raznih krajeva Hercegovine. Oni su kao djetići, pod ugovorom, dolazili u Dubrovnik kod najistaknutijih dubrovačkih majstora-zlatara i kod njih uz dugogodišnji rad svladavali zlatarsku vještinu. Neki od njih postali su vješti zlatari, pa i majstori (magistri) i vlasnici zlatarskih radionica. Na tu činjenicu već su upozoravali istraživači povijesti dubrovačkog zlatarstva u doba Republike.²⁵² U stoljećima srednjega vijeka (13.-15.) zlatari i djetići na izučavanju zlatarskog umijeća u Dubrovniku pridošli iz Hercegovine, bili su podrijetom iz različitih njezinih dijelova. Tako se spominju oni podrijetlom iz Rudina (Bileća), Trebinja, Ljubomira, Popova, Vrma, Nevesinja, Dabra, Korita, te iz unutrašnjosti Bosne i Hercegovine – Fojnice, Podborača (Vlasenica), Srebrenice i drugih mjesta.²⁵³

²⁴⁹ Objelodanio: K. VOJNOVIĆ, *Bratovštine i obrtne korporacije*, sv. II, str. 23-45,

²⁵⁰ DAD, *Acta et diplomata*, 17. No 1809, f. 9.

²⁵¹ DAD, *Acta et diplomata*, 18. 151. 3190, f. 57.

²⁵² C. FISKOVIĆ, *Dubrovački zlatari od XIII do XVII stoljeća*, Hrvatska prosvjeta, III serija, sv. 1, Muzej hrvatskih starina JAZU, Zagreb, 1947, str. 143-248; I. LENTIĆ, *Dubrovački zlatari 1600-1900.*, DPU SR H, knj. XXXIV, Zagreb, 1984.

²⁵³ Tako je kod Radoslava Nale Dobroslav Miličić (1374) iz Rudina. Stojko Petrović iz istog mjesta bio je u radionici Aleksija Kalojurjevića. U radionici istog majstora radio je i Brajan Miloslavić "Marovlah" negdje iz unutrašnjosti. Kod majstora Hranislava Divojevića radili su Radoje Bokanov (1393) iz Popova, Prodan Pribulin (1393) iz Vrma (kod Trebinja) i Radiša Brajana Tolislavića (1395) iz Nevesinja. Kod Ratka Pribilovića

Zlatara i djetića na izučavanju zlatarskog umijeća u 17. i 18. stoljeću pristiglih iz Hercegovine najviše je s užom zavičajnošću Popova, a potom i Mostara. Bilo je pojedinaca, nešto manje, iz drugih krajeva Hercegovine, pa i Bosne.

Iz spomenutih krajeva u 17. i 18. stoljeću živjeli su i djelovali u Dubrovniku relativno brojni, a što se tiče zlatarskog umijeća i vrijedni zlatari i *djetići* na izučavanju zlatarskog obrta. Bili su to: *Stjepan Botica, Ivan Lučić, Pavo Jozić, Pavo Ilić, Miho Radov, Petar Soko, Petar (stariji) Sokolović, Petar (mlađi) Sokolović, Marko Sokolović, Ivan Stanković*, svi iz Popova, te *Nikola Duinov-Kujundžija, Nikola Fimić (Gavrilović) i Radulo Bogdanov* iz Mostara. *Ratko Raosaljić* je rodom iz Gacka. Iz Bosne su bili *Marko Bosnić i Andrija Lupi*, te *djetić Marko Lazarov*. Iz Sarajeva je podrijetlom *djetić Miho*, sin *Grgura (Gregorio)*, a iz Banjaluke *Ambroz Petrović*.²⁵⁴

Krajem 17. i u prvoj polovici 18. stoljeća u Dubrovniku živi i djeluje zlatar *Marko Bosnić*, moguće podrijetlom iz Bosne.²⁵⁵ Bio je istaknuti zlatar, a biran je za gestalda bratovštine zlatara.²⁵⁶ Prvi se put spominje 23. studenog 1675.²⁵⁷ Zlatar Marko Bosnić, nepoznatog podrijetla, spominje se u Cavtatu 1680. godine²⁵⁸.

Zlatar *Stjepan Botica* je rođen na Trebimlji u Popovu 22. srpnja 1742. Sin je Mije Botice iz Trebimlje i Jelene, kćeri Nikole Sokolovića iz Velje Međe u Popovu.²⁵⁹ Imao je šest sestara: Anicu, Stanu, Katu, rođenu 1738., Ivanu, Mariju, rođenu 1744., i Stojku, rođenu 1746. godine, koja je umrla

bio je 1393. Prvinac Ivana Septunica iz Ljubomira. Ratko Bogdanović iz Trebinja je 1377. kod Pripka Butkovića. Andrija Pavlov, također iz Trebinja, bio je 1583. godine kod majstora Nike Ivanova. Radonja Radojević iz Korita (kod Gacka), koji se pokatoličio i prozvaao Marko, bio je 1440. kod Ivana Progonovića. Stojislav Radenović iz Dabra bio je u radionici Dobroslava Bogdančića. Cvjetko Radosalić iz Fojnice bio je 1493. kod majstora Petra Dimitrovića. Kod Marina Ratkovića radio je 1496. Petar Radojević, također, iz Fojnice, a kod Živka Gojakovića 1454. Bogdan Dobrašinović iz Podborača kod Vlasenice. (C. FISKOVIĆ, n. d., str. 164-166)

²⁵⁴ I. LENTIĆ, n. d., str. 19-24.

²⁵⁵ U maticama župe Grad u Dubrovniku spominje se obitelj Bosnić, rodom iz Ravnog u Popovu.

²⁵⁶ I. LENTIĆ, n. d., str. 20, 54.

²⁵⁷ I. LENTIĆ, n. d., str. 54.

²⁵⁸ N. KAPETANIĆ – N. VEKARIĆ, *Konavoski rodovi*, knj. 1, str. 192.

²⁵⁹ Liber baptisatorum parochie de Trebigna sub titulo Assumptione B. M. Virgine 1708-1748 (dalje – LB P Trebigna 1708-1748), f. 68. Primjerak ove matice (duplikat) je iz Vatikanske knjižnice. I. LENTIĆ, n. d., str. 54-55.

kao dijete.²⁶⁰ Stjepan Botica živi i djeluje kao zlatar u Dubrovniku sredinom 18. stoljeća. Bio je oženjen Marijom, kćerkom Ivana Božovića (Božovića), s kojom, čini se, nije imao poroda. U upisu vjenčanja 1770. stoji da je iz trebinjske biskupije (*Stephano Botizza aurificem Diecesis Tribuniensis*).²⁶¹ Pred smrt zlatar Stjepan Botica ostavio je oporuku (*Testamentum Stephani Michaelis Bottizza Aurificis*), napisanu 16. lipnja 1771., a promulgirana u Notarijatu 16. srpnja iste godine.²⁶² Iz uvodnog dijela razabire se da je oporučitelj bio opterećen bolešću i da je predosjećao skorašnju smrt. Nakon što je zahvalio Spasitelju Isusu Kristu i Blaženoj Djevici Mariji, Stjepan je na prvome mjestu obdario tri dubrovačke crkve – Sv. Mariju Veliku, Sv. Vlaha i Gospu na Dančama.²⁶³ Zanimljivo je da se odmah, nakon gornjih legata, obratio svojim najbližima po krvi i rođenju, koji su prebivali u Popovu. Tako je ostavio legat od po 10 dukata svojim trima sestrama – Anici, Stani i Kati, koje su tada bile u Popovu. Svojoj četvrtoj sestri, Ivani (*o' sia Giovanna*), koja je, također, bila u Popovu, ostavio je legat od 30 dukata. Petoj i, ujedno, najmlađoj sestri, Mariji, koja je od prije mjesec dana kod njega, u njegovoj kući u Dubrovniku, ostavio je legat od 20 dukata.²⁶⁴ Svojoj majci Jeli ostavlja oporučno sve što mu pripada u Popovu (*a Jella mia carissima Madre di Popouo tutte le mie terre, casa, e tutto il mio e del mio q-m Padre, che ho, e posseggo in Popouo*). To joj ostavlja na uživanje za njezina života. Nakon majčine smrti naredio je svojim skrbnicima (*eppitropi*) da se sve to – sva njegova dobra i kuću u Popovu, prodaju. Dobitak od toga, odredio je, predat će se gestaldu i oficijalima bratovštine zlatara (*et il ritratto darsi a Ghestaldo, et off(icia)li della Confraternita nostra degli Orefici*).²⁶⁵ Naredio je da se na račun toga uloga, ali i dobiti od toga, svake godine izdvoji “elemosina” za siromašne beskućnike u Gradu (*alli Poveri mendici di questa Citta*), na sam Dan sv. Marka evanđelista, zaštitnika Bratovštine zlatara, s nakanom da to bude trajno i za sva vremena.²⁶⁶ Legat od 30 dukata ostavio je ocu Ignaciju, isusovcu, za nakanu koju mu je usmeno priopćio. Franjevcima u Dubrovniku ostavio je

²⁶⁰ LB P Trebigna, 1708-1748, f. 56'-57, 72' i 79'.

²⁶¹ DAD, LMM G, 1729-1778, f. 198'.

²⁶² DAD, Test. Not., No 81, f. 192-194.

²⁶³ DAD, Test. Not., No 81, f. 192.

²⁶⁴ DAD, Test. Not., No 81, 192'.

²⁶⁵ DAD, Test. Not., No 81, 192'.

²⁶⁶ DAD, Test. Not., No 81, f. 192'.

legat od 50 dukata da bi mu, što je moguće češće, slavili tihe mise za dušu njegovu i za duše njegovih pokojnih. Svom momku (pomoćniku), zlataru Pavi Joziću, ostavio je svoj alat koji služi u zlatarskom umijeću. To mu ostavlja, kako veli, iz ljubavi, za njegovu vjernost, trud i poslušnost.²⁶⁷

Na kraju oporuke Stjepan je odredio i svog univerzalnog nasljednika. To je bila njegova još neudana sestra Marija, koja je nešto prije došla u Dubrovnik i živjela u njegovoj kući. Nju moli, opominjući je “bogobojaznošću”, na posluš i poštovanje prema njihovoj majci (Jeli), da bi ona, uz pomoć Boga, bila sretna i zadovoljna, čemu se on nada i što iz sveg srca želi. Za skrbnike (*eppitropi*) i izvršitelje (*essecutori*) svoje posljednje volje Stjepan je odredio Nikolu Ivana di Bonu i Luku Đurića, majstora (*m(aest)ro aurifice*).²⁶⁸

U drugom dijelu oporuke Stjepan ostavlja svom tastu Ivanu Božoviću (*Sig. Gio Bosgiouich*) 400 dukata; ono što je on i bio dao za “dotu” Mariji, svojoj kćeri, Stjepanovoj ženi, te svu zlatninu, dragulje, srebrninu i odjeću od njega učinjenu (urešenu), kao ugodan dar iz ljubavi.²⁶⁹ Svom “puncu” Ivanu Božoviću ostavio je i svoj udjel u karatima u brodu “pulaci” pod zapovjedništvom kapetana Đure Božovića (*Cap. Giorgio Bosgiouich*). Također mu ostavlja i udjele u “pincu” pod zapovjedništvom kapetana Antuna Taljerana. Neka potraživanja i zajmove u svezi s Matom Batalušićem s Brgata i Ivanom Miloševićem, također ostavlja svom “puncu” Ivanu Božoviću za razrješenje.²⁷⁰ Skrbnicima je dao naputke kako će postupiti nakon njegove smrti s njegovim stvarima i predmetima koji se nalaze u kući, te njegovim izradevinama od zlata i srebra, u njegovoj radnji, a procjenjuju se na 650 dukata. Naredio je da se to ima, prije svega, upotrijebiti za podmirenje svih njegovih dugova, popisanih u posebnom popisu koji se kod njega nalazi. Ostatak bi se rasporedio kako je on izložio, posebno što se tiče legata ostavljenih njegovoj majci Jeli i sestri Mariji, svojim univerzalnim nasljednicima.²⁷¹

Širi podatci o Stjepanovim obiteljskim odnosima, prema majci i sestrama, svojim predcima, te siromašnim i potrebitim, prema Crkvi i vjeri, plastično nam ocrtavaju njegov lik kao osobe, vjernika, humanitarca i vrijednog

²⁶⁷ DAD, Test. Not., No 81, f. 193.

²⁶⁸ DAD, Test. Not., No 81, f. 194.

²⁶⁹ DAD, Test. Not., No 81, f. 193.

²⁷⁰ DAD, Test. Not., No 81, f. 192'.

²⁷¹ DAD, Test. Not., No 81, f. 193.

majstora zlatara. On je ne samo uspješan obrtnik - zlatar već je istodobno i poslovna osoba koja se bavi i drugim usputnim zanimanjima, a između ostaloga i novčano-kreditnim. Iz zabilježaka na marginama Stjepanova testamenta se vidi da su svi obdareni pokazali zanimanje za ostavljene legate. Osim dubrovačkih crkava legatima se koristila i njegova rodbina, njegova sestra Marija i tast Ivan Božović u Dubrovniku, te njegove sestre u Popovu, Kata i Stanica, udana za Andriju Stankovića, a preko svog sina Nikole.

Zlatar *Nikola Fimić (Gavrilović)* podrijetlom je iz Mostara. U Dubrovniku se prvi put spominje 1801. godine. Po vjeri je pravoslavac. Radio je i obiteljski živio u Gružu, u doba francuske i austrijske uprave.²⁷² Umro je 1840. godine u Dubrovniku.²⁷³

O *Pavi Iliću* iz Belinića u Popovu (*de Bellinichi de Popouo*)²⁷⁴ znamo toliko da je bio "djetić" kod dubrovačkog zlatara Ratka Stjepova.²⁷⁵ Kao 18-godišnjak stupa 12. studenog 1769. na izučavanje zlatarske vještine kod Stjepana Botice.²⁷⁶ Zlatar *Pavo Jozić* izučavao je zlatarski obrt kod zlatarskog majstora Stjepana Botice. Bio mu je pomoćnik u radnji, koju je i naslijedio, uz alat, što mu ga je majstor Botica oporučno ostavio.²⁷⁷ Podrijetlom je iz Hercegovine. Sin je Joze Jožića iz trebinjske biskupije (*de Dioecesis Tribuniensis*), kako stoji u upisu smrti 18-godišnjeg Mije, njegova sina, 1776. godine.²⁷⁸ Imao je kuću i radnju u Gradu. Ostavio je oporuku pisanu 11. travnja 1776., proglašenu valjanom 22. istog mjeseca i godine. To znači da je zlatar Pavo Jozić preminuo između ta dva datuma, tj. 11. i 22. travnja 1776.²⁷⁹ Svojim univerzalnim nasljednikom odredio je svoju majku i šestericu svoje braće (*mia dilettissima madre Maria rel(ic)ta di q-m Jozo Jozich, e li sei miei fratell equiis portionibus*).²⁸⁰ Oporukom je odredio i dvojicu

²⁷² U matici mrtvih pravoslavne općine u Dubrovniku spominje se iz ove obitelji 1813. Ana i 1821. Marija Fimić. (DAD, MM provosl., 1812-1830, f. 5, 25.)

²⁷³ Bliže o njemu: I. LENTIĆ, n. d., str. 99.

²⁷⁴ Vjerojatno je njegovo podrijetlo iz Hutova u župi Gradac. U Zažablju se spominju 1694. (I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena - korijeni i razvoj", *Hutovo*, BCK Mostar, knj. 33, Monografije knj. 1, Mostar, 1994, str. 310). U Dubrovniku je bilo Ilića u župi Grad, podrijetlom iz Mostara i Popova.

²⁷⁵ I. LENTIĆ, n. d., str. 25, 64.

²⁷⁶ I. LENTIĆ, n. d., str. 54.

²⁷⁷ DAD, Test. Not., No 81, f. 193.

²⁷⁸ DAD, LMRT G, 1769-1796, f. 104.

²⁷⁹ DAD, Test. Not., No 83, f. 20-21'.

²⁸⁰ DAD, Test. Not., No 83, f. 21.

skrbnika i izvršitelja, i to don Mata Maskarića, svećenika, i Antu Hrdala, zlatara. Njima je naredio da rasprodaju svu njegovu imovinu koja se nalazi u njegovoj kući i radnji ili bilo na kojem drugome mjestu. Od toga je trebalo podmiriti sve njegove dugove i legate crkvama i pojedincima. Cijeli ostatak ostavio je u obliku legata svojoj majci i svojoj braći u jednakim dijelovima.²⁸¹ Zlatar *Nikola Duinov – Kujundžija* rodом je iz Mostara. Tako stoji u popisu zlatara u Dubrovniku 1673.²⁸² i u nekim drugim aktima iz iste godine.²⁸³ U upisu krštenja Kate, kćeri *Luke Ivanova* s Trebimlje, godine 1679. doznajemo da je Ivan zlatar (*Catha Luce Ivanou de Trebigne aurifice*). Luka je bio oženjen kćerkom Vicenta Svilara, a spominje se kao kum na krštenju Frani, kćeri Dominika Augustina Anconitana i Marije Vicenta Svilara. Luka se ponovno pojavljuje 1682. u upisu krštenja kćeri Katarine “mlađe”.²⁸⁴ Zlatar *Marko Lazarov (Marco di Lazzaro)*, podrijetlom iz Bosne, živio je i djelovao u Dubrovniku u prvim desetljećima 17. stoljeća.²⁸⁵ U početku 17. stoljeća djelovao je u Dubrovniku i zlatar *Miho Radov (Michele di Rado)* podrijetlom iz Popova. U početku je bio kod zlatara Mata Vičencova Jablana, a potom je od 1614. godine imao i samostalnu radnju.²⁸⁶ U prvoj polovici 17. stoljeća u Dubrovniku je bio zlatar *Ambroz Petrović* iz Banjaluke (*Aurifex de Bagna Luca*).²⁸⁷ U popisu dubrovačkih zlatara 1673./4. nalazi se još jedan Hercegovac, zvan samo po imenu, *Radul* iz Mostara (*Radulo di Mostar*).²⁸⁸ Kao “djetic” na izučavanju zlatarskog umijeća kod spomenutog Marka Lazarova bio je *Ratko Raosaljić*, rodом iz Gacka.²⁸⁹

U Dubrovniku su tijekom 18. i početkom 19. stoljeća djelovala peterica zlatara iz roda *Sokolovića*. Svi su bili od značenja u dubrovačkom zlatarstvu. Za četvericu od njih može se pouzdano tvrditi da su Hercegovci, bilo po domicilu svog rođenja ili po bližem podrijetlu. Riječ je o trojici zlatara s imenom Petar, dok je četvrti od njih zlatar *Marko Sokolović*. Jedan od spomenutih zlatara s imenom Petar nosi ponekad i skraćenu verziju prezimena *Soko*. Riječ je o preobraćeniku (*šizmatiku*), koji je kod stonskog biskupa

²⁸¹ DAD, Test. Not., No 83, f. 20'-21.

²⁸² DAD, *Acta et diplomata*, 17, No 1804/II b, f. 9.

²⁸³ I. LENTIĆ, n. d., str. 86.

²⁸⁴ DAD, LB G 1671-87, 146', 149, 168'.

²⁸⁵ I. LENTIĆ, n. d., str. 94.

²⁸⁶ I. LENTIĆ, n. d., str. 99-100.

²⁸⁷ DAD, Dot. Not., No 16, f. 4-5.

²⁸⁸ DAD, *Acta et diplomata*, 17, No 1809/II b, f. 9.

²⁸⁹ I. LENTIĆ, n. d., str. 54.

primljen u katoličku vjeru i crkvu. Umro je u Dubrovniku 1784. godine.²⁹⁰ Zlatar *Marko Sokolović (detto Spanuo)* je sin Đure Sokolovića iz Velje Međe u Popovu. U jednom zapisu iz 1742. sam Đuro veli: “Ego Georgius Io(anni)s Socolouich di Popouo”.²⁹¹ On je bratić Petra Sokolovića (starijeg) kod kojeg je izučavao zlatarsku vještinu. Petar ga imenje u svojoj oporuci za univerzalnog nasljednika (*per Erede universale Marco mio Nipote et Servitore*),²⁹² upozoravajući ga na dugove i legate koje ostavlja. Marko je radio različite poslove. Oženio se Marijom, kćeri Dominika Grila, s kojom je imao brojni porod.²⁹³ Bio je boležljiv i podugo je primao pripomoć od zlatarske bratovštine. Vodio je i brojne sudske parnice s više ljudi iz različitih razloga.²⁹⁴ Umro je u Dubrovniku 1808. godine.²⁹⁵

Najpoznatiji od zlatara iz spomenute obitelji bio je *Petar Sokolović* (stariji), sin Ivanov, iz Velje Međe u Popovu. Rođen je nešto prije 1708. godine, jer u maticama župe Trebimlja u Popovu, koje upravo počinju spomenutom godinom, ne nalazi se upis njegova rođenja. Petar je u dubrovačkom Notarijatu ostavio oporuku pisanu u njegovoj kući u Gradu 6. ožujka 1774. Pisao ju je u trenutku bolesti i tjelesne slabosti. To proizlazi iz činjenice da je preminio dan nakon toga. Njegova je oporuka proglašena punovaljanom 8. ožujka iste godine.²⁹⁶ Petar je oporukom ostavio legate za govorenje svetih misa dubrovačkim crkvama – Sv. Mariji Velikoj, Sv. Vlahu i Sv. Mariji na Dančama. Potom je svojim skrbnicima i izvršiteljima naredio da podmire sve njegove dugove što ih je za života učinio. Za to je namijenio svoju založenu kuću i udjele u brodovima. Jedan legat u iznosu od 100 dukata Petar je ostavio svojoj nećakinji Ivi, supruzi Mate Vicencinovića. On bi trebao poslužiti za odgoj njihova sina Mate. Svojoj rođakinji Mariji, kćeri njegova ujaka Andrije Balića (Milić) iz Trebimlje u Popovu, ostavlja 10 dukata. Trojici svoje braće – Marku, Filipu i Đuri ostavio je legat od po 10 perpera. Skrbnicima je naredio da daju, po njegovoj smrti, petnaest dukata za slavljenje svetih misa za dušu njegovu. Već je rečeno da je za univerzalnog nasljednika odredio svog bratića i pomoćnika u radnji Marka Sokolovića.

²⁹⁰ DAD, LMRT P, 1755-1804, f. 108'.

²⁹¹ DAD, Dot. Not., No 18, f. 30'.

²⁹² DAD, Test. Not., No 82, f. 1o6.

²⁹³ O tome pobliže u pregledu rodova u Gradu pod Sokolović.

²⁹⁴ I. LENTIĆ, n. d., str. 121-122.

²⁹⁵ DAD, LMRT G, 1796-1821, f.

²⁹⁶ DAD, Test. Not., No 82, f. 105'-106.

Za skrbnike i izvršitelje Petar je imenovao Balda M. Antuna Seconda di Buchija, Luku Đurića i opet Marka “Scpagnua”, tj. Sokolovića, svog bratića. Njima je preporučio da ispune njegovu posljednju volju kako je on to i odredio.²⁹⁷ Iz zabilježaka na marginama oporuke vidi se da su sve stranke pokazale zanimanje za ostavljene im legate. Preuzimali su ih njegova braća – Filip i Marko, zatim Marija, neudana kći Andrije Milića (Balić) iz Popova, preko svojih tutora Ivana Milića i Nikole Pavlovića. To su činili i svi ostali kojima su legati bili namijenjeni.

Zlatar *Petar Sokolović (mlađi)* rodом je iz trebinjske biskupije (*de Dioecesis Tribuniensis*), svakako iz istog mjesta, Velje Međe u Popovu. Oženio se Katarinom Šanje iz Popova 1776. godine.²⁹⁸ Od poroda je imao, koliko je poznato, dvije kćeri i sina Ivana. Kao zlatar djeluje u Dubrovniku i početkom 19. stoljeća. Radio je različite predmete, pa i one za potrebe Crkve i bogoslužja.

Osim spomenutih dubrovačkih zlatara rođenih u Hercegovini ili podrijetlom s tog područja, moguće je da ih je bilo još, ali im imena nisu trenutačno poznata. Na temelju sadašnjih spoznaja može se zaključiti da se i tijekom 17. i 18. stoljeća nastavlja prije uspostavljena tradicija da se dubrovački zlatari dijelom regrutiraju i s hercegovačkog prostora. Najčešće je to Popovo, a potom Mostar. Naznačena su i neka imena izvan tog prostora. Riječ je unutrašnjim krajevima Bosne i Hercegovine – Gacku, Sarajevu i Banjaluci, odakle dolazi ponetko na izučavanje zlatarskog obrta, pa bi ostajali trajno ili na neki duži ili kraći rok. Razdoblje o kojem je riječ znači doba opadanja i dekadencije dubrovačkog zlatarstva, a nakon njegova uspona u prethodnim stoljećima. Unatoč tomu doprinos zlatara podrijetlom iz Hercegovine dubrovačkom zlatarstvu, bez obzira na njegove ukupne umjetničke domete, jest nedvojbен. Zbog toga i taj doprinos treba uviđati u relacijama ukupnog dosega dubrovačkog zlatarstva u spomenutom razdoblju.

5.1.5. Kućna i druga posluga

U krug obrta i usluga, kao oblik zanimanja, ubraja se i domaća posluga. Ona je po kućama dubrovačke vlastele, bogatih i srednje imućnih građana, te u crkvama i samostanima i na drugim mjestima gdje je bilo potrebe za tom vrstom radne snage. Kao oblik zanimanja bilo je to u širokoj primjeni

²⁹⁷ DAD, Test. Not., No 82, f. 106.

²⁹⁸ DAD, LMM G, 1729-1778, 230'.

još u srednjovjekovnom Dubrovniku.²⁹⁹ Već tada osobe ovog zanimanja pojavljuju se pod različitim nazivima. Spominju se kao robovi (*servi*), robinje (*serve*, *ancille*), sluge (*servientes*), sluge pratitelji (*serviens*), sluge pod ugovorom (*ad standum*, *ad serviendum*), služavke (*servitales*), dječaci (*pueri*), djevojčice (*puellae*).³⁰⁰ Dubrovačko Veliko vijeće donijelo je odluku o zabrani trgovine robljem 27. siječnja 1418. Ta glavna odluka dopunjavana je novim u istom Vijeću od 28. siječnja, 7., 13., 14., 18., 28. i 29. ožujka, te 29. travnja, 7. i 14. svibnja 1418.³⁰¹ Već otprije pojavljuje se u Dubrovniku, kao i u drugim gradovima na istočnom Jadranu, tendencija napuštanja ropstva kao radne snage uopće, pa tako i kao posluge.³⁰² Tomu su pridonijele i već spomenute mjere Velikog vijeća. Ipak se, u manjoj mjeri, ono održavalo i u idućim vremenima. Slično je bilo i tijekom 15. i 16. stoljeća, kad su kućne usluge u Dubrovniku, također, bile na visokoj cijeni.³⁰³ I sljedeća stoljeća – 17. i 18., u Dubrovniku nisu bila iznimka. I u tom se vremenu u izvorima susreću različiti izrazi za ljude ovoga zanimanja, u domeni kućnih i njima sličnih usluga. Uz prije naznačene nazive za kućnu posluhu, i posluhu u obrtničkim i trgovačkim radnjama, susreću se i izraz *famulus* i *famula*. To je upravo i karakteristično za razdoblje 17. i 18. stoljeća. U to se vrijeme sve rjeđe rabi naziv *servus* i *serva*. Famuli su obično pomoćna radna snaga po obrtničkim i trgovačkim radnjama. Famule (služavke) su pretežito ženska posluga po kućama vlastelinskih obitelji, po samostanima dubrovačkih redovnica, te kućama imućnijih građanskih obitelji.

Zanimljivo je napomenuti da su i mnogi doseljeni Hercegovci u svojim kućama imali kućnu posluhu, pa i u obrtničkim i trgovačkim radionicama služinčad, kao pomoćnu radnu snagu. Nekada i po nekoliko osoba istodobno. Slugu i sluškinja bilo je iz raznih krajeva, kako s područja Republike, tako i izvan njezina teritorija. Njih je u velikom broju bilo iz susjedne Hercegovine. Tako je bilo već od srednjeg vijeka, pa sve do propasti Republike. U tom pogledu prednjačilo je Popovo. Razlog je tomu blizina tog područja i jaka koncentracija katoličkog pučanstva na tome prostoru. Marljivost i vrijedan rad tih ljudi učinili su to da su bili traženi i kao kućna posluga i kao pomoćnici u obrtnim i trgovačkim radnjama.

²⁹⁹ J. LUČIĆ, *Obrti i usluge u Dubrovniku do početka XIV stoljeća*, str. 136.

³⁰⁰ Isto, str. 136-159. i 276-178.

³⁰¹ M. DINIĆ, "Iz Dubrovačkog arhiva", *Građa o trgovini robljem*, 7, 92-96.

³⁰² N. BUDAK, "Oslobađanje serva i ancila i napuštanje njihove radne snage na istočnom Jadranu," *Historijski zbornik*, XXXVIII (1), SPDH, Zagreb, 1985, str. 115-130.

³⁰³ D. ROLLER, n. d., str. 159-164.

U arhivskim spisima, pa i u maticama dubrovačkog područja nalazimo znatan broj imena posluge (*famuli, famule, servi, serve*) podrijetlom iz Hercegovine, a ponajviše iz Popova. Navest će se pregledno njihova imena, podrijetlo, vrijeme službovanja i osobe kod koji su služili, a i neki primjeri i relevantne činjenice koje upućuju na socijalni položaj i materijalno stanje ove kategorije ljudi.

Kao pomoćnik u trgovačkoj radnji *Andrija Balić*, rodom iz Popova, spominje se 1807. godine.³⁰⁴ *Mandalena Bronzičević*, kći Marka iz Hutova, *famula* je kod vlastelina Blaža Tudišića. Spominje se 1653. godine.³⁰⁵ Služavka *Bašica Kata* u jednom je zapisu 1754. godine.³⁰⁶

Služavka *Jela*, kći Stjepana *Ćorkovića* iz Popova (*Jella filia Stephani Ciorcouich de Popouo*), ostavila je oporuku od 6. srpnja 1791.,³⁰⁷ koju je sastavila u Gradu i deponirala u dubrovačkom Notarijatu, u već poodmakloj dobi, kako to sama veli u svom iskazu posljednje volje. Za svog univerzalnog nasljednjika Jela je odredila svoju sestru Mariju, također služavku u Gradu (*che sta in casa sotto Mincetta qui in Citta*).³⁰⁸ Jela je bila služavka kod Ivana Perovića kirurga (*Dottor Chirurgo*).³⁰⁹ Za skrbnike i izvršitelje svoje oporuke Jela je odredila svog *padrona*, Ivana Perovića, kirurga, Ivu Bucchija, liječnika (*Dottor medico*), i Josipa Brankovića.³¹⁰ Zanimljivo je napomenuti, a to se doznaje iz oporuke, da je Jela kao služavka svojim vrijednim radom stekla imovinu i novčanu ušteđevinu. Posjedovala je predmete od zlata i srebra, koje ostavlja svojoj sestri Mariji. Tako se spominju zlatna dugmad, naušnice, neki srebrni ukrasi za glavu, biserne ogrlice i pozlaćeni štipić. Svoju novčanu ušteđevinu, u raznim valutama, jednim dijelom, ostavila je kao male legate dubrovačkim crkvama – Katedrali, Sv. Vlahu i Sv. Mariji na Dančama. Drugi dio ostavila je svojoj braći u Popovu, Stjepanu i Ivanu *Ćorkoviću*.

Jedna druga osoba iz roda *Ćorkovića*, po imenu *Katarina*, bila je služavka kod dubrovačkog natpopa R. D. Tome Ivanovića (*Catharina Ciorcouich famula in Domo R. D. Thomae Ivanovich Presbyteri Rhagusini*), kako se

³⁰⁴ Vidi: Balić u župi Grad.

³⁰⁵ DAD, LMM G, 1652-1657, f. 27'.

³⁰⁶ DAD, LMM G, 1684-1778, f. 44'.

³⁰⁷ DAD, Test. Not., No 86, f. 38-38'.

³⁰⁸ DAD, Test. Not., No 86, f. 38.

³⁰⁹ DAD, Test. Not., No 86, f. 38'.

³¹⁰ DAD, Test. Not., No 86, f. 38'.

vidi iz njezine oporuke od 12. travnja 1783.³¹¹ Kako sama izjavljuje, bila je rodom iz Popova u Hercegovini (*Io Catta Ciorcouich nativa da Popovo*).³¹² Za svog univerzalnog nasljednjika Kata je odredila svog bratića, starijeg sina svog brata Stjepana, koji se nalazio u Popovu (*che sta in Popovo*).³¹³ Svojoj sinovici, koja je tada bila u Gradu, vjerojatno i ona služavka, sestri već spomenute Jele Ćorković, a kćeri njezina brata Stjepana, ostavila je jedan *koret* od raše, jednu *džubu* od raše, jedan foliar carski. Samoj Jeleni ostavlja jedan *skud* od 36 groša, znajući da ona nije potrebita, kako sama ističe. Svojoj dvojici bratića, koji su se nalazili u Stonu, ostavlja na dar sve ono što su oni od nje u više prilika posuđivali. Sve ostalo što se nalazilo u njezinoj kući – zlatna ogrlica, zlatne naušnice, biserna ogrlica, prsten, te odjeća, novac na računu³¹⁴ i neki zalog³¹⁵, ostavila je R. D. Tomi Ivanoviću, a za troškove učinjene za nju u tijeku njezine bolesti, i za njezin pokop. Kata je odredila skrbnike i izvršitelje svoje oporuke – D. Petra Milkovića, Marka Glumca i Petra Monkovića.³¹⁶

Služavka *Maruša Dragišić*, kći Damjana, rodom je s Trebimlje u Popovu. Služila je kod Ivana Čihorića, trgovca, također rodom iz Popova. Spominje se 1667. godine.³¹⁷ U “Ospedalu Domus Christi” služila je *Maruša Đurđ(ij)ević* iz Bihova kod Trebinja (*Ghiurgieulich Marusa Anki di Bihouo di Trebigne*). Ostavila je oporuku, pisanu 22. kolovoza 1710. u “Ospedale Domus Christi”, gdje je i stanovala. Oporuka je proglašena valjanom 31. istog mjeseca i godine.³¹⁸ Maruša je obdarila dubrovačke crkve – Sv. Mariju Veliku, Sv. Vlaha i Gospu na Dančama. Za dug koji se nalazio kod Andrice barabanta, u iznosu od 40 dukata, naredila je da se na osnovi pisane potvrde preuzme i ustupi nekoj Katarini Šimunovoj. Taj bi se iznos utrošio za njezin pogreb i svete mise. Na tu svoju odluku upozorila je i svoje skrbnike. Za nasljednika je odredila Klaru Šimunovu, *abatesu* u “Ospedalu Domus Christi”. Za skrbnike i izvršitelje oporuke odredila je R. D. Natala (Božu) Petrova i spomenutu *abatesu* Klaru Šimunovu. Manje legate namijenila je još nekolicini osoba.³¹⁹

³¹¹ DAD, Test. Not., No 84, f. 97'-98.

³¹² DAD, Test. Not., No 84, f. 97'.

³¹³ DAD, Test. Not., No 84, f. 97'.

³¹⁴ DAD, Test. Not., No 84, f. 97'.

³¹⁵ DAD, Aptaghi di Cancellaria de 1768, f. 208 (28. 3. 1777.)

³¹⁶ DAD, Test. Not., No 84, f. 98.

³¹⁷ DAD, L MM G, 1664-1671, f. 129'.

³¹⁸ DAD, Test. Not., No 73, f. 126'-127.

³¹⁹ DAD, Test. Not., No 73, f- 127.

U kući Franice, udovice Nikole de Gozze, služila je *Ivana Jovanović*, rodom iz Podbrđa u Murlakiji (*de Murlachia*). O njoj spomen nalazimo 1667. godine.³²⁰ Kod Bože Kordića, rodom iz Popova, služila je *Ana Kukica*, kći Mije iz Popova. Spominje se u svojoj oporuci od 2. listopada 1783.³²¹ Za svog univerzalnog nasljednika Ana je odredila svog padrona, Božu Kordića, kod kojeg je dugo radila (*come serva sono tardi e tanti anni*).³²² *Eppitropi* i izvršitelji njezine oporuke bili su Nikola Bronzić i Josip Branković. Ana je obdarila tri dubrovačke crkve – Sv. Mariju Veliku, Sv. Vlaha i Sv. Mariju na Dančama. Umrla je nešto prije 10. prosinca 1786., prije datuma promulgacije njezine oporuke. U radnji Boža Lučića, papučara i trgovca (*Salamandra papucia*), služio je *Nikola Lonac* iz Popova kao “servitore nella bottega”. Njemu trgovac Lučić oporukom od 12. studenog 1800. ostavlja, u obliku darova, sve uređaje i alat svog zanata, a koji se nalazio u njegovoj radnji.³²³

U domu Mata Milkovića, brijača, služila je *Jelica*, kći *Mate Mihatova* iz Popova. Zabilježena je u oporuci 1773. godine.³²⁴ U svojoj oporuci od 19. kolovoza 1722., promulgiranoj 12. veljače 1723., spominje se služavka *Stana Markova* “de Murlachia”. Oporuka je pisana u “Ospedalu” svećenika “S. Pietro in Cattedra vicino di S. Rocco dove giaceva l’infrascrita Testatrice”.³²⁵ Za univerzalnog nasljednika Stana je oporukom odredila R. D. Iva Findella. Za skrbnike i izvršitelje odredila je, također, dvojicu svećenika: već spomenutog R. D. Iva i R. D. Petra Findellu. Po običaju i Stana je obdarila dubrovačke crkve. Odjeću i posteljinu, te razne predmete u kuhinji (vjedro od bakra, bakreni kotlić, pećnicu), srebrninu i sve ostale stvari – naredila je svojim izvršiteljima da se prodaju. Od dobivenog novca, odredila je, treba podmiriti troškove pogreba, a ostatak ostavlja za slavljenje svetih misa za dušu njezinu. Kod Boža Lučića spominje se i druga služavka, *Marija Marinović*. I nju, u svojoj oporuci od 12. studenog 1800., spominje Božo Lučić, kada joj ostavlja i legat od 20 dukata.³²⁶

³²⁰ DAD, L MM G, 1664-1671, f. 81.

³²¹ DAD, Test. Not., No 84, f. 178-178'.

³²² DAD, Test. Not., No 84, f. 178.

³²³ DAD, Test. Not., No 89, f. 20'.

³²⁴ DAD, LMRT G, 1769-1821, f. 7; Test. Not., No 82, f. 90'-91.

³²⁵ DAD, Test. Not., No 75, f. 108'.

³²⁶ DAD, Test. Not., No 89, f. 19'.

U Dubrovniku je živjela, kao služavka, *Ana*, neudana kći Mate *More* iz Popova (*Anna filia inupta q-m Matthei More di Popouo*). Ostavila je oporuku 1. kolovoza 1806., pisanu na Pilama, u kući Marije, žene, tada udovice, trgovca Nikole Kopanice, gdje je i služila. Oporuka je proglašena punovažnom 16. istog mjeseca i godine, što znači da je Ana u međuvremenu i preminula.³²⁷ Obdarila je dubrovačke crkve – Katedralu, Sv. Vlaha i Gospu na Dančama. Crkvi sv. Andrije na Pilama darovala je zlatnu ogrlicu s tim da se za njezinu dušu služe mise na Velikom oltaru kod Blažene Djevice Marije. Kćerima Petra Krivelinija, svog padrona, Pauli, Mariji, Peri, Klari i Katarini ostavila je legat od 50 dukata. Kćerima Marije, udovice Nikole Kopanice, Paolini i Mariji namijenila je po jedan zlatni prsten.³²⁸ Za svoje univerzalne nasljednike svih ostalih dobara, u jednakim dijelovima, odredila je svoje sestre – Katu i Jelenu. Preporučila im je svoju dušu i zamolila da R. D. Petar Lalić slavi svete mise, ostavljajući za to 100 dukata. Za skrbnike i izvršitelje svoje oporuke Ana je odredila Đuru Lalića i Petra Krivelinija.³²⁹ U kući vlastelina Vincenta Ivana Orsata de Giorgi služila je *Mandalena*, kći *Miloša Paraunića* iz Popova. Spominje se 1666. godine.³³⁰

U Dubrovniku je živjela i *služavka Marija Pekić*, kći Ivanova, rodom iz Orahova Dola u Popovu. Prebivala je u predgrađu na Konalu (*Aquadotto del Borgo di Ragusa*), što se vidi iz njezine oporuke od 3. kolovoza 1794., proglašene 9. ožujka 1795.³³¹ Marija je također nadarila tri dubrovačke crkve – Katedralu, Sv. Vlaha i Gospu na Dančama. Svojim je skrbnicima naredila da, nakon njezine smrti, R. D. Josip Pekić izrekne 70 misa za spas njezine duše s “elemosinom” od 12 “grošeta” za svaku posebno. Kada spomenuti svećenik ne bi mogao ili htio slaviti mise za dušu njezinu, naredila je da taj novac, namijenjen za te svrhe, njezini izvršitelji podijele siromašnim bolesnicima u Ospidalu, s tim da se oni mole za spas njezine duše. Nasljednicima je naložila da nakon njezine smrti razriješe dug njezina oca Ivana iskazan u venecijanskim dukatima. Taj dug će uručiti Nikoli i Pavu Mitroviću, a koji je njezin otac Ivan trebao platiti očevima spomenutih – Boža i Pava Mitrovića.³³² Jednako tako, Marija je naredila svojim izvršiteljima da isplate

³²⁷ DAD, Test. Not., No 90, f. 99-100.

³²⁸ DAD, Test. Not., No 90, f. 99'.

³²⁹ DAD, Test. Not., No 90, f. 100.

³³⁰ DAD, LMM G, 1664-1671, f. 41'.

³³¹ DAD, Test. Not., No 87, f. 16'-17'.

³³² DAD, Test. Not., No 87, f. 17.

protuvrijednost od 100 dukata svojim nećacima, sinovima njezine sestre i brata, koji se nalaze u Popovu, u nekim korisnim stvarima. To može biti platno, tkanina ili nešto drugo vrijedno što bi im korisno poslužilo. Svoje izvršitelje također je zamolila da, dok oni budu u životu, svake godine slave svetu misu u Kapeli sv. Ane.³³³ Za univerzalnog naljednika odredila je Miju Petra Kulišića i Magdalenu, njegovu ženu, a Marijinu nećakinju. Za skrbnike i izvršitelje Marija je odredila R. D. Nikolu Banija i R. D. Stjepana Kojića, župnika u Gracu u Hercegovini, te Miju Petra Kulišića.³³⁴

Magdalena, kći *Vite Perića* iz Popova, spominje se kao služavka u Dubrovniku, ali se o njoj ne zna mnogo. Kao služavka pojavljuje se 1715. godine *Pisulić Stana*, kći Andrijina, vjerojatno rodnom iz Žurovića.³³⁵ Podrijetlom iz Bobana (u Hercegovini) bila je *Ana Radova* “famula Josephi Gilberti Napolitani”. Ostavila je oporuku napisanu 11. i proglašenu 24. siječnja 1658.³³⁶

Iz Orahova (danas Orah) u Žurovićima je služavka *Ana*, kći *Dragojla Radulovića*. Ostavila je oporuku 1. veljače, proglašenu 26. travnja 1720.³³⁷ Ana je obdarila dubrovačke crkve – Sv. Mariju Veliku, Sv. Vlaha i Gospu na Dančama. Također je naredila da se sve njezine stvari javno rasprodaju, a dobiveni novac rasporedi za slavljenje svetih misa u Sv. Vlahu, crkvi franjevačkog samostana i u Katedrali. Za univerzalnog nasljednika odredila je svećenike Katedralnog zbora u Dubrovniku. Izvršitelji njezine oporuke bili su Mijo Bošković i don Pavao Urbani.³³⁸ Iz Popova je i *Vito Raguz*, koji je kao “famulus” zapisan u matici umrlih 1802. godine.³³⁹

Kod *D. Petra Tome Bogaschini (Medici)* služila je *Jela*, kći Mate Stjepanova *Rajičevića* iz Kijeva Dola u Popovu. I ona je ostavila oporuku napisanu 4. listopada 1748., proglašenu 23. istog mjeseca i godine.³⁴⁰ To je jedna od opsežnijih oporuka koje su ostavile služavke u Dubrovniku. Istodobno je Jela bila jedna od imućnijih, što se da zaključiti iz njezine ostavštine i legata. Imala je priličnu imovinu i novčanu uštedu. Na prvome

³³³ DAD, Test. Not., No 87, f. 17.

³³⁴ DAD, Tet. Not., No 87, f. 17'

³³⁵ DAD, Test. Not., No 87, f.

³³⁶ DAD, Test. Not., No 65, f. 231-231'.

³³⁷ DAD, Test. Not., No 74, f. 134-135

³³⁸ DAD, Test. Not., No 74, f. 135.

³³⁹ DAD, LMRT G, 1779-1808, f. 16.

³⁴⁰ DAD, Test. Not., No 78, f. 128'-129'.

mjestu obdarila je tri glavne dubrovačke crkve – Katedralu, Sv. Vlaha i Gospu na Dančama. Znatnu svotu od 220 dukata, sa svog konta, ostavila je Blažu uraru (*orlogista*), a za plaćanje svetih misa za njegovo dobro i za njezin odlazak (na onaj svijet). Franjevcima u Gradu ostavila je 50 perpera za govorenje misa za njezinu dušu. Svojim rođacima – R. D. Ivanu i R. D. Antunu Rajičeviću namijenila je legat od 30 perpera (?) za mise za njezinu dušu, i da se to čini na oltaru Sv. Marije na Dančama (*detta Gospa od Porta*), a drugim dijelom na oltaru Gospe u Kapeli sv. Rozarija u Gradu.³⁴¹ Legate je ostavila i nekim pojedincima. Stjepanu, sinu Mate u Kijevu Dolu u Popovu, tj. svome bratu, darovala je 40 perpera. Ako je on ne bi nadživio, taj iznos namjenjuje za svete mise i svoju dušu. Nikoli Antuna Banca iz Mrčeva, “contadinu” Frana Dominika Gethaldija, njezinom ujaku (*cugino*), i Ani, njevoj sestri, udanoj na Braču, zajedno ostavlja 40 groša za ljubav. Jeli, kćeri Antuna Banca, ženi Nikole zvanog “Badgnena” (*stato soldato*), određuje tri perpera za ljubav. Alvisi Petrovoj, nećakinji sestre pok. doktora Bogaschinija, njezina patrona, ostavlja jednu “tengierizu”. Vici, kćeri spomenute Alvise, ostavlja jedan “shutichie” vezeni, za ljubav, i zlatni prsten s ružičastim kamenčićem i druge sitnice. Par zlatnih naušnica s kristalnom “Madonom”, koja je i na oltaru crkve časnih sestara (*pizzoche*) Sv. Jakova u Pelinama. Sve ostalo što ostane na njezinu računu nakon njezine smrti i ono što se nađe u njezinoj kući ili bilo gdje na drugome mjestu, kao što je zlatnina, srebrnina, pokućstvo ili bilo kakva druga stvar – treba prodati.

Dobiveno od toga i ostatak na računu poslužiti će za podmirenje troškova njezina pokopa, a ostatak za mise. Za univerzalnog nasljednika Jela je odredila Stjepana Matina, svog brata. Nakon njegove smrti to će biti muška osoba, najbližeg krvnog srodstva po naslijeđu Nikole Antunova Banovića (Banac), kojem ostavlja i 40 groša. Za izvršitelje svoje oporuke je imenovala dvojicu svećenika – Ivu Angelija i Miju Radija, te Marka Petruccija.

Kućna pomoćnica kod don Mije Pešića u Dubrovniku bila je *Stana*, kći Đure Jakova Rajičevića. Doznajemo to iz don Mijine oporuke iz 1764. Ostavio joj je brojne legate i značajnu kućnu imovinu. Prije svega odredio je 30 cekina za njezinu plaću koju je zaslužila. Potom joj ostavlja znatan dio kućnog posuđa: stolić, četiri sjedalice (stolice), dva tronošca, dva stolna srebrna pribora za objed s 12 noževa, bakreno vjetro za vodu, imbrik (posuda za vodu i druge namjene), posrebrnu pliticu, veliki bakreni lonac, mali kotlić,

³⁴¹ DAD, Test. Not., 78, f. 29.

dvije tave, žarač za vatru, ražnjeve, svijećnjak i svijeću voštanu. Potom joj ostavlja uz postelju i krevetninu – slamaricu, madrac, “lancune” (plahte), pokrivke, te vunu, platno i pamuk. Dariva joj i ukrasne tanjure od majolike koji mogu i korisno poslužiti. Od ukrasnih predmeta daruje joj biserne naušnice, koje je već nosila, i zrcalo s crnom drvenom oplatom. Od nabožnih predmeta ostavlja joj svetačku sliku s pozlaćenim okvirom, kristalno staklo s likom Blažene Djevice Marije i malo propelo. Odredio je za njezino uzdržavanje, do kraja života, legat od 12 dukata godišnje.³⁴² Navedeni legati zanimljivi su ne samo kao darovi jednoj kućnoj pomoćnici već i kao ilustracija imovine i ambijenta u kojem je živio jedan ugledni i svestrani svećenik kakav je uistinu bio don Mijo Pešić.

Marija, kći Boška *Rajiča*, bila je “famula in Monasterio S. Maria de Castro”. Ostavila je oporuku 23. siječnja 1793., promulgiranu 1802. godine.³⁴³ *Marija*, neudana kći Mije *Sokola* “de Popovo”, bila je služavka u Dubrovniku. Ostavila je oporuku 8. veljače, proglašenu 18. rujna 1809.³⁴⁴ Sluškinja (*serva*) kod Boška *Lučića* (*dicto Salamandra Papucia*) bila je *Anica Tomašević* iz Popova. Njezin patron – Boško *Lučić* oporučno joj u svom testamentu, od 12. studenog 1800., ostavlja 56 dukata, a za njen trud.³⁴⁵

5.1.6. Kirurzi i brijači

Obično se u povijesnim vrelima nazivaju *barbitonsori* i *barbieri*. Riječ je o veoma starom obrtu u Dubrovniku u području usluga. Kao uslužna djelatnost pojavljuje se još u srednjem vijeku. O značaju ovog zanimanja dovoljno govori i činjenica da je 1452. godine osnovana i posebna strukovna organizacija – *Bratovština brijača*, a pod zaštitom sv. Kuzme i sv. Damjana.³⁴⁶ Uz svoje osnovno zanimanje brijači su često obavljali i neke liječničke poslove. U Dubrovniku su secirali leševe, a u gradu Stonu i liječili. Zato se uz njihovo zanimanje *barbitonsor* ili *barbiere* pojavljuje i dodatno – *chirurgus* (kirurg – liječnik ranarnik). Kirurzi su bili plaćeni državni namještenici. Obavljali su službu u Gradu i na teritoriju Republike. Od druge

³⁴² DAD, Test. Not., No 80, f. 162.

³⁴³ DAD, Test. Not., No 87, f. 1-3.

³⁴⁴ DAD, Test. Not., No 91, f. 86-86'.

³⁴⁵ DAD, Test. Not., No 89, f. 19'.

³⁴⁶ V. FORETIĆ, “Dubrovačke bratovštine”, Časopis za hrvatsku povijest, sv. 1-2, Zagreb, 1943, str. 30.

polovine 18. stoljeća Republika ima stalnog plaćenog liječnika ili kirurga u Stonu.³⁴⁷ Značaj ovog zanimanja ostao je nepromijenjen u cijelom vremenu postojanja Republike. Njihov je broj varirao. Po popisu iz 1673./4. bilo ih je u Gradu trinaest.³⁴⁸

Među hercegovačkim doseljenicima u Dubrovniku kao brijači spominju se: *Petar Ilinić*, podrijetlom iz Popova, najvjerojatnije rodom iz mjesta Golubinac. Prvi spomen o njemu nalazimo 1771., u upisu vjenčanja.³⁴⁹ Obiteljski je trajno bio nastanjen u Dubrovniku, u predgrađu Pile.

Brijač i kirurg *Mate Sivrić* sin je mostarskog trgovca Stjepana Sivrića, koji je od početka 18. stoljeća živio i radio u Dubrovniku, i Marije, kćeri dubrovačkog trgovca Mata Dabetića. U dubrovačkim maticama nema nikakvih podataka o Matinu rođenju, što navodi na zaključak da je rođen izvan Dubrovnika, a najvjerojatnije u Mostaru. Osim toga, on je bio i najstarije od sedmero Stjepanove djece, pa je pretpostavka o njegovu rođenju vjerodostojnija. Prvi se put spominje u upisu vjenčanja s Anom, kćeri Ivana Štokete iz Dubrovnika.³⁵⁰ Imao je od poroda tri kćeri – Magdalenu, Mariju i Anu – udanu Vokativo, i sina Stjepana, svjetovnog svećenika, koji je umro vrlo mlad u 31. godini života. Drugi se put Mato oženio Katarinom, udovicom Mije Paovića i s njom živio pretežito u Stonu kao “kirurg stonski” (*chirurgus Stagni*). Biran je i za redovitog suca u Stonskoj kancelariji. Posjedovao je i vlastitu kuću u Gradu, koju je oporukom Matov sin, don Stjepan, ostavio svećenicima katedralnog zbora u Dubrovniku.³⁵¹ Spominje se i kao priređivač lijekova na bazi ljekovitog bilja.³⁵²

5.1.7. Ostali obrti

Od ostalih obrta što nisu zasebno obrađeni, spomenut će se još neki u kojima se nalaze doseljenici iz Hercegovine. Jedan od njih je bio čizmarski (*caligari*). Obrtnici ove struke bili su bliski i povezani s postolarima. Bilo ih je trideset jedan u Gradu po popisu 1673./4.³⁵³ U ovom se obrtu spominje

³⁴⁷ S. ČOSIĆ, “Administrativna struktura i plaće službenika Dubrovačke Republike,” Radovi, 38, ZPZ, HAZU, Zadar, 1996, str. 152.

³⁴⁸ DAD, Priepiska, 17. No 1809, f. 1

³⁴⁹ DAD, LMM župe Pile, 1705-1818, f. 212

³⁵⁰ DAD, LMM, 1728-1778, f.28'

³⁵¹ DAD, Test. Not., No 84, 29. 09. 1783, f. 181'-183

³⁵² Knjižnica Male braće Dubrovnik, Rukopis broj: 1453

³⁵³ DAD, Prep., 17, No 1809, f. 13.

Mijo Brać iz Popova (*Michaelem Brach caligarium di Popovo*) 1777. godine.³⁵⁴ Stjepan Bubić, sin Petrov, iz Popova, zabilježen je 1775., kao i Marko Ivić, u svojstvu čizmara. Josip Milić iz Popova je “cementarius”. Umro je u Gružu 1768. u dobi od 33 godine. Istog zanimanja je i Božo Previšić iz Previši kod Hutova, kojega nalazimo u Dubrovniku 1767. godine.³⁵⁵ Ivan Matuško i Ivan Tomašević spominju se 1771., odnosno 1775. i 1778. godine kao “rivierius”. Nikola Ivanov iz Popova i Nikola Ivić (moguće je riječ o istoj osobi) zabilježen je kao pratitelj (*sateles*). Petar Rajičević je bojadisar (*tentor*) u Dubrovniku 1817. godine.

U Dubrovniku je bio cijenjen i kovački obrt. Nastao je još u srednjem vijeku. Kovači (*fabri*) su imali i svoju strukovnu organizaciju – Bratovštinu kovača. Njihov je broj varirao u pojedinim razdobljima. Tako ih je 1673. bilo u Gradu dvanaest,³⁵⁶ a 1782. dvadeset pet.³⁵⁷ Dok su u popisu 1673. zapisani samo po osobnom imenu, u drugom popisu, iz 1782., stoji i obiteljsko ime. Zahvaljujući tome raspoznaju se i neki podrijetlom iz Hercegovine. To su: Tomica Bošković iz Popova, Grgo Pažin, te Mate i Nikola Matijašević. Svi su, čini se, imali i vlastite radnje i pomoćnike (*servi*), dok je pomoćnik Mati Matijaševiću bio njegov sin.³⁵⁸ Dubrovniku je bio potreban i veći broj zidara (*muratori*) i kamenara (*lapicide*), radi izgradnje grada, gradskih zidina, drugih utvrda i kuća za stanovanje. Potrebe za njima su varirale. Po popisu 1673. bilo ih je u Gradu 25 i u Sv. Dominu dvojica. Samo su poimenično naznačeni bez ikakvih drugih podataka.³⁵⁹ U popisu iz 1782. bilo ih je u Gradu 34. Od njih četverica su iz Hercegovine (*Ivan Moneta, Ivan Konjević, Božo Previšić, Šimun Dubelj*) i jedan (*Matija Benović*) iz Bosne.³⁶⁰ Drvodjelja (*marangoni*) bilo je u Dubrovniku 1673./4. dvadeset tri. Među njima je i *Ivan Bošković*, vjerojatno podrijetlom iz Hercegovine.³⁶¹

³⁵⁴ DAD, LMM G, 1722-1728, f. 14.

³⁵⁵ DAD, LMRT G, 1684-1778, f. 115'; LMRT 1884-1798, f. 115'.

³⁵⁶ DAD, Prep., 17, No 109, f. 6.

³⁵⁷ DAD, Prep., 18, 151.3190/I., f. 57.

³⁵⁸ DAD, Prep., 18, No 151. 3190/I., f. 57.

³⁵⁹ DAD, Prep., 17, No 1809, f. 7.

³⁶⁰ DAD, Prep., 18, No 151. 3190, f. 61.

³⁶¹ DAD, Prep., 17, No 1809, f. 11.

5.1.8. Hercegovci u dubrovačkom trgovačkom prometu

Položaj Dubrovnika kao primorskoga grada i njegov smještaj na Jadranu i u bazenu Sredozemnog mora predodredio mu je posredničku ulogu u trgovačkoj razmjeni. To posredništvo odvijalo se između njegova prirodnog zaleđa na Balkanskom poluotoku i trgovačkih središta na Mediteranu.

Prvorazredno mjesto u trgovačkom prometu Dubrovnika sa zaleđem imala je sol; ona se proizvodila u stonskoj solani. Za potrebe izvoza u zaleđu, ali i za domaću potrošnju, sol se kupovala na mletačkim i drugim trgovima u Sredozemlju. Sol se izvozila pretežito preko trga u Drijevi, te Dubrovnika i Slanoga. Značajno mjesto u posredničkoj trgovini imao je Dubrovnik u uvozu ruda i kovina iz zaleđa. Uvozilo se za vlastite potrebe i daljnju liferaciju na druga tržišta u Sredozemlju. Uvoz koža, njihova priprema za preradu i različiti kožarski proizvodi dubrovačkog obrta, imali su važnu poziciju u dubrovačkoj trgovačkoj razmjeni. Proizvodi dubrovačkog umjetničkog obrta, posebice zlatarstva, bili su bitni ne samo u podmirivanju potreba vlastitog tržišta i domaće potražnje već su zauzimali važnu stavku u dubrovačkom izvozu na druga tržišta.

Dubrovačka trgovina, osim prometa u relacijama državnog teritorija, u osnovi se može podijeliti u dva segmenta, međusobno ovisna i komplementarna. Riječ je o:

- a) *kopненоj trgovini u zaleđu na Balkanu*³⁶² i
- b) *pomorskoj trgovini u sklopu dubrovačkoga pomorskoga prometa.*

U dubrovačkom trgovačkom prometu brojno su sudjelovali i trgovci rodом ili podrijetlom iz Hercegovine. To se mali trgovci (*bottegari*) i veletrgovci (*negozianti*). Trgovali su na Levantu, ali i na Zapadu. Ipak je trgovina na Istoku za njih bila primarna. Kao trgovci nastupali su individualno, ali i grupno, udruženi u kompanijama. Bavili u se usputno i drugim poslovima. Neki od njih su i kreditori. Ponekad je u istoj osobi spojeno više zanimanja. Tako se neki od njih, istodobno, spominju kao kožuhari i trgovci. U stvarnosti su bili i jedno i drugo – prerađivači kože i trgovci kožom i kožarskim proizvodima. Najučestaliji trgovački artikli hercegovačkih trgovaca bili su: vosak, vuna, kože – goveđe i ovčje, krzna, kožusi, kordovan, pamuk, gajtani, pređa,

³⁶² B. STULLI, *Povijest Dubrovačke Republike*, Arhiv Hrvatske Zagreb, časopis Dubrovnik, Dubrovnik – Zagreb, 1989, str. 77-81.

platno, svila, košulje, raša, kape, čarape, papuče, torbice, konjska orma – sedla, ulari, uzde, potkovice, zatim željezo, živa, ruj, voće, duhan..., te konji, sitno “blago” i drugo.

Hercegovačka trgovina s Dubrovnikom odvijala se i tijekom 17. i 18. stoljeća promjenljivim intenzitetom.³⁶³ Ovisilo je to o općim prilikama, a posebno o ratnim okolnostima. U pitanju su bili i drugi čimbenici. Jedan od njih je i konkurencija između primorskih lučkih gradova. Na to su utjecali i interesi Turske, posebno njezinih provincijskih i lokalnih zapovjednika. Svakako je u tome nezaobilazna i uloga Venecije. Varirao je broj trgovaca u Dubrovniku. Podjednako se to odnosi na veletrgovce, nakupce, male trgovce i ulične prodavače. Tako je u popisu 1673./4. zabilježeno 17 malih trgovaca (*botegara*) i pet Židova u Gradu.³⁶⁴ Po popisu iz 1782. u Bratovštini sv. Luke, u kojoj su se okupljali sitni trgovci, bilo je 14 članova.³⁶⁵

Među trgovcima iz Hercegovine koji su živjeli i poslovali u Dubrovniku, najviše je onih pridošlih iz raznih sela u Popovu. Bilo je također i pridošlica iz starog Zažablja, zatim Neretve (Gabele), Mostara i udaljenijih hercegovačkih krajeva. U Dubrovnik su dolazili u različitim vremenima, počevši od srednjega vijeka. Intenzitet dolaženja i brojnost tijesno su povezani za postojeću gospodarsku konjunkturu u Gradu. Na to je utjecala i opća politička situacija u susjednoj Hercegovini.

Među trgovcima u Dubrovniku pristiglima iz susjedne Hercegovine u drugoj je polovici 17. i 18. stoljeća priličan broj osoba iz različitih rodova. Tako su iz Popova: *Andrijaševići, Benići, Boškovići, Curići, Čihorići, Filipovići, Dobroslavići, Kojići, Miletići, Petrovići, Radi, Radići, Rajičevići, Stankovići, Tomaševići, Zvone (Ivanovići)* i drugi. Iz Gabele ili Neretve su: *Arbić, Grgić, Franić-Vasiljević, Knežević, Lučić, Lučić-Bagalović*. Iz Mostara su trgovci iz nekoliko obitelji, ponekad i više njih iz jedne. Bili su to trgovci iz katoličkih mostarskih obitelji: *Grgurević, Fišić, Franić, Ilić, Jurić, Mihajlović, Miletić, Milošević, Ostojić, Petrović, Rajković, Sivrić, Stjepanović, Šoić, Tadijević, Tamburović, Tomić, Vasiljević*.

³⁶³ S. TRALJIĆ, “Trgovina Bosne i Hercegovine s lukama Dalmacije i Dubrovnika u 17. i 18. stoljeću”, str. 341-364; V. VINAVER, *Hercegovačka trgovina sa Dubrovnikom početkom 18. veka*, str. 65-94.

³⁶⁴ DAD, Prep., 17, No 1809, f. 14.

³⁶⁵ DAD, Prep., 18. 151. 3190, f. 62.

*
* *
*

Iz obitelji *Andrijašević* iz Rupnog Dola u Popovu bilo je u kontinuitetu više trgovaca tijekom 17. i 18. stoljeća. Najprije se spominje *Marko Andrijašević*. Poslovao je na Levantu, a najviše u Prokuplju.³⁶⁶ *Ivan*, sin Nikolin posluje u Smirni.

Trgovac *Ivan Bjeliš*, rodом iz Hercegovine, vjerojatno s područja Zažablja, kao trgovac je u Sjenici 1760. godine. I trgovac *Ivan Bogić* je Hercegovac koji posluje na Levantu. Spominje se u Beogradu 1725. kao trgovac voskom i kožama. Nešto nakon toga (1731.) spominje se u Ruščuku.³⁶⁷

Iz obitelji *Bošković* iz Primorja i Orahova Dola u Popovu, bilo je više "levantinskih" trgovaca tijekom 17. i 18. stoljeća. Posebno se ističu Nikola, Matija i Ivan Bošković. *Nikola* je došao u Dubrovnik u pretposljednem desetljeću 17. stoljeća. Poslovao je, pretežito, po gradovima na prostoru Kosova. Najprije je bio u službi trgovca Rade Gleđevića, a potom se osamostalio. Imao je dosta poslovnog uspjeha, a postigao je i zapažen društveni ugled. Godine 1690. postao je *dubrovački građanin (civis ragusinus)* prijemom u bratovštinu *lazarina*.³⁶⁸ I *Matija Bošković* je u Dubrovniku potkraj 17. i početkom 18. stoljeća. Trgovac je u Vlaškoj i Novom Pazaru, voskom i kožama. Nalazimo ga u spisima tijekom prva tri desetljeća 18. stoljeća. U bratovštinu *lazarina* primljen je 1723. godine. Trgovac *Ivan Bošković* mlađi je od prethodne dvojice Boškovića. Poslovao je u Novom Pazaru, gdje se spominje između godine 1775. i 1780.³⁶⁹

Trgovac *Frano Curić*, brat konzula Đure Curića, potomak je hercegovačkih Curića, iz Popova. Spominje se 1781. godine u Solunu. Poslovne veze održavao je i sa Serezom.³⁷⁰ Istaknuto mjesto među trgovcima na Istoku imali su i pojedinci iz obitelji *Dobroslavić*, podrijetlom iz Popova. Poznati su kao kožuhari, ali istodobno i kao trgovci kožom, vunom i voskom.³⁷¹ Među njima se ističe *Ivan Dobroslavić*. Godine 1707. nalazi se sa skupinom dubrovačkih trgovaca u Sarajevu. Namjera im je bila da obnove dubrovačku trgovačku koloniju u Sarajevu, destruiranu i poharanu 1697. godine, zbog tadanjih ratnih prilika. Ta nastojanja dubrovačkih trgovaca, među kojima je bio i spomenuti Ivan Dobroslavić, nailazila su na opoziciju pravoslavnih i

³⁶⁶ Opširno o Marku Andrijaševiću u pregledu rodova u župi Grad.

³⁶⁷ V. VINAVER, n. d., str. 62, 64, 114.

³⁶⁸ Vidi poglavlje o lazarinima.

³⁶⁹ V. VINAVER, n. d., str. 114.

³⁷⁰ Isto, str. 106.

³⁷¹ Vidi: Dobroslavić u župi Grad.

muslimanskih trgovaca iz sarajevske *čaršije*, koji nisu dopuštali konkurenciju. Ivan se godinu prije toga (1706.) spominje u Novom Pazaru, kada plaća neki namet (taksu) na robu kojom je trgovao.³⁷² U Novom Pazaru poslovao je i *Matija*, te *Miho Dobroslavić*, brat spomenutog Ivana. Trgovao je voskom, što se vidi iz zabilješke iz 1721.³⁷³ U drugoj polovici 18. stoljeća posluju u Novom Pazaru dvojica Dobroslavića. To su *Ivan* (mlađi) i *Cvjetko (Florio) Dobroslavić*. Nastupaju pod firmom dubrovačkih trgovaca. Poslovali su uglavnom s kožom i vunom.³⁷⁴

Trgovac *Jure Franić (Vasiljević)* iz Gabele je u Barleti u Italiji 1713. godine. Trguje kožama u društvu sa skupinom suradnika.³⁷⁵ Podrijetlom iz Popova je i *Luka Kojić*, trgovac kožom u Mitrovici 1759. godine.³⁷⁶ Veoma istaknuti trgovac u Dubrovniku bio je i *Marko Lazarević* s Hotnja, koji je ostavio oporuku u Dubrovniku 1747./48.

Iz Mostara je i trgovac *Jure Milošević*. On posluje u Dubrovniku, gdje je imao i kuću u svom posjedu.³⁷⁷ U Dubrovniku je poslovao i mostarski trgovac *Grgo Mihajlović*. Godine 1702. posjedovao je u Gradu trgovačku radnju (*bottegu*). Bio je istodobno i papučar (*papuziere*) po struci. Neke trgovačke poslove obavljao je i u Beogradu.³⁷⁸ Iz iste obitelji je i trgovac *Ivan Mihajlović*, koji djeluje pod firmom dubrovačkog trgovca. Sa skupinom katoličkih trgovaca spominje se u Sarajevu 1707. godine pri pokušaju oživljavanja dubrovačke trgovačke kolonije.³⁷⁹ Kao *djetić* zabilježen je 1749. godine *Matija Ostojić*, zvani Valentinović. On četiri godine radi po ugovoru kod trgovca *Stjepana Mrnarevića* u Ruščuku.³⁸⁰

Trgovac *Petar Pavlović* iz Popova djeluje u Dubrovniku u drugoj polovici 17. stoljeća. U državnom je Notarijatu ostavio oporuku na hrvatskom jeziku 5. i 10. srpnja, proglašenu 7. listopada 1690.³⁸¹ Napisao ju je pri zdravoj svijesti, ali tjelesno bolestan. Umro je dosta mlad. Iz oporuke se vidi da je bio imućan. Poslovao je s više osoba. Mnogima je bio i vjerovnik. Poslovao

³⁷² V. VINAVER, n. d., str. 39, 43, 61, 114.

³⁷³ Isto, str. 43, 59.

³⁷⁴ Isto, str. 39, 43, 61, 114.

³⁷⁵ Isto, str. 69.

³⁷⁶ DAD, Test. Not., No 75, f. 193'; Sanita, No 3, f. 18.

³⁷⁷ DAD, Cons. Min., N0 87, f. 7'.

³⁷⁸ V. VINAVER, n. d., str. 70. (f. 33).

³⁷⁹ DAD, Acta, 203, No 341, 15.

³⁸⁰ DAD, Div. de foris, No 167, f. 143.

³⁸¹ DAD, Test. Not., No 71, f. 122-124'.

Testamentum Mariæ Pauli Lazarevich
 Anno et Ind. antedictis. Die vero xij^{ta} mens Febuarij Phaculij. Hoc est Testamentum Mariæ Pauli Lazarevich repertum in Pub.^lo Notaria hujus Civit.^{is} ubi inter alia viventium Testamenta ex consuetudine datum fuerat ad servandum, hodie vero p. DD. Off. E. Jogo, et E. Tamagna cum supplent.^o E. Jogo, et E. Cadoja et DD. Croizlong. Civit.^{is} extractum, album, lectum, et publicatum, necnon ut infra admissum ad Registrandum pro ejus, et contentor, in eo perpetuis robore, et firmitate Cui quidem Testam.^{to} adscriptus erat E. Lucas Hist.^{us} de Borda D. Juxta, et est ten.^{or} seq.^{ti} Vid.^{et}

In Nōe sacrosanctę et Individuę Trinitatis Patris, et Filij, et Spiritus Sancti. Amen

Anno a salutiferę Jesu Xpi natiuitate millesimo septingentesimo quadagesimo septimo Incisione diuinę, Die vero xij^{ta} mens Lbris in suburbio Pilię sub Canal. Aqueductus supra Opp.^{id} Domi infrascriptę Testatoris.

Astruvandovici io Marco di Paolo Lazarevich nativo nel locale di Cotage, che e vicino a quello di Gradar. Ota Diocepi di V'clento di Tregione, et adesso da cinquante annis addietro in laguna, ove ho fatto il mio Dominicio, e la grazia di Jogo, ^{l'altre} ano di mente, et intelletto, et anche di corpo, ma aggravato dagli anni, ricordoche ho ammoniz.^{ato} il J.^o Evangelio, ove dice: Estate parati qu-

Sl. 14. Prva stranica oporuke trgovca Marka Lazarevića
 (DAD, Test. Not., No 78, 1747./48, f. 56)

je s Antunom Vitalijem, Mihom Stjepanovićem iz Mostara, Franom Kaluđerom iz Primorja, Filipom Brnjakovićem i drugima. Ostavio je legat crkvi samostana Male braće u Dubrovniku, a za svoj ukop u grobu, kako mu je je obećao gvardijan. Ostavio je uobičajene desetine i prvine za tri glavne dubrovačke crkve. Svom još nerođenom djetetu ostavio je 100 cekina. Obdario je svoju ženu Katu, zatim svoje oca i majku, te starijeg brata Vidoja i sestru.

Iz obitelji *Sivrić*, rodом iz Mostara, više je trgovaca poslovalo u Dubrovniku. Samostalno ili u skupinama poslovali su na Istoku, ali i na Zapadu. Bili su to braća *Miho (Mijo)* i *Nikola*, te njihovi daljnji rođaci *Stjepan* i *Mate Sivrić*. Sa skupinom dubrovačkih trgovaca u Sarajevu *Mate (Matija)* *Sivrić* spominje se 1707. godine u akciji obnavljanja dubrovačke trgovačke kolonije u tom gradu.³⁸² Sa skupinom trgovaca – Mostaraca (*Petar* i *Matija Šoić*, *Damjan Arnautović*) i Sarajlija, *Mijo* se *Sivrić* spominje 1715. godine. Tom prigodom sklapaju ugovor s kapetanom *Markom Đivanovićem* o prijevozu 700 bala neke robe, najvjerojatnije koža.³⁸³ *Mijo* je ostavio oporuku 1748. godine i zasnovao neotuđivo obiteljsko dobro ili “povjerbu” (*fidecommesso*) na ime svoga bratića *Jure*, sina *Nikolina*.³⁸⁴

Trgovac *Blaž Stanković*, rodом s Trebimlje u Popovu, poslovao je na Istoku. Tamo je i okončao svoj život, kako proizlazi iz njegove oporuke (*Testamento Blasii Stancouich vita functi in Partibus Orientis*).³⁸⁵ Umro je u Smirni 30. rujna 1772. Iz tog mjesta uputio je dubrovački konzul *Petar Remedelli Stankovićevu* oporuku u Dubrovnik s popratnim pismom od 15. listopada iste godine. Samu pismenu izjavu *Stanković* je dao 17. rujna. Oporuka je proglašena valjanom 23. studenog 1773.³⁸⁶

Sa sjedištem u Dubrovniku poslovali su i mostarski trgovci *Šoići*, braća – *Matija* i *Petar*. I oni su s mostarskim i sarajevskim katoličkim trgovcima 1707. godine u akciji ponovnog oživljavanja dubrovačke trgovačke kolonije u Sarajevu.³⁸⁷ Nalaze se i u skupini trgovaca koji ugovaraju 1715. godine s kapetanom *M. Đivanovićem* prijevoz 700 bala neke robe u Veneciju.³⁸⁸ U razdoblju od 1700. do 1707. godine *Petar Šoić* je pozajmio 4.800 dukata u

³⁸² DAD, Acta, 203, No 3401, f. 5.

³⁸³ DAD, Div. de foris, No 140, 252'-253; Cons. Rog., No 146, f. 17'.

³⁸⁴ DAD, Test. Not., No 79, f. 181'-183.

³⁸⁵ DAD, Test. Not., No 82, f. 85'-88'.

³⁸⁶ DAD, Test. Not., No 82, f. 85'.

³⁸⁷ DAD, Acta 203, No 3401, f. 5.,

³⁸⁸ DAD, Div. de foris, No 252-253; Cons. Rog., No 146, f. 17'.

dubrovačkoj kovnici novca.³⁸⁹ Godine 1693. u Dubrovniku su zabilježeni *Matija*³⁹⁰ i *Miho*³⁹¹ *Stjepanović*, trgovci iz Mostara, oba s vlastitim kućama u Gradu. Trgovac *Josip Tomašević* je podrijetlom iz Popova, što se doznaje iz njegove oporuke.³⁹²

5.1.9. Dubrovački pomorskotrgovački promet

Pomorska orijentacija Dubrovnika, prvo komune, a potom republike, posve je prirodna imajući u vidu zemljopisni položaj. Pomorstvo se razvijalo od prvih početaka dubrovačke općine. Tijekom stoljeća ono je uznapredovalo i ovisilo je o općoj gospodarskoj konjunkturi i prilikama u okruženju. Doba njegova najvećeg uspona je 16. stoljeće. To se podudara i s općim prosperitetom Republike.

Intenzivniji razvoj pomorskoga gospodarstva uvjetovao je odljev radne snage sa seoskog područja i njezinu nestašicu u poljoprivrednoj proizvodnji. Istodobno je prisutan i odljev mornara s dubrovačkih na inozemne brodove. To je prisiljavalo državne vlasti i njezine organe da poduzimaju, povremeno, i neke zaštitne mjere. One su bile dvosmjerne. Sastojale su se u zabranama napuštanja teritorija Republike i u stimuliranju stalnog nastanjanja brodskih patruna u Dubrovniku. Bile su to kombinirane restriktivno-stimulativne mjere. Svrha je bila stabilizacija pomorskog gospodarstva kao zanimanja. Prvi zakon o pomorskom osiguranju Republika je donijela 1568. godine.³⁹³ On je zapravo legalizacija staroga običajnog prava. Peterica izabranih magistrata - oficijala, na osnovi odredaba ovoga zakona, dobili su velike ovlasti. Godine 1525. otpočelo je uređenje većeg brodogradilišta u Gružu, koje će biti od posebnog značenja za dubrovačku brodogradnju. U 16. stoljeću počinje i dubrovačka pomorska orijentacija u trgovini pa i ekspanzija prema zapadnom Sredozemlju. Umnogomu su tome pogodovale i privilegije dobivene od Karla V. i Filipa II. One su značile trgovačke povlastice i na prostoru Napuljske Kraljevine i Sicilije. U pitanju su bili povoljni uvjeti, ali i zaštita i sigurnost. Te su privilegije ostvarene, dobrim dijelom, vlastitim angaž-

³⁸⁹ V. VINAVER, n. d., str. 68.

³⁹⁰ DAD, Cons. Min., No 86, f. 252.

³⁹¹ DAD, Cons. Rog., No 150, f. 110, 187'.

³⁹² DAD, Test. Not., No 80, f. 162'-163'.

³⁹³ *Enciklopedija Jugoslavije*, T-3, JLZ, Zagreb, 1984. godine, str. 629; *Pomorska Enciklopedija*, T-2, str. 270-271; B. STULLI, *Povijest Dubrovačke Republike*, str. 87.

manom dubrovačkog pomorskog potencijala za španjolske potrebe. Time se proširio dubrovački utjecaj i prisutnost dubrovačkih brodova i trgovaca u lukama Pirenejskog poluotoka. Značilo je to i djelatnost na Atlantiku. Bila je to i prostorna ekspanzija dubrovačke mornarice i trgovine. Na toj osnovici razvijali su se poslovni odnosi s lukama na tom prostoru. Pružanje prijevoznčkih usluga za potrebe drugih korisnika bio je unosan izvor prihoda. Povećavao se sve više promet robe, dubrovačke i strane. Razvijala se sve više i posrednička uloga u trgovini dubrovačke luke kao dodatni oblik poslovanja. Aktivnost dubrovačke mornarice i trgovaca istodobno se proširio od crnomorskih luka na istoku do luka u Engleskoj na zapadu. Takav razvoj jamčio je i veliki promet, značajnu dobit i očitu korist za neposredne sudionike u poslovnim aktivnostima u pomorskom gospodarstvu. Ali, istodobno donosio je priljev vrijednosti i Dubrovačkoj Republici, i tako pridonosio njezinu sveopćem materijalnom i duhovnom prosperitetu.

5.1.9.1. Pomorska trgovina, trgovačke povlastice i carinska politika

Važna prekretnica u razvoju pomorske trgovine starog Dubrovnika jest Zadarski mir iz 1358. godine. Njime je potisnuta Venecija u prostoru od Istre do Drača. Bilo je to od izvanrednog značenja za razvoj i preporod gradova na hrvatskoj obali Jadrana. Osobito značenje ovaj je mir imao za trgovački grad Dubrovnik. Iste godine (1358.) Veliko vijeće donosi važne odluke o pomorstvu (*marinareca Ragusii*). Glavni sadržaj tih odluka je obvezno zapošljavanje dubrovačkih mornara razmjerno udjelima domaćeg kapitala u stranim brodovima. Tu je i odredba koja se tiče zabrana udjela u stranim brodovima domaćem kapitalu, i obratno – zabrana udjela u domaćim brodovima inozemnom kapitalu. Svrha toga bila je izgradnja jake i samostalne, u svakom slučaju i konkurentne, dubrovačke mornarice.³⁹⁴ Te dvije odredbe postale su i zakonima pa su takve uvrštene u Statut grada Dubrovnika.³⁹⁵ Zakonodavna regulativa dubrovačkog pomorstva trajno se dograđivala dopunama postojećih i donošenjem novih propisa, posebice u 15. i 16. stoljeću. Riječ je o normama u izgradnji brodova i regulama o opremi, posadama, odnosima i postupcima na dubrovačkim brodovima.

³⁹⁴ B. STULLI, *Povijest Dubrovačke Republike*, str. 81.

³⁹⁵ DAD, Statut grada Dubrovnika iz 1272.

* * *

Za razvoj dubrovačke trgovine uopće, a posebno pomorske trgovačke razmjene, od iznimnog značenja bile su trgovačke privilegije što su ih davali europski vladari. Posebno su bile važne privilegije Aragonskog i Napuljskog Kraljevstva i francuskih vladara. Ne manje važnosti su i odnosi s pojedinim pokrajinama na Apeninskom poluotoku. U prvom redu s provincijama kao što su: Apulija, Abruzi, Marcha i Romagna. Tu su i ugovori s gradovima u Italiji – Anconom, Barijem, Barlettom, Genovom, Firenzom, Messinom, Siracusom, Trevisom i drugima.³⁹⁶

Da bi se dubrovačka trgovina i pomorska privreda u cjelini nesmetano razvijala, Republika je posvetila najveću pozornost uspostavi svojih diplomatskih predstavništava – veleposlanstava, konzulata, trgovačkih zastupstava i drugih agentura u cijelom bazenu Mediterana, ali i izvan njega. Njihova gustoća ovisila je o realnim potrebama i mogućnostima, koje su uvjetovane općom trgovačkom konjunkturuom u danom vremenu. Dobro razgranata mreža trgovačkih odnosa bila je i na prostoru istočnog Mediterana, a gradovi su – Volos, Patras, Klarencija, Hios, Rodos, Negromont, Kreta, Cipar, Aleksandrija i drugi. U sferi zanimanja dubrovačke pomorske trgovine bile su i albanske luke.

Jedno od važnih mjera u pomorskom gospodarstvu Republike bila je i carinska politika. Carine su bile važan čimbenik u robnom prometu – uvozu i izvozu. Osnovno je bilo načelo: tražiti ukidanje ili, barem, smanjenje carinskih tarifa i njihovo dovođenje na povoljnu razinu. Zbog toga su se povremeno obnavljali ugovori s raznim partnerima u trgovačkoj razmjeni – trgovačkim i lučkim gradovima. Obnavljane su i prije stečene vladarske privilegije i trgovačke povlastice. U funkciji svega toga bila je vrlo razvijena i uspješna dubrovačka diplomacija.

Usporedo s razvojem trgovine podizala se i razina organiziranosti dubrovačkog pomorskog prometa. Rezultat toga su trgovačka društva i kompanije. Sve je to popraćeno i kreditnim poslovima, te institucijom pomorskog osiguranja i suvlasničkim odnosima u ovoj važnoj grani gospodarskog života. U doba trgovačke konjunkturu jačala je dubrovačka brodogradnja u vlastitim brodogradilištima, proizvodeći različita trgovačka plovila za domaće potrebe i inozemne naručitelje.

³⁹⁶ B. STULLI, n. d., str. 81-90.

Pomorskotrgovački promet Dubrovačke Republike angažirao je znatnu radnu snagu. Riječ je o kvalificiranim pomorcima, ali i običnim mornarima i fizičkim radnicima u lukama i na brodovima. Njezine potrebe nije mogla osigurati dubrovačka gradska sredina. Zato se odvijao proces odlijevanja seoskog pučanstva u gradsko, prvenstveno pomorsko gospodarstvo. Svakako da je to imalo i negativnih posljedica za domaću agrarnu proizvodnju, kojoj je, također, bila potrebna znatna radna snaga. Ni to nije bilo dostatno da bi se zadovoljile potrebe pomorskotrgovačkog prometa. Rješenje je bilo u primanju stranaca, pojedinca ili skupina, iz drugih hrvatskih krajeva, pretežito s otoka i iz primorskih gradova, ali i iz drugih zemalja.

5.1.9.2. Hercegovci u dubrovačkom pomorstvu i pomorskom trgovačkom prometu

Među dubrovačkim pomorcima bilo je i osoba iz susjedne Hercegovine. Bili su to pripadnici katoličke vjere, etnički Hrvati. Susrećemo ih u dubrovačkom pomorstvu u različitim vremenima, pa i nakon potresa 1667. godine. Čini se da je njihova brojnost osobito izražena u drugoj polovici 18. stoljeća. Zanimljivo je napomenuti da se na hercegovačke pomorce nailazi u različitim, gotovo u svim zvanjima na brodovlju Dubrovačke Republike. Susrećemo ih i na onim najodgovornijim mjestima, koja su po propisima i u načelu bila rezervirana samo za državljane Republike. Ta nas činjenica upućuje na pomisao o njihovu posebnom tretmanu i povjerenju koje su uživali. Zauzimali su položaje, po svojim sposobnostima, od mornara do broskog pisara, patruna, kormilara, pa i kapetana. Najviše hercegovačkih pomoraca bilo je iz sela s područja Popova i Neretve, a manje iz drugih krajeva Hercegovine.

Ovdje će se naznačiti imena i prezimena pomoraca hercegovačkog podrijetla, njihovo mjesto rođenja, vrijeme i mjesto pomorskog službovanja, te rang i položaj u pomorskoj, prije svega broskoj službi.

Nikola Babić, rodом iz Popova, obavljao je službu kormilara. Spominje se 6. srpnja 1777. kada je bio ukrcan na navi "Fedele" pod zapovjedništvom Paska Pulitike. Plovio je na dužim rutama po Mediteranu i Antlantiku.³⁹⁷ Rodom s Trebimlje u Popovu je *Filip Bašadur (Baciadar)*. Bio je kormilar. Plovio je na navi pod zapovjedništvom Krste Monkovića na prekoceanskoj

³⁹⁷ DAD, Ruoli dei bastimenti, No 4, f-49; J. LUETIĆ, "Hercegovci", str. 51.

ruti. Spominje se 1785. godine.³⁹⁸ *Marko Bošković* je rodom iz Orahova Dola u Popovu. U zvanju je vođe palube. Plovio je po Crnom i Sredozemnom moru i Atlantiku. Spominje se na tom položaju 30. siječnja 1799.³⁹⁹ Mornari *Nikola* i *Ilija Buć* plovili su iste, 1784. godine.

Vido (Vito) Filipović, sin Filipov, rodom iz Trnčine u Popovu vjenčao se 1816. godine u župi Pile u Dubrovniku. U upisu stoji da je mornar.⁴⁰⁰ Kao mornar (*nauta*) spominje se i *Filip Filipović*.

Mijo Ivić iz Popova zabilježen je kao obični mornar 3. rujna 1782. Bio je član posade na navu "Madona SS. de Rosario", kojom je zapovijedao Božo, sin Ivana Božovića. Na istom brodu doživio je i pomorsku nesreću⁴⁰¹ *Ivan Jarak*, rodom iz trebinjske biskupije, spomenut kao mornar u upisu vjenčanja kćeri Ane u dubrovačkoj župi Pile.⁴⁰²

Đuro Katić je mornar iz šireg područja Popova. Plovio je na brodu tipa kekije pod zapovjedništvom kapetana Ivana Radića.⁴⁰³ *Mato Kojić* iz Ravnoga u Popovu bio je, po svoj prilici, obični mornar. Nalazio se na brodu "Stella del Mare" pod zapovjedništvom Petra Trojanija 1783. godine. Jedan je od svjedoka usmene oporuke *nostruma Nikole Pažina*, na spomenutom brodu. Zanimljivo je napomenuti da je Kojić bio pismena osoba.⁴⁰⁴ *Nikola Kojić* je također iz Popova. Čini se da je i on bio mornar. Spominje se u dužničko-povjerilačkim odnosima u istoj oporuci Nikole Pažina 1783. godine.⁴⁰⁵ Pisarsku službu na brigantinu "La Costanza Gloriosa" kapetana Ivana Mata Fiskovića 1797. obavljao je *Petar Kojić* iz Popova.⁴⁰⁶ U svojstvu mornara, kormilara i vođe palube na brigantinu Ivana Miletića 1800. bio je ukrcan *Blaž Kristić* iz Popova. Iz Popova su i kormilari *Kriste Zvono* (1768.), *Luka Krmek* (1768.) i *Đuro Lupi*.⁴⁰⁷

³⁹⁸ DAD, Ruoli di bastimenti, No 5, f. 23; J. LUETIĆ, "Hercegovci i Stonjani (i Primorci)", Hercegovina, 5, Mostar, 1986, str. 90.

³⁹⁹ DAD, Ruoli di bastimenti, No 12, f. 56; J. LUETIĆ, n. d., str. 91.

⁴⁰⁰ DAD, LMM P 1705-1818, f. 428'-429.

⁴⁰¹ DAD, Ruoli dei bastimenti, No 6, f. 34; Cons. Rog., 28. 8. 1775, 17. 1. 1776.

⁴⁰² DAD, LMM, P 1705-1818, f. 433.

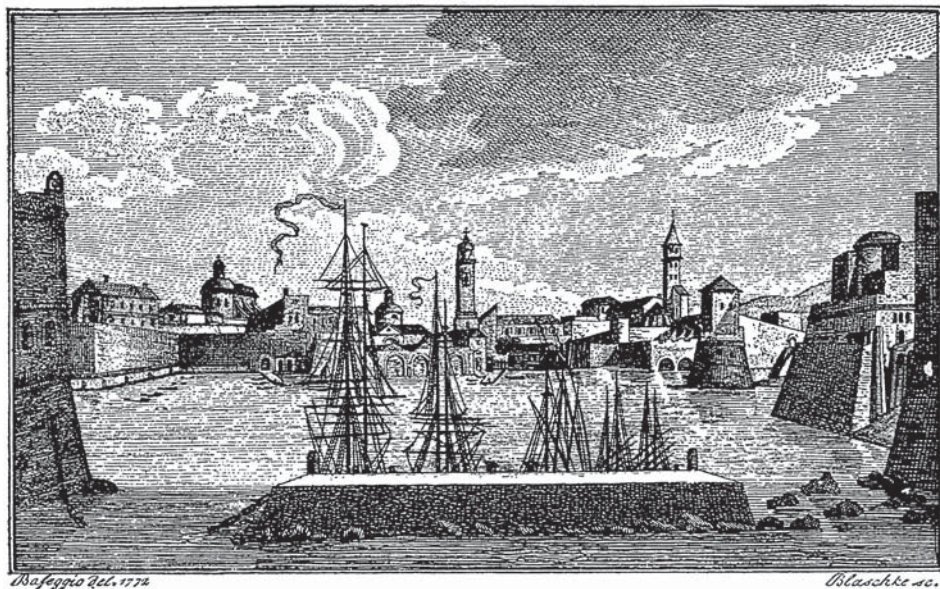
⁴⁰³ J. LUETIĆ, "Hercegovci – kvalificirani moreplovci", Tribunia, 9, ZMT, Trebinje, 1985, str. 52

⁴⁰⁴ DAD, Test. Not., No 84, 15. 3. 1783, f. 71'.

⁴⁰⁵ DAD, Test. Not., No 84, f. 71.

⁴⁰⁶ J. LUETIĆ, "Hercegovci – kvalificirani pomorci," Tribunia, 1, ZMT, Trebinje 1975, str. 188-189.

⁴⁰⁷ J. LUETIĆ, Isto, str. 186-187; Isti, Tribunia, 9, str. 50-51.

Sl. 15. Dubrovačka luka 1772. godine

Grgo Mihajlović, vjerojatno iz Mostara, u spisima je označen kao mornar u Dubrovniku. *Grgo Mihajlović*, rodom iz Popova, u rang je kapetana 1772. i 1802. godine.⁴⁰⁸ *Nikola Mijić* iz Popova bio je obični mornar 1792. godine na pulaki kapetana Nikole Dolinovića.⁴⁰⁹

Ivan Milimoslić iz Mostara (*da Mostaro*) mornar je na trgovačkom jedrenjaku pod imenom "Dva brata". Spominje se u Dubrovniku 21. svibnja 1800.⁴¹⁰ *Petar Mišković* mornar iz Gabele (*Pietro Miscouich de Gabella marinarius*) je u stalnoj posadi na jedrenjaku "La Presidenza". Spominje se 2. ožujka 1783.⁴¹¹ *Petar Mišković*, rodom iz Neretve, zabilježen je 1787. godine na navi "Regina Ester". Tim je brodom zapovijedao kapetan Ivan Kazilari iz Cavtata.⁴¹² Vjerojatno je riječ o istoj osobi (Petru Miškoviću) jer se za Gabelu vrlo često, posebno u starijim vremenima, rabilo i ime "trgovište Neretva".

⁴⁰⁸ O Grgi Mihailoviću šire: Mihailović u župi Grad.

⁴⁰⁹ DAD, Ruoli di bastimenti, No 7, f. 69; J. LUETIĆ, n. d., str. 52.

⁴¹⁰ DAD, Ruoli di bastimenti, No 13, f. 43; J. LUETIĆ, "Hercegovci i Stonjani (i Primorci)", str. 93.

⁴¹¹ DAD, Ruoli di bastimenti, No 6, f. 55'; J. LUETIĆ, n. d., str. 89.

⁴¹² DAD, Ruoli di bastimenti, No 7, f. 69; J. LUETIĆ, "Hercegovci – kvalificirani moreplovci", str. 52.

Nikola Mitrović, rodом iz Popova, bio je 1790. godine obični mornar na trgovačkom brodu kojim je zapovijedao kapetan Ivan Radić.⁴¹³ *Tomas Pasković* je kormilar na velikoj navi “Palloda” pod zapovjedništvom Stjepana Karolija. Spominje se 9. studenog 1805.⁴¹⁴

Ilija Pašić iz Popova obični je mornar na navi “Sv. Nikola” kapetana Joze Bote 1795. godine.⁴¹⁵ *Pavao Pavlović*, kapetan po rangу, spominje se na Pilama u Dubrovniku 1799. godine.⁴¹⁶ *Damjan Pavlović* je rodом iz Popova. Po specijalnosti je bio kormilar. Plovio je na kekiji “Santa Teresa” pod zapovjedništvom Ivana Gurića. Spominje se 1792. godine.⁴¹⁷ *Ivan Pavlović* je mornar rodом iz Hercegovine. Plovio je na navi pod zapovjedništvom kapetana Antuna Pavovića.⁴¹⁸ *Marin Pavlović* iz Popova bio je obični mornar. Godine 1794. je na navi “Sveta Ana” pod zapovjedništvom kapetana Ive Ljubislavića.⁴¹⁹ *Nikola Pažin* je rodом iz Glumine u širem prostoru Popova. Plovio je 1783. godine kao nostromo na palubi broda “Stella del Mare” pod zapovjedništvom kapetana Petra Trojanija. Umro je od kuge 16. kolovoza 1783. na plovidbi put Carigrada i pokopan je u Dardanelima. Uoči smrti ostavio je oporuku pisanu rukom brodskog pisara Ivana Murattija. Ona je predočena sucima za građanske parnice 18. svibnja 1783., nakon što je predložak dostavio dubrovački konzul na Cipru Marino Mattei. Vjerodostojnost su oporuke, uz pisara Murattija, posvjedočili i drugi članovi posade – Mate Kojić, Ivan Balarić, Kuzma Glunčić, Pavo Ljubić i Mate Subić. Izjave svjedoka, od riječi do riječi, potvrdio je i konzul Mattei i svojim popratnim pismom. Pažin je oporukom ostavio ženi Katarini 300 cekina, koji su se nalazili kod Mate Kojića, i mjenicu Marka Maguda i 100 cekina u njegovoj kući, uz sve ostalo što se u njegovoj kući nalazilo. Od cjelokupnog iznosa ostavio je 20 cekina za govorenje svetih misa za dušu svoju. U jednoj odredbi spomenuo je i Katarininu “dotu” u iznosu od 80 cekina.⁴²⁰ *Đuro Perić* iz Popova je bio brodski gvardijan, na trgovačkom jedrenjaku “Madona SS. delle Grazie, S. Biagio e S. Francesco Xaverio”,

⁴¹³ DAD, Ruooli di bastimenti, No 7, f. 188.

⁴¹⁴ DAD, Ruoli di bastimenti No 12, f. 9.

⁴¹⁵ DAD, Ruoli di bastimenti, No 9, f. 7' i 8; J. LUETIĆ, n. d., str. 52.

⁴¹⁶ Vidi: Paović u župi Pile.

⁴¹⁷ DAD; Ruoli di bastimenti, No 8, f. 8'; J. LUETIĆ, n. d., str. 52.

⁴¹⁸ DAD, Ruoli di bastimenti, No 8, f. 28'; J. LUETIĆ, “Hercegovci – kvalificirani moreplovci”, str. 52

⁴¹⁹ DAD, Ruoli di bastimenti, No 8, f. 139'; J. LUETIĆ, n. d., str. 52.

⁴²⁰ DAD, Test. Not., No 84, f. 70'-72.

pod zapovjedništvom Andre Miletića. Spominje se 23. ožujka 1783. Stradao je u pomorskoj nesreći.⁴²¹ *Duro Perotić* iz Popova bio je na dužnosti kormilara. Plovio je na velikoj navi “Pallode” pod zapovjedništvom Stjepana Karolija iz Slanog. Spominje se 9. studenog 1805.⁴²² *Luka Pilato* je rodom iz Popova. Živio je u Gružu. Bio je kormilar na brodu pod imenom “Sv. Nikola” 1. listopada 1773.⁴²³ *Boško Prkačin* je rodom s Trebimlje u Popovu. Plovio je na rutama Crnog i Sredozemnog mora i Atlantika. Spominje se 31. siječnja 1791.⁴²⁴ Pisar *Nikola Prkačin* iz Popova (*scrivano Nicolo Parcacin da Popovo*) nalazio se 22. prosinca 1795. godine na kekiji pod zapovjedništvom kapetana Nikole Maslaća. Plovio je na linijama izvan jadranske trgovačke plovidbe 1797. s plaćom od minimalnih 11 dukata,⁴²⁵ dok je 1798. ponovo pisar na kekiji “La fortuna” kapetana Šimuna Kriletića.⁴²⁶ *Ivan Putica* rodom iz Hercegovine spominje se kao obični mornar na navi “Sv. Nikola” 1795. godine.⁴²⁷

Mijo Rajičević iz Popova bio je po specijalnosti kormilar. U toj ulozi je 1790. na navi kapetana Nikole Rustana.⁴²⁸ *Pavao Rugović* iz Popova plovio je kao mornar Sredozemnim i Crnim morem i Atlantikom. Spominje se 31. siječnja 1791. Godine 1784. spominju se mornar *Šimun Stojanović* i kormilar *Ivan Salivoić*.⁴²⁹

Ivan Sentić iz Graca u Zažablju je kvalificirani pomorac u dubrovačkoj trgovačkoj mornarici.⁴³⁰ *Nikola Sentić* iz Graca u Zažablju je kapetan dubrovačke trgovačke mornarice. Godine 1800. je kapetan i zapovjednik trgovačkog jedrenjaka “Sv. Nikola”.⁴³¹ *Mijo Sušić* iz Popova, mornar, plovio je na preookeanskoj navi Petra Jerinića 1790. godine.⁴³² *Cvjetko Tomičić* iz Popova je obični mornar 1792. godine ukrcan na briku kapetana Ivana

⁴²¹ DAD, Ruoli di bastimenti, No 6, f. 53'.

⁴²² DAD, Ruoli di bastimenti, No 12, f. 9.

⁴²³ DAD, Registro della fedi di Sanita, No 5, f. 157; J. LUETIĆ, n. d., str. 157.

⁴²⁴ DAD, Ruolo di bastimenti, No 12, f. 56; J. LUETIĆ, n. d., str. 91.

⁴²⁵ DAD, Ruoli di bastimenti, No 9, f. 51'; J. LUETIĆ, Hercegovci – kvalificirani moreplovci, str. 53.

⁴²⁶ J. LUETIĆ, “Hercegovci...,” Tribunia, 1, str. 187. i 194.

⁴²⁷ DAD, Ruoli di bastimenti, No 9, f. 7' i 8; J. LUETIĆ, n. d., str. 52.

⁴²⁸ DAD, Ruoli di bastimenti, No 7, f. 163'; J. LUETIĆ, n. d., str. 52.

⁴²⁹ DAD, Ruoli di bastimenti, No 12, f. 56; J. LUETIĆ, “Hercegovci i Stonjani (i Primorci),” str. 91, Tribunia, 1, str. 190-192.

⁴³⁰ J. LUETIĆ, n. d., str. 92.

⁴³¹ DAD, Ruoli di bastimenti, No 13, f. 23'; J. LUETIĆ, n. d., str. 92.

⁴³² DAD, Ruoli di bastimenti, No 7, f. 179.

Medinija s Koločepa.⁴³³ Nikola Zorić rodom iz Hercegovine plovio je 1791. na jedrenjaku pulaki kojim je zapovijedao Rafael Hidža.⁴³⁴

Potkraj 18. i početkom 19 stoljeća spominju se i drugi pomorci – mornari i brodski časnici na trgovačkom brodogradu, rodom iz Hercegovine. Bili su to: Gašpar *Augustin* (1799.), Nikola *Bartulović* (1799.), Marko *Bošković* (1799.), Petar *Jozić*, kormilar (1800.), Boško *Krešić*, kormilar (1803.), Ivan *Perić* (1806.), Boško *Previšić* (1805.), Petar *Radin*, kormilar (1804.), Luka *Radulović* (1805.), Nikola *Raguž* (1799.), Petar *Soko-Falkoni* (1801.), Matija *Vidojević* (1803.), Andrija *Dobroslavić*, Petar *Kukica* (1796.) i drugi.⁴³⁵

5.1.10. Vojna služba i druga državna zanimanja

Jedno od najsnažnijih “oružja” u obrani granica i opstanka Republike bila je njezina vješta diplomacija. Unatoč neprijateljskim joj susjedima, uspjela je ona stoljećima odolijevati svim opasnostima i iskušenjima, kakvih je bilo u njezinoj višestoljetnoj povijesti. Posebno u nekim kriznim prilikama, u vrijeme ratnih sukoba i prirodnih nedaća. Svoju slobodu Republika je morala braniti trajno, već od srednjeg vijeka; s kopna od svojih susjeda u zaleđu, a s morske strane u prvom redu od Venecije, ali i drugih napadača. Posebna skrb bila je organizacija i ustroj obrane gradova – Dubrovnika i Stona.⁴³⁶ Ipak, svoju sigurnost Republika nije mogla temeljiti samo na vještini svoje diplomacije. Sigurnost granica i nepovredivost državnog teritorija, te unutrašnji red, mir i poredak, morala je zasnivati i na vlastitoj sili. Vojne potencijale usklađivala je sa stvarnim potrebama, sukladno veličini svog teritorija, brojnosti svog pučanstva i gospodarskoj moći.

U Dubrovniku je još u srednjem vijeku ozakonjena opća vojna obveza, i to za sve sposobne podanike Republike. Istina, vlastela su bila izuzeta od opće vojne obveze. Tek su pojedinci bili u nju uključivani kao vojni zapovjednici. Jedan režim vrijedio je za Grad, a drugi za ostali teritorij. Opća vojna obveza u Gradu ostvarivala se preko bratovština. Naime, znalo se točno koliko koja od njih treba dati vojnika bilo za “guardie notturne” ili “custodie civitatis”. Vodile su se i posebne službene knjige o vojsci, koje su

⁴³³ DAD, Ruoli di bastimenti, No 8, f. 28'; J. LUETIĆ, Hercegovci – kvalificirani moreplovci, str. 52.

⁴³⁴ DAD, Ruoli di bastimenti, No 7, f. 192; J. LUETIĆ, n. d., str. 52.

⁴³⁵ J. LUETIĆ, “Hercegovci...,” Tribunia, 1, str. 190-192.

⁴³⁶ I. MITIĆ, “Organizacija kopnene i pomorske obrane dubrovačke države – republike od stjecanja neovisnosti 1358. do dolaska Francuza 1806. godine”, Anali, XXIV-XXV, Dubrovnik, 1987, str. 97-136.

se strogo i brižno čuvala. Najznačajnije su: “Guardie notturne”, “Soldati”, “Armamenti” i druge.⁴³⁷ Birana su u Velikom vijeću i dvojica *oficijala* iz reda vlastele koji su čuvali spomenute knjige.

Bilo je mnoštvo propisa o vojnoj službi što su ih donosila državna vijeća, uređujući tako sva važna pitanja o vojnoj sili. Jedan od najstarijih je “Ordines super custodiam civitatis”, donesen 1346. godine.⁴³⁸ I uredbe iz sljedećeg razdoblja odnose se na različita pitanja, kao što su: popisi obveznika po područjima, način uvježbavanja, obveze bratovština, oslobođanje od službe, naoružanje, dnevne i noćne straže, posade na utvrdama, nabavke plaćenika, naoružanje, municija, vojna oprema, plaće i brojna druga.⁴³⁹

Republika se nije mogla trajno osloniti samo na domaću vojsku, prikupljanu na osnovi opće vojne obveze. Ljudi su joj bili potrebni i za druge svrhe. Posebno za gospodarske aktivnosti – obrte, trgovinu, pomorstvo. Zbog toga se pribjeglo formiranju stajaće plaćene vojske, regrutirane u drugim zemljama. Plaćenih postrojba bilo je iz sjeverne Hrvatske, Ugarske, Austrije i drugi europskih zemalja. Vojnici, najamnici iz tih zemalja obično su se nazivali “barabantima”.⁴⁴⁰

5.1.10.1. Hercegovci u vojnoj službi Republike

S vremenom su se u vojnu službu kao “soldati”, “milites” i “barabanti” primali i doseljenici iz raznih područja Hercegovine, pa i udaljenijih bosanskih krajeva. Zanimljivo je spomenuti da uz imena vojnika pridošlih iz tih krajeva stoji samo očevo ime, a sasvim rijetko obiteljsko. Upisivanje mjesta njihova rođenja nije bilo redovito. Obično se isticalo šire područje podrijetla, npr. Popovo, Zažablje, Murlakija, Bosna i tome slično.

Osobito je bila izražena brojnija zastupljenost “vojnika” podrijetlom iz Hercegovine sredinom i u drugoj polovici 17. stoljeća. Ponajviše ih je bilo iz Popova, a znatno manje iz drugih regija. Bilo je u Dubrovniku plaćenih vojnika podrijetlom iz Bosne.

⁴³⁷ U DAD postoji posebna serija IX. “Guardie ed armamento” u 115 volumena od 16. do početka 19. stoljeća, koja se odnosi na sve aspekte i pitanja vojne sile u Grada i na cijelom teritoriju Republike.

⁴³⁸ *Monumenta Ragusina*, JAZU, I, Zagreb, str. 225.

⁴³⁹ K. KOVAČ, “Crtice o statistici i vojničkim ustanovama u Republici Dubrovačkoj”, Glasnik, ZMS, broj XXVIII, Sarajevo, 1916, str. 305-310.

⁴⁴⁰ T. MACAN, “Dubrovački barabanti u XVI stoljeću”, Anali VIII-IX, Dubrovnik, 1970, f. 301-322.

Vojnik *Juraj*, sin *Marka* iz Bosne (*de Bosna milite*) bio je oženjen Marijom Jurja iz Župe. Spominje se 1672. godine. Iste godine, 1672., nailazi se na vojnika *Stjepana*, sina *Marka* iz Bosne (*de Bosna milite*).⁴⁴¹ Cijeneći po njihovu podrijetlu i očevu imenu, može se zaključiti da riječ o dvojici braće.

Marko, sin *Ivanov* iz Dobrova u Zažablju (*militis de Dobrovo*) spominje se 1659. i 1663. godine. Oženjen je Marijom, kćerkom *Stjepana* iz Šte-drice.⁴⁴² Iz mjesta Drijen u Zažablju je *Andrija Pavlović*, rečeni Krmek. O njemu se doznaje nešto više iz njegove usmene oporuke (*Testamentum Nuncupativum Andreae Pavlovich dicto Karmenco in Drien*).⁴⁴³ Ona je satavljena 17., 21. i 22. srpnja 1783. uz dvojicu svjedoka – Matu Perovića iz Topola i Mitra Raguža iz Stona, koje je testator *Andrija* pred samu smrt odredio, dok je pismeni predložak predočio D. Grgo Matušковиć, tada klerik, a poslije svećenik trebinjske biskupije. Iz izjava svjedoka doznajemo da je *Andrija* umro u Topolom 19. travnja 1783. Dva dana prije toga (17. travnja) dao je izjavu pred Matkom Perovićem iz Topola i Mitrom Ragužem iz Stona, određivši ih za svjedoke svoje usmene oporuke. Izjave svjedoka, kao posljednja volja oporučitelja *Andrije*, izložene su u četiri točke. U prvoj svjedoci izjavljaju da ih je *Andrija* pozvao u stanju duševnog zdravlja i pune svijesti, dva dana prije smrti, i odredio da se župnoj crkvi u Topolu (*alla Chisa Parochiale in Topolo*) i Sv. Nikoli u Stonu dade po jedan perper. U drugoj točki govori se o *Andrijinim* univerzalnim nasljednicima. Bila su to njegova braća – *Stojan* i *Pavo*. Sva njegova pokretna i nepokretna dobra koja se nalaze izvan kuće u Stonu (u drugim mjestima), te jedan maslinik izvan stonskih zidina ostavlja on Grgi Matušковиću, kleriku. To mu ostavlja s namjerom i pod uvjetom da on za utrške plodova od kuće i maslinika, za svog života, govori svete mise za dušu njegovu (*Andrijinu*). On je, također, bio dužan odrediti svećenika, po svojoj odluci, koji će to isto činiti nakon njegove smrti.⁴⁴⁴ U trećoj točki naređuje da se nakon njegove smrti predaju ključevi njegove kuće u Stonu kleriku G. Matušковиću da bi mogao prodati sve ulje i vino koje se u njoj nalazi. Sve dobiveno namjenjuje on za slavljenje svetih misa za dušu svoju. Preostale predmete u kući ustupa spomenutom

⁴⁴¹ DAD, LB G, 1671-1687, f. 33' i 30.

⁴⁴² DAD, LB G, 1658-1663, f. 24.

⁴⁴³ DAD, Test. Not., No 84, f. 56'-59.

⁴⁴⁴ DAD, Test. Not., No 84, f. 57.

G. Matušковиću.⁴⁴⁵ U četvrtoj točki izjavljuje da je dužan Matku Šišini iz Stona 30 *vižlina* i pola groša. To će platiti njegovi nasljednici, polovicu odmah, a drugi dio do Božića. Svojoj braći – Stojanu i Pavi, kao univerzalnim naljednicima, naređuje da ništa ne traže od njihovih sestara na ime duga prema njemu, koji im on oprašta.⁴⁴⁶

Vojnik *Ivan Pavlov* iz Golubinca u Popovu spominje se 1663. godine. Bio je oženjen Anicom Ivanovom iz Konavala. S Golubinca je i vojnik (*miles*) *Nikola*, sin Ivanov. Zabilježen je 1666. godine kao Nikola “oppidi Golubinaz Tribuniensis Dioecesis”.⁴⁴⁷ Iz Golubinca u Popovu je i vojnik *Marko Lukin*. On je ostavio oporuku (*Testamentum Marci Lucin Murlacci Cattolici de Golubinaz*), pisanu u kući testatora u Dubrovniku 17. travnja 1700.⁴⁴⁸ Promulgirana je 26. istog mjeseca i godine. Na prvom mjestu on je ostavio legate crkvama u Dubrovniku – Katedrali, Sv. Mariji na Dančama i Sv. Vlahu. Zatim donosi odluku o “doti” njegove pok. žene Kate, kćeri pok. Ruska “caporale”, koja se sastoji od predmeta u njegovoj kući i zemljišta na Posatu u predjelu Ploča, kako je to određeno ženidbenim ugovorom od 1627. i 1656. godine. To pripada njegovoj kćeri Margariti, rođenoj sa spomenutom Katom, koja je udana za Matka Ilina u Smokovijenac. Jednako tako odredio je da u njegovoj kući ostane živjeti do kraja života Marija Vlahuše Radića iz Osojnika, sada Markova žena. Po njezinoj smrti i taj dio imovine, kuću i ono što je u njoj, ostavlja kćeri Margariti i njezinim nasljednicima.⁴⁴⁹ Dao je u obvezu svojoj drugoj ženi Mariji da na račun onoga što joj je ostavio na uživanje plati određen broj svetih misa za dušu njegovu i njegovih predaka. Za nasljednika svoje oporuke Marko je odredio Margaritu, svoju kćerku, a ženu Matka Ilina iz Smokovijenca. Za skrbnike i izvršitelje oporuke odredio je Rafaela Luku de Gozze, R. D. Giorgia Mattheija, te Mariju, svoju ženu.⁴⁵⁰ Iz Graca u Zažablju je vojnik (*miles*) *Marko*, sin Petrov. Oženio se 1665. godine djevojkom iz svog zavičaja – Mandalenom, kćerkom Pave iz Rasna. Iz Graca je i vojnik *Cvjetko*. Obiteljski je živio u Dubrovniku, oženjen Vicom, kćerkom Luke iz Stona; zapis je iz 1657. godine.⁴⁵¹ *Rade Lupi* (Vuković) iz obližnjih Kaladurđevića u Žurovićima, poviše

⁴⁴⁵ DAD, Test. Not., No 84, f. 57-57'.

⁴⁴⁶ DAD, Test. Not., No 84, f. 57', 56 i 58'.

⁴⁴⁷ DAD, LB G, 1658-1663, f. 183 i 227; LB G, 1664-1671, f. 21'.

⁴⁴⁸ DAD, Test. Not., No 72, f. 140-140'.

⁴⁴⁹ DAD, Test. Not., No 72, f. 140.

⁴⁵⁰ DAD, Test. Not., No 72, f. 140.

⁴⁵¹ DAD, LMM G, 1664-1670, f. 18'; LB G 1652-1659, f. 46'.

Rijeke dubrovačke, spominje se 1668. godine. Oženio se Mandalenom, kćerkom Mate Lesića iz Graca u Zažablju.⁴⁵²

Šimun, sin Ivanov, “miles” iz Mostara, vjenčao se u Dubrovniku 1665. godine. Žena mu je bila Manda, kći Petra Mijina iz Župe. Bila je služavka kod Paule, žene Martina Staya.⁴⁵³

Petar, sin Ivanov, vojnik iz Murlakije, pojavljuje se 1658. godine. Oženio se Lucijom, kćeri Ivana iz Konavala. Iz Murlakije je i *Ivan Markov*, oženjen Lucijom Stjepanovom iz Konavala; upisan je 1659. godine.⁴⁵⁴ Iz Murlakije je podrijetlom i *Stjepan Radaković*, registriran 1669. godine.⁴⁵⁵

Mileta Stjepanov iz Oraha (*Orahova*) u Žurovićima spominje se 1663. godine. Bio je oženjen Katom, kćerkom Jure iz Vidonje u Zažablju. Iz Orahova je *Juraj Ivanov*, oženjen Klarom Damjanovom iz Popova; zapis je iz 1663. godine.⁴⁵⁶ *Mijo Damjanov* iz Popova kao “soldato” upisan je 1642. *Marko Cvjetkov*, vojnik iz Popova, spominje se 1661. Oženjen je Marijom Ivana Pavlova iz Golubinca u Popovu. *Stojan Mihov* iz Popova, kao “miles” spominje se 1664. Oženio se Lucijom Mihočevom iz Radovčića u Konavlima.⁴⁵⁷

Podrijetlom iz Popova su: *Mijo Bajo*, *Pavo Bender*, *Đuro (Georgio) Bratičević*, *Marko Dadić*, *Đuro (Georgio) Kukica*, *Ivan i Petar Limov*, *Pavo Miloradović*, *Petar Perić* i drugi. *Nikola Gasparov*, vojnik iz Popova, ostavio je oporuku (*Testamentum Nicolai Gasparou de Popouo Militis*), pisanu u kući testatora 23. ožujka 1713.⁴⁵⁸ U dispoziji oporuke stoji: “Io Nicolo Gasparou di Popouo soldato.”⁴⁵⁹ *Nikola Gasparov* je ostavio legate crkvama u Dubrovniku – Sv. Mariji Velikoj, Sv. Mariji na Dančama i Sv. Vlahu od po tri groša, a za slavljenje svetih misa za dušu njegovu. U Gradu je imao veliku i malu kuću. U Stonu mu je bila kći, kojoj ostavlja veliku kuću kad se bude udala. Za univerzalnog nasljednika Nikola je odredio svoju ženu Mariju, pod određenim uvjetima. On u oporuci govori i o svoja dva posjeda

⁴⁵² DAD, LB G, 1664-1671, f. 145.

⁴⁵³ DAD, LMM G, 1664-1670, f. 24.

⁴⁵⁴ DAD, LB G, 1658-1663, f. 11 i 35'.

⁴⁵⁵ DAD, LMM G, 1664-1671, f. 169.

⁴⁵⁶ DAD, LB G, 1658-1663, f. 201 i 220.

⁴⁵⁷ DAD, LMRT G, 1637-1647, f. 35; LB G, 1658-1663, f. 129 i 183; LB G 1664-1671, f. 2'.

⁴⁵⁸ DAD, Test. Not., No 73, f. 158-158'.

⁴⁵⁹ DAD, Test. Not., No 73, f. 158.

u Popovu. Jedan, naslijeđen od oca Gašpara, i drugi, što ga je sam kupio, koji treba prodati, i utržak dati franjevcima u Dubrovniku, kod kojih je i njegov sin fra *Blaž*, sada klerik. Očevinu (*l'altra mia Possessione Paterna*)⁴⁶⁰, koju sada drži njegov brat Petar, također treba prodati, i s novcem postupiti jednako prvome – dati ga dubrovačkim franjevcima. Za skrbnike i izvršitelje svoje oporuke Nikola je odredio M. Marina di Cabogu, Nikolu di Vinzenza “speziale sindico”, franjevca u Dubrovniku, i svoju ženu Mariju.

Ivan, sin *Grge* iz Ravnog (*miles*), oženjen Maricom Antinom iz Kune na Pelješcu, spominje se 1664. godine, a *Ivan Mrnarević* iz Ravnog 1668. godine.⁴⁶¹ *Petar* iz Ravnog (*soldato*), oženjen Anom Nikolinom iz Murlakije, u zapisu je 1690. godine.⁴⁶² *Nikola Miljkov* s Trebimlje u Popovu, vojnik, vjenčao se u Dubrovniku 1658. godine s Klarom, kćeri Ivana Cvjetkova. *Mijo Nikolin* s Trebimlje (*milite*), spominje se 1665. godine. Bio je oženjen Katom Petrovom iz Konavala.⁴⁶³

Mate, sin *Pave* (*miles*) iz Uskoplja u “Murlakiji”, vjenčao se u Dubrovniku 1667. Žena mu je Magdalena, kći Bože Miloševa, vjerojatno rodом iz Žurovića. Magdalena je bila služavka u kući Slane Ivana Orsattija.⁴⁶⁴

5.1.11. Državne službe, intelektualna zanimanja, duhovna i vjerska zvanja

Hercegovački doseljenici i njihovi potomci u Dubrovniku nisu ostajali samo u oblasti materijalne proizvodnje – obrta, trgovine, pomorstva, usluga i drugih manualnih profesija i zanimanja. Naprotiv, oni su se, dijelom, uključivali i u druga područja društvenog i javnog života. Riječ je o državnim službama, intelektualnim zanimanjima i duhovno-vjerskim zvanjima. Postizali su oni te položaje zahvaljujući svojim nastojanjima i naporima. Činjenica je da ih je i domaća dubrovačka sredina rado prihvaćala, a oni su joj za to uzvraćali na najbolji način.

⁴⁶⁰ DAD, Test. Not., No 73, 158'.

⁴⁶¹ DAD, LB G, 1664-1671, f. 138.

⁴⁶² DAD, LB G, 1664-1671, f. 3; LB G 1688-1705, f. 44'.

⁴⁶³ DAD, LMM G, 1652-1659, f. 23'; LB G 1664-1671, f. 51'.

⁴⁶⁴ DAD, LMM, 1671-1689, f. 90.

5. 1.12. Hercegovci kao kancelari, bilježnici, pisari i ostali dužnosnici

Neke državne službe u Dubrovačkoj Republici, u kategoriji namještenika, bile su dostupne i osobama iz građanske sredine. To su bile ponajviše osobe iz gornjih građanskih slojeva, tj. antunini i lazarini. Mogli su biti kancelari i vicekancelari u državnoj središnjoj kancelariji u Dubrovniku, i u lokalnim kancelarijama u knežijama i kapetanijama. U Državnom javnom notarijatu mogli su naći posao kao bilježnici ili kao njihovi pomoćnici – koadjutori; kao pisari, a ponegdje i kancelari, zapošljavali su se u raznim državnim uredima – solnom, carinarnici, kovnici i nekim drugim.

28 *Rector, et Consiliarii Reipublicae
Nacissinae*

*Omnibus et singulis, quibus presentes
nostrae Patentes Litterae pervenerint,
aut quovis modo exhibitae fuerint,
plenum, indubiamque fidem facimus,
atque testamur, D. Nuncionibus
Nicolai Grgich episcopi Nobilium
Civitatis Episcopalis Ragusensis D.D.
tionis huius Reipublicae, cumque
frui debere omnibus Officiis, hono-
ribus, prerogativis, et praeceminentiis,
quas, et quae Respublica nostra
ceteris Nobilibus Ragensibus im-
pertiri solet. In Quorum R. Datum
Nacissinae ex nostro Palatio Die XI.
Mensis Octobris 1794.*

Volant

*J. Jacobum Filium g. Jacobi
Cristich.*

Sl. 16. Dodjela plemstva biskupskoga grada Stona
Šimunu, sinu Nikole Grgića

Nekima se posrećilo pa su, zahvaljujući svojim sposobnostima, ali i društvenim vezama, stupili u diplomatsku službu Republike, kao poklisari, dragomani, konzuli i veleposlanici. Dubrovački vicekonzul u Solunu bio je *Petar Vasiljević* iz obitelji dubrovačkih *lazarina*. Tako mu je godine 1755. na njegovo traženje izdana, kao konzulu, potvrda “nacionalnosti”, odnosno dubrovačkog državljanstva.⁴⁶⁵ Diplomatsku službu obavljao je i *Marko Grgić*, dva puta, kao konzul u Moreji.⁴⁶⁶ Sin je Šimuna Grgića *lazarina* i unuk Marka Grgića, trgovca i osnivača “povjerbe”. Konzulsku službu u drugoj polovici 18. stoljeća obavljala su i dvojica *Curića – Đuro*⁴⁶⁷ u Carigradu, a *Frano*⁴⁶⁸ u Solunu. *Antun Ban*, podrijetlom iz Popova, lazarin od 1765., bio je dubrovački konzul u Smirni u razdoblju 1778.-1784. godine.⁴⁶⁹ Kao konzul u Patrasu, na Peloponezu, spominje se 22. 8. 1790.⁴⁷⁰ Zanimljiva je i osoba *Stjepan Rajičević*, sin Nikolin, rođen u Dubrovniku 30. lipnja 1739. Njegova je obitelj podrijetlom iz Popova, odakle se doselio njegov djed. Majka Stjepanova bila je iz obitelji Marini. U Italji je studirao pravo i medicinu. Veze s rodnim Gradom održavao je preko Đura Ferića i Tome Basseglija. Bavio se i trgovinom, diplomacijom i pisanjem. Uputio se 1774. u Moldaviju i Vlašku, i stupio je u službu moldavskog kneza Aleksandra Ipsilantija. Službu austrijskog agenta za Moldaviju prihvatio je 1781. Iz Dubrovnika je u Rumunjsku doveo brodograditelja Ivana Ivelju Ohmućevića, koji je za kneza Ipsilantija gradio riječnu flotu. Zbog zasluga za Republiku dodijeljena mu je titula stonskog plemića (...*indubiamque fidem facimus, atque testamur, D. Stephanum Raiceuich esse Nobilem civitatis episcopalis Stagnensis Ditionis huius Republicae*),⁴⁷¹ koja mu je u tim vremenima mogla korisno poslužiti u diplomatskom svijetu.⁴⁷²

Koadjutor u državnoj Kancelariji od 1791. bio je *Baldo Sivrić*. On je i na dužnosti pisara u uredu za upravljanje arsenalom. Vršio je i druge službe. Za francuske uprave pomirbeni je sudac. Na istom položaju je i početkom

⁴⁶⁵ DAD, Fedi ed attestati, 1730-1751, f. 151'.

⁴⁶⁶ DAD, Fedi ed attestati, 1761-1786, f. 169-170.

⁴⁶⁷ DAD, Fedi ed attestati, 1761-1786, f. 66.

⁴⁶⁸ DAD, Fedi ed attestati, 1761-1786, f. 75.

⁴⁶⁹ S. ČOSIĆ, “Plemstvo biskupskog grada Stona”, Anali, ZPZ, HAZU, sv. XXXVI, Dubrovnik, 1998, 260.

⁴⁷⁰ DAD, Fedi ed attestati, No 7, 47-48.

⁴⁷¹ DAD, Fedi ed attestati, No 7, f. 46.

⁴⁷² S. ČOSIĆ, n. d., str. 261-262.

druge austrijske uprave, a potom je tajnik Tribunala. Kancelar Kancelarije u Konavlima bio je od 1803. lazarin *Josip Vasiljević*.⁴⁷³

Stonsko plemstvo dodijeljeno je još dvjema uglednim osobama. Jedan od njih je *Nikola Ban*, sin konzula Antuna Bana. Rođen 1765. u Dubrovniku, a stonsko plemstvo dodijeljeno mu je 13. srpnja 1788.⁴⁷⁴ Čast stonskog plemstva stekao je i *Šimun*, sin dubrovačkog kapetana Nikole Grgića. Rođen je u Dubrovniku 1781. Plemstvo dobiva 11. listopada 1794.⁴⁷⁵

5.1.13. Crkveni velikodostojnici, svećenici i redovnici u službi dubrovačke Crkve

U domeni intelektualnih zanimanja ima osoba hercegovačkog podrijetla, bilo da je riječ o doseljenima u Dubrovnik ili su to neposredni potomci doseljenika. Prije svega riječ je o svećenicima i redovnicima, koji su se uz svoj redoviti poziv bavili i drugim intelektualnim aktivnostima, pa tako medicinskom strukom, kao liječnici i kirurzi ili ljekarnici (apotekari). Među njima je bilo i znanstvenika s područja humanističkih i prirodnih znanosti i, napokon, književnika – pjesnika i proznih pisaca.

U području vjerskog i crkvenog života Dubrovačke Republike relativno je znatan broj duhovnih osoba, vjerskih službenika, podrijetlom iz Hercegovine. Bili su oni stalni ili povremeni dio svjetovnog klera i redovničkog staleža dubrovačke nadbiskupije, stonske i trebinjsko-mrkanske biskupije. Djelovali su kao dušobrižnici, župnici i kapelani u župama i drugim mjestima gdje se tražila svećenička služba. Redovnici – benediktinci, franjevci, dominikanci, isusovci i pripadnici drugih redova, djelovali su u dubrovačkim samostanskim zajednicama. Neki od svećenika hercegovačkog podrijetla obavljali su i službu vikara pa i biskupa. Ponetko od njih su dio svog životnog poziva proveli u župama trebinjsko-mrkanske biskupije. Ovdje će se naznačiti svećenici, redovnici i crkveni dostojanstvenici koji su svojim rođenjem, podrijetlom i službom vezani za Hercegovinu, a na jednak način i Dubrovnik, školovanjem, službom i prebivanjem. Potjecali su iz više hercegovačkih obitelji – *Andrijaševića*, *Boškovića*, *Budislavića*, *Dobroslavića*, *Grgića*, *Lazarevića*, *Miličića*, *Miloševića*, *Pažina*, *Rajčevića*, *Sivrića*, *Vasiljevića*, *Zvona*.

⁴⁷³ S. ĆOSIĆ, "Administrativna struktura i plaće službenika Dubrovačke Republike", str. 143; Cons. Rog., No 209, f. 69.

⁴⁷⁴ DAD, Fedi ed attestati, No 10, f. 34; S. ĆOSIĆ, n. d., str. 260.

⁴⁷⁵ DAD, Fedi ed attestati, No 8, f. 28; S. ĆOSIĆ, n. d., str. 262.

Nekoliko svećenika i redovnika bilo je iz obitelji *Andrijašević* iz Rupnog Dola u Popovu, a poslije iz Čepikuća u Primorju. Andrijaševići su dali u 17. stoljeću dobro znanog biskupa *fra Dominika*, rođenog u Rupnom Dolu. Bio je on biskup privremeno uspostavljene “stjepanske biskupije”, a potom biskup skadarske biskupije u Albaniji⁴⁷⁶. U 18. stoljeću još je jedan biskup (i nadbiskup) iz ove obitelji. Bio je to don *Marko Andrijašević*. Rođen je u Rupnom Dolu u Popovu. Bio je svećenik trebinjsko-mrkanske biskupije. Spominje ga u svom izvješću 1703. trebinjsko-mrkanski biskup A. Righi, a 1751. i Sigismund Tudišić.⁴⁷⁷ Zbog turskih optužba da je pokrštavao islamske vjernike morao je napustiti trebinjsku biskupiju i župu Trebimlju, pa je došao u Dubrovnik. Jedno vrijeme službovao je kao svećenik dubrovačke nadbiskupije i stonske biskupije. Biskupom nikopaljskim u Bugarskoj imenovan je 1717. Ostao je na tom položaju do 1723. Zatim je imenovan sofijskim nadbiskupom (*archiepiscopus Sophiensis seu Sardicensis*), obnašajući tu dužnost od 1723. do 1731. Pošto su ga Turci protjerali iz Bugarske, vratio su u Dubrovnik. Kao administrator upravljao je trebinjskom biskupijom od 1731. do 1733.⁴⁷⁸ Umro je u sedamdesetoj godini 1740.⁴⁷⁹, kako stoji zapisano u matici umrlih. Ostavio je u dubrovačkom Notarijatu kraću oporuku 27. veljače 1738., proglašenu 25. travnja 1740. punovaljanom.⁴⁸⁰

Sin Marka Andrijaševića, trgovca, rodom iz Rupnog Dola u Popovu, bio je franjevac, redovničkog imena *Vital*. Svjetovno mu je ime *Andrija*. Otac mu se uspješno bavio trgovinom na Levantu. Neku je imovinu ostavio i fra Vitalu, članu franjevačke zajednice u Dubrovniku. U dubrovačkom Notarijatu fra Vital je ostavio oporuku (*Testamentum fratris Vitalis Andriasi ordinis S. Francisci de Observantia in seculo nuncupatus Andreas Marci Andriasceu professi in hac Provincia*), napisanu 20. veljače i proglašenu 26. ožujka 1636.⁴⁸¹ Mlađi brat Andrije (fra Vitala) također je nosio redovničko ime *fra Vital ml.* (1618.-1688.). Bio je nadaren i svestran te se

⁴⁷⁶ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi et mercanensi*, str. 31, 39, 42, 51, 53, 55, 97, 109; V. VINAVER, “Dominik Andrijašević”, *Godišnjak, ID BIH, X*, Sarajevo, 1959, str. 365-382; R. PERIĆ, n. d.

⁴⁷⁷ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi et mercanensi*, str. 65, 100, 135, 154.

⁴⁷⁸ R. PERIĆ, “Duhovni profil vjernika Trebinjske biskupije”, *Tisuću godina Trebinjske biskupije*, SV, 2, VVTŠ, Sarajevo, 1988, str. 186.

⁴⁷⁹ DAD, LMRT G, 1729-1768, f. 93'.

⁴⁸⁰ DAD, Test. Not., No 77, f. 89.

⁴⁸¹ DAD, Test. Not., No 61, f. 108-109.

ogledao na raznim poljima ne samo u crkvenom životu (u užem smislu) već i na drugim poljima kulturnog i odgojnog rada. Bio je pisac, bibliotekar u Knjižnici Male braće i profesor teologije.⁴⁸²

U Dubrovniku je djelovao još jedan redovnik *fra Vital Andrijašević* (1675.-1734.), brat don Marka, nadbiskupa sofijskog, također rođen u Popovu. Bio je gvardijan u Dubrovniku i izvrstan zborovođa. Radio je i kao misionar u Bugarskoj. Po povratku u Dubrovnik izabran je za franjevačkog provincijala od 1728. do 1731.⁴⁸³ Uz spomenute svećenike i redovnike iz roda Andrijašević je i *don Ivan*, sin Đurin, dubrovački presbiter, koji je ostavio oporuku 20. veljače, proglašenu 26. ožujka 1672.⁴⁸⁴ I *don Božo (Natale)* ostavio je oporuku 29. prosinca 1735., proglašenu 8. ožujka 1736.⁴⁸⁵ Don Božin bratić je *don Vincent*, poznat kao pisac i književnik. Službovao je, jedno vrijeme, u župi Trebimlji u Popovu. Ta trojica svećenika su nešto daljega hercegovačkog podrijetla.

Iz trgovačke obitelji *Arbić* iz Gabele na Neretvi potječe *fra Grgo Arbić*. Neki njegovi rođaci – Stjepan i Nikola, spominju se početkom 18. stoljeća kao trgovci u Dubrovniku.⁴⁸⁶ Obitelj je dala više redovnika franjevac – *fra Antu*, *fra Bartola* i *fra Grgu*. Po završenom studiju u Italiji, fra Grgo je službovao u Dubrovniku, gdje je djelovao i kao korist.⁴⁸⁷

Iz znamenitoga hercegovačkog roda *Bošković* iz Orahova Dola bilo je više svećenika i redovnika. *Don Nikola (stariji) Bošković* je rođen u Orahovu Dolu u Popovu. Sin je Tome Boškovića “starijeg”. Nećak je Marka Andrijaševića, biskupa. Upravo se po njegovu nagovoru i odlučio za svećenički poziv. Školovao se u Rimu za misionara. Po završetku studija došao je u Dubrovnik. Njegov ujak Marko Andrijašević, tada sofijski nadbiskup, imenovao ga je generalnim vikarom svoje nadbiskupije. Tamo je i otišao 1736. Ubrzo je bio osumnjičen, a zatim optužen od turskih vlasti. Osuđen

⁴⁸² S. SLADE, *Fasti Litterario-Ragusini* (Dubrovačka književna kronika), HIP, Zagreb, 2001, str. 64, 81, 91, 116, 145, 163, 202, 213, 268.

⁴⁸³ I. PETRAN, “Obrisi o glazbenom životu u Dubrovniku s posebnim osvrtom na samostan Male Braće”, str. 82; B. PANDŽIĆ, “Život i rad nadbiskupa Marka Andrijaševića”, str. 82.

⁴⁸⁴ DAD, Test. Not., No 69, f. 94'-95.

⁴⁸⁵ DAD, Test. Not., No 76, f. 140-141.

⁴⁸⁶ M. SIVRIĆ, “Neki upisi hercegovačkih prezimena u maticama župe Grad od početka 18. stoljeća do pada Dubrovačke Republike 1808, Hercegovina, 3, Mostar, 1983, str. 126.

⁴⁸⁷ R. JERKOVIĆ, “Gabela”, str. 121.

je na smrt i pogubljen 1738. godine.⁴⁸⁸ *Don Nikola mlađi Bošković* sin je Bože i unuk Tome, te bratić svećenika Nikole “starijeg”. Rodio se u Orahovu Dolu 1737. Školovao se u Italiji, a službovao u Dubrovniku, gdje je i umro 1797. Pred smrt (15. travnja) iste godine ostavio je pismenu oporuku.⁴⁸⁹ U Orahovu Dolu u Popovu rođen je *fra Vital Bošković*. Najstariji je sin Tomice “mlađeg”, svjetovnog imena Božo, kako se zvao i njegov djed. Posvetio se svećeničkom pozivu, postavši redovnik franjevac, član samostanske zajednice Male braće u Dubrovniku. Službovao je u Dubrovniku i Stonu. Umro je 1785. godine.⁴⁹⁰

Prvi se od svećenika iz roda *Dobroslavić* spominje *fra Filip Dobroslavić* (*Philippum Dobroslavich, provinciae Ragusinae filium, de Popouo oriundum*) 1604. kada ga je Toma Medvjedović, biskup novouspostavljene “stjepanske biskupije”, postavio za župnika u Popovu.⁴⁹¹ Tako je i *don Damjan Dobroslavić* bio svećenik dubrovačke nadbiskupije, kako stoji u njegovoj oporuci (*Testamentum R. D. Damiani Dobroslavich sacerdotis Rhagusini*).⁴⁹² Međutim, on je svojim podrijetlom i svećeničkom službom, makar dijelom života i rada, vezan za Popovo i njegove župe.⁴⁹³ Župu Trebimlju povjerio mu je trebinjsko-mrkanski biskup A. Righi 1701. Isti ga biskup spominje 1703. kao župnika u Belinićima u Popovu. U župama kojima je privremeno upravljao ostao je do 1705., a potom se vratio u Dubrovnik. Tridesetak godina poslije don Damjan je drugi put preuzeo župu Trebimlju u Popovu. Na toj se službi zahvalio 1736. i vratio se u Dubrovnik, stanujući u svojoj kući u predgrađu Pile.⁴⁹⁴ Don Damjan je ostavio oporuku u dubrovačkom Notarijatu 6. rujna, promulgiranu 5. listopada 1743.⁴⁹⁵ Prema zapisu u matici umrlih župe Grad don Damjan je umro 1743. u dobi od 74 godine.⁴⁹⁶

⁴⁸⁸ B. PANDŽIĆ, “Život i rad nadbiskupa Marka Andrijaševića”, str. 75-78; M. SIVRIĆ i N. VEKARIĆ, “Genealoški prikaz roda Bošković”, Napredak, HNK, 42, Sarajevo, 1994, str. 330-331.

⁴⁸⁹ DAD, Test. Not., No 86, 24'-25': M. SIVRIĆ i N. VEKARIĆ, n. d., str. 331; M. SIVRIĆ, “Oporuke svećenika trebinjsko-mrkanske biskupije”, Hercegovina, 1(9), Mostar, 1995, str. 131-132.

⁴⁹⁰ DAD, Fedi ed attestati, No 5, 19', 22; M. SIVRIĆ i N. VEKARIĆ, n. d., str. 331.

⁴⁹¹ B. PANDŽIĆ, De dioecesi tribunensi et mercanensi, str. 37, 54.

⁴⁹² DAD, Test. Not., No 77, f. 150-150'.

⁴⁹³ M. SIVRIĆ, “Oporuke ..”, str. 134.

⁴⁹⁴ B. PANDŽIĆ, n. d., str. 111.

⁴⁹⁵ DAD, Test. Not., No 77, f. 150-150'.

⁴⁹⁶ DAD, LMRT G, 1729-1768, f. 81.

Obitelj *Grgić* iz Neretve (Gabele) dala je jednog franjevca. Bio je to *fra Inoćent Grgić*, sin Marina Grgića, a bratić Marka Grgića, uspješnog trgovca na Levantu, utemeljitelja obiteljskog *fedecomessa* u Dubrovniku.⁴⁹⁷ Inoćent se školovao u Italiji, što mu je omogućio stric Marko, ostavljajući mu oporučno legat za njegovo školovanje.⁴⁹⁸ Bio je član zajednice *malobračana* u Dubrovniku. Obnašao je različite dužnosti: učitelj novaka, nadzornik samostanske radionice (vunare), sakristan, definator, nekoliko puta gvardijan, pa komesar provincije. Bavio se i književnim radom pišući tekstove nabožnog i vjerskog praktičnog sadržaja. Napisao je dva katekizma: *Nauk krstjanski kratki* (za djecu) i *Nauk krstjanski obilni* (za odrasle). Tiskani su u Veneciji 1745. i 1750. godine. Posvetio ih je svojim rođakinjama – Mariji, Kati i Anici, kćerima Šimuna Grgića.⁴⁹⁹

O *don Rafaelu Mil(ič)iću* znamo vrlo malo. Živio je u Dubrovniku, ali je bio svećenik i vikar trebinjsko-mrkanske biskupije (*vicarius Tribuniensis hac Mercanensis*). Nakon smrti biskupa Antuna Primija Miličić (*R. D. Radus Milicich*) je s Andrijom Riccardijem, Paskom Primijem i Franom Vitušom (*Vitussa*) bio izabran u Malom vijeću, 14. siječnja 1703., u upravu dobara trebinjsko-mrkanske biskupije.⁵⁰⁰ Umro je 1709. u 40. godini u župi Pile u Dubrovniku, a pokopan je na koru franjevačke crkve.⁵⁰¹

I obitelj *Milošević* iz Prijedora u Popovu dala je u prošlosti nekoliko svećenika. Jedan od njih je i *don Petar Milošević*. Sin je Mate Miloševića. Rođen je cca 1680. u Prijedoru (Trebimlja) u Popovu. Studirao je u Dubrovniku moralnu teologiju. Službovao je u župi Trebimlji. Zbog turskih optužaba da prevodi muslimanske podanike na katoličku vjeru, napustio je spomenutu župu i došao u Dubrovnik.⁵⁰² Svećeničku službu obnašao je u župi Trpnju na Pelješcu. Tu je umro i pokopan je između 3. i 9. travnja 1753. Bio je u rangu "natpopa". U državnom Notarijatu ostavio je oporuku (*Testamentum R(revrend)i D(omini) Petri Mattei Milosceovich Presbyteri defuncti in Tarpagn*) 20. lipnja 1750.⁵⁰³ Ostavio je i usmenu dopunu toj oporuci

⁴⁹⁷ M. SIVRIĆ, "Obitelj Grgić iz Gabele u Dubrovniku", Napredak, HNK, XLIV, Sarajevo, 1995, str. 245-258.

⁴⁹⁸ DAD, Test. Not., No 76, f. 176-179.

⁴⁹⁹ Zbornik *Samostan Male braće u Dubrovniku. Književnost Dubrovnika i franjevci*, ACC, KS Zagreb, SMB, Dubrovnik, 1985, str. 333-4, 241, 346, 612.

⁵⁰⁰ DAD, Com. Min., No 88, f. 73.

⁵⁰¹ DAD, LMRT P, 1689-1741, f. 12.

⁵⁰² R. PERIĆ, *Da im spomen očuvamo*, str. 93-94.

⁵⁰³ DAD, Test. Not., No 78, f. 216-216'.

(*Testamentum sive additio nuncupativum R(everend)i D(omini) Petri Millosceovich*) 3. travnja 1753.⁵⁰⁴ Odredio je legate za tri glavne dubrovačke crkve (Sv. Mariju Veliku, Sv. Vlaha, Sv. Mariju na Dančama) iz dobiti od kapitala uloženog u dubrovačkoj “Zecchi”. Provedbu svoje nakane povjerio je Boži, sinu Nikole Boškovića, službeniku u “Zecchi”. Također je ostavio legat od 200 dukata kod Bratovštine svećenika sv. Petra (*Congregatio S. Pietro di Catedra*). Dobit od tog kapitala, razdijeljen u tri jednaka dijela, trebala se svake godine ustupati Boži (Nikolinu) i Nikoli Boškoviću, svećeniku, koji bi njime upravljali prema nakani oporukom određenoj. Jednu trećinu namijenio je za svete mise za svoju dušu, koje bi govorio njegov bratić don Petar, sin Đure Miloševića, a za svog života. Nakon njegove smrti, odredio je da opet to bude netko od svećenika bliskih krvnih srodnika iz roda Milošević. Crkvi Gospe od Karmena u Trpnju darovao je novu misnicu, u zamjenu za staru, koja će mu poslužiti za pokop.⁵⁰⁵

Iz razgranatoga hercegovačkog roda *Pažin* je i svećenik *don Josip*. Sin je Mile Pažina iz Glumine u Popovu. Spominje ga biskup S. Tudišić u izvješću Kongregaciji 1751., tada kao 32-godišnjaka. Službovao je u više župa: Dubravama od 1759., Hrasnu od 1761. i Gracu od 1763. do 1776. Nakon toga preselio se u Dubrovnik,⁵⁰⁶ gdje je bio plaćeni kapelan Glazbenog zavoda (*capellano stipendiato del Publico Conservatorio*), uzdržavan od legata koje su ostavili Marko Lazarević⁵⁰⁷ iz Hotnja, trgovac u Dubrovniku, i nešto prije toga njegova žena Katarina Matuško-Lazarević.⁵⁰⁸ To je sve potvrdio i Markov brat, don Andrija Lazarević, kao izvršitelj spomenutih oporuka, u svom testamentu.⁵⁰⁹ Don *Josip Pažin* bio je u zvanju natpop, kako stoji u njegovoj oporuci. Pisao ju je 4. svibnja, a proglašena je 13. srpnja 1807.⁵¹⁰ Obdario je glavne dubrovačke crkve. Ostavio je i jedan legat za studije u Colegiu Urbano a Roma, ili na onome u Loretu, za one koji žele biti svećenici od njegove rodbine iz kuće Pažin, ali da su rođeni u krajevima

⁵⁰⁴ DAD, Test. Not., No 76, f. 217.-220.

⁵⁰⁵ M. SIVRIĆ, “Oporuke...”, str. 138-140.

⁵⁰⁶ B. PANDŽIĆ, “Trebinjska biskupija u tursko doba”, str. 111, 115; R. PERIĆ, *Da im spomen očuvamo*, str. 130-131.

⁵⁰⁷ DAD, Test. Not., No 83, f. 13'-14'.

⁵⁰⁸ DAD, Test. Not., No 79, f. 120-120'a.

⁵⁰⁹ DAD, Test. Not., No 83, f. 13'-14', 15-16'.

⁵¹⁰ DAD, Test. Not., No 90, f. 141-146.

pod Turskom i u trebinjskoj biskupiji (*Narenta Turchesa... delle Diocesi di Tribigne*). Skrb oko toga povjerio je aktualnom biskupu trebinjske biskupije, te njegovim nasljednicima. Jednako tako, kao skrbnik oporuke Marka Lazarevića i Kate Lazarević-Matuško, u svezi s legatima koji su bili položeni kod Bratovštine svećenika sv. Petra,⁵¹¹ naredio je da se u svemu poštuje namjena i volja testatora.⁵¹²

Don Jakov Putica je hercegovačkog podrijetla. Nije sigurno mjesto njegova rođenja – je li to Prapratnica u župi Hutovo ili Dubrovnik. Svakako je to bilo oko 1752. Bio je svećenik trebinjsko-mrkanske biskupije.⁵¹³ Dugo vremena je službovao u katedralnoj župi Grad u Dubrovniku. Kanonik je katedralnog Zbora i često se spominje kao “vice parochus huius Chatedralis ecclesiae”. Umro je, nakon kraće bolesti, kao 66-godišnjak, 22. kolovoza 1818. Pokopan je u Groblju sv. Marije na Dančama sa 16 toraca.⁵¹⁴

Obitelj *Rajič* (Rajičević, Raicci) dala je trojicu svećenika – don Ivana, don Iliju i don Antu. U Dubrovniku je 1703. rođen *don Ivan Rajičević*, čiji su predci podrijetlom iz Popova u Hercegovini. Studirao je u *Collegiu di Fermo* u Italiji. Službovao je i u župama trebinjske biskupije.⁵¹⁵ Don Ivan je službovao i kao svećenik dubrovačke nadbiskupije.⁵¹⁶ Pred samu smrt don Ivan je napisao oporuku 21. ožujka, koja je proglašena 3 travnja 1778.⁵¹⁷ Svoje osobno misno ruho oporučno je ostavio svom praunuku Miji (*pronipote D. Michaelae tutti l'abiti miei talari di prete, tanto inverno, quanto l'esta*), koji je, najvjerojatnije, bio tek novozaređeni svećenik u nekom nižem redu. Svojoj služavci Jeli ostavlja stolni pribor i druge kuhinjske potrepštine. U svojoj oporuci don Ivana spominje i Marija Rajičević iz Kijev Dola 1748. kada mu ostavlja i legat od 10 perpera.⁵¹⁸ Član je Zbornog kaptola Crkve sv. Vlaha (*plebanus collegiato S. Blasii*). Umro je 2. travnja 1778. u 78. godini života. Pokopan je u franjevačkoj crkvi u Dubrovniku uz 24 intorsticije.⁵¹⁹

⁵¹¹ M. SIVRIĆ, “Nešto o obitelji Lazarević s Hotnja u Dubrovniku”, Humski zbornik, 1, Neum, 1995, str. 195-205.

⁵¹² M. SIVRIĆ, “Oporuke ...”, str. 141-146.

⁵¹³ R. PERIĆ, *Da im spomen očuvamo*, str. 102.

⁵¹⁴ DAD, LMRT G 1796-1821, f. 199.

⁵¹⁵ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi et mercanensi*, str. 152.

⁵¹⁶ R. PERIĆ, *Da im spomen očuvamo*, str. 114.

⁵¹⁷ DAD, Test. Not., No 83, f. 82^c-83.

⁵¹⁸ DAD, Test. Not., No 78, f. 128^c-12^c.

⁵¹⁹ DAD, LMRT G, 1769-1796, f. 132^c.

Testamentum Rendi, D. Ioannis Raicevich.
Plebani Ecclesiae S. Blasij.

Anno, et Indictione antedictis, Die vero iij^{ia} Mij^{is} Aprilis
Rhaucij. Hoc est Testamentum, Rendi D. Ioannis Raice-
vich Plebani Ecclesiae S. Blasij repertum in Pub: lica.
Notaria huius Civitatis, ubi inter alia viventium Tes-
tamenta ex consuetudine datum fuerat ad servandum,
modo vero a DD. Cops: { Lamagna, et { Gradi, et de
supplemento { Menze, et { Giorgis è DD. Provisoribus
Civitatis extractum, apertum, lectum, et publicatum,
nec non ut infra admissum ad registrandum, pro eius,
et contentorum in eo perpetui robore, et firmitate.
Cui eodem Testamento adscriptus erat { Marinus Petri
de Lamagna D. Iudex, et est tenoris sequenti Videt:

In Dei Nomine. Amen,

Adi 21 Marzo 1778 in Ragusa in Casa dell'infratto
Testatore

Io Giovanni Raicevich, sacerdote secolare, seb-
bene, e se mie azioni indegne, non mi trovo meritevo-
le di tal Carattere; pure trovandomi io, grazie a
Dio, sano di mente, sebbene ammalato di corpo, e
perciò piccordevole dell' Evangelica, l'immonizione,
che dice = Estote, e faccio questo mio primo, et ultimo
Testamento, con cui rinvoco, et annullo qualunque
altro, si trovasse a l'avanti, da me fatto, volendo,
che questo solo abbia piena forza, e vigore,

Raccommando primieramente, l' Anima mia al
~~meo~~ creatore, e Redentore, Gesù Cristo, pregandolo,
che a sua infinita misericordia, si degni perdonare
i peccati, e quando lui piacerà di chiamarla a se,

Sl. 17. Prva stranica oporuke don Ivana Rajičevića iz 1778. godine.
(DAD, Test. Not., No 83, f. 82')

U Hercegovini, najvjerojatnije u Kijev Dolu, rođen je i *don Ilija Rajič* (*Raicci*), koji je službovao u trebinjsko-mrkanskoj biskupiji.⁵²⁰ Svećeničku službu obavljao je u na duži rok i okončao u župi Smokovljani u Slanskom primorju. Umro je 21. studenog 1807. kao župnik u župi Smokovljani.⁵²¹ Dva dana poslije (23. studenog) sastavljena je don Ilijina naknadna usmena oporuka (*Testamento nuncupativo R.D. Elia Raicci paroci di Smocogliani*).⁵²² Posebni povjerenik i svjedok bio mu je Marko Milli-Bošković, državni kancelar. U svojoj izjavi kancelar Marko Milli-Bošković spominje don Ilijina brata Stjepana, koji živi u Turskoj (u Popovu). Ostavlja mu sve što je nekada dao njemu i njegovim sinovima, a uz sve to i 10 dukata.⁵²³ Služavci Mariji, kćeri Bože Bračića iz Župe, za 20-godišnju vjernu službu, ostavlja sve kućne stvari i stoku. *Don Ante Rajičević* je umro u Gružu 1754., u 33. godini života. Spominje ga 1748. Marija Rajičević iz Kijev Dola, kao svog rođaka (*il mio parente*).⁵²⁴

Iz obitelji *Sivrić*, koja je u Dubrovnik pristigla iz Mostara, za duhovni poziv odlučilo se nekoliko osoba. Među njima najznamenitiji je *don Ante Sivrić*, sin Jure Sivrića i Ane, kćeri Antuna Ivelje Ohmućevića.⁵²⁵ Rodio se 25. a krstio 27. studenog 1765. u Dubrovniku.⁵²⁶ Djed Nikola i otac Jure, trgovci po zanimanju, doselili su se iz Mostara, preko Imotskog i Splita, u Dubrovnik oko 1730. Antunov otac Jure bio je i posjednik u Dubrovniku.⁵²⁷ Naslijedio je od strica Mije obiteljski *fedecomesso*. Izabran je za *lazarina* 1765.⁵²⁸ Spomenuti don Antun je bio svećenik dubrovačke nadbiskupije. U spisima Republike spominje se 29. lipnja 1790. kada je tražio atestat o građanstvu i državljanstvu. Vjerojatno mu je bio potreban radi odlaska na studij u inozemstvo, ili za neke druge svrhe.⁵²⁹ Za svećenika je posvećen u rujnu 1806.⁵³⁰ Godine 1807. postao je beneficijatom Crkve sv. Jeronima pri

⁵²⁰ R. PERIĆ, *Da im spomen očuvamo*, str. 135.

⁵²¹ DAD, Test. Not., No 90, f. 182-183.

⁵²² DAD, Test. Not., No 90, f. 182-183.

⁵²³ "Ha regalato in tutto e per tutto al mio fratello Stephano dimorante in Turchia".

⁵²⁴ DAD, Test. Not., No 78, f. 128'-129.

⁵²⁵ N. VIDIĆ (M. SIVRIĆ), "Dubrovački opat Antun Sivrić", *Hercegovina*, 4/5 (12/13), Mostar, 1998/99, str. 149-165.

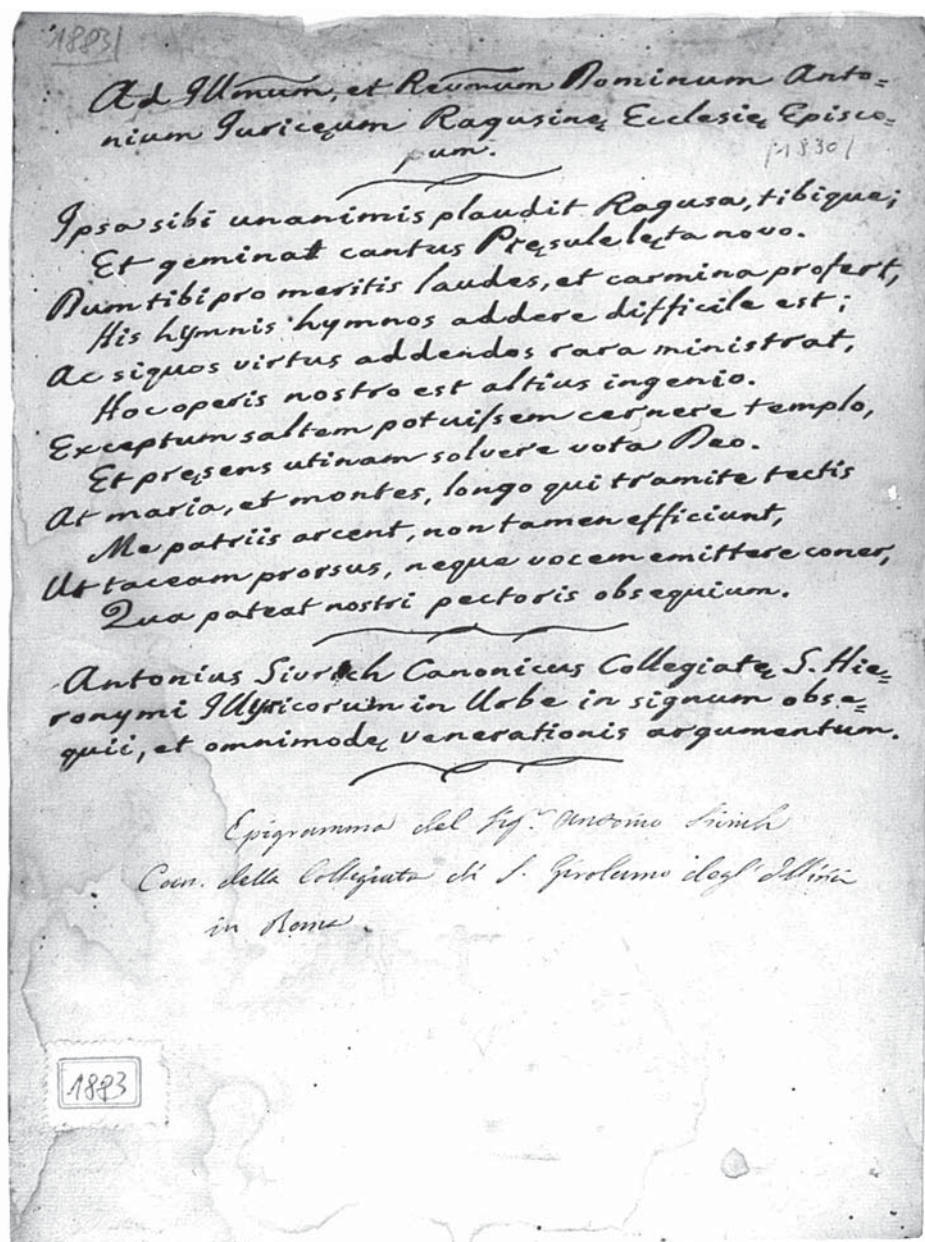
⁵²⁶ DAD, LB G, 1758-98, f. 134'.

⁵²⁷ Vidi: Sivrić u župi Grad.

⁵²⁸ O tome vidi poglavlja o osnivačima "povjerbi" i lazarinima.

⁵²⁹ DAD, Fede ed attestati, No 7, f. 23.

⁵³⁰ I. PRIJATELJ, "Slovenščina pod Napoleonom", *Veda* (Gorica) I/1911, 421.

Sl. 18. Epigram kanonika don A. Sivrića posvećen ustoličenju
dubrovačkog biskupa Antuna Jurića (Juriceo)
(S.M.B. Dubrovnik, R. 1883)

Hrvatskom zavodu sv. Jeronima u Rimu. Službu nije osobno primio, već “per procuratorem”.⁵³¹ Na poziv maršala Marmonta otišao je u Ljubljanu za profesora hrvatskog jezika na tamošnjem Liceju, a prema Marmontovu nacrtu o ilirskom školstvu.⁵³² Naime, “ilirski” (hrvatski) jezik, prema spomenutom nacrtu, trebao je postati državni književni i uredovni jezik javne uprave u svim dijelovima “Ilirskih provincija”. Oko tog pitanja bili su angažirani brojni jezični autoriteti – Kopitar, Dobrovski, Zojs (kao mecena) i književnik Valentin Vodnik, ravnatelj Liceja. Vodnik se posebno protivio takvu jezičnom rješenju zalažući se za ravnopravnost i uporabu slovenskog jezika na njegovu etničkom prostoru.⁵³³ Francuska je uprava na kraju odstupila od prvotne nakane i priklonila se Vodnikovu mišljenju. Zbog toga A. Sivrić nije ni bio profesor na Liceju jer katedra i nije bila otvorena, već je samo poučavao u hrvatskom jeziku Marmontove časnike. U Ljubljani se nije dugo zadržao, zbog nastale situacije oko jezičnih pitanja.⁵³⁴ U jesen 1810. otišao je u Trst, gdje je dugo djelovao kao svećenik i profesor filozofije.⁵³⁵ Po odlasku Francuza iz “Ilirije” A. Sivrić se na kraće vrijeme vratio u Dubrovnik. Početkom 1814. pisao je J. Kopitaru da ga u Beču preporuči za cenzora (dalmatinskog).⁵³⁶ U tome nije uspio jer je nosio etiketu “frankofilstva”. U jednom popisu⁵³⁷ odsutnih Dubrovčana, koji žive u inozemstvu, iz 1817. pod brojem 134 upisan je don Antun Sivrić, koji, tada, živi u Trstu u svojstvu privatnog javnog učitelja.⁵³⁸ Godine 1828., nakon smrti Armeninija, preuzeo je kanoničko mjesto u Zavodu sv. Jeronima u Rimu, temeljem prije stečenog beneficija.⁵³⁹ Tome je prethodilo i odobrenje

⁵³¹ J. BURIĆ, “Kanonici hrvatskog kaptola Sv. Jeronima u Rimu 1589-1901,” str. 135. (separat)

⁵³² F. ŠIŠIĆ, *Pregled povijesti hrvatskog naroda*, Zagreb, 1965, str. 390; Z. VINCE, *Putevima hrvatskog književnog jezika*, MH, Zagreb, 1990, str. 115. i 50; M. KOMBOL, *Povijest hrvatske književnosti do preporoda*, MH, Zagreb, 1945, str. 379, 387.

⁵³³ F. KIDRIČ, “Zgodovina slovenskog slovstva”, Ljubljana, 1929-1938, str. 505-506; I. PRIJATELJ, “Slovenščina pod Napoleonom”, str. 419, 421, 592.

⁵³⁴ F. KIDRIČ, n. d., str. 505-506; *Slovenski biografski leksikon*, II. knj., Ljubljana, 1933-1953, str. 53.

⁵³⁵ I. PRIJATELJ, n. d., str. 592.

⁵³⁶ Isto

⁵³⁷ “Nota degli abitanti Ragusei che sono assenti della Patria.” (DAD, Intendenza, pres. 95 (287. press.), 30. 3. 1817.)

⁵³⁸ “D(omino) Antonio Sivrich Prete di Ragusa, dove ha fratello e la casa. Qui dimora a Trieste in qualita’ di maestro pubblico.”

⁵³⁹ J. BURIĆ, n. d., str. 135.

vlasti za odlazak u Rim, izdano 28. veljače 1825., s kojim “Ecelso Governo notifica esser siata accordata l’imigrazione al sacerdote Antonio Sivrich, che va a Roma per prendere ivi possesso del suo Benefizio”.⁵⁴⁰ Bavio se poezijom, uglavnom prigodnjačkom. Pisao je i epigrame posvećene istaknutim Dubrovčanima i drugim osobama. Zastupljen je priložima u Zborniku pjesama povodom smrti Luke Detorrea⁵⁴¹ i Zborniku posvećenom ustoličenju dubrovačkog biskupa Jurića (*Juriceo*), objelodanjenom 1831., te u zborniku “Versi”, u povodu izbora Benigna Albertinija za skadarskog biskupa, izišlom 1837. u Dubrovniku u Martecchinijevu izdanju. Prevodio je “priče” Nikole Dimitrovića. Pripremao je i prevod jedne poduže pjesme (“Začinka”) Ignjata Đorđića.⁵⁴² Prevodio je s talijanskoga na latinski jezik. Jedan prijevod tiskan je 1803. u Dubrovniku,⁵⁴³ a druga dva 1821. u Veneciji i Trstu.⁵⁴⁴ Bio je član jedne od rimskih književnih akademija. Umro je u Rimu 1839. godine.⁵⁴⁵ Najstariji sin Jure Sivrića i Ane, kćeri Antuna Ivelje Ohmućevića, postao je poslije benediktinac po imenu *Bernardin*, rođen 1761. godine.⁵⁴⁶ Brat je već spomenutog Antuna, svećenika. Član je benediktinske opatije na Mljetu⁵⁴⁷ i jedan je od posljednjih dubrovačkih benediktinaca.⁵⁴⁸ Umro je 1814. godine.⁵⁴⁹ Iz ove obitelji je i redovnik (subrat) *Nikola Sivrić*. Sin je

⁵⁴⁰ I. PRIJATELJ, n. d., str. 593.

⁵⁴¹ Versi in morte di Giorgio Detorres, Dottore in filosofia e medicina, Ragusa, 1802. (Valentinelli, Bibliografia della Dalmazia e del Montenegro, Zagreb, 1855.); I. PRIJATELJ, n. d., str. 421.

⁵⁴² I. KASUMOVIĆ, “Dubrovački pjesnici u XIX vijeku prije ilirskog preporoda”, str. 858; F. M. Appendini, II, str. 292.

⁵⁴³ Prevod pjesama nekolicine talijanskih pjesnika u izboru Vittorelija (Traduzione latina delle Anachreontice da Giacomo Vittoreli ... data da Antonio Sivrich, Ragusa, MDCCCIII, R-329).

⁵⁴⁴ Traduzione latina dei ricolti di Rondolini Dr Lorenzo in morte del pr. Giou. Pietro Franc, Venezia 1921; Per solemne ingresso nella mia Diecesi M. Antonio Leonardi Sonetto del Dr Matiberuti, trad. latina, Trieste, 1821.

⁵⁴⁵ DAD, XXI-21/23, Lettere al. P. I. Ciulich con osservazione biograf. Cano. D. A. Sivrich.

⁵⁴⁶ DAD, LB G, 1758-1798, f. 47'.

⁵⁴⁷ Spominje se s još trojicom mljetskih benediktinaca u svezi sa sporom oko posjeda mljetske benediktinske opatije.

⁵⁴⁸ Zakletvu vjernosti položio je u vrijeme francuske uprave, u kojoj se spominje kao “Bernardo Sivrich monaco Benedittino dell’ estinta Congregatione Melitense...”

⁵⁴⁹ Vidi se iz jednog atestata koji je od Tribunala u Dubrovniku tražio, radi likvidacije nasljedstva, njegov brat Baldo, bivši koadjutor u Notarijatu, a tada tajnik Tribunala.

Stjepana Sivrića, trgovca iz Mostara s poslovanjem u Dubrovniku, i Marije, kćeri dubrovačkog trgovca Mate Dabetića. Rodio se 1713. Stupio je rano u isusovački red u Dubrovniku. Nije se zareadio u viši svećenički čin, već je ostao subrat (*confra*). Bavio se krojačkim obrtom za potrebe svog Reda. Odlazio je i na misijske pohode u prekomorske zemlje.⁵⁵⁰ Sin Mate Sivrića, stonskog kirurga, i Ane Štoketa iz Dubrovnika bio je *don Stjepan*, svećenik dubrovačke nadbiskupije. Ostavio je, uoči smrti, pisanu oporuku u dubrovačkom Notarijatu.⁵⁵¹ Očevo naslijeđe, u obliku legata, namijenio je Bratovštini svećenika "S. Pietro di Cattedra" u Dubrovniku. Umro je u Dubrovniku 1772. u 31. godini.⁵⁵² Na mletačkom brodu, na dužnosti kapelana, spominje se *don Andrija Sivrić*, o kojem ne znamo mnogo.⁵⁵³ Tek toliko da je rođen u Dubrovniku i bio župnik u Mostaru.

Iz obitelji *Vasiljević*, koja vodi podrijetlo iz Međugorja, potječe *don Valentin*.⁵⁵⁴ Don Valentin je bio svećenik, ali i generalni vikar stonske biskupije. Vršio je i dužnosti učitelja u Stonu. Dubrovačka vlada 21. siječnja 1795. piše stonskom biskupu i zanima se je li postavio novog učitelja umjesto nedavno preminulog don Valentina Vasiljevića, kojemu je to pravo pripadalo, temeljem neke zaklade.⁵⁵⁵ Umro je u Stonu 1794. godine. Ostavio je pismenu oporuku u Stonskoj kancelariji i Notarijatu u Dubrovniku.⁵⁵⁶ Tamo je djelovao i njegov bratić *don Luka Vasiljević*.

Iz obitelji *Zvono* iz Popova je *don Andrija*. Rodio se na Trebimlji oko 1712. Školovao se u kolegiju u Fermu, odakle se vratio 1737. Službovao je u župi Trebimlji i, kraće vrijeme, u župi Dubrave,⁵⁵⁷ a u zadnjim godinama

⁵⁵⁰ M. BRLEK, *Rukopisi knjižnice M. B. u Dubrovniku*, str. 202, M. S. br. 204, str. 214-216; D. PAVLOVIĆ, "Djelo isusovca Đure Bašić "Elogia Jesuitorum Ragusinorum", Vrela i prinosi, 3, Sarajevo, 1933, str 77-78.

⁵⁵¹ DAD, Test. Not., No 82, f. 81'-82'.

⁵⁵² DAD, LMRT G, 22. 8. 1772., f. 51'.

⁵⁵³ Paolo PRETO, *I servizi segreti di Venezia*, La cultura, Saggi, L'Università di Padova, Padova, 1995, str. 353 (Autor navodi osim rođenja i službe da dobro govori "ilirski" (hrvatski), obučen u narodnu odjeću, vješt u ophođenju.)

⁵⁵⁴ Treba ga lučiti od don Valentina (mlađeg), rodod iz Međugorja, svećenika glagoljaša na službi u župi Brotnjo (kraj 18. i početak 19. stoljeća).

⁵⁵⁵ DAD, Lettere e commissioni di Ponente, 18, 130, f. 10.

⁵⁵⁶ DAD, Test. St., No 12, f. 40-41'; Test. Not., No 87, f. 74'-76.

⁵⁵⁷ B. PANDŽIĆ, "Trebinjska biskupija u tursko doba", str. 152; R. PERIĆ, *Da im spomen očuvamo*, str. 120-122.

na području Dubrovnika. U Cavtatu je imao i vlastitu kuću u kojoj je stanovao i u njoj umro 1799. Ostavio je usmenu oporuku (*Testamentum nuncupativum*).⁵⁵⁸ Odluku je priopćio 10. veljače 1799. župniku u Cavtatu, don Franu Paskaliju. Nakon egzaminacije 21. veljače, oporuka je proglašena 21. lipnja 1799. Za univerzalnog nasljednika don Andrija je odredio Crkvu sv. Nikole u Cavtatu.⁵⁵⁹

Bilo bi nepravедno ako ne bismo spomenuli i svećenike Dubrovčane ili one podrijetlom iz drugih krajeva, a rođene u Dubrovniku, koji su dio svog svećeničkog poziva obavljali u župama trebinjsko-mrkanske biskupije. Ova činjenica nije neobična i neočekivana. Dovoljno je podsjetiti da je trebinjsko-mrkanska biskupija bila sufragana dubrovačkoj nadbiskupiji. Dubrovački nadbiskupi i vlasti Republike imali su važnu udlogu u predlaganju, izboru i postavljanju trebinjsko-mrkanskih biskupa. Republika je zajedno s nadbiskupom vodila trajnu skrb za opstanak ove biskupije. Spomenimo barem neke od tih svećenika. *Don Mijo Pešić*⁵⁶⁰ svećenik je i misionar, kanonik stolnog Kaptola i vicežupnik u župi Grad, prepisivač kodeksa,⁵⁶¹ heraldičar, slikar⁵⁶², izrađivač zemljovida⁵⁶³, sudionik mirovnog kongresa u Požarevcu

⁵⁵⁸ DAD, Test. Not., No 88, f. 137-137'.

⁵⁵⁹ M. SIVRIĆ, "Oporuke ...," str. 148-150.

⁵⁶⁰ R. PERIĆ, *Da im spomen očuvamo*, str. 97. Rođen je u Mravincu od oca Petra Pešića. Umro je u dobi od cca 72 g., 2. 4. 1764: "ac sepultus est in Capella SS-mi Rossarii cum intorsticiis 16." (DAD, LMRT, 1729-68, f. 251)

⁵⁶¹ Ostavlja ih Bratovštini S. Pietro di catedra: "Lasso alla sudetta venerabile confraternita' mio erede, tutti i libri di leggi ed istorie di mea propria mana scritti, cosi pure altri libri da me scritti attinenti alla medesima, volendo, che tutti questi libri siano riposti nel suo archivio e non siano mai dal detto lugo estratti."

⁵⁶² Naslikao je uz ostalo i dva portreta anciranskog vikara i dubrovačkog nadbiskupa B. M. msgr. Gallanija (R. Jelića), koje daruje nadbiskupu F. Arhangelu de Lupisu, da ih postavi u palači ako mu to odgovara.

⁵⁶³ Izradio je višebojni zemljovid Dubrovačke Republike s njezinim prirodnim zaleđem. Uz jedan alegrični crtež je i lik sv. Vlaha s Gradom u ruci, grb Republike, ruža vjetrova i stilizirani dupin. Vjerojatno je rađen za Luku Chirica, dubrovačkog opunomoćenika na požarevačkom kongresu 1718., gdje mu je don Mijo bio kapelan i tajnik. Posvetio ju je 1746. Bratovštini katedralnog zbora: "Hac legum Ragusinarum Collectionem venerabili Congregationi Presbyterorum Sancti Petri in Cathedra Michael Pesich eorundem socius et Consors in perenne sui amoris et obsequii testimonium. Libens donavit Anno Sal. MDCCXLVI".

1718.⁵⁶⁴ Iz obitelji dubrovačkih dragomana i diplomata⁵⁶⁵ bio je *don Ivan Chirico*⁵⁶⁶. U kasnijem razdoblju, nakon pada Republike, to su braća *don Andrija* i *don Antun Grillo*, podrijetlom iz transke biskupije (*Dioecesis Tranensis*) i grada Tranija (*Tranensis Civitatis*) u Italiji, kako stoji uz imena njihovih srodnika; otac im je Feliks Josip Grillo i majka Magdalena, kći Andrije Dobroslavića iz Ravnog. *Don Dominik Sokolović* generalni je vikar trebinjsko-mrkanske biskupije, rođen u Dubrovniku; otac mu je Marko, dubrovački zlatar, rodom iz Trebimlje, i majka Marija, kći Dominika Grilla. Pomnija istraživanja na ovu temu urodila bi, zasigurno, spoznajom o još nekim imenima svećenika.

Iz ovog kratkog pregleda vidljiv je doprinos doseljenih Hercegovaca duhovnom, napose vjerskom i crkvenom životu dubrovačke nadbiskupije. Rezultat je to, dijelom, bliskosti i stoljetne crkveno-pravne povezanosti dubrovačke nadbiskupije i njoj sufragane trebinjsko-mrkanske biskupije, s kojeg je prostora bila većina doseljenika. Tome je pridonijela i institucija trebinjsko-mrkanskog biskupa, koji je biran iz najuglednijih dubrovačkih vlastelinskih i građanskih obitelji.

⁵⁶⁴ G. ŠKRIVANIĆ, *Dnevnik Dubrovčanina Mihajla Pešića o požarevačkom mirovnom kongresu 1718.*, Građa, knj. VII, I.I, knj. 6, SAN, Beograd, 1952.

⁵⁶⁵ Luka Chirico (Kiriko) bio je od 1709. dubrovački dragoman (tumač za orijentalne jezike) na Porti. Tumač za turski na Porti bio je i Đuro Chirico; umro 1767. Fredericho Chirico, Lukin sin, bio je tumač i konzul na Porti iza 80-ih godina 18. st. Luka Chirico ml. bio je ruski tumač i konzul u Vlaškoj. Gaetano Chirico, vjerojatno brat Luke st., oženio se 1719. Marijom Gozze. Njihov sin Joannes Franciscus Pancracius rođen je 1719. – i to je budući svećenik don Ivan. O don Ivanu: R. PERIĆ, *Da im spomen očuvamo*, str. 123.

⁵⁶⁶ Umro je u 84. godini, 16. 6. 1802. i pokopan je u dubrovačkoj Katedrali “cum intorsticiis 16”. (DAD, LMRT G, 1796-1821, f. 60’)

6. DOSELJENICI IZ HERCEGOVINE I NJIHOVI POTOMCI U DUBROVAČKIM BRATOVŠTINAMA

U osnovi se društvo Dubrovačke Republike dijelilo na dvije kategorije. Jednu je činila aristokracija ili dubrovačka vlastela, a u drugu su se ubrajali svi ostali koji nisu pripadali politički povlašćenoj i vladajućoj klasi. Međutim, i taj nearistokratski dio dubrovačkog društva nije bio kompaktan. Naprotiv, bio je vrlo slojevit, što se odrazilo na organiziranje dubrovačkih profesionalnih udruženja, poznatijih pod imenom bratovštine.

Bratovštine su u životu starog Dubrovnika imale veliku važnost. Očitovalo se to u raznim područjima života – u gospodarskom, humanitarnom i uopće u duhovnom životu. Osnivane su ne samo u Gradu već i na izvangradskom području, širom Republike. Prvi se put pojavljuju u 13., a njihov je broj znatno porastao u 14. stoljeću. Djelovale su tijekom cijelog razdoblja Republike. Ukinula ih je francuska uprava. Djelomično su oživjele nakon prestanka francuske vlasti. Dubrovačke su bratovštine po svom karakteru dvojake. To su:

a) vjerske bratovštine u krilu crkava, župa i samostana u koje ulaze ljudi svih zanimanja, zvanja i položaja; u okviru njih unose se i dijele duhovne vrijednosti, iako nisu lišene i znatnih materijalnih dobara;

b) profesionalne bratovštine – obrtnika, trgovaca i drugih profesija i zanimanja. One ne počivaju na strogo vjerskim načelima. U njima su prije svega ljudi određene profesije, ali se uključuju i osobe drugih zanimanja iz poslovnih i drugih interesa. U njima ima i vlastele, što im podiže cijenu i ugled. Članovi bratovština mogle su biti i žene, kao duhovni dionici.⁵⁶⁷

Svaka bratovština imala je svoj statut (*matrikolu*), na osnovi odredaba kojega su se ravnale u svom radu i djelovanju. Statute su odobravale crkvene i državne vlasti. Bratovštine su imale svoju upravu. O radu pojedinih tijela, na skupštinama i sastancima vodili su se zapisnici i donosili zaključci. Vodile su humanitarnu i socijalnu skrb, uz brigu za iznemogle i oboljele članove, zatim za siročad i udovice svojih članova. Obrtničke i trgovačke bratovštine

⁵⁶⁷ V. FORETIĆ, "Dubrovačke bratovštine", str. 16-33.

skrbile su se o svojoj mladeži i njihovu školovanju, solidnosti proizvoda i usluga i umjerenosti cijena. Prihodi bratovština bili su od redovitih članarina, raznih taksa, oporučnih legata, darova i zaklada. Država se, na određen način, miješala u rad bratovština i nadzirala ga je. Kao udruženja nisu imale političko značenje.

Od profesinalnih bratovština najzanimljivije i najvažnije su trgovačke i obrtničke. Bilo je više trgovačkih bratovština. Njihovo postojanje vjerno odražava društvenu strukturu trgovačkog staleža i društvenu diferencijaciju unutar pučana. Na vrhu ljestvice bila je bratovština *antunina*, udruženje najimućnijih građana. Do njih su bili jednako tako imućni građanski sloj levantinskih trgovaca okupljen u bratovštini *lazarina*. Iza njih su sitni trgovci (*bottegari*) udruženi u posebnu bratovštinu pod zaštitom sv. Luke.⁵⁶⁸ Na kraju piramide bili su ulični prodavači, tzv. *parlabući*, koji su jedno vrijeme imali vlastitu udrugu.

Obrtničke bratovštine u Dubrovniku bile su dosta brojne. Najstarijom se drži bratovština drvodjelaca, zatim je bratovština zlatara iz 1306. i “komardara” (mesara) iz 1378. godine. U red važnijih ubrajaju se i bratovštine zidara i kamenara, kovača i kotlara, “crevljara” (cipelara) i postolara, “šavaca” (krojača), vunara i tkalaca, kožuhara i krznara, brijača, fakina, krčmara, profesionalnih vojnika, “ripara” (stražara).

U gotovo svim spomenutim bratovštinama nalaze se i doseljenici iz Hercegovine. Kao članovi bratovština spominju se vrlo rano. Tako se iz znamenite obitelji *Andrijašević* u matrikuli “botigara” 1501. spominje “Milobrat Andriaseuich de Popovo”. Hercegovaca je bilo i u bratovštinama – zlatara, kožuhara, krojača, kovača, zidara i kamenara, drvodjelja i drugih. O njima je u osvrtima na pojedina zanimanja već bilo riječi. Tako su u Bratovštini kovača (*Confraternita dei fabri*) bili Hercegovci – *Toma Bošković* iz Orhova Dola, *Mate* i *Nikola Matijašević* iz Popova, *Grgo Pažin* iz Dašnice, *Ivo Perić*, *Antun Radić*, *Petar Ivić*, *Mijo Curić*, *Marko Đurđević*, *Ivo Brać* i drugi. Bili su oni dugogodišnji članovi ove bratovštine. Predlagani su i birani za gestalde, oficijale i prokurate. *Ivo Brać* bio je pisar u spomenutoj Bratovštini.⁵⁶⁹ U članstvu Bratovštine krojača (*Confraternita dei sartori*) bilo je također Hercegovaca – *Andrija Kristić*, *Antun Krešić*, *Ilija Milošević*,

⁵⁶⁸ O statutu “butigara” ili dućandžija: K. VOJNOVIĆ, *Bratovštine i obrtne korporacije*, str. 77-93.

⁵⁶⁹ DAD, Libro delle parti Confr. dei fabri, 1661-1810, f. 1-77.

Ivan Mije Bošković, Grgo Franić, Nikola Bogdanović i drugi.⁵⁷⁰ Spomenimo da je u ovoj bratovštini bilo dosta vanjskih članova ili članova po struci (obrtu).⁵⁷¹ Na ovom mjestu nešto šire i detaljnije osvrnut će se na hercegovačke doseljenike i njihove potomke u dvije najvažnije bratovštine, tj. u atuninima i lazarinima.

6.1. *Bratovština dubrovačkih antunina*

Otmjeni i najbogatiji dio dubrovačkog društva okupljao se u dvije najuglednije bratovštine poznate pod imenom *antunina* i *lazarina*. Početak organiziranog djelovanja *antunina* pada u 1448. godinu. Pod tim imenom spominju se nešto prije – 1442. godine. Za svog zaštitnika izabrali su sv. *Antuna*, pa je tako i nastalo njihovo ime *antunini*. Okupljali su u svoje redove najbogatije pojedince i obitelji, pretežito trgovce i bankare, ali i utjecajne osobe u državnim službama. U početku su to bili trgovci općenito. Poslije, od 1531. godine, nakon izdvajanja *lazarina*, bili su to trgovci na Zapadu (*di Ponente*).

Antunini su i nakon spomenute secesije *levantinskih* trgovaca ostali najugledniji društveni sloj, koji je i po bogatstvu stajao uz bok vlasteli, ali nisu uživali njezina politička prava. U svoje redove, ubuduće, primat će najbogatije i najutjecajnije predstavnike pojedinih obitelji. Uglavnom su to bili trgovci i bankari (*novčari i kreditori*), koji su poslovali na Zapadu. Među njima bilo je i bogatih zanatlija, službenika (ambasadori, konzuli, dragomani, notari, kancelari, tajnici, pisari), liječnika, svećenika, te čak i plemića. Sve je njih, uglavnom, povezivao zajednički poslovni interes. S vremenom su nastale, uz poslovne, i obiteljske veze među *antuninima*, pa su se interesi po dvije osnovice međusobno ispreplećali. Po svom društvenom položaju *antunini* su ostali trajno gornji najbogatiji sloj dubrovačkog građanstva. U svoje redove primali su i pojedine predstavnike vlastele, koji, uistinu, nisu obavljali nikakve funkcije u bratovštini. Razlog njihova primanja bio je dvojak: ili su to bili poslovni interesi vlastele, koja se također bavila, uz zemljišnu rentu, i drugim poslovima – trgovinom i novčarstvom pretežito, ili je preko njih aristokratska vlast stjecala uvid u rad ove bratovštine.

U bratstvu *antunina* bilo je bogatih ljudi i značajnih pojedinaca podrijetlom s izvangradskog područja Republike – iz *Cavtata*, *Konavala*,

⁵⁷⁰ DAD, Libro delle parti Confrat. dei sartori, 1674-1809.

⁵⁷¹ Među ovima je bilo i pravoslavnih iz zaleđa (kao “fratelli all’arte”).

Stona, Pelješca, Slanskog primorja i otoka. Među *antuninima* nalazimo i bivše plemstvo iz zaleđa, pretežito iz Hercegovine, ali i Bosne, te plemstvo iz drugih zemalja. Primani su također i bogati trgovci iz drugih mjesta i krajeva – *Perasta, Bara, Kotora, Ulcinja, Novog (Castel Nuovo)*. Bilo je i trgovaca iz prekomorskih zemalja (sa Zapada).

Za poznavanje povijesti dubrovačkih *antunina* posebno je značajna matica (*Matricola*)⁵⁷² ili *Statut* ove bratovštine, te genealogije dubrovačkih građanskih obitelji.⁵⁷³ Primanja u *antunine* obavljala su se na osnovi pravila sadržanih u spomenutom *Statutu*, na zasjedanjima Velikog kapitula. Isti organ birao je i rukovodstvo Bratovštine – gestalde, oficijale, festanjule, članove Malog kapitula, blagajnike, nadzornike. Tako se postupalo do pred kraj 17. i početak 18. stoljeća. Od tada državni organi Republike, upravo njezina vijeća, posebice Vijeće umoljenih, imali su presudan utjecaj na primanja u bratovštinu *antunina*. Čak se i izbor, glasovanjem, provodio u Vijeću umoljenih. Zboga toga su se u Vijeću umoljenih povremeno donosile nove uredbe u svezi s postupkom i uvjetima za primanje u ovu bratovštinu. U nekoliko prigoda donesene su gotovo posve nove uredbe. Tako je Senat 25. travnja 1778. usvojio Pravila o *antuninima* u 34 točke.⁵⁷⁴ Izvjesna korekcija tih Pravila izvršena je 15. svibnja 1778.⁵⁷⁵ U Senatu donijeta je 16. lipnja 1778. i odluka o izboru članova Malog kapitula.⁵⁷⁶ Nova i izmijenjena Pravila u 10 točaka donesena su u Malom vijeću 1. i 4. lipnja 1784.⁵⁷⁷

U bratstvo *antunina* primali su se pojedinci, često s pravom nasljeđivanja, ili su primane čitave obitelji. Broj je članova varirao, kako obitelji tako i pojedinačno primljenih. U načelu primanja nisu bila česta ni masovna. Bilo je iznimaka, u okolnostima kada su prilike, zbog smanjenja broja članova, to nalagale. Broj članova na zasjedanjima Velikog kapitula uobičajeno je bio veći od tridesetak. Ponekad je njihov broj bio veći, ali i manji od spomenutoga.

⁵⁷² DAD, XXII Fratrie, 1 Matricole, La matricola di Confraternita di San Antonio (dalje – Matricola antunina)

⁵⁷³ DAD, Famiglie Cittadine riconosciute del' ex Repubblica di Ragusa (dalje – Genealogija Čingrija)

⁵⁷⁴ DAD, Cons. Rog., No 187, f. 59'-66.

⁵⁷⁵ DAD, Cons. Rog., No 187, f. 59'-56.

⁵⁷⁶ DAD, Cons. Rog., No 187, f. 94'-95.

⁵⁷⁷ DAD, Cons. Min., No 107, f. 82'-84'.

Prema popisu iz 1673./4. godine, neposredno nakon *velike trešnje*, u Dubrovniku je bilo trideset pojedinaca antunina i četiri *antuninske* obitelji.⁵⁷⁸ Moglo bi se reći: ukupno 34 obitelji. Zbog njihova malog broja, što je bila posljedica žrtava te katastrofe, uslijedio je prijem novih članova, pojedinačno ili s potomstvom.⁵⁷⁹ Tako je na zasjedanju Velikog kapitula od 15. siječnja 1668. primljeno devet pojedinaca, a neki i nasljedno s potomstvom. Još su dva puta obavljena primanja na osnovi pravila “*Matricole*”, i to 24. siječnja 1700.⁵⁸⁰ i 17. siječnja 1706.⁵⁸¹ U sljedećem razdoblju, sve do utruća Republike, primalo se u *antunine* glasovanjem u Vijeću umoljenih. Tako je 1726. primljeno deset pojedinaca i obitelji.⁵⁸² Po jedna osoba primljena je u *antunine* 29. travnja 1733.⁵⁸³ i 1745. godine.⁵⁸⁴ Masovnije primanje u Senatu bilo je 28. siječnja 1750. Tom prilikom izabrano je devet pojedinaca s nasljednicima.⁵⁸⁵ Senat je 18. ožujka 1765. primio u red *antunina Miha Milišića*, austrijskog konzula u Dubrovniku.⁵⁸⁶ Nova primanja u *antunine* uslijedila su tek 80-ih godina. Tako je Senat 6. travnja 1782. primio tri pojedinca.⁵⁸⁷ Dvojicu pojedinaca primio je Senat 5. svibnja 1782.⁵⁸⁸ Jedna osoba prim-

⁵⁷⁸ DAD, Prep. XVII, No 1809, f. 5.

⁵⁷⁹ Tom prilikom su primljeni: Stefano Vitussa, Simomn Gleghievich, Marco Antonio Sabacci, Benedetto e Pietro Leonardi, Giulio Marini, Giuo Luca Antizza con figli, Andrea Paoli, Vincenzo e Francesco Volanti, Pasquale Primo (DAD, Matricola antunina, f. 160, cp.).

⁵⁸⁰ Primljen je Ivan Felice Elia Veselich (DAD, Matricola antunina, f. 173, cp.).

⁵⁸¹ Primljen je Ivo Natale Altesti (DAD, Matric. antunina, f. 173, cp.).

⁵⁸² Primljeni su: Natale e Pietro Boscouich, figli di Sig. D. Giovanni Regitano, fratelli Findela, Vincenzo Righi, Vincenzo Petrouich, Giovanni e Marino Michetich, Rugiero e Domenico Bettera, Michiele Balletini, Marino Maretellini, Stefano Basich (DAD, Cons. Rog., No 153, f. 89'; Matricola antunina, f. 176, cp.).

⁵⁸³ Primljen Pasquale di Matteo Bettondi (DAD, Cons. Rog., No 156).

⁵⁸⁴ Primljen Pero Čingrija i potomci (DAD, Cons. Rog., No 162).

⁵⁸⁵ Primljeni su: Petar Matin Ohmućević, Stjepan Bašić sa sinovima i nasljednicima, Blaž Petrov Stella sa sinovima, Ivan Nikolin Flori, Pavo Antunov Lazzari, Frano Nikolin Flori, Ivan Baldo Vicencov Skapić sa sinovima, Ivan Petrov Stella sa sinovima i nasljednicima Petrovim, Ivan Jakovljević Guska (DAD, Cons. Rog., 164, f.); Matricola, f. 97'.

⁵⁸⁶ DAD, Cons. Rog., No 176, f. 9; No 188, f. 19.

⁵⁸⁷ Primljeni su: Đuro Curić (“Giorgio Zurich, nostro Console e Dragomano”), Dott. Felice Beneveni, Nicolo Vodopich (DAD, Cons. Rog., No 190, f. 83', 84'; No 191, f. 86)

⁵⁸⁸ Bili su to: Antonio di Gio Kasilari i Marco Milli Boscouich (DAD; Cons. Rog., No 190, f. 84', 186); Matricola antunina, f. 97'.

ljena je u Senatu 22. lipnja 1783.⁵⁸⁹ i još jedna 26. lipnja 1784.⁵⁹⁰ *Ivan Gaspar Ohmućević Orebić* primljen je u Senatu 24. svibnja, a *Melkior Ivelja Ohmućević Orebić* i *Ivo Altesti* 4. prosinca 1793.⁵⁹¹

Početkom 19. stoljeća, u godinama pred utruće Republike, ušlo je u *antunine* još nekoliko uglednih pojedinaca. *Petar Stulli* primljen je 19. siječnja, a 23. ožujka 1802. *Antun Franov Liepoppilli* i *Frano Testi*.⁵⁹² *Niko Budmani* primljen je 26. ožujka, a *Jakov Bettondi* i *Nikola Sodrnja* 21. svibnja 1803.⁵⁹³ Koliko je poznato, posljednji je prije ukinuća Republike primljen u *antunine* *Miho Krtica*, 29. prosinca 1806.,⁵⁹⁴ a nekoliko osoba i nakon što je ona prestala postojati.⁵⁹⁵

6.1.1. Doseljenici u antuninima prije 1667. godine

Nazočnost hercegovačkih doseljenika i njihovih potomaka u bratstvu *antunina* može se konstatirati već u 15. stoljeću. Izvjestan ih je broj primljen tijekom 16. i 17. stoljeća, u vremenu prije *velike trešnje* 1667. godine. Bili su to, ponajviše, predstavnici nižeg plemstva, izbjeglice na teritorij Republike u vrijeme turskog zaposjedanja Bosne i neposredno nakon toga, a potom i Hercegovine. Među Hercegovcima primljenima u *antunine* nalaze se doseljenici iz Popova, Neretve, Stoca i Trebinja. Znatno broj dubrovačkih *antunina* potječe iz Bosne. Pregled *antuninskih* obitelji podrijetlom iz Hercegovine, donosi se ovdje abecednim redom.

Bratuli, prema dopuni Čingrijine Genealogije, bili su u srednjem vijeku “trebinjska vlastela” (*nobili da Trebigne*). Njihov dolazak u Dubrovnik situiran je u 1430. godinu. U *antunine* su primljeni 1665. godine. Međutim, *Bartolomeo di Marino Brattuli* spominje se kao *antunin* 1600. godine.⁵⁹⁶

Karmonda (*Carmonda*) je podrijetlom iz Ravnoga u Popovu. U Dubrovnik su pristigli 1400. Prvi je došao *Vukša Radoević*. Po njemu se njegov sin *Ivan* nazvao *Vukašinović*, a potom je za obiteljsko ime preuzeo

⁵⁸⁹ Riječ je o Petru Angelu Trombi (DAD, Cons. Rog., No 191); Matricola, f. 97'.

⁵⁹⁰ Primljen je Pero Liepoppilli (DAD, Cons. Rog., No 192, f. 91'); Matricola, f. 97'.

⁵⁹¹ DAD, Cons. Rog., No 200, f. 78', 100', 101, 164'.

⁵⁹² DAD, Cons. Rog., No 208, f. 138, 161; Matricola, f. 100', 101.

⁵⁹³ DAD, Cons. Rog., No 209, f. 51, 55; Matricola, f. 101.

⁵⁹⁴ DAD, Cons. Rog., No 210; Matricola, f. 101.

⁵⁹⁵ DAD, Cons. Rog., No 210.

⁵⁹⁶ DAD, Gen. Čingrija, f. 388'.

nadimak *Caramonda*. U *Matricoli antunina* prvi je 1515. upisan *Frano Vukšian*. Godine 1585. spominje se u “*Matricoli*” *Mate* Ivana *Karamonda*. *Ivan* i njegov brat *Martol* i Martolov sin *Matko* zabilježeni su u “*Matricoli*” 1600. i 1628.⁵⁹⁷ *Kresman* (*Cresman over Crispi*) potječu od Trebinja. Njihov dolazak u Dubrovnik negdje je oko 1540. godine.⁵⁹⁸

Obitelj *Facenda* prije se prezivala *Vukas*, i to po *Vukasu* “parlabuću”, rođenom u Popovu. U Dubrovnik su došli u 15. stoljeću. Po jednom podatku bilo je to 1430., a po drugome 1480. godine. Spomenuti *Vukas* se u Dubrovniku oženio Radosavom, kćeri Mija iz Konavala, služavkom u kući Marina Zuzzerija. U red *antunina*, po jednom podatku, primljeni su 1562., a po drugom 1667. godine.⁵⁹⁹ U “*Matricoli*” se prvi put spominju *Ivan* i sin mu *Marin* početkom 17. stoljeća. Osim njih u “*Matricoli*” su i Marinovi sinovi - *Dominik*, *Ivan*, *Martol*, te Martolovi sinovi – *Luka* i *Ivan*.⁶⁰⁰

Garljenović (*Garglieni*) podrijetlom su iz Luga u Popovu. U Dubrovnik su došli u 16. i primljeni su u *antunine* u 17. stoljeću.⁶⁰¹

Mioša su prema genealogijama “vlastela od Stoca” (*nobili da Stolaz di Bosna*). U Dubrovnik su došli godine 1376., u *antunine* su primljeni, prema nekim podacima, 1592. godine. Međutim, *Miho* Nikole Mioše spominje se u “*Matricoli*” 1577. i 1580. godine.⁶⁰²

Mišljenović – *Mišljeni* (*Misiglieni*) su “vlastela od Stoca” (*nobili da Stolaz di Bosna*). Primljeni su u *antunine* 1604. godine.⁶⁰³

Obitelj *Popović* rodом je iz Žakova u Popovu. U Dubrovnik su došli u 16. stoljeću. Bili su poslovni i uspješni trgovci. Članom *antunina* prvi je postao 1574. godine *Nikola*, sin Ivana Popovića iz Žakova,⁶⁰⁴ u maticama upisan 1597. godine u svezi s legatom. Ostavio je oporuku i legate bratovštinama *antunina* i *lazarina*.⁶⁰⁵

⁵⁹⁷ DAD, Gen. Čingrija, f. 373', 388. 388', 390'.

⁵⁹⁸ DAD, Gen. Čingrija, f. 2.

⁵⁹⁹ DAD, Gen. Čingrija, f. 388', 390, 391, 393.

⁶⁰⁰ DAD, Gen. Čingrija, str. 388'-393; *Matricola antuniuna*, f. 141, 162, 165, 166, 167, 169, 173, 176, 177, 178.

⁶⁰¹ DAD, Gen. Čingrija, str. 30. Kao oficijal u lazarinima spominje se 1583. Boško Rade Garljenović (*Matricola lazarina*, f. 35).

⁶⁰² DAD, Gen. Čingrija, str. 219; *Matricola antunina*, f. 75, 84, 142.

⁶⁰³ DAD, Gen. Čingrija, str. 219.

⁶⁰⁴ DAD, *Matricola antunina*, str. 124.

⁶⁰⁵ DAD, Test. Not., No 46, f. 28-29'.

Pribilovići su podrijetlom od Trebinja. Bilo ih je i na prostoru Neretve. U Dubrovnik su došli 1410. godine, u *antunine* su primljeni 1450. godine.⁶⁰⁶

Radovanović (*Radanović* – *Radatović*) su podrijetlom od Trebinja; vjerojatno su u Dubrovnik došli u 15. stoljeću. U *antunine* su primljeni 1540. godine.⁶⁰⁷

Zuzori (*Zuzorić*) bili su hercegovačka vlastela, podrijetlom iz Neretve (*nobili di Narenta*); u *antunine* su primljeni 1542. godine.⁶⁰⁸

Osim obitelji hercegovačkog podrijetla koje su postale članice *antunina*, u ovom najuglednijem dubrovačkom bratstvu bile su, prema genealogijama, i mnoge obitelji podrijetlom iz Bosne.⁶⁰⁹

6.1.2. Doseljenici u antuninima od 1667. do pada Republike

Od prije primljenih hercegovačkih doseljenika u bratovštinu *antunina* nakon velikog potresa u “*Matricoli*” se spominju *Karmonda*, *Krivososi*, *Facenda*. Čini se da su svi izumrli do kraja 17. stoljeća. U istom razdoblju nije bio primljen u ovu bratovštinu nitko od hercegovačkih doseljenika i njihovih potomaka. Tako je bilo i u prvih 25 godina 18. stoljeća. Tek 31. siječnja 1726. u *antunine* su primljeni *Božo* i *Petar*, sinovi Nikole *Boškovića*, doseljenika iz Orahova Dola, braća *Ruđerova*.⁶¹⁰ *Petar* je ubrzo umro. Stariji brat *Božo* bio je dugovječniji. Radio je kao službenik u dubrovačkoj Kovnici novca (*Zeccha*). U bratovštini *antunina* biran je na različite položaje. *Đuro Curić*, dubrovački konzul i dragoman u Carigradu, potomak *Curića* iz Popova, primljen je u *antunine* 6. travnja 1782. Novih primanja hercegovačkih doseljenika i njihovih potomaka u *antunine* nije bilo do ukinuća Republike.

6.2. Hercegovački doseljenici i njihovi potomci u bratovštini *lazarina*

Već je prije spomenuto da su dubrovački trgovci s Levanta osnovali 1531. godine posebnu bratovštinu posvećenu sv. Lazaru, svom zaštitniku. Zbog toga se i zvala Bratovština sv. Lazara (*Confraternita Santo Lazzaro*) ili,

⁶⁰⁶ DAD, Gen. Čingrija, str. 291.

⁶⁰⁷ DAD, Gen. Čingrija, str. 292.

⁶⁰⁸ DAD, Gen. Čingrija, str. 338.

⁶⁰⁹ U dubrovačkim genealogijama navode se obitelji iz Bosne: Bogdanovich, Clodorubovich, Casella, Glavich, Gradich, Jesussi, Luginich, Martini, Ocrugli, Primo, E(V)angelista.

⁶¹⁰ DAD, Cons. Rog., No, 153, f. 89^v.

jednostavno, *lazarini*. Pri osnivanju ova je bratovština, prije svega, bila namijenjena trgovcima koji su svoje poslovne aktivnosti obavljali na Levantu. U praksi to nije primjenjivano. Naprotiv, u svoje redove primala je pojedince ili čitave obitelji i drugih zanimanja, iz različitih društvenih slojeva, zvanja i položaja. Osim toga među njezinim članstvom nalaze se i trgovci i poslovni ljudi koji su poslovno djelovali na Zapadu. Tijekom vremena ova će bratovština biti podložna mijenama, zbog društvenih, gospodarskih i političkih promjena. Zbog toga će se izmijeniti i njezina unutrašnja struktura, i suzit će se društvena osnovica iz koje se regrutiralo članstvo *lazarina*. To, poglavito, vrijedi za 18. stoljeće i razdoblje do pada Republike.

6.2.1. Izbori u bratovštini *lazarina*

Članovi u bratovštinu *lazarina* birali su se na osnovi Pravila sadržanih u matici (*Matricola*) ove bratovštine.⁶¹¹ U nju su se upisivala imena izabranih članova i funkcionara – gestalda, oficijala, te članova Malog i Velikog kapitula. Osim Pravila bratovštine postojale su i posebne uredbe i propisi, koje su povremeno donosila državna vijeća Republike. Čin izbora, glasovanjem, obavljao se u Velikom kapitolu (*Maggiore Capitolo*). Takva je praksa bila na snazi sve do pod konac 17. i početak 18. stoljeća. Od tada, tijekom cijeloga 18. stoljeća do propasti Republike, izbor u bratovštinu *lazarina* obavljao se u Vijeću umoljenih (Senatu) glasovanjem. Tako je primanje u ovu bratovštinu postalo stvar državne vlasti, koja se sve više miješala u poslove strukovnih organizacija, pa tako i u rad bratovštine *lazarina*. Propisi i uredbe o prijemu u ovu bratovštinu mijenjali su se od prilike do prilike. Mijenjali su se upravo uvjeti za primanje. Vlast je to činila po svom interesu i procjeni što je u danom trenutku bilo najprobitačnije. Katkad su joj bili zanimljivi pomorski časnici, drugi put trgovci i financijeri, potom diplomatski predstavnici i visoki državni činovnici.

Važan izvor za poznavanje članstva bratovštine *lazarina* jesu zapisnici sa sjednica Velikog kapitula. Oni sadrže podatke o izboru članova, funkcionara i službenika bratovštine. Riječ je o izboru gestalda, oficijala, proku-

⁶¹¹ DAD, XXII. 1. 15, *Matricola della Confraternita di S. Lazzaro 1536*; Statut je objelodanio: K. VOJNOVIĆ, *Bratovštine i obrtne korporacije u Republici Dubrovačkoj od XIII do konca XVIII vijeka*, str. 97-129.

ratora, revizora, kapelana i članova Malog kapitula (*Minor Capitolo*).⁶¹² Uz spomenute i najvažnije knjige (*Matricola* i Knjiga Velikog kapitula) sačuvane su i neke druge, također važne za povijest *lazarina*.⁶¹³

6.2.2. Zanimanja članova bratovštine *lazarina*

U odjeljku “*Matricole*” *lazarina* koji se odnosi na upise članova funkcionara – *gestalda* i *oficijala*, doznaje se ponešto i o zanimanjima nositelja funkcija. Upisivanje zanimanja uz njihova imena nije bilo redovito. Naznaka zanimanja bila je redovitija u 16. i 17. stoljeću, dok je tijekom 18. stoljeća to bilo neustaljeno. Ipak, dostupni podatci pružaju dostatno argumenata za spoznaju strukture zanimanja članova *lazarina*. Tako uz imena spomenutih funkcionara, uz trgovce su i ova zanimanja: *armiraglio*, *banchiero*, *bechiero*, *capolare*, *fornario*, *lanario*, *pelipar*, *pelizzaro*, *orese*, *sartor*, *terssia*, *vetrario*. Tome treba dodati i *svećenike* i *kapelane*.⁶¹⁴

Do spoznaja o zanimanjima članova Velikog kapitula dolazi se iz upisa u “*Matricoli*”, ili iz drugih arhivskih vrela. Među članovima Velikog kapitula najviše je trgovaca, a potom slijede bankari i kožuhari. Ostala zanimanja manje su zastupljena. To su: *amadaro*, *amiraglio*, *banchiero*, *barbiere*, *bataio*, *battero*, *batidoro*, *botegaro*, *becharo*, *caligaro*, *capolaro*, *cimatore*, *drapiero*, *fornario*, *lanario*, *marinario*, *massaro*, *mercante*, *orese*, *patrun di brigantino*, *patrun di nave*, *peliparo*, *pentor*, *sartor*, *speciar*, *tentor*, *terssia*, *vetrario*, te zvanja *sacerdote*, *abbate*, *capellano*. Trgovci u ovom izboru prevladavaju, ali je znatan i broj bankara. Iza njih slijede – zlatari (*orefici*), *cimatori*, kožuhari (*pelizzari*), krojači, *speciari*.⁶¹⁵

Prema upisima članova *lazarina* u “*Matricoli*” u odjeljku “*Ostali*” (*I altri fratelli e sorelle*) moguće je konstatirati 52 zanimanja, odnosno profesije. Evo ih u abecednom redoslijedu: *amandaro*, *armiraglia*, *barbiere*, *banchiero*, *batidoro*, *bechiaro*, *bombardiero*, *buttigaio*, *caligaro*, *capitano*,

⁶¹² DAD, XXII – 2/3 – Fratrie – Capitoli e parti – Libro Capitolo Maggiore Confraternita di S. Lazzaro del 1671. in 1811.

⁶¹³ DAD, XXII. 4. 8 – Vacchetta della Confraternita di S. Lazzaro 1792-1811; XXII. 5. 3 – Libretto dei Testamenti della Confraternita di S. Lazzaro 1607-1772; XXII. 6. 16 – Maestro della Confraternita S. Lazzaro 1724-1810; XXII. 6. 17 – Giornale della Confraternita S. Lazzaro 1724-1811.

⁶¹⁴ DAD, Matricola S. Lazzaro, f. 32-36.

⁶¹⁵ DAD, Matricola S. Lazzaro, f. 46-52.

*capitano di nave, chramar, cimator, conopar, fabro, fornario, fruli, dragomano, drapiero, guardiano di sanita, lanario, librario, loiar, maistro di fabricha, marcaro, marinarius, mercante, miles, murator, naee (?), orefice (horefice), oresse (horesse), organista, parlabuch, patrone (patron de brigantino, patrone de nave), pelizar (pelicar, pelipar), picciar, pifare (svirač), sartore, schriuano, special e sanatore, specijar, stacunar, tentor, trombone, vendaro, te presbiter, sacrista, monache.*⁶¹⁶ U ovoj kategoriji “ostalnih bratima i sestara” zapažen je broj: *patruna, patrun di brigantino, patrone di naue, te kočuhara, zlatara, speciara, bojadisara* i drugih.

Uviđajući u cjelini strukturu zanimanja članstva bratovštine *lazarina* može se konstatirati da je bila raznolika i šarolika, osobito u 16. i 17. stoljeću. Takav sastav članstva posve je razumljiv. Trgovci na Levantu preuzimali su robu od obrtnika različitih struka, pa su s njima poslovno bili povezani, i posve je razumljivo da su i svoje poslovne partnere primali u svoju bratovštinu. Nema nikakve sumnje da su u svom poslovanju obavljali razmjenu i posredničku ulogu s trgovcima na Zapadu, i neke od njih primali u bratime. Naime, obilni trgovački promet s Levantom, u obadva smjera, morao je netko i financijski podržati. To su bili vlasnici novčanog kapitala (*banchieri*) koji su našli svoj interes u financiranju “levantinske” trgovine. Odatle i zapažena brojčana nazočnost bankara na rukovodnim položajima, posebno tijekom 16. stoljeća, u *lazarinima*. Bilo je godina kad su svi rukovodni položaji – gestaldi i oficijali, bili u njihovim rukama.

6.2.3. Transformacija Bratovštine u oligarhijsku udrugu i novi propisi o lazarinima u 18. stoljeću

U 18. stoljeću *lazarini* postaju udruženje istaknutih građana, činovnika, pomorskih kapetana i financijera, te diplomatskih predstavnika – ambasadora, konzula i dragomana. Proces transformacije kretao se u smjeru podržavljenja. Posljedica toga je potiskivanje uloge organa Bratovštine u odlučivanju, a jačanje državne regulative. To je uvjetovalo i pretvaranje Bratovštine u organizaciju privilegiranoga oligarhijskog sloja dubrovačkoga građanstva. Njemu je na osnovi materijalne moći bio dostupan svaki unosniji položaj i državna služba. Sredinom 18. stoljeća i u njegovoj drugoj polovici stvorili su se, može se bez dvojbe reći, zatvoreni obiteljski “krugovi”, međusobno čvrsto povezani. Bili su u pitanju, podjednako, rodbinske veze i poslovni

⁶¹⁶ DAD, Matricola S. Lazzaro, f. 72-77.

interes, ali i društveni prestiž. Potrebno je istaknuti da i primanja u ovu bratovštinu tijekom 18. stoljeća nisu bila česta, posebno ne masovna. Donekle je iznimka primanje izvršeno 1765. godine.⁶¹⁷

Posebna odredba o primanju pomorskih kapetana u *lazarine* donijeta je u Senatu 14. svibnja 1725. Izglasana je s 19 senatorskih glasova za i sedam protiv podnesenog prijedloga.⁶¹⁸ Po toj uredbi o imenovanju, usvojeno je pravilo o automatskom ulasku obitelji i njihovih potomaka – *kapetana i levantinskih trgovaca* u ovu bratovštinu. Naime, svi kapetani sudionici u povorkama pri svečanosti Sv. Vlaha postajali bi automatski *lazarini*, a s njima i njihovi nasljednici. To isto vrijedilo je i za vlasnike trgovačkih kuća (kompanija) na Levantu ili za one koji će to biti u sljedećih deset godina. Uredba od 14. svibnja 1725. derogirana je novom odlukom Senata od 14. ožujka 1743., koja se odnosila na *lazarine*. Ukinuta je i prethodna odluka koja je važila za red *antunina*. Istom odredbom naloženo je da se oni međusobno mogu ženiti samo unutar jednog ili drugog reda (bratstva).⁶¹⁹

Na sjednici Senata od 6. ožujka 1779., na prijedlog gradskih provizora od 25. veljače, donesena je nova dosta rigorozna uredba o prijamu u red *lazarina*. Ona sadrži ukupno 11 točaka s određenim propisom.⁶²⁰ Prema točki 1. pretendent na prijam u *lazarine* nije mogao biti obični radnik, ili onaj koji je to bio unatrag zadnjih deset godina.

Po drugoj odredbi pretenziju na prijam nije mogla istaknuti osoba koja nije raspolagala s najmanje od 5.000 dukata ili nekretninama iste vrijednosti u samom Gradu ili na području Republike. Po sljedećoj odredbi mogla je tražiti prijam osoba koja ima nekretnine u vrijednosti od 10.000 dukata ili da ima 5.000 dukata gotovog novca položenoga u Notarijatu ili Kancelariji. U oba slučaja obveza je bila prebivalište u Gradu ili predgrađima unatrag tri godine. Lazarinima su mogli postati i činovnici, tajnici i pisari nakon navršenih šest godina državne službe. Oni su, jednako tako, morali položiti zalag od 200 dukata za udaju kćeri ili njihov odlazak u samostan.

⁶¹⁷ Na ovoj sjednici Senata primljeni su: “Ioannes Altesti, Petrus Remedelli, filii mascili Nicolai Cingria, Balthasare Vasiglievich, Bartolomeus Garmogliesi, Michael Cingria, filii masculi q. Antonii Lupi, Damianus Bettondi, Pasqualis uxor Bettondi, Antonius Ban, Balthasare Dobroslavich, Bartolomeus Marini, Nicolaus Bratis, Georgius Sivrich, Simeon Gargich, filii masculi Lucae Milcovich, filii mascili Petri Petrovich”. Nije primljen Mihael Bogdanovich. (DAD, Cons. Rog., No 176, f. 90'-91)

⁶¹⁸ DAD, Cons. Rog., No 152, f. 101.

⁶¹⁹ DAD, Cons. Rog., No 151, f. 121.

⁶²⁰ DAD, Cons. Rog., No 187, f. 180'-183'.

Novu uredbu o primanju u *lazarine* donio je Senat 4. ožujka 1790. Sastojala se od devet točaka. Jedna od njih dopuštala je prijam u *lazarine* ako ta osoba ponudi državi određenu količinu žita (*tre quarti de voti*).⁶²¹

Jedna kraća odredba o prijamu u *lazarine* potvrđena je u Senatu 25. svibnja, odnosno 1. lipnja 1793. Po njoj su mogli biti primljeni samo najzaslužniji za Republiku.⁶²²

6.2.4. Doseljenici i njihovi potomci u bratovštini *lazarina* do 1667. godine

Godine 1531. izdvojili su se trgovci s Levanta u posebnu bratovštinu posvećenu sv. Lazu, popularno zvanu *lazarini*. Tek se od te godine može govoriti o primanju pojedinaca ili pojedinih obitelji u članstvo bratovštine *lazarina*. Neki dotadašnji članovi *antunina* zamijenili su svoje članstvo onim u novoosnovanoj bratovštini. U *lazarine*, uz Dubrovčane, birani su trgovci i osobe drugih zanimanja podrijetlom iz drugih zemalja i krajeva. Među njima je bilo i doseljenika iz susjedne Hercegovine.

Tako među *lazarinima* ima hercegovačkih obitelji koje su dobile dubrovačko građanstvo još u srednjem vijeku. To su npr. obitelji: *Dobrovojević* iz Neretve (*Dobrouoieulich de Narante*), *Dragoslavić* (*Dragoslauich de Narante*), *Dragoje* iz Popova (*Dragoe de Popovo*), *Nakoević* iz Neretve (*Nachoicich de Narante*), *Ostoić* iz Neretve (*Hostoich de Narente*), *Pribisalić* iz Neretve (*Pribisalich de Narente*), *Radašinović* iz Trebinja, *Radosalić* iz Neretve (*Radosalich de Narente*).

U 16. stoljeću primljena su u *lazarine* braća *Nikola* i *Mijo Popović*, sinovi Ivanovi, rodом iz Žakova u Popovu. Nikola je gestald 1575. godine.⁶²³ Obojica su ostavila oporuke. Nikolina oporuka⁶²⁴ od 16. kolovoza proglašena je 31. istog mjeseca 1582., Mijina od 16. srpnja 1597. proglašena je 28. listopada 1598.⁶²⁵ *Juraj* (*Giorgio*), sin *Nikole Popovića*, oficijal je 1597. i 1610. godine.⁶²⁶ *Rade Ivana Popovića* je oficijal 1606. godine.⁶²⁷ Isti Rade

⁶²¹ DAD, Cons. Rog., No 197, f. 28-30'.

⁶²² DAD, Cons. Rog., No 200, f. 91' i 92.

⁶²³ DAD, Matricola S. Lazzaro, f. 35.

⁶²⁴ DAD, Test. Not., 46, f. 28-29'.

⁶²⁵ DAD, Test. Not., No 50, f. 180-180'.

⁶²⁶ DAD, Matricola S. Lazzaro, f. 36, 37.

⁶²⁷ DAD, Matricola S. Lazzaro, f. 37.

Ivanov i Juraj Nikole Popovića bili su i članovi Velikog kapitula početkom 17. stoljeća.⁶²⁸

6.2.5. Doseljenici i njihovi potomci u bratovštini lazarina od 1667. do pada Republike

Neposredno po velikom potresu, po popisu iz 1673./4., u Dubrovniku je bilo ukupno 25 *lazarinskih* obitelji i 42 člana pojedinca.⁶²⁹ Među njima su i dvije otprije primljene hercegovačke obitelji – *Andrijašević* i *Čihorić*. Idući slijedom knjige zapisnika sa sjednica Velikog kapitula, na kojemu su birani funkcionari Bratovštine već 1671. nailazi se na imena hercegovačkih doseljenika članova ove bratovštine. Radi bolje preglednosti donose se abecednim redom njihova imena i imena njihovih potomaka.

U *lazarinima* je bilo više članova iz roda *Andrijašević*. Jedan od njih bio je *Andrija Andrijašević*. U zapisniku Velikog kapitula stoji: “Andria di Marco Andriasci”. Kada je primljen u bratovštinu, nije poznato. Međutim, na sjednici Velikog kapitula od 8. ožujka 1671. izabran je za prvog gestalda sa 11:5 glasova. Na isti položaj biran je 31. siječnja 1672. i 6. veljače 1675. Istom prilikom izabran je za festanjula. Za oficijala je predlagan na sjednici Velikog kapitula 29. ožujka 1678.⁶³⁰ *Ivo Andrijašević* bio je svećenik, pa je biran za kapelana *lazarina* na sjednici Velikog kapitula 31. siječnja 1672.⁶³¹ U zapisniku Velikog kapitula spominje se ponovno 19. ožujka 1707., kada je bio predložen za oficijala. U ovoj bratovštini je bio i trgovac *Marko Andrijašević*. Poslovao je na Levantu, a najviše u Prokuplju. Tako stoji u upisu njegova imena u “*Matricoli*” *lazarina*, a potvrđeno je i u drugim povijesnim vrelima. Član je Velikog kapitula 1542. godine.⁶³² *Nikola Andrijašević* sin je Juraja (Đure) Andrijaševića. Po zanimanju je trgovac na Levantu. Poslovao je u Prokuplju. Član je Velikog kapitula 1670. (?) i 1672. godine.⁶³³ *Ivan Andrijašević* sin je Ivana Andrijaševića i član je Velikog

⁶²⁸ DAD, Matricola S. Lazzaro, f. 50', 51'.

⁶²⁹ DAD, Prep. 17, No 1809, f. 3 i 4.

⁶³⁰ DAD, Libro Capitolo Maggiore Confr. S. Lazzaro, f. 1, 2, 10', 15; Maricola Confr. di S. Lazzaro, f. 42, 42'.

⁶³¹ DAD, Libro Capitolo Maggiore Confr. S. Lazzaro, f. 2, 71'; Matricola Cofr. di S. Lazzaro, f. 53.

⁶³² DAD, Matricola Confr. di S. Lazzaro, f. 51 i 52.

⁶³³ DAD, Matricola Confr. di S. Lazzaro, f. 51' i 52'.

Electio	
Supra numerum xvij Familiarum	
Joannes Mlozji	xxxiij q: xj
Petrus Remedelli	xxxi q: xvj
Filius masculi Nicolai Engria	xxxi q: jx
Balohazar Vafigliarich	xxxi q: x
Bartholomeus Jamogliczi	xxxi q: xj
Michael Engria	xxxi q: jv
Filius masculi q: Antonij Luyi	xxxi q: xvj
Jamjanus Bettondi	xxxi q: xij
Dasyualis lxx: Bettondi	xxxi q: x
Antonius Bar	xxxi q: jx
Balohazar Dobrosavich	xxxi q: xj
Bartholomeus Karini	xxxi q: viij
Nicolaus Pontis	xxxi q: xij
Georgius Livrich	xxxi q: vj
Simeon Jarglich	xxxi q: xij
Filius masculi Lucy Milcovich	xxxi q: xvj
Filius masculi Petri Lemovich	xxxi q: xij

Sl. 19. Izbor u bratovštinu lazarina u Senatu 1765. godine
(DAD, Cons. Rog., No 176, f. 9'-91)

kapitula 1707. godine.⁶³⁴ *Vicenc Andrijašević* član je Velikog kapitula u Bratovštini 1715. godine.⁶³⁵

U *lazarinima* je bilo i više *Boškovića*, kako iz Hercegovine, tako i Primorja. Posebno se ističe trgovac *Nikola Bošković*, rodом iz Orahova Dola u Popovu. Za člana bratovštine *lazarina* izabran je na Velikom kapitolu 4. ožujka 1690. s 18:7 glasova. Na istoj sjednici bio je jedan od trojice izabranih festanjula. Na sjednici Velikog kapitula 19. siječnja 1692. predlagan je za gestalda i prvog oficijala. U drugoj elekciji izabran je za drugog oficijala s 19:8 glasova. Za drugog gestalda u četvrtoj elekciji s 25:9 glasova izabran je 19. ožujka 1692., a za drugog oficijala s 18:7 glasova 26. veljače 1694. Godinu dana nakon toga (25. veljače 1695.) predlagan je za drugog i bio je izabran za trećeg gestalda s 16:7 glasova. Za prvog oficijala predložen je 24. veljače 1697., i bio je izabran za trećeg oficijala istom prilikom s 15:6 glasova.⁶³⁶ Nikola Bošković ostao je aktivan u *lazarinima* i u prvom desetljeću 18. stoljeća. Na zasjedanju Kapitula 22. veljače 1701. izabran je prvim gestaldom s 14:7 glasova, a 1703. za prvog oficijala. Za prvoga, potom drugog i trećega gestalda predlagan je 1704., ali nije bio izabran. Istom prigodom izabran je u Mali kapitul (*Minor Capitolo*) s 17:6 glasova. Na sjednici Kapitula 2. ožujka 1705. predlagan je za prvog i drugog, a izabran je za trećega gestalda s 18:9 glasova. Prvi oficijal postao je 1708. godine. Za trećega gestalda predlagan je 1708., a za prvoga i trećeg 1709. godine. Tom prigodom je izabran u Mali kapitul s 19:4 glasa. Bio je to posljednji izbor Nikole Boškovića na neku od funkcija u upravi *lazarina*.⁶³⁷ U sljedećem desetljeću – 1710., 1711., 1712., 1714. i 1717. predlagan je na različite funkcije u Bratovštini, ali nije bio izabran. Posljednji se put spominje 11. veljače 1720. predlagan za drugoga gestalda.⁶³⁸ Iz iznesenih podataka se vidi da je Nikola Bošković bio ne samo vješt, uspješan trgovac i poslovan čovjek već i vrlo aktivan u Bratovštini. Obnašao je malne sve funkcije u trajanju od gotovo dva desetljeća. Poodmakla dob i bolest sve su ga više udaljavale od djelovanja u spomenutoj bratovštini. Uslijedila je i njegova skora smrt 1721. godine.⁶³⁹ Njegov sin *Božo (Natale)*, član bratstva po naslijeđu, predlagan je

⁶³⁴ DAD, Matricola Confr. di S. Lazzaro, f. 53.

⁶³⁵ DAD, Matricola Confr. di S. Lazzaro, f. 53.

⁶³⁶ DAD, Libro Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 31', 33, 35', 39, 41', 50.

⁶³⁷ DAD, Libro Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 59, 64, 65', 66, 71, 72', 74, 75, 75'.

⁶³⁸ DAD, Libro Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 76', 77, 77', 81', 82', 84, 84', 88.

⁶³⁹ DAD, LMRT G, 1717-1722, f. 33'.

u članstvo Bratovštine na zasjedanju Velikog kapitula od 28. ožujka 1715. U zapisnicima Kapitula ne nalazimo zabilješku o njegovu prijamu. Vjerojatno je članstvo naslijedio po ocu Nikoli. Za oficijala je predlagan 1717. i 1718. Predlagan je za gestalda 1721. i za gestalda (dva puta) i oficijala 1722. Za gestalda je predlagan 1723. i 1724.; na zasjedanju Velikog kapitula imenovan je gestaldom s 13:6 glasova. Nakon tog izbora ne spominje se više u zapisnicima Velikog kapitula pri izboru na funkcije.⁶⁴⁰

U bratovštinu *lazarina* primljen je u Senatu *Matija Bošković*, 11. prosinca 1723., on i njegovi nasljednici, sa svim pravima koja uživaju *lazarini*.⁶⁴¹ U zapisnicima Velikog kapitula upisan je prvi put 24. veljače 1724., kad je bio predložen (dva puta) za gestalda. Predlagan je 1728. i 1729. za gestalda i oficijala, pa za gestalda i oficijala 1730., za gestalda i računskog nadzornika 1731., za gestalda i oficijala 1732. godine. Na zasjedanju Velikog kapitula 13. siječnja 1734. predlagan je za gestalda i izabran za oficijala sa 16:4 glasova. Zatim je za gestalda predložen 1738. i izabran na taj položaj 1741. godine, a za oficijala i revizora predlagan je 1745., za gestalda, oficijala i revizora 1746., za gestalda i revizora 1747. i gestalda 1749. godine.⁶⁴² Drugi put izabran je za gestalda 15. veljače 1750. Na to mjesto predložen je i 1752. godine. U četiri puta – 1752., 1754., 1756. i 1758. biran je za gestalda, a predlagan je na taj položaj 1765. i 1768. godine.⁶⁴³ *Marko Bošković* prvi se put spominje u zapisniku Velikog kapitula 18. veljače 1725. Za oficijala je predlagan 1728., a za gestalda i oficijala 1738. godine, pa za revizora i oficijala 1740., revizora 1741. i 1742. i gestalda 1743. godine. Imenovan je oficijalom 17. ožujka 1743. sa 17:3 glasa, a revizorem 1747. Predlagan je za gestalda 1747., 1749., 1750. i 1751. godine.⁶⁴⁴ *Petar Bošković* sin je Nikole Boškovića i brat spomenutog Bože. Prvi se put spominje na sjednici Velikog kapitula 2. travnja 1724., kad je bio predložen za gestalda. Imenovan je oficijalom 18. veljače 1725. s 21:9 glasova.⁶⁴⁵ *Ivan Bošković* je u

⁶⁴⁰ DAD, Libro Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 82', 84, 86, 90, 90', 91', 93, 93', 95, 95', 96'.

⁶⁴¹ DAD, Cons. Rog., No 151, f. 121.

⁶⁴² DAD, Liber Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 133, 134', 135, 135', 136, 137', 139, 142', 143.

⁶⁴³ DAD, Liber Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 95', 96', 103', 105', 108, 109, 110', 111, 114, 115, 117, 123, 123', 125, 125', 126, 126', 127.

⁶⁴⁴ DAD, Liber Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 99, 104', 114, 116', 117, 117', 118, 120, 120', 126', 129, 130, 130'.

⁶⁴⁵ DAD, Liber Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 96', 99.

zapisniku Velikog kapitula 24. travnja 1805.; izabran je za gestalda s 15:6 glasova.⁶⁴⁶

Baldo Dobroslavić sin je trgovca Ivana Dobroslavića, doseljenika iz Ravnoga u Popovu. U bratstvo *lazarina* primljen je u Senatu 8. ožujka 1765.⁶⁴⁷ U zapisniku Velikog kapitula prvi je put 16. ožujka 1766., kad je bio predložen za gestalda, i to se ponavlja 1773., 1774., 1778. i 1780., te za oficijala 1772., 1774., 1779., 1783., 1784. i 1791. godine.⁶⁴⁸ *Mate Dobroslavić* sin je trgovca Petra Dobroslavića, hercegovačkog doseljenika. Prvi je put u zapisniku Velikog kapitula 9. ožujka 1753., kada je bio izabran gestaldom s 14:7 glasova. Za oficijala je predlagan 1784., a izabran je gestaldom u veljači 1788. godine.⁶⁴⁹

Marko Grgić stariji je sin Šimuna Grgića, *lazarina* od 1765. godine, i Marije Poznanović. Marko je naslijedio po ocu članstvo u ovoj bratovštini. Na zasjedanju Velikog kapitula 31. siječnja predložen je za oficijala, a 17. travnja 1768. za gestalda. Oficijalom je imenovan 2. travnja 1770. godine. Za gestalda i oficijala predlagan je 1772., za oficijala 1773. i za gestalda 1775. i 1776. godine. Za oficijala je imenovan 16. veljače 1777., pa je ponovno predlagan za gestalda i oficijala 1778., pa gestalda 1779., 1780. i 1881. godine. Za gestalda je bio predložen 27. ožujka 1787. i tom prilikom bio određen za oficijala. Prvi put je gestald 1777., te ponovno 15. ožujka 1789. Predložen je na taj položaj 1797., a izabran je 13. ožujka 1799.⁶⁵⁰ *Šimun Grgić* sin je Grgura Nikolina Grgića iz Gabele. U red *lazarina* primljen je na sjednici Senata 8. ožujka 1765. s 21:13 glasova.⁶⁵¹ Članom Velikog kapitula postao je nakon izbora u Senatu.⁶⁵² U zapisnicima Velikog kapitula nema ga, čemu je razlogom Šimunova poodmakla dob i skora smrt 31. siječnja 1767.⁶⁵³ On je imao sedmero djece rođene u braku s Marijom Poznanović. Ostvario je rodbinske veze s lazarskim obiteljima: Baletin, iz koje

⁶⁴⁶ DAD, Liber Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 190.

⁶⁴⁷ DAD, Cons. Rog., No 176, f. 90'-91.

⁶⁴⁸ DAD; Libro Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 148, 156', 157, 160, 166', 168, 169, 170, 174, 176, 182'.

⁶⁴⁹ DAD, Liber Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 174, 179'.

⁶⁵⁰ DAD, Liber Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 151, 154', 156', 157', 162, 162', 164', 165, 165', 166, 168', 169, 169', 170, 171, 179, 180', 182, 186, 187; Matricola Confr. di S. Lazzaro, f. 54, 61, 61' i 62.

⁶⁵¹ DAD, Cons. Rog., No 176, f. 90'-91.

⁶⁵² DAD, Matricola Confr. di S. Lazzaro, f. 65.

⁶⁵³ DAD, LMRT G, f. 272'.

su se oženila oba njegova sina – Marko i Nikola, i obitelji Dobrosravić, udajom kćerke Lukrecije za lazarina Balda, i obitelji Marković, udajom kćeri Marije za “kancelijera” i lazarina Blaža. Rodbinski se vezao i za obitelj pomorskih kapetana - Kazilari. Uz sve to Šimun je bio i “titular” “povjerbe” (*fedeicommisso*) svog strica Marka Grgića.⁶⁵⁴ Nikola Grgić je sin lazarina Šimuna Grgića i brat spomenutog Marka Grgića. Dva je puta predlagan za gestalda i oficijala, 1790. i 1791. godine.⁶⁵⁵ Umro je 19. lipnja 1794.⁶⁵⁶

Jure (*Đuro*) Sivrić sin je mostarskog trgovca Nikole Sivrića, koji je poslovaio u Dubrovniku. Oženio se Anom Josipom, kćerkom Antuna Ivelje Ohmućevića iz Slanoga. U red lazarina, on i njegova obitelj primljeni su na sjednici Senata od 8. ožujka 1765.⁶⁵⁷ Otada je i članom Velikog kapitula,⁶⁵⁸ gdje je predlagan 27. siječnja i 17. veljače 1766. za gestalda, a za oficijala i revizora 1770. godine. Imenovan je gestaldom 17. veljače 1771. s 22:7 glasova.⁶⁵⁹ Za gestalda je predlagan 1775., 1776. godine i dva puta 1777. godine, a za oficijala 1779. godine. Umro je iznenadno 1791. godine.⁶⁶⁰ Baldo Sivrić je sin lazarina Jure Sivrića. Oženio se iz *lazarinske* obitelji, Jelenom, kćerkom Ivana Stelle iz Dubrovnika.⁶⁶¹ Za oficijala je biran 1794. godine.⁶⁶² Prvi je put predložen u Velikom kapitolu za revizora 25. veljače 1792. Za gestalda je biran više puta – 1799., 1802., 1805. i posljednji put predložen za taj položaj 11. ožujka 1810.⁶⁶³ Po struci je bio jurist, stalno u državnoj službi i koadjutor u Kancelariji u doba Republike. Umro je 1839. godine.⁶⁶⁴

Baldo Vasiljević sin je Jure Vasiljevića, mostarskog trgovca, i Marije Herbez.⁶⁶⁵ Rođen je 1729. godine.⁶⁶⁶ U red lazarina primljen je na sjednici

⁶⁵⁴ M. SIVRIĆ, “Obitelj Grgić iz Gabele“, str. 253-255.

⁶⁵⁵ DAD, Libro Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 182, 182'.

⁶⁵⁶ DAD, LMRT G, f. 305.

⁶⁵⁷ DAD, Cons. Rog., No 176, f. 90'-91.

⁶⁵⁸ DAD, Matricola Confr. di S. Lazzaro, f. 54.

⁶⁵⁹ DAD, Matricola Confr. di S. Lazzaro, f. 61.

⁶⁶⁰ DAD, Libro Capitolo Magg. S. Lazzaro, f. 162, 165, 165', 167, 169'.

⁶⁶¹ U maticama župa Grad, Pile i Gruž ne nalazimo upis vjenčanja.

⁶⁶² DAD, Matricola Confr. di S. Lazzaro, f. 62'.

⁶⁶³ DAD, Libro Capitolo Maggiore S. Lazzaro, f. 183, 187, 189, 190.

⁶⁶⁴ DAD, I. R. Tribunale in 1-a Istanza a Ragusa, Sez. “E” I-to No 1.

⁶⁶⁵ M. SIVRIĆ, “O nekim upisima hercegovačkih prezimena”, Hercegovina, 7, Mostar, 1987, str. 95

⁶⁶⁶ DAD, LB G, 1729-1758, f. 8.

Senata 8. ožujka 1765. s 33:11 glasova.⁶⁶⁷ Predložen je za gestalda 27. ožujka i izabran je 2. travnja 1770.⁶⁶⁸ Za oficijala je predlagan 1772., a za gestalda u više prilika – 1773., 1774., 1775., 1776. (dva puta) i 1777. godine.⁶⁶⁹ U Velikom kapitolu je 1765. godine.⁶⁷⁰ Umro je 1777. u 46. godini života.⁶⁷¹ *Josip Vasilj(ević)* sin je Petra Vasiljevića, Hercegovca podrijetlom, i Franciske Mate Markovića. Petar potječe iz ogranka Vasiljević-Stjepanović. Njegov otac Mijo i stričevi Valentin i Luka bili su poznati mostarski trgovci u Dubrovniku. Josip je u Senatu primljen u lazarine 1803. U zapisnicima Velikog kapitula spominje se 1810. i 1811., prilikom predlaganja za izbor na mjesto gestalda.⁶⁷² Umro je 1812. u 65. godini života.⁶⁷³

Iz pregleda je uočljivo da su hercegovački doseljenici i njihovi potomci trajno nazočni, bilo obiteljski ili pojedinačno, u ovoj uglednoj, snažnoj i društveno utjecajnoj dubrovačkoj bratovštini. Mnogi od njih bili su utjecajni i cijenjeni. Zbog toga su i birani na istaknutije položaje (gestaldi, oficijali) i upravne organe (Veliki i Mali kapitul) u Bratovštini.

⁶⁶⁷ DAD, Cons. Rog., No 176, f. 90'-91.

⁶⁶⁸ DAD, Matricola Confr. di S. Lazzaro, f. 61.

⁶⁶⁹ DAD, Libro Cap. Magg. S. Lazz., f. 157, 160, 162, 163, 164', 155'.

⁶⁷⁰ DAD, Matricola Confr. di S. Lazzaro, f. 54.

⁶⁷¹ DAD, LMRT G, 1769-1796, f. 124.

⁶⁷² DAD, Cons. Rog., No 209, f. 69; Libro Cap. Magg. S. Lazzaro, f. 192', 193.

⁶⁷³ DAD, LMRT G, 1796-1821, f. 121'.

7. OBIČAJI I ŽIVOTNE NAVIKE DOSELJENIKA

Općenito se može reći da su hercegovački doseljenici rado dolazili u dubrovačku sredinu i s njom se bez većih teškoća i suživljavali. Možda o tome najbolje govore same činjenice da su se oni okušali u gotovo svim područjima gospodarskog života Republike. Mnogi od njih polučili su i znatan uspjeh u svome gospodarskom djelovanju. Brzo urastanje u gospodarski život Dubrovnika omogućivalo je hercegovačkim migrantima da se integriraju i u društvene tijekove i u život nove sredine. Postizali su to izravni doseljenici, a pogotovo njihova djeca i potomstvo, bez obzira na to jesu li rođeni u starom kraju ili im je mjesto rođenja bio Dubrovnik. Valja istaknuti da je Dubrovnik svojom kulturom i načinom življenja privlačio došljake bez razlike odakle su pristizali. Nastojali su oni sve to oponašati u svakidašnjem životu i trajno usvajati kao način i stil vlastitoga odnosa prema svijetu.

Za potpuniji prikaz i vjerniju sliku o ovom pitanju bila bi prijeko potrebna dugotrajnija i posebna istraživanja. To u ovoj prilici, u ovako kompleksnoj temi, i nije cilj. Namjera je samo da se u osnovnim crtama upozori i na ovu stranu života hercegovačkih migranata. Pritom, zadržat će se, uglavnom, na nekim sferama života koje dostatno rasvjetljavaju i ovo značajno pitanje povezano s doseljenicima. Riječ je, prije svega, o sljedećem:

1. rodbinski odnosi i obiteljske veze, vjerski obredi – vjenčanje, krštenje, pogrebni običaji, kumovi i svjedoci,
2. obiteljska tradicija, onomastički sustav – osobna imena,
3. stanovanje, nošnja – odjeća i obuća, nakit i ukrašavanje,
4. običaji u nasljeđivanju – oporučivanje, ostavljanje legata, zasnivanje zaklada i “povjerbi”.⁶⁷⁴

⁶⁷⁴ O “povjerbama” u posebnom poglavlju.

7.1. Rodbinski odnosi, vjenčanja, krštenja i pogrebni običaji

Uvidom u matice dubrovačkih crkvenih župa, ali i spise dubrovačke kancelarije i notarijata doznaje se da su se hercegovački doseljenici često ženili djevojkama iz svoga starog zavičaja. Ali, to su činili i s djevojkama iz Dubrovnika, njegovih predgrađa i ostalih mjesta na teritoriju Republike. Među njima bio je znatan broj služavka koje su radile po kućama vlastele, bogatih građana, u kućama liječnika, kod crkvenih velikodostojnika, u samostanima i humanitarnim institucijama. Jednako tako i djevojke iz hercegovačkih doseljeničkih obitelji stupaju u bračne veze s osobama iz Dubrovnika i okolnih sela.

Nemali broj hercegovačkih doseljenika sklapao je bračne veze s djevojkama iz dubrovačkih sela iz: Primorja, Zatona, Rijeke, Šumeta, Brgata, Župe, Konavala, i s poluotoka Pelješca. Katkad su to bili djevojke i mladići doseljenika iz drugih krajeva – Kotora, Novoga, Perasta i iz raznih krajeva Bosne. Brojnost međusobnih brakova upućuje na zaključak da su doseljenici iz Hercegovine bili upućeni na međusobno povezivanje, ostvarujući to bračnim i rodbinskim odnosima, te poslovnim i društvenim vezama. Njihova povezanost ogleda se i u izboru kumova i svjedoka na vjenčanjima. Iz mnogih upisa u maticama očito je da je gotovo uvijek jedan od dvojice kumova na krštenju ili svjedoka na vjenčanju hercegovačkog podrijetla. Najčešće su kumovi i svjedoci birani između najbližih rođaka. Ima mnogo primjera kada su kumovi i svjedoci osobe iz vlastelinskih obitelji, iako ih je obično na samom činu krštenja ili vjenčanja zamjenjivao netko iz reda građana. Tu pojavu svakako treba povezivati s određenim poslovnim i posjedovnim odnosima.⁶⁷⁵

Slično je bilo i s pogrebnim običajima i pogrebnim ceremonijalom. Iz upisa umrlih vidi se da je bio običaj paljenja svijeća, a njihov se broj upisivao u maticama. To je bio znak poštovanja prema umrlom pretku, ali i znak obiteljske moći i društvenog prestiža. Iz oporuka hercegovačkih doseljenika doznaje se da su i oni, kao i domaći Dubrovčani, ostavljali legate za mise zadušnice – tihe, pjevane i gregorijanske. Činili su to za svoju dušu, za duše roditelja, braće i sestara, djece, kumova i prijatelja. I na tom primjeru se vidi očita prilagodba doseljenika domaćim običajima.

⁶⁷⁵ M. SIVRIĆ, "O nekim upisima hercegovačkih prezimena", Hercegovina, 1, Mostar, 1985, str. 145-6.

7.2. Obiteljska tradicija – osobna imena

Osobna imena hercegovačkih doseljenika i njihovih potomaka koja se nalaze u maticama i drugim spisima donekle se razlikuju od domaćih osobnih imena. Naime, mjere Tridentskog koncila⁶⁷⁶ u pogledu davanja svetačkih imena, prije su prodrle u dubrovačku sredinu nego na katolička područja u zaleđu. Zato je u onomastičkom sustavu hercegovačkih doseljenika i veća zastupljenost starih hrvatskih narodnih imena. To je više izraženo u 17. stoljeću. Postojao je ustaljeni fond osobnih imena donesen iz starog kraja. Postupno, pod utjecajem nove domaće sredine i proširenja rodbinskih veza, preuzimaju se i osobna imena iz domaće uporabne prakse. Davanje osobnih imena potomcima, u većini primjera, upućuje na poštovanje obiteljske tradicije. Ista imena prenosila su se na nove generacije. Tu pojavu nije teško uočiti posebno kod rodova koji su u Gradu prebivali više od dvjesto godina, poput Andrijaševića, Boškovića, Dobroslavića.

Popis osobnih imena hercegovačkih doseljenika i njihovih potomaka u drugoj polovici 17. stoljeća donosi se ovdje usporedo u izvornom praktičnom govoru svagdašnjeg komuniciranja i u pisanom latiniziranom ili talijaniziranom obliku, kakve i nalazimo u maticama i drugim spisima. Abecedni popis osobnih imena u drugoj polovici 17. stoljeća izgledao bi ovako:⁶⁷⁷ Ana (*Anna*), Andrija (*Andrea*), Anka (*Anca*), Ante (*Antonius, Antonio*), Anula, Anuška (*Anuscia*), Cyjetko (*Zuietco, Florio*), Dafina, Danoila, Dimitar (*Demetrius, Demetrio*), Dominik, (*Dominicus, Domenico*), Draško (*Drascho*), Jelena (*Elena*), Ilija (*Elias*), Fiora, Floria (*Cvjeta*), Florius (*Cyjetko*), Frana, Frano (*Franciscus, Francesco*), Gašpar (*Gasparus*), Grgo (*Gregorius*), Helena, Hilarion, Iva (*Giua*), Ivana (*Iuanna, Ioanna, Giuuanna*), Ivan (*Iuan, Ioannes, Giouanni*), Ivo (*Giua*), Jakov (*Jacou*), Jeluša (*Ieluschia*), Josip (*Josephus*), Jure-Đuro (*Georgius Giorgio*), Kata (*Catta*), Katarina (*Cattarina*), Klara (*Clara*), Konstantin (*Constatinus*), Kristo, Kristofor, Lovre (*Laurentius*), Luca, Lucia, Luka (*Lucca*), Lukrecija (*Lucretia*), Lupus, Mandalena – Manda (*Maddalena, Madda*), Margarita, Maria, Marino, Marinus, Marica (*Marizza*), Marko (*Marcus*), Mate (*Mattheus*), Matija (*Matthia*), Miho – Mijo (*Michele, Michaele*), Milan,

⁶⁷⁶ N. KAPETANIĆ i N. VEKARIĆ, "Utjecaj svetačkih imena na imenski sustav na području Dubrovačke Republike", *Anali*, XXVIII, ZPZ JAZU, Dubrovnik, 1990, str. 145-168.

⁶⁷⁷ M. SIVRIĆ, n. d., str. 146.

Mileta, Milica, Miloš (Milosch), Natal (Boško), Nika (Nicca), Niko (Nicco), Nikola (Nicolaus), Orsat, Orsula, Paskal (Pasqual), Pasco, Paula (Paola), Pavo (Pauo, Paulus), Petar (Pietro, Petrus), Rada, Rade (Radus), Radoje (Radoe), Rafael (Raphaelo, Raphaelus), Saba (Saba), Sebastian (Sebastianus), Stana, Stjepan (Stipan, Stephanus, Stephano), Tada (Thadea), Tadija (Tadia), Toma (Thoma), Tomasa, Tomica (Tomiza), Uršula, Valentin (Valentinus, Valentino), Vica (Vizza), Vicentije (Vicentius, Vincenzo), Vido (Vidus), Vidoje (Vidoe), Vito (Vitus), Vujica (Vuizza), Vuk (Vucho, Vucela).

Iz podataka u maticama lako je uočiti izraženu međusobnu povezanost hercegovačkih doseljenika, koja je postojala i prije. No, u tom smislu, oni nisu bili zatvoreni u svoj krug i svijet. Naprotiv, oni su se miješali i s domaćim svijetom iz raznih dijelova Republike. Kad je riječ o sklapanju bračnih veza, stječe se dojam da je najviše bračnih veza bilo s osobama iz sela Stonskog primorja i s Pelješca. Brojnošću njima su približne međusobne bračne zajednice koje su zasnovale osobe iz Hercegovine, zatim su brakovi sklopljeni s osobama iz Dubrovnika, njegovih predgrađa i obližnjih sela i područja – Zatona, Omble, Brgata, Šumeta i Župe, a tek potom bi slijedili brakovi s Konavljanima. Nailazi se i na bračne zajednice Hercegovaca s osobama iz krajeva pod mletačkom upravom, tj. iz Dalmacije (Neretva, Makarska, Korčula, Split).

Struktura osobnih imena potomaka hercegovačkih doseljenika u 18. stoljeću, koja su u maticama i arhivskoj građi, slična je već spomenutim osobnim imenima druge polovice 17. stoljeća. Osim imena donesenih iz starog kraja preuzimao se i znatan broj njih iz dubrovačke prakse. Tako se onomastički sustav mijenjao i proširivao, usporedo s prihvatanjem zatečenih običaja, navika i osobitosti.* Kao i prije, dosljedno se zadržala obiteljska tradicija davanju imena potomstvu po imenima bliskih rođaka i predaka. Nisu rijetki primjeri da su se djeci davala imena roditelja – majke ili oca. To se posebice prakticiralo u obiteljima s izraženim mortalitetom novorođene djece, gdje se također znalo novorođenome davati ime već umrlog djeteta. U takvim obiteljima običavalo se, ponekad, davati i više imena – dva ili tri, pa čak i po pet. U ovom su vremenu bila posebice raširena neka osobna imena. Od muških to su: *Ivan, Nikola, Ante, Mato i Stjepan*, a od ženskih: *Ana, Marija, Ivana, Magdalena, Katarina i Lucija*.

* Za imena i prezimena hipokorističnih obilježja, nastojalo se u njihovoj sklonidbi diferencirati ona podrijetlom hercegovačka od autohtonih s dubrovačkog područja, što je ponekad ostalo dvojbeno (npr. Mate/Mata, Mati/Matu i sl.).

7.3. Stanovanje, odijevanje – nošnja, nakit i ukrašavanje

Način stanovanja i svakidašnjeg življenja svakako je bio prilagođavan sredinama u koje su doseljenici pristizali. Iz povijesnih vrela doznaje se da su stanovali u unajmljenim kućama, ali i u vlastitima.⁶⁷⁸ Većina je nastojala, a mnogi su i uspijevali, steći i vlastiti dom. Ponetko je od njih imao i dvije kuće i prostor za obrt, trgovinu i druge potrebe.

Marko Grgić iz Neretve, trgovac na Levantu, potom u Dubrovniku, imao je više kuća u Gradu. Po dolasku u Dubrovnik oko 1690. kupio je zemljište i na njemu sagradio kuću i otvorio trgovinu. Oporukom je 1737. ostavio ženi Mariji na uživanje kuću za stanovanje s trgovinom blizu Sv. Roka, dvije kuće za trgovinu blizu gradske tržnice i jednu na Konalu. Po njezinoj smrti to je oporukom namijenio svom bratiću Šimunu, kao neotuđivo obiteljsko dobro.⁶⁷⁹ Trgovac *Marko Lazarević*, rodом s Hotnja, imao je u Gradu kuću za stanovanje, koju oporukom 1747. ostavlja svojoj ženi Kati, dok kućicu za rad (*casetta all' arte di Colorigna*) ostavlja svom nećaku Grgi Krešiću, koji mu je bio pomoćnik u trgovini.⁶⁸⁰ Više osoba iz obitelji *Dobroslavić* spominju se u Dubrovniku kao kućevlasnici. Svoju kuću u Gradu imao je *Petar Dobroslavić*, koju spominje u oporuci.⁶⁸¹ *Mate Dobroslavić*, pomorski kapetan, svoju kuću u Gradu ostavlja sestri Mariji, ženi Damjana Kojića, do kraja njezina života. Nakon toga bi pripala Matinu nećaku, kapetanu Andriji Miletiću.⁶⁸² Kuću na Konalu, blizu tvrđave Minčete, imao je i *Vito*, sin *Miloša Dobroslavića*.⁶⁸³ *Mijo*, sin *Ivana Dobroslavića*, bratić Milošev, posjedovao je kuću u Gradu.⁶⁸⁴ *Lučić Božo* također je bio vlasnik kuće u Gradu. Spominje ju u svojoj oporuci.⁶⁸⁵

Mostarac *Jure Milošević*, trgovac, imao je kuću u Dubrovniku. Braća *Matija* i *Miho Stjepanović*, trgovci iz Mostara, posjedovali su kuću u Dubrovniku.

⁶⁷⁸ O kući u Dubrovniku do XVII. stoljeća: R. JEREMIĆ - J. TADIĆ, "Prilozi za istoriju zdravstvene kulture starog Dubrovnika", IX, Beograd, 1938, str. 4-26.

⁶⁷⁹ DAD, Test. Not., No, f. 177: M. SIVRIĆ, "Obitelj Grgić iz Gabele u Dubrovniku", str. 245- 258.

⁶⁸⁰ DAD, Test. Not., No 78, f. 58'; M. SIVRIĆ, "Nešto o obitelji Lazarević s Hotnja u Dubrovniku", str. 199.

⁶⁸¹ DAD, Test. Not., No 58, f. 134-136.

⁶⁸² DAD, Test. Not., No 86, f. 76-77.

⁶⁸³ DAD, Test. Not., No 73, f. 222-222'.

⁶⁸⁴ DAD, Test. Not., No 73, f. 73'-74.

⁶⁸⁵ DAD, Test. Not., No 89, f. 19'-20'.

Trgovac *Mijo Sivrić* imao je dvije kuće – jednu na Pilama, a drugu na Pločama. Drugu je uključio oporukom 1747. u obiteljski “fedecommeso”, koji je glasio na njegova bratića Đuru Sivrića.⁶⁸⁶ Neki su svoje kuće izdavali drugima u najam. Tako *Mato Sivrić*, kirurg stonski, sklapa 8. svibnja 1756. ugovor o najmu svoje kuće, koja se nalazila pod samostanom redovnica sv. Marije u Dubrovniku, sa Sebastijanom Vendraminijem iz Venecije, u iznosu od 3 zlatna mletačka cekina.⁶⁸⁷ Zlatar *Petar Sokolović (stariji)* posjedovao je vlastitu kuću u Gradu.

Oprema i pokućstvo, kuhinjsko posuđe i stolni pribor, te skupocjeni predmeti bili su skromni i ne tako brojni. Takvi su bili i kućanski predmeti u dnevnoj uporabi. O kućnom namještaju, pokućstvu, odjeći i nakitu, pružaju nam najviše podataka oporuke hercegovačkih doseljenika, ali i drugi spisi dubrovačke kancelarije i notarijata.⁶⁸⁸ *Stana Markova* iz “Murlakije” od kućanskih predmeta nabraja u oporuci: “vjedro od bakra”, “bakarni kotlić” i “pećnicu”. *Jela Rajičević* u oporuci spominje “tengericu” (dublja bakrena ili emajlirana posuda).

O nošnji i načinu odijevanja moguće je dati samo neka zapažanja. Sigurno je da je u nošnji bilo elemenata iz starog kraja, ali i onih koje su doseljenici preuzimali iz, za njih, nove, dubrovačke sredine. Bilo je odjevnih predmeta za koje se u spisima naznačuje da su izrađeni “na turski način”. Ukrašavanje i nakit bili su zastupljeni na odjeći kao sastavni dio nošnje i ures tijela. Od odjevnih predmeta u oporuci *Katarine Ćorković* spominje se “koret od raše” i “džuba od raše”, te još neka odjeća. U oporuci *Jele Rajičević* navodi se “skutić vezeni”.

Kad je u pitanju ženski nakit, podatke o tome pružaju oporuke ženskih osoba – posebno služavki, kojih je u Dubrovniku s područja Hercegovine bilo u većem broju.⁶⁸⁹ Tako se u oporuci *Jele Ćorković* iz Popova, služavke Ivana Petrovića, kirurga, spominje zlatnina i srebrnina: zlatna dugmad, naušnice, srebrni ukras za glavu, biserne ogrlice, pozlaćeni štapići.⁶⁹⁰ I *Katarina Ćorković* iz Popova, služavka Tome Ivanovića, dubrovačkog prezbitera, raspolaže zlatnim i srebrnim nakitom. U njezinoj su oporuci zlatne naušnice, zlatni prsten, zlatne i biserne ogrlice.⁶⁹¹ U oporuci *Stane Markove*

⁶⁸⁶ DAD, Test. Not., No 79, f. 181'-183.

⁶⁸⁷ DAD, Diversa de foris, No 173, f. 140'.

⁶⁸⁸ O pokretnim predmetima i nekretninama riječ je u drugim poglavljima ovog rada.

⁶⁸⁹ Vidi: poglavlje o zanimanjima, podnaslov “Kućna i druga posluga”.

⁶⁹⁰ DAD, Test. Not., No 86, f. 38-38'.

⁶⁹¹ DAD, Test. Not., No 84, f. 97'-98.

iz “Murlakije” spominje se samo srebrnina bez naznake konkretnih predmeta.⁶⁹² *Ana Moro* iz Popova imala je dva zlatna prstena i zlatnu ogrlicu. *Jela Rajičević* iz Kijeva Dola, služavka kod liječnika Petra Tome Bogašinića, imala je zlatni prsten s ružičastim kamenčićima, zlatne naušnice s kristalom.⁶⁹³ Iz izloženih primjera vidi se da je većina služavka bila u službi uglednih i imućnih ljudi – liječnika, kirurga i svećenika. Zato je, vjerojatno, i njihova imovina bila nešto bogatija.

Nema sumnje da su i žene iz drugih staleža raspolagale sličnim vrijednostima. *Ana*, žena Mije *Dobroslavića* 1707. posjeduje koraljnu ogrlicu, par bisernih naušnica i koralnu krunu sa zlatnim zrcima. *Kata Matuško-Lazarević*, žena veletrgovca Marka Lazarevića, u svojoj oporuci 1751. spominje ogrlicu i par zlatnih naušnica u vrijednosti od 100 dukata, što joj je, kako kaže, za ljubav darovao njezin muž Marko.⁶⁹⁴

7.4. Običaji u nasljeđivanju – oporuke, legati, zaklade

Hercegovački migranti usvajali su i mnoge druge običaje i navike iz domaće dubrovačke prakse, temeljene na osnovama obiteljskog i nasljednog prava.⁶⁹⁵ Tako su običavali ostavljati oporuke u državnom Notarijatu i lokalnim kancelarijama knežija i kapetanija. Na taj su način rješavali pitanja obiteljskog i nasljednog prava, kako su to činili i domaći ljudi. Oporuke su ostavljali mnogi, počevši od najbogatijih do onih koji su bili gotovo siromasi. Po uzoru na neke domaće obitelji, pojedini bogatiji hercegovački doseljenici oporukom su uređivali povjerbe (*fedecomesso*), neotuđiva obiteljska dobra, koja su ostavljali svojem potomstvu za njihov materijalni boljitak i sigurnost.⁶⁹⁶ Osim toga oporučno su ostavljali legate za najrazličitije nakane i zasnivali humanitarne zaklade i crkvene “beneficije”.

Jedan crkveni “beneficij” pod nazivom *Cappellania laica* oporučno je 1747. utemeljio trgovac *Marko Lazarević* kod rektora Bratovštine isusovaca u Dubrovniku.⁶⁹⁷ Riječ je o novčanom legatu za govorenje svetih misa, a

⁶⁹² DAD, Test. Not., No 75, f. 108'.

⁶⁹³ DAD, Test. Not., No 78, f. 128'-129'.

⁶⁹⁴ DAD, Test. Not., No 79, f. 120; M. SIVRIĆ, “Obitelj Lazarević s Hotnja u Dubrovniku”, str. 200-201.

⁶⁹⁵ O obiteljskom pravu u Dubrovniku: V. BOGIŠIĆ, “Glavnije crte obiteljskoga prava u starom Dubrovniku”, Rad, JAZU, knj. V, Zagreb, 1868, str. 123-149.

⁶⁹⁶ Vidi: poglavlje o “povjerbama”.

⁶⁹⁷ DAD, Test. Not., 78, f. 57-58'; M. SIVRIĆ, n. d., str. 198-9; M. VANINO, “O prihodima Dubrovačkog kolegija”, Vrela i prinosi, 11, Sarajevo, 1940, str. 96.

kao čin “Blagog djela” (*Opera pia*), kako i sam Marko u oporuci ističe. U pogledu spomenutog “beneficija” s osobitom naklonošću i pravom prvenstva, Marko je preporučio nasljednike svog brata Jure, sina Pave Lazarevića, a po muškoj liniji. I svaki budući izbor svećenika na to mjesto, u svezi s Markovim srođnicima, trebao je odobriti aktualni Rektor, a na preporuku biskupa trebinjsko-mrkanske biskupije. Sličan legat Marko je ostavio i svom još živućem bratu – don Andriji Lazareviću, svećeniku i generalnom vikaru trebinjsko-mrkanske biskupije, namijenjen za govorenje svetih misa u nekom od mjesta trebinjsko-mrkanske biskupije, a po njegovu izboru.

Na jednak način kao i njezin muž Marko, tako i *Kata Matuško–Lazarević* u svojoj oporuci 1751. naširoko govori o crkvenom beneficiju. Istina, to ona čini na nešto izmijenjen način, kod druge instance, i uz sudioništvo drugih aktera. Ona je zapovjedila svojim skrbnicima da na osnovi izloženoga u njezino ime zamole biskupa Trebinja i Mrkana da on, kada bude pogodno, u ime Crkve i na slavu Boga, moleći se za spas njezine duše i duše njezina muža Marka, osnuje jedan crkveni beneficij (*Beneficio Ecclesiastico, o sia Cappellania Ecclesiastica*), na račun kapitala koji ostavlja i daje na raspolaganje.⁶⁹⁸ Oporučiteljica, dalje, ističe da joj je želja prije svega da se taj beneficij (*Beneficio ecclesiastico*) osnuje i uredi, a potom da njim upravlja svećenik don Josip, sin Mile Pažina, koji je rođen u trebinjskoj biskupiji. Neki polog slične namjene ostavio je i don Andrija Lazarević kod dubrovačkog nadbiskupa msgr. Pugliesija, o čemu naznačuje u svojoj oporuci 1775./8. godine.⁶⁹⁹

Pjesnikinja *Anica*, kći Nikole i sestra Ruđera Boškovića, oporučno je uredila 1804. veliku osmodijelnu zakladu. Dva njezina dijela odnose se na obitelj Bošković iz Orahova Dola, rodnog mjesta njezina oca Nikole.⁷⁰⁰ Jedan se zove “Zaklada Nikola Bošković i nasljednici” (*Fondo Nicolo Boscouich e discendenti*), namijenjena za školovanje i izobrazbu nadarenih iz obitelji Bošković. Drugi se dio zove “Potribitim potomcima obitelji Bošković” (*Ai poveri della famiglia Boscouich*).⁷⁰¹ Zaklada *Anice Bošković* bila je aktivna cijelo vrijeme austrijske uprave. Dijelovima Zaklade namijenjene obitelji Bošković koristili su se mnogi iz drugih obitelji u Popovu rodbinski povezani s Boškovićima.

⁶⁹⁸ DAD; Test. Not., No 79, f.120-120'.

⁶⁹⁹ DAD, Test. Not., No 83, f. 13'-14', 15-16'.

⁷⁰⁰ DAD, Test. Not., No 89, f. 170'-174'.

⁷⁰¹ DAD, Archivium “Opera pia”, Registro generale Fondazioni di Ragusa, f. 200.

Distribuzione agli Azionari, opia Distribuzione Passiva
Fondazione, ricevuta anno foglia di Nicolo / Pag. 200 del Registro Generale

PAG. 15

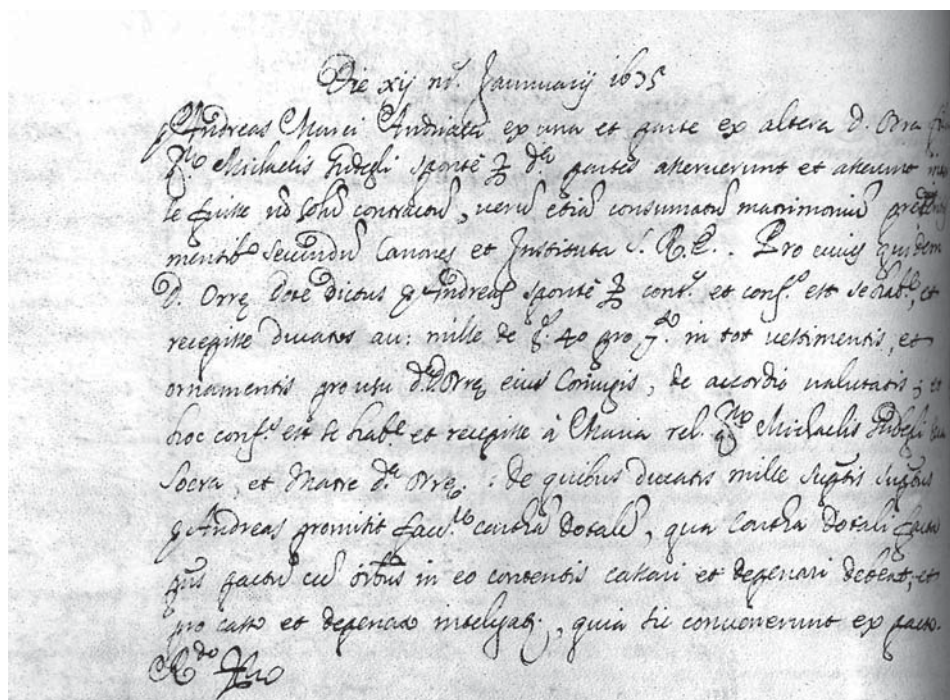
PAGINA del registro generale	INDICAZIONE DELL'ARTICOLO	Anno debito		PAGINE relative, del registro degli azionarij	CONTAMENTI		IMPORTO	
		Fiorini.	car.		Articolo del giornale	D A T A .	Fiorini.	car.
1	182 Conf.							
2	184	69	45					
3	187	19	22					
4	188	126						
5	886							
6	913	23	15					
7	916							
	somma totale	236	22 ¹ / ₂					
	che va fuori nel mese seguente							
1 a)	al fido de' Religiosi	57 ¹ / ₂						
1 b)	alle melle d'Oleone	15	30					
1 c)	alla Chiesa della S. Demio	3	6					
1 d)	a Braccio di via e Spandano	25	50					
1 e)	a P. de S. Francesco	37	12					
1 f)	a Poveri della famiglia Rosavici	51	22 ¹ / ₂		(alle S. Francesco più poveri malati)			
1 g)	alle povere famiglie di S. Antonio							
	(S. Lazzaro)	51	22 ¹ / ₂		(...) di S. L. famiglia -			
1 h)	alle povere famiglie allungate a							
	Congregazione	51	22 ¹ / ₂		(...) più poveri vergognosi			
	Somma	236	22					

Sl. 21. Sedmodijelna zaklada Anice Bošković s dva dijela ostavljena obitelji Bošković u Orahovu Dolu 1804. godine

7.5. Ženidbeni ugovori i prćija – miraz (dota)

U Dubrovniku je bio običaj sklapanja matrimonijalnih ugovora između budućih supružnika, ili nekoga drugog u njihovo ime. To se činilo u državnom Notarijatu kao privatnopravni akt.⁷⁰² Takve ugovore sklapale su i osobe iz Hercegovine nakon dolaska u Dubrovnik, i to međusobno ili s osobama iz Grada, predgrađa ili iz drugih dijelova Republike. Tu maniru usvojili su dosta rano, a prakticirali su je trajno do pada Republike.

U seriji “Pacta matrimonialia” nalazi se znatan broj ženidbenih ugovora koji se odnose na osobe iz Hercegovine. Spomenit će se neki od njih. Tako je šest ženidbenih ugovora iz obitelji *Andrijašević*: *Marka Andrijaševića* iz Popova, trgovca u Prokuplju, s Paulom, kćeri Stjepana Petrova Gleđevića,

Sl. 22. Ženidbeni ugovor Andrije, s. Marka Andrijaševića, i Orse, k. Mije Gudelja, 1675. (DAD, P. M., No 13, f. 52')

⁷⁰² Na to se odnosi serija: DAD, XXXIII. Pacta matrimonialia (dalje – P. M.), sačuvana od 1417. do 1745, odnosno 1801. u 14 volumena.

26. listopada 1611., *Nikole* s Matijom Marinovom 19. travnja 1623., *Marka* i Kate, kćeri Frane Gleđevića, 21. veljače 1647., *Mije Markova* i Marije Petra “krznara” 15. veljače 1655. i ser *Andrije Marka Andrijaševića* i D. Orse, kćeri Mije Gudelja, 12. siječnja 1675.⁷⁰³ *Petar Dragojević* iz Trebinja (*de Tribunii habitator Ragusii*) zaključio je ženidbeni ugovor 20. listopada 1543. s Milahnom, kćeri Bogdana Pavlovića iz Glavske.⁷⁰⁴ *Vladislav Đurđević* iz Žurovića, stanovnik na Pločama, ugovorio je ženidbu s Jakušom Ivanović s Ploča 23. veljače 1543.⁷⁰⁵ *Marko Lukin* (*Murlacus di Golubinaz*) u Popovu ugovorio je brak s Katom, kćeri Boška “caporalis”, 28. travnja 1656.⁷⁰⁶

Mate Đure Miškovića iz Zažablja sklopio je ugovor 22. kolovoza 1713. s Lukrecijom, kćeri Nikole Đorkovića (*de hac civitate*).⁷⁰⁷ *Nikola Miljenović* iz Popova ugovorio je ženidbu 20. kolovoza 1563. s Anom Ivanovom.⁷⁰⁸ *Stjepan Kristov* (*fabro lignarius*) ugovara brak 24. studenog 1592. i 19. siječnja 1602. s *Cyjetom* iz Popova, nekad služavkom “di fioche” udovice Nikole de Menze.⁷⁰⁹ *Mijo Radi* iz Popova ugovara 8. kolovoza 1620. ženidbu s Katom neodređenog podrijetla.⁷¹⁰ *Frano Radatović* (*moscator*) i *Frana Nikole Radoevića* iz Popova utanačili su ugovor 26. svibnja 1526.⁷¹¹ *Antun Radovanović* iz Vitaljine i *Dragna Markova* iz Popova ugovorili su brak 25. srpnja 1572.⁷¹² *Petar Ivanov Somunello* iz Graca zaključio je 2. lipnja 1621. ženidbeni ugovor s Perom, kćeri Ivana Paskova (*calafatus de Stagno Parvo*).⁷¹³

U tijesnoj svezi sa spomenutim ženidbenim ugovorima su i *mirazi* ili *prćije*, zvane službeno “dota”. Riječ je, također, o privatnopravnom aktu kojim se u pismenom obliku u državnom Notarijatu ostavlja ili prima miraz (prćija), tj. “dota” od djevojčinih roditelja, katkada braće ili nekih drugih

⁷⁰³ DAD, P. M., No 11, f. 170', No 12, f. 26, 95, 127, No 13, f. 52.

⁷⁰⁴ DAD, P. M., No 8, f. 3.

⁷⁰⁵ DAD, P. M., No 7, f. 133.

⁷⁰⁶ DAD, P. M., No 12, f. 135.

⁷⁰⁷ DAD, P. M., No 14, f. 12'.

⁷⁰⁸ DAD, P. M., No 9, f. 60'.

⁷⁰⁹ DAD, P. M., No 12, f. 222, No 11, f. 100.

⁷¹⁰ DAD, P. M., No 12, f. 13'.

⁷¹¹ DAD, P. M., No 6, f. 58.

⁷¹² DAD, P. M., No 9, f. 171'.

⁷¹³ DAD, P. M., No 12, f. 15.

rođaka ili staratelja.⁷¹⁴ Bio je to prastari dubrovački običaj da djevojka, prilikom udaje, iz roditeljskog doma donese i određenu opremu. Miraz su činili – osobna imovina (odjeća), vrijedni ukrasni predmeti od zlata i srebra, druge vrijedne stvari, novac i nekretnine – kuće i zemljište. Vrsta i vrijednost miraza ovisila je prije svega o imovnom stanju, ali i ugledu i društvenom rangu obitelji. Ta je pravna materija i zakonski regulirana već u dubrovačkom Statutu iz 1272. godine.⁷¹⁵ Da bi dovele ovaj običaj na razumnu mjeru i izbjegli moguća pretjerivanja, vlasti Republike donosile su i ograničavajuće mjere. Tako je u Velikom vijeću ozakonjena i posebna uredba “Ordo limitationis dotium” 15. ožujka 1446.⁷¹⁶ i tzv. “Limitatio dotis” u Malom vijeću 2. siječnja 1549.⁷¹⁷

Ugovore o mirazu u kojima su Hercegovci sudionici u pravnoj radnji susreću se dosta rano u knjigama dubrovačkog Notarijata. Spomenut će se neki iz vremena nakon potresa 1667. Tako je *Radoje Bogdanov* iz Popova 1692. primio “dota et parchivio” za ženu Mariju, kćer Mije Milića, kovača, u iznosu od 600 zlatnih dukata.⁷¹⁸ *Petar*, sin Mile *Dobroslavića*, za Katu Mije Bogišića, udovicu Petra Pavlovića, također iz Popova, primio je 1693. miraz od 1.000 dukata.⁷¹⁹ *Luka*, sin *Jure* iz Mostara, primio je 14. svibnja 1694. za Margaritu, kćer Luke Trojanovića iz Omble, od svoje punice Maruše 100 dukata.⁷²⁰ *Božo Andrijašević* primio je 21. veljače 1695. 150 dukata za Mariju, kćer Rade Banovića.⁷²¹ *Nikola Ivanov*, kožuhar iz Bosne, primio je miraz 13. veljače 1695. za Mariju, kćer Kate Cvjetkove.⁷²² *Boško Petrović* iz Popova primio je miraz 7. kolovoza 1695. za Mariju Marka Petrova iz Omble.⁷²³ *Gabriel Miloradović* za Paulu, udovicu Ivana Metkovića iz Risna, kćer Antuna Bettere trgovca, uzima 16. siječnja 1697. “ducatis auri mille”.⁷²⁴ *I Ilija Miletin* iz Popova primio je 27. lipnja 1712. polog za miraz za svoju

⁷¹⁴ Na toj osnovi nastala je serija: DAD, XXII, Liber Dotium Notariae od 348. do 1812. u 22 volumena (dalje - L. D. N.).

⁷¹⁵ Statut grada Dubrovnika iz 1272., knj. IV, c. IV, DAD, Dubrovnik, 1990, str. 138-139.

⁷¹⁶ DAD, Liber viridis, cap. 371; DAD, L. D. N., No 14, b. f. 1-5.

⁷¹⁷ DAD, L. D. N., No 14, b. f. 5-7.

⁷¹⁸ DAD, L. D. N., No 17, f. 60.

⁷¹⁹ DAD, L. D. N., No 17, f. 60'.

⁷²⁰ DAD, L. D. N., No 17, f. 64.

⁷²¹ DAD, L. D. N., No 17, f. 63'.

⁷²² DAD, L. D. N., No 17, f. 64'.

⁷²³ DAD, L. D. N., No 17, f. 67.

⁷²⁴ DAD, L. D. N., No 17, f. 69.

zaručnicu i buduću ženu Mariju.⁷²⁵

Damjan Kojić iz Popova primio je 22. lipnja 1751. na ime “dote” i miraza 130 zlatnih venecijanskih dukata od Andrije Dobroslavića, za Mariju, svoju ženu.⁷²⁶ *Đuro Filipović* iz Popova (*peliparius*) primio je “dotu” 28. rujna 1745. za Anicu, kćer Marina Kaluđera (*Caloghiero*) na ime miraza dukate, kuću i mnoge vrijedne predmete.⁷²⁷

Luka Primorac iz Jasenice primio je 130 dukata “pro dota et parchivio” 16. siječnja 1753. za svoju ženu Mariju, kćer Stjepana Sivrića, od njezine braće Mate i Antuna.⁷²⁸

Grgo Ivana Sokolovića iz Popova primio je 26. prosinca 1742. “dotu” za Stanu, kćer Đure reč. Janjičarića iz Filioppolja, nekad služavku Marka Andrijaševića, sofijskog nadbiskupa, u iznosu od 100 zlatnih venecijanskih dukata.⁷²⁹ *Mate Tome Šebića* primio je “dotu” 11. rujna 1751. za Magdalenu, kćer *Mije Knežića* iz Gabele, a od njegove udovice Katarine iz drugog braka Mijina, odnosno majke Magdalenine, a koju je uplatio njezin polubrat Đuro Jučić.⁷³⁰ *Boško Nikole Stankovića* iz Popova primio je 20. listopada 1753. “dotu” za Mariju Jakova Putnikovića.⁷³¹ *Petar Nikole Ilinića* (*barbitonsor*), primio je 29. lipnja 1770. “dotu” za Madu, kćer *Petra Bana* iz Popova, od njezina skrbnika Nikole Bana u iznosu od 480 dukata.⁷³² *Lovro Antuna Gleda* primio je “dotu”, koja se sastojala od novca i drugih stvari, 23. srpnja 1772. za Katarinu, kćer Đure Ivanovića reč. Zvona.⁷³³ *Vito Bajić* iz Strmice u Popovu primio je 14. svibnja 1787. “dotu” za Jelicu, kćer Stjepana Novakovića, u iznosu od 200 dukata.⁷³⁴

Boško Jurin Jurić iz Mostara primio je “dotu” i miraz u iznosu od 400 zlatnih dukata za *Tadijanu*, kćer pok. *Luke Vasiljevića* iz Međugorja u Hercegovini. Iznos je darovao nećak od brata *Valentin Stjepana Vasiljevića* iz istog mjesta 10. kolovoza 1701.⁷³⁵ *Petar*, sin *Petra Vasiljevića*, 24. travnja

⁷²⁵ DAD, L. D. N., No 18, f. 14.

⁷²⁶ DAD, L. D. N., No 19, f. 4.

⁷²⁷ DAD, L. D. N., No 18, f. 42'.

⁷²⁸ DAD, L. D. N., No 19, f. 5.

⁷²⁹ DAD, L. D. N., No 18, f. 39'.

⁷³⁰ DAD, L. D. N., No 19, f. 5.

⁷³¹ DAD, L. D. N., No 19, f. 6'.

⁷³² DAD, L. D. N., No 20, f. 2.

⁷³³ DAD, L. D. N., No 20, f. 19'.

⁷³⁴ DAD, L. D. N., No 20, f. 19'.

⁷³⁵ DAD, L. D. N., No 18, f. 3.

1739. primio je 373 zlatna venecijanska dukata za ženu Franu, kćer Mate Markovića.⁷³⁶ *Mate Vasiljević* primio je miraz za svoju ženu D. Teodoru, kćer Nikole Mirkovića 23. veljače 1793.⁷³⁷

Baldo Dobroslavić primio je 14. ožujka 1777. "dota e pachivio" za *Lukreciju*, kćer *Šimuna Grgića*, od njezine braće – Marka i Nikole, u iznosu od 2.275 dukata.⁷³⁸ *Ivan Previšić (magister muratis)* primio je 5. studenog 1805. miraz za Mariju, kćer Đure Kiričića (*Chiricich*).⁷³⁹ Karlo Martelli iz Ancone primio je 18. veljače 1806. miraz za ženu *Anu*, kćer *Gašpara Radića* iz Popova. *Baldo Sivrić* primio je 1. kolovoza 1807. miraz za ženu Jelicu, kćer Ivana Stelle "starijega".⁷⁴⁰

7.6. Povjerbe (*fedecomesso*) – neotuđiva obiteljska dobra

Povjerba (*fedecomesso*) ili fidekomisna institucija vuče svoje podrijetlo iz robovlasničkog sustava. Preuzelo ju je i srednjovjekovno feudalno društvo. Riječ je upravo o nasljednom obiteljskom dobru koje se ni na koji način ne može otuđivati, bilo prodajom, zalogom, mirazom i slično. Nasljeđuje se po načelu primogeniture. To znači da ga nasljeđuje najstariji sin "titulara" povjerbe. Doduše, na samom začetku utemeljenja povjerbe mogla su biti i dvojica ili više "titulara" istodobno. Jednako tako utemeljitelj povjerbe može i šire razraditi i utvrditi načela budućeg nasljeđivanja. Ono može biti po samo muškoj, ali i po ženskoj liniji nasljeđivanja. Nasljednik i budući "titular" može biti iz neke druge, utemeljitelju *fedecomessa* rodbinski bliske obitelji. Takva je praksa bila i na primjerima u dubrovačkim okolnostima.

Svrha povjerbe je trajnije osiguranje materijalne osnovice za sigurniju egzistenciju i opstanak obitelji. To je osobito važno u posebnim okolnostima kad obitelj iz bilo kojih razloga dođe u svojevrсну krizu.

Povjerbe su se u doba Dubrovačke Republike, ali i nakon tog vremena, temeljile na oporukama (legatima) testatora. U oporuci je bilo naznačeno koja su dobra, pretežito nepokretna, ali i druga, pa tako i novčana, određena

⁷³⁶ DAD, L. D. N., No 18, f. 38'.

⁷³⁷ DAD, L. D. N., No 21, f. 10.

⁷³⁸ DAD, L. D. N., No 20, f. 10.

⁷³⁹ DAD, L. D. N., No 22, f. 12.

⁷⁴⁰ DAD, L. D. N., No 22, f. 17.

kao trajna i neotuđiva. U oporuci je često određena, što je već dijelom i naglašeno, *fedecommissa* supstitucija, odnosno povjerbena zamjena. Supstitucijom “titulara” obvezuje se oporučitelj, utemeljitelj povjerbe, da pravodobno, prije svoje smrti, odredi buduće nasljednike i “titulara” kojem dalje povjerava primljeno nasljedstvo.

Koliko je poznato, prvi *fedecommissa* u Dubrovniku je utemeljio *Skočibuha Tomaso Stjepanov* 1557. godine.⁷⁴¹ Iz 16. stoljeća (1571.) je i povjerba koju je utemeljio *Sorgo Giorgio Paskalov*.⁷⁴² U 17. stoljeću utemeljen je veći broj povjeraba. Utemeljitelji su bili: *Tomas Biscaino Vicenzov* iz 1617., *Florio Zlatarić* iz 1627., *Blaž Veselić Matin* 1629., *Jelena Giangradović* 1647., *Biagio Girolamo Gondola* 1749., *don Petar Ivelja Ohmućević* 1675., *Nicolo Raffaele Gozze* 1670., *Vladislavo Luca Gozze* 1674., *Benedetto Primi Marinetti* 1686. i *Luca Vladislavo Gozze* 1699. godine.⁷⁴³

Tijekom 18. i 19. stoljeća utemeljene su nove povjerbe na području Republike. Riječ je o ovima: *Orsola ud. Giorgio Tudisi* 1703., *Marko Tomasov Bassegl* 1705., *Raffaele Vladislavo Gozze* 1707., *Jelena v. de Martolizza de Zamagna Cerva* 1708., *Luca Nicolo Sorgo* 1714., *Cristoforo Vlaichi* 1724., *Matteo di Giorgio Lallich* 1725., *don Nocolo di Tommaso Negrini* 1729., *Francesco Rogacci* 1731., *Giovanni Marino Gozze* 1744., *Vicenzo Righi* 1747., *don Stefano Vranković (Franković-Vlahović)* 1747., *Luca di Girolamo Bonda* 1756., *Marino Matteo Zamagna* 1762., *Luca Nicolo Sorgo*, *Francesco Domenico Ghetaldi* 1762., *Marino Pietro Sorgo* 1770., *Monte Savino Luca Pozza* 1774., *Marco Giovanni Sorgo* 1774., *Luca di P. Domenico Bona* 1778., *Pietro Papi* 1785., *Pietro Milić* 1788., *Cattarina v. Božović Subašić* 1789., *Raffaele di Pietro Lupi* 1797., *Michele di Giovanni Luca Zuzzeri* 1800., *Giovanni Biagio di Marino Bona* 1806., *Natale Zucchini* 1809. i *Pasquale di Giovanni Vodopić* 1813. godine.⁷⁴⁴ Je li bilo još utemeljenih povjerbi u vrijeme Republike, u ovom trenutku nije moguće utvrditi. Možda neke od njih nisu bile u funkciji.

⁷⁴¹ DAD, Test. Not., No 41, f. 157-160.

⁷⁴² DAD, Test. Not., No43, f. 147'-155.

⁷⁴³ DAD, Registro dei Fedecommissi, f. 1-11 (No 1-12).

⁷⁴⁴ DAD, Registro dei Fedecommissi, f. 13-35 (No 13-42).

7.6.1. Povjerbe doseljenika i njihovih potomaka

Među utemeljiteljima “povjeraba” bilo je i pojedinaca rođenih u Hercegovini, a nastanjenih u Dubrovniku, ali i onih koji su rođeni u Dubrovniku, a hercegovačkog su podrijetla. I te su povjerbe utemeljivane na jednak način kao što su to činili rođeni Dubrovčani, tj. temeljem oporuke u javnom notarijatu. Nakon smrti oporučitelja i utemeljitelja povjerbe nasljednik i “titular” bio je dužan, zajedno sa skrbnicima (*eppitropi*) i izvršiteljima (*esecutori*), poduzeti potrebne pravne radnje i izvršiti registraciju povjerbe. To se obavljalo u Državnoj kancelariji Republike. Nakon toga čina povjerba je ozakonjena, te je kao takva podlijevala *fedecommeso*-odredbama o neotuđivosti. Koliko je poznato, u funkciji je bilo, u doba Republike, šest povjeraba koje su utemeljili Hercegovci ili njihovi potomci u Dubrovniku. Bile su to povjerbe:

- *Mrše Nikole* iz Čepikuća, poznate pod dvojnim nazivom *Andrijašević-Mrše (Andreassi-Marse)*,
- *Marka i Šimuna Grgića* iz Gabele,
- *Marka Lazarevića* s Hotnju u neumskom kraju,
- *Mije Sivrića* iz Mostara,
- *Balde Dobroslovića*, podrijetlom iz Ravnog u Popovu,
- *Mate Zvone (Campanelli)*, podrijetlom iz Trebimlje u Popovu.

Moguće je da su oporučno utemeljivane i još neke druge povjerbe hercegovačkih doseljenika, a da nisu bile u funkciji. Razlog tome je, najčešće, bila smrt “titulara” i nedostatak nasljednika. U tom slučaju povjerba bi se “gasila” i primjenjivalo se krajnje rješenje koje je utemeljitelj odredio. Obično je to bio legat nekoj crkvi ili samostanu, ili kakvoj humanitarnoj instituciji.

Za kratkotrajne francuske uprave, na području bivše Dubrovačke Republike prije uspostavljeni *fideicommesni* sustav bio je narušen. Napoleonov “Code Civil” člankom 896. zabranjuje instituciju *fedecommeso*.⁷⁴⁵ O tome je donesena i posebna noticija na osnovi “Dekreta” (*Decreto di Francia*) od 30. rujna 1811. U članku 44. uređena je ta materija. Bilo je to u skladu s intencijama građanskog društva o slobodnom prometu nekretnina.

Prestankom francuske i uspostavom austrijske vlasti promijenio se i odnos prema tom pitanju. Austrija se nije olako i brzo upuštala u primjenu radikalnih mjera. Posebice ne na području bivše Dubrovačke Republike.

⁷⁴⁵ “Code Civile” donesen je 1804. Percipiran je u pravni sustav mnogih zemalja.

Tu su vladali specifični pravni sustavi, osobito u obiteljskom i nasljednom pravu, te zemljišno-imovinskim odnosima. U tom je duhu i "Notizia" baruna Tomašića od 15. rujna 1817., kojom se okrug dubrovački izuzima od ostalih u provinciji Dalmaciji kad su u pitanju povjerbe.⁷⁴⁶

Novim propisima koje su austrijske vlasti donosile u sljedećem razdoblju bile su pravno obnovljene i uređene povjerbe i *fedecommesso*-sustav na području dubrovačkog okruga 1832. godine.⁷⁴⁷ Novi "pretres" stanja *fideicommesso*-dobara na području dubrovačkog okruga izvršen je 1852. godine u skladu s novim propisima i zakonima o ustrojstvu sudova, ali i uređenjem i konkretne materije.⁷⁴⁸ Posljednji "pretres" stanja povjerbi na prostoru dubrovačkog kotara izvršen je 1898. godine.⁷⁴⁹ Razlog su bili novi zakonski propisi i promjene u organizaciji i ovlastima sudova.

U Kraljevini SHS povjerbe su ukinute Ustavom iz 1921. godine.⁷⁵⁰ Do potpunog pravnog rješenja moglo je doći tek nakon donošenja "Zakona o razrješenju porodičnih fideikomisa" od 10. srpnja 1934.⁷⁵¹ U FNRJ (SFRJ) nije bilo ustavno priznato *fedekomisno* pravo, i ono je u cijelosti usklađeno s normama nasljednog prava.

Jedna od najstarijih povjeraba je ona obitelji Andrijašević-Mrše. To dvojno prezime nastalo je ženidbom, pa i takav naziv povjerbe. Andrijaševići su podrijetom iz Rupnog Dola u Popovu. Riječ je o uglednoj i znamenitoj obitelji. Davala je u tursko doba, iz svojih redova, i lokalne knezove. Obitelj je, kako je već istaknuto, dala i dvojicu biskupa (*fra Dominik*, biskup skadarski, i *don Marko*, biskup nikopaljski i nadbiskup sofijski), te više svećenika i redovnika (*fra Vital*, *don Vicenc* i *don Ivan*). Tu je povjerbu stvarno utemeljio *Nikola*, sina *Ivana Mrše*, oporukom od 4. lipnja 1657. Sam čin uređenja povjerbe uslijedio je 29. lipnja 1695.⁷⁵² Sastojala se, prije

⁷⁴⁶ DAD, Tribunale collegiale civile e criminale in 1-a Istanza a Ragusa, Normali - Noticie, No 16, 127/6, 786, 15. 9. 1817.

⁷⁴⁷ Prema stanju iz 1832. godine postojale su na području dubrovačkog okruga 42 "povjerbe" (*fedeicommesso*).

⁷⁴⁸ Prema stanju iz 1852. godine nije bilo bitnijih promjena u pogledu brojčanog stanja na prostoru dubrovačkog okruga.

⁷⁴⁹ Prema stanju iz 1898. godine nastale su izvjesne promjene u vlasništvu "povjerbi", zbog izumiranja nasljednika u dotičnoj obitelji, pa su rodbinski - udajom ili ženidbom prelazile u vlasništvo drugih obitelji.

⁷⁵⁰ Ustav Kraljevine SHS iz 1921. godine

⁷⁵¹ "Službene novine", 1934.

⁷⁵² DAD, Test. Not., No 72, f. 56-57'.

svega, od mnoštva zemljišnih parcela na području Republike, najviše u Primorju i Stonu.

Inicijalni utemeljitelj povjerbe obitelji *Grgić* je trgovac *Marko*, rodom iz Gabele u Hercegovini.⁷⁵³ Legat je ostavio oporukom 1737. godine.⁷⁵⁴ Sam čin osnivanja povjerbe Marko je ostavio u obvezu svom sinovcu *Šimun*u, sinu njegova brata *Grgura Grgića*. Šimun je to i učinio svojom oporukom 1776. godine.⁷⁵⁵ Nasljednici povjerbe po Šimunovoj odluci bili su njegovi sinovi – *Marko Grgur* i *Nikola Grgić*. Istom oporukom Šimun je odredio i drugu uvjetnu varijantu naslijeđa po ženskoj liniji. To je dolazilo u obzir ako njegovi sinovi – Marko Grgur i Nikola ne bi ostavili svoje zakonite nasljednike po muškoj liniji. Tada bi naslijeđe prešlo na potomstvo po ženskoj liniji. Kada je umro Marko Grgur, stariji Šimunov sin, naslijeđe je prešlo na njegova brata *Nikolu*, mlađega *Šimunova* sina. I Nikola je, kao i njegovi prethodnici, odredio oporučno buduće naslijeđe neotuđivih dobara po muškoj i, eventualno, i ženskoj liniji.⁷⁵⁶

*Marko Lazarević*⁷⁵⁷ rodom s Hotnja u Hercegovini, imućni trgovac u Dubrovniku, prije svoje smrti, nemajući djece, želio je svoje imanje, u prvom redu nekretnine, ostaviti u obliku povjerbe nekom od bliskih srodnika. Izbor je pao na njegova bratića *Grgu Lazarevića*. To je Marko učinio oporučno testamentom iz 1747. godine.⁷⁵⁸ Kakva je bila sudbina te povjerbe, nije posve znano. Čini se da nije bila u funkciji; nije bila obnovljena u doba austrijske uprave.

Trgovac *Mijo Sivrić*, rodom iz Mostara, utemeljio je povjerbu oporukom iz 1747. godine⁷⁵⁹, koja je glasila na “titulara” *Juru Sivrića*, Mijina sinovca, sina njegova brata Nikole, također trgovca u Dubrovniku. Sam čin utemeljenja izvršen je 1759. godine. Spomenutu povjerbu činila je jedna kuća u Gradu s vrtom, voćnjakom i cisternom za vodu. Po oporučnoj odredbi Mije Sivrića povjerba je prešla na Jurina sina Balda. Zbog iznenadne smrti Jure nije ostavio vlastitu oporuku. Nakon Baldine smrti 1834. godine povjerba je prešla na njegove sinove – Antu i Nikolu. Nakon njihove smrti

⁷⁵³ M. SIVRIĆ, “Obitelj Grgić iz Gabele u Dubrovniku”, str. 245-258.

⁷⁵⁴ DAD, Test. Not., No 76, f. 176-179'.

⁷⁵⁵ DAD, Test. Not., No 80, f. 238'-241.

⁷⁵⁶ DAD, Test. Not., No 89, f. 46'-48.

⁷⁵⁷ M. SIVRIĆ, “Obitelj Lazarević s Hotnja u Dubrovniku”, str. 199.

⁷⁵⁸ DAD, Test. Not., No 78, f. 56-60'.

⁷⁵⁹ DAD, Test. Not., No 79, f. 181'-183.

baštinici su bile Baldine kćeri – Ana, Marija i Jelena. Godine 1903. povjerba je sudskom odlukom pretvorena u novčanu vrijednost, koju je na ime *Jele Sivrić* položio Jere Pugliesi, brat bilježnika Antuna. Smrću Jelene Sivrić 1909. godine, posljednjeg potomka Baldina, ugasila se i obitelj Sivrić u Dubrovniku. Tako je i sama povjerba izgubila svoj prvotni smisao.

Baldo Dobroslavić, lazarin od 1765., potomak je hercegovačkih doseljenika Dobroslavića iz Ravnog u Popovu. Sin je Ivana Dobroslavića, kožuhara i trgovca, te sinovac don Damjana Dobroslavića. Povjerbu je utemeljio oporukom 1805.; registracija joj je izvršena 1807. godine.⁷⁶⁰ Činila su je nepokretna dobra – kuće i zemljišne parcele u raznim dijelovima Republike. Obnovljena je u doba austrijske uprave. Nasljedstvom je prelazila na više obitelji. Po ženskoj liniji, udajom Baldovih sestara – Magdalene, Marije, Ane i Lukrecije – na obitelji – Marković, Krešić, Andrijašević i Ivanović. Udajom Katarine, kćeri Ivana Krešića i Marije Dobroslavić, za Ivana, sina Luke Bone, povjerba je prešla i na tu obitelj. Preko obitelji Krešić i Ivanović, orodavanjem, udjela u naslijeđu ove povjerbe imale su i obitelji Tromba i Sodrnja.⁷⁶¹ Jednu je povjerbu utemeljio trgovac *Mato Zvono (Campanelli)*, sin Frane, rodом s Trebimlje u Popovu. Utemeljio ju je oporukom iz 1798. godine.⁷⁶² Glasila je na njegova sinovca *Kristu Zvonu (Campanelli)*, pomorskog kapetana. Povjerba je bila u funkciji u doba austrijske uprave.

Iz prikaza običaja i navika doseljenika iz Hercegovine vidi se da su se oni prilagođivali novoj sredini. Poprimali su postupno gotovo sve običaje i navike Dubrovčana. Ogledalo se to u načinu stanovanja, odijevanja, u vjerskim običajima, u stjecanju nekretnina i druge imovine, te u nasljeđivanju i oporučivanju. S toga su se i osjećali kao pravi Dubrovčani, pa se tako i odnosili prema sredini u kojoj su živjeli, djelovali, stvarali obitelji i stjecali imovinu. Ovo i nije idealna slika njihova položaja. Nekada je bilo i netrpeljivosti, kada je to sam život nametao. Ipak se mora priznati da su im bila dostupna mjesta u gotovo svim oblastima ljudske djelatnosti, sukladno vladajućem društvenom poretку i političkom okviru.

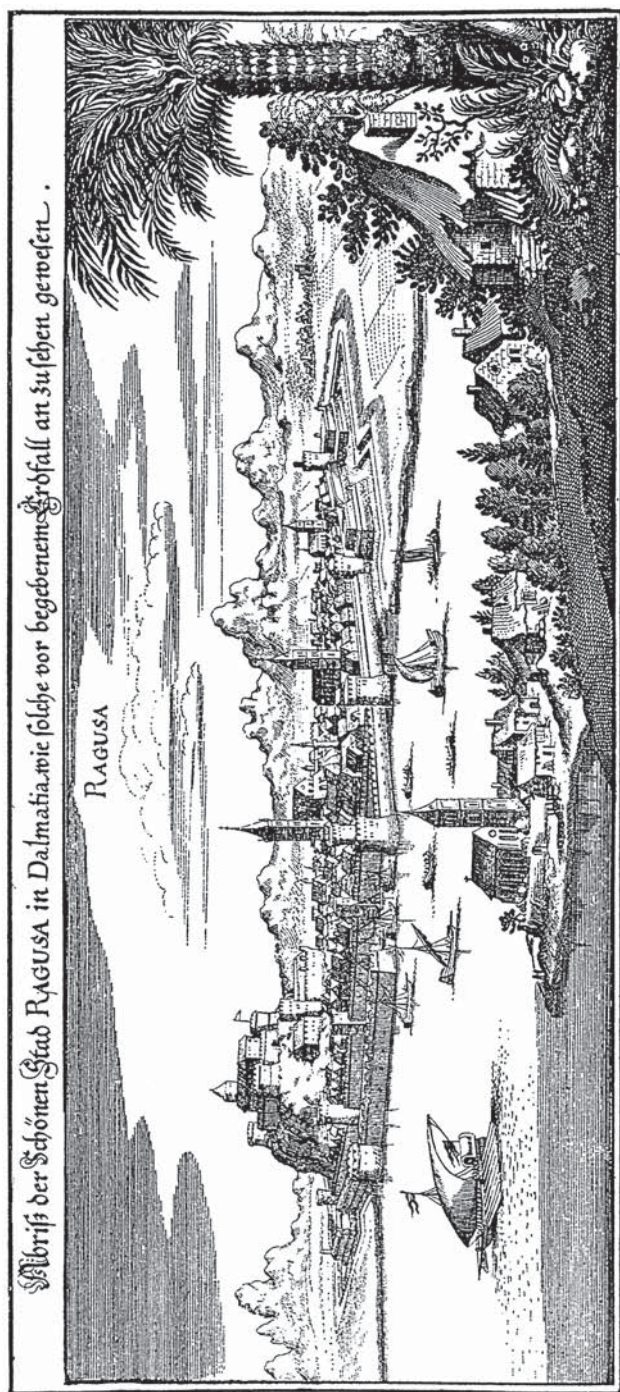
⁷⁶⁰ DAD, Test. Not., No 90, f. 121-126.

⁷⁶¹ DAD, I. R. Tribunale circolare a Ragusa, F. 48/98, Genealogija.

⁷⁶² DAD, Test. Not., No 89, f. 68.

***8. HERCEGOVAČKI RODOVI
U DUBROVNIKU, U PREDGRAĐIMA PILE I GRUŽ
I NA IZVANGRADSKOM PROSTORU***

Sl. 23. Dubrovnik prije potresa 1667. godine

Prikaz hercegovačkih doseljeničkih rodova na prostorima Republike razvrstat će se po pojedinim područjima. Bit će to preglednije, a time i intenzitet doseljavanja u pojedine prostore uočljiviji. Spomenuti prikaz rodova grupiran je u sljedeće cjeline:

- Hercegovački rodovi na prostoru Grada,
- Hercegovački rodovi u predgrađu Pile,
- Hercegovački rodovi u predgrađu Gruž,
- Hercegovački doseljenici na izvangradskom prostoru, i to u svim područjima:

- Hercegovački doseljenici od Imotice do Rijeke dubrovačke,
- Hercegovci u Stonu i na Pelješcu,
- Doseljavani Hercegovci u Župi dubrovačkoj i Konavlima,
- Hercegovci na Elafitskom otočju, Mljetu i Lastovu.

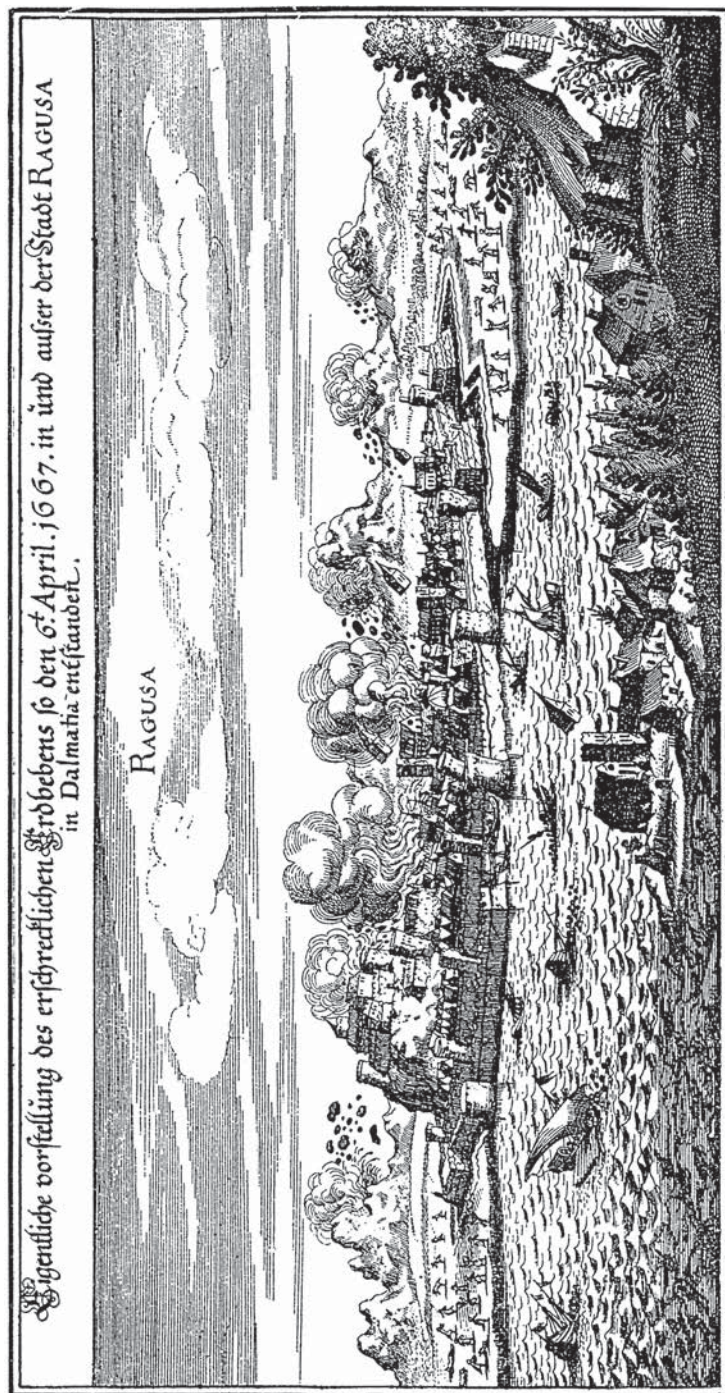
Posebnu cjelinu čini dio koji se odnosi na doseljavanje nekatolika pripadnika drugih vjera. Težište je dano pripadnicima islama, a posebice pravoslavnim vjernicima. Taj dio rada, razrađen u više podnaslova, naslovljen je:

- Doseljavanje iz Hercegovine pripadnika drugih vjera (nekatolika) na prostore Republike.

U prikazu pojedinih doseljeničkih rodova koristilo se maksimalno dostupnim činjenicama. Želja je bila prikazati uvjete, vrijeme i život u novoj sredini. Dano je značenje utvrđivanju mjesta podrijetla i šire zavičajnosti pojedinih rodova. Pritom je naznačeno mjesto podrijetla, crkvena župa, biskupija, teritorijalna oznaka (Popovo, Zažablje, Neretva, Hercegovina, Bosna), uvijek kada to izvorna građa omogućuje. Radi preciznije determinacije podrijetla služilo se dostupnim spoznajama o tom pitanju u dostupnim povijesnim vrelima i literaturi.

***8.1. HERCEGOVAČKI RODOVI
NA PROSTORU GRADA***

Sl. 24. Dubrovnik u vrijeme potresa 1667. godine

Najveći broj migranata iz Hercegovine nastanjivao se unutar zidina Grada (*Castell*). Živjeli su u unajmljenim ili vlastitim kućama, koje su s vremenom namicala, u pojedinim njegovim dijelovima (seksterijima) – Kaštelu, Pustijerni, Prijekom, u ulicama i uličicama, nazivanim najčešće po imenima crkava ili nekih drugih objekata i po karakteristikama terena.¹

Različite su procjene o broju stalno nastanjenih osoba unutar Grada. One su, ponekad, dijametralno suprotne. Broj je, nedvojbeno, varirao ovisno o stjecaju različitih okolnosti. Epidemije i prirodne nepogode, poput razornog potresa 1667., najneposrednije su se odražavale na brojno stanje stanovnika unutar gradskih zidina.

Za valjanu procjenu tog pitanja bili bi potrebni egzaktni popisni rezultati po intervalima i za određene godine. Kao primjere takvih popisa za promatrano razdoblje može se uzeti onaj iz 1673./4.², neposredno nakon katastrofalnog potresa 1667., i popis iz 1799./1800., učinjen nekoliko godina prije ukinuća Republike.³ I brojnost hercegovačkih doseljenika unutar Grada ovisio je o spomenutim i mnogim drugim čimbenicima. Tako podatci o nazočnosti rodova iz Hercegovine unutar Grada stvaraju dojam njihove znatne ukupne brojne zastupljenosti. Ipak je to prividan utisak. Nužno je pri tome imati u vidu činjenicu da je poradi epidemija, ali i općeg mortaliteta, bila dosta brza izmjena ljudi, pa tako i pojedinih rodova. Oni bi se u neko vrijeme pojavljivali, tu egzistirali i razvijali se, a potom izumirali i nestajali. Umjesto njih dolazili su novi doseljenici, a s njima i novi rodovi.

¹ O razdiobi Grada (Dubrovnika) i nazivima ulica: L. VOJNOVIĆ, *Dubrovačko-gruške prodaje kuća i ulica starog Dubrovnika, XIV-XVII vijeka*, RAD JAZU, knj. 196, RHFFJ 82, Zagreb, 1913, str. 101-123.

² Z. ŠUNDRICA, "Popis stanovništva Dubrovačke Republike iz 1673/4. godine", *Arhivski vjesnik* II, str. 419-456.

³ S. OBAD, "Stanovništvo Dubrovnika u doba pada Republike", *Beritićev zbornik*, Dubrovnik, 1960, str. 241-256.

Za prikaz doseljenika i pojedinih rodova s područja Hercegovine za vrijeme od velikog potresa 1667. do pada Republike 1808. najdragocjenije podatke sadrže matice – krštenih, vjenčanih i umrlih za župu Grad u Dubrovniku.⁴

Osim matica kao prvorazrednih povijesnih vrela za pitanje migracija na dubrovačko gradsko područje podjednako važnu građu pružaju različite arhivske serije u Državnom arhivu u Dubrovniku.⁵

Podatci vrijedni pozornosti su i matice raznih katoličkih župa u Hercegovini. Nadasve su zanimljive matice katoličkih župa s prostora trebinjsko-mrkanske biskupije, otkuda je i bilo najviše doseljenika na cijelom prostoru Republike, a napose u samom Gradu.⁶

Na osnovi spomenutih povijesnih vrela ovdje će se dati pregled obiteljskih imena (prezimana) hercegovačkih doseljeničkih rodova na prostoru Grada. Pritom su uvrštena ona prezimana uz koja, u upisima u maticama ili u drugim izvornicima, stoji naznaka mjesta podrijetla ili barem uža ili šira regionalna odrednica koja se uklapa u prostorne okvire današnje Hercegovine.

Iznimno su u ovaj pregled uvršteni i neki rodovi za koje se sigurno zna da su hercegovački, iako u upotrijebljenoj građi to nije izričito naznačeno. Takvih primjera je malo. Nužno je upozoriti također i na drugu mogućnost: da neki hercegovački rodovi nisu uključeni u ovaj pregled. Moguće je to iz jednostavnog razloga što uz njih u upisima nema bilo kakve oznake teritorijalne pripadnosti, a nisu sami po sebi prepoznatljivi kao hercegovački. Ta je mogućnost više izražena u 17. stoljeću kad obiteljska imena (prezimana) nisu redovito upisivana. U tom su vremenu dosta brojni upisi samo osobnoga i očeva imena.

U 18. stoljeću u dubrovačkim su se gradskim okolnostima gotovo redovito upisivala obiteljska imena (prezimana) ne samo u maticama već i u drugim službenim aktima. U tome i jest veća znanstvena vrijednost takvih upisa. I u tim okolnostima rješenja ponekad otežava izostanak oznake podrijetla. Osobito je to važno kad su u pitanju istovjetna prezimana, a različitoga su teritorijalnog i vremenskog postanja.

⁴ O maticama župe Grad treba pogledati u osvrtu – Kritički osvrt na literaturu, te Bibliografiju – izvori i literatura.

⁵ Vidi: Osvrt na povijesna vrela.

⁶ Vidi: Osvrt na povijesna vrela.

Radi bolje vremenske preglednosti doseljavanja, donosi se sumarni pregled rodova, posebno za drugu polovicu 17. i zasebno za 18. stoljeće i razdoblje do godine 1808. U drugoj polovici 17. stoljeća unutar zidina Grada nalaze se ovi hercegovački rodovi:

Andrijašević, Banović, Baščić, Batina, Bogdanović, Bošković, Brajković, Bratoš, Bronzić, Curić, Cvjetković, Čihorić, Dobroslavić, Dragišić, Drašković, Glavinić, Grbić, Grgurević, Herceg, Hercegović, Ivanišević, Ivanović, Jelačić, Kojić, Kosović, Kraljić, Krivonos(ov)ić, Lesić, Lončarević, Lučić, Marković, Martinović, Matijašević, Mihajlović, Milislavić, Milišić, Miloradović, Milošević, Milović, Misita, Misljenović, Mitrović, Mrnarević, Ostoić, Paraunić, Pasarević, Pavić, Pekušić, Petrić, Pišulić, Račić, Radaković, Radi, Radin, Radivojević, Radojević, Radonjić, Sivrić, Šoić, Šutalo, Vasiljević, Vučićević, Vukašinović, Vuković, Vuletić.

U ovaj pregled uvrštena su 173 hercegovačka doseljenička roda od početka 18. stoljeća pa do 1808. Uzet je u obzir i poneki upis nastao nakon te godine. Učinjeno je to s razlogom jer se matice rođenih za Grad završavaju sa 1812., a matice vjenčanih i umrlih 1821. godine. One čine jedinstvenu cjelinu, osobito sa stajališta njihova ustroja i praktičnog vođenja, gdje je zastupljen samo narativni oblik upisa.

Zbog dvostrukog značenja izraza “Bosna” i “Bosanac” u pregled su uvršteni i neki rodovi i s tom teritorijalnom naznakom. Također će se u ovom pregledu naći i neki rodovi koje nalazimo i među doseljenicima 17. stoljeća. Razlog tome je što se proces njihova doseljavanja ili pak razvitka u Gradu nastavio i tijekom 18. stoljeća.

Pregled hercegovačkih doseljeničkih rodova na prostoru Grada u 18. stoljeću pa do godine 1808. izgleda ovako:

Andrijašević, Arbić, Babić, Bajić, Bajo, Ban, Bartulović, Basarić, Bašadur, Bašić, Belemečić, Bender, Benić, Bjeloperić, Bogdanović, Bogojević, Borojević, Bosnić, Bošković, Botica, Brać(ijević), Bronzić, Bubić, Buđanović, Bukvić, Burđelez, Burić, Crnogorac, Curić, Cvjetković (Cvitković), Češljarić, Čorković, Dadić, Daničić, Diovatti Dobroslavić, Dolina, Drašković, Dubčić, Dubelj, Filipović, Fišić, Franić, Garmanović (Jarmanović), Glavinić, Grgić, Grgurević, Gustin(ović), Ilić, Ilin, Ilinić, Ivanić, Ivanović, Ivić, Janjić, Jarak(ović), Jović, Jozić, Jurić, Kaluđer(ović), Katić, Keče, Keveljičić, Knežević, Koić, Konjevod, Kordić, Kostadin, Kovač, Kovačević, Kriverić (?), Kukica (Kukić), Kuzman (Kuzmić, Kuzmanović),

Laković, Lazarević (Lazzari), Leženić, Limov(ić), Lonac, Lopin, Lučić, Ljevak, Ljiljanić, Marčinko(vić), Marić, Marjanović, Marković, Marnarević, Martinović, Maslač, Matić, Matičijević (Matijević), Matijašević, Matuško(vić), Merđan, Mihajlović, Mihočević, Miletić, Milić, Miličević, Milković, Miloradović, Milošević, Milunov(ić), Mišković, Mitrović, Mustapić, Natalis (Bošković), Nikolić, Obad, Oberan(ović), Obradović, Ostoić, Pavlović, Pažin, Perić, Petrović, Potrebica, Previšić, Puljić, Pupe, Putica, Radić, Radmilović, Radulović, Raguz, Rajić (Rajičević), Rajković, Sahandžija, Salatić, Senkić, Sentić, Setenčić, Sivrić, Soko(lović), Stanković, Stjepanović, Stojanović, Sunožić, Šagorjelić, Šanje, Šimraković, Šuman(ović), Šutalo, Tadijević, Tamburović, Tomašević, Tomičić, Topić, Trojanović, Valković, Vasiljević, Videnčić, Vitković, Vučetić, Vučićević, Vuičić, Vujnović, Vukas(ović), Vukić, Vukičević, Vuković, Vuletić, Vuličević, Zucalo, Zvono(vić), Žilić.

8.1.1. Pojedinačni prikaz doseljenih rodova u Gradu

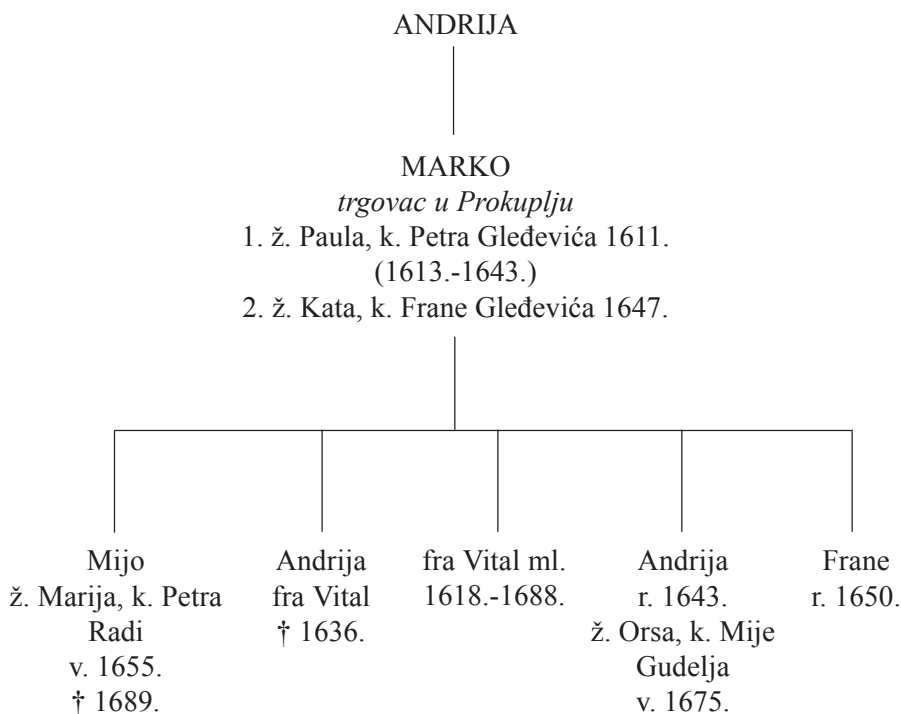
Osvrt na pojedine hercegovačke doseljeničke rodove na prostoru Grada temelji se na već spomenutim povijesnim vrelima. To su matice župe Grad i grada raznih serija dubrovačkog Državnog arhiva. U prvom redu to su oporuke (*testamenta*), ženidbeni ugovori (*pacta matrimonialia*), knjige bratovština i ostale službene knjige državne kancelarije, javnog notarijata, te drugih državnih ureda. Neke su vrijednije u većoj, a druge u manjoj mjeri. Iz njih se doznaje za mnoštvo relevantnih podataka koji se odnose na podrijetlo, doseljenje, rodbinske odnose, razvoj i društveni i materijalni položaj rodova ili pojedinaca. Zbog toga su ti podatci i solidna podloga za rasvjetljavanje genealoškog razvoja pojedinih doseljeničkih rodova.

1. ANDRIJAŠEVIĆ

Riječ je o staroj katoličkoj i hrvatskoj obitelji iz Hercegovine. Podrijetlom su iz Rupnog Dola, a spominju se i u Ravnom, u naseljima Popova. U povijesnim vrelima, najrazličitijeg podrijetla, njihovo se obiteljsko ime pojavljuje u različitim verzijama, a najučestalije su – *Andriassi, Andreassi, Andriaschi, Andriassius, Andriacs* i *Andriasceovich*.

Njihovo se prezime pojavljuje i u binarnim varijantama: *Andriassi-Marsce, Anreass-Manoilouich* i u 19. stoljeću u spoju Andrijašević-Pezer.

Te su dvojnosti nastale ženidbenim vezama. Spomenutim varijantama treba pridodati i izvedene rodove iz matičnog roda Andrijašević u Rupnom Dolu i Trnčini u Popovu. To su Arkezina i Umković.⁷

Sl. 25. Genealoško stablo (dio) trgovca Marka Andrijaševića

⁷ Đ. KRISTE, "Neki novi momenti u rasvjetljavanju porijekla, razvoja i kretanja rodova na području Trnčine i Velje Međe u periodu od 1708. do 1748. godine", *Tribunia*, 4, 1978, str. 54-55, 58-59, 68-69.

Andrijaševići su kao rod dali više znamenitih osoba. Prije svega riječ je o duhovnim osobama – biskupima, svećenicima i redovnicima, ali i uspješnim gospodarstvenicima, ponajčešće trgovcima.

Jedna od prvih dosad poznatih, a znamenitih osoba iz roda Andrijašević je fra Dominik, rođen oko 1572. godine. Po vokaciji bio je redovnik – franjevac, član reda Male braće u Dubrovniku. Zauzimao je i položaj skadarskog biskupa. Isticao se u političkim i diplomatskim akcijama u borbi za oslobođenje od otomanske vlasti.⁸ Povodom jedne takve akcije u Popovu spominje se u jednom dokumentu iz 1604. godine.⁹

S *Benediktom Medvjedovićem*, biskupom lješkim, također rodом iz Popova, vodio je akciju i spor, uz posredovanje Kongregacije, s trebinjsko-mrkanskim biskupom Krisostomom Antićem, pokušavajući na jednom dijelu trebinjsko-mrkanske biskupije (Popovo, Zažablje, Neretva) osnovati tzv. stjepansku biskupiju. Umro je u Rimu 1632. godine.¹⁰

Iz 16. stoljeća poznata su imena još trojice Andrijaševića iz Popova. To su Boško i dvojica Andrijaševića po imenu – Nikola. Na jednoj kamenoj ploči iz 1578. urezan je natpis sa spomenom njihovih imena. Ploča je bila postavljena na Gospinu crkvu (*sub titulo Nativitate*) u Ravnom u Popovu, zadužbini te trojice Andrijaševića.¹¹ Blaž iz Graca, teolog i propovjednik, član dubrovačke franjevačke provincije i svećenik u župi Gradac u Zažablju i Ravnom u Popovu, u svom izvještaju *S. Congregatione de Propaganda fide* iz 1624. godine spominje kneževstvo i kneza Nikolu Andrijaševića (*contado del sig. Nicolo Andriassi... Questo sig. Conte*).¹² To su najstarije poznate vijesti koje govore o rodu Andrijašević iz Popova u Hercegovini. Nema sumnje da je rod nastao mnogo prije. Kada je to bilo, zasad nije moguće ustvrditi.

Prvi spomen Andrijaševića u Dubrovniku je iz 1501. Te je godine upisan Milobrat Andrijašević “de Popouo” u Matrikolu “bottegara” – sitnih trgovaca. Kad je otpočelo intenzivnije naseljavanje Andrijaševića na prostoru Grada, ne može se pouzdano tvrditi. Svakako je to moralo biti potkraj 16. ili početkom 17. stoljeća.

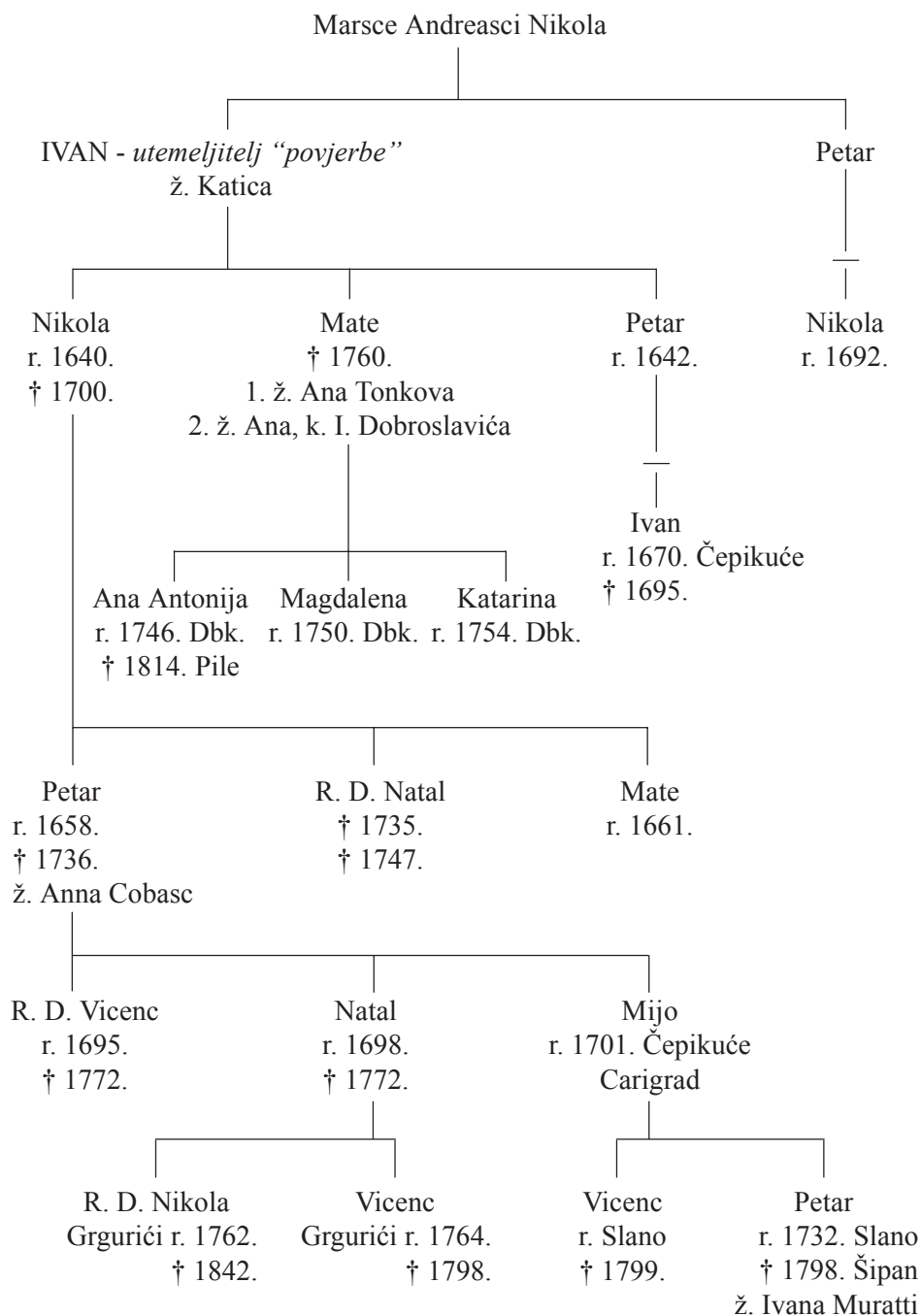
⁸ O tome: V. VINAVER, “Dominik Andrijašević”, str. 365-382.

⁹ Lj. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, *Popovo u Hercegovini*, str. 61.

¹⁰ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi et mercanensi*, str. 31, 39, 42, 51, 53, 55, 97, 109.

¹¹ M. VEGO, “Novi i revidirani natpisi iz Hercegovine”, GZM A NS, sv. XVII, Sarajevo, 1962, str. 127.

¹² B. PANDŽIĆ, n. d., str. 113.

Sl. 26. Genealogija ogranka roda Andrijašević-Mrše

Među prvim se u Gradu spominje Marko Andrijašević, sin Andrije iz Popova. U matrimonijalnom ugovoru od 26. listopada 1611. spominje se kao “Marcus Andreassi mercator de Procupie”.¹³ Iz ugovora stoji da je Marko bio oženjen iz ugledne trgovačke kuće Gleđević, Paulom, kćerkom Stjepana Petrova.¹⁴ U maticama župe Grad u Dubrovniku on se spominje prvi put 29. srpnja 1643. u upisu rođenja njegova sina Andrije.¹⁵ Dva mjeseca nakon toga (29. rujna 1643.) ubilježena je smrt Markove žene Paule, umrle u 30. godini života.¹⁶ U upisu od 9. srpnja 1648. Marko je u ulozi kuma, a 26. lipnja 1650. on se spominje u upisu krštenja sina Frane,¹⁷ rođenoga u njegovu drugom braku, s Katom, kćerkom Frane Gleđevića.¹⁸ Posljednji podatak o Marku Andrijaševiću je upis 26. rujna 1655., a odnosi se na vjenčanje Markova sina Mije (*Michael Marci Andriasci di Popouo*),¹⁹ također trgovca i krznara, i Marije, kćeri krznara Petra Radi.²⁰ Osim spomenute djece Marko je imao još jednog sina, svjetovnog imena Andrija, a redovničkoga *fra Vital*, člana dubrovačke franjevačke provincije,²¹ a rođen je u prvom Markovu braku, s Paulom Gleđević.

Drugi istoimeni Markov sin – Andrija, rođen 1643. godine, također se oženio iz ugledne obitelji 12. siječnja 1675. Orsom, kćerkom Mije Gudelja.²² Spomenimo i to da je Andrija, sin Markov, prvi lazarin iz roda Andrijašević.

Tijekom sedmoga desetljeća 17. stoljeća u maticama se spominju Đuro Andrijašević (*Georgius Andriasci*) i njegova djeca. U upisima 23. studenog 1662. i 28. travnja 1663. Đurina je žena Nika-Marta. Prvi je put kuma na krštenju Stjepanu, sinu Mije Dobroslovića, a drugi je put u istoj ulozi Stjepanu, sinu Milete Stjepanova, vojnika iz Orahova Dola.²³ Đurin sin Ivan,

¹³ DAD, P. M., sv. 11, f. 170'.

¹⁴ Ibidem

¹⁵ DAD, LB GD 1642-1647, f. 29'.

¹⁶ DAD, LMRT GD 1637-1647, f. 50.

¹⁷ DAD, LB GD 1647-1659, f. 16, 46.

¹⁸ Drugi brak Marko je sklopio 21. veljače 1647. (DAD, P. M., sv. 12, f. 95.)

¹⁹ DAD, LMM GD 1652-1659, f. 99'.

²⁰ Mijo, sin Marka Andrijaševića, zaključio je matrimonijalni ugovor 16. veljače 1655. (DAD, P. M., sv. 12, f. 127).

²¹ Sačuvana je fra Vitalova oporuka (*Testamentum Fratris Vitalis Andriassi ordinis S. Francisci de Observantia in seculo nuncupatus Andreas Marci Andreassi professi in hac Provincia*) od 14. svibnja 1636, promulgirana 24. svibnja iste godine. To znači da je fra Vital umro između 14. i 24. svibnja 1636. (DAD, Test. Not., No 61, f. 108-109). Njegov mlađi brat nosi isto ime - fra Vital.

²² DAD, P. M., sv. 13, f. 52'.

²³ DAD, LB GD 1658-1663, str. 173', 201'.

svećenik (*R. D. Ioannes Giorgii Andriasci*) spominje se u istom razdoblju dva puta. Prvi put (4. srpnja 1664.) je, umjesto svog brata Nikole, kršteni kum Ivanu, sinu Mije Ivanova Dobroslavića, a drugom prilikom (26. listopada 1670.) ubilježen je u matici kao kum Kati, kćeri Pave Bogišića.²⁴ Iz tih podataka vidi se da je Đuro imao dvojicu sinova - Nikolu i svećenika don Ivana. Don Ivan je ostavio oporuku (*Testamentum R. D. Ioannis Georgii Andriasci Presbiteri Ragusini*)²⁵, datiranu 26. veljače 1672., dok je promulgacija izvršena 26. ožujka iste godine. To znači da je i don Ivan umro u tom vremenskom intervalu. Iz samog naslova doznajemo da je bio svećenik dubrovačke nadbiskupije. Izgleda da don Ivan u času pisanja svoje oporuke nije imao na životu nikoga od svoje najbliže rodbine – roditelje, braću ili sestre. Zbog toga je za univerzalnog nasljednika odredio svog sestra Ivana, sina Mije Dobroslavića i žene mu Anice, koju don Ivan, također, oslovljava s “nipota”. Zanimljivo je napomenuti da je don Ivan imao kuću s vrtom u predgrađu Pile i imanje u Orahovu (Orašcu), koje je baštiniio, svakako, od svog oca Đure. To je dokaz da su živjeli, radili i stanovali u Dubrovniku. Najvjerojatnije su izravni doseljenici u Grad iz Popova.

U razdoblju od 1660. do 1696. godine u Dubrovniku se spominje Nikola Andrijašević i njegova obitelj, bez bliže naznake njegova podrijetla. Marija, žena Nikole Andrijaševića, u matici je 30. listopada 1660. kuma Mariji, kćeri Stjepana Mije Boškovića.²⁶ Nikolino vjenčanje (drugo) ubilježeno je u upisu 17. listopada 1666.²⁷ Nikolina kćerka Marija upisana je 26. listopada 1687. kao krštena kuma Jeleni, kćeri Ivana Ivanovića.²⁸ Posljednji put (30. srpnja 1696.) Nikola je spomenut u matici u svezi sa zabilježbom o smrti njegove šesnaestogodišnje kćeri Ane.²⁹ Nekih bližih podataka o Nikolinu podrijetlu nema. Moguće je da je on sin Petra Nikolina iz ogranka Mrše-Andrijašević iz Čepikuća.

U posljednjem desetljeću 17. i u prvim godinama 18. stoljeća u Gradu se spominju dvojica Andrijaševića – Božo i Mijo, te članovi njihovih obitelji. Riječ je o upisima smrti. U upisu 6. ožujka 1692. ubilježena je smrt 48-godišnje Mandalene Bože Andrijaševića, vjerojatno njegove žene. Ivan, sin

²⁴ DAD, LB GD 1664-1671, f. 22, 210.

²⁵ DAD, Test. Not., No 69, f. 94'-85.

²⁶ DAD, LB GD 1658-1673, f. 78'.

²⁷ DAD, LMM GD 1690-1705, f. 62.

²⁸ DAD, LB GD 1671-1687, f. 385.

²⁹ DAD, LMRT GD 1690-1705, f. 39.

Bože Andrijaševića, upisan je u maticu mrtvih 6. prosinca 1701., a sam Božo 12. prosinca 1703., kad je umro u 52. godini života.³⁰ Iz izloženog je razvidno da su Andrijaševići neprekidno u gradu Dubrovniku u drugoj polovici 17. i da su njihovi potomci prešli i u sljedeće, 18. stoljeće.

U 18. stoljeću u maticama župe Grad u Dubrovniku nema ni jednoga upisa vjenčanja iz roda Andrijašević. To bi, najvjerojatnije, značilo da su u Grad dolazili pojedinačno ili kao bračni drugovi. Naime, u maticama je petnaest upisa o smrti iz ovog roda i dvadesetak upisa krštenja njihovih potomaka. Zanimljivo je napomenuti da ni u jednom upisu nema naznake podrijetla.

U maticama se u više prilika spominje svećenik Marko Andrijašević, rodom iz Popova. Njega u svojim izvješćima Kongregaciji spominju i trebinjsko-mrkanski biskupi – Antonio Righi 1703. i Sigismund Tudišić 1751. godine.³¹ On je u maticama zabilježen 1712. kao kum (u odsutnosti),³² i 1740. kad je umro u sedamdesetoj godini života kao nadbiskup sofijski (*archiepiscopus Sophiensis seu Sardicensis*).³³ U svezi s don Markom spominju se i njegovi stričevi – Matijaš i Mijo.

Osim Bože i Mije Andrijaševića u prvoj polovici 18. stoljeća spominju se u Gradu Pavao i Vicent Andrijašević. Pavao je u upisu rođenja kćeri Ive 1720. godine,³⁴ te svoje smri 1745. i smrti žene Ane 1768. godine.³⁵ U dobi od 37 godina umro je 1733. godine Vicent Andrijašević.³⁶ Svi ostali upisi Andrijaševića u maticama župe Grad su iz druge polovice 18. stoljeća.

U jednom upisu iz 1760. Stjepan Andrijašević je kum na krštenju.³⁷ Marko Andrijašević ubilježen je 1764. uz rođenje sina Luke.³⁸ Smrt pedesetogodišnjeg Mate Andrijaševića zabilježena je 1760.,³⁹ a 1799. je smrt Petra Andrijaševića, vjerojatno iz ogranka Mrše-Andrijašević.⁴⁰

³⁰ DAD, LMRT GD 1690-1705, f. 82.

³¹ B. PANDŽIĆ, n. d., str. 65, 100, 135, 154.

³² DAD, LB GD 1711-1728, f. 18'.

³³ DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 93'.

³⁴ DAD, LB GD 1711-1728, f. 108.

³⁵ DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 131, 298.

³⁶ DAD, LMRT GD 1729-1769, f. 31'.

³⁷ DAD, LB GD 1759-1798, f. 28'.

³⁸ DAD, LB GD 1759-1798, f. 113.

³⁹ DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 221.

⁴⁰ DAD, LMRT GD 1796-1821, f. 28'.

Svi ostali upisi do kraja stoljeća odnose se na Matu Andrijaševića, njegovu ženu i djecu. Mate je iz ogranka Mrše-Andrijašević, sin Ivana utemeljitelja "povjerbe" (*fidecommesso*). U ulozi krštenog kuma Mate je zapisan 1758., 1759., 1761., 1764., 1765., 1766. i 1784. godine.⁴¹ U istom svojstvu je i njegova žena Ana 1760., 1766. i 1767. godine.⁴² Matu i ženu Anu susreće se u upisima rođenja djece 1764. i 1765. godine.⁴³ Veći broj upisa su zabilješke o smrti Matine djece: Luke (1754.), Magdalene (1755.), Ivana (1762.) i Ane (1766.).⁴⁴ Matina žena Ana umrla je u pedesetoj godini 1776., a Mate u sedamdesetoj 1785. godine.⁴⁵ U svezi s kćeri Marijom, udanom za Nikolu Stjepanovića, Mate se spominje 1784., 1786., 1789. i 1792. godine. Posljednja je u maticama 1806. upisana Paula, kći Vicenca Andrijaševića.⁴⁶

2. ARBIĆ

Doseljenici su iz Gabele. Za to potvrdu daju i upisi u maticama. Prvi je Stjepan Blaža Arbić (*Stephanus Blasii Arbich de Gabella*) 2. srpnja 1724. u upisu vjenčanja.⁴⁷ Drugi upis, 30. siječnja 1726., odnosi se na rođenje Stjepanove kćeri Magdalene.⁴⁸ U upisu 22. kolovoza 1733. je Nikola Arbović.⁴⁹

3. BAJIĆ

Rod je podrijetlom iz Popova. U upisu 10. svibnja 1787. zabilježeno je vjenčanje Vite Bajića iz Strmice (*Vitum Baich de Starmiza Dioecesis Tribuniensis*), a 21. svibnja 1783. Đure Nikole Bajića iz Popova (*Georgium Nicolai Baich de Popouo*).⁵⁰ Ovo se prezime pojavljuje ne samo u Popovu već i u Gracu. Ima mišljenja da su nastali izdvajanjem iz roda Curčić.⁵¹

⁴¹ DAD, LB GD 1759-1798, f. 4, 25, 43, 118, 124', 154'.

⁴² DAD, LB GD 1759-1798, f. 39, 155, 161.

⁴³ DAD, LB GD 1759-1798, f. 104', 136.

⁴⁴ DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 177, 182, 231, 268.

⁴⁵ DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 24', 112'.

⁴⁶ DAD, LB 1799-1812, f. 103.

⁴⁷ DAD, LB GD 1722-1728, f. 9.

⁴⁸ DAD, LB GD 1711-1728, f. 181.

⁴⁹ DAD, LMM GD 1729-1778, f. 9.

⁵⁰ DAD, LMM GD 1778-1821, f. 17', 33'.

⁵¹ I. PULJIĆ - S. VUKOREP, *Hutovo*, str. 304-305.

4. BAJO

U dva upisa vjenčanja, 1724. i 1743., spominje se Ivan Nikole Bajo, a 1764. njegova kći Ivana, koja se u Dubrovniku udala za Petra Ivića iz Popova (*Petrum Ivich de Popouo et Ioannam filiam q-m Ioannis Dasanin vulgo Baio*). Iz upisa doznaje se da je Ivan Bajo rodom iz mjesta Dašnica u Zažablju i da je tada već preminio. Da je to tako, svjedoči upis smrti u maticama iz 1763. koji se odnosi na Ivana Baju, umrloga u 59. godini života. I svjedok na vjenčanju Petru Iviću i Ivani Bajo je osoba iz Popova: Mate Češljarić (Nikolić) iz Češljara.⁵² Ivanov sin Mijo u upisu je svoje smrti 1745. godine; tu stoji da je Ivan po zanimanju postolar.⁵³ U maticama umrlih je i Mijo Bajo, vojnik, umro u pedesetoj godini 1735., uz upis smrti žene mu Ane 1736. godine.⁵⁴ Zanimljivo je i to da se rod Bajo spominje u maticama župe Trebimlja, prvi put 1710., u selu Strmica na Trebimlju u Popovu.⁵⁵ U kombinaciji Pavlović-Bajo spominju se u Strmici 1742. Nastali su, prema nekim spoznajama, izdvajanjem iz roda Rajič.⁵⁶

5. BAN

Prezime je na dubrovačkom području dosta rašireno i, najvjerojatnije, nije istoga podrijetla. S obzirom na prirodu nastanka, moglo se formirati bilo gdje. Prvi put je 11. ožujka 1734. u upisu smrti Ivana, dvomjesečnog sina Nikole Bana.⁵⁷

Veći broj upisa odnosi se na Grgu Bana iz Velje Međe (*Gregorius Ban de Veglia Megia Dioecesis Tribuniensis*) i njegovu djecu. U zapisu 29. prosinca 1771. zabilježeno je Grgino vjenčanje s Marijom, kćerkom Mate Kličaka iz Poljica (*Clicack de Poglize*).⁵⁸ Ostali se upisi odnose na rođenje njegove djece: Nikole Marije (1772.), Ane Dominike (1775.), Ignacija Balda Melkiora (1778.) i ponovno Nikole (1781.).⁵⁹ U istom vremenu ubilježena je smrt njegove djece: Nikole (starijeg) 1773. i Ane Marije 1776. godine.⁶⁰

⁵² DAD, LMM GD 1729-1768, f. 1'-2, 94', 184'; LMRT GD 1729-1768, f. 247.

⁵³ DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 130'.

⁵⁴ DAD, LMRT GD, f. 51', 54.

⁵⁵ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, str. 187.

⁵⁶ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, *Hutovo*, str. 336 i 347.

⁵⁷ DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 38.

⁵⁸ DAD, LMM GD 1729-1778, f. 205'.

⁵⁹ DAD, L B GD 1759-1798, f. 264, 307', 365, 407.

⁶⁰ DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 73', 109.

Imaju i četiri upisa koja se odnose na istoga Grgu Bana iz Velje Međe, odnosno na njegovu djecu iz drugog braka, s Marijom, kćerkom Pave Laznibata, i to na rođenje Ivana Dominika (1785.), Pave Ivana (1787.) i Magdalene (1791.).⁶¹ Posljednji se upis iz 1802. godine odnosi na smrt Ivana, sina Grge Bana, umrloga u 18. godini.⁶² Prema nekim istraživanjima povezani su s rodom Obad.⁶³

U maticama je znatan broj upisa iz roda Ban, ali bez naznaka o podrijetlu upisanih. Većina se njih spominje u svezi s osobama iz Popova, ili kao svjedoci na vjenčanju ili su kumovi na krštenju djece.⁶⁴

6. BANOVIĆ

U upisu vjenčanja 20. studenog 1667. je Ivana, kći Mije Banovića iz Orahova Dola u Popovu.⁶⁵

7. BASARIĆ

Ovaj rod je podrijetlom iz Popova, što se vidi iz dva upisa u maticama. U upisu 1781. zabilježena je smrt Katarine Basarić iz Popova (*Catharina Basarich de Popouo*), umrle u 80. godini, a 1782. je smrt Marije, kćeri Boška Basarića iz Popova (*Maria filia Natalis Bassarich de Popouo*). Vjerojatno su Boško i Katarina supružnici.⁶⁶ U upisu 1793. je Franciska Basarić, žena Tomina, a 1803. Toma Boška Basarića.⁶⁷ Očito je da je u tim

⁶¹ DAD, LB 1759-1798, f. 461', 489', 534'.

⁶² DAD, LMER GD 1706-1821, f. 58.

⁶³ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, *Hutovo*, str.299.

⁶⁴ Nekoliko upisa odnosi se na Antu Bana, njegovu ženu Anu i kćer Magdalenu. (LB GD 1759-1798, f. 141, 85', 141', 185). U ulozi kume navodi se 1768. Floria Ivana Bana (LB GD 1759-1798, f. 185'). U jednom upisu 1773. upisani su Ilija i Nikola Banni (vjerojatno Ban). Nikola Ban spominje se u upisima rođenja djece: Marka Ante (1798.) i Nikole (1807) (LB GD 1759-1798, f. 267, 607', 118). U upisu 1792. ubilježena je Nikola, kćerka Paska Bana, udana za Nikolu Bartulovića (LMM GD 1759-1798, f. 550). Mate Ivana Bana spominje se 1793., u upisu rođenja sina Ivana Ante Luke, a njegova žena Franciska, kao kuma, u upisu 1800. godine (LB GD 1759-1798, f. 559; LB 1799-1812, f. 18'). Marko Banić (Ban) navodi se u upisu rođenja sina Petra 1802. godine (LB GD 1799-1912, f. 35'). Ana, žena Luke Bana, upisana je 1805. kao kuma, a Magdalena, žena Josipa Bana, umrla je 1809. godine (LB GD 1799-1812, f. 81'; LMRT GD 1796-1821, f. 137).

⁶⁵ DAD, LMM GD 1666-1671, f. 125.

⁶⁶ DAD, LMRT 1769-1796, f. 168, 173.

⁶⁷ DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 292'; LMRT 1796-1821, f. 57.

upisima riječ o obitelji Boška Basarića. Vjerojatno je ovaj rod iz Trebimlje u Popovu, gdje postoji toponim “Basaruša”, nastao po imenu vlasnika zemljišne parcele. U mjestu Glumina pojavljuju se iza 1726. Tu postoje i toponimi Basarića gradina i Basarića čardak. Prema nekim istraživačima nastali su od roda Medić.⁶⁸

8. BAŠADUR

U maticama nalazimo samo jedan upis iz ovog roda. Godine 1784. ubilježena je smrt Marije, dvogodišnje kćeri Filipa Bašadura.⁶⁹ Bašaduri se spominju na području Popova, u zaseocima Gajic i Trnčina 1743. i u Orahovu Dolu 1738. godine.⁷⁰

9. BAŠČIĆ (BAŠTIĆ)

U maticama župe Grad osobe iz ovog roda upisane su samo dva puta. U jednom upisu, iz 1700. godine, stoji da su iz Popova (*de Popouo*). Gotovo je sigurno da Baščići (Baštići) potječu iz Orahova Dola u Popovu. Tu i danas postoji toponim “*Baštevina*” kao uspomena na njih. To prezime, kao nadimak, rabi i dobro poznati Toma Medvjedović (*Ursinus, Orsini, dicto Basc-tich*)⁷¹, barski nadbiskup i primas Srbije, inače rodom iz Orahova Dola. Iz roda Medvjedovića⁷² (Baštića) je i lješki biskup Benedikt Medvjedović, bratić nadbiskupa Tome Medvjedovića, rođen oko godine 1582. u Orahovu Dolu.⁷³

Prvi upis u maticama datira 6. lipnja 1655, uz vjenčanje Petra Jure (Đure) Baštića (*Petrus Georgii Bascich*).⁷⁴ Dana 6. svibnja 1700. ubilježena je smrt tridesetogodišnjeg Mije Baščića, krznara iz Popova (*Michael Bascich pelizario de Popouo*).⁷⁵

⁶⁸ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, *Hutovo*, str. 299. i 327.

⁶⁹ DAD, LMRT GD 1759-1796, f. 302'.

⁷⁰ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 4, str. 60, 68, 73.

⁷¹ O Tomi Medvjedoviću: *Analecta Franciscana sive chronica aliaque varia documenta historiam Fratrum Minorem spectantia*, Tomus VI, str. 108, *Necrologia I, Ad Claras Aquas* 1917, str. 430; FARLATUS, *Illyricum Sacrum*, VII, str. 108; K. HORVAT, *Novi historijski spomenici za povijest Bosne i susjednih zemalja*, GZM BiH, XXX, Sarajevo, 1909, str. 5-56, 58, 67-68.

⁷² Vidi: pod Medvjedović.

⁷³ O Benedictu Medvjedoviću: B. PANDŽIĆ, n. d., str. 31, 40, 109, 112; D. MANDIĆ, *Etnička povijest BiH*, str. 65, 167, 170, 459, 426.

⁷⁴ DAD, LMM GD 1652-1659, f. 87.

⁷⁵ DAD, LMRT GD 1690-1705, f. 67'.

10. BAŠIĆ

Prezime ovog roda u maticama župe Grad upisivalo se različito: *Basich*, *Bassich*, *Bascih* i *Baschich*. Spominju se početkom 18. stoljeća. Prvi je 1702. upisan Ivan, sin Stjepana Petrova Bašića. Kao kumovi zapisani su 1713. Stjepan Bašić i njegova kći Ana, a Stjepan ponovno 1718. godine.⁷⁶ Andrija Petra Bašića iz Popova (*Andrea Petri Basich de Popouo*) u upisu je rođenja sina Petra 1749. godine.⁷⁷ U upisu 1772. godine zabilježena je smrt 18-godišnjeg Martina, sina Mate Bašića iz trebinjske biskupije (*Martinus Bascich Diecesis Tribuniensis*).⁷⁸ Godine 1777. Marija, kći Petra Bašića iz Popova, u upisu je rođenja sina Đure Isidora.⁷⁹

Prezime Bašić moglo je nastati i u drugim krajevima. Tako se tijekom 16. i 17. stoljeća pojavljuje u nekim naseljima na prostoru Konavala.⁸⁰ U drugoj polovici 18. stoljeća spominje se Ivan Bašić, zlatar, i to: 1771. kao kum i u tri upisa smrti djece: Rafaela (1772.), Ane (1776.) i Marije (1801.).⁸¹

Iz prezentiranih podataka vidi se da je rod Bašić iz Popova nazočan u Gradu u dužem vremenu tijekom 18. stoljeća.

11. BATINA

Samo je jedan upis iz ovog roda: 12. ožujka 1651. zabilježeno je krštenje Jakova, sina Mate Batine.⁸² Godine 1673. Batine se spominju na otoku Koločepu.⁸³ Živjeli su i na području Trebimlje u Popovu. Potječu od Vujičića iz istog mjesta. Godine 1737. spominju se u Donjoj Trebimlji kao Vujičić-Batina, a 1739. kao Batine.⁸⁴ Naziv se roda mogao pojaviti i na više mjesta neovisno. Mogućnost je njegovo, eventualno, hercegovačko podrijetlo.

⁷⁶ DAD, LB GD 1711-1728, f. 19.

⁷⁷ DAD, LB GD 1729-1758, f. 234'.

⁷⁸ DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 44.

⁷⁹ DAD, LB GD 1759-1798, f. 342.

⁸⁰ N. KAPETANIĆ - N. VEKARIĆ, *Konavoski rodovi*, sv. I., str. 173.

⁸¹ DAD, LB GD 1759-1798, f. 234; LMRT GD 1769-1796, f. 47, 57'; LMRT GD 1796-1821, f. 50'.

⁸² DAD, LB GD 1647-1651, f. 57.

⁸³ I. SINDIK, n. d., str. 172.

⁸⁴ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 3, str. 174.

12. BELEMEČIĆ

Nikola Demetrija Belemečića u upisu je 1767. godine u svezi s rođenjem kćeri Marije.⁸⁵ Ovaj se rod spominje na dubrovačkom teritoriju, u Slanom i Dubravici. Prema tradiciji, Belemečići iz Dubravice su iz Belenića u Popovu, pa vode podrijetlo od Vuličevića. Po mjestu podrijetla dobili su novo prezime – Belemečić. Iz Dubravice su se, dijelom, odselili u Slano.⁸⁶

13. BENDER

Za ovaj rod nema naznake njihove zavičajnosti u maticama župe Grad. U Veljoj Međi u Popovu Benderi se prvi put spominju 1797. godine.⁸⁷ Prvi je u maticama Marko, sin Ivana Bendera, koji je umro kao novorođenče. I dva sljedeća upisa su zabilješke o smrti: Nikole (1740.) i Ane (1761.), sina i žene Pave Bendera, vojnika. U upisu 1785. je Ana Ante Bendera, kao žena Nikole Tomaševića. Baldo Bender i Floria (Cvijeta), kći Ilije Bendera, kršteni su kumovi 1790. godine.⁸⁸

14. BENIĆ

Prezime se pojavljuje u obliku Beniće, Benović i Beno. Nemaju zajedničko podrijetlo i susreću se u različitim krajevima. U bližoj okolini u Konavlima i Orašcu.⁸⁹ U upisu 1779. ubilježen je Ilija Beniće, za kojeg se veli da je iz trebinjske biskupije (*de Diecesis Tribuniensis*). U upisu krštenja 1785. je Ilijina supruga Jelena.⁹⁰

Godine 1788. spominje se Ivan Beno i rođenje njegova istoimenog sina, a 1788. Marija, kći Mate Bene, kao žena Ivana Boškovića.⁹¹ Marija, kći Andrije Beniće, u upisu je 1802. godine, a 1818. je zabilježena smrt 85-godišnjeg Jure (Đure) Demetrija Beniće iz Popova (*Georgius filius Demetrii Benich de Popouo*).⁹² Ovaj je rod u prošlosti, kao i sada, prebivao u Golubincu u Popovu.⁹³

⁸⁵ DAD, LB GD 1759-1798, f. 317.

⁸⁶ I. SINDIK, n. d., str. 137, 143; A. GOLUŠIĆ, *Rodovi Stonskog primorja*, str. 98.

⁸⁷ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 2, 1976, str. 91. O istima: M. FILIPOVIĆ – LJ. MIĆEVIĆ, n. d., str. 78, 166, 193; I. PULJIĆ- S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 299-300.

⁸⁸ DAD, LMRT GD 1729-1758, f. 77', 99, 228, LB GD 1759-1798, f. 459, 515.

⁸⁹ N. KAPETANIĆ – N. VEKARIĆ, *Konavoski rodovi*, sv. I, str. 151-152.

⁹⁰ DAD, LMM GD 1778-1768, f. 5'; LB GD 1759-1798, f. 456.

⁹¹ DAD, LB GD 1759-1798, f. 500'.

⁹² DAD, LB GD 1799-1812, f. 39; LMRT GD 1796-1821, f. 194'.

⁹³ M. FILIPOVIĆ – LJ. MIĆEVIĆ, n. d., str. 146-7.

15. BJELOPERIĆ

U upisima ovog prezimena nije naznačivano podrijetlo. Po popisu duša (*status animarum*) u župi Gradac u Zažablju 1745. ovaj se rod susreće u selu Dubravici.⁹⁴ Godine 1788. spominje se Marija, žena Nikole Bjeloperića, kao kuma na krštenju. Sljedeće godine (1789.) ubilježeno je rođenje Nikoline kćeri Marije, a 1790. smrt Nikole i njegove kćeri Ane.⁹⁵

16. BOGDANOVIĆ

Ovo je prezime veoma staro, a spominje se još u srednjem vijeku. Ono je i veoma rasprostranjeno, i u Hercegovini i u susjednim krajevima Hrvatske, na prostoru nekadašnje Dubrovačke Republike.⁹⁶ U obliku Bogdanović i Bogdan pojavljuje se u više naselja u Kanavlima tijekom 16. i 17. stoljeća.⁹⁷ Zanimljivo je da se za ovaj rod vezuje i dvojno prezime Bogdanović-Vujnović (*Bogdanovich alias Vuinovich*). Svi upisi Bogdanovića u maticama župe Grad u 17. stoljeću zavičajno su determinirani formulacijama: “de Popouo”, “de Murlachia de Popouo” i “di Zelenicouaz di Murlachia.” Zbog toga nema sumnje da su iz Zelenikovca, u blizini Hutova, gdje se Bogdanovići inače drže starosjediocima. Treba pripomenuti da naziv roda u ovom obliku može nastati u različitim krajevima, što se u stvarnosti često i događalo.

U dva upisa Bogdanovića, od ukupno pet u 17. stoljeću, izričito se kaže da su iz Zelenikovca. Prvi se u maticama spominje (12. listopada 1653.) Pavao Bogdanović (*Paolo Bogdanovich de Murlachia di Popouo*) prilikom vjenčanja s Maricom Ivana Tomina iz Kliševa (?), služavkom kod kćerke Damjana Serafina de Bona.⁹⁸ Dvije godine potom (9. svibnja 1655.) evidentirano je vjenčanje Andrije Bogdanovića iz Zelenikovca (*Andrea Bogdanovich de Selenicovaz*) s Magdalenom Luke Marina iz Omble.⁹⁹ U upisu 10. srpnja 1678. rođenje je Ivana, sina Radoja Bogdanovića iz Popova (*Radoe Bogdanovich de Popouo*), i Mare, kćerke Ivana “kovača”.¹⁰⁰ Rođenje

⁹⁴ V. PALAVESTRA, n. d., GZME N.S., sv. XIV, Sarajevo, 1953, str. 99; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 192-197.

⁹⁵ DAD, LB GD 1759-1798, f. 493'; LMRT GD 1769-1796, f. 246; LB GD 1759-1798, 506'; LMRT GD 1769-1796, f. 262'.

⁹⁶ I. SINDIK, n. d., str. 128, 138, 145, 155, 157, 158, 160, 179.

⁹⁷ N. KAPETANIĆ - N. VEKARIĆ, *Konavoski rodovi*, sv. I, str. 170-175.

⁹⁸ DAD, LMM GD 1652-1657, f. 41.

⁹⁹ DAD, LMM 1652-1657, f. 85'.

¹⁰⁰ DAD, LB GD 1688-1705, f. 137'.

Dominika Đure, sina Nikole Bogdanovića, kovača iz Popova (*Nicolo Bogdanouich de Popouo*), i Margarite, kćerke Dominika Gabrielisa, zabilježeno je 26. ožujka 1693.¹⁰¹ Posljednji upis u 17. stoljeću je 31. ožujka 1697., krštenje Nikole, sina Đure Nikolina Bogdanovića iz Popova.¹⁰² Prvi upisi u 18. stoljeću odnose se na Bogdanoviće iz Rasna (Hrasno). Upravo se kod njih pojavljuje dvojna varijanta prezimena Bogdanović-Vujnović. U upisu 26. siječnja 1714. je Mate Bogdanović, rečeni Vujnović iz Hrasna (*Mattihia Bogdanouich alias Vuinouich de Rasno*) u svezi s rođenjem Matina sina Ivana.¹⁰³

Nikola Bogdanović, doseljenik iz Popova u drugoj polovici 17. stoljeća, zabilježen je više puta, i to 1714. kao svjedok na vjenčanju i 1718. kao kum na krštenju. Njegova smrt u 84. godini zapisana je 1738., a njegove 90-godišnje žene Margarite 1755. godine.¹⁰⁴ U većem broju upisa su Ivan Bogdanović i njegova supruga Ana, kći Mije Lazovića; najvjerojatnije potomak ranijih doseljenika u Popovu.¹⁰⁵ Od 1713. do 1796. godine u maticama je više Bogdanovića: Ninko, Ivan, svećenik Nikola i Ilija, te njihovi potomci, ali bez naznake o podrijetlu. Godine 1731. ubilježena je smrt 95-godišnjeg Rade Bogdanovića, doseljenika iz Popova u 17. stoljeću, a 1748. smrt njegove žene Marije, umrle također u dobi od 95 godina.¹⁰⁶ U drugoj polovici 18. stoljeća u različitim prilikama (rođenje, vjenčanje, smrt, kumstvo) u maticama su upisani Božo, Nikola, Mijo i Đuro Bogdanović, ali bez oznake podrijetla.

Godine 1803. zabilježeno je vjenčanje Mate Bogdanovića iz Zelenikovca u Gracu (*Mattheus Bogdanovich de Zelenice in Gradaz*) s Marijom, kćeri Nikole Puhijere.¹⁰⁷ S početka 19. stoljeća su i tri zabilješke o smrti. Godine

¹⁰¹ DAD, LB GD 1688-1705, f. 69.

¹⁰² DAD, LB GD 1688-1705, f. 116.

¹⁰³ DAD, LB GD 1711-1728, f. 155'.

¹⁰⁴ DAD, LMM GD 1707-172, f. 25'; LB GD 1711-1728, f. 82; LMER GD 1729-1768, f. 79', 187'.

¹⁰⁵ Spominju se u upisu rođenja sina Mije 1718., te kao kumovi 1720., a neki Mijo u istoj ulozi 1722. Oni su i u upisima rođenja i smrti svoje djece: Ane (1721. i 1723), Blaža (1729), Petra (1729) i Lukrecije (1730). Smrt 65-godišnje Ivanove žene Ane zabilježena je 1762. godine (LB GD 1711-1728, f. 83', 110; LMM GD 1722-1728, f. 1; LB GD 1711-1728, f. 13; LMRT GD 1722-1729, f. 52; LB GD 1729-1758, f. 6; LMRT GD 1729-1768, f. 5; LB GD 1729-1758, f. 25; LMRT GD 1758-1796, f. 236.)

¹⁰⁶ DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 18, 138'.

¹⁰⁷ DAD, LMM GD 1778-1821, f. 110'.

1809. umro je šestomjesečni sin Ivana Bogdanovića, opet bez oznake podrijetla. Magdalena, žena Ivana Bogdanovića, umrla u dobi od 80 godina - stoji u upisu 1811. godine, a podrijetlo također nije naznačeno. Nikola, sin Ivana Bogdanovića iz Popova (*Nicolaus filius q-m Ioannis Bogdanovich di Popouo*), umro u 84. - upis 1813. godine.¹⁰⁸ Posljednji spomen ovog prezimena je 1821. u prigodi vjenčanja Marije Bogdanović iz Zelenikovca u župi Gradac i Josipa Gustinovića, rodом iz istog kraja.¹⁰⁹ Bogdanovići se javljaju u gradačkim maticama u Prapratnici 1724. Može se zaključiti da je rod Bogdanovića iz Zelenikovca u Gracu nazočan u Gradu oko 150 godina.¹¹⁰

17. BOGOJEVIĆ

Ovaj rod je iz Moševića u župi Gradac. U popisu duša (*status animarum*) 1745. zabilježeni su u istom mjestu.¹¹¹ U izvješću Kongregacije iz 1751. trebinjsko-mrkanski biskup S. Tudišić bilježi svećenika Matu Bogojevića, rodом iz Moševića (*D. Mateo Bogoevich d'eta d'anni 25, nativo di Moscevichi*).¹¹²

Prvi je u maticama župe Grad Ivan Bogojević iz Moševića (*Ioannes Bogoevich di Moscevichi Dioecesis Tribuniensis*) 1770. u upisu vjenčanja s Katarinom Martina Franovića iz Janjine.¹¹³ Godine 1770. upisano je rođenje Ivanove kćeri Marije Terezije. U istom upisu kao kum susreće se Nikola Bogojević. Vjerojatno je riječ o svećeniku Nikoli Bogojeviću, koji je i u jednom upisu 1772. Godine 1776. spominje se Ivanova kći Marija Elena i Ivanov otac Mijo.¹¹⁴ Za Miju Bogojevića u upisu iz 1789. stoji da je iz Moševića (*Anna filia Michaelis Bogoevich de Moscevichi parochiae di Gradaz Diocesis Tribuniensis*).¹¹⁵

¹⁰⁸ DAD, LMRT GD 1796-1821, f.159'.

¹⁰⁹ DAD, LMM GD, 1778-1821, f. 214'.

¹¹⁰ O Bogdanovićima u Zelenikovcu: I. PULJIĆ - S. VUKOREP, "Naša prezimena - korijeni i razvoj", str. 300-301. Prema autorima prezime Bogdan u Prapratnici je istovjetno s Bogdanović i da su neki imali i nadimak Hajvaz ili Ajvaz. (Isti, str. 302)

¹¹¹ V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

¹¹² B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi...*, str. 159.

¹¹³ DAD, LMM GD 1729-1768, f. 197.

¹¹⁴ DAD, LB GD 1759-1798, f. 229, 259', 324.

¹¹⁵ DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 254.

18. BOROJEVIĆ

U maticama se usporedo pojavljuju prezime Borojević i Boroje. Vlada mišljenje da je to isto prezime, u starijoj i dužoj varijanti (Borojević) i kraćoj i mlađoj (Boroje). Iz matica župe Grad to nije moguće zaključiti, iako sličnih primjera ima. U maticama župe Trebimlje ovo prezime, u obliku Borojević, spominje se 1742. u Orahovu Dolu u Popovu.¹¹⁶ Danas Boroje u Ravnom u Popovu čuvaju tradiciju o svom podrijetlu iz Orahova Dola. Borojevići kod Stoca su istog podrijetla. Prezimena u obliku Borojević sada nema na području Popova, već samo kraća varijanta, Boroje. U jednom upisu iz 1806. je Ivan, sin Mate Borojevića iz Popova (*Ioannes filius Mathei Boroevich de Popouo*).¹¹⁷ Svi ostali zapisi u maticama župe Grad nemaju naznake podrijetla.¹¹⁸ Iznimka je Ante Boroje, za kojeg se veli da je s otoka Šipana,¹¹⁹ kamo su se njegovi doselili iz Popova. Prezime Boroje i Borojević već u 17. stoljeću egzistira u nekim konavoskim naseljima.¹²⁰

19. BOSNIĆ

Ima samo jedan upis ovog roda, iz 1821. godine. Riječ je o Blažu, sinu Đure Bosnića iz Ravnog, i njegovu vjenčanju s Marijom Vukičević iz Župe (*Blasius filius Georgii Bosnich et Angela Giurich coniugum legitimorum de Rauno Dioecesis Tribuniensis et Mercanensis in Turciae Ditione*).¹²¹

20. BOŠKOVIĆ

Prezime Bošković patronimičkog je postanja. Zbog toga se susreće u raznim krajevima, pa je vrlo rašireno i staro. To se gotovo podjednako odnosi

¹¹⁶ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 73; M. FILIPOVIĆ - LJ. MIĆEVIĆ, n. d., str. 153, 158, 159.

¹¹⁷ DAD, LMRT GD 1796-1821, 111'.

¹¹⁸ Spominju se Josip Borojević 1768. u upisu smrti trogodišnje kćeri Marije. Josipova supruga Marija ubilježena je kao kuma 1771., a Josipova smrt 1787., pa njegova žena nanovo kao kuma 1798. godine (LMRT GD 1729-1796, f. 297; LB GD 1759-1798, f. 242', 608; LMRT GD 1769-1796, 223). Godine 1795. ubilježena je smrt Stanislave, žene Šimuna Borojevića, a 1802. Marije, kćeri Nikole Borojevića (LMRT 1769-1796, f. 313; LMRT GD 1796-1821, f. 60').

¹¹⁹ DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 221'.

¹²⁰ N. KAPETANIĆ – N. VEKARIĆ, *Konavoski rodovi*, sv. I, str. 184.

¹²¹ DAD, LMM GD 1778-1821, f. 216.

na Hercegovinu i na teritorij bivše Dubrovačke Republike. U studiji *Dubrovnik i okolina* Ilija Sindik tvrdi da su Boškovići u Gradu (Dubrovniku) iz “Orahova”, tj. Orahova Dola u Popovu. Njihov dolazak u Dubrovnik on smješta u vremenski interval od 1637. do 1667. godine.¹²² To bi, tek djelomično, bilo ispravno. Naime, zbog svog patronimičkog podrijetla, ovo prezime nastajalo je i u pojedinim područjima Republike.¹²³ Riječ je, prema tome, o posve neovisnim rodovima.

Dolazak Boškovića iz Orahova Dola u Dubrovnik mogao bi se pomaknuti u nešto davnije vrijeme – drugu polovicu 16. stoljeća. Svakako je gornja vremenska determinanta I. Sindika utemeljena na podatcima iz matičnih knjiga, od kojih najstarija počinje s 1637. godinom. Upisi u maticama župe Grad koji se odnose na Boškoviće, u 17. stoljeću su brojni. Ima ih oko tridesetak. Samo jedan dio, kako se moglo utvrditi, odnosi se na doseljenike iz Hercegovine. Prvi upis u maticama, 15. lipnja 1642., odnosi se na smrt Marka Boškovića iz Orahova (Dola), koji je preminio u 60. godini. I sljedeći podatak je zapis o smrti pedesetogodišnjeg Šimuna (Simone) Boškovića.¹²⁴ Vrlo je zanimljiv i sadržajan upis 12. rujna 1648. krštenja Ilije (*Elli*), sina Boška Boškovića i žene mu Damjane, oboje iz Orahova (*di Bosco Boscouich e di sua consorte Damiana ambi di Orahovo*). Krstio ga je “Marco Georgii Natali”, župnik iz Popova. Kumovi su mu bili također iz Orahova. Riječ je o Miji Grge i Ivani Mihe Natalija (*Michiele Gregorio e Giouanna di Michiele Natali ambi di Orahovo*).¹²⁵ Zanimljiv je i upis 22. ožujka 1649. u kojem se spominje Mate Bošković iz Orahova.¹²⁶ On kumuje Marici, kćeri Mate Petrova iz Orahova (Dola) i Marte Damjana (Damjanović ?) iz Popova.¹²⁷ Zanimljiv je spomen i Nikole Boškovića u upisu od 20. rujna 1701. kada kumuje Miji, sinu Mije Matijaševića iz Diklića i Florije (Cvijete) Mije iz Lisca.¹²⁸ Riječ je o Nikoli¹²⁹, ocu znamenite obitelji Bošković iz koje je,

¹²² I. SINDIK, n. d., str., 226.

¹²³ M. SIVRIĆ – N. VEKARIĆ, “Genealoški prikaz roda Bošković”, str. 325-6.

¹²⁴ DAD, L MRT GD 1637-1647, f. 36', 47.

¹²⁵ DAD, LB GD 1642-1647, f. 2.

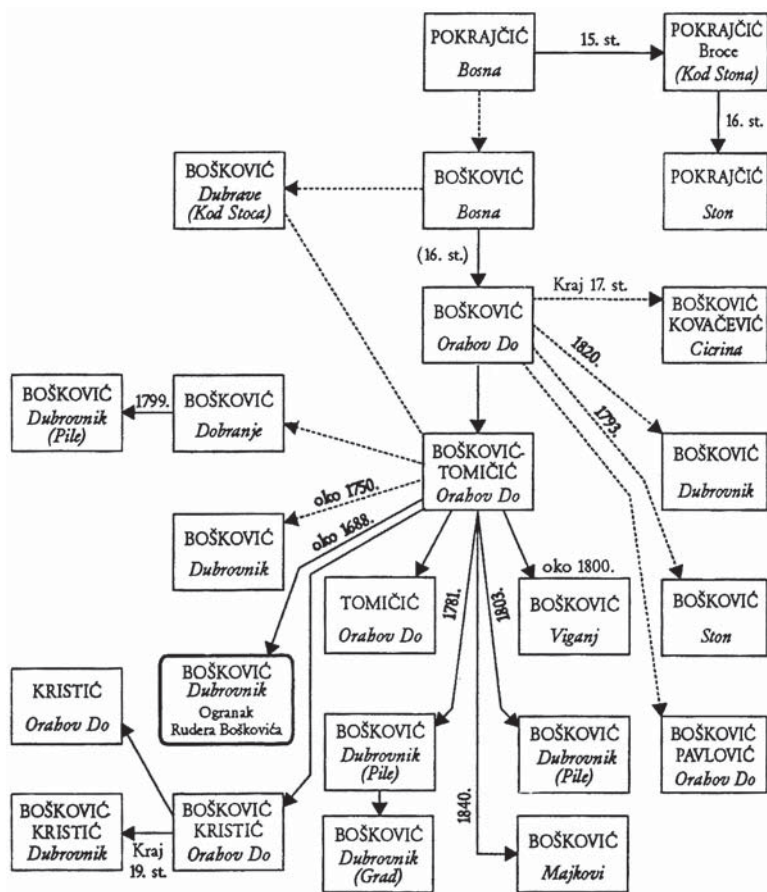
¹²⁶ U maticama župe Grad, te maticama župe Trebimlja u Popovu, kao i nekim drugim izvorima, za mjesto Orahov Dol u Popovu često se rabi kraća i nešto izmijenjena varijanta: Orahovo. Ponekad i Horahovo, te talijanizirani naziv *Val de Nucis*. Naziv ovog sela ponekad se miješa i s imenom sela Orah u katoličkoj misiji Žurovići, nedaleko od Trebinja.

¹²⁷ DAD, LB GD 1647-1652, f. 68'.

¹²⁸ DAD, LB GD 1688-1705, f. 71.

¹²⁹ M. SIVRIĆ – N. VEKARIĆ, n. d., str. 338-341.

između ostalih, potekao i znameniti učenjak Ruđer Bošković. Poznato je da je Nikola već (cca 1690.) bio u Dubrovniku, gdje se bavio trgovinom. Boško Bošković oslobodio je u Notarijatu, 5. srpnja 1690., sina Nikolu očinske vlasti, dajući mu punu slobodu djelovanja, na svoju korist i očevo ponos. Boško Bošković bio je dobro poznat kancelaru (Zuboviću), koji veli: “Bosikus Boscouich de Popouo mihi cancellario optime notus.” Iz ovoga je jasno da je Nikolin otac nosio obiteljsko ime Bošković, kao i njihovi predci mnogo prije, a ne da je Nikola po dolasku u Dubrovnik promijenio staro u novo obiteljsko ime (Bošković), što su neki pokušali “dokazati”.¹³⁰

*Sl. 27. Disperzija roda Bošković iz Orahova Dola
(M. Sivrić – N. Vekarić, Genealoški prikaz roda Bošković)*

¹³⁰ DAD, Div. Not., 26/141, 8. 8. 1690, f. 11-11'.

Ostali upisi u maticama župe Grad u drugoj polovici 17. stoljeća odnose se na Boškoviće podrijetlom iz Primorja. Riječ je o obiteljima Ivana Boškovića i njegove žene Kate, kćeri Rade Sladojevića, odnosno o njihovoj djeci.¹³¹ Dosta podataka ima i o drugoj obitelji Boškovića iz Primorja. Riječ je o Miji, sinu Bože Boškovića i žene mu Frane, kćeri Petra Zubovića, te o njihovoj djeci.¹³² Jednako tako ima dosta podataka o Stjepanu, sinu Mije Boškovića, oženjenom Anom, kćerkom Nikole Andrijaševića.¹³³ Iz Primorja je i Rafael, sin Ivana Boškovića.¹³⁴ Ivan Mije Boškovića iz Primorja, njegova žena Nika, kćerka Nikole Perova Grka, i njihova djeca spominju se često u maticama.¹³⁵

Tijekom 18. stoljeća prezime Bošković u maticama župe Grad vrlo je često. Zanimljivo je da u upisima, izuzev jednog ili dva primjera, nema oznake podrijetla. Vjerojatno je riječ o već ustaljenim stanovnicima, starijim doseljenicima u Grad, pa zbog toga i nije bilo potrebe da se to posebno ističe. Među njima je, kako izgleda, ponajviše Boškovića iz Dola u Primorju. Međutim, ima i onih koji su dolazili iz Hercegovine, ponajviše iz Orahova Dola, ali i nekih drugih mjesta u kojima su Boškovići prebivali.

Već od početka 18. stoljeća pa dalje obilje podataka ima o djeci Nikole Boška Boškovića, doseljenika potkraj 17. stoljeća, rođena u braku s Paulom Bettera. Obitelj je bila brojna – šest sinova i tri kćeri. Iz te obitelji osim Ruđera, redovnika – isusovca i svestranog znanstvenika, najznamentija je pjesnikinja Anica. Još dvojica Ruđerove braće bili su redovnici – Bartul – isusovac i Ivan Dominik – dominikanac. Najstariji brat Božo bio je državni službenik i umro je 1786. u 90. godini života. Dvojica braće umrla su veoma mladi – Marko kao osmogodišnje dijete 1715., a Petar 1727. u 24. godini života. Smrću pjesnikinje Anice 1804., u dobi od 90 godina, ugasio se ovaj slavni ogranak Boškovića u Dubrovniku, podrijetlom iz Orahova Dola, a

¹³¹ DAD, LB GD 1642-1647, f. 3', 39; LB GD 1647-1651, f. 29, 57'; L MM GD 1652-1657, f. 111'; LB GD 1658-1663, f. 218.

¹³² DAD, LMM GD 1652-1657, f. 143'; LB GD 1658-1663, f. 28, 28; LB GD 1664-1671, f. 16'.

¹³³ DAD, LB GD 1658-1663, f. 78', 173; LB GD 1664-1671, f. 132, 76'; LB GD 1671-1687, f. 71.

¹³⁴ D PAD, LB GD 1658-1663, f. 78', 183'.

¹³⁵ DAD, LB GD 1658-1663, f. 197; LB GD 1664-1671, f. 16, 134; LMM GD 1664-1687, f. 181'

koji nije ostavio potomstva.¹³⁶ Čak i pjesnikinja Anica u svojoj oporuci iz 1804. prisjetila se svojih rođaka Boškovića u Orahovu Dolu. Ostavila im je, uz ostalo, dvodijelni legat (u vidu zaklade): jedan dio za školovanje i izobrazbu darovitih, a drugi za ispomoć siromašnim i potrebitim iz roda Bošković.¹³⁷

Iz roda Nikole Boškovića iz Orahova Dola, dolazili su tijekom 18. stoljeća njegovi bliži i dalji srodnici. Među njima posebno su se isticali trgovci Mate i Marko, koji su, kao i Nikola, primljeni u Bratovštinu lazarina.¹³⁸

U drugoj polovici 18. stoljeća spominje se Tomo Bošković, njegova žena Katarina i njihova djeca. Tomo (1721. i 1792.) se doselio u Dubrovnik (Grad) oko 1781. U maticama se spominje i 1769., te ponovno 1796. kada mu je umrla supruga Katarina.¹³⁹ Tomo je u oporuci svećenika Nikole Boškovića, kojemu je stric. Tako doznajemo da je i on doseljenik iz Orahova Dola u Hercegovini.¹⁴⁰ Obitelj je izumrla potkraj 18. stoljeća.¹⁴¹ Nikola Tomin Bošković (1745. - 3. travnja 1821.) doselio se iz Orahova Dola iz ogranka Tomičić u Dubrovnik (Pile) oko 1771. godine. Obitelj živi u Gradu u drugoj polovici 19. stoljeća, a možda i nakon toga.¹⁴²

Nikola Bošković, vojnik, čini se da je doseljenik iz Orahova Dola. U upisu je rođenja sina Marka 1706. godine, gdje je kuma Ana, kći Ivana Boškovića. Ivan se spominje 1734. kao svjedok na vjenčanju Petru Mitroviću iz Popova.¹⁴³

Marko Tomičić Bošković (1777.-1847.) iz Orahova Dola doselio se u Dubrovnik (Pile) 1803. godine. Po struci je bio zapovjednik broda. Potomci su mu živjeli i u drugoj polovici 19. stoljeća. Vlaho Đure Boškovića iz Orahova Dola u Popovu doselio se u Grad oko 1820. godine. Proces

¹³⁶ Šire o ovom ogranku: M. SIVRIĆ - N. VEKARIĆ, "Genealoški prikaz roda Bošković" (posebno odjeljak) - Nikola Bošković i njegov rod, str. 338-341. Ostalu literaturu o ovom rodu vidi u bilješci br. 1. navedenog rada. U pogledu njihova podrijetla od Pokrajčića vidi str. 320. i bilješku br. 5. istoga rada. O tome je pisao i Ruđerov brat Božo u rukopisu: "Pauca de familia nostra" (sada u HAZU).

¹³⁷ DAD, Test. Not. No 89, 19. 6. 1803. i 13. 8. 1804., f. 171', 172.

¹³⁸ Nikola je primljen u Bratovštinu lazarina 1690, Mate 1723. i Marko 1725. (DAD, Maggiore Capitolo della Confraternita di S. Lazzaro del 1671 in 1811., f. 31, 95, 99.)

¹³⁹ DAD, LB GD 1759-1798, f. 195; LMM GD 1769-1798, f. 309.

¹⁴⁰ DAD, Test. Not., No 88, f. 25.

¹⁴¹ M. SIVRIĆ - N. VEKARIĆ, "Genealoški prikaz roda Bošković", str. 336.

¹⁴² Isto, str. 338.

¹⁴³ DAD, LB GD 1688-1705, f. 154; LMM GD 1729-1778, f. 17.

doseljavanja Boškovića iz ogranaka Tomičić i Kristić iz Orahova Dola nastavio se i u sljedećem razdoblju. Kad je riječ o Boškovićima doseljenima iz Orahova Dola, spomenimo i to da se u maticama župe Trebimlja spominju u više sela u Popovu – Cicrini, Veljoj Međi i Orahovu Dolu 1710., Ravnom 1722. i Češljarima oko 1730. godine.¹⁴⁴

Die 8 July 1860

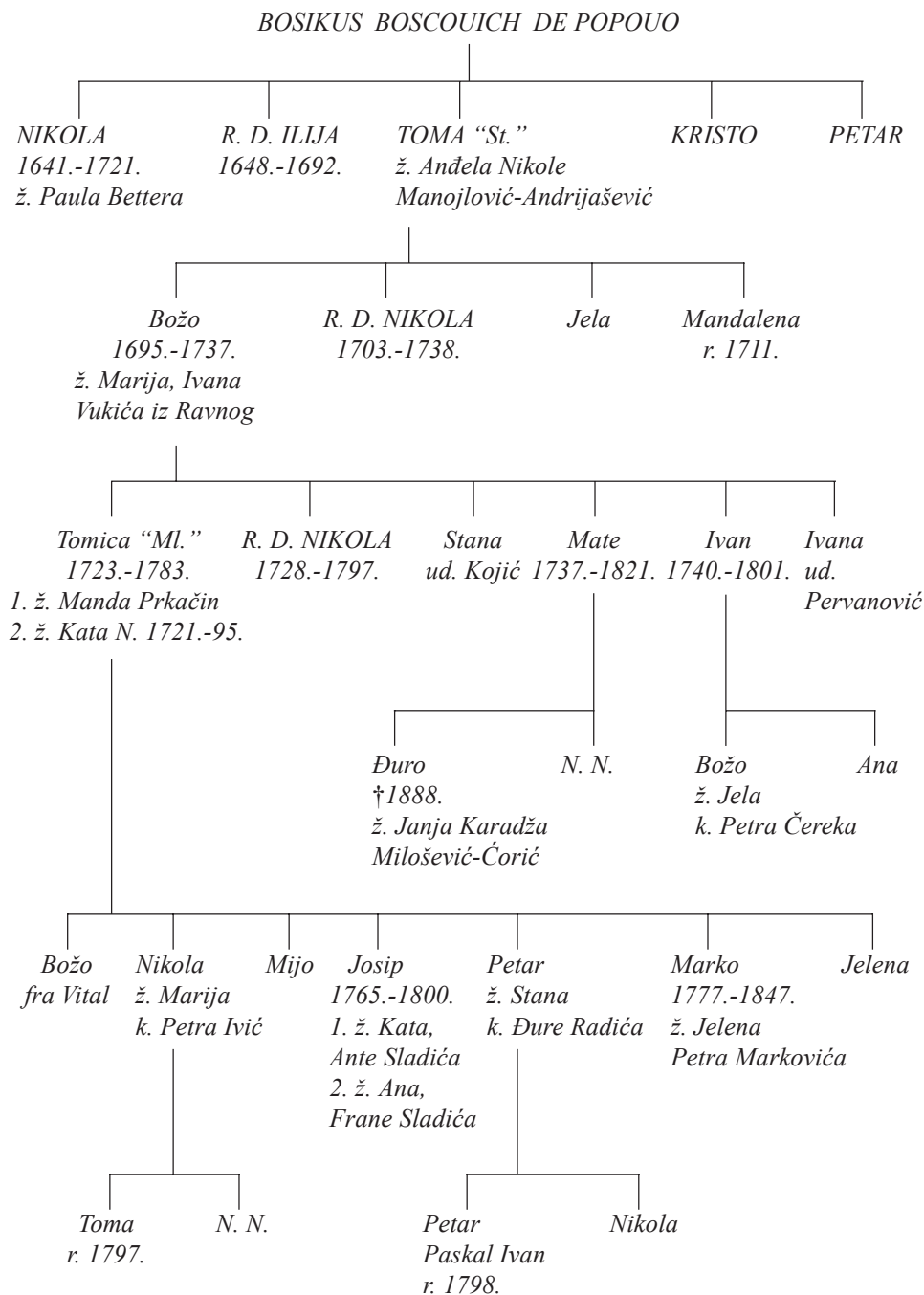
Борисъ Боровичъ де Лявонъ мнѣ кан. ^{lex} опакме' нолы, пон
се, sincere, ac animo deliberato, et omni meliori modo; a se,
et ab eius patris potestate liberavit, et emancipavit, libens, et
emancipat, et pro libero, et absoluto a necibus paternis, quibus
vincitur liberi, ex his eorum penitus, haberi voluit, et vult
Борисъ Боровичъ eius filium legitimum et naturalem, presen-
tem et tam parvulum accipere acceptantem, ita ut ipse Борисъ
de emancipatus efficiatur homo sui juris, et paterfamilias, po-
tisque et vult ut liberi, et a necibus patris potestatis penitus
absolutus de per se agere, tractare, negotiare, accipere, dedit
et vendere contrahere, et contrahere, emere, vendere, dare
pro alijs cedere, et renunciare, sequi et bonis suis omni obli-
gati dare et donare, quibusvis personis quocumque iure, his
hoc dedit, et placebit. Testes, S. Борисъ secundo Борисъ
eius filius a dia patris potestatis, et a necibus paternis omni-
no absolutus, et liberatus in signum et testimonium veritatis, et
fieri observant, et continui auctor, documentum & ex eum dicit

*Sl. 28. Boško Bošković iz Popova u Notarijatu oslobađa
svog sina Nikolu očinske vlasti, 1690. godine
(DAD, Div. Not., No 141, f. 11-11')*

¹⁴⁴ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 3, 1977, str. 73; *Isti*, *Tribunia*, 4, 1978, str. 64, 72, 73.

sui filij, nec non paterni amoris, et fideli benedictio
 re, ipso, et sua prosequitur ipsum Nicolaeum suum bene
 merita filium, ipsum quoque emendavit, et liberavit
 ab alijs suis patribus, deus ~~et~~ quicquid fuerat illi, et
 in terra acquisivit et tenuit fidei statum vel iuris
 sionem fore, reparationemque, vel aliter quomodocumque, et
 quolibetque, sit intelligitur et esse debet propriis libere
 et absolute ipsius Nicolai sui filij, cuiusque hereditas, et successio
 eoque ulla ratione, pretensione, vel participatione, dictum suum
 datum et dei Borchi vel sui sanguinis Liber condicio
 ratione ratione proprietatis sui usufructus et fundum vel
 aliter quomodocumque, alienationis capere omni bene precii
 legem, et statum ad suum genitorem disponere, dictaque sui
 predicti Borchi translati omnia in predictum Nicolaeum
 sui filium sui de Borchi a deo Lib. nuncupat, concessit
 et ipsius suorum et posteritatis equitatis in partibus Legum, et
 in futurum acquiritur, nulla ulterius requisita nec doni
 licentia vel concessione, nullaque conditione, excepta dei Borchi
 eius patris, disponere, vellet ad sui liberos testamentum
 et ita ~~et~~ ~~et~~ ~~et~~

B. 18. July 1690.

Sl. 29. Genealogija Boškovića iz Orašje Dola

Đuro, sin Stjepana Boškovića iz Dobranja (*Georgium Stephani Boscovich de Dobragne et Thomam aliter Annam filiam Stephani Moneta seu Obradovich*), 1799. je u upisu vjenčanja.¹⁴⁵ Doselio se u Grad iste, 1799. godine. Nalazi se i u upisima rođenja djece: Ignacije (1801.), Marije Ane Josipe (1802.) i Jakobe Benedikte Josipe (1804.) godine.¹⁴⁶ U Hutovu se Boškovići spominju prvi put u maticama 1723. Imali su i nadimak Kadijić. Matice župe Lisac spominju ih već 1665. godine.¹⁴⁷

Ostali se upisi Boškovića u maticama župe Grad u 18. stoljeću odnose pretežito na doseljenike iz Dola u Primorju, pa ih nećemo uzimati u razmatranje.

21. BOTICA

U maticama se ovo prezime upisuje u dvije varijante, kao Botica (*Botizza*) i Botić (*Botich*). Prvi je u maticama zlatar Stjepan Botica, rodом iz trebinjske biskupije (*Stephano Botizza aurificem Diocesis Tribuniensis*) u upisu vjenčanja 1770. godine.¹⁴⁸ Iz ovog podatka vidi se da zlatar Stjepan Botica potječe iz Hercegovine ili, bliže, iz Popova, odnosno iz Trebimlje, gdje se u zaseoku Glavaši spominju prvi put 1716. i više puta od 1728. do 1748. godine.¹⁴⁹ Osim Stjepana Botice u maticama su još Marija, kći Mije Botice 1781., Katarina i Marija, kćeri Pave Botice (*Botić*), u upisu 1803. godine.¹⁵⁰

22. BRAĆ(EVIĆ)

U maticama ovo prezime se različito ispisivalo, kao: *Bratichieulich*, *Bracichieulich*, *Brachieulich*, *Brach*, *Braichieulich*, *Bracieulich*, *Braceulich*, *Bracs*, *Bracich*. Predstavnici ovog roda česti su u maticama 18. stoljeća. Vjerojatno da svi i nisu zajedničkog podrijetla, pa će se uzeti samo oni doseljeni iz Hercegovine. Prema naznakama u maticama podrijetlom su iz Popova. Iz drugih vrela ovaj rod se spominje 1710. godine, istodobno u Čvaljini i Cicirini u Popovu.¹⁵¹

¹⁴⁵ DAD, LMM 1778-1821, f. 88.

¹⁴⁶ DAD, LB GD 1799-1812, f. 28', 47, 28'.

¹⁴⁷ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, *Hutovo*, 302-303.

¹⁴⁸ DAD, LMM GD 1729-1778, f. 198'.

¹⁴⁹ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 3, 1977, str. 171; Isto, *Tribunia*, 4, 1978, str. 74.

¹⁵⁰ DAD, LB GD 1758-1798, f. 497; LB GD 1799-1821, f. 57 i 79.

¹⁵¹ Đ. KRISTE, n. d., str. 183/4. Bilo ih je i na prostoru Hutova (I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena, korijeni i razvoj", str. 303).

Prvi se u maticama spominje Ivan Bratićević (*Bratichieuich*) 1722., ali bez naznake podrijetla. U upisu vjenčanja 1727. je Mijo Braćević iz Popova (*Michaelem Brachieuich caligarium de Popouo*). On je zabilježen i 1767., a njegova žena Rada (Milković iz Ošlja) 1772., kao svjedoci na vjenčanju.¹⁵² Božo Brać iz Popova (*Natalem Brach de Popouo*) nalazi se u dva upisa, 1747. i 1769. godine.¹⁵³

Godine 1782. upisan je Božin sin Mijo kao kum Nikoli, sinu Mije Vuka-sovića i Kate, kćeri Mate Cvjetkovića. Mijo je i u upisima rođenja i krštenja svoje djece, u braku s Marijom, kćeri Mate Cvjetkovića, i to: Bože 1782., Mate Antuna Nikole 1784., Angele 1787., Nikole 1789. i Nikole Antuna 1791. godine.¹⁵⁴ Mijo i njegova žena su kumovi 1785., 1787. i 1797. u maticama krštenih. Petar Brać spominje se dva puta 1766. godine; vjerojatno je riječ o Petru Braću koji se spominje u Cicrini u Popovu 1720. godine.¹⁵⁵ Bez naznake podrijetla u maticama su još neki pojedinci iz roda Brać (Braćijević).¹⁵⁶

23. BRAJKOVIĆ

Ovo je prilično star i raširen rod u Hercegovini i po raznim mjestima Dubrovačkog primorja.¹⁵⁷ Brajkovića ima i u Konavlima (Zastolje) u 16. stoljeću.¹⁵⁸ Kad su se i iz kojeg mjesta doselili u Grad, nije poznato. Zna se samo da potječu iz Popova. U maticama župe Grad potvrda je za to u iskazima “de Popouo” i “de Popouo di Murlachia”.

U matici vjenčanih je 13. lipnja 1655. zabilježeno vjenčanje Tadije, sina Vuka Brajkovića (*Thadeus f. Vuchi (Vuceli) Braicouich de Popouo di Murlachia*) i Cvijete, kćeri Mata Blaževa s Brgata.¹⁵⁹ Rođenje Tadijina sina Mate

¹⁵² DAD, LMM GD 1722-1728, f. 19; LMM GD 1729-1778, f. 178; LB GD 1759-1812, f. 258.

¹⁵³ DAD, LMM GD 1729-1778, f. 48 i 93.

¹⁵⁴ DAD, LB GD 1758-1798, f. 421', 439, 490, 501 i 531.

¹⁵⁵ DAD, LB GD 1759-1798, f. 141, 14; Đ. KRISTE, *Tribunia*, 3, 1977, str. 183.

¹⁵⁶ Ivan Brać se navodi u raznim ulogama 1771, 1789, 1791. i 1802. godine (LB GD 1759-1798, f. 242', 509', 530, 549; LB 1799-1812, f. 37'). Početkom 19. st. u maticama se spominju: Marko 1787, Dominik 1789, Grgo Josip 1796, Kristo 1800, Ante 1800. i Nikola 1800. godine (LB GD 1759-1798, f. 481, 503, 577; LMRT GD 1796-1821, f. 7; LB GD 1799-1812, f. 19', 20, 23).

¹⁵⁷ D. MANDIĆ, *Chroati catholici Bosnae et Hercegovinae*, str. 91; I. SINDIK, n. d., str. 130, 138, 144, 149, 151, 157. i 158.

¹⁵⁸ N. KAPETANIĆ – N. VEKARIĆ, *Konavoski rodovi*, sv. I, 203.

¹⁵⁹ DAD, LMM GD 1652-1659, f. 91.

je upisano 23. studenog 1659.¹⁶⁰ Ivan Brajković kršteni je kum Dominiku Grgi, sinu Nike Bogdanovića, u upisu 26. ožujka 1693.¹⁶¹ To su i jedina tri upisa iz roda Brajković u maticama župe Grad u Dubrovniku.

24. BRATOŠ

Ovaj se rod spominje prvi put 1672. godine. Naime, trebinjsko-mrkanski biskup Antonije Primi povjerio je skrb o misiji Žurovići, u neposrednom zaleđu Dubrovnika, svećeniku Miji Bratošu, koju je on i vodio u razdoblju od 1672. do 1674. godine.¹⁶² U matičnim knjigama župe Trebimlje spominje se Boško Bratoš 1720. u selu Zagorac. Ovaj je rod u sljedećem razdoblju, u istom mjestu bio vrlo brojna i živio je tu do pred kraj 19. stoljeća.¹⁶³ Iznad sela Dvrsnice u Popovu brdo je Bratogošac, a u Ravnome zaselak s istim nazivom. To zasigurno upućuje na zaključak o nazočnosti ovog roda na tom prostoru.

U selu Podimoć, u Dubrovačkom primorju, u popisu 1672./3. godine zastupljen je rod Bratošević, koji ima istu osnovu s rodom Bratoš.¹⁶⁴ Prezime Bratoš pojavljuje se u Konavlima (Lovorno) u 16. stoljeću.¹⁶⁵ U maticama župe Grad u Dubrovniku samo je jedan spomen ovog roda. Riječ je o upisu rođenja Marka (*Orsat Hilarion*), sina Nikole Cvjetka (*Florio*) Bratoša, 27. studenog 1705.¹⁶⁶

25. BRONZIĆ

U maticama župe Grad stoji da su Bronzići iz Prapratnice i Kiševa (*di Prapratno di Murlachia* i *de Murlachia de Chisceuo*), u župi Gradac, odnosno starom Zažablju. Matice župe Lisac spominju 1664. Miha Bronzića iz Prapratnice.¹⁶⁷ Po popisu (*status animarum*) župe Gradac iz godine 1745. Bronzići su u Prapratnici i Gornjem Gracu.¹⁶⁸ U svom izvještaju Kongregaciji

¹⁶⁰ DAD, LB GD 1658-1663, f. 40.

¹⁶¹ DAD, LB GD 1688-1705, f. 69.

¹⁶² B. PANDŽIĆ, *De Dioecesi tribuniensi et mercanensi*, str. 55.

¹⁶³ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 176.

¹⁶⁴ I. SINDIK, n. d., str. 128.

¹⁶⁵ N. KAPETANIĆ - N. VEKARIĆ, *Konavoski rodovi*, sv. I, str. 217-218.

¹⁶⁶ DAD, LB GD 1688-1705, f. 212.

¹⁶⁷ I. PULJIĆ - S. VUKOREP, *Hutovo*, str. 332. (Kao mjesto prebivanja autori navode i Kiševo.)

¹⁶⁸ V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

15. srpnja 1751. trebinjsko-mrkanski biskup Sigismund Tudišić bilježi don Petra Bronzića, tada tridesetogodišnjaka, rođenoga u Prapratnici u župi Gradac (*e D. Pietro Bronzich d'eta d'anni 35, nativo di Prapratniza della parochia Gradaz*).¹⁶⁹

U maticama župe Grad u 17. stoljeću samo su dva upisa koja se odnose na ovaj rod. U prvom, 9. veljače 1653. je Magdalena, kći Marka Bronzićevića iz Kiševa. Bila je služavka (*famula*) kod don Blaža Tudišića, a udala se za Matu Petra Skurjenovića iz Mlina u Župi. Drugi upis, 6. lipnja 1655. je vjenčanje Mije, sina Mihe Bronzića iz Prapratnice.¹⁷⁰ Doseljavanje Bronzića iz Hercegovine (Prapratnica i Kiševo) u Dubrovnik otpočelo je u drugoj polovici 17. stoljeća. Tijekom 18. stoljeća sve do 1789. godine, u maticama župe Grad nema spomena o njima. Tek je te godine upisan Nikola Bronzić kao kum Stjepanu Oblizalu. Nikola je zabilježen i kao kapetan (*cap-nus Nicolaus Bronzich*); umro je kao 90-godišnjak.¹⁷¹

U maticama je i Petar Bronzić: 1801. u upisu rođenja kćeri Ane Marije, rođene iz braka s Anom Ivana Jaraka, i 1808., u upisu rođenja kćeri Marije Magdalene Antonije, iz drugog braka.¹⁷² Godine 1810. Petar je upisan kao Bronzan. Sačuvana je i oporuka njegove druge žene Paule (*Testamentum Paolae moglie relictæ q-m Pietro Bronzich papuziere*) 6. veljače 1815.¹⁷³ U dva upisa 1815. je Andrija Bronzić iz Prapratnice: u prigodi smrti 25-godišnjeg sina Matije i vjenčanja sina Ivana.¹⁷⁴ U jednom upisu vjenčanja 1816. ubilježen je Grgo Bronzić iz Graca (*Gregorio Bronzich de Gradaz Dioecesis Tribuniensis*).¹⁷⁵

Iz naznačenih primjera vidi se da su Bronzići u 18. stoljeću doseljenici iz Prapratnice i Graca u Hercegovini. Sigismund Tudišić, trebinjsko-mrkanski biskup, u izvješću S. Congregazione de Propaganda Fide 1751. bilježi 35-godišnjeg svećenika Petra Bronzića, rođenog u Prapratnici u župi Gradac.¹⁷⁶

¹⁶⁹ B. PANDŽIĆ, *De Diocesi tribuniensi et mercanensi*, str. 152.

¹⁷⁰ DAD, LMM GD 1652-1657, f. 27, 88'.

¹⁷¹ DAD, LB GD 1759-1798, f. 510; LMRT GD 1796-1821, f. 62, 62'.

¹⁷² DAD, LB GD 1799-1812, f. 34, 130; LMRT GD 1796-1821, f. 142.

¹⁷³ DAD, Test. Not., No 92, 42-42'.

¹⁷⁴ DAD, LMRT GD 1796-1821, f. 173'; LMM GD 177-1821, f. 173.

¹⁷⁵ DAD, LMM GD 1798-1821, f. 180'.

¹⁷⁶ B. PANDŽIĆ, *De diocesi tribuniensi et mercanens*, str. 152.

Zanimljiv je upis iz 1815. u kojem je ovo prezime udvojeno, kao Bronzić-Obad (*Mathias filius Andreae Bronzich alias Obad di Prapratniza Parochiae Gradaz Dioecesis mercanensis*).¹⁷⁷ Taj podatak sugerira nastanak roda Obad izdvajanjem od Bronzića.¹⁷⁸

26. BUBIĆ

U upisu vjenčanja 1768. godine s Nikolom Oberanovićem je Marija, kći Petra Bubića. Godine 1783. upisana je smrt Stanislave, kćeri Nikole Bubića iz Dubrava (*Stanislava filia Nicolai Bubich alias Zelen de Dubrave Dioecesis Tribuniensis*). Marija, kći Ante Bubića, upisana je 1791., a smrt 80-godišnje Magdalene Bubić ubilježena 1806. godine.¹⁷⁹ Iz upisa koji se odnosi na Stanislavu, kćer Nikole Bubića, vidi se da ovaj rod potječe iz Dubrava (kod Stoca) u Hercegovini, i da nosi dvojno prezime, Bubić-Zelen. Treba istaknuti da je ovaj rod nazočan u Ravnom u Popovu, gdje se spominju kao Bubice.¹⁸⁰

27. BUĐANOVIĆ

Ovo je prezime u maticama upisano samo jedanput. U 1762. vjenčala se Ana Ivana Buđanovića iz Grmljana u Popovu (*Annam Ioannis Budiano-voich ex loco dicto Garmiani*) s Ivanom Marka Baula iz mjesta Luke (*Luchie*).¹⁸¹

28. BUKVIĆ

Ovaj je rod u više upisa u 18. i početkom 19. stoljeća. Prvi je zabilježen Mate, sin Ivana Bukvića, 1739. godine.¹⁸² Svjedok na vjenčanju 1751. bio je svećenik Petar Bukvić (*R. D. Petro Bukvich parocho de Ravno Tribuniensis Dioecesis*). U izvješću Kongregaciji 1751. naznačuje ga i biskup Sigismund

¹⁷⁷ DAD, LMRT GD 1790-1821, f. 173'.

¹⁷⁸ O tome vidi: I. PULJIĆ – S. VUKOREP, *Hutovo*, 331-332.

¹⁷⁹ DAD, LMRT GD 1728-1778, f. 186; LMRT GD 1759-1798, f. 182; LB GD 1759-1798, f. 523; LMRT GD 1796-1821, f. 108.

¹⁸⁰ Đ. KRISTE, *Tribunia*, 3, 1977, str. 72; M. FILIPOVIĆ – LJ. MIĆEVIĆ, *Popovo u Hercegovini*, str. 159.

¹⁸¹ DAD, LMM GD 1729-1768, f. 149'.

¹⁸² DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 88'.

Tudišić, tada kao tridesetogodišnjaka rođenoga u Ravnom.¹⁸³ Rod Bukvić spominje se u Ravnom 1709. godine u maticama župe Trebimlje u Popovu.¹⁸⁴ U maticama župe Grad upisan je Marko Bukvić i njegova djeca, i to: 1770., 1791., 1800., 1802. i 1805. godine, ali bez naznake podrijetla.¹⁸⁵

29. BURĐELEZ

U maticama su dva upisa iz ovog roda. Godine 1758. ubilježeno je vjenčanje Đure Cvjetka (Florija) Burđelesa, a 1791. smrt 70-godišnje Marije, žene Đure Burđelesa.¹⁸⁶ Za ovaj rod pouzdano se zna da potječe iz Hercegovine i da su odvojak Bronzića iz Prapratnice. Tu se spominju prvi put 1726. kao Burdelezović, a u obliku Burdelez 1734. Posljednji put u Prapratnici zabilježeni su 1754.¹⁸⁷

30. BURIĆ

Prvi se u maticama spominje 1774. Ante Burić iz Gruža u upisu vjenčanja s Anom, kćeri Ilije Vukovića iz Popova. Svjedoci su bili pritom Nikola i Marko Benić iz Popova. Marija, žena Ante Burića, umrla u 60. godini, u upisu je 1806. godine.¹⁸⁸ Andrija Burić pojavljuje se u upisu vjenčanja 1807. i smrti 1809. godine.¹⁸⁹ U 18. stoljeću Burići su zastupljeni u maticama župe Gradac, s prebivalištem u Hutovu.¹⁹⁰

31. CRNOGORAC

Samo jedan upis ovog roda nalazi se u maticama župe Grad. Godine 1741. ubilježena je smrt Stojane, udovice Mije Crnogorca (*Zarnogoraz*) iz Popova, umrle u dobi od 70 godina.¹⁹¹

¹⁸³ DAD, LMM GD 1729-1768, f. 101; B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi et mercanensi*, str. 152.

¹⁸⁴ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 4, 1978, str. 72.

¹⁸⁵ DAD, LB GD 1759-1798, f. 329; LB GD 1799-1812, f. 20, 40, 75; LMRT GD 1796-1821, f. 93.

¹⁸⁶ DAD, LMM GD 1729-1768, f. 13; LMRT GD 1769-1796, f. 278.

¹⁸⁷ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 231-233; I. PULJIĆ – S. VUKOREP, *Hutovo*, str. 332.

¹⁸⁸ DAD, LMM GD 1729-1768, f. 218; LMRT GD 1796-1821, f. 119.

¹⁸⁹ DAD, LMM GD 1778-1821, f. 124; LMRT GD 1796-1821, f. 134'.

¹⁹⁰ V. PALAVESTRA, n. d., str. 98; M. FILIPOVIĆ – LJ. MIĆEVIĆ, n. d., str. 73, 79, 81, 112, 158, 159, 180.

¹⁹¹ DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 89.

32. CURIĆ

Curići su se počeli doseljavati u Grad potkraj 17. stoljeća, najvjerojatnije iz jednog od sela u Popovu. Doduše, u maticama se to izričito ne kaže. Naprotiv, u jednom upisu za Đuru Curića stoji da je iz Bosne, a u drugom da je iz Beograda. Kao krznar, a istodobno i trgovac, on je poslovaio i boravio u Beogradu pa i drugim mjestima na Levantu. Đuro Curić, krznar iz Beograda (*Georgius Zurich pelizario de Belgradi*), prvi se put pojavljuje 30. studenog 1698. kao kum Niki (Niccha), kćeri Mije Matina iz Popova.¹⁹² U drugom upisu, 28. srpnja 1700. njegova je žena Marija (*Maria Georgii Zurich da Bosna*) kuma Ivanu, sinu Nikole Ivanova iz Popova u Bosni (*de Popouo da Bosna*).¹⁹³ Budući da Đuro kumuje obitelji iz Popova i da se u prethodnom primjeru Popovo smješta u Bosnu – svakako ne u zemljopisnom, već u njegovu povijesnom značenju, ne treba sumnjati da su spomenuti Curići upravo iz Popova. Godine 1694. Andrija i Đuro Curić dobili su od Mlečana zemljišne parcele u Popovu.¹⁹⁴ U Veljoj Međi u Popovu, naime, oni se spominju 1710. godine.¹⁹⁵ U popisu vjernika župe Gradac iz 1745. Curići se bilježe u Gornjem i Donjem Gracu. Vjerojatno su prebivali u Glumini gdje postoji lokalitet Curića groblje.¹⁹⁶

Već prije spominjani Đuro Curić, krznar i trgovac, pojavljuje se opet 1701. godine u upisu rođenja sina Mate. Zatim je svjedok na vjenčanju Mati Vuinoviću iz Popova 1721. Iz upisa o rođenju Đurine kćeri Ane 1722. doznajemo da je on, doista, rođen u Popovu, i da se služi i patronimičkim prezimenom Mat(k)ijević (po ocu Mati) uz obiteljsko Curić (*Georgius Mattchieuich alias Zurich de Popouo*). Đurina žena Marija, u ulozi kume, u upisima je 1725. i 1729. godine. Kći Katarina zabilježena je u upisu 1797. godine.¹⁹⁷

U upisu smrti 1741. ubilježen je Frano, sin Mate Curića. Vjerojatno je tu riječ o Mati, sinu Đure Curića, krznara iz Popova.¹⁹⁸ U 1740. ubilježena je

¹⁹² DAD, LB GD 1688-1705, f. 236.

¹⁹³ DAD, LB GD 1688-1705, f. 158'.

¹⁹⁴ I. PULJČ – S. VUKOREP, *Hutovo*, str. 304-305.

¹⁹⁵ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 4, str. 62.

¹⁹⁶ I. PULJČ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 304-305; Isti, *Hutovo*, str. 304-305; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

¹⁹⁷ DAD, LMM GD 1705-1722, f. 48; LB 1711-1728, f. 138. i 176; LB GD 1729-1758, f. 2; LB GD 1759-1798, f. 602.

¹⁹⁸ DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 107'.

smrt dvojice sinova Petra Curića iz Popova, Ivana i Kriste.¹⁹⁹ U 1777., 1781. i 1784. upisana su djeca Marina Curića i Marije Mije Matuška.²⁰⁰ Godine 1775. zapis je smrti Lukrecije, žene Đure Curića (vjerojatno krznara iz Popova).²⁰¹

Nikola Curić, bez naznake podrijetla, i njegova žena Ana r. Kulišić pojavljuju se 1784., 1791. i 1795. godine.²⁰² Nikola Curić je 1798. i 1802. u upisu rođenja djece Petra i Ane Marije, ali ovog puta sa ženom Anom Marka Banića,²⁰³ pa ako je riječ o istoj osobi, u pitanju je Nikolin drugi brak.

Đuro Curić, daljim podrijetlom iz Popova, pojavljuje se 1792. (*Dns Georgio Zurich*) dva puta. U jednom od dva upisa spominje se da je nekadanji dubrovački konzul u Konstantinopolu (*Il-mus Dns Georgius Zurich olim Republice Ragusine Consul Constantinopolis*). On je i u upisu iz 1802. godine.²⁰⁴ Ivan Curić nalazi se u maticama župe Grad 1802. i 1806. godine.²⁰⁵

33. CVITKOVIĆ (CVJETKOVIĆ)

Ovo se prezime u maticama župe Grad naizmjenično ispisuje kao Cvitković i Cvjetković, ali je jednoznačno. Kao patronimičko ime roda moglo je nastati u različitim mjestima i krajevima. Prema podatcima iz matica župe Grad Cvjetkovići su se doselili iz Dubrava i Golubinca u Popovu. Početkom 18. stoljeća spominju se u Trebimlju u zaseoku Pećina.²⁰⁶ Bilo ih je i na dubrovačkom teritoriju.²⁰⁷

Među prvim je u maticama Mate Cvjetković. Godine 1766. upisan je u prigodi rođenja sina Cvjetka (Florija), te u upisima 1778., 1782., 1785. (dva puta), 1789. i 1793. u svezi s kćeri Katarinom, udanom za Miju Vukasovića iz Popova, i u upisima 1782., 1784., 1787., 1789. i 1791. u kojima je ubilježena njegova kći Marija, udana za Miju Bračijevića iz Popova.²⁰⁸ Ivan Cvjetković pojavljuje se u više upisa o rođenju djece: Marka Ante 1779.,

¹⁹⁹ DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 89.

²⁰⁰ DAD, LB 1759-1798, f. 350', 406', 443'.

²⁰¹ DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 101'.

²⁰² DAD, LB GD 1759-1798, f. 443, 522', 617.

²⁰³ DAD, LB GD 1759-1798, f. 615; LB GD 1799-1812, f. 35'.

²⁰⁴ DAD, LB GD 1759-1798, f. 530', 547', 539; LB GD 1799-1812, f. 42.

²⁰⁵ DAD, LB GD 1799-1812, f. 42, 113'.

²⁰⁶ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 178; Isti, Tribunia, 4, 1978, str. 62.

²⁰⁷ Npr. u Brsečinama, Cavtatu, Suđurđu i drugim mjestima.

²⁰⁸ DAD, LB GD 1759-1798, f. 191, 364', 420', 452, 507', 553', 421', 490, 493, 501, 531.

Ane Franciske 1776., Marije Ignacije 1779., Nikole Mije 1781., Katarine 1785., Andrije 1787. i Marije Antonije 1791. Njegova žena (Jelica Stojanović) kao kuma je zabilježena 1777.²⁰⁹ Godine 1780. spominje se Marija, kći Ivana Cvjetkovića iz Dubrava (Stolac) u Hercegovini, u povodu vjenčanja s Markom Rajičevićem (*Marcum Raicevich et Mariam filiam Ioannis Zvietkovich ambos de Dubrave Dioecesis Tribuniensis*).²¹⁰ U maticama je dva puta Dominik Cvjetković. Prvi put 1780., kada kumuje Mati Antunu, sinu Mije Vukasovića i Katarine Mate Cvjetkovića, i drugi put 1807., u upisu rođenja kćeri Marije.²¹¹

Veoma je važan upis iz 1788. u kojem je ubilježena smrt 50-godišnje Ane, kćeri Šimuna Cvjetkovića iz Golubinca (*de Golubiniza Dioecesis Tribuniensis*) u Popovu.²¹² Godine 1801. upisano je rođenje sina Bože Blaža Ivana i u toj prigodi ubilježen je i Nikola Cvjetković, vjerojatno sin već spomenutog Ivana.²¹³ U maticama je i don Josip Cvjetković, rodом iz Popova, inače na dužnosti kapitularnog vikara trebinjske biskupije.²¹⁴

34. ČEŠLJARIĆ

Naziv roda nastao je po mjestu njegova podrijetla, Češljarima u Popovu. Susreće se ponekad udvojeno kao Nikolić-Češljarić (*Nicolich alias Cesigliarich*). U prvom upisu 1721. je vjenčanje Šimuna Nikolića Češljarića (*Simone Nicolich Cesigliarich*). Smrt Šimunova sina Nikole u zapisu je 1723., a Šimunova se žena Klara, rođena Radi, kao kuma naznačuje 1764. (*Clara uxor q-m Simeonis Cesigliarich*).²¹⁵ U drugoj polovici 18. stoljeća u maticama su upisani Mate Češljarić i njegova djeca. Svjedok je na vjenčanju 1764. a kum dva puta, 1796. Njegova žena Marija je u upisu iz 1769., a kćerka Katarina, udana za Petra Milića iz Popova, 1797., 1798. i 1801. godine. Zabilježena je 1784. i smrt njegove kćeri Marije.²¹⁶ U maticama se 1796. nailazi i na don Miju Češljarića (*R. D. Michael Cescglarich*).²¹⁷

²⁰⁹ DAD, LB GD 1759-1798, f. 301, 333', 377', 406', 459, 488', 526, 340.

²¹⁰ DAD, LMM GD 1778-1821, f. 21, 9.

²¹¹ DAD, LB 1759-1798, f. 385'; LB GD 1799-1812, f. 115.

²¹² DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 238'.

²¹³ DAD, LB GD 1799-1821, f. 24'.

²¹⁴ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi et mercanensi*, str. 74.

²¹⁵ DAD, LMM GD 1706-1721, f. 49'.

²¹⁶ DAD, LMM 1729-1778, f. 189'; LB GD 1759-1798, f. 197', 608; LB GD 1799-1921, f. 24; LMRT GD 1769-1796, 198'.

²¹⁷ DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 318'.

35. ČIHORIĆ

Godine 1667. u Dubrovniku nalazimo trgovca Ivana Čihorića, rodом iz Popova.²¹⁸ Bili su članovi bratovštine lazarina, primljeni prije potresa 1667. godine. Neki od njih prebivali su u Gružu.

36. ĆORKOVIĆ

Ovaj je rod u maticama samo u jednom upisu iz 1791. godine. Za Iliju, sina Stjepana Ćorkovića (*Ciorcouich*), kaže se da je iz Popova.²¹⁹ Ovaj se rod spominje 1710. godine u zaseoku Prijedor, u Trnčini, u Popovu.²²⁰

37. DADIĆ

U upisu vjenčanja s Madalenom Ivana Milića za Matu Dadića se veli da je iz Popova (*Matthia Dadich de Popouo*). U upisu rođenja kćeri Marije (1. svibnja 1740.) također za Matu stoji da je “de Popovo”.²²¹ U nekoliko upisa susreće se Matina kći Franciska, udana za Andriju Draškića iz Popova: 1766., 1767., 1771., 1773. i 1777. godine. U upisu vjenčanja 1766. za supružnike (Andriju i Francisku) piše da su iz trebinjske biskupije, što znači da su iz Hercegovine.²²²

Nikola, sin Mate Dadića, u više je upisa rođenja svoje djece s Marijom Petra Vukas(ovića), i to 1779., 1781. i 1783. i u jednom upisu smrti kćeri Ane 1784. godine. Za Matinu kćer Anu (mlađu) u prigodi vjenčanja iz 1809. piše da je iz Belenića u Popovu (*di Belenici in Popouo*). U tom mjestu Dadići se spominju 1709. Tamo i danas žive predstavnici ovog starog roda.²²³ U upisu vjenčanja iz 1764. za Miju Dadića također stoji da je iz trebinjske biskupije (*Dioecesis tribuniensis*).²²⁴ Marko Dadić, zlatar, zabilježen je uz

²¹⁸ DAD, LMM G 1664-1671, f. 129'.

²¹⁹ DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 274.

²²⁰ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 56; M.FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 168, 179.

²²¹ DAD, LB Grad 1729-1758, f. 132.

²²² DAD, LB GD 1729-1758, f. 192; LB GD 1759-1798, f. 176', 164', 233', 265', 338'.

²²³ DAD, LB GD 1759-1798, f. 378, 404', 432; LMRT GD 1769-1796, f. 194; LMM GD 1778-1821, f. 141; Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 74.

²²⁴ DAD, LMM GD 1759-1796, f. 163.

rođenje i smrt svoje djece: Frane Nikole 1772. (umro 1773.), Katarine 1776. (umrla 1778.), Ane 1801. i Ivana 1808. godine. Ante Dadić, kao kum Ivanu Dadiću, sinu Markovu, upisan je 1808. godine.²²⁵ U matici se 1779. naznačuje svećenik Ivan Dadić, koji obavlja čin krštenja. Umro je 1804. u 86. godini života.²²⁶

38. DANIČIĆ

Prema nekim podacima, pa i tradiciji, ovaj je rod podrijetlom iz Graca (kod Hutova) u Hercegovini.²²⁷ Danas žive u obližnjem selu Radetićima. Daničići koji žive u Ponikvama kod Stona, prema sačuvanoj tradiciji, doselili su se iz Graca.²²⁸ Na dubrovačkom području Daničići su stariji doseljenici iz Hercegovine. Spominju se i u maticama župe Grad. Tako se 1769. Mate Daničić vjenčao s Marijom, kćerkom Nikole Leševića. Mate je preminuo kao 68-godišnjak 1809. godine.²²⁹ Tri upisa su u svezi s Petrom Daničićem. Njegova žena Marija kumuje 1787. djetetu Đure Bana iz Velje Međe u Popovu, a 1801. ubilježena je i njezina smrt. Petar je svjedok na vjenčanju 1818. mladencima iz Hutova - Filipu Mustapiću i Magdaleni Putica.²³⁰

39. DIOVATTI

U upisu rođenja kćeri Marije 1773. ubilježeno je ime Andrije Diovattija iz trebinjske biskupije (*Andrea Diovatti Diocesis Tribuniensis*). Smrt Mate, sina Andrijina, ubilježena je 1776. godine. Iz tih navedenih podataka se vidi da je ovaj rod, neobičnoga prezimena, iz Hercegovine.²³¹ Možda je istovjetan s Diodat.

²²⁵ DAD, LB GD 1759-1798, f. 261'; LMRT GD 1769-1796, f. 72'; LB GD 1759-1798, f. 334; LMRT GD 1769-1796, f. 130; LB GD 1799-1812, f. 24, 113, 146, 146'.

²²⁶ DAD, LB GD 1759-1798, f. 380; LMRT GD 1796-1821, f. 84.

²²⁷ V. PALAVESTRA, n. d., str. 105; I. PULJIĆ - S. VUKOREP, *Hutovo*, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 305.

²²⁸ V. PALAVESTRA, n. d., str. 105.

²²⁹ DAD, LMM GD 1729-1778, f. 194'; LMRT GD 1796-1821, f. 132';

²³⁰ DAD, LB GD 1759-1798, f. 482'; LMRT GD 1796-1821, f. 52.

²³¹ DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 114.

40. DOBROSLAVIĆ

Riječ je o vrlo starom rodu u Hercegovini i Primorju. Doselili su se u Grad iz Popova, kako stoji u jednom upisu iz 1698. godine (*Michael Milosceu Dobroslavich de Popouo*).²³² No, to i nije prvi Dobroslavić iz Popova koji se doselio u Dubrovnik. Neki su došli i znatno prije. Ilija Sindik njihov dolazak situira između 1637. do 1667. godine.²³³

Da su Dobroslavići bili u Dubrovniku i mnogo prije, potvrdu za to daje nam oporuka Petra, sina Rade Dobroslavića, rodom iz Ravnoga u Popovu.²³⁴ Napisana je 28. siječnja 1628. u Dubrovniku, u kući testatora, kako stoji u oporuci. Promulgacija je obavljena 13. veljače iste godine. To znači da je i Petar umro između ta dva datuma, tj. 28. siječnja i 13. veljače 1628. Iz oporuke se doznaje da je Petar, osim kuće u Dubrovniku, posjedovao i kuću u Slanom. Cijeneći po tome i brojnim legatima koje je ostavio, bio je imućna osoba. Da bi stekao sve to, morao je doći u Dubrovnik znatno prije, unatrag najmanje 20 do 30 godina. To znači da bi se Petrov dolazak u Dubrovnik mogao situirati pred kraj 16. stoljeća. Imao je i tri služavke. Jedna od njih, po imenu Mandalena, živjela je u njegovoj kući u Slanom, a ostavio joj je 200 dukata. Dvjesto drugim služavkama – Jeluši i Mariji, ostavio je po 40 dukata.

Svojoj još živoj majci, koja je prebivala u Ravnom, uz neke predmete ostavio je legat od 200 dukata. Petar je imao i dvije sestre. Jedna, po imenu Marija, bila je udana u Lisac, a druga Paula u Dubljane u Popovu (*mia sorella Paula mariata in Popouo in Dubgliani*); ostavlja im svakoj po 30 dukata.²³⁵ Petar u svom testamentu ne spominje svog brata Matijaša, koji je tada živio u Ravnom u Popovu. Naime, mnogo poslije toga, 12. rujna 1655. Matijaš (brat Petrov), sin Rade Dobroslavića, “murlak” iz Ravnog imenuje za svog zastupnika Miju Ivanovića, svog sestrice koji je tada živio u Dubrovniku, a poradi preuzimanja dobara brata Petra, sina Rade Dobroslavića.²³⁶ Svom unuku Marku (vjerojatno sestriću iz Dubljana), sinu Đurinu, inače trgovcu, ostavio je 20 dukata na ime “prstena”. Svom rođaku padre Damjanu (ne navodi prezime), ostavlja zlatne ukrase i deset dukata za “prsten”. Crkvi

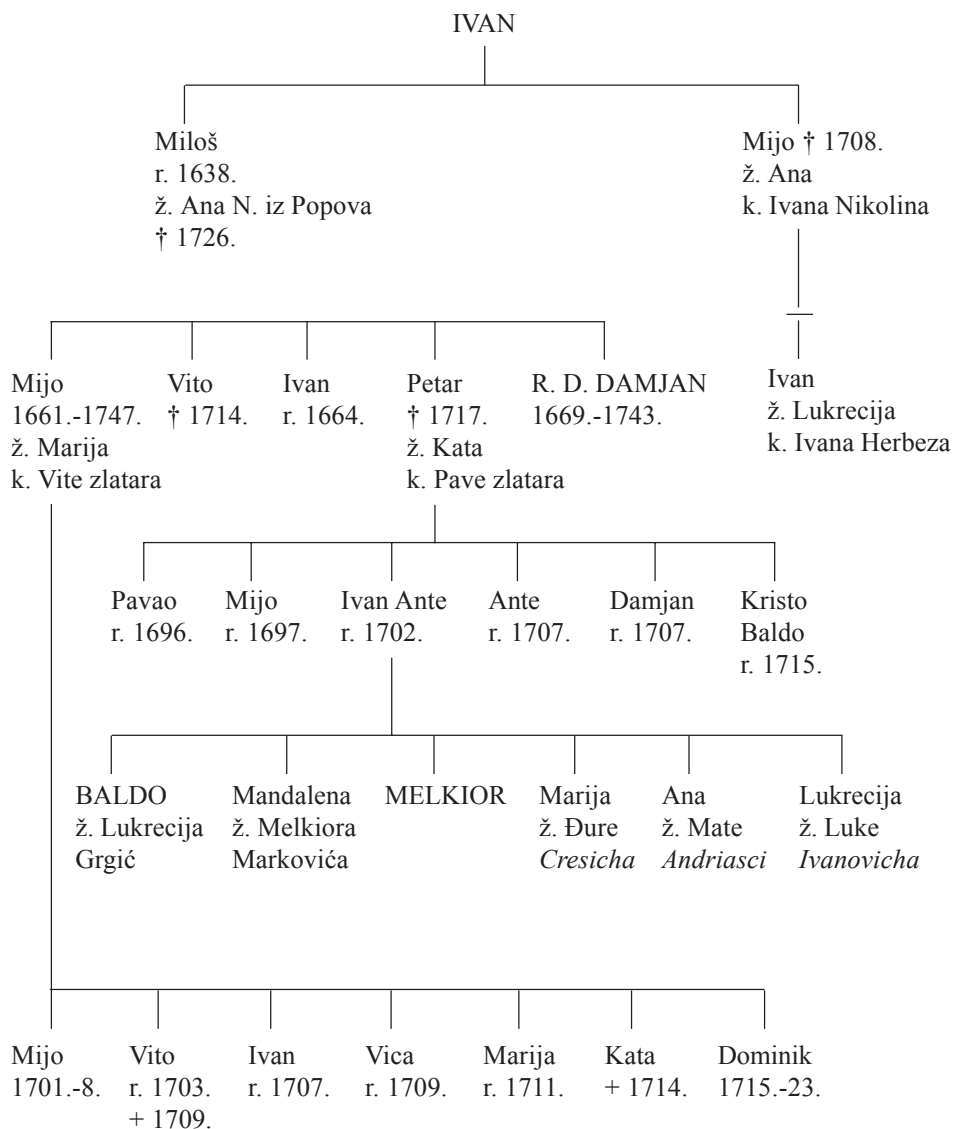
²³² DAD, LB GD 1688-1705, f. 230.

²³³ I. SINDIK, n. d., str. 226.

²³⁴ DAD, Test. Not., No 58, f. 134-136.

²³⁵ DAD, Test. Not., No 58, f. 134'.

²³⁶ DAD, Diversa di Slano, No 15; A. GOLUŠIĆ, *Rodovi slanskog područja*, ZPZ HAZU, Dubrovnik, 1991, str. 122.

Sl. 30. Genealogija roda Dobroslavić iz Ravnog

Gospe u Ravnom (*alla Madona di Rauno mia Patria*) ostavlja 20 dukata za njene potrebe (*che faccino il calice o' qualche altra cosa piu necessaria supra detta chiesa, il che rimetto in consciendato di quel Parocco et Ghestaldo del d(icto) loco*).²³⁷ Petar je, također, obdario i mnoštvo pojedinaica iz vlastelinskih obitelji – Bona, Gondola, Poca i Sorgo. Ostavio je legate i pripadnicima građanskih obitelji – Miocus, Marković, Mažibradić, Perić, Radmani, Rossi. Legate je ostavio i brojnim crkvama, samostanima, svećenicima, redovnicima i redovnicama.

Naizmjenično se ovaj rod u dokumentima naziva Dobrosaljić i Dobroslavić. Kao Dobrosaljići prvi se put spominju u Trstenom 1498. i u istom mjestu opet 1545. U selu Kliševu, u Dubrovačkom primorju, pojavljuju se, također, 1545. godine.²³⁸ Da su Dobrosaljići i Dobroslavići isti rod i da su iz Popova, mogu posvjedočiti i neki primjeri. Dobrosaljići (Dobroslavići) iz Popova spominju se 1604. godine, i to svećenik Filip Dobrosaljić, kojega je Toma Medvjedović, biskup novouspostavljene “stjepanske” biskupije, postavio za župnika u Popovu (*Die 10. decembris 1604. P. Philippum Dobrosaljić, provinciae Ragusinae filium, de Popouo oriundum, parochum in Popouo instituit*).²³⁹ U svom izvješću Kongregaciji 1703. godine, Antonio Righi, trebinjsko-mrkanski biskup, naznačuje svećenika don Damjana Dobroslavića, župnika u Popovu.²⁴⁰

Prvi upis rođenja iz roda Dobroslavić u maticama župe Grad, jest od 4. lipnja 1664. To je bio Ivan, sin Mije Ivanova Dobroslavića i Ane, kćeri Ivana Nikolina (Nikolić). Zanimljivo je napomenuti da je djetetu kumovala osoba iz jedne hercegovačke obitelji. Bio je to svećenik, don Ivan, sin Đure Andrijaševića; taj je čin obavio umjesto svog odsutnog brata Nikole.²⁴¹ Mijo Ivanov Dobroslavić i žena mu Ana još su u nekoliko upisa, uvijek kao kumovi na krštenju. U dvije prilike, 1670. i 1693. godine, Ana kumuje Kati, kćeri zlatara Pave Bogišića, odnosno sinu Tome Nikolića iz Sarajeva.²⁴² Mijo i Ana zajednički su kumovali 1697. Miji, sinu Petra Dobroslavića, a 1701. Miji, sinu Mije Miloševa Dobroslavića.²⁴³

²³⁷ DAD, Test. Not., No 58, f. 134-135.

²³⁸ I. SINDIK, n. d., str. 145, 146. i 153.

²³⁹ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi et mercanensi*, str. 37. i 54.

²⁴⁰ B. PANDŽIĆ, n. d., str. 135.

²⁴¹ DAD, LB GD 1664-1671, f. 22.

²⁴² DAD, LB GD 1664-1671, f. 210; LB GD 1688-1705, f. 70.

²⁴³ DAD, LB GD 1688-1705, f. 119, 165.

Nekoliko upisa u maticama odnosi se na Petra (Miloševa) Dobroslavića i njegovu djecu iz braka s Katom, kćerkom Pave zlatara (Bogišić). Najstariji sin Mijo je u upisu 16. lipnja 1697. Umro je kao dijete 26. srpnja 1699. Sin Pavo rođen je 1696, a Ivan Antun 1702. godine.²⁴⁴ Mijo Milošev Dobroslavić pojavljuje se prvi put 1698. godine kao kum Ani, kćeri Nikole Ivanova iz Popova. Bio je oženjen Marijom, kćerkom Vite zlatara (Bogišić). U maticama su i rođenja njegovih sinova, Mije 1701. i Vite 1703. godine.²⁴⁵

Godine 1696. Andrija Dobroslavić je kum sinu Stjepana Milatovića.²⁴⁶ Svećenik Damjan Dobroslavić, sin Milošev, u jednom je upisu iz 1701. godine, kada je vodio ceremonijal krštenja Mije, sina njegova brata Petra Dobroslavića.²⁴⁷

Iz podataka 17. stoljeća koji se odnose na Dobroslaviće iz Popova, doznajemo da su se u Grad doselila, uz već spomenutog Petra, sina Rade Dobroslavića, i dvojica braće – Miloš i Mijo, sinovi Ivana Dobroslavića. Tu su se naselili, oni i njihove obitelji, te imali djecu. Potomci njihovi, posebno Miloševi, prijeći će u 18. stoljeće i doživjeti svoj puni razvitak.

U maticama župe Trebimlje u Popovu, Dobroslavići se spominju u Ravnom 1715., u Gajicu na Trebimlji živjeli su 1737. i u naselju Brijeg oko 1740. godine. U raznim vremenima su i u drugim naseljima Popova, u Dubljanima, Kotezima, Cicrini i Trnčini.²⁴⁸

U 18. stoljeću Dobroslavići se često susreću u maticama župe Grad. To svjedoči da su bili životan i razgranat rod. Među prvim se, u 18. stoljeću, u maticama župe Grad, pojavljuje već spomenuti Andrija Mate Dobroslavića. On je doseljenik s kraja 17. stoljeća. Uz prezime nosi i nadimak "Papucia". Prvi je put Andrija 1713. u upisu vjenčanja (*Andrea Matei Papucia Dobroslavich et Anna filia Ioannis Calaris*). Iz upisa rođenja njegove kćeri Marije najneposrednije doznajemo da je rodom iz Popova (*Andrea Dobroslavich de Popouo*). Djeca su mu i u drugim upisima: Mate (1720.) i Ana (1729.), dok mu je žena Marija kuma 1714. i svjedok na vjenčanju 1722. (*Maria uxor Andreae Dobroslavich de Popouo*), a njezina smrt u 80. godini

²⁴⁴ DAD, LB GD 1688-1705, f. 119; LMRT GD 1690-1705, f. 39; L B GD 1688-1705, f. 106.

²⁴⁵ DAD, LB GD 1688-1705, f. 230, 165, 181'.

²⁴⁶ DAD, LB GD 1688-1705, f. 109'.

²⁴⁷ DAD, LB GD 1688-1705, f. 165.

²⁴⁸ M. FILIPOVIĆ - Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 80, 158, 159, 162, 164, 1179; Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, str. 59, 60. i 72; Tribunia, 3, str. 168.

ubijeljena je 1773. Njegova kći Marija (*Maria filia Andreae Dobroslovich Papucia Ragusinam*) je 1751. u upisu vjenčanja s Damjanom Kojićem iz Ravnog. Istom prilikom u ulozi je svjedoka i Andrijin sin Ivan. Andrija Dobroslavić svjedočio je na vjenčanju 1714. godine. Njegov sin Ivan (stariji) i kći Ana (starija) upisani su u matici mrtvih 1728. godine.²⁴⁹ Andrija Dobroslavić, trgovac po zanimanju, zabilježen je 1740. u povodu propale robe prilikom transporta.²⁵⁰

Andrijin sin Mate, čini se, bio je pomorski kapetan. Postao je lazarin i "Civis Ragusinus" 1773. godine. Ostavio je oporuku, pisanu 4. i promulgiranu 28. lipnja 1792. Mate nije ostavio svojih potomaka. Iz oporuke znamo da mu je sestra Paula bila udana za Nikolu Miletića zvanog "Zlatan". Svom nećaku, kapetanu Andriji Miletiću ostavio je udjel od 4 karata. I kćerkama svoje sestre Paule – Ivi, Anici i Jeli ostavio je legat. Svojoj sestri Mariji, ženi Damjana Kojića, ostavio je legat i kuću na Prijekom s pravom da se njome koristi do kraja života, nakon čega bi prešla u neograničeno vlasništvo njegova sestrića, kapetana Andrije Miletića.²⁵¹

Relativno je najviše podataka u maticama župe Grad, početkom 18. stoljeća, o sinovima već spominjanog Miloša Dobroslavića – Ivanu, Miji, Viti, Petru i njihovoj djeci, te don Damjanu, također Miloševu sinu. Mijo koji se s ocem Milošem i ostalom braćom doselio u Dubrovnik u drugoj polovici 17. stoljeća, u više je upisa. Njegova djeca rođena u braku s Marijom, Vite zlatara, spominju se: Mijo 1701., Ivan 1707., Marija 1711. i Dominik 1715. godine. U ulozi kuma Mijo je 1723. i 1729. godine. Smrt Mijine djece zabilježena je: Mije 1708., Vice, Vite i Ivana 1709., Kate 1714. i Dominika 1723. godine. U poodmaktoj dobi, u 86. godini, Mijo je umro 1747. godine.²⁵²

Veći broj upisa odnosi se na Petra Dobroslavića, brata spomenutog Mije, sina Miloševa. Riječ je o upisu njegove djece rođene u braku s Katom Pave zlatara (Bogišić). Miraz od 1.000 dukata primio je 19. siječnja 1693.,

²⁴⁹ DAD, LB G 1711-1728, f. 76. I 111'; LB G 1729-1758, f. 6'; LB G 1711-1728, f. 33. I 138'; LMRT G 1769-1796, f. 73'; LMM G 1729-1778, f. 101'; LMM G 1707-1722, f. 35; LMRT G 1722-1728, f. 29.

²⁵⁰ V. VINAVER, *Dubrovnik i Turska u 18. veku*, str. 59.

²⁵¹ DAD, Test. Not., No 86, f. 76-77.

²⁵² DAD, LB GD 1688-1705, 165'; LB GD 1706-1711, f. 22; LB 1711-1728, f. 1' i 13', 144. i 94; LB GD 1706-1711, f. 60, 65; LMRT GD 1722-1729, f. 24; LMRT GD 1729-1768, f. 136'.

stupajući u brak sa spomenutom Katom, tada udovicom, koja je prethodno bila u braku s Petrom Pavlovićem.²⁵³ I Petar je kao i Mijo doseljenik s kraja 18. stoljeća. Njegova su djeca ubilježena ovim redom: Pavo 1796., Ivan Antun 1702., Damjan 1704., Antun 1707. i Kristo Baldo 1715. godine. U ulozi kumova je Katarina, Petrova supruga, 1713. dva puta i Petar 1715. godine. Petrova smrt ubilježena je 1717. godine.²⁵⁴ On je uoči smrti ostavio oporuku 10. srpnja, promulgiranu 17. istog mjeseca 1717. godine. To znači da je Petar preminuo između 10. i 17. srpnja 1717. Za svog univerzalnog nasljednika odredio je svog sina Krista, za skrbnike (*eppitropi*) i izvršitelje (*essecutori*) fra Vitala Andrijaševića, svog brata don Damjana Dobrosravića i Đuru Balića. Uz ostale obdario je i svoju još živuću braću - Miju i don Damjana.²⁵⁵ Zanimljivo je napomenuti da se Petrova žena Kata, kći Pave zlatara (Bogišića), preudala 1723. za Franu Testi.²⁵⁶

Vito Dobrosravić, sin Milošev i brat spomenutih Mije i Petra, umro je 1714. godine.²⁵⁷ Nije ostavio svojih izravnih potomaka. I on je, kao i Petar tri godine nakon toga, ostavio oporuku 6. lipnja, promulgiranu 16. lipnja 1714. Pisao ju je u svojoj kući na Konalu uz Minčetu. Za univerzalnog nasljednika odredio je brata Miju, a za skrbnike i izvršitelje ponovo brata Miju i don Damjana.²⁵⁸

Mijo, Petar i Vito imali su brata Ivana, koji je također živio u Dubrovniku. Čini se da je bio najstariji od braće. Umro je prvi od njih, negdje oko 1710. godine. Ivan Ante, sin Petra Dobrosravića, imao je potomstvo, među ostalim i sinove Melkiora i Balda. Ovaj drugi (Baldo) postao je lazarin 1765. godine.²⁵⁹ Kad se već spominju sinovi Miloša Dobrosravića, valja reći i to da je i don Damjan umro 1743., u dobi od 74 godine. Za univerzalnog nasljednika odredio je svog brata Miju, a za skrbnike i izvršitelje R. D. Tomu Tomićića, skopskog nadbiskupa, i R. D. Petra Tortovića.²⁶⁰

²⁵³ DAD, Dot. Not., No 17, f. 60'.

²⁵⁴ DAD, LB GD 1688-1705, f. 172. i 198; LB GD 1707-1711, f. 31'; LB GD 1711-1728, f. 47; LB GD 1711-1728, f. 54', 24, 28, 30; LMRT GD 1717-1723, f. 5'.

²⁵⁵ DAD, Test. Not., No 74, f. 71'-72'.

²⁵⁶ DAD, LMM GD 1722-1728, f. 5.

²⁵⁷ DAD, LMRT GD 1706-1716, f. 133.

²⁵⁸ DAD, Test. Not., No 73, f. 222-22'.

²⁵⁹ DAD, Cons. Rog., No 176, f. 90'-91.

²⁶⁰ DAD, LMRT GD 1722-178,29, f. 81; Test. Not., No 77, f. 150-150'.

U Dubrovniku je živio i Mijo Dobroslavić, sin Ivanov i brat Milošev, rodom iz Ravnog u Popovu. U maticama se spominje on, njegova žena Ana i sin Ivan, koji je umro mlad. Oni su ostavili oporuke – Ana 1707. i Mijo 1708. godine. Ana je pisala oporuku u svojoj kući nad Gradom 11. lipnja, promulgiranu 1. rujna 1707. Za univerzalnog je nasljednika odredila svog muža Miju, a po njegovoj smrti to pravo pripada Petru, sinu Miloša Dobroslavića, njegovoj ženi Kati i njihovoj djeci. Skrbnicima i izvršiteljima svoje oporuke Ana je imenovala svog muža Miju, te braću Petra i don Damjana Dobroslavića.²⁶¹ Mijo je pisao svoju oporuku 20. listopada 1708. u svojoj kući na Konalu. Promulgacija oporuke izvršena je 7. studenog iste godine, što znači da je i Mijo preminuo u tom intervalu. Za svog nasljednika odredio je žensku djecu Matije Đurića Dobroslavića iz Ravnog u Popovu, a skrbnicima i izvršiteljima imenovao je svoje bratiće, don Damjana, Ivana, Vitu i Petra, sinove Miloša Dobroslavića.²⁶²

U maticama se uz već spomenutog Vita, sina Miloševa, spominju još trojica Dobroslavića s imenom Vito. Jedan, po zanimanju krznar, umro je 1747. u 49. godini, drugi u 65. godini 1751., a treći 1754. u 70. godini života.²⁶³

U maticama se nalaze i dvojica Dobroslavića s imenom Ilija (Eli). Stariji od njih, sin Nikolin, umro je u 78. godini života 1770. Spominje se s djecom i ženom u više upisa: 1722., 1757. (dva puta), 1765., 1766., 1770., 1772., 1773., 1775., 1783. i 1785. godine.²⁶⁴ Ilija (Eli) mlađi umro je kao 70-godišnjak 1795. godine.²⁶⁵ U upisu vjenčanja Bože (Natale) Lučića iz Ravnog u Popovu kao svjedok je upisan Jakov Dobroslavić,²⁶⁶ po zanimanju pomorac.

Godine 1757. ubilježena je u maticama smrt Pave Dobroslavića, u dobi od oko 65 godina. Vjerojatno je riječ o sinu Petra Dobroslavića, rođenome 1696. Spominje se u svezi sa svojom djecom: Marijom (1761., 1764. i 1766.), Katarinom 1766. i Helenom 1779. Smrt sina Mije zabilježena je 1769., a

²⁶¹ DAD, Test. Not., No 73, f. 73'-74.

²⁶² DAD, Test. Not., No 73, f. 104-105'.

²⁶³ DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 137', 162, 177'.

²⁶⁴ DAD, LMM GD 1707-1722, f. 49'; LMRT GD 1729-1768, f. 191', 193; LB GD 1759-1798, f. 136, 137; LMRT GD 1769-1796, f. 16; LMM GD 1729-1778, f. 208', 305; LB GD 1759-1798, f. 283', 305, 434, 456.

²⁶⁵ DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 317'.

²⁶⁶ DAD, LMM GD 1729-1778, f. 113.

supruga Ane 1777. i kćeri Ivane 1785. Posebno je značajan posljednji upis koji se odnosi na Ivanu (*Ioanna filia q-m Pauli Dobroslavich Diocesis Tribuniensis*), iz kojeg se vidi da su Pavo i njegovi predci podrijetlom iz Hercegovine.²⁶⁷

U nekoliko upisa rođenja djece (1750., 1757. i 1767.) spominje se Cvjetko (Florio) Dobroslavić, čija je smrt u 70. godini ubilježena 1797. godine.²⁶⁸ Ante Dobroslavić upisan je u maticama 1761., 1787. i 1790. godine.²⁶⁹

Baldo Dobroslavić, sin Ivana Petra Miloševa, njegova djeca i žena Lukrecija, rođena Grgić, u upisima su 1763., 1765., 1775., 1783., 1793. i 1794. godine.²⁷⁰ Baldo je i utemeljitelj povjerbe (*fedecomesso*) kao nasljednog obiteljskog dobra. Miraz za ženu Lukreciju primio je 14. ožujka 1777. od njezine braće Marka i Nikole Grgića.²⁷¹

Mate Dobroslavić, vojnik (*miles*), u jednom upisu nosi dvojno prezime (*Dobroslavich alias Glomasich*). U upisu njegove smrti 1792. u 74. godini nosi i titulu "*Dominus*", što znači da je bio građanin lazarin. U različitim povodima, a najviše kao kum, zabilježen je 1767., 1772., 1788., 1791., 1792., 1793. i 1794. godine.²⁷² Ima više upisa koji se odnose na djecu Josipa Matića Dobroslavića i Katarine Nikole Bjeliš. Vjerojatno je da je Josip sin spomenutog Mate Dobroslavića-Glomašića, po kojemu i nosi nadimak Matić. Posebno je značajan jedan upis iz 1772. u kojemu se za Josipa kaže da je iz Popova (*ex Josepho Dobroslavich de Popouo*). Njegovi potomci imaju i dvojno prezime Bjeliš (*Dobroslavich vulgo Bielisc*), preuzeto po njihovoj majci Katarini Bjeliš. Josip se pojavljuje u upisima svoje djece: rođenja Mije 1764., Marka i Mate 1766. i Ane 1772., smrti sina Mije 1771. i kćeri Ane 1792., pa osobne (Josipove) smrt u 40. godini 1773.²⁷³

²⁶⁷ DAD, LMRT GD 1729-1768, f. 196'; LB GD 1759-1798, f. 53, 99', 146, 147; LMM GD 1778-1821, f. 5; LMRT GD 1769-1796, f. 6, 118, 202'.

²⁶⁸ DAD, LB GD 1759-1798, f. 4; LMRT GD 1729-1768, f. 195'; LB GD 1759-1798, f. 159; LMRT GD 1796-1821, f. 18'.

²⁶⁹ DAD, LB GD 1759-1798, f. 54; LMRT GD 1769-1796, f. 228', 268'.

²⁷⁰ DAD, LB GD 1759-1798, f. 94', 121', 309', 420, 558; LMRT GD 1769-1796, f. 228', 268'.

²⁷¹ DAD, Dot. Not., No 20, f. 10.

²⁷² DAD, LB GD 1759-1798, f. 169; LMRT GD 1769-1796, f. 52; LB GD 1759-1798, f. 493, 530; LMRT GD 1769-1796, f. 287; LB GD 1799-1812, 116'.

²⁷³ DAD, LB GD 1759-1798, f. 106', 150'; LMRT GD 1769-1796, f. 24'; LB GD 1759-1798, 253; LMRT GD 1769-1796, f. 69', 285.

U upisu mrtvih 1786. ubilježen je Ivan, sin Stjepana Dobroslavića.²⁷⁴ Ana Bože Dobroslavića upisana je 1800., a njezin otac Božo, kapetan (*capitaneus*), 1807. također u povodu smrti u 67. godini života.²⁷⁵ Vjenčanje Andrije Dobroslavića iz Popova (*Andrea Dobroslavich de Popovo*) nalazimo u upisu 1800., a smrt njegove kćeri Ane 1809. godine.²⁷⁶

41. DOLINA

U maticama prvi je upisan Josip Dolina. Za nj se veli da je iz mrkanske biskupije (tj. trebinjsko-mrkanske), u prigodi vjenčanja 1762. s Vicentijom Petra Pavlovića. Josipova je smrt ubilježena 1772. u 25. godini života, a smrt njegovih kćeri Margarite 1771. i Lukrecije 1773. Godine 1806. umrla je 74-godišnja Vicentija Doljanin (*Doglianin*). Vjerojatno je riječ o ženi Josipa Doline (vjenčani 1762. godine). Neosporna je sličnost ta dva oblika prezimena (Dolina i Doljanin), koji se u gotovo podjednakom omjeru pojavljuju u maticama župe Grad. Njima je slično i prezime Dolinović, također zastupljeno u maticama.²⁷⁷ U selu Golubinac u Popovu ovaj se rod spominje 1709. godine.²⁷⁸

42. DRAGIŠIĆ

U maticama samo je jednom zabilježeno ovo prezime: 28. listopada 1667. Maruša Damjana Dragišića iz Trebimlje (*Maruscia Damiani Draghiscich de Trebigne*).²⁷⁹ Bila je služavka kod don Ivana Ćihorića. Udala se za Trajana Mate iz Podstranja u Župi. U maticama župe Trebimlje nema spomena o ovom rodu. Moguće je da je rod izumro, odselio se ili promijenio ime. Moguća je i varijanta da se riječ "Trebigne" odnosi na grad Trebinje, a ne na Trebinju (Trebimlju) – mjesto i katoličku župu u Popovu.

²⁷⁴ DAD, LMRT GD 1769-1796, f. 215.

²⁷⁵ DAD, LB GD 1799-1812, f. 52; LMRT GD 1796-1821, f. 122'.

²⁷⁶ DAD, LMM GD 1778-1821, f. 100; LMRT GD 1796-1821, f. 133.

²⁷⁷ DAD, LMM GD 1729-1778, f. 153'; LMRT GD 1769-1796, f. 28'. i 70'; LMRT GD 1796-1821, f. 109.

²⁷⁸ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 74.

²⁷⁹ DAD, L MM GD 1664-1670, f. 129'; Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, str. 181-182.

43. DRAŠKOVIĆ

Ovo je prezime teritorijalno vrlo rašireno. Zbog toga i svi Draškovići u maticama župe Grad nisu istog podrijetla. Samo se prezime tu ispisivalo u više varijanti: *Drasco*, *Drascich*, *Drasckovich*, *Draschouich*. Moguće je identificirati samo nekoliko upisa koji se odnose na Draškoviće (*Dražiće*) iz Trebimlje u Popovu. U 18. stoljeću spominju se na području Popova u Veljoj Međi 1713., te Zagorcu i Trebimlji 1737. godine.²⁸⁰ U gradačkim maticama spominju se 1712. u Dobrom Dolu. Iz Velje Međe preselili su se u Hutovo.²⁸¹

44. DUBČIĆ

Samo jedan upis odnosi se na ovaj rod. Godine 1813. vjenčao se Mate Dubčić iz Belenića u Popovu (*Matheum Dubcich di Belenichi Parochia Rauno in Popouo*) s Katarinom Kaznačić iz Primorja.²⁸²

45. DUBELJ

Ovaj se rod u maticama župe Trebimlje navodi 1734. u Kijev Dolu u Popovu.²⁸³ Prema tradiciji starinom su od Rajičevića.²⁸⁴ Prvi su put u maticama župe Grad Dubelji 1768. Ni u jednom upisu nije naznačeno njihovo podrijetlo. Ana, kći Mije Dubelja, upisana je 1769. Najčešće se spominju Šimun Dubelj i njegova djeca; prvi put u upisu rođenja kćeri Jelice. Ostala njegova djeca: Mijo Rajmund, Blaž, Mijo i Magdalena ubilježeni su u maticama rođenih 1774., 1776., 1782. i 1789. U tri upisa, 1794., 1797., i 1801., upisana je Jelica Šimuna Dubelja, udana za Tadiju Radića. U popisu 1799./1800. Šimun je u predgrađu Pile, gdje je živio s obitelji od pet članova.²⁸⁵ U ulozi kuma ubilježen je 1805. Mate Dubelj.²⁸⁶

²⁸⁰ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 3, 1977, str. 177. i 180.

²⁸¹ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, “Naša prezimena - korijeni i razvoj”, str. 306-307; Isti, *Hutovo*, str. 306.

²⁸² DAD, LNN GD 1778-1821, f. 156'; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 146.

²⁸³ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 4, 1978, str. 74.

²⁸⁴ I. PULJIĆ-S. VUKOREP, *Hutovo*, str. 347; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 79, 145. i 146.

²⁸⁵ DAD, *Maeestrello*, str. 263.

²⁸⁶ DAD, LB GD 1758-1798, f. 187, 201, 285, 392, 412, 501, 571', 593'; LB GD 1799-1812, f. 24' i 81'.

46. FILIPOVIĆ

Prvi je u maticama zapisan Petar Filipović iz Popova u povodu vjenčanja s Katom Mate Radinkovića.²⁸⁷ O Đuri Filipoviću (prvi se put spominje 1749.) i njegovim potomcima (Filip, Marija, Magdalena, Ana, Marija Ana) ima dosta podataka u maticama, ali ne i o njihovu podrijetlu. Na osnovi nekih elemenata u upisima moglo bi se pretpostaviti da su iz Popova ili Graca. Iz zapisa o mirazu i prćiji od 28. rujna 1745. doznajemo da je iz Popova (*Giorgio Filippovich de Popouo peliparius*). Izuzevši Antu Filipovića, za kojeg se veli da je “ex Suburbio”, ni za ostale upisane u maticama – Ivana Petra Filipovića, Franu Marka Filipovića, Miju i Nikolu Filipovića – nema oznake o podrijetlu. U maticama župe Trebimlje ovaj se rod spominje 1709. u Turkovićima u Popovu.²⁸⁸ U Vranjevu Selu i Gracu zabilježeni su 1714., a u popisu duša (*status annimarum*) župe Gradac 1745. zabilježeni su u Gornjem Gracu.²⁸⁹

47. FIŠIĆ

Često su u maticama župe Grad, a prvi je od njih Ivan Fišić, krznar iz Mostara (*Ioannem Fiscich de Mostar pelizarium*).²⁹⁰ U ostalim upisima Ivan se spominje u svezi sa svojom djecom: Markom 1725., Klarom 1761., 1765. i 1769., pa u upisu smrti prve žene Marije 1758. i druge Jelice 1774., pa u upisu Ivanova trećeg vjenčanja, s Jelicom Pave Dobroslovića.²⁹¹ Za Matu Fišića i njegova sina Nikolu nema oznake podrijetla. Podataka o podrijetlu nema ni za Tomu i njegovu ženu Jelenu, ni za Franu i Bernarda Fišića.

48. FRANIĆ

Ima nekoliko upisa iz ovog roda u maticama župe Grad. Najprije se spominje Jure Franić, krznar (*Georgio Franich pelizario*), 1721. u prigodi

²⁸⁷ DAD, LMM 1729-1778, f. 93.

²⁸⁸ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 179.

²⁸⁹ I. PULJIĆ, *Neum povijesna domovina Hrvata*, “Neumsko pučanstvo u XVIII stoljeću”, Humski zbornik, 1, Neum, 1995, str. 83; S. VUKOREP, “Staro neumsko pučanstvo”, Humski zbornik, 1, Neum, 1995, str. 181. Autor navodi da su se u V. Selo i Gradac doselili iz Turkovića (Popovo). V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

²⁹⁰ DAD, LB G 1711-1728, f. 176'.

²⁹¹ DAD, LB G 1711-1728, f. 176'; LMM G 1778-1821, f. 52'; LB G 1759-1798, f. 133', 201; LMRT G 1729-1768, f. 197'; LMRT G 1769-1796, f. 91; LMM G 1778-1821, f. 5.

rođenja sina Frane, te u upisu rođenja kćeri Marije (*Georgio Franich Vasigli-evich*) i 1734. u upisu rođenja sina Ivana Mate, gdje izričito piše da je iz Gabele (*Georgio Franich de Gabella*). Vjerojatno je Franić patronimička izvedba prezimena, to prije što Juraj svom sinu daje ime Frano. Riječ je najvjerojatnije o Juri Vasiljeviću. Indikativno je i to da njegovu sinu 1721. kumuje Valentin Stjepana Vasiljevića.²⁹²

Osim Jure u maticama je i Vito Franić i žena mu Marija Zvono u upisu rođenja njihova sina Frane 1759. Godine 1773. spominje se Marija Ivana Franića kao žena Petra Previšića.²⁹³ Uz njih ne stoji oznaka podrijetla. Sudeći po svemu, oni su iz Popova, iz mjesta Turkovići, gdje ih je bilo tijekom 18. stoljeća.²⁹⁴ Vito i Marija Franić spominju se uz osobe iz užeg i šireg prostora Popova.

49. GARMANOVIĆ

Pojavljaju se samo u jednoj prilici 1782. godine. Riječ je o ubilježbi vjenčanja Ivana, sina Stjepana Garmanovića iz Vareša (*Ioannes Stephani Garmanovich a Varess*).²⁹⁵ Ovo prezime naznačuje u svom izvješću s vizitacije 1762. godine i biskup bosanskog vikarijata Marijan Bogdanović, ali u verziji Armanović (*Mattheus Armanovich*).²⁹⁶

50. GLAVINIĆ

U maticama se za njih tvrdi da su iz Dobrahova (Dobro, Dobrovo) u Gracu (*de Dobrahouo de Gradaz*), te iz Neretve. U upisu 21. studenog 1658. ubilježeno je vjenčanje Mije Glavinića iz Dobrahova u Gracu s Nikol(in)om Mate Petrića iz Vidonje.²⁹⁷ Godine 1761. ubilježena je smrt Ane Glavinić, služavke (*famula*) kod Natale di Saraca, a 1801. smrt Klare, kćeri Mate Glavinića iz Neretve (*Narenta*).²⁹⁸

²⁹² DAD, LB G 1711-1728, f. 131 i 159'; LB G 1729-1758, f. 68.

²⁹³ DAD, LB G 1759-1798, f. 14. i 272.

²⁹⁴ Franići iz Popova vode podrijetlo od Žilića, pa se pouzdano ne zna jesu li u 18. stoljeću bili izdvojeni iz svog matičnog roda.

²⁹⁵ DAD, LMM G 1778-1821, f. 50.

²⁹⁶ D. MANDIĆ, *Chroati Catholici Bosnae et Hercegovinae*, str. 213.

²⁹⁷ DAD, LMM G, 1652-1658, f. 21.

²⁹⁸ DAD, LMRT 1729-1768, f. 227'; LMRT G 1796-1821, f. 44.

Jedan je od starijih rodova u Gracu i okolnim naseljima. Najranije se spominju u Dobrovu 1658. Ponovno ih nalazimo u Dobrovu i Kiševu 1709. U Babin Dolu i Dobrovu su 1713. U popisu duša župe Gradac 1745. ima ih u Moševićima i Babin-Dolu kod Moševića.²⁹⁹

51. GRBIĆ

Podrijetlom su iz Popova, što se vidi iz jedinog upisa ovog roda u matricama župe Grad. U upisu 21. kolovoza 1703. zapisano je rođenje Mate, sina Mije Ivanova Grbića iz Popova i Marije, kćeri Vite Bulića.³⁰⁰ Iz kojeg mjesta potječu, nije precizirano. Spomenimo samo da postoji zaselak Grbići blizu Žakova u Popovu.

52. GRGIĆ

Ovaj rod potječe iz Gabele u Neretvi. Marko, sin Nikole Ivanova Grgića iz Gabele, oko 1670. godine uputio se u trgovačke poslove. Trgovao je u južnoj Ugarskoj i Hrvatskoj – Slavoniji i Srijemu. Za velikog Bečkog (austro-turskog) rata, koji je otpočeo 1683., Marko se raznim trgovačkim ratnim isporukama uspio obogatiti.³⁰¹ Za svog boravka u Srijemu oženio se Marijom, kćerkom Đure Tomanovića iz Mitrovice. Negdje oko 1690. on se sa ženom Marijom nastanio u Dubrovniku. Tu je nastavio svoje trgovačke i druge poslovne aktivnosti, i ostvario i tu nove materijalne stečevine. Kupio je u Gradu i predgrađima nekoliko kuća za stanovanje i poslovanje.³⁰²

Marko nije imao vlastitog potomstva, pa je stoga u Grad pozvao sinove svoje braće (Grgura i Marina), koji su izbjegli iz “turske” Gabele i naselili se u donjoj Neretvi u Fortopusu, današnjem Opuzenu. Marko je umro 22. siječnja 1737. i pokopan je u obiteljskoj grobnici u Crkvi sv. Frane u Dubrovniku.³⁰³ Mjesec dana uoči smrti on je 2. siječnja 1737. sastavio pisanu oporuku (*Testamentum Marci Nicolich Gargich Providi Mercatoris Ragusini*),³⁰⁴ koja je promulgirana 30. siječnja iste godine. U oporuci Marko

²⁹⁹ S. VUKOREP, “Staro neumsko pučanstvo”, str. 182; V. PALAVESTRA, “Etnološko-folkloristička ispitivanja u Neumu i okolini. Porijeklo stanovništva”, str. 99.

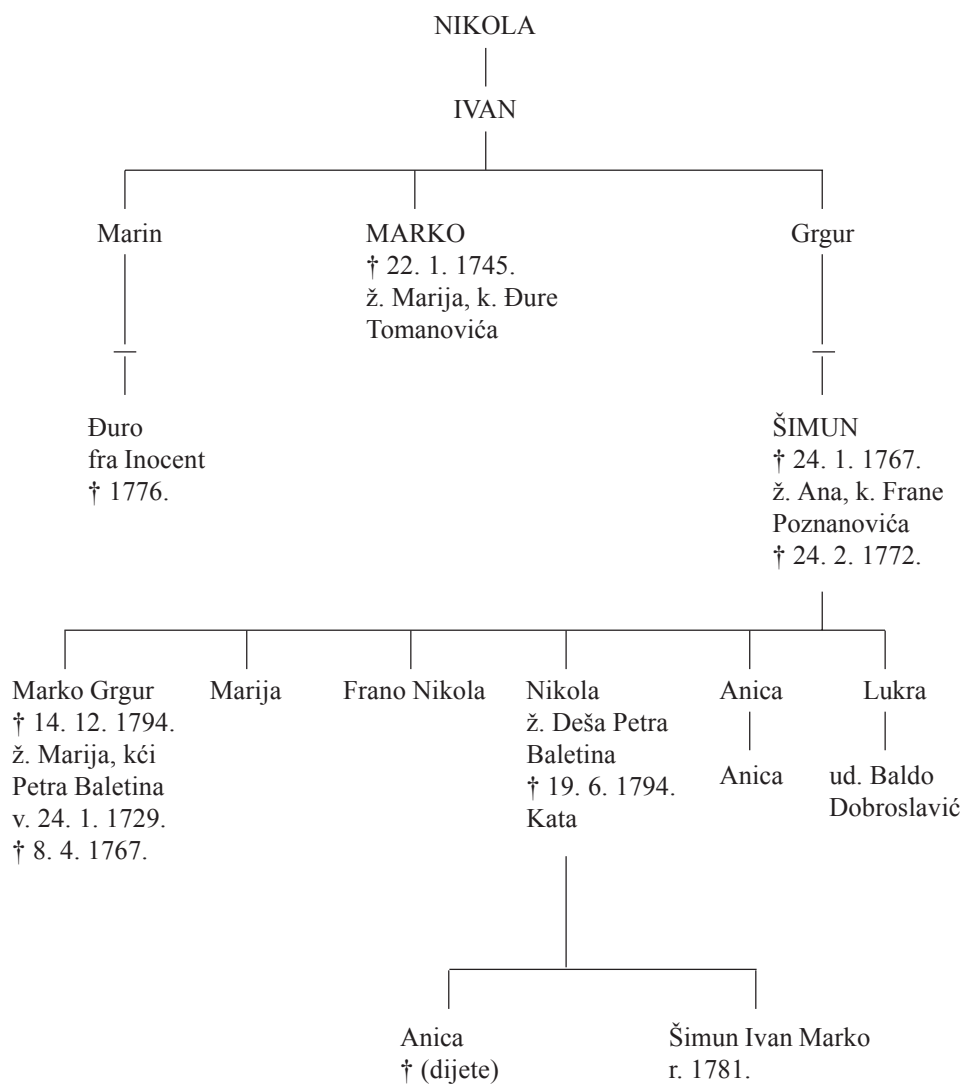
³⁰⁰ DAD, LB G 1688-1705, f. 168.

³⁰¹ DAD, *Genealogija Čingrija*, f. 106.

³⁰² DAD, Vend. Cancell., No 4, f. 38, 63, 66, 212.

³⁰³ DAD, LMRT G 1729-1768, f. 46'.

³⁰⁴ DAD, Test. Not., No 76, f. 176-179'.

*Sl. 31. Genealoško stablo utemeljitelja povjerbe
Marka Grgića iz Gabele*

je ostavio brojne legatate crkvama, samostanima, bratovštinama, humanitarnim udrugama i pojedincima, pa i svojoj ženi Mariji. Najveći dio bogatstva ostavio je svom bratiću Šimunu, sinu Grgura Grgića. Dio imanja namijenio je za ustroj “povjerbe” (*fidecommesso*), neotudivoga obiteljskog dobra, kojemu je titular bio upravo spomenuti Šimun.³⁰⁵ Obdario je i svog drugog bratića – Đuru (fra Inoćenta), sina drugog mu brata Marina. Obdario je i pojedince od svoje rodbine u starom kraju – Gabeli i donjoj Neretvi.³⁰⁶

“Lozu” Grgića u Dubrovniku produžio je spomenuti Šimun i njegovi potomci. Prije svega to su njegova djeca rođena u braku s Anom, kćerkom Frane Poznanovića. Bili su to – Marko Grgur, Marija (umrla kao dijete), Frano Nikola (umro kao dijete), Kata, Nikola, Anica i Lukra. Šimunova dva sina – Marko Grgur i Nikola, bili su oženjeni kćerkama lazarina Petra Baletina – Marijom i Dešom. Kćerke Kata i Anica bile su udane za pomorske kapetane – Franu Suljožića i Antuna Kazilarija. Najmlađa, Lukra, udala se također za lazarina Balda Dobroslavića. Spomenimo i to da je i Šimun u Vijeću umoljenih 1765. godine izabran u bratovštinu lazarina,³⁰⁷ a Šimun je umro 1767. godine. Nešto prije smrti ostavio je pisanu oporuku s dopunom (*Testamentum cum addicione Simonis Gargich*).³⁰⁸ Osim brojnih legata crkvama i samostanima, te svojoj rodbini, Šimun je utemeljio i povjerbu (*fidecommesso*), koja je glasila prije svega na njegove sinove – Marka Grgura i Nikolu, a zatim na njihove potomke, a ako okolnosti budu nalagale, i na potomke Šimunovih kćeri.³⁰⁹ Šimunov stariji sin Marko Grgur, dubrovački konzul u Smirni,³¹⁰ nije imao potomaka. “Lozu” po muškoj liniji nastavio je Šimun Ivan Marko, sin Nikole Šimunova, rođen 1781. godine.³¹¹ Koliko je poznato, ova je obitelj preživjela pad Republike, ali je negdje 20-ih godina 19. stoljeća izumrla. Tako se ugasila ova veoma uspješna doseljenička hercegovačka obitelj u Dubrovniku.

³⁰⁵ DAD, Test. Not., No 76, f. 77'.

³⁰⁶ Legate je ostavio pojedincima iz obitelji Skorotić i Veić. (DAD, Test. Not., No 76, f. 179'.)

³⁰⁷ DAD, Cons. Rog., No 176, f. 91.

³⁰⁸ DAD, Test. Not., No 80, f. 238'-241.

³⁰⁹ DAD, Test. Not., No 80, f. 140'-141.

³¹⁰ DAD, Cons. Rog., No 189, 159', No 195, f. 101.

³¹¹ DAD, LB G 1758-1798, f. 401.

53. GRGUREVIĆ

U maticama župe Grad ovo se prezime ispisivalo na više načina: *Gargu-rouich*, *Gargurevich*, *Gregurovich* i *Gargurovich*. Veći broj upisa odnosi se na Martina Gargurevića, krznara, rodom iz Mostara, posebno uz rođenje njegove djece: Grge 1716., Marice 1718., Klare 1718. i Jelice 1721. godine. Susreće se i u upisima smrti kćeri Marije 1724. i 96-godišnje Martinove žene Klare 1777. U upisu 1763. je i njegova kćerka Paula, a sin je Grgo u ulozi svjedoka 1780.³¹²

Izvjestan broj upisa odnosi se na Ivana, Marka, Miju, Mariju, Matu i Nikolu Grgurovića. Njihovo podrijetlo, na osnovi podataka u maticama, nije moguće utvrditi. Rod s ovakvim imenom (Grgurević) spominje se u Ravnom u Popovu, prvi put 1734. godine.³¹³

54. GRGUROVIĆ

U maticama su samo u jednom upisu – 28. ožujka 1674.³¹⁴ krštenje je Grge, sina Mije Grgurovića iz Sarajeva, i Kate, kćeri Pave Obradovića. U Ravnom u Popovu spominju se 1734. godine.³¹⁵

55. GUSTINOVIC

Prezime se u maticama upisivalo na više načina: *Augustin*, *Augustinouich* i *Gustinovich*. Ovaj se rod spominje u Zelenikovcu u gradačkim maticama 1703. i u popisu duša (*status animarum*) 1745. u istom mjestu.³¹⁶ Znatno prije, pa i tada, nazočni su u Veljoj Međi u Popovu.³¹⁷

U maticama župe Grad spominje se 1783. Cvijeta (Florija), kći Ivana Augustina iz Popova, umrla u dobi od 24 godine. Upisano je 1815. vjenčanje Nikole, sin Trajana Augustinovića iz Graca (de *Gradaz Dioecesis Mercanensis et Tribuniensis sub Turcia ditione*). U upisu vjenčanja 1821. navode

³¹² DAD, LB G 1711-1728, f. 60', 85 i 132; LMRT G 1722-1728, f. 52; LB G 1758-1798, f. 79; LMRT G 1769-1796, f. 123.

³¹³ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1798, str. 72

³¹⁴ DAD, LB G 1671-1687, f. 71'.

³¹⁵ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, str. 72; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 109, 159, 189; O. ĐURIĆ KOZIĆ, *Površ, Šuma i Zupci*, str. 1175. i 1634.

³¹⁶ I. PULJIĆ – S. VUKORET, *Hutovo*, str. 310; Isti, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 309; V. PALAVESTRA, n. d., str. 98

³¹⁷ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 66-67.

se Mijo, sin Josipa Gustinovića, i Marija Bogdanović kao “coniugi legitimi de Zelenicouaz Parochiae de Gradaz Dioecesis Mercanensis et Tribuniensis”.³¹⁸

56. HERCEG

Dana 28. srpnja 1669. upisano je rođenje Marije, kćeri Radula iz “Murlakije”, i Stane, kćeri Stjepana Murlaka (*Herzogh muralchiensis*).³¹⁹

57. HERCEGOVIĆ

Ovo prezime samo je u jednom upisu, 9. prosinca 1668. Riječ je o vjenčanju Đure Marka Hercegovića (*Georgius Marci Hercegouich*) i Marije Đure Vicenta Palikućića (*Palicuchich*).³²⁰

58. ILIĆ

Uz podatak o rođenju kćeri Lukrecije zna se 1707. za Ivana Ilića iz Mostara.³²¹ Prezime Ilić (*Ilich, Illich, Iliich*) pojavljuje se u maticama i bez naznake podrijetla. Tako je 1757. ubilježena smrt 86-godišnjeg Luke Ilića, a 1780. rođenje Nikol(in)e, kćeri Nikole Ilića. Kćeri Ivana Ivanova Ilića također se spominju, i to Nika i Ana 1800. i Jelena 1806. godine.³²²

59. ILIN (ILINIĆ)

Ovaj rod je iz Golubinca u Popovu. Prvi se uz rođenje sina Jurja 1720. spominje Ivan (Ilin) iz Popova. On je u ulozi kuma 1722. (*Ioannes Illin de Golubinaz in Popouo*) i 1727. (*Ioannes Ilin de Popouo*).

Ivan Ilinić (*Ioannes Illinich vulgo dicti Ohiuchiumco*) zabilježen je uz vjenčanje s Katom nekog Šimuna iz Sarajeva, 1739. godine. Vjerojatno je i Ante iz upisa 1759. (umro u osmoj godini) njegov sin. Ana, žena Ivanova, iz upisa 1720., 1722. i 1727. umrla je u 70. godini, što je zapisano 1744.

³¹⁸ DAD, LMERT G 1769-1796, f. 183; LMM G 1778-1821, f. 174'. i 214'.

³¹⁹ DAD, LB G 1652-1670, f. 170'.

³²⁰ DAD, LMM G 1664-1670, f. 168'.

³²¹ DAD, LB G 1706-1711, f. 23.

³²² DAD, LMRT G 1729-1768, f. 196; LB G 1759-1798, f. 399'; LB G 1799-1821, f. 20, 102, 110'.

godine, gdje ona nosi duži oblik prezimena, Ilinić (*Anna uxor Ioannis Ilinich*).³²³ Vjerojatno je i Jelena iz upisa smrti 1761. Ivanova druga žena (*Ellena uxor Ioannis Illinich*). Ivanova smrt u 80. godini zabilježena je 1763. godine.³²⁴

Da su Ilin i Ilinić isto prezime, pokazat će i neki drugi primjeri. Godine 1711. spominje se Petar Ilin iz Popova u svezi s vjenčanjem sina Ante s Marijom Peligarić. Njegova žena Marija, koja je umrla u 72. godini, ubilježena je kao “*Maria uxor Petri Ilinich*”. Petar Ilinić upisan je 1773. u prigodi rođenja kćeri Paule Marije Antonije, rođene u braku s Magdalenom Petra Banija.³²⁵

U dva upisa o smrti spominju se 1733. Nikola, sin Nikole Ilinića, a 1770. Ante, sin Ilije (*Elie*) Ilinića. Nikolina kći Paula je ubilježena 1789. godine.³²⁶ Recimo i to da je Ilinića bilo i na dubrovačkom prostoru - u Župi i Konavlima.

60. IVANIĆ

Samo je jedan upis ovog prezimena, i to je 1747. bilo vjenčanje Grge Ivanića, rodom iz trebinjske biskupije (*Gregorium Ivanich Dioecesis Tribuniensis*).³²⁷

61. IVANIŠEVIĆ

Ovaj se rod u matici vjenčanih 1657. godine bilježi u svezi s udajom Ivane, kćeri Vukašina Ivaniševića (*Giouanna filia Vucasini Iuanisceuich murlaciensis*), za Vicenta Petra Radovića iz Kotora.³²⁸ Ovo je prezime vrlo staro. U Imotici, u Dubrovačkom primorju, u popisima je 1583. i 1587. godine.³²⁹ S obzirom na naznaku “*murlaciensis*” u spomenutom upisu, njihovo podrijetlo treba tražiti u Hercegovini. Godine 1716. spominje se Mijo Ivanišević (*Michael Ivaniscevich*) kao katolički župnik u Popovu, s rezidencijom u Belinićima. Ponovno je 1733. pomoćnik župnika u Ravnom.

³²³ DAD, LB G 1711-1728, f. 106; LMRT G 1729-1768, f. 2; LB 1711-1728, f. 405; LMM G 1729-1778, f. 36, 212', 128'.

³²⁴ DAD, LMRT G 1729-1768, f. 224; LMRT G 1729-1768, f. 239.

³²⁵ DAD, LB G 1711-1728, f. 6; LMRT G 1729-1768, f. 131'; LB G 1759-1798, f. 267.

³²⁶ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 11; LMRT G 1729-1768, f. 30; LB G 1769-1798, f. 510'.

³²⁷ DAD, LMM G 1706-1778, f. 93'.

³²⁸ DAD, LB G 1652-1658, f. s.p.

³²⁹ DAD, I. SINDIK, n. d., str. 112.

Najzanimljiviji podatak o njemu ostavio je trebinjsko-mrkanski biskup Sigismund Tudišić. U svom izvješću Kongregaciji naznačuje da je don Mijo Ivanišević rođen u Glumini, u župi Dubrave, prije 70 godina, što znači oko 1680. godine.³³⁰

62. IVANOVIĆ

U svojoj studiji – *Dubrovnik i okolina* Ilija Sindik tvrdi da su Ivanovići podrijetlom iz Bosne, i da su u Dubrovnik pristigli u vremenu od 1637. do 1667. godine.³³¹ To je sasvim ispravno, barem što se tiče podataka koje nam pružaju matice župe Grad. Tako se upis od 12. siječnja 1642. odnosi na smrt dvomjesečne Kate, kćeri Krista Ivanovića “Bosanca”.³³² U upisu 12. rujna 1648. je rođenje Ilije (Elli), sina Đure Ivanovića. Upis 20. siječnja 1671. pobliže označuje mjesto njihova podrijetla. Tu je zabilježeno rođenje Ivana, sina Petra Ivanovića iz Pokrajčića (*de Pokraichichi*).³³³ Riječ je o naselju u srednjoj Bosni, koje se spominje u župi Lašvi, u popisu pučanstva bosanskog biskupa Pave Dragičevića iz 1742. kada su u tome mjestu bile tri kuće Ivanovića.³³⁴ Po popisu pučanstva biskupa Marijana Bogdanovića 1768. ostala je samo jedna kuća Ivanovića (*Karaivanovića*).³³⁵

Dva upisa odnose se na djecu Ivana Ivanovića, Jelenu, rođenu 1687., i dvogodišnjeg Marina, umrloga 1696. godine, rođenih u braku s Marijom, kćerkom Stjepana Boškovića.³³⁶ Još se, godine 1661., spominje Božo Ivanović kao kum Ivanu, sinu Ivana Markova “Bosanca” i Made, kćeri Antuna Ivanovića, a žene Nikole Pavlova iz Primorja.³³⁷ Doseljenika s ovim prezimenom bilo je u 18. stoljeću iz više mjesta u Hercegovini. Među prvim je Tadija Ivanović, krznar, rodом iz Trebimlje u Popovu. On se naizmjenično spominje i kao Tadija Zvono. Tadija Ivana Ivanovića Zvone zapisan je 1715. u povodu smrti sina Ivana, 1720. rođenja sina Mate, 1726. u upisu rođenja kćeri Marije i 1729. kćeri Nikol(in)e, a zatim je kao kum 1726. i još je u

³³⁰ B. PANDŽIĆ, *De diocesi tribuniensi...*, str. 152 (*D. Michele Ivaniscevich d'eta anni 70, nativo di Glumina della parochia di Dubrave*)

³³¹ I. SINDIK, n. d., str. 226.

³³² DAD, LMRT G 1637-1747, f. 32.

³³³ DAD, LB G 1671-1687, f. 2.

³³⁴ D. MANDIĆ, *Chroati...*, str. 52.

³³⁵ Isto, str. 160.

³³⁶ DAD, LB G 1671-1687, f. 385; LMRT G 1690-1705, f. 40.

³³⁷ DAD, LB G 1658-1663, f. 88, 95.

upisu smrti sina Ivana 1740. godine.³³⁸ Grgo Ivana Ivanovića, očito Tadijin brat, također je iz Trebimlje u Popovu. I on se kao i Tadija, dva puta pojavljuje s udvojenim prezimenom, Ivanović-Zvono (*Ivanovich Svone*). Upisan je više puta: 1718. (rođenje sina Ivana), 1720. (rođenje kćeri Katarine), 1721. (smrt sina Ivana), 1725. (kumstvo žene mu Domenike i rođenje kćeri Marije), 1726. (kum) i iste godine u upisu rođenja sina Balda. Ponovo je u upisu rođenja sina Balda (mlađeg) 1730. i rođenja kćeri Katarine 1734. Smrt njegova sina Melkiora ubilježena je 1735. godine.³³⁹

U upisu vjenčanja 1735. s Anom, kćeri Ivana Ivandiše (*Ivandiscia*), nalazi se Marko, sin Ivana Ivanovića iz Graca. U upisu 1765. je njegova kći Katarina, a Marko nosi i drugo prezime, Marković (*Ivanovich alias Marcovich*).³⁴⁰ Josip Ivanović, krznar iz Popova, vjenčao se 1749. s Nikom, kćeri Marina Kaluđera. Godine 1763. umire mu osmogodišnja kći Kata. U upisu 1780. o rođenju sina Petra Luke Antuna, rodenoga s Lukrecijom Lupi Zaput (druga žena) stoji naznaka: "Josepho Ivanovich da Csausia Dioecesis Tribuniensis et Mercanensis", čime je bliže određeno mjesto njegova podrijetla, a to je Čavaš u Popovu. Josip je kao kum upisan 1791. i 1793. godine.³⁴¹ Mijo Ivanović iz Trebimlje u upisu je vjenčanja 1792. s Ivanom Palikuća.³⁴²

Bez oznake podrijetla u maticama ima više osoba koje nose ovo prezime: 1716. Nikola, 1718. Pavo, 1719. Frano, 1720. Petar, 1722. Božo, 1776. Martin, 1783. Nikola, 1799. Grgo i 1803. Ivan Ivanović.

63. IVIĆ

Riječ je o nadasve starom rodu iz Ravnoga.³⁴³ U upisu rođenja kćeri Kate 1710. i sina Ivana 1717. spominje se Nikola Ivić iz Popova. On je i u upisu smrti sina Ivana 1722. i žene Marije 1745., umrle u 52. godini života, te u upisu 1756., kada je obavljao čin krštenja u domu Grge Mihajlovića.³⁴⁴

³³⁸ DAD, LMRT G 1706-1716, f. 174'; LB G 1711-1728, 115', 183; LB G 1729-1758, f. 2; LB G 1711-1728, f. 186'; LMRT G 1729-1768, f. 98.

³³⁹ DAD, LB G 1711-1728, f. 90, 107'; LMRT G 1717-1722, f. 31; LB G 1711-1728, f. 171', 172', 183, 185'; LB G 1729-1758, f. 13', 70; LMRT G 1729-1768, f. 88'.

³⁴⁰ DAD, LMM G 1729-1778, f. 22'; LB G 1759-1798, f. 121'; LMRT G 1769-17998, f. 9.

³⁴¹ DAD, LMM G 1729-1778, f. 96; LMRT G 1729-1768, f. 239'', 395', 529, 560'.

³⁴² DAD, LMM G 1778-1821, f. 56'.

³⁴³ M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 158.

³⁴⁴ DAD, LB G 1706-1711, f. 72; LB G 1711-1728, f. 75'; LMRT G 1722-1728, f. 13; LMRT G 1729-1768, f. 130; LB G 1729-1758, f. 321.

Đuro Ivić u svezi s kćerkom Marijom spominje se 1730., te u upisu svoje smrti 1751., iz čega se doznaje da je iz Ravnoga (*Georgius Ivich de Rauno*).³⁴⁵ Marko Ivić, njegova djeca i žena, od 1722. do Markove smrti 1780. (u dobi od 80 godina) spominju se više puta: pri rođenja Nikole 1729. i Magdalene 1747., te smrti djece: Petra 1722., Bože 1723., Ivana 1732. i ponovno Ivana (*mlađeg*) 1733. i Ivana (*najmlađeg*) 1735. godine. Žena Marija umrla je 1735. u 46. godini.³⁴⁶ U upisu vjenčanja 1764. nalazi se Petar Ivić iz Popova, vjenčan s Ivanom Ivana Dužanina (*vulgo Baio*). On je u upisu rođenja kćeri Marije 1767. i njezine smrti 1769. Kum je 1772., 1788. i 1797. Umro je u 80. godini 1815. U upisu o njegovoj smrti stoji: "Petrus Ivich habitatorius di Popouo".³⁴⁷ Po popisu iz 1799./1800. živio je na Pustijerni s četiri člana obitelji. U istom popisu je i Đuro Ivić.³⁴⁸

U maticama ima nekoliko Ivića, o čijem podrijetlu iz upisa nije moguće ništa doznati. Riječ je o Andriji 1718., Andriji "*mlađem*" 1775., 1780. i 1790, Grgi 1788., 1791., 1793. i 1796, Miji 1766., Ivanu 1776., 1802. i 1806. i Anti Iviću 1800. i 1802. godine.

64. JANJIĆ

Godine 1815. upisano je vjenčanje Jelene Janjić s Hotnja (*de Otagh Dioecesis Tribuniensis sub Turcis ditione*) s Josipom Mate Pavlovića.³⁴⁹

65. JARAK(OVIĆ)

U dva upisa vjenčanja, 1789. i 1791. (kao udovica), spominje se Ivana, kći Ivana Jarakovića iz Trebimlje, a 1801. Ivanova kći Ana. Godine 1803. ubilježena je smrt Vite, sina Grge Jarakovića.³⁵⁰ U maticama župe Trebimlja ovaj se rod spominje 1711. u naselju Donja Trebimlja u Popovu.³⁵¹

³⁴⁵ DAD, LB G 1729-1758, f. 13'; LMRT G 1729-1768, 163.

³⁴⁶ DAD, LMRT G 1722-1729, f. 1' i 72; LB G 1711-1728, f. 94'; LMRT G 1729-1768, f. 21', 31, 42, 46; LMM G 1729-1778, f. 93'; LMRT 1769-1796, f. 155.

³⁴⁷ DAD, LMM G 1729-1778, f. 184'; LB G 1759-1798, f. 152'; LB G 1769-1798, f. 3, 259', 498, 594, 607; LMRT G 1796-1821, f. 177.

³⁴⁸ DAD, *Maestrello*, str. 181.

³⁴⁹ DAD, LMM G 1778-1821, f. 175.

³⁵⁰ DAD, LMM G 1778-1821, 42', 48'; LB G 1799-1812, f. 34; LMRT G 1796-1821, f. 70'.

³⁵¹ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 173.

66. JELAČIĆ

Godine 1654. pojavljuju se u upisu o sklapanju braka Mije Vidoja Jelačića iz Murlakije (*de Murlachia*) s Anicom, kćerkom Ivana Tomina s Brgata.³⁵²

67. JOVANOVIĆ

U maticama župe Grad samo su jednom, 25. listopada 1666., uz vjenčanje Bože Blaževa iz Smokovljana s Magdalenom, kćerkom Ivana Jovanovića, "Murlaka" iz Pobrđa (*Ioannes Iouanouich de Pobrcia murlachiensis*), inače služavkom kod Frane, udovice Nikole de Gozze.³⁵³

Vjerojatno je riječ o Pobrđu u Dubravama. Pogotovo ako se ima u vidu da se rod Jovanovića, po popisu 1745., nalazio u susjednom Gornjem Gracu, u istoimenoj župi (Gradac), kojoj je pripadalo i Pobrđe.³⁵⁴

68. JOVIĆ

Samo je jedan upis u maticama iz ovog roda, i to 1802. godine smrti 24-godišnjeg Vuka Jovića.³⁵⁵ U 18. stoljeću ovaj je rod živio u Zavali, gdje se susreće i poslije, i na području Bobana.³⁵⁶

69. JOZIĆ

Godine 1776. ubilježena je smrt 18-godišnjeg Mije, sina Josipa Jozića. Za nj se veli da je iz trebinjske biskupije (*Dioecesis Tribuniensis*). Svjedok na vjenčanju Marku Vuličeviću (iz Popova) 1809. je Nikola Jozić.³⁵⁷

70. JURIĆ

Dva puta, 1725. i 1734., upisan je Grgo Jurić iz Gabele i njegova kći Dominika kao žena Grge Ivanovića (Zvonovića) iz Trebimlje.³⁵⁸ U maticama je još Mada Marka Jurića 1761. i Luka Jurić 1703. godine.³⁵⁹

³⁵² DAD, LMM G 1652-1657, f. 61.

³⁵³ DAD, LMM G 1666-1671, f. 81.

³⁵⁴ V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

³⁵⁵ DAD, LMRT G 1796-1821, f. 54.

³⁵⁶ M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 152, 154. i 158.

³⁵⁷ 17. 10. 1795, LMRT G 1769-1796, f. 104; LMM G 1778-1821, f. 144.

³⁵⁸ DAD, LB G 1711-1728, f. 172'; LB G 1729-1758, f. 70.

³⁵⁹ DAD, LB G 1759-1798, f. 55'; LB G 1799-1812, f. 49'.

71. KATIĆ

Najstariji spomen ovog roda u maticama župe Grad je iz 1745. godine. Odnosi se na smrt 60-godišnje Ane, žene Nikole Katića. U ulozi kume, djetetu Bože Rajičevića i Jelene Drašković iz Popova, u maticama je upisana Jelena Katić iz Ravnoga. Smrt 78-godišnje žene Jurja Katića zabilježena je 1770. godine.³⁶⁰ Ivan Katić je 1787. svjedok na vjenčanju Viti Baiću iz Strmice (Trebimlja), a 1788. upisano je rođenja kćeri Ane Antonije Marije.³⁶¹ Godine 1802. nalazimo u maticama Petra Katića u upisu rođenja kćeri Ane Marije Antonije. Godine 1806. zabilježena je smrt Marije, kćeri Jakova Katića.³⁶² U upisu vjenčanja u matici župe Grad 1810. je Ivan Katić, sin Mije, iz Popova.³⁶³

Najviše upisa odnosi se na Juru Katića, sina Tome iz Graca, iz trebinjske biskupije (*Dioecesis Tribuniensis*). On je 1800. u upisu rođenja i 1803. u upisu smrti kćeri Marije i 1805. kćeri Katarine. Kum je 1801. i svjedok na vjenčanju Miji Josipa Putice iz Prapratnice 1808. godine. Njegovo (drugo) vjenčanje zabilježeno je 1808., a smrt njegove supruge Paule i sina Tome 1811. godine. Svjedok je na vjenčanju Mati Dubčiću iz Belinića u Popovu 1813., a njegova je smrt u 56. godini zabilježena 1814. godine.³⁶⁴

Kako se vidi iz primjera, doseljeni Katići u Gradu podrijetlom su iz Popova, Ravnog i Graca. Najranije, već u 17. stoljeću, spominju se na Hotnju, i to 1694. i 1696. Po popisu duša (*status animarum*) župe Gradac iz 1745. Katići su prebivali na Hotnju. Tu se spominje 1703. L. Katić koji se vratio iz Ošlja.³⁶⁵ Odatle su se raselili u druga mjesta – Moševiče, Broćanac i Aladiniće.³⁶⁶ Zanimljivo je spomenuti da se 1625. spominje spahija Ibrahim Katić iz Popova.³⁶⁷

³⁶⁰ DAD, LB G 1729-1758, f. 70; LB G 1799-1812, f. 49'.

³⁶¹ DAD, LMM G 1778-1821, f. 33'; LB G 1758-1798, f. 49'.

³⁶² DAD, LB G 1799-1821, f. 37'.

³⁶³ DAD, LMM 1778-1821, f. 146.

³⁶⁴ DAD, LB G 1799-1812, f. 20'; LMRT G 1796-1821, f. 76; LB G 1799-1812, f. 24'; LMM G 1778-1821, f. 137'; LMRT G 1796-1821, f. 96; LMM G 1778-1821, f. 135'; LMRT G 1796-821, f. 144, 145; LMM G 1778-1821, f. 156'; LMRT G 1796-1821, f. 170.

³⁶⁵ S. VUKORE, "Staro neumsko pučanstvo", str. 183; Isti, *Hutovo*, str. 313-314.; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

³⁶⁶ M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 191.

³⁶⁷ M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 59.

72. KEČE

U dva upisa je Andrija Keče: vjenčanja 1759. (*Andream Chece Dioecesis Tribuniensis*) i smrti 1776. u dobi od 40 godina (*Andreas Cecha de Popouo*).³⁶⁸ U maticama župe Trebimlje rod se spominje prvi put 1712. u Veljoj Međi. U istome mjestu spominje se 1732. Andrija Keče, najvjerojatnije identičan Andriji Keči iz dubrovačkih matica.³⁶⁹ U popisu duša (*status animarum*) župe Gradac 1745. ovaj se rod pojavljuje u Dobrahovu (Dobrovu).³⁷⁰

73. KEVELJIČIĆ

Krznar Mate Keveljičić iz Bosne (*Mattheus Cheuelicich de Bosna*) upisan je 1703. kao kum djetetu Andrije Marijanovića iz Bosne, uz smrt kćeri Frane 1706. i 1718. godine kao svjedok na vjenčanju krznaru Tomi i Ani Luke Voihnića.³⁷¹

74. KOJIĆ

Prvi se put spominju kao dvostruko prezime Jakobović-Kojić (*Iacobouich Coich*) 1648. godine kada je ubilježeno rođenje (i krštenje) Jakova, sina Nikole Jakobovića Kojića.³⁷² Zanimljivo je napomenuti da je obred krštenja Jakovu, sinu Nikolinu, vodio Marko Natalis (Bošković), župnik iz Popova. Vjerojatno je ovdje riječ o spajanju dvaju rodova - Jakobušić i Kojić, ženidbenim vezama.

Za Kojiće se zna kao o rodu koji je živio u Ravnom, gdje se spominju u maticama župe Trebimlje 1709. i 1740. godine u Grabovu Dolu i Cicrini. Upravo s područja Popova, iz spomenutih naselja, nalazimo doseljenike u Gradu tijekom 18. stoljeća, u kontinuitetu u 18. i početkom 19. stoljeća.³⁷³

Godine 1740. ubilježena je smrt jednogodišnjeg Grge, sina Grge Kojića, a 1773. smrt Grge Kojića, u 21. godini, za kojega u upisu stoji da je iz

³⁶⁸ DAD, LMM G 1729-1778, f. 137'; LMRT G 1769-1796, f. 105'.

³⁶⁹ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 64-65.

³⁷⁰ V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

³⁷¹ DAD, LB G 1688-1705, f. 184'; LMRT G 1706-1716, f. 4; LMM G 1707-1722, 39'.

³⁷² DAD, LB G 1647-1651, f. 27.

³⁷³ M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 64, 154, 157, 159; Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 188.

Grabova Dola. Vjerojatno je riječ o sinu Grge i Klare Kojić. U dobi od 65 godina Klara je umrla 1775. i Grgo 1780. u 76. godini.³⁷⁴ U upisu vjenčanja 1751. spominje se Damjan Kojić iz Ravnog (*Damianum Coich de Rauno Tribuniensis Dioeceis*). On je kum i svjedok 1766. i ponovo kum 1767. godine. Njegova žena Marija (Dobroslavić) ubilježena je kao kuma 1766. i 1796., a 1804. upis je njezine smrti u 80. godini. Marija i njezin muž Damjan spominju se u oporuci 1803. godine.³⁷⁵

Božo Kojić u upisu je rođenja kćeri Ane 1766. i ponovno kćeri Ane (mlađe) 1769. godine. Božo je u upisu svoje smrti 1770. i smrti svoje kćeri Jelene 1775. godine.³⁷⁶ Nekoliko puta upisan je i Nikola Pave Kojić iz Popova: kao kum 1766., 1772., 1783, 1784. i 1788., te u upisima smrti njegove kćeri Marije 1770. i osobne smrti (u 60. godini) 1798. godine. Nikola Pave Kojić ostavio je i oporuku (*Testamento di Noccolo di Paolo Coich*) 1798. godine.³⁷⁷

Mate Kojić iz Ravnog je u upisu rođenja kćeri Mare 1783., smrti sina Ivana (*Ioannes filius Matthaei Coich de Rauno Dioecesis Tribuniensis*) 1784. i kćeri Ane 1788., te dva puta 1798. u upisima svoje smrti i svog 40-godišnjeg sina Grge. I Mate je u oporuci Nikole Kojića 1798. godine. Spominje se i 1803. u prigodi rođenja djeteta njegove kćeri Jelene.³⁷⁸

Mate Kojić, sin Šimunov, oženjen Viktorijom Luke Novakovića, 1798. je u ulozi svjedoka, 1800. dva je puta kum i u upisu je rođenja sina Šimuna Luke Nikole. Ovim imenima su čašćeni djedovi - Šimun (po ocu), Luka (po majci) i stric Nikola (i djed Šimuna Luke Nikole). Ponovo je Mate kum 1802. i 1807., pa svjedok 1810. godine. I on je upisan 1798. u oporuci svog strica Nikole.³⁷⁹ Mate je živio u Gradu na Pustijerni prema popisu iz 1799./1800., a na Prijekom se bilježi Jakov Kojić, oba s tročlanim obiteljima.³⁸⁰ Josip je u Gradu na Pustijerni prema popisu iz 1799./1800.³⁸¹

³⁷⁴ DAD, LMRT G 1729-1768, f. 98'; LMRT G 1769-1796, f. 307' i 407'.

³⁷⁵ DAD, LMM G 1729-1778, f. 101; LB G 1758-1798, f. 141'; LMM G 1728-1778, f. 175'; LB G 1758-1798, f. 169, 141, 577; LMRT G 1796-1821, f. 86'.

³⁷⁶ DAD, LB G 1758-1798, f. 141, 208'; LMRT G 1769-1796, f. 15', 98.

³⁷⁷ DAD, LB G 1758-1798, f. 141; LMRT G 1769-1796, f. 13; LB G 1758-1798, f. 259, 446, 495; LMM G 1778-1821, 20'; LMRT GD 1796-1821, f. 19'; Test. Not. No 80, 1798, f. 68'-69'.

³⁷⁸ DAD, LB G 1758-1798, f. 427'; LMRT G 1769-1796, f. 201'; LMRT G 1796-1821, f. 22'; LB G 1799-1812, f. 52.

³⁷⁹ DAD, LMM G 1778-1821, f. 81; LB G 1799-1812, 13, 21, 30, 144; LMM G 1799-1821, f. 154; Test. Not., No 80, 1798, f. 68'-69'.

³⁸⁰ DAD, *Maesrello*, str. 138, 160.

³⁸¹ DAD, *Maestrello*, str. 133.

U upisu 1801. je Katarina, žena Josipa Kojića. Iz oporuke Nikole Pave Kojića iz 1798. doznaje se da je Josip sin Petra Kojića i sinovac Nikolin. Prema tome Nikola i Petar su braća (*Pietro figlio Simeone Coich mio fratello*), kako stoji u oporuci.³⁸²

U upisu vjenčanja ubilježen je 1804. Juraj (*Giorgio*) Kojić iz Popova. Nema sumnje, riječ je o Jurju koji se spominje 1798. u oporuci svog strica Nikole (*Giorgio e Giuseppe figli di Pietro Coich miei Nipoti*). Zasigurno su i ovo osobe podrijetlom iz Popova.³⁸³

U maticama župe Trebimlje Kojići se u 18. stoljeću osim u Ravnom i Grabovu Dolu spominju i u Veljoj Međi.³⁸⁴

75. KONJEVOD

U upisu vjenčanja s Božom Krešićem je 1818. Ana Konjevod iz Ravnoga (vjerojatno je riječ o Rasnu, tj. Hrasnu).³⁸⁵ Prvi upis u gradačkim maticama je iz 1713. i odnosi se na Konjevode iz Hutova.

Prema popisu duša (*status animarum*) u župi Gradac 1745. Konjevodi su bili u istom mjestu (Hutovu). U Gracu se spominju 1724. Poslije su se raselili u više mjesta u Hercegovini.³⁸⁶

76. KORDIĆ

Vjenčanje Bože Mije Kordića iz Strmice (*Natalem Michaelis Cordich de Starmiza Tribuniensis Dioecesis*) ubilježeno je 1741. godine. Njegova žena Ana spominje se 1785. (umrla u 70. godini). Božo je 1786. u oporuci Ane, kćeri Mije Kukice iz Popova, gdje ga ona određuje za svog univerzalnog nasljednika.³⁸⁷

U nekoliko upisa je Cvjetko (Florijo) Kordić: 1759. smrt jednogodišnje kćeri Ane, 1761. rođenje sina Petra, 1764. smrt dvogodišnjeg sina Petra,

³⁸² DAD, LB G 1799-1812, f. 33'; Test. Not., No 80, 1798, f. 68'-69'.

³⁸³ DAD, LMM G 1778-1821, f. 117; Test. Not., No 80, 1798, f. 68'-69'.

³⁸⁴ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 188. i 66.

³⁸⁵ DAD, LMM G 1778-1821, f. 195.

³⁸⁶ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 314-316; Isti, *Hutovo*, str. 314-316; V. PALAVESTRA, n. d., str. 98; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 158.

³⁸⁷ DAD, LMM G 1728-1778, f. 58; LMRT G 1769-1796, f. 204; Test. Not., No 84, 1786, f. 178-178'.

1763. rođenje kćeri Marije i 1772. smrt žene mu Jelene u 45. godini. U tim upisima nema spomena o Cvjetkovu podrijetlu.³⁸⁸ Smrt petogodišnjeg Alojza, sina Petra Kordića, ubilježena je 1759. U upisu 1764. je smrt 80-godišnjeg Ilije Kordića iz Popova.³⁸⁹ Tomo Kordić i njegov sin Petar spominju se 1763. i 1777. Rođenje Nikole, sina Nikole Kordića, ubilježeno je 1788.³⁹⁰

S početka 19. stoljeća nekoliko je upisa koji se odnose na Miju Kordića i njegovu djecu: Anicu (1807.), Spiridona i Mariju (umrla 1808.) i Anu (umrla 1809).³⁹¹ U Cicrini u Popovu spominju se u 18. stoljeću Korde, koji su najvjerojatnije identični Kordićima.³⁹² Matijaš Kordić iz Popova spominje se još 1604. godine.³⁹³

77. KOSOVIĆ

Ovaj se rod susreće u jednom upisu iz 1669. a u svezi s vjenčanjem Sabe, sina Luke Kosovića Murlaka (*Saua Kosouichi murlachiensis*), i Stane, kćeri Radoslava Brižića iz Dube.³⁹⁴ Bliže mjesto spomenutog Sabe Kosovića nije poznato. Svakako je bio iz krajeva u zaleđu Dubrovnika. U daljoj prošlosti bilo ih je u Požarnom, u Bobanima, a potom u Sedlarima, u Popovu. Istoimeni se rod spominje i na dubrovačkom području.³⁹⁵

78. KOSTADINOVIĆ

Prezime se pojavljuje kao Kostadin i Kostadinović. Spominju se od početka 19. stoljeća (1801.) i u maticama stoji da su iz Popova. Svakako je riječ o Popovu u širem značenju jer su Kostadini (Kostadinovići) iz Dubrave kod Hutova, gdje su u popisu 1745. godine.³⁹⁶ U popisu 1799./1800. upisan je Nikola Kostadin s dva člana obitelji.³⁹⁷

³⁸⁸ DAD, LMRT G 1729-1768, f. 209'; LB G 1756-1798, f. 54-55, 84; LMRT G 1729-1768, f. 251; LMRT G 1769-1796, f. 58.

³⁸⁹ DAD, LMRT G 1729-1768, f. 209', 151'.

³⁹⁰ DAD, LB G 1758-1798, f. 79; LMRT G 1769-1796, f. 123; LB G 1758-1798, f. 494.

³⁹¹ DAD, LB G 1799-1812, f. 111; LMRT G 1796-1821, f. 126', 130, 131'.

³⁹² Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 182.

³⁹³ M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 61.

³⁹⁴ DAD, LB G 1647-1651, f. 55'.

³⁹⁵ M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 142. i 173.

³⁹⁶ V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

³⁹⁷ DAD, *Maestrello*, str. 178.

Godine 1801. Nikola (Nikole) Kostadin je u zapisu o smrti dvogodišnje kćeri Magdalene, a zatim u upisima rođenja djece: sina Nikole (1805.) i kćeri Marije Ane (1808.). Jednako tako, Nikola je u upisima smrti kćeri Marije (1811.) i osobne smrti (1817.) u 48. godini.³⁹⁸ Nikola Kostadin, otac spomenutoga Nikole, umro je kao 80-godišnjak i ubilježen je 1805. godine.³⁹⁹ Ivan Kostadin, umro u 60. godini, upisan je 1817. godine.⁴⁰⁰

79. KOVAČEVIĆ

Prezimana Kovačević, Kovač i Kovačić su česta i međusobno su slična. Nema sumnje da su istog etimološkog značenja. Vrlo su raširena, a nastajala su neovisno u različitim područjima, pa tako i u dubrovačkom kraju. U maticama župe Grad dosta su česta. Za našu temu najzanimljiviji je upis iz 1809. gdje je Petar Mate Kovačević iz Belinića u Popovu.⁴⁰¹ Rod Kovač spominje se u naselju Brijeg na Trebimlji 1744., a u tradiciji se pamti kao bivši rod u Orahovu Dolu. Ponekad se i za Dobroslaviće iz Popova rabi prezime Kovač.⁴⁰²

80. KRALJIĆ

U jednom upisu je Marica, kći Mije Kraljića “*murlaka*” (*Mariza filia Michaelis Kraglich murlachiensis*), povodom njezina vjenčanja s Ivanom, sinom Stjepana Radakovića, vojnika.⁴⁰³ Prezime Kraljić ubilježeno je u Majkovima, u popisu 1672./73. godine.⁴⁰⁴

81. KRIVERIČIĆ

Ovo prezime susreće se u tri upisa: u dva kao kum, 1700. i 1711., upisan je Mate Kriverićić iz Mostara (*Mattheus Chriuericich de Mostaro*). Godine 1701., također kao kum, pojavljuje se Frano Grge Kriverićić.⁴⁰⁵

³⁹⁸ DAD, LMRT G 1796-1821, f. 46', 63'; LB G 1799-1812, f. 133'; LMRT G 1796-1821, f. 146', 189.

³⁹⁹ DAD, LMRT G 1796-1821, f. 92'.

⁴⁰⁰ DAD, LMRT G 1796-1821, f. 187'.

⁴⁰¹ DAD, LMM G 1778-1821, f. 145.

⁴⁰² D. KRISTE, n. d., str. 168; M. FILIPOVIĆ - Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 153.

⁴⁰³ DAD, LMM G 1664-1670, f. 192.

⁴⁰⁴ I. SINDIK, n. d., str. 141.

⁴⁰⁵ DAD, LB G 1688-1705, f. 157'; LB G 1706-1711, f. 78; LB G 1688-1705, f. 168. Prezime je nejasno ispisano te bi, eventualno, moglo biti prije spomenuto Keveljičić.

82. KRIVONOS(OV)IĆ

U upisu rođenja iz 1651. je Marija, kći Ivana Nikolina Krivonosića (*Criuonosich*).⁴⁰⁶ Ilija Sindik navodi da se rod doselio u Dubrovnik sa Šipana, a starinom je iz Bosne.⁴⁰⁷ Kako je riječ o starijim doseljenicima, nećemo ga uzimati u razmatranje. Osim toga iz njega su se razvili i neki novi rodovi.

83. KUKIĆ (KUKICA)

Rod je u maticama zapisan u dvije verzije – Kukica i Kukić, a ponekad i u spoju – Kukica *alias* Tomašević, jer je riječ o istom rodu. Prema podacima iz matica župe Grad podrijetlom su iz Belinića u Popovu. Prvi se u maticama pojavljuje Jure (*Georgio*) Kukić, vojnik, rodом iz Popova, u upisu rođenja sina Ante Grge. Godine 1750. upisan je Grgo Kukica, kožuhar iz Popova. Smrt Jure (*Giorgio*) Tomaševića Kukice (*Tomasceulich alias Kukiza*) ubilježena je 1780. godine.⁴⁰⁸ Iz Popova su i Božo (*Natale*) Kukica, koji se spominje 1727., 1759. i 1760., te Josip Kukica, koji je u upisima 1741., 1743., 1750., 1759. i 1774., a stanovao je u predgrađu Pile (*ad Pilas*). Valja usto napomenuti i to da su Božo i Josip braća.⁴⁰⁹ Nikola Kukica je u upisu 1768. Godine 1770., 1782., 1796. (dva puta) i 1817. ubilježen je Ilija (*Ellli*) Kukić, sin Stjepana Kukića iz Popova. Mate Kukica i njegova kći Ana spominju se 1795. godine.⁴¹⁰ U upisu iz 1811. je Božo Kukica iz Belinića u Popovu.⁴¹¹ U maticama župe Trebimlje Kukice se spominju 1704. u Čvaljini u Popovu.⁴¹²

84. KULAŠ

Godine 1813. zapisano je vjenčanje Grge, sina Grge Kulaša iz Popova.⁴¹³ U naselju Vojevići u Popovu Kulaši se prvi put spominju 1710. godine. U popisu 1745. u župi Gradac nalaze se u naselju Donji Gradac.⁴¹⁴

⁴⁰⁶ DAD, LB G 1647-1651, f. 55'.

⁴⁰⁷ I. SINDIK, n. d., str. 227.

⁴⁰⁸ DAD, LB G 1711-28, f. 59'; LMMG 1728-1778, f. 99'; LMRT G 1769-1796, f. 162.

⁴⁰⁹ DAD, LMRT G 1722-1729, f. 2; LB G 1758-1798, f. 16, 37; LMRT G 1729-1768, f. 106, 119', 156', 205; LMRT G 1769-1796, f. 64.

⁴¹⁰ DAD, LB G 1758-1798, f. 183; LMM G 1729-1778, f. 196'; LMRT G 1769-1796, f. 172', 318'; LMRT G 1796-1821, f. 2', 188'; LB G 1758-1798, f. 573'.

⁴¹¹ DAD, LMM G 1778-1821, f. 153.

⁴¹² Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 73.

⁴¹³ DAD, LMM G 1778-1821, f. 156'.

⁴¹⁴ Đ. KRISTE, n. d., str. 56; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

85. KUZMANOVIĆ

U upisu rođenja 1776. je Ivan Ilije Sokolović i Ana Petra Kuzmana iz Rasna (*de Rasno Dioecesis Tribuniensis*).⁴¹⁵ Božo i Stjepan Kuzmanović u upisima su 1791. i 1797. godine. Vjerojatno su Kuzman i Kuzmanović samo dva oblika istog prezimena. Ovaj rod danas živi u Hrasnom i u drugim mjestima.

86. LAKOVIĆ

U upisu vjenčanja 1722. je Frano, sin Grge Lakovića iz Mostara (*Franciscum filium Gregorii Lakouich de Mostar*).⁴¹⁶ U maticama susrećemo slična prezimena – Lakić (*Lachich*) i Lakičević (*Lachicheuich*), ali nema potvrde da su istovjetna s Laković. Rod Lakić spominje se u mjestu Pećina (Trebimlja) 1734. i u Veljoj Međi u Popovu 1737. godine.⁴¹⁷

87. LAZAREVIĆ (LAZZARI)

U maticama i drugim vrelima nalazi se jedan i drugi oblik prezimena – *Lazzari* i *Lazarevich*. U Dubrovnik se doselila obitelj Pave Lazarevića, podrijetlom iz Čiprova u Bugarskoj, i tu je postigla veliki ugled.⁴¹⁸

U Gradu je bilo i doseljenika iz Hercegovine s ovim prezimenom – Lazarević i Lazzari. Godine 1695. Mileta, sin Tadije Lazarevića, dobio je od mletačkih vlasti posjed od 30 dunuma njiva i 4 i pol dunuma vinograda, koji je do tada bilo u muslimanskom vlasništvu.⁴¹⁹ Godine 1702. kao kuma Madi nekog Stjepana iz Popova spominje se Marica Lazzari iz Orahova (Orahova Dola) u Popovu (*Marizza Lazzari de Orahouo*). U istom je obliku i 1736. kada je ubilježena smrt Marije, kćeri Ante Lazarija, u dobi od 15 godina.⁴²⁰

U Dubrovniku je živio Marko, sin Pave Lazarevića, rodom s Hotnja u župi Gradac, poznat kao uspješan gospodarstvenik, a posebice trgovac.⁴²¹ U popisu u župi Gradac 1745. godine Lazarevići se spominju na Hotnju. Po

⁴¹⁵ DAD, LB G 1758-1798, f. 334'.

⁴¹⁶ DAD, LMM G 1722-1728, f. 1.

⁴¹⁷ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 3, 1977, str. 178; Isti, *Tribunia*, 4, 1978, str. 62.

⁴¹⁸ DAD, *Genealogija Čingrija*, f. 154-5.

⁴¹⁹ B. HRABAK, "Zemljišne parcele feudalaca i muslimanskih seljaka u Popovu, Zažablju i Trebinju početkom Morejskog rata", str. 37.

⁴²⁰ DAD, LB G 1688-1705, f. 174; LMRT G 1729-1768, f. 57'.

⁴²¹ M. SIVRIĆ, "Nešto o obitelji Lazarević s Hotnja u Dubrovniku", str. 195-205.

tradiciji prethodno su prebivali u Prapratnici. U maticama župe Trebimlje zabilježeno je da su Lazarevići 1717. u Veljoj Međi.⁴²²

88. LESIĆ

Podrijetlom su iz Graca u Zažablju. To se vidi iz upisa 1668. gdje je Madalena, kći Mate Lesića iz Graca (*Madalena filia Matthei Lesich de Gradaz*), žena vojnika Rade Lupi (Vuković) iz Kaladžurdevića.⁴²³

89. LEŽENIĆ

Godine 1725. kum je Ivan Leznović iz Zažablja (*Ioannes Leznouich de Zsasciabglie*) osobi također iz tog kraja.⁴²⁴ Riječ je o rodu Leženić koji se spominje u više naselja u tom kraju – Ilijinu Polju 1712., Kiševu 1713., Vranjevu Selu 1732. i Crkvicama 1744. Po popisu 1745. u župi Gradac nalazimo ih u selu Cerovica. Sada žive u okolici Neuma, ali i drugim krajevima.⁴²⁵

90. LIMOV(IĆ)

Petar Limović, vojnik, upisan je 1734. (umro u dobi od 40 godina), a Matija, kći vojnika Ivana Limovića, 1778. godine, pa Mate i Grgo Limović 1805. a Grgo i 1806. godine.⁴²⁶ Po popisu 1799./1800. prebivali su u Gradu na Pustijerni s tri, odnosno dva člana obitelji.⁴²⁷ U Strmici u Popovu Limovi se spominju 1715. godine.⁴²⁸

91. LOPIN

Godine 1793. zabilježeno je vjenčanje Ivana Lopina iz Popova i Katarine Grge Dražića. Njihov dvogodišnji sin Ivan umro je 1798., a sam Ivan, kao 40-godišnjak, 1800. godine.⁴²⁹ Nikola Lopin je u upisima rođenja svoje djece

⁴²² Đ. KRISTE, n. d., str. 64, 70; I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 319-329; Isti, *Hutovo*, str. 320-323. (Naznačuju da su imali i nadimak Janjić.); V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

⁴²³ DAD, LB G 1664-1671, f. 145.

⁴²⁴ DAD, LB G 1711-1728, f. 171'.

⁴²⁵ I. PULJIĆ, "Neumsko pučanstvo u XVIII stoljeću", str. 83-84; S. VUKOREP, "Staro neumsko pučanstvo", str. 18; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

⁴²⁶ DAD, LMRT G 1729-1758, f. 39'; LMRT G 1769-1796, f. 138'; LB G 1799-1812, f. 81', 102.

⁴²⁷ DAD, *Maestrello*, str. 111, 148.

⁴²⁸ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 3, 1977, str. 186.

⁴²⁹ DAD, LMM G 1778-1821, f. 62; LMRT G 1796-1821, f. 24, 35'.

1801., 1805. i 1807. godine. Vjenčanje Vicencija Filipa Lopina ubilježeno je 1816. godine.⁴³⁰ Rod Lopin se u maticama župe Trebimlje 1713. nalazi u mjestu Velja Međa. Iste godine zabilježeni su u mjestu Duži, i popisima 1745. i 1763.⁴³¹ Bilo ih je i na dubrovačkom teritoriju već u 16. stoljeću.

92. LUČIĆ

Prvi se put spominju 1668. godine kad je ubilježeno rođenje Draška, sina Mije Lučića iz Trebimlje.⁴³² Početkom 18. stoljeća pojavljuje se Mate Lučić, krznar i trgovac; prvi put se spominje 1709. u upisu rođenja kćeri Marije u prvom braku sa Stanislavom Dražetić. Matino (drugo) vjenčanje s Vicom, kćeri Petra Mihajlovića, krznara, zabilježeno je 1715. godine, a njegova su djeca Luka 1719. (rođenje) i 1729. (smrt) i Mijo 1726. (rođenje). Matina kći Katarina je u upisima 1788., 1790., 1792., 1796. i 1801. godine. Smrt njegove žene Vicencije (u 80. godini) zabilježeno je 1806. godine.⁴³³

Luka Lučić iz Popova je u jednom upisu iz 1710. i upisu svoje smrti (u 80. godini) 1782. godine. Toma Lučić iz Gabele (*Tomma Lucich de Gabella*) spominje se u upisu rođenja kćeri Jele 1715. i kao kum 1721. kada nosi dvojno prezime Lučić-Bagalović.⁴³⁴ Još su tri upisa (1783., 1789., 1808.) u kojima je Tomo Lučić. Vjerojatno nije identičan s prije spomenutim Tomom. Grgo Lučić iz Gabele zabilježen je tri puta: 1720. (rođenje kćeri Katarine) i 1726. i 1766. (kao kum).⁴³⁵ U upisu 1726. upisan je Frano Lučić, ali bez naznake podrijetla. Pa podrijetla nema ni za Nikolu Lučića u upisima 1762. i 1769., i Petra Lučića u upisima 1760., 1764., 1772. i 1805., zatim Ivana (umro u 96. godini) 1771. i njegove žene Paule 1809. Godine 1754. zabilježeno je vjenčanje Boža (*Natale*) Lučića iz Ravnog (*Natalem Lucich de Rauno Dioecesis Tribuniensis*).⁴³⁶ U maticama župe Trebimlje Lučići se spominju u Golubincu 1708. i Ravnom 1737. godine.⁴³⁷

⁴³⁰ DAD, LB G 1799-1812, f. 34', 79', 116.

⁴³¹ I. PULJIĆ, "Neumsko pučanstvo u XVIII stoljeću", str. 83-84; Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 65; S. VUKOREP, "Staro neumsko pučanstvo", str. 185. (Autor navodi da se u Dužima spominju 1713. te da imaju dvojno prezime Mišković-Lopin.)

⁴³² DAD, LMM G 1664-1670, f. 130.

⁴³³ DAD, LMM G 1707-1722, f. 30; LB G 1711-1728, f. 92'; LMRT G 1722-1729, f. 51; LB GD 1711-1728, f. 65', 182; LN G 1758-1798, f. 498', 517, 538, 587'; LB G 1799-1812, f. 35; LMRT G 1796-1821, f. 110.

⁴³⁴ DAD, LB G 1706-1711, f. 73; LMRT G 1769-1796, f. 176'; LB G 1711-1728, f. 46', 123'.

⁴³⁵ DAD, LB G 1711-1728, f. 107'; LB G 1758-1798, f. 523'.

⁴³⁶ DAD, LMM G 1728-1778, f. 113.

⁴³⁷ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 72, 74; M. FILIPOVIĆ - Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 75, 144, 158, 159. i 171.

93. LJEVAK

U upisu vjenčanja 1797. su Nikola Ljevak iz Ravnog u Popovu i Ana Petra Boškovića iz Slanog. Godine 1800. zabilježeno je vjenčanje Petra Ljevaka iz Popova. Iste godine spominju su Marica Petra Ljevaka (pri rođenju djeteta) i Nikola Ljevak. Godine 1801. rođen je Ante, sin Nikole (Petra) Ljevaka. Marija Petra Ljevaka spominje se 1807. a Ana Nikole Ljevaka je 1812. umrla u 50. godini.⁴³⁸ Po popisu 1799./1880. Nikola je obitavao u Gradu na Pustijerni.⁴³⁹ Još prije, 1734. u maticama se pojavljuje neki Ljevak (Glievak), čije ime nije čitljivo, te 1763. Nikola, sin Paska Ljevaka.⁴⁴⁰ Ovaj se rod spominje u Popovu u Ravnom 1713. i Trnčini tijekom 18. stoljeća.⁴⁴¹

94. LJILJANIĆ

U maticama su samo dva upisa ovog prezimena: 1756. (Ivana Ljljanić iz Murlakije) i 1807. (Ana Nikole Ljljanić).⁴⁴² Najranije se spominju u Kiševu 1714. i 1735., zatim u Dračevicama 1742., Gracu 1746., u Dobrovu 1749. U popisu u župi Gradac 1745. Ljljanići su u selu Kiševu 1712., a 1763. u Gracu.⁴⁴³

95. MARČINKO(VIĆ)

Godine 1775. zabilježeno je vjenčanje Cvjetka (Florija) Marčinkovića iz Hrasna i Marije Crnogaća (*Florum Marcincouich de Hrasno Dioecesis Tribuniensis et Maria filia q-m Georgii Lampreni (?) alias Zarnogacia*).⁴⁴⁴ U upisu rođenja sina Mije Branka ponovno je 1776. Cvjetko (Florio) Mije Marčinka iz Popova i Marije Grge Crnogaće. Godine 1807. kum je u maticama Petar Marčinko.⁴⁴⁵ Ovi primjeri potvrđuju da su Marčinko i

⁴³⁸ DAD, LMM G 1778-1821, f. 81, 93; LB G 1799-1812, f. 22', 25, 110'; LMRT G 1796-1821, f. 152.

⁴³⁹ DAD, *Maestrello*, str. 171.

⁴⁴⁰ DAD, LMRT G 1758-1798, f. 39'. i 97.

⁴⁴¹ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 63, 72.

⁴⁴² DAD, LB G 1758-1798, f. 436; LB G 1799-1812, f. 124'.

⁴⁴³ I. PULJIĆ, "Neumsko pučanstvo u XVIII stoljeću", str. 83-84; S. VUKOREP, "Staro neumsko pučanstvo", str. 187; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

⁴⁴⁴ DAD, LMM G 1729-1778, f. 215.

⁴⁴⁵ DAD, LB G 1758-1798, f. 124'; LB G 1799-1812, f. 123.

Marčinković isto prezime (rod), i da potječu iz Hrasna. Sada žive u selu Glumina.⁴⁴⁶

96. MARIĆ

Marko Marić iz Popova upisan je uz rođenja djece: Ante Josipa Marija 1767. i Marije Antonije 1769 godine.⁴⁴⁷ U maticama župe Trebimlje Marići se pojavljuju u Popovu 1708. u Veljoj Međi i 1711. u Trnčini.⁴⁴⁸

97. MARIJANOVIĆ

Godine 1703. spominje se Andrija Marijanović iz Bosne (*da Bosna*), a 1712. i 1733. Petar Marijanović, također iz Bosne.⁴⁴⁹ Bili su trgovci u Dubrovniku.

98. MARKOVIĆ

U upisu 1641. je dvogodišnji Dominik, sin Luke Markovića. Matija Marković iz Bosne je 1696. kum Mariji, kćeri nekog Mije Matina iz Bosne.⁴⁵⁰ Početkom 18. stoljeća ovo prezime često se susreće u maticama župe Grad. Najranije, 1707. upisan je Mate Marković iz Sarajeva, zatim opet 1710., 1716., 1717. i 1738. godine.⁴⁵¹ Tomas Marković spominje se 1713., a njegova kći Katarina 1767. godine.⁴⁵²

Ima i nekoliko upisa koji se odnose na Markoviće iz Popova. Tako je 1736. Nikola Marković, a 1742. njegova žena Ana i 1762. kći Marija.⁴⁵³ Za Ivana Markovića, iz upisa 1759. i 1770., postoje indicije da je podrijetlom iz Popova.⁴⁵⁴ Godine 1783. spominje se Andrija Marković iz Graca kod Hutova.⁴⁵⁵ Luka, sin Mije Markovića iz Popova, umro je kao 15-godišnji

⁴⁴⁶ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, “Naša prezimena – korijeni i razvoj”, str. 320-322.

⁴⁴⁷ DAD, LB G 1758-1798, f. 161', 195'.

⁴⁴⁸ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 57, 66, 72.

⁴⁴⁹ DAD, LB G 1688-1705, f. 184'; LB G 1711-1728, f. 27; LMM G 1729-1778, f. 15'.

⁴⁵⁰ DAD, LM G 1637-1647, f. 29; LB G 1688-1705, f. 107.

⁴⁵¹ DAD, LB G 1706-1711, 33. i 72'; LB 1711-1728, f. 55, 73; LMM 1728-1778, f. 30'; V. VINAVER, *Dubrovnik i Turska u XVIII veku*, str. 68. i 69.

⁴⁵² DAD, LB G 1711-1728, f. 22; LB G 1758-1798, f. 172'.

⁴⁵³ DAD, LMM G 1728-1778, f. 26'; LB G 1729-1758, f. 153; LMM G 1729-1778, f. 150'.

⁴⁵⁴ DAD, LB G 1758-1798, f. 25; LMRT G 1769-1796, f. 20'.

⁴⁵⁵ DAD, LB G 1758-1798, f. 420.

dječak 1785. Vjenčanje Mije Markovića iz Ravnog zabilježeno je 1802. godine.⁴⁵⁶ Ivan, sin Ilije (*Elli*) Markovića iz Popova, 1793. je u upisima vjenčanja Mate Markovića, i u ulozi kuma 1794. godine.⁴⁵⁷ U maticama župe Trebimlje Markovići su prvi put u Ravnom 1710.,⁴⁵⁸ a prema popisu u župi Gradac 1745. godine u Bročancu kod Hutova.⁴⁵⁹

99. MARTINOVIĆ

Podrijetlom su iz Bosne; barem tako stoji u matici rođenih u upisu iz godine 1703. koji se odnosi na Marina, sina Grge Martinovića “Bosanca” i Magdalene Tome iz Mostara.⁴⁶⁰

100. MASLAREVIĆ

U upisu 1718. zabilježena je smrt 86-godišnje Marije Maslarević iz Orahova (Dola).⁴⁶¹ Na taj rod podsjeća i naziv zemljišta “Maslaruše” u Orahovu Dolu u Popovu.⁴⁶²

101. MATIĆ

Ivan Matić, sin Mate, možda Matijić (*Mattiich*) iz Popova, umro je kao 25-godišnjak 1717. godine.⁴⁶³ Petar Matić spominje se 1763. (dva puta), a Mijo Matić 1779. i 1788. godine. Marija, žena Mije Matića, nalazi se u upisu 1764. godine.⁴⁶⁴ Petar Matić iz Graca zabilježen je 1798. uz svoje vjenčanje s Anom Josipa Zvone. On je u maticama i kum 1807. i 1808. godine.⁴⁶⁵ Stjepan Matić iz Graca (*de Gradaz de Popouo*) u upisu je vjenčanja 1797. a istom prigodom svjedok je Petar Matić.⁴⁶⁶ O podrijetlu Ante i Ivana

⁴⁵⁶ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 205; LMM G 1778-1821, f. 105.

⁴⁵⁷ DAD, LMM G 1778-1821, f. 60'.

⁴⁵⁸ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 72.

⁴⁵⁹ V. PALAVESTRA, n. d., str. 19; I. PULJIĆ – S. VUKOREP, “Naša prezimena – korijeni i razvoj”, str. 322-323.

⁴⁶⁰ DAD, LB G 1688-1705, f. 181.

⁴⁶¹ DAD, LMRT G 1717-1722, f. 10'.

⁴⁶² M. FILIPOVIĆ - Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 158.

⁴⁶³ DAD, LMRT G 1729-1768, f. 247.

⁴⁶⁴ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 242; LB G 1758-1798, f. 279, 380, 412; LMRT G 1768-1796, f. 105.

⁴⁶⁵ DAD, LMM G 1778-1821, f. 81; LB G 1799-1812, f. 115', 128.

⁴⁶⁶ DAD, LMM G 1778-1821, f. 81.

u upisima 1807. i 1813. i Nikole Matića 1800., 1805., 1808. i 1811. ne kaže se ništa.⁴⁶⁷ Prema popisu pučanstva župe Gradac 1745. godine, ovaj rod živi u selu Broćanac.⁴⁶⁸ Poslije se prostorno i brojno znatno povećao.⁴⁶⁹

102. MATIJAŠEVIĆ

U upisu 20. rujna 1701. je Mijo Matijašević iz Dikliča (*Michael Matiasceuich da Diklich*) i njegov novorođeni sin Mijo i žena Cvijeta (Flora), kćerka nekog Mije iz Lisca. Mijina kći Marija, udana za Stjepana Vukičevića, spominje se 1738. i 1762. kad je umrla u 79. godini.⁴⁷⁰

Godine 1720. ubilježeno je vjenčanje Petra Matijaševića, krznara iz Popova (*Petrum Matiasceuich pelisarium de Grebzi in Popouo*).⁴⁷¹ Josip Matijašević iz Popova upisan je uz rođenje sina Cvjetka (Florija) 1742., gdje je kum bio Sebastijan Matijašević, koji im je, nesumljivo, bliski rod.⁴⁷² Godine 1719. i 1726. spominje se Božo (Natale) Matijašević, ali se ne kaže ništa o njegovu podrijetlu.⁴⁷³ Mate Cvjetka (Florija) Matijaševića u više je upisa: 1758., 1762., 1763. (dva puta), 1770., 1771. i 1796. kad je umro u 70. godini.⁴⁷⁴ Lucija, žena Luke (*vulgo Vuko*) Matijaševića, umrla u 30. godini, ubilježena je 1793. godine.⁴⁷⁵

103. MATIĆEVIĆ (MATIJEVIĆ)

Ovo se prezime ispisuje na dva načina – *Matichieuich* i *Matieuich*, ali za istu osobu, što je dokaz da je riječ o istom prezimenu (rodu). Uz neke upise ovog prezimena ima i kombinacija: Matijević-Curić (*Matieuich alias Zurich*). Očito je to ogranak Curića, a Matijević (Matićević) je patronimička izvedba prezimena. Uz dva upisa nalazi se i oznaka “de Bosna”, “Bosnese”, a jedan s oznakom “de Popouo”. Uz prvu oznaku podrijetla idu samo dva upisa, svi ostali uz drugu.

⁴⁶⁷ DAD, LB G 1796-1812, f. 110'; LMRT G 1796-1821, f. 187; LB G 1798-1912, f. 20, 71, 128; LMRT G 1796-1821, f. 123.

⁴⁶⁸ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, “Naša prezimena – korijeni i razvoj”, str. 325-326; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

⁴⁶⁹ M. FILIPOVIĆ - Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 156, 159, 170, 184, 189, 192, 193.

⁴⁷⁰ DAD, LB G 1688-1705, f. 167'; LMM G 1728-1778, 33; LMRT G 1729-1768, f. 229.

⁴⁷¹ DAD, LMM G 1706-1722, f. 47.

⁴⁷² DAD, LB G 1729-1758, f. 153.

⁴⁷³ DAD, LB G 1711-1728, f. 97; LMRTG 1722-1729, f. 34.

⁴⁷⁴ DAD, LMRT G 1796-1812, f. 5'.

⁴⁷⁵ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 298'.

Godine 1706. upisan je Stjepan Matijević iz Bosne uz njegovu smrt u 40. godini.⁴⁷⁶ Đuro Tome Matijevića, krznar (*Georgio Mathieuich pelizario Bosnese*), zabilježen je 1707. a na istom mjestu, u ulozi kuma i Mijo Matijević. Đuro se ponovno spominje 1710. i 1713. godine.⁴⁷⁷ Marino Matijević upisan je dva puta, 1706. i 1728. godine, a bio je oženjen djevojkom iz Popova.⁴⁷⁸ Veći broj upisa odnosi se na Grgu Matijevića (*Matieuich Zurich – Mattchieuich alias Zurich – Zurich Matieuich*): 1711. (rođenje kćeri Ane) i 1714. (rođenje sina Lovre) s Marijom nekog Lovre, postolara. Kao kum Grgo (*Georgius Mattchieuich alias Zurich de Popouo*) se pojavljuje 1719., 1720. i 1722. godine. Grgo Matijević, umro u 103. godini, ubilježen je 1748. godine.⁴⁷⁹ U jednom upisu 1766. je Marija, žena Frane Matijevića, bez naznake podrijetla.⁴⁸⁰

104. MATUŠKO(VIĆ)

Ovaj je rod u maticama već početkom 18. stoljeća. U upisima 1719., kada se prvi put spominju, do 1794. godine nema podataka o njihovu podrijetlu. Tek u upisu 1794. stoji da su iz Moševića (*Stanislaua, vulgo Staica uxor Ioannis Matuscouich di Mosceuichi*).⁴⁸¹ Smatra se da su im korijeni upravo u Moševićima, gdje su se nalazili već 1709. i 1714. U istom su mjestu i u popisu 1745. godine.⁴⁸²

105. MEDVJEDOVIĆ (ORSINI)

Potječu iz Orahova Dola u Popovu. Ugledan je rod još u srednjem vijeku. Neki od njih dobili su dozvolu od Republike, u vrijeme turskih osvajanja u drugoj polovici 15. stoljeća, da se u opasnosti mogu skloniti na njezin teritorij.⁴⁸³ Iz ove obitelji su biskupi Toma, barski nadbiskup i primas Srbije, i

⁴⁷⁶ DAD, LMRT G 1706-1711, f. 47.

⁴⁷⁷ DAD, LB G 1706-1711, f. 32, 64; LB G 1711-1728, f. 23'.

⁴⁷⁸ DAD, LB G 1706-1711, f. 13; LMRT G 1722-1729, f. 2.

⁴⁷⁹ DAD, LB G 1711-1728, f. 3, 32, 91', 117', 138'; LMRT G 1729-1768, f. 139.

⁴⁸⁰ DAD, LB G 1758-1798, f. 154'.

⁴⁸¹ DAD, LB G 1758-1798, f. 562'.

⁴⁸² S. VUKOREP, "Staro neumsko pučanstvo", str. 187; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

⁴⁸³ DAD, Cons. Min. No 17, 6. IV, 14. VIII, 10. X. 1465; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

Benedikt Medvjedović, biskup lješki.⁴⁸⁴ I oni nose, ponekad, oblik prezimena – *Ursinus* i *Orsini*, pa i nadimak *Baštić* (*Bastich*).⁴⁸⁵ Knez Mile Medvjedović iz Popova spominje se 1604. na zboru “svega Popova i Zažablja” narodnih prvaka u Ravnom. Tu su izabrali fra Dominika Andrijaševića svojim izaslanikom koji će sklopiti ugovor s austrijskim carem o njihovoj podložnosti i podaništvu.⁴⁸⁶

U Dubrovniku se 1650. spominje Petar, sin Ivana Medvjedovića iz Popova, kožuhar i trgovac. On je ostavio oporuku 20. svibnja 1650., u kojoj je upisan kao Orsini (*Testamentum quondam Petri Ioannis Orssini de Popouo*).⁴⁸⁷ Imao je brata Marka, koji je živio u Gradu (*Marco mio fratello qui in Citta*); otavlja mu 150 dukata. Ocu Ivanu i majci Anđusi u Popovu ostavio je legat od 200 dukata. Svom ocu Ivanu namijenio je 300 dukata da bi u njegovu zavičaju (Orahovu Dolu) sagradio Kapelu sv. Ivana (*sia tenuto fabricar al mio paese la capella di Santo Giovanni*).⁴⁸⁸ Obdario je tri glavne i još neke druge dubrovačke crkve, uz redovnike samostana Male braće u Dubrovniku. Brata Marka odredio je za univerzalnog nasljednika i za jednog od trojice skrbnika i izvršitelja oporuke. Drugi skrbnik bio je kožuhar i trgovac Đuro Andrijašević, kojeg Petar označava kao “mio maestro”, a ostavlja mu legat od 100 dukata. Iz distribucija legata vidi se da su se njima koristili: Đuro Andrijašević i R. D. Ivan Andrijašević, te drugi skrbnik, Petar Bjelokosić, i Marko Ivanov, zlatar.

106. MERĐAN

Prezime se susreće u upisima matica župe Grad u posljednjem desetljeću 18. i početkom 19. stoljeća. Nema podataka o njihovu podrijetlu. U maticama župe Trebimlje stoji da su već početkom 18. stoljeća u Veljoj Međi, Zagorcu i Strmici u Popovu.⁴⁸⁹ Iz tih razloga naznačuje se i ovaj rod kao doseljenički iz Popova, što je i vjerojatno.

⁴⁸⁴ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniesi et mercan.*, str. 31, 35, 40, 42, 54, 104, 112.

⁴⁸⁵ Vidi: Baštić u ovom pregledu.

⁴⁸⁶ I. A. MILIĆEVIĆ, “U Ravnome prije 330 i prije 60 godina”, Napredak HNK, 25 (1935), HKD Napredak, Sarajevo, 1934, str. 192.

⁴⁸⁷ DAD, Test. Not. No 64, f. 224-225.

⁴⁸⁸ Doista je ta kapela i sagrađena. Spominju je u svojim izvješćima trebinjsko-mrkanski biskupi, sa svojih vizitacija biskupije.

⁴⁸⁹ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 196.

107. MIHAJLOVIĆ

Spominju se u upisu vjenčanja Anule, kćeri Ivana Mihajlovića (*Mihailouich murlachiensis*), i Stjepana, sina Antuna Vlahušića iz Štedrice.⁴⁹⁰ Ovaj je rod u prošlosti, tijekom 16. i 17. stoljeća, bio znatno raširen u više mjesta Stonskog primorja.⁴⁹¹ U prošlosti su živjeli i na području Bobana, u dubrovačkom zaleđu.⁴⁹² Upisi ovog prezimena u 18. stoljeću u maticama župe Grad vrlo su brojni. Podrijetlo im je različito, što znači da je rod bio raširen.

Najprije se i najčešće spominje Grgo Mihajlović, krznar iz Mostara. Prvi je put 1715. svjedok na vjenčanju Mati Lučiću, krznaru, i Vici Petra Mihajlovića, krznara, bliskog srodnika.⁴⁹³ U upisu 1716. je kuma (*matrina*) Grgina žena Tadijana (*et matrina fuit Thadea uxor Gregorii Pelizari de Mostar*). Taj je upis zanimljiv jer pruža podatke o podrijetlu. Jednako piše i 13. travnja i 5. svibnja 1716. I u upisu 27. lipnja 1727. stoji da je iz Mostara (*Gregorius Mihailouich de Mostar*). Zanimljiv je i upis od 30. siječnja 1726. u kojem je Tadijana “uxor Gregorii Bosnensis”. Očito je da pojam “Bosnensis” ne treba shvatiti, barem ne uvijek, u zemljopisnom, već u njegovu povijesnom značenju. Iznimno je velik broj upisa u kojima su Grgo i njegova žena Tadijana kumovi na krštenju ili svjedoci na vjenčanju. Grgo Mihajlović “Mostarac”, poznati trgovac krznom, umro je 1728., a njegova žena Tadijana 1735. godine.⁴⁹⁴

Gotovo u isto vrijeme nailazi se i na ime Marka Mihajlovića, prvi put u ulozi kuma 1720. godine. U upisu rođenja sina Mije 1725. stoji da je Marko iz Zažablja (*Marco Mihailouich de Isasciabglia*), a u upisu smrti tog sina doznaje se da je Marko po zanimanju krznar (*pelizarius*). U upisu rođenja sina Andrije Frane 1727. za Marka se kaže da je iz Popova (*Marco Mihailouich de Popouo*), što treba uzeti u širem teritorijalnom značenju. Markova djeca umrla su: 1729. Andrija i 1741. Magdalena.⁴⁹⁵

⁴⁹⁰ DAD, LMM G 1664-1670, f. 29'.

⁴⁹¹ I. SINDIK, n. d., str. 112, 116, 118, 120, 121, 125.

⁴⁹² K. DRAGANOVIĆ, “Posljednji katolici u okolini Trebinja”, str. 164 (kod Bonaldija stoji – Mikašilović).

⁴⁹³ DAD, LMM G 1707-1722, f. 30; V. VINAVER, *Dubrovnik i Turska u XVIII veku*, str. 70.

⁴⁹⁴ DAD, LB G 1711-1728, f. 55, 58', 61', 172', 181.

⁴⁹⁵ DAD, LB G 1711-1728, f. 166, 171'; LMRT G 1722-1729, f. 32; LB G 1711-1728, f. 202'; LMRT G 1729-1768, f. 5, 104.

U više upisa (1716., 1719., 1726., 1727. i 1729.) kum ili svjedok je Petar Mihajlović, krznar. U srodstvu je s Grgom Mihajlovićem, krznarom iz Mostara.⁴⁹⁶ Godina 1722. i 1729. ubilježen je Ivan Mihajlović, za kojeg bi se, po nekim indicijama, moglo pretpostaviti da je iz Popova.⁴⁹⁷ Frano Mihajlović, krznar iz Bosne (*de Bosna*), 1727. je kum, a Mitar Mihajlović 1722. godine.⁴⁹⁸ U tri upisa, 1756., 1772. i 1775., spominje se Grgo Mihajlović iz Popova i njegova žena i djeca. Grgo, sin Grge Mihajlovića iz Popova, u upisu je vjenčanja 1785., a njegova žena Magdalena 1794., 1802. i 1807.⁴⁹⁹

108. MIHOČEVIĆ (MIHAČIĆ)

Godine 1725. ubilježena je Jaka Mije Mihačića iz Gabele (*Mihacich de Gabella*) kao supruga Marka Mije iz Zažablja. Stana Ilije (*Elli*) Mihočevića (*Mihoceuich*) spominje se 1728. kao žena Ivana Petrova iz Belinića u Popovu.⁵⁰⁰ Jelena, kći Mije Mihatova iz Popova, upisana je, kao 60-godišnjakinja, 1773. godine.⁵⁰¹ Na području Popova Mihočevići su zabilježeni u Cicirini 1729., Ravnom 1735. i Brijegu 1745. godine.⁵⁰²

109. MILETIĆ

Ovo je prezime rašireno i često je u maticama župe Grad. Različitog je podrijetla. Od upisa u maticama koji nas zanimaju nastariji je iz 1713., kada je kao kum upisan Ilija (*Elli*) Miletić iz Popova. On se spominje i 1714. u svezi sa suprugom Marijom i kćerkom Helenom. U upisu 1726. kaže se za Iliju da je iz Popova. Smrt njegove žene Marije (u 60. godini) ubilježena je 1736., a njegova kći Helena ubilježena je 1762. godine.⁵⁰³

⁴⁹⁶ DAD, LB G 1711-1728, f. 106, 171; LMRT G 1722-1729, f. 52; LB G 1711-1728, 202'; LMRT G 1729-1768, f. 5, 104.

⁴⁹⁷ DAD, LB G 1722-1728, f. 18; LB G 1729-1758, f. 7; V. VINAVER, *Dubrovnik i Turska u XVIII veku*, str. 39.

⁴⁹⁸ DAD, LB G 1711-1728, f. 205'.

⁴⁹⁹ DAD, LB 1729-1758, f. 321; LB G 1758-1798, f. 265, 310; LMM G 1778-1821, f. 29; LB G 1758-1798, f. 571; LB G 1799-1812, f. 40, 123.

⁵⁰⁰ DAD, LB G 1711-1728, f. 171', 219.

⁵⁰¹ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 71.

⁵⁰² Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 3, 1977, str. 170, 184; *Tribunia*, 4, 1978, str. 72.

⁵⁰³ DAD, LB G 1711-1728, f. 27'; LMM G 1706-1711, f. 129; LB G 1711-1728, 32, 190; LMRT G 1729-1768, f. 60'; LB G 1758-1798, f. 76'.

Godine 1769., 1784. i 1791. spominje se Ana Nikole Miletića, a 1792. Jelena Nikole Miletića, te ponovno Ana 1805. i Nikola 1808. godine. Nema nikakvih podataka o njihovu podrijetlu. U upisu smrti žene Vincentije (u 70. godini) pojavljuje se 1770. godine Grgo Miletić. U više upisa su i još neki drugi iz roda Miletić bez oznake podrijetla. To su 77-godišnji Nikola 1776. i 46-godišnja Marija, supruga Ilije (*Elli*), 1776., pa Andrija, sin Nikole, 1792., 1797., 1798. i 1801, zatim 17-godišnja Klara, kći Nikole, 1806., novorođeni sin Ilijin (*Elli*) Petar 1809. godine.⁵⁰⁴ Smrt 84-godišnjeg Grge Miletića iz Popova (*Gregorio Miletich de Popouo Dioecesis Mercanensis*), inače trgovca, zabilježena je 1817. godine.⁵⁰⁵ Grgo Miletić, sin Nikole iz Graca (*de Gradaz Dioecesis Tribuniensis*), vjenčao se s Katom Ivana Radovčića iz Čilipa 1813. godine.⁵⁰⁶ Godine 1808. ubilježeno je vjenčanje Marije, kćeri Demetrija Miletića iz Vidonje (*de Vidogne Dioecesis Macharensis*).⁵⁰⁷ Katarina, supruga Mije Miletića, umrla je u 60. godini i ubilježena je 1809. godine.⁵⁰⁸

110. MILIĆ

U maticama se najprije spominje Ilija (*Elli*) Milić, postolar (*papucia*), odnosno njegova supruga Toma, umrla u 24. godini, 1736., dok je njegova kći Katarina u uluzi kume u upisu 1784. godine.⁵⁰⁹ Madalena, kći Ivana Milića, udana za Matu Dadića iz Popova, ubilježena je 1740. godine.⁵¹⁰

Sebastijan Milić iz Ravnog (*Sebastianus Milich de Rauno Dioecesis Tribuniensis*) spominje se 1765. i 1767. kao kum i 1766. kao svjedok, pa 1769. u upisu rođenja i 1773. u upisu smrti sina Luke.⁵¹¹ Godine 1767. vjenčala se Ivana, kći Nikole Milića iz trebinjske biskupije (*Tribuniens Dioecesis*), za Matu Vicencijevića.⁵¹² Ima više upisa u kojima je Petar

⁵⁰⁴ DAD, LMM G 1778-1821, f. 161'; LMRT G 1769-1796, f. 15; LMRT G 1796-1821, f. 187'.

⁵⁰⁵ DAD, LMRT G 1796-1821, f. 187'.

⁵⁰⁶ DAD, LMM G 1778-1821, 161'.

⁵⁰⁷ DAD, LMM G 1778-1821, f. 138.

⁵⁰⁸ DAD, LMM 1796-1821, f. 134.

⁵⁰⁹ DAD, LMRT G 1729-1768, 60'; LB G 1758-1798, f. 450'.

⁵¹⁰ DAD, LB G 1729-1758, f. 192.

⁵¹¹ DAD, LB G 1758-1798, f. 112, 164'; LMM G 1729-1778, f. 176'; LB G 1758-1798, f. 262; MRT G 1769-1796, f. 70.

⁵¹² DAD, LMM G 1729-1778, f. 178.

Milić: kao kum 1764., 1767., 1771., 1779. i 1784., te 1798. u upisu rođenja kćeri Marije, rođene u braku s Katarinom Mate Češljarića iz Popova, i 1801. u upisu rođenja sina Damjana. Zabilježen je i 1801. u prigodi smrti supruge Katarine.⁵¹³ Damjan Milić, vjerojatno podrijetlom iz Popova, spominje se u svezi s kćerkom Marijom 1783., 1787., 1788., 1790. i 1802., te u upisu smrti žene Marije 1806. godine.⁵¹⁴ Jure Milić, “incolam huius civitatis (tj. Dubrovnika) et originarum ex Dioecesis Tribuniensis et Mercanensis”, spominje se 1780. u upisu svog vjenčanja.⁵¹⁵ U maticama su još neki Milići: Mate 1788. i 1808., Ilija (*Elli*) 1784. i 1799., Ivan 1799. i 1800. i Jelena, kći Mijina, 1807. U njima nema podataka o podrijetlu spomenutih osoba. U maticama župe Trebimlje Milići se pojavljuju prvi put 1709. u istoimenom selu (Trebimlja), u kojem postoji i zaselak Milići.⁵¹⁶

111. MILISLAVIĆ

U maticama župe Grad samo je jedan upis, 26. siječnja 1657., koji se odnosi na ovaj rod. Riječ je o vjenčanju Milete Milislavića (*Milislauichia*) iz Graca s Marom, kćerkom nekog Radoslava Markova iz Konavala.⁵¹⁷

112. MILIŠIĆ

Godine 1761. spominje se Danoila, kći Radoja Milišića (*Miliscich Murlachiensis*), kao supruge Petra Ivanovića iz Pokrajčića u Bosni. U upisu 22. kolovoza 1694. je Ivan, sin Ivana Milišića iz Popova.⁵¹⁸

113. MILKOVIĆ

Godine 1766. vjenčao se Ivan Milković (*Ioannes Miglkovich loci Tribigne*). Je li u pitanju pritom Trebinje ili Trebinja u Popovu, teško je utvrditi.⁵¹⁹

⁵¹³ DAD, LB G 1758-1798, f. 112, 164', 235', 378, 444', 608; LMM G 1778-1821, f. 20, 178; LB G 1799-1812, f. 24; LMRT G 1796-1821, f. 126.

⁵¹⁴ DAD, LMMM G 1778-1821, f. 20'; LB G 1758-1798, f. 480, 496, 314; LB G 1799-1812, f. 44; LMRT G 1796-1821, f. 106'.

⁵¹⁵ DAD, LMM G 1778-1821, f. 9'.

⁵¹⁶ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 171.

⁵¹⁷ DAD, LMM G 1654-1657, f. s. p.

⁵¹⁸ DAD, LB G 1671-1687, f. 2; LB G 1688-1705, f. 84'.

⁵¹⁹ DAD, LMM G 1729-1778, f. 177.

114. MILORADOVIĆ

Još je u srednjem vijeku u Hercegovini poznat vlastelinski rod Hrabren-Miloradovića. U vremenu osvajanja Hercegovine neki su se borili na strani turskih osvajača. U jednom pismu kneza i dubrovačke Vlade od 23. ožujka 1416., upućenom knezu Petru Pavloviću, spominju se Juraj (Đurađ) i Stjepan Miloradović – kneževi podanici. Dubrovčani se žale na njih u povodu pisma Jurja Miloradovića (čiju kopiju šalju u prilogu), upućeno “stonskom knezu i gospodi stonskoj”, a doživjeli su ga kao uvredljivo i prijetee.⁵²⁰ Miloradovići su sačuvali svoj ugled i utjecaj i kao turske spahije u donjoj Hercegovini sve do početka 17. stoljeća.⁵²¹ Među njima je, po nekim mišljenjima, bilo u ranijim razdobljima i patarena, dok su neki, poslije, primali pravoslavlje. Miloradovića katolika bilo je u istočnoj i zapadnoj Hercegovini.⁵²²

U dubrovačkim arhivskim vrelima spominju se oni često u različitim mjestima u Hercegovini. Najviše ih je iz Popova ili njegove neposredne blizine. Tako se u Dubrovniku nalazi 30. travnja 1501. “parlabuč Dobrašin Miloradović” iz Popova.⁵²³ Ivan Miloradović iz Luga (vjerojatno Trebinjska šuma) spominje se 29. rujna 1519. i 1. kolovoza 1520.⁵²⁴ Vukmir Miloradović iz Žurovića (u dubrovačkom zaleđu) spominje se u Dubrovniku 19. lipnja 1501.⁵²⁵ Iz Žurovića je i Stjepan Miloradović, upisan 23. studenog 1513. u dužničko-povjerilačkim odnosima.⁵²⁶ Radoslav Miloradović, reč. Bateljić, napisao je oporuku u Stonu 1516.

Godine 1518. u dubrovačkom Notarijatu ostavio je oporuku, dopunjenu i proglašenu 1522., trgovac Ivan Miloradović, reč. Denić, iz Stona.⁵²⁷ Moguće je riječ o doseljeniku iz Mostara, gdje se također spominju Miloradovići. U prilog tomu idu i neke činjenice koje nalazimo u adiciji glavne oporuke. Naime, Ivan je posjedovao u Mostaru vlastitu kuću s vrtom i tri trgovine, koje želi prodati (*Item voglio che se venda la mia casa a Mostar cum lo*

⁵²⁰ DAD, Lett. e comm. di Levante, No 1, f. 105; Lj. STOJANOVIĆ, *Povelje*, knj. I, br. 550 i 551; M. PUCIĆ, *Spomenici*, I, br. 244, str. 134. i 135.

⁵²¹ V. BOGIČEVIĆ, “Vlasteotska porodica Miloradovića-Hrabrenih u Hercegovini”, Glasnik, ZMS, NS, sv. VII, Sarajevo, 1952, str. 139-159.

⁵²² S. VUKOREP, “Prilog proučavanju podrijetla hrvatskog pučanstva počiteljskog kraja”, str. 282-283.

⁵²³ DAD, Deb. Not., No 61, f. 46.

⁵²⁴ DAD, Deb. Not., No 73, f. 192; No 74, f. 69.

⁵²⁵ DAD, Deb. Not., No 61, f. 92.

⁵²⁶ DAD, Deb. Not., No 70, f. 95.

⁵²⁷ DAD, Test. Not., No 33, f. 73, 139'.

orto et tre botege et li denari stano dati in mane deli miei epitropi p(er) distributione delo mio testament(ar)io). Isto tako ostavlja legat od 30 dukata ženi Ivana Ljevačića iz Dubrava, majci Antunovoj, koji bi se uručili u dva obroka po 15 dukata (*Item lasso alla uxor de Ivan Lieuazich de Dubraue matre de Antonio ducati trenta in due volte v(idelicet) a duos XV p(er) volta de li mei primi denari*).⁵²⁸

U drugoj polovici 15. i tijekom 16. stoljeća Miloradovići se spominju u više naselja na području Dubrovačke Republike, od Imotice do Dubrovnika.⁵²⁹ Već 1459. u Notarijatu nalazimo oporuku Ruse, kćeri Bogdana Miloradovića, služavke Galeaza Brugnolija, a 1471. i oporuku Maruše Stanka Miloradovića. U Matrikoli *lazarina* oko 1531. upisan je Lubi(n)cho Miloradović.⁵³⁰ Vladislava pok. Nikole Miloradovića, reč. Lužanina, ostavila je oporuku u Notarijatu 1553.⁵³¹ Godine 1604. zabilježen je knez Stjepan Miloradović, kao sudionik na zboru “svega Popova i Zažablja” u Ravnom.⁵³² Pri podjeli parcela feudalaca i muslimanskih seljaka u Zažablju, Popovu i Trebinju, Mlečani su nagradili s dvije parcele i Tadiju Miloradovića iz Mostara.⁵³³ U pismu kotorskog providura Paula Gradeniga 1645., uz veći broj narodnih prvaka, spominje se i vojvoda Stjepan Miloradović.⁵³⁴ Ne znamo u kakvu je odnosu s knezom Stjepanom Miloradovićem spomenutim 1604. godine u Ravnom.

U maticama župe Grad u Dubrovniku spominju se prvi put 1652. godine⁵³⁵, kada je upisano ime vojnika Pavla Miloradovića. U upisu 27. siječnja 1661. izričito se kaže da su iz Popova. Tom se prilikom spominje Damjan Miloradović iz Popova, i njegova kći Klara, udana za Grgu Ivanova iz Orahova (Dola) u Popovu.⁵³⁶ Vukicije Miloradović, također iz Luga (u Trebinjskoj šumi), upisan je 13. siječnja 1562. kao dužnik Ivana Stjepanova Starca, trgovca u Dubrovniku.⁵³⁷

⁵²⁸ DAD, Test. Not., No 33, f. 139' (adicija).

⁵²⁹ I. SINDIK, n. d., str. 119, 123, 124, 125, 133, 135, 136, 152, 153, 155, 158, 227.

⁵³⁰ DAD, *Maticola Lazarina*, f. 47'; Test. Not. No 17, f. 67, No 20, f. 163'.

⁵³¹ DAD, Test. Not., No 40, f. 192'-193'.

⁵³² I. A. MILIĆEVIĆ, “U Ravnom prije 330 i prije 60 godina”, str. 192. (Osim Stjepana Miloradovića u dokumentu se spominju i dvojica Nikolića - knez Brajan i knez Ivan, Ivan Pavlović iz V. Međe, Raič Ivanović, knez Mile Medvjedović i Matijaš Kordić.)

⁵³³ B. HRABAK, “Zemljišne parcele feudalaca i muslimanskih seljaka u Popovu, Zažablju i Trebinju”, str. 31-45

⁵³⁴ V. KORAC, *Trebinje*, knj. II/1, str. 103-104.

⁵³⁵ I. SINDIK, n. d., str. 119, 123, 124, 125, 133, 135, 136, 152, 153, 155, 156. i 227.

⁵³⁶ DAD, LB G 1652-1659, f. 196; H. HAJDARHODŽIĆ, “Hercegovačke porodice u XVII vijeku”, GZMS, N.S. E., sv. XXXII, Sarajevo, 1978, str. 158.

⁵³⁷ DAD, Deb. Not., No 88, f. 65.

U Dubrovniku je u drugoj polovici 17. i tijekom 18. stoljeća živjela ugledna obitelj Ilije Miloradovića. Ilija se spominje u dubrovačkoj Kovnici novca (*Zecca*) 1686. godine, kada je pozajmio 2.400 dukata.⁵³⁸ Osobito su veliki ugled imali njegovi sinovi – *Gabrijel* i *Mijo (Mihailo)*, ne samo kao uspješni levantinski trgovci već i kao politički angažirani u protuturskim akcijama na Balkanu, posebno u Hercegovini i Crnoj Gori. O njihovu podrijetlu i vjerskoj pripadnosti postoje određene kontroverzije, koje se u maticama i drugim spisima ne bi mogle potkrijepiti.⁵³⁹

Poznato je da su braća Gabriel, Miho i otac im Ilija bili u Dubrovniku, i tu su, kao i na Levantu, razvijali svoje poslovne aktivnosti. Vjerojatno su u Dubrovnik došli u drugoj polovici 17. stoljeća. Kao trgovci poslovali su u raznim mjestima na Levantu. Dubrovačko Malo vjeće raspravljalo je 28. ožujka 1702. o dugu Đurice Karlovca (*Ghiurizza Carlovaz*), “tabelarius publicus”, koji je trebao vratiti dug Gabrijelu Miloradoviću.⁵⁴⁰ Posebno su intenzivno poslovali u Vidinu, gdje se Gabrijel spominje već 1692. godine. Tamo je naručivao različitu robu: čohu, “landrinu”, kožuhe, rašu, kutije sa slatkišima, mirisne vode (ružmarinova), vrste tekstila i drugo. Imao je trgovačke odnose i sa Zadrom, gdje je 1706. isporučio volove.

Prema nekim podacima, Miho i Gabrijel bili su 1707. u Rusiji, i oba su se ponovno vratila u Dubrovnik.⁵⁴¹ Za Miha se zna da je nanovo otišao u Rusiju i postao pouzdanik carskog dvora. Upućivan je u razne misije na Balkanu, posebno u Crnoj Gori i Hercegovini. Važna mu je uloga na tim prostorima u tijeku Austro-turskog i Mletačko-turskog rata 1711.-1718. godine. Postao je i ruski general.⁵⁴² Ruska carica Katarina II. dodijelila je 1776. Miloradovićima grofovsku čast i grofovski grb.

Dubrovački Senat uputio je Gabrijela Miloradovića 14. srpnja 1710. hercegovačkom sandžakbegu sa zahtjevom da se obustave nasilja nad dubrovačkim trgovcima koji su zaustavljani na putu u blizini Gacka.⁵⁴³ U dva

⁵³⁸ DAD, Zecca, No. 1., f. 232.

⁵³⁹ O Miloradovićima u Dubrovniku u 17. i 18. stoljeću ima nešto podatka kod V. Vinavera, kada je riječ o trgovini, te H. HAJDARHODŽIĆA u svezi s političkim i vojnim akcijama Mihaila Miloradovića.

⁵⁴⁰ DAD, Cons. Min., No 88, f. 56.

⁵⁴¹ R. SIMONOVIC, “Manastir Žitomislići u Hercegovini”, Letopis, MS, sv. I., N. Sad, 1892, str. 58-59 (Drži da su Miloradovići trajno otišli u Rusiju 1711.)

⁵⁴² H. HAJDARHODŽIĆ, n. d., str. 156-173.

⁵⁴³ DAD, Lett. e com. di Lev., 18, 1707-1712, 132^c; J. RADONJIĆ, knj. V, str. 76-77.

naputka dubrovačkog Senata svojim poslanicima upućenima bosanskom paši, od 23. ožujka i 29. travnja 1712., u svezi s braćom Miloradović, stoji da oni nisu dubrovački podanici, nego da su rođeni u “Bosni”, pa su zato sultanovi podanici. Dalje se ističe da se oni ne nalaze na državnom teritoriju Republike i da ne znaju što rade i gdje se sada nalaze.⁵⁴⁴ Nakon 1712. godine gotovo da nema vijesti o Gabrijelu. U literaturi se mogu naći neki podatci da se i on, navodno, odselio u Rusiju ili Njemačku.

Jeronim Miloradović, koji je bio u službi Austrije i bečkog dvora, dobio je 1760. diplomu carice Marije Terezije kojom mu dodjeljuje plemstvo s naslovom “Miloradović-Hrabrenović od Dubrave”.⁵⁴⁵ S tim u svezi je i zahtjev Jeronima ili, vjerojatnije, Jefima Miloradovića da mu dubrovačka Vlada izda svjedožbu ili potvrdu o njegovu plemenitom podrijetlu od srednjovjekovnog hercegovačkog plemićkog roda Hrabren-Miloradović. Doista, tajništvo je u ime kneza i Senata izdalo takvu potvrdu o njegovu plemenitom podrijetlu od srednjovjekovnog hercegovačkog roda Hrabren-Miloradović i da su u srodstvu s obitelji Ohmućević. Ta je potvrda izdana na osnovi *Knjige insignija zemalja i obitelji kraljevine Ilirije*, u posjedu Ohmućevića, kako se ističe u svjedožbi,⁵⁴⁶ izdanoj 13. listopada 1749.⁵⁴⁷

Gabrijel Miloradović vjenčao se u katoličkoj crkvi u Dubrovniku. Oženio se iz uglednog roda, Paulom, kćerkom Antuna Bettere, tada udovicom trgovca Ivana Metkovića. Miraz za ženu Paulu u iznosu od 1.000 zlatnika (*uxoris relicta q. Jo(ann)is Metcouich de Risano filia q-m Antonii Bettera mercatoris ducatis auri mille*) primio je 16. siječnja 1697. u Notarijatu.⁵⁴⁸ Imali su sedmero djece: Mariju “stariju” (26. siječnja 1698.), Magdu (30. 8. 1699. - 15. 8. 1766.), Mariju “mlađu” (10. 3. 1701. - 3. 8. 1774.), Jelenu (21. 4. 1703.), Uršulu (19. 8. 1706.) i blizance – Iliju i Anu (15. 5. 1711.).⁵⁴⁹ Ne samo da se Gabrijel oženio iz uglednog roda Bettera, kao i Nikola Bošković, otac Ruđerov, već su mu i djeci odreda kumovale osobe iz

⁵⁴⁴ J. RADONJIĆ, knj. V, str. 87 i 90; DAD, Lett. comm. di Lev., 68 (1707-1712), 217. i 223.

⁵⁴⁵ R. SIMONOVIĆ, n. d., str. 59.

⁵⁴⁶ Naziv knjige (grbovnika) navodi se ovako: *Libellus Sanctorum Patronum et Publicarum Insigniarum Regnorum et Familiarum Illustrium Illyrici Imperii*.

⁵⁴⁷ DAD, Fedi ed attestati, No 3, 1730-1760, f. 131-131'.

⁵⁴⁸ DAD, Dot. Not., No 17, f. 69.

⁵⁴⁹ DAD, LB G 1688-1705., f. 126, 145, 165, 186; LB G 1705-1711, f. 13'; LB G 1711-1728, f. 4.

uglednih dubrovačkih građanskih obitelji.⁵⁵⁰ Temeljem odluka koje nalažimo u zaključcima Malog vijeća, vidi se da su Gabrijelova djeca bila pod zaštitom (*tutela*). Malo im je vijeće sukcesivno, uz pristanak tutora ili bez toga, davalo “*ius libertatem*” u pogledu raspolaganja novčanim položima i drugim dobrima koja su se na njih odnosila.⁵⁵¹

Dvije kćeri – Magda i Marija “mlađa” živjele su u Dubrovniku i tu umrle u dobi od 67 i 73 godine. Tri njegove kćeri bile su udane u Dubrovniku. Jelena se vjenčala 10. lipnja 1743. s Nikolom Balunićem, a Ursula 14. lipnja 1729. sa Stjepanom Ivana Bogettija. Najstarija kći, Marija, udala se za Ivu “Pittore”, kako se doznaje iz oporuke njezine setre Marije “mlađe”. Za najmlađu djecu (blizance) – Iliju i Anu, i za Gabrijela, nema podataka o njihovoj smrti.

Najjače svjedočanstvo o obitelji Gabrijela Miloradovića ostavila je njegova neudana kći Marija “mlađa” u svojoj oporuci (*Testamentum Mariae filie inupta q-m Gabrielis Miloradovich*). Napisala ju je u Dubrovniku 3. kolovoza 1774., promulgirana je 19. istog mjeseca i godine.⁵⁵² Za univerzalnog nasljednika odredila je svoju najstariju istoimenu sestru Mariju “stariju”, povjeravajući joj sva ostala dobra. Za skrbnike i izvršitelje svoje oporuke odredila je dvije ugledne osobe – Petra Miljkovića i Petra Ljepopillija. Osim već svoje spomenute sestre Marije “starije”, svog univerzalnog nasljednika, oporučiteljica Marija “mlađa” ne spominje nikoga drugog od svojih najbližih. Od rodbine spomenula je u oporuci Margaritu, kćer Ruđera Bettere. Ostavila je legate svojim služavkama – Mariji i Niki, i većem broju drugih osoba, u novcu, dragocjenostima i običnim predmetima. Obdarila je i tri dubrovačke crkve – Katedralu, Sv. Vlaha i Gospu na Dančama.⁵⁵³

⁵⁵⁰ Kumovi na krštenju bili su: *Mariji st.* – Pasko Vodopić i Ana, ž. Mije Dobroslavića, *Magdi* – Nikola Bošković, Ruđerov otac, i Marija, ž. Bartola Bettere, *Mariji ml.* – Kristo Dimitri i Marija, ž. Bartola Bettere, *Orsoli* – Claudio Foresti i Marija, ž. Paska Vodopića, *Iliji* – Pasko Vodopić i Margarita Antuna Bettere, *Ani* – Ruđer Bettera (umjesto Bartola Bettere) i Marija Gudelj (umjesto Sante Volanti).

⁵⁵¹ DAD, Cons. Min., No 91, 47' i 163; No 92, f. 122' i 141'.

⁵⁵² DAD, Test. Not., No 82, 146'-148.

⁵⁵³ DAD, Test. Not., No 82, f. 147-147'.

115. MILOŠEVIĆ

Prvi je u maticama župe Grad Mijo Milošev(ić) iz Popova (*Milosceu de Popouo*) 1700. godine.⁵⁵⁴ Godine 1718. zabilježeno je vjenčanje Ivana Miloševića iz Murlakije (*Ioannum Milosceuich de Murlachia da loco dicto Madescia (?)*), koji je zabilježen 1756. kao svjedok na vjenčanju Pavi Miloševiću iz Popova. Pavo je u upisu svog vjenčanja iste (1756.) godine.⁵⁵⁵ Petar Milošević (*Petrum Milosceu Diocesis Mercanensis*) zabilježen je u upisu vjenčanja 1763. s Lucijom Kuželj iz Mikulića. Smrt njegove supruge (*Maria uxor Petri Milosceuich rivieris*) zabilježena je 1771. godine. Petar se spominje i u upisima 1771. i 1779. godine.⁵⁵⁶ Ilija (*Elli*) Milošević, zlatar, pojavljuje se u upisima 1763., 1776., 1777., 1781., 1782. i 1787. godine. U raznim prilikama u maticama se spominju i ovi Miloševići: Ivan 1756., 1771. i 1800, 1769. (dva puta), 1772. i 1781., Stjepan 1789. (dva puta), Božo (*Natale*) 1801., Mijo i Nikola 1808. godine. Za njih nema oznake podrijetla. Rodbinske veze i druge okolnosti upućuju na zaključak da bi mogli biti iz Popova ili Zažablja.

U maticama župe Trebimlje Miloševići se spominju u Trnčini 1714. godine, u Čvaljini nešto ranije, Češljarima 1710., Prijevoru 1714., Orahovu Dolu 1734. i u Kijev Dolu 1748. godine.⁵⁵⁷ U izvješću trebinsko-mrkanskog biskupa Sigismunda Tudišića 1751., upućenom Kongregaciji, spominje se 70-godišnji svećenik Petar, sin Ivana Miloševića iz Prijevora na Trebimlji (*D. Pietro di GiouanniMiloscevich d'eta d'anni 70 in circa, nativo di Prievor della parochia di Trebigna*).⁵⁵⁸

116. MILOVIĆ

U upisu 1670. je vjenčanje Stjepana, sina Luke Milovića Murlaka (*Milouich Murlacus*), i Marine, kćeri Ivana Radi, inače služavke u kući Luke de Bone.⁵⁵⁹

⁵⁵⁴ DAD, LB G 1688-1705, f. 160.

⁵⁵⁵ DAD, LMM G 1707-1722, f. 38; LMM G 1728.1778, f. 125'.

⁵⁵⁶ DAD, LMM G 1729-1778, f. 158; LMRT G 1769-1796, 25'.

⁵⁵⁷ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 56, 73, 74; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 76, 159, 18, 190.

⁵⁵⁸ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi* ..., str. 68, 152.

⁵⁵⁹ DAD, LMM G 1664-1671, f. 196.

117. MILUNOVIĆ

Marko Čagljčić iz Srebrenog oženio se 1777. Stanislavom Milunović iz Kalađurđevića (*Stanislava Damiani Milunou de Kala ghiurghieuiichi vico Dioecesis Tribuniensis*). Godinu dana prije (1776.) zabilježena je udaja Damjanove kćeri Ivane za Ivana Paljetka iz Konavala.⁵⁶⁰

118. MISITA

Spominju se u maticama 1641. godine, u zapisu o smrti Ive, supruge Ivana Misite (*Missitta*), umrle u dobi od 70 godina. U Kijevu Dolu, u Popovu, pripadnici ovog roda drže se starincima.⁵⁶¹

119. MIŠKOVIĆ

U maticama je jedino Mate Mišković, umro 1728. u 46. godini, i njegova supruga Lukrecija, umrla 1731. u 37. godini.⁵⁶² Najranije se spominju u Dužima 1713. i 1723. Na Moševićima su 1732. i Ilijinu Polju 1737. i 1742. U popisu pučanstva u župi Gradac 1745. i 1763. Miškovići su u Dužima kod Hutova.⁵⁶³

120. MIŠLJENKOVIĆ

U upisu vjenčanja 20. studenog 1667. je Konstantin Mišljenković iz mjesta Kolavske (Skolavske?), koji se vjenčao s Ivanom, kćerkom Mije Banovića iz Orahova Dola.⁵⁶⁴

121. MITROVIĆ

Godine 1695. upisana je Ana, kći Ivana Mitrovića, umrla kao dvogodišnje dijete.⁵⁶⁵ Nije poznato podrijetlo ovog roda. Za pretpostaviti je da je iz nekog mjesta u Popovu. U maticama je 1701. Mijo Mitrović u upisu rođenja kćeri Lukrecije. Tomo Mije Mitrovića upisan je 1722., a Marija, žena Tome Mitrovića, 1795. godine.⁵⁶⁶ Saba Mitrov(ić), odnosno njegova kći Ana, udana

⁵⁶⁰ DAD, LMM G 1729-1778, f. 177', 216.

⁵⁶¹ DAD, LMRT G 1637-1647, f. 31'.

⁵⁶² DAD, LMRT G 1722-1729, f. 2; LMRT G 1729-1768, f. 17.

⁵⁶³ I. PULJIĆ, "Neumsko pučanstvo u XVIII stoljeću", str. 83-84; S. VUKOREP, "Staro neumsko pučanstvo", str. 188; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

⁵⁶⁴ DAD, LMM G 1664-1670, f. 152. Moguće je riječ o Glavskoj.

⁵⁶⁵ DAD, LMRT G 1690-1705, f. 34.

⁵⁶⁶ DAD, LB 1688-1705, 167'; LMRT G 1722-1729, f. 23; LB G 1758-1798, f. 575'.

za Vitu Vukasovića iz Popova, u upisu je 1718. (dva puta), a supruga mu Ana (umrla u 56. godini) 1720. godine.⁵⁶⁷ Marija Ilije (*Elli*) Mitrovića je 1726. kuma sinu Ivana Mitrov(ića) iz Belinića i Stane Ivanove iz istog mjesta.⁵⁶⁸ Petar Mitrović, sin Ivana, iz Belinića u Popovu je 1734. u upisu vjenčanja s Jelenom Vukojević i rođenja kćeri Ane iste godine. Marija, žena Petra Mitrovića, 1789. je kuma, a 1806. (u 45. godini) ubilježena je njezina smrt.⁵⁶⁹

Ivan Mitrović spominje se 1734., a Mate Ivana Mitrovića 1789. godine; najvjerojatnije su iz Belinića u Popovu.⁵⁷⁰ Marko Mitrović, vojnik, kao svjedok Blažu Trojani Zucalu ubilježen je 1756. godine.⁵⁷¹ Smrt četverogodišnje Alojzije Demetra Mitrovića zabilježena je 1770., a Demetar je kum u upisu 1781. Katarina, 40-godišnja supruga Andrije Mitrovića, zabilježena je 1796. godine.⁵⁷² U maticama župe Trebimlje ovaj se rod spominje u više naselja: u Cicirini 1711., Ravnom 1709. i Veljoj Međi 1745. godine.⁵⁷³

122. MRNAREVIĆ

Prvi je put zabilježeno ovo prezime 1668., uz krštenje Kate, kćeri Ivana Mrnarevića (Marnarević) iz Ravnog (*Marnarouich de Rauno*). Ivan je bio po zanimanju vojnik, a oženio se Konavokom Anom, kćerkom Ivana Čarjenovića.⁵⁷⁴ U maticama u 18. stoljeću su Andrija, Luka, Mijo i Nikola Mrnarević, ali nema podataka o njihovu podrijetlu.⁵⁷⁵

123. MUSTAPIĆ

Prvi se put spominje 1758. uz rođenje Ane, kćeri Petra Mustapića.⁵⁷⁶ Tek 1818. slijedi drugi upis u kojem je zabilježeno vjenčanje Ivana Mustapića, sina Filipova, i Magdalene Putica iz Hutova (*coniugum legitimorum*

⁵⁶⁷ DAD, LB 1705-1711, 37; LB G 1711-1728, f. 82; LMRT G 1717-1722, f. 26'.

⁵⁶⁸ DAD, LB G 1711-1728, f. 195.

⁵⁶⁹ DAD, LMM G 1729-1778, f. 17; LB G 1729-1758, f. 509; LMRT G 1796-1821, f. 18'.

⁵⁷⁰ DAD, LB G 1729-1758, f. 70; LB G 1758-1798, f. 50.

⁵⁷¹ DAD, LMM G 1729-1778, f. 124.

⁵⁷² DAD, LMRT G 1769-1796, f. 12; LB G 1758-1798, f. 405'.

⁵⁷³ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 3, 1977, str. 183; *Tribunia*, 4, 1978, str. 66. i 72.

⁵⁷⁴ DAD, LB G 1664-1670, f. 138.

⁵⁷⁵ M. SIVRIĆ, "O nekim upisima hercegovačkih prezimena", str. 104.

⁵⁷⁶ DAD, LB G 1758-1798, f. 4'.

de Utouo in dizione Turcica).⁵⁷⁷ U popisu u župi Gradac 1745. zabilježeni su u Hutovu.⁵⁷⁸

124. NATALI (BOŽIĆ)

U Dubrovniku je bilo više neovisnih rodova s ovim prezimenom. Bio je i jedan podrijetlom iz Popova. Rod Natali iz Popova najvjerojatnije je indentičan rodu Bošković ili, u drugoj varijanti, Božić. Vjenčanje Bože (*Natale*) Natali s Anom Marka zlatara spominje se 1707., a smrt petomjesečnog Nikole, sina Ivana Nikole Natali, kovača, u upisu je 1729. godine.⁵⁷⁹ Marko Natali, krznar, iz Popova u upisu je 1722. godine. Ovo je prezime (rod) u Popovu tijekom 17. stoljeća,⁵⁸⁰ kada je tu službovao i župnik don Marko Natali.

125. NIKOLIĆ

Prezime je patronimičkog podrijetla. Ponekad se pojavljuje udvojeno Nikolić-Češljarić (*Nicolich alias Cescgliarich*), ali stoji i samostalno. Riječ je o istom rodu iz Češljara u Popovu, pa odatle po mjestu prebivanja i nadimak Češljarić.⁵⁸¹

U maticama se najprije pojavljuje Marko Nikolić, kao kum, 1716. dvaput i 1729. godine, kada nosi i prezime Grgić. Međutim taj se upis odnosi na trgovca Marka Grgića iz Gabele, koji je po ocu Nikoli rabio, ponekad, i prezime Nikolić.⁵⁸² Rođenje Petra, sina Andrije Nikolina, i Marije, kćeri Petra Alanjanje, ubilježeno je 1720., a smrt Marije, udovice Andrijine, 1771. u 86. godini. Andrijina kći Jelena spominje se 1759. godine. Ana, žena Petra Nikolića, bilježi se 1764. i 1765. godine.⁵⁸³ Božo Nikolić upisan je uz rođenje sina Mije 1726. i kćeri Magdalene 1727. Božo je kum 1791. godine.⁵⁸⁴ Šimun Nikolić, krznar, kum je 1727., dok se smrt njegove žene

⁵⁷⁷ DAD, LMM G 1778-1821, f. 190'.

⁵⁷⁸ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 328-330.

⁵⁷⁹ DAD, LMM G 1707-1722, f. 3; LMRT G 1729-1768, f. 3.

⁵⁸⁰ DAD, LB G 1711-1728, f. 59.

⁵⁸¹ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi...*, str. 41, 55. i 115.

⁵⁸² DAD, LB G 1711-1728, 55, 61'; LB G 1729-1758, f. 4.

⁵⁸³ DAD, LB G 1711-1728, f. 106; LMRT G 1769-1796, f. 27'; LB G 1758-1798, f. 25; LMRT G 1769-1796, f. 27'.

⁵⁸⁴ DAD, LB G 1711-1728, f. 185', 197'; LMRT G 1729-1796, f. 27'.

Marije (u 60. godini) spominje 1742. U jednom upisu 1721. Šimun nosi dvojno prezime (*Simone Nicolich Cesigliarich*). Tako stoji i u oporuci Šimunove supruge Marije iz 1742. godine. U upisu 1764. njegova je druga žena Klara, koja nosi samo prezime Češljarić. Značajan je upis Šimunova drugog vjenčanja 1745. u kojem se kaže da je iz trebinjsko-mrkanske biskupije (*Mercanensis et Tribuniensis Dioecesis*).⁵⁸⁵ Grgo Nikolić iz Popova je 1740. zabilježen uz rođenje svog djeteta. Na Ivana Nikole Nikolića i Matu Ivana Nikolića nailazi se 1777. godine. Mate Nikolić je u zabilježkama smrti kćeri Ivane 1773., supruge Marije 1774., kćeri Franciske 1778. i Ane 1787. Posljednji je u maticama zapisan Luka Nikolić 1807. godine.⁵⁸⁶ Sigismund Tudišić, trebinjsko-mrkanski biskup, u izvješću o svojoj vizitaciji S. Congregatione de Propaganda Fide 1751. spominje Ivana Nikolića, 19-godišnjeg klerika u Kolegiju u Loretu, rođenog u Češljarima u Popovu (*Il chierico D. Giovanni Nicolich d'eta d'anni 19, nativo di Cesgliari della parrocchia di Rauno*).⁵⁸⁷

126. OBAD

Više je upisa u maticama župe Grad koji se odnose na Nikolu Obada, njegovu suprugu Magdalenu i njihovu djecu. U upisima 1762., 1763., 1768., 1772., 1773., 1794. i 1800. godine nema nikakve oznake podrijetla. U jednom upisu koji se odnosi na Nikolinu kćerku Lukreciju stoji: "Lucretia filia Nicolai Obad vulgo Ban", gdje je prezime Ban, najvjerojatnije, uzeto po majci.⁵⁸⁸ Zanimljiv je upis iz 1818. o smrti 25-godišnjeg Mate, sina Andrije Bronzića Obada (*Bronzich alias Obad di Prapratniza Parochia Gradaz Dioecesis Marcanensis*).⁵⁸⁹ U Kiševu se spominju 1653.; glavno sjedište im je Prapratnica.⁵⁹⁰

⁵⁸⁵ DAD, LB G 1711-1728, f. 197; LMRT G 1729-1769, f. 118'.

⁵⁸⁶ DAD, LB 1729-1758, f. 134; LMRT G 1769-1796, f. 60', 70, 139, 234; LB 1758-1798, f. 124', 347, 351; LB G 1799-1812, f. 111'.

⁵⁸⁷ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi...*, str. 153; R. Perić, *Da im spomen očuvamo*, str. 137.

⁵⁸⁸ DAD, LB G 1758-1798, f. 434'.

⁵⁸⁹ DAD, LMRT G 1796-1821, f. 173'.

⁵⁹⁰ S. VUKOREP, "Staro neumsko pučanstvo", str. 188 (Autor navodi da su nekada imali prezime Milišić. Postoji lok. Milišića pećina u Žabi, posjed Obada, koji su od Bronzića, a od Obada Burđelezi.); I PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 231-233; Isti, *Hutovo*, str. 331-332.

127. OBERAN(OVIĆ)

Nikola Oberanović iz Velje Međe, “ex Dioecesis Tribuniensis”, u upisu je vjenčanja 1768. s Marijom Petra Bubića, a u upisima njihovih sinova Balda 1780. i Ivana 1787. susreće se oblik prezimena Oberan.⁵⁹¹ U maticama župe Trebimlje u Popovu Oberan se prvi put pojavljuju u Veljoj Međi 1711. godine. U popisu u župi Gradac 1745. Obrvan (vjerojatno nastao od Oberan) spominje se u Kiševu, u Zažablju, 1722. i 1759. godine.⁵⁹²

128. OBRADOVIĆ

Mate Stjepana Obradovića kum je djetetu Grge Franića iz Gabele 1734. godine. Njegova kći Marija (udana Bračić) ubilježena je 1800., a 84-godišnja mu žena Marija 1806. godine.⁵⁹³ Korijeni ovom rodu su u mjestu Crnoglav.⁵⁹⁴ Vesela, kći Obrada Obradovića, služavka kod Vidaka Dubrvice, umrla je 1756., u dobi od 80 godina. Grgo Obradović u upisima je svoje djece: Mate 1799. i Magdalene 1801. godine.⁵⁹⁵ Ana, kći Stjepana Obradovića, udana za Grgu Stjepana Boškovića iz Dobranja, spominje se 1799., 1801. i 1804. godine. Ilija (Elli), sin Stjepana Obradovića iz Vidonje (*de Vidogna*), vjenčao se 1808. godine.⁵⁹⁶ Ana Nikole Obradovića, umrla u tridesetoj godini, spominje se u upisu 1806. godine. Ivan Obradović iz (H)Rasna (*Ioannes Obradouich di Rasno Dioecesis Tribuniensis*) vjenčao se 1814. godine.⁵⁹⁷

Prema dosadašnjim istraživanjima najprije se nalaze 1709. u Dračevicama. Korijeni su im na Crnoglavu. Veoma su se seljenjem raširili u mnoga mjesta u Hercegovini.⁵⁹⁸

⁵⁹¹ DAD, LMM G 1729-1778, f. 160; LMRT G 1769-1796, f. 160, 236'.

⁵⁹² Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 61; S. VUKOREP, “Staro neumsko pučanstvo”, str. 189; I. PULJIĆ, “Neumsko pučanstvo u XVIII stoljeću”, str. 83-84; I. PULJIĆ – S. VUKOREP, *Hutovo*, str. 331-332; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

⁵⁹³ DAD, LB G 1729-1758, f. 68; LB G 1799-1712, f. 19; LMRT G 1796-1812, f. 107'.

⁵⁹⁴ S. VUKOREP, “Staro neumsko pučanstvo”, str. 189; I. PULJIĆ – S. VUKOREP, “*Naša prezimena – korijeni i razvoj*”, str. 333-334.

⁵⁹⁵ DAD, LMRT G 1729-1768, f. 191.

⁵⁹⁶ DAD, LMM G 1778-1821, f. 88'; LB G 1799-1812, f. 28', 47, 63'; LMM G 1778-1821, f. 133'.

⁵⁹⁷ DAD, LMM G 1778-1821, f. 160.

⁵⁹⁸ I. PULJIĆ, “Neumsko pučanstvo u XVIII stoljeću”, str. 83; S. VUKOREP, “Staro neumsko pučanstvo”, str. 188-189.

129. OSTOJIĆ

Petar Ostojić, trgovac iz Mostara, ubilježen je 1700. godine u upisu rođenja kćeri Ane.⁵⁹⁹ Rođenje Marije, kćeri Nikole Ivana Ostojića, ubilježeno je 1729., a smrt Ane, kćeri Nikole Ostojića, 1765., umrle u 90. godini.⁶⁰⁰

130. PAPAC

Po popisu 1799./1800. prebivao je u Gradu na Pustijerni, s tročlanom obitelji, Nikola Papac.⁶⁰² Rod je podrijetlom iz Trebimlje u Popovu. Ima ih i na području Dubrava kod Stoca i u drugim krajevima.

131. PARAUNIĆ

U jednom podatku o vjenčanju iz 1666. je Magdalena, kći Miloša Paraunića (*Paraunich*), služavka kod Viktora Ivana Orsata de Georgija.⁶⁰¹ Njezino podrijetlo nije naznačeno, ali valja pripomenuti da na Trebimlji u Popovu ima zaselak Paraunići, što nedvojbeno podsjeća na to da je ovaj rod nekoć tu živio.

132. PASAREVIĆ

Prezime je dosta staro. Susreće se u selu Čepikuće 1706. i u Mravinju 1764. godine. Prvi upis u maticama župe Grad je iz 1654. godine.⁶⁰³ U upisu vjenčanja naznačen je Božo, sin Mije Pasarevića (*Paschareuich*), za kojeg se kaže da je iz Bogojevića u Murlakiji (*de Bogoeuich de Murlazia*).⁶⁰⁴

133. PAVIĆ

U maticama ima jedan upis u kojemu je spomenut ovaj rod. Godine 1652. ubilježeno je krštenje Ane, kćeri Radoja Pavića, za kojega stoji da je iz Murlakije, iz Žakova (*de Murlazia de Sciakou*).⁶⁰⁵

⁵⁹⁹ DAD, LB G 1688-1706, f. 157'.

⁶⁰⁰ DAD, LB G 1729-1758, f. 5'; LMRT G 1728-1768, f. 259.

⁶⁰¹ DAD, LMM G 1664-1671, f. 41'.

⁶⁰² DAD, *Maestrello*, str. 177.

⁶⁰³ I. SINDIK, n. d., str. 125.

⁶⁰⁴ DAD, LMM G 1652-1657, f. 56'.

⁶⁰⁵ DAD, LMM G 1652-1657, f. 20.

134. PAVLOVIĆ

Ovo je prezime često u maticama župe Grad. Patronimičkog je i različitog teritorijalnog podrijetla. Najranije je 1737. zabilježena smrt 4-godišnjeg Pave, sina Ivana Pavlovića (*Popovalis*). Potom je zabilježena Marija, udovica Pave Pavlovića, koja se 1772. vjenčala za Grgu Pažina “ex Dioecesis Mercanensis”. Godine 1751. ubilježeno je vjenčanje Jelene, kćeri Pave Pavlovića, s Ivanom Radmilovićem.⁶⁰⁶ Pavao Pavlović (nije identičan dvojici prethodno spomenutih) naznačuje se kao kum 1781., a njegova je smrt (u 40. godini) ubilježena 1804. godine.⁶⁰⁷

Andrija Pavlović je 1766. svjedok na vjenčanju mladencima iz Popova. Nikola Pavlović je kum djetetu roditelja rodом iz Popova. To upućuje na to da su Andrija i Nikola rodом iz tog kraja.⁶⁰⁸ Rafael Pavlović iz Graca, “Dioecesis Tribuniensis”, spominje se 1762. godine.⁶⁰⁹ Pavao Pavlović iz Graca u upisu je rođenja sina Mije Ivana Ante 1790. i ponovo 1814. u upisu vjenčanja sina mu Ivana (*Ioannes Pauli Paulouich de Gradaz Dioecesis Tribuniensis*). Vjenčanje Luke Vite Pavlovića iz Graca (*de Gradaz Dioecesis Tribuniensis*) zabilježeno je 1810. godine.⁶¹⁰ Božo Pavlović iz Popova (*Dioecesis Mercanensis*) vjenčao se 1782. godine. U upisu rođenja 1787. je Marija, kći Josipa Pavlovića iz Popova.⁶¹¹ Vicencija, kći Petra Pavlovića, “de Valle Nicis” (Orahov Dol ili Orašac), vjenčala se 1762. s Josipom Dolinom (*Dioecesis Tribuniensis*). Smrt 25-godišnje Marije, kćeri Andrije Pavlovića, “de Valle Nucis” (Orahov Dol ili Orašac), zabilježena je 1806. godine. Spomenimo i to da je Pavlovića bilo u Orahovu Dolu u Popovu i Orašcu kod Dubrovnika.⁶¹² Ivan, sin Mate Pavlovića s Hotnja, “Dioecesis Marchanensis”, vjenčao se s Marijom Demetrija Miletića iz Vidonje 1808. godine. Josip, sin Mate Pavlovića s Hotnja, i Jelena Janjić iz istog mjesta (*legitimorum coniugum de Ottagn Dioecesis Tribuniensis sub Turciis ditione aristentem*) vjenčali su se 1815. godine. Grgo Mate Pavlovića iz Popova u upisu je vjenčanja 1814. godine. Ako je riječ o Mati, istoj osobi i ocu Ivana,

⁶⁰⁶ DAD, LMRT G 1729-1768, 73; LMM G 1728-1778, f. 207, 101.

⁶⁰⁷ DAD, LB G 1758-1798, f. 404'; LMRT G 1796-1821, f. 85.

⁶⁰⁸ DAD, LMM G 1729-1778, f. 176'; LB G 1758-1798, f. 301.

⁶⁰⁹ DAD, LMM G 1729-1778, f. 152.

⁶¹⁰ DAD, LB G 1758-1798, f. 519; LMM G 1778-1721, f. 163.

⁶¹¹ DAD, LMM G 1798-1821, f. 15; LB G 1758-1798, f. 484.

⁶¹² DAD, LMM G 1729-1778, f. 153'; LMRT G 1796-1821, f. 121.

Josipa i Grge, naznaku podrijetla Popovo treba uzeti u širem teritorijalnom značenju.⁶¹³

Bez naznake podrijetla u maticama su: Marija Ante Pavlovića 1772. i 1800., Mijo Pavlović 1786., 1787., 1789. i 1790, Grgo Pavlović 1787., 1803., 1804., 1805. i 1813. godine. Grgo se uvijek spominje u svezi s osobama iz Popova. Moguće je da je riječ o sinu Mate Pavlovića s Hotnja, što vremenski posve odgovara.⁶¹⁴ Po popisu u župi Gradac 1745. godine Pavlovići su na Hotnju i u Drijenu. Prebivali su u Gracu i Žukovici.⁶¹⁵ U maticama župe Trebimlje nalaze se u Ravnom 1734. i Strmici 1738. godine. Iz drugih vrela je poznato da su Pavlovići živjeli i u Orahovu Dolu. U istom mjestu živio je i jedan ogranak Boškovića, koji se koristio i nazivom roda Pavlović.⁶¹⁶

135. PAŽIN

Godine 1772. u upisu je vjenčanja Grgo Pažin, “ex Dioecesis Mercanensis”, s Marijom, udovicom Pave Pavlovića iz Popova. U ulozi kuma je 1791., a njegova smrt, kao 90-godišnjaka, ubilježena je 1801., kada i smrt njegove supruge u istoj životnoj dobi.⁶¹⁷ Po popisu 1799./1800. on je živio u Gradu na Pustijerni.⁶¹⁸ Sigismund Tudišić, trebinjsko-mrkanski biskup, u svom izvješću Kongregaciji 1751. naznačuje svećenika don Josipa Pažina, rođenog u Glumini u župi Dubrave (*D. Giuseppe Pagini d'eta d'anni 32, nativo di Glumina dela parochia di Dubrave*).⁶¹⁹ U gradačkim maticama spominju se 1731. i 1732. u Glumini.⁶²⁰ U svojoj oporuci don Josip Pažin ne ističe Gluminu kao mjesto svog rođenja, već seoce (zaselak) Pažini u župi Dubrave. Ta mala zbrka o mjestu podrijetla posljedica je raseljenosti Pažina u razne krajeve Hercegovine; ne samo u župi Dubrave već i u župi

⁶¹³ DAD, LMM G 1778-1821, f. 138, 164, 175.

⁶¹⁴ DAD, LB G 1758-1798, f. 264; LB G 1799-1812, f. 20; LB G 1758-1798, f. 467', 480', 509, 519, 478; LMM G 1778-1821, f. 109, 117', 156'; LMRT G 1796-1821, f. 87.

⁶¹⁵ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, “Naša prezimena – korijeni i razvoj”, str. 335-336; Isti, *Hutovo*, str. 335-336.

⁶¹⁶ DAD, LMM G 1778-1821, f. 175.

⁶¹⁷ DAD, LMM G 1729-1778, f. 207; LB G 1758-1798, f. 524'; LMRT 1769-1796, f. 279'; LMM G 1796-1821, f. 52'.

⁶¹⁸ DAD, *Maestrello*, str. 200.

⁶¹⁹ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi...*, str. 153; O rodu Pažin: I. PULJIĆ – S. VUKOREP, “Naša prezimena – korijeni i razvoj”, str. 336-337.

⁶²⁰ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, *Hutovo*, str. 336.

Brotnjo. Tako su i njegovi sinovci Grgo, sin Matin, i Filip, sin Mijin, koje spominje u oporuci, prebivali u Dretelju i Čapljini u spomenutoj župi Brotnjo.⁶²¹

136. PEKUŠIĆ

Za služavku Magdalenu, kćer Dimitrija Pekušića, u upisu vjenčanja godine 1666. ne stoji nikakva bliža naznaka njezina podrijetla.⁶²²

137. PERIĆ

Prezime je patronimičko i različitog je podrijetla. U maticama župe Grad je često. Prva se u maticama spominje 1712. Marija Luke Perića.⁶²³ Petar Perić (*vulgo Marchellina*) iz Popova u upisu je svog vjenčanja 1792. godine.⁶²⁴ Magdalena, kći Vite Perića iz Dubravnice (*Dioecesis Tribuniensis*), služavka u kući D. Michaelis Lucae de Bona, umrla je u 72. godini 1782. Grgo Nikole Perića (*Dioecesis Tribuniensis*) spominje se u upisu svog vjenčanja 1761., a Nikolina kći Jelena 1807., kada je umrla u 18. godini.⁶²⁵ Jelena Stjepana Perića iz Orahova (Dola) udala se 1820. za Nikolu Marka Videnčića iz Rupnog Dola u Popovu.⁶²⁶ Marija, udovica Vite Perića (*Maria relictæ uxore q-m Viti Perich de Punta*), u upisu je vjenčanja s Josipom Prkačinom iz Dužice 1801. godine.⁶²⁷

U maticama se spominje Božo Perić u upisu rođenja sina Ivana Natala Grge 1775., kćeri Jelene 1788. i Ivane Marije 1791., pa kao svjedok Božo je upisan 1781. godine. Njegov sin Božo umro je u dobi od 28. godina 1806. godine. Kumovi su u maticama Ante Perić 1806. i njegova žena Marija 1807. godine. Uz ove upise nema oznake podrijetla.⁶²⁸ U maticama župe Trebimlje Perići se spominju 1707. u Orahovu Dolu. U popisu u župi Gradac 1745. naznačeni su u Dubravici.⁶²⁹

⁶²¹ DAD, Test. Not, No 90, 1807., f. 168-170'.

⁶²² DAD, LMM G 1664-1671, f. 53.

⁶²³ DAD, LB G 1711-1728, f. 14'.

⁶²⁴ DAD, LMM G 1778-1821, f. 52'.

⁶²⁵ DAD, LMM G 1778-1821, f. 12'; LMRT G 1796-1821, f. 119'.

⁶²⁶ DAD, LMM G 1778-1821, f. 210; Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 73.

⁶²⁷ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 173; LMM G 1778-1821, f. 12'.

⁶²⁸ DAD, LB G 1758-1798, f. 308, 526; LB G 1798-1812, f. 119'.

⁶²⁹ V. PALAVESTRA, n. d., str. 99; I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korišteni i razvoji", str. 337-338.

138. PETRIĆ

Ovo prezime pojavljuje se u maticama 21. studenog 1658. prilikom vjenčanja Nikole, sina Milana Petrića iz Vidonje u Murlakiji (*de Vidogne de Murlachia*).⁶³⁰

139. PETROVIĆ

Prezime je patronimičko, nastajalo je neovisno u različitim krajevima, pa je različita podrijetla. Zbog toga je i vrlo često. U upisu 1667. godine je Jeluša, kći Mate Petrovića iz Krajkovića (*de Kratkouina murlachiensis*), prilikom vjenčanja s Ivanom Martina Perakovića iz Konavala. U drugom upisu, iz 1669., vjenčanje je Petra, sina Radoja Petrovića (*Petrus Radoi Petrouich murlaciensis*).⁶³¹

U matičnim knjigama 18. stoljeća župe Grad upisi prezimena Petrović dosta su učestali. U više upisa, kao otac, kum, svjedok, pojavljuje se Ivan Petrović iz Zažablja (*Ioannes Petrouich de Sasciabglia*). Kum je Ivan 1713., 1718. i 1719, a njegova supruga Kata, rođena Jerinić, 1727. je u istoj ulozi. Rođenje njihove djece zabilježeno je: Ane 1721. i Marije 1726., a smrt 17-godišnje Magdalene 1733. godine.⁶³² Godine 1740. Luka Petrović iz Češljara (*Cesliari*) kum je djetetu Grge Nikolića iz Češljara u Popovu.⁶³³ Petar Petrović, krznar, iz Popova, 1718. je kum i 1721. u upisu je svoga vjenčanja. Mate Petrović, sin Petrov, u upisima je 1764., 1789. i 1801. godine. Mate je, najvjerojatnije, sin spomenutog Petra, krznara iz Popova. Vincent Petrović, krznar iz Popova, spominje se u upisu rođenja kćeri Ane 1718. i svoga drugog vjenčanja 1722., s Marijom, kćeri Mate Voihnića, i u upisu kćeri Vice i sina Krista također 1729. godine.⁶³⁴

U maticama se 1753. nalaze Margarita i Baldo Cvjetka (Florija) Petrovića, uz koje nema oznake podrijetla, kao ni za Gajetana Petrovića, koji je kao 80-godišnjak umro 1806. godine.⁶³⁵ U maticama župe Trebimlje Petrovići

⁶³⁰ DAD, LMM G 1654-1658, f. s. p.

⁶³¹ DAD, LMM G 1664-1671, f. 124, 194.

⁶³² DAD, LB G 1711-1728, f. 27', 99', 202', 113', 172'.

⁶³³ DAD, LB G 1729-1758, f. 134'.

⁶³⁴ DAD, LB G 1711-1728, f. 87'; LMM G 1722-1728, f. 49; LB G 1711-1728, f. 85; LMM G 1707-1722, f. 49'; LMRT G 1729-1768, f. 2', 4'.

⁶³⁵ M. SIVRIĆ, n. d., Hercegovina, 3, 1983, str. 114.

se spominju u Strmici 1713., Češljarima 1741. i Veljoj Međi u Popovu. U popisu u župi Gradac 1745. oni su u Prapratnici.⁶³⁶

140. PIŠULIĆ

Prezime je zapisano 1652. godine kada se udala Jeluša, kći Nikole Petrova Pišulića iz Murlakije (*Pisculich de Murlachia*), za Antuna Butijerevića iz Ošlja.⁶³⁷

141. POTREBICA

Ovo se prezime u maticama župe Grad pojavljuje samostalno i udvojeno, Potrebica-Radulović. Kao kumovi spominju se 1792. Đuro Potrebica i 1794. njegova žena Nelina. U istoj ulozi Đuro je i 1803. a smrt njegove 17-godišnje kćeri Marije 1810. i njegove supruge u dobi od 65 godina upisana je 1816. godine.⁶³⁸ U Popovu, u selu Zatmorje, u maticama župe Trebimlje Potrebice se spominju prvi put 1708. godine.⁶³⁹ Potrebica Martin Nikolin nalazi se u Mostaru u upisu župnih matica 17. ožujka 1754.⁶⁴⁰

142. PREVIŠIĆ

Rođenje djece Bože Previšića i Marije, kćeri Nikole Zelena, zabilježena su 1766., 1770. i 1778. godine. Rođenje Jelene Marije, kćeri Petra Đure Previšića, i Marije, kćeri Ivana Franića, zabilježeno je 1773., a rođenje Đure Ivana, sina Nikole Previšića, i Jelene Mate Kojića 1803. godine.⁶⁴¹ Podrijetlom su iz Previši kod Hutova.⁶⁴²

⁶³⁶ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 186; Isti, Tribunia, 4, 1978, str. 67, 73; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99; I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 338.

⁶³⁷ DAD, LMM G 1652-1657, f. 17. Pišuliće spominje Bonaldi, zadarski dominikanac, u misiji Žurovići u selu Orah, u trebinjskoj biskupiji, prilikom svoje misije 1644. godine. (HNK Napredak, br 26, 1936, str. 164.)

⁶³⁸ DAD, LB G 1758-1798, f. 549', 570; LB G 1799-1812, f. 59; LMRT G 1796-1821, f. 138, 180.

⁶³⁹ Đ. KRISTE, n.d., Tribunia, 3, 1977, str. 185; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIČEVIĆ, n. d., str. 79, 161.

⁶⁴⁰ L. PETROVIĆ, "Katoličko stanovništvo u Mostaru", str. 131.

⁶⁴¹ DAD, LB G 1758-1798, f. 139', 215, 359', 272; LB G 1799-1812, f. 52. Vidi: M. FILIPOVIĆ – Lj. MIČEVIĆ, n. d., str. 190.

⁶⁴² Opširnije o ovom rodu: I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 339-341; Isti, *Hutovo*, str. 339-341.

143. PRKAČIN

I ovo prezime se pojavljuje samostalno i udvojeno, kao Prkačin-Nikolić. Prvi se 1801. spominje Grgo, sin Josipa Prkačina iz Dužice (*Parcacin vulgo Nicolich*) u prigodi vjenčanja s Marijom (r. Doljanin), udovicom Vite Perića. U drugom upisu, 1801., ubilježeno je rođenje njihove kćeri Ane Katarine. Smrt devetogodišnje Ane, kćeri spomenutog Grge, zabilježena je 1802. godine. Devetnaestogodišnji Vito, sin Mije Prkačina, ubilježen je 1803. godine.⁶⁴³

Sačuvana je i oporuka spomenutoga Grge Prkačina zvanog Nikolić (*Giorgio Precacin detto Niccolich q-m Giuseppe da Dusizza*) iz 1806. godine, gdje se naznačuje i njegov brat Petar, koji je u to vrijeme živio u Dužici.⁶⁴⁴ U maticama župe Trebimlje ovaj se rod spominje u Dužici 1710. godine.⁶⁴⁵

144. PULJIĆ

Stanislava, kći Jakova Puljića, postolara, iz Rasna (*de Rasno Dioecesis Tribuniensis*) vjenčana je 1816. godine.⁶⁴⁶ Rod Puljić spominje se 1709. u Kijev Dolu u Popovu.⁶⁴⁷

145. PUPE

Marija, kći Stjepana Pupe iz Strmice (*Dioecesis Tribuniensis*), umrla je 1776. u 75. godini.⁶⁴⁸ U maticama župe Trebimlje rod Pupe nalazi se u Strmici 1713. godine.⁶⁴⁹

146. PUTICA

Ovaj je rod čest u upisima matica župe Grad. Znatan broj upisa nema oznake podrijetla upisanih osoba. Prvi među upisanimima iz roda Putica, u ovim maticama, jest Frano Putica, o čijem podrijetlu ima podatak da je iz Graca. On je u upisima rođenja sina Ivana 1781., svjedok i kum 1785. i

⁶⁴³ DAD, LMM G 1778-1821, f. 160'; LB G 1799-1812, f. 33'; LMRT G 1796-1821, f. 61', 75.

⁶⁴⁴ DAD, Test. Not. No 90, 1806, f. 85-86'.

⁶⁴⁵ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 180; M. FILIPOVIĆ - Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 163; I. PULJIĆ - S. VUKOREP, "Naša prezimena - korijeni i razvoj", str. 341-343.

⁶⁴⁶ DAD, LMM G 1778-1821, f. 176. O rodu Puljić vidi: I. PULJIĆ - S. VUKOREP, "Naša prezimena - korijeni i razvoj", str. 343-344.

⁶⁴⁷ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 74.

⁶⁴⁸ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 74.

⁶⁴⁹ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 186.

1787. i u upisu je rođenja i smrti sina Ivana Balda Melkiora 1787. Vjenčanje Mije Josipa Putice iz Prapratnice (*Prapratniza Paroc(h)ia Gradaz*) ubilježeno je 1808., a vjenčanje Magdalene Putica iz Hutova 1818. godine.⁶⁵⁰ Prema tim podatcima, doseljene Putice u Gradu su iz Graca, Prapratnice i Hutova. Slično je bilo i po popisu u župi Gradac 1745., kada su Putice živjele u Prapratnici i Gornjem Gracu. U Prapratnici se spominju 1710. Poslije je došlo do disperzije ovog roda u raznim smjerovima, a ponajviše u Dubrave kod Stoca i u područje Neretve.⁶⁵¹ U maticama župe Grad nalazi se i znatan broj upisa uz koje nema oznake podrijetla. Ti se upisi odnose na: Ivana Puticu, njegovu ženu Jelenu, djecu i potomke, Iliju (*Elli*) Puticu, suprugu mu Mariju i djecu, Lovru Puticu, suprugu mu Lukreciju r. Kukica i djecu, Petra Puticu, ženu mu Mariju i djecu, Matu Putica i njegovu djecu, te Antu, Nikolu, Vitu, Martina i Marka Puticu.⁶⁵²

Putice se prvi put spominju 1709. u mjestu Prapratnica. Neki njihovi ogranci odseljavaju se u Čaplinu i Biograds kod Š. Brijega. Poslije se sele prema Kleku (1759.) i Višićima kod Čapljine.⁶⁵³

147. RAČIĆ

Prezime je vrlo staro i spominje se još u srednjem vijeku na području Popova, Trebinjske šume (Hum) i susjednih krajeva. Bilo ih je i na području Hutova.⁶⁵⁴ U upisu iz 1704. stoji da su iz Popova. Tom je prilikom

⁶⁵⁰ DAD, LB G 1758-1798, 406'; LMM G 1778-1821, f. 29; LB G 1758-1798, f. 456, 478; LMM G 1778-1821, f. 137, 190'.

⁶⁵¹ S. VUKOREP, "Staro neumsko pučanstvo", str. 190; I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 345-346; Isti, *Hutovo*, str. 345. V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

⁶⁵² DAD, LMRT G 1729-1768, f. 142. i 251'; LB G 1758-1798, f. 146'; LMRT G 1769-1796, f. 57'; LB G 1758-1798, f. 324', 420', 434; LMRT G 1769-1796, f. 284; LB G 1729-1758, f. 274; LMRT G 1796-1821, f. 1; LMM G 1729-1778, f. 176'; LB G 1758-1798, f. 183, 250; LMRT G 1796-1821, f. 99; LMM G 1729-1778, f. 176'; LB G 1758-1798, f. 250, 336; LB G 1759-1798, f. 198'; LMRT G 1769-1796, f. 209; LB G 1758-1798, f. 510; LMRT G 1769-1796, f. 200; LB G 1799-1812, f. 16'; LB G 1758-1798, f. 341'.

⁶⁵³ S. VUKOREP, "Staro neumsko pučanstvo", str. 190. (Autor navodi i njihovo staro prezime – Mobili.); I. PULJIĆ, "Neumsko pučanstvo u XVIII stoljeću", str. 83.

⁶⁵⁴ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 346-347. (Poistovjećuju s rodom i prezimenom Ragičić.)

zapisano krštenje Ivana, sina Stjepana Račića iz Popova (*Racich de Popouo*), i Marije Ivana Štokete.⁶⁵⁵

148. RADAKOVIĆ

Zabilježeno je u maticama po jedno rođenje, vjenčanje i smrt iz ovog roda. Prvi je Ivan, sin Stjepana Radakovića (*Ioannes Stephanni milite Radacouich murlachiensis*), u upisu vjenčanja s Maricom Mije Kraljića godine 1669. Rođenje Mije, sina Ivana Radakovića iz Murlakije, i Marice Mihove iz Murlakije, zapisano je 1675. Napokon, 1696. zabilježena je smrt Stjepana Radakovića, umrloga u 30. godini života.⁶⁵⁶

149. RADI

Prema podacima iz matica, ovaj rod potječe iz Popova. Na to upućuju i druga vrela. U svom izvješću Kongregaciji 1751. Sigismund Tudišić, trebinjsko-mrkanski biskup, naznačuje Petra Radi, 60-godišnjeg svećenika u župi Ravno. Za njega veli da je rođen u jednom seocetu u Popovu (*nativo uno de casali di Popouo*).⁶⁵⁷ Prema tom podatku, Petar je rođen oko 1690. godine. To znači da je obitelj i tada bila na području Popova. Prvi se put u maticama župe Grad ovaj rod spominje 1674. godine, u upisu rođenja Katarine, kćeri Petra Radi iz Murlakije. Ostali upisi koji se odnose na njih potječu iz posljednjega desetljeća 17. stoljeća. Petar Radi zapisan je i kao kum Mariji, kćeri Nikole Radi iz Popova, u upisu 1699. godine.⁶⁵⁸ Tri su zabilježbe o smrti: Marije Radi, umrle u 60. godini 1694., Cvijete (Fiora), supruge Ilije Radi, umrle u 50. godini 1696. i petogodišnje Madalene, umrle 1697. godine.⁶⁵⁹

⁶⁵⁵ DAD, LB G 1688-1705, f. 186'; O Račićima: M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 171; Lj. SPARAVALO, "Srednjovjekovna groblja, crkvine i crkve na području Šume trebinjske", *Tribunia*, 5, Trebije, 1979, str. 75. i 76.

⁶⁵⁶ DAD, LM G 1664-1671, f. 169; LB G 1671-1687, f. 90; LMRT G 1690-1705, f. 37.

⁶⁵⁷ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi...*, str. 153.

⁶⁵⁸ DAD, LB G 1671-1687, f. 77; LB G 1688-1705, f. 55', 138.

⁶⁵⁹ DAD, LMRT G 1690-1705, f. 29', 46, 50.

150. RADIĆ

U maticama župe Grad znatan je broj upisa ovog prezimena. U njima ima malo podataka o podrijetlu upisanih. Za Blaža, sina Ivana Radića, koji je zabilježen 1738., kaže se da je “ab urbe Philiopolis”. Za Ivana Radića, naznačenog 1767. kao kuma djetetu Nikole Demetrija Belemečića, stoji da je iz Rožetića (*Riscetich*).⁶⁶⁰ U upisu vjenčanja 1786. je Ana, kćerka Mate Radića, iz Planjaka (Trnčina) u Popovu.⁶⁶¹ U ostalim upisima koji se odnose na Ivana, sina Antina, Nikolu, Grgu i Jakova Petra, sinove Nikoline, Miju i Antu, sinove Luke Radića, nema podataka o njihovu podrijetlu. Neki se od njih spominju u uskoj sprezi s osobama iz Popova, pa to daje neku osnovicu za pretpostavku da bi neki od njih mogli biti s tog područja. U maticama župe Trebimlje, Radići se često spominju u više popovopoljskih sela – Veljoj Međi 1720., Dobrom Dolu 1724. i Planjaku 1738. godine.⁶⁶²

151. RADIVOJEVIĆ

Godine 1667. Ivan Radivojević iz Murlakije (*Radiuoœuic(ch) de Murlachia*) upisan je prilikom vjenčanja s Ivanom Drašković iz Konavala.⁶⁶³

152. RADMILOVIĆ

Podrijetlom su iz Popova; tako stoji u upisu rođenja 1701. godine Ivana, sina Mije Radmilovića iz Popova (*Radmilouich de Popouo*), i Ane Carević. Drugi istoimeni sin (Ivan) Mije Radmilovića je u matici krštenih 1706. godine.⁶⁶⁴ Godine 1731. ubilježena je smrt Nike, žene Mije Radmilovića (riječ je o majci spomenutog Ivana), a 1734. smrt dvogodišnjeg Mije, sina Ivana Radmilovića. Konačno, 1751. ubilježeno je vjenčanje Ivana Radmilovića i Jelene, kćeri Pave Pavlovića.⁶⁶⁵

⁶⁶⁰ DAD, LMRT G 17291768, f. 80; LB G 1758-1798, f. 317.

⁶⁶¹ DAD, LMM G 1778-1821, f. 31.

⁶⁶² Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 57. i 65; Isti, Tribunia, 3, 1977, str. 181; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 154, 180, 182, 184, 185. i 190.

⁶⁶³ DAD, LMM G 1664-1671, f. 120.

⁶⁶⁴ DAD, LB G 1688-1705, f. 266.

⁶⁶⁵ DAD, LB G 1688-1705, f. 168; LB G 1706-1711, f. 12'; LMM G 1729-1768, f. 13. i 36.

Po nekima, rod je živio u Trnčini i Ravnom, gdje se nazivao i Razmilović. Navodno su od njih rodovi – Žarak i Lonac. U posjedu obitelji Lonac u Donjoj Trnčini je lokalitet “Razmilovića gonik”.⁶⁶⁶

153. RADOJEVIĆ

Ovaj rod vodi podrijetlo iz Popova. Ubilježeni su 1658. godine uz vjenčanje Ivana Mate Radojevića iz Popova (*Radoeuich de Popouo*) s Marijom, kćerkom nekoga Mije Nikolina, vojnika.⁶⁶⁷

154. RADONJIĆ

Kao žena Ivana, sina Stjepana Piplice iz Močića (Konavli), u upisu vjenčanja 1669. godine naznačena je Magdalena, kći Petra Radonjića iz Popova (*Radognich de Popouo*), služavka Marina de Caboge.⁶⁶⁸ U maticama župe Trebimlje Radonjići su prvi put u jednom upisu iz 1709. godine, a prebivali su u naselju Gajic u Trnčini.⁶⁶⁹

155. RADULOVIĆ

Prezime je često u maticama župe Grad u drugoj polovici 18. stoljeća. Pojavljuju se samostalno i kao udvojeno prezime Radulović-Potrebica. Rod Potrebica podrijetlom je iz Zatmorja u Popovu.⁶⁷⁰ U kakvu su odnosu ta dva prezimena (Radulović i Potrebica), nije moguće utvrditi iz samih upisa u maticama. Radulović je, nema sumnje, patronimička izvedba po osobnom imenu Radul, a Potrebica je nadimak.

Podrijetlo Radulovića, također, nije moguće utvrditi na osnovi upisa u maticama. Radulovići su mogli pristići u Dubrovnik iz obližnjih hercegovačkih sela u Trebinjskoj šumi i Površi, posebno iz obližnjih Žurovića, poviše Rijeke dubrovačke, a kojima su pripadala sela: Kaladžurđevići (u kojem je u 17. stoljeću živjela, a i danas je obitelj Radulović), Orahovo (danas Orah), Vučićani (danas Vukovići), Slavogostići, Grepci i Berojevići.

⁶⁶⁶ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 79.

⁶⁶⁷ DAD, LMM G 1652-1659, f. 170.

⁶⁶⁸ DAD, LMM G 1664-1671, f. 170.

⁶⁶⁹ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 59.

⁶⁷⁰ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 185, 191.

Na tom području još 1644. godine spominje se Ivanko Radulov(ić), ali bez točnog podatka o selu u Žurovićima iz kojega potječe.⁶⁷¹ Iz oporuke Ane, udovice Dragojla Radulovića, iz 1720. godine doznajemo da je podrijetlom iz Orahova (*Testamentum Annae rel. q-m Dragoili Radulouich de Orahovo*).⁶⁷² Ostali upisi su bez oznake o podrijetlu upisanih. Među njima najzanimljiviji su oni koji se odnose na Đuru, sina Petra Đure Radulovića, za kojeg je vezano i dvojno prezime (*Georgius Radulouich alias Potrebiza*).⁶⁷³

156. RAGUŽ

Rod je dosta raširen na prostoru Hercegovine, ali i drugdje. Godine 1800. u maticama župe Grad ubilježeno je krštenje Pave, sina Frane Raguža, rodом iz Popova (*Raguse de Popouo*).⁶⁷⁴ U maticama župe Trebimlje Raguži se spominju u mjestu Strmici u Popovu 1710. godine.⁶⁷⁵

157. RAJIČEVIĆ (RAJČEVIĆ)

Ovo se prezime često pojavljuje u maticama župe Grad u 18. i početkom 19. stoljeća. Pisalo se u dužem (Rajičević) i kraćem (Rajič) obliku. Potječu iz različitih mjesta, a najbrojniji su oni pridošli iz Popova. Najranije se spominje Ivan, sin Ivana Rajičevića. Za njega se posredno zna da je rodом iz Popova. Njegova žena Katarina je u upisu 1706., a on se pojavljuje u ulozi kuma 1707., 1710., 1711. i 1712. godine.⁶⁷⁶ U upisu 1702. godine za Ivanova sina Stjepana se izričito kaže da je iz Popova.⁶⁷⁷ Stjepan se spominje 1701. u upisima rođenja i krštenja svoje djece - sina Ivana 1701., kćeri Made 1702., Blaža 1707., Marije 1714., Jelene 1717. i Ante 1718. godine. Stjepan je kum 1704., 1710., 1715. i 1717. godine, a u upisu je smrti sina Blaža 1722. godine.⁶⁷⁸ Marin, sin Grge Rajičevića, umro u dobi od 21 godine,

⁶⁷¹ K. DRAGANOVIĆ, "Zadnji katolici u okolini Trebinja", str. 164.

⁶⁷² DAD, Test. Not., No 74, f. 134-135.

⁶⁷³ DAD, LB G 1759-1798, f. 549; LMRT G 1796-1821, f. 138, 180.

⁶⁷⁴ DAD, LB G 1798-1812, f. 13; LMM G 1778-1821, f. 140'.

⁶⁷⁵ Đ. KRISRE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 187.

⁶⁷⁶ DAD, LB G LB G 1688-1705, f. 174.

⁶⁷⁷ DAD, LB 1688-1705, f. 166', 174; LB G 1706-1711, f. 32; LB G 1711-1728, f. 33, 87.

⁶⁷⁸ DAD, LB G 1688-1705, f. 198'; LB G 1706-1711, f. 72; LB G 1711-1728, f. 54', 70' LMRT G 1722-1729, f. 12.

ubilježen je 1724. godine. Nikola Rajičević je kum 1739. godine. Ana, kći Nikole Rajičevića, umrla u 60. godini, 1806. godine. Jedan Nikola Rajičević, upravo iz tog vremena, često je u maticama župe Trebimlje. Rodom je iz Strmice u Popovu. Vjerojatno je tu riječ o istoj osobi.⁶⁷⁹ Petar Rajičević je u više upisa, a tek u povodu njegove smrti 1791. piše da je iz Popova (*Petrus Raizeuic de Popouo*), kada je umro u dobi od 70 godina. Petrova kći Marija, supruga Frane Vuletića, naznačuje se u upisima 1763., 1764. i 1776. godine. Petar je i u upisima koji se odnose na njegovu djecu - Franu i Mariju 1788. i 1799. godine. Petar Rajičević iz Strmice u Popovu često je i u maticama župe Trebimlje.⁶⁸⁰ Božo (*Natale*) je u upisu rođenja sina Šimuna 1766. godine. Rajičević Božo (*Natale*) iz Strmice u Popovu ubilježen je često i u maticama župe Trebimlje.⁶⁸¹ U više se prilika u maticama nailazi na upise što se odnose na Šimuna Rajičevića, zlatara. Sve su to upisi o smrti: kćeri Ane 1771., Šimuna iste godine u dobi od 37 godina, pa ostale njegove djece: Marije 1772. i Šimuna Ante 1772., te supruge Vicentije 1774. u 27. godini života.⁶⁸² Mate Rajičević iz Popova oženio se 1771. Marijom, udovicom Mate Gabeljanina. Živio je u Gradu na Pustijerni. Njegova djeca Magdalena i Ivan preminuli su 1804. i 1808. godine. Moguće je da se i oporuka Mate Rajičevića iz 1795. odnosi na njega. Iz te oporuke doznaje se da je rodom iz Strmice u Popovu, gdje je imao i dvojicu braće, Josipa i Cvjetka.⁶⁸³ Matija, sin Stjepana Rajičevića iz Popova, umro u dobi od 16 godina, ubilježen je u matici 1782. godine.⁶⁸⁴ Mate Rajičević iz Popova (*Matheus Raicheuich de Ppouo*) upisan je prigodom vjenčanja s Anom Nikole Grgurevića 1811. godine.⁶⁸⁵ Luka Rajičević, bez oznake podrijetla, zapisan je 1777., 1796. i 1798. godine. Budući da i njega u svojoj oporuci spominje 1795. Mate Rajičević, to je i on, nesumnjivo, rodom iz Popova.⁶⁸⁶ Po popisu 1799./1800. živio je on s tri člana obitelji u Gradu na Pustijerni, i bio je vojnik.⁶⁸⁷

⁶⁷⁹ DAD, LMRT G 1722-1729, f. 46; LB G 1729-1758, f. 123'; LMRT G 1796-1811, f. 102'.

⁶⁸⁰ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 280. i 278; LB G 1758-1798, f. 493', 521.

⁶⁸¹ DAD, LB G 1758-1798, f. 523'.

⁶⁸² DAD, LMRT G 1769-1796, f. 36, 36', 43', 55', 83.

⁶⁸³ DAD, LMM G 1729-1778, f. 205; LMRT G 1796-1821, f. 85, 127'.

⁶⁸⁴ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 174'.

⁶⁸⁵ DAD, LMM G 1778-1821, f. 130, 153'.

⁶⁸⁶ DAD, Test. Not., No 87, f. 128, 29.

⁶⁸⁷ DAD, *Maestrello*, str. 140.

Mijo Rajičević, umro u dobi od 64 godine, upisan je 1779. i 1780. godine.⁶⁸⁸ U više upisa 1788., 1789., 1790. i 1801. nalazi se Grgur Rajičević. Za Marka Rajičevića u podatku o njegovu vjenčanju 1780. s Marijom Cvjetković stoji da su obadvoje (on i žena) iz Dubrava (*ambos de Dubrave Dioecesis Tribuniensis*).⁶⁸⁹ Šimun Rajičević, možda potomak prije spomenutoga Šimuna, u upisima je 1794., 1798., 1800., 1809. i 1810. Po popisu iz 1745. u župi Gradac, Rajičevići se spominju u Hutovu.⁶⁹⁰ U maticama župe Trebimlje Rajiči (Rajčević) se nalaze u Strmici i Kijev Dolu. Tako stoji i u drugim izvorima.⁶⁹¹

158. RAIČ (RAJIČ)

Već je prije rečeno da su Rajič i Rajčević dvije verzije prezimena istog roda. Iz godine 1767. podatak je o Mariji, kćeri Petra Rajiča, udanoj za Franu Vuletića, a 1811. o smrti 80-godišnje Magdalene, kćeri Stjepana Rajiča.⁶⁹² Spomenuti Rajiči – Petar i Stjepan – Rajčevići su iz Popova, a to se zna iz drugih upisa u maticama župe Grad koji su ovdje izneseni pod drugom verzijom prezimena – Rajčević.

U maticama župe Trebimlje Rajiči se spominju u Kijev Dolu 1709. i Strmici 1713. godine. U Hutovu se javljaju 1683.⁶⁹³ U maticama župe Gradac spominju se 1703. u Prapratnici, a po popisu u istoj župi 1745. oni su, također, stanovnici Prapratnice.⁶⁹⁴

159. RAJKOVIĆ

U zabilježbi o smrti 1812. spominje se Mijo, sin Nikole Rajkovića, iz Mostara (*Raicouich de Mostar*).⁶⁹⁵

⁶⁸⁸ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 144; LMM G 1778-1821, f. 9.

⁶⁸⁹ DAD, LMM G 1778-1821, f. 9.

⁶⁹⁰ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 347-350.

⁶⁹¹ V. PALAVESTRA, n. d., str. 98; Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 185; DAD, Test. Not. No 78, f. 228'-229'; Test. Not. 87, f. 128-128.

⁶⁹² DAD, LB G 1758-1798, f. 172'; LMRT G 1796-1821, f. 145'.

⁶⁹³ S. VUKOREP, "Staro neumsko pučanstvo", str. 190-191. (Autor navodi da im je matica u Strmici, te da su od njih nastali drugi rodovi u Popovu – Dubelji, Krkići, Limovi, Petrovići i Pupe.)

⁶⁹⁴ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 74; Isti, Tribunia, 3, 1977, str. 185; S. VUKOREP, "Staro neumsko pučanstvo", str. 191. (Navodi da su iz Hutova, odakle su se odselili u Bresticu.); I. PULJIĆ-S. VUKOREP, *Hutovo*, str. 348.

⁶⁹⁵ DAD, LMRT G 1796-1821, f. 155'.

160. RODIN

Prema upisima u matici, ovaj je rod podrijetlom iz Vidonje (*de Vidogne*). Tako stoji u upisu Made, kćeri Mije Rodina, iz 1672. godine. To je, ujedno, jedini upis u maticama župe Grad.⁶⁹⁶ U Ilijinu Polju spominju se 1710., 1713. i 1721., a na Radežu su bili još prije – 1669. i ponovo 1712. godine.⁶⁹⁷ Biskup Antonio Primi naznačuje 1684. godine Petra Rodina iz Radeša (*Pietro Rodini da Radesc*) kao mladog klerika u Kolegiju u Loretu. Također ga bilježi, u svom izvješću iz 1703., i Antonio Righi, kao župnika u Ravnom.⁶⁹⁸ Ivan Rodin dobitnik je zemlje koju su mu dodijelili Mlečani pri raspodjeli 1690. godine.⁶⁹⁹

161. SAHANDŽIJA

Godine 1816. upisano je vjenčanje Mije Grbića i Stanislave, kćeri Nikole Sahandžije iz Dubrava kod Stoca (*Stanislava Sahanchia de Dubrave, pago Turciae Ditionis, Dioecesis Tribuniensis et Mercanensis*).⁷⁰⁰

162. SENKIĆ

Ivan Senkić (*Senchich*) u ulozi kuma ubilježen je u matici 1762., njegova žena Ana 1764. i kći Ana 1790. godine. Stjepan Senkić u upisu je 1771. a Frano Senković (*Sencouich*) 1787. godine.⁷⁰¹ Josip Senkić zabilježen je u dva upisa svoje djece, Ivana Luke i Jelene, 1794. i 1796. godine.⁷⁰² Ilija (Elli), sin Petra Senkića iz Graca (*Elia filum P(et)ri Sencich de Gradaz et Stanislava filia Antonii Glamalo de Topollo*), vjenčao se 1803. godine.⁷⁰³ Iako se ovo prezime na dubrovačkom prostoru pojavljuje u ovom obliku (Senkić), ima puno indicija da je riječ o prezimenu i rodu Sentić, barem kod nekih pojedinaca.

⁶⁹⁶ DAD, LB G 1671-1687, f. 34.

⁶⁹⁷ I. PULJIĆ, "Neumsko pučanstvo XVIII stoljeća", str. 83; S. VUKOREP, "Staro neumsko pučanstvo", str. 191; I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 350.

⁶⁹⁸ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi...*, str. 126, 133. i 135.

⁶⁹⁹ I. PULJIĆ-S. VUKOREP, *Hutovo*, str. 350.

⁷⁰⁰ DAD, LMM G 1778-1821, f. 178'.

⁷⁰¹ DAD, LB G 1758-1798, f. 70', 118, 519; LMRT G 1769-1796, f. 38; LB G 1758-1798, f. 490'.

⁷⁰² DAD, LMRT G 1769-1798, f. 304; LMRT G 1796-1821, f. 10.

⁷⁰³ DAD, LMM G 1778-1821, f. 113.

163. SENTIĆ

Godine 1804. ubilježena je smrt Ivana Mije Sentića, a 1808. rođenje Petra, sina Ilije (Eli) Sentića. Karlo Sentić vjenčao se 1809. godine.⁷⁰⁴ Iako u upisima nema riječi o njihovu podrijetlu, nema sumnje da je riječ o Sentićima iz Graca. U tom mjestu ovaj stari rod spominje se 1684. godine.⁷⁰⁵ Neki njegovi predstavnici imali su zapaženu ulogu u pokretu katoličkog hrvatskog naroda tog područja u vrijeme tursko-mletačkih ratova u 17. i početkom 18. stoljeća.⁷⁰⁶ Po popisu iz 1745. godine Sentići su živjeli u Gornjem Gracu u Zažablju. Iz primjera koji smo naznačili očito je riječ o Ivanu, Iliji i Petru Senkiću, za koje se iz upisa 1803. doznaje da su iz Graca, a jednako tako i da su Senkić i Sentić u ovom primjeru isti rod i iste osobe.⁷⁰⁷

164. SETENČIĆ

Podrijetlom su iz Popova. U upisu rođenja kćeri Katarine je Marija, kći Ivana Setenčića, iz Popova (*Maria Ioannis Setencich da Popouo*).⁷⁰⁸ Godine 1706. u upisu rođenja kćeri Nike ponovno se pojavljuje Marija, kći Ivana Setenčića, čiji je muž Marino Matijević (*Mattkiewich*). Ili je tu riječ o drugoj osobi ili je u pitanju Marijin drugi brak.⁷⁰⁹

165. SIVRIĆ

Doselili su se iz Mostara, kako to stoji i u upisima matica župe Grad. U Dubrovniku su pred kraj posljednjega desetljeća 17. stoljeća. U upisu iz 1703. ubilježena je smrt 80-godišnje Marije, supruge Andrije Sivrića. Andrijin sin Stjepan 1704. u upisu je krštenja njegove kćeri Marije, rođene u braku s Marijom, kćerkom trgovca Mate Dabetića iz Dubrovnika. U upisu krštenja Stjepanova sina Ivana iz godine 1702. izričito se kaže za Stjepana da je sin Andrijin (*e Stephano Andree Siurich et Maria filia Matthei Dabetich*), dok u upisu iz 1717. stoji za Stjepana da je iz Mostara (*e Stephano*

⁷⁰⁴ DAD, LMRT G 1796-1821, f. 83; LB G 1799-1812, f. 139; LMM G 1778-1921, f. 142'.

⁷⁰⁵ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi...*, str. 128 (Biskup A. Primi spominje Grgura Sentića, mladog klerika u Collegio di Fermo, rođenog u Glumini.)

⁷⁰⁶ B. HRABAK, "Zemljišne parcele feudalaca i muslimanskih seljaka u Popovu, Zažablju i Trebinju početkom morejskog rata", str. 31-46.

⁷⁰⁷ V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

⁷⁰⁸ DAD, LB G 1688-1705, f. 158.

⁷⁰⁹ DAD, LB G 1706-1811, f. 18.

Siurich de Mostar).⁷¹⁰ Djeca Stjepana Sivrića, rođena u braku s Dubrovkinjom Marijom, kćerkom trgovca Mate Dabetića, spominju se ovim redom: Marija 1704., Ivan 1707., Ana 1709., Mihael 1711., Nikola 1713., Ante 1717., Frano 1720. i Madalena 1722. godine. Tu su i dvije zabilješke o smrti, Stjepanova sina Frane 1723. i 70-godišnje mu supruge Marije 1744. godine. Stjepan je u upisima vjenčanja kćeri Ane 1746., udane za Franciska Vokativa, i kćeri Madalene 1751., udane za Petra Lučića (Primorca) iz Jasenice. Stjepanov sin Ante kum je u maticama vrlo često.⁷¹¹ Stjepanov nastariji sin Mate, rođen izvan Dubrovnika, zabilježen je 1737. u upisu vjenčanja s Anom Ivana Štokete iz Dubrovnika. Budući da je službovao u Stonu, kao kirurg stonski (*chyrgurgus Stagni*), vjerojatno su mu i djeca tamo rađana. Godine 1741. umiru mu kćeri Magdalena i Marija, a 1743. žena Ana. Nakon toga Mate se ponovno oženio, Katarinom, udovicom Mije Paovića. Mato je umro 1783., a njegova supruga Katarina 1780. godine. Oboje su ostavili oporuke, po jednu u Stonu i Dubrovniku. Matin sin Stjepan, svjetovni svećenik, umro je u 1772. u 31. godini.⁷¹²

Iz starije generacije doseljenih Sivrića, u Dubrovniku se spominju u zapisima smrti 64-godišnji Mate (brat Stjepanov) 1728., 70-godišnji Nikola 1734. i 90-godišnji Mijo (brat Nikolin) 1748. godine. Svi su oni bili trgovci po zanimanju.⁷¹³ U drugoj polovici 18. stoljeća najčešće se spominje Jure Đuro (*Georgio*) Sivrić, sin Nikolin. Prvi je put 1728. u ulozi kuma, zamjenjujući svog strica Miju.⁷¹⁴ Jure je bio oženjen Anom Josipom, kćerkom Antuna Ivelje Ohmućevića iz Slanoga. Njegova deca rođena su ovim redom: Nikola Marija Baldo Benedikt 1761., Katarina Marija Dominika 1762., Ivan Ante Melkior 1763., Ante Melkior Josip Marija Katarina 1765. i Marija Katarina 1768. godine.⁷¹⁵ Kćeri Katarina i Marija umrle su 1766. i 1769., a Jure Đuro 1792. u 73. godini života.⁷¹⁶ Najstariji njegov sin postao je redovnik benediktinac s redovničkim imenom Bernardin. Drugi sin, Antun, bio

⁷¹⁰ DAD, LMRT G 1690-1705, f. s.p.; LB G 1688-1705, f. 20, 174; LB G 1711-1728, f. 75.

⁷¹¹ DAD, LB G 1688-1705, f. 200; LB G 1706-1711, f. 59'-60; LB G 1711-1728, f. 29', 75, 140'; LMRT G 1722-1728, f. 45; LMRT G 1729-1768, f. 126'.

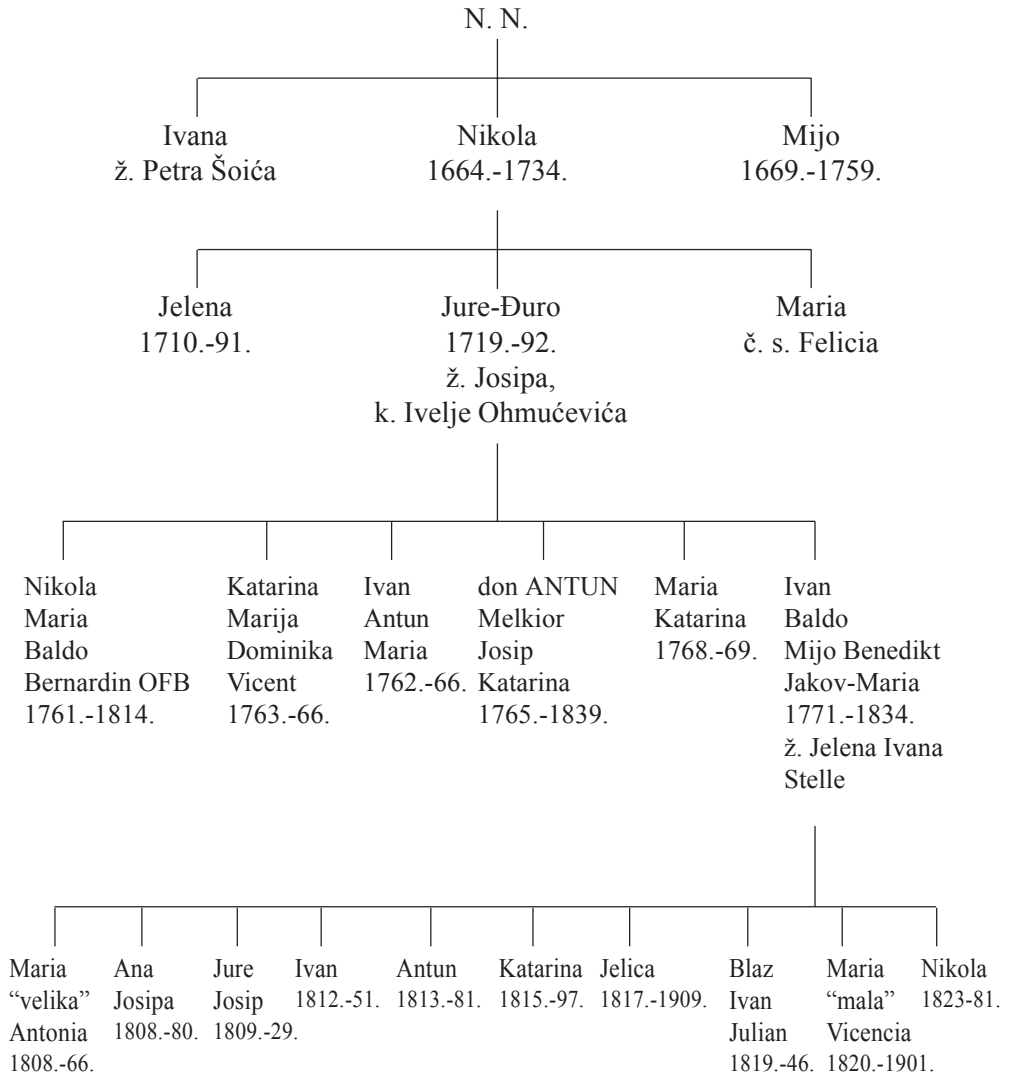
⁷¹² DAD, LMM G 1729-1778, f. 28'; LMRT G 1729-1768, f. 102', 110. 122'; LMM G 1728-1778, f. 56; LMRT G 1769-1796, f. 53'.

⁷¹³ Knjižnica Franjevačkog samostana u Dubrovniku, R. 311, 415.

⁷¹⁴ DAD, LB G 1711-1728, f. 219

⁷¹⁵ DAD, LB G 1758-1798, f. 47', 72, 104, 134', 182.

⁷¹⁶ DAD, LMRT G 1729-1768, f. 266'; LMRT G 1769-1796, f. 4, 292.

Sl. 32. Genealoško stablo obitelji don A. Sivrića u Dubrovniku

je svjetovni svećenik. On se bavio i poezijom i prevođenjem s latinskog i talijanskoga jezika. Slovio je i kao dobar poznavatelj hrvatskog jezika, a posebno dubrovačkog govora.

Obiteljsku lozu nastavio je Baldo, jurist po struci, u službi kao vicekancelist državne Kancelarije u doba Republike, te službenik i u nekim drugim uredima. Bio je oženjen Jelenom, kćerkom Ivana Stelle “starijeg”, s kojom je imao brojno potomstvo od desetero djece. Obitelj je preživjela pad Republike, prešla čak u 20. stoljeće i izumrla 1909. godine.⁷¹⁷

166. SKARAMUCA

Podrijetlom su iz Cicrine u Popovu. Svjedok na vjenčanju Božu Mije Kordića iz Strmice 1741. bio je Ilija Skaramuca, a 1778. ubilježena je Ilijina kći Marija u upisu rođenja njezine istoimene kćeri Marije, rođene u braku s Ivanom Vukićevićem. U upisu 1781. koji se odnosi na rođenje njihova sina Mije stoji: “Maria filia Elie Dolci, vulgo Scaramuccia”.⁷¹⁸ Godine 1810. ubilježeno je vjenčanje Bože, sina Mate Skaramuce, iz Popova.⁷¹⁹ U maticama župe Trebimlje ovaj se rod spominje 1709. u Ravnom i 1712. u Cicrini.⁷²⁰

167. SKURLA

Mate Skurla pojavljuje se 1762. u upisu rođenja sina Nikole Cvjetka (Floria) i 1771. u upisu rođenja sina Marka Matije Antuna. U tom drugom upisu za Marka stoji da je iz trebinske biskupije (*Dioecesis Tribuniensis*).⁷²¹ U maticama župe Trebimlje Skurle se spominju u istoimenome mjestu (Trebimlja) 1710. godine.⁷²²

168. SLADIĆ

Ovo se prezime nalazi 1794. u upisu vjenčanja Petra Sladića “Bosanca” i Ane Grge Draškovića.⁷²³

⁷¹⁷ M. SIVRIĆ, n. d., Hercegovina, 7, Mostar, 1990, str. 89-90.

⁷¹⁸ DAD, LMM G 1729-1778, f. 48; LB G 1758-1798, f. 360', 407.

⁷¹⁹ DAD, LMM G 1778-1821, f. 146'.

⁷²⁰ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4. 1978, str. 112.

⁷²¹ DAD, LB G 1758-1798, f. 75', 234.

⁷²² Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 170.

⁷²³ DAD, LMM G 1778-1821, f. 65

169. SOKOLOVIĆ

Prezime se ispisuje češće u obliku Sokolović, rjeđe Soko, a ponekad i Sokol. U maticama župe Grad vrlo je često. Bilo ih je u više mjesta Dubrovačkog primorja. Prvi se u maticama spominje Vice Soko, “de Valle Nucis”, vjerojatno iz Orašca kod Dubrovnika.⁷²⁴ Oni su se izdvojili iz nekog drugog roda.

Za Grgu Sokolovića, koji je 1747. bio svjedok na vjenčanju Petru Filipoviću iz Popova, može se tvrditi da je iz Popova. Za to ima i potvrda u jednom zapisu u seriji *Dotium Notariae* 1742., gdje izričito stoji “Ego Gregorius Io(annn)is Socolovich di Popov.”⁷²⁵ Grgin sin je Marko Sokolović, poznati zlatar, o kojem u maticama ima dosta podataka. Niti u jednom od njih nije istaknuto njegovo podrijetlo, što i nije bitno s obzirom na to da je poznato podrijetlo njegova oca. U maticama su Markova djeca: Jure Dominik Nikola 1772., Dominik 1776., Jakov Ante Baldo 1778., Marija Ana 1782. i 1778. (†), Božo (*Natale*) 1784., Josip 1786. i 1790. (†), Marija Ana 1789. i 1795. (†), Petar Stjepan Alojz 1791. i 1799. (†) i Josip 1794. i 1796. (†) godine. Marko je po popisu 1799./1800. živio u Gradu na Prijekom.⁷²⁶

Petar Sokolović, zlatar iz Popova, rođen je oko 1704., a umro je u Dubrovniku 1774. godine. Katarina, kći Petra Sokolovića “de Suburbii”, umrla je 1773. u dobi od 30 godina. Petar je u još nekoliko matičnih upisa kao kum na krštenju i svjedok na vjenčanju.⁷²⁷

Petar (“mlađi”) Sokolović, također zlatar, rodом iz trebinjske biskupije (*Dioecesis Tribuniensis*), vjenčao se 1776. s Katarinom Šanje iz Popova.⁷²⁸ Kao zlatar poznat je pod imenom Petar Sokolović “mlađi”, a za razliku od svog oca Petra, također zlatara. On je često u maticama u svezi s rođenjem i smrću svoje djece: Blaža Ivana (1778., 1781.†), Ivana Balda (1783., 1785.†), Katarine Marije 1787., Jelene Marije Dominike 1781., Tereze Marije 1792., te u upisima 1795. i 1811., kada su mu umrle kćeri Marija i Nikolina. U nekoliko podataka Petar je kum i svjedok. Kao zlatar djeluje u Dubrovniku i 1802. godine.⁷²⁹ Živio je s četiri člana obitelji u Gradu na Prijekom po popisu 1799./1800.⁷³⁰

⁷²⁴ DAD, LMM G 1778-1821, f. 6'.

⁷²⁵ DAD, LMM G 1729-1778, f. 93; Dot. Not., No 18, f. 39'.

⁷²⁶ DAD, *Maestrello*, str. 152.

⁷²⁷ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 80, 65.

⁷²⁸ DAD, LMM G 1729-1778, f. 230'.

⁷²⁹ DAD, LB G 1758-1798, f. 429'.

⁷³⁰ DAD, *Maestrello*, str. 180.

U maticama je nekoliko Sokolovića, uz koje ne stoji oznaka podrijetla: Mijo 1770., Božo 1783., 1794. i 1791., Frano 1788. i Ivan 1787. i 1794. godine. Đuro Sokolović je svjedok 1800., a Cvjetko (*sive Georgium*) Sokolović (*de vico Igrovica (?) prope Zarno polim*) 1806. godine.⁷³¹ Moguće je da je riječ o istoj osobi. Valja napomenuti da se u maticama nalazi i R. D. Dominik Sokolović, “presbiter secularis”, kasniji vikar trebinjsko-mrkanske biskupije. Prezime Soko spominje se u Dračevu (Popovo) u 16. stoljeću, tijekom 18. stoljeća u Veljoj Međi (kao Sokolović) i u Kiševu 1735. (kao Soko).⁷³²

170. STANKOVIĆ

Od brojnih upisa ovog roda samo je u jednom izričito naznačeno da je upisani s područja Hercegovine; to je upis smrti 1774. Petra, sina Ivana Stankovića, iz Popova. Za Ivana se zna da je po zanimanju zlatar, a tako stoji u upisu smrti njegova sina Marka 1796. godine.⁷³³ U maticama su: Ilija (*Elli*), Nikola Andrija, Božo (*Natale*), sin Bože (*Natale*), Jakov, Andrija, Nikola i Vito Stanković. O njihovu podrijetlu matice nam ništa ne kažu.

171. STJEPANOVIĆ

Prezime se susreće na širokom području, a u maticama je župe Grad učestalo. Godine 1707., 1717. i 1718. nailazi se u ulozu kuma na Valentina Stjepanovića.⁷³⁴ Iz drugih izvora doznaje se da je iz Mostara. Mijo Stjepanović, kožuhar, također je iz Mostara, kako i stoji u upisima 1726. i 1735. (*Stjepanovich alias Mostarlia*).⁷³⁵ Mijo je zabilježen desetak puta: 1712., 1713., 1715., 1717., 1718., 1726., 1729. i 1734. kao kum, te u upisu 1735., kada je umro kao 80-godišnjak. Ivan Stjepanović, koji je upisan 1715. i 1729., prema nekim indicijama najvjerojatnije je iz Mostara.⁷³⁶ Za Matiju Stjepanovića u upisu 1739. stoji da je iz Bosne (*de Bosna*).⁷³⁷ Godine 1786. ubilježen je Nikola Stjepanović, ali ne i njegovo podrijetlo. Valja napomenuti i to da se Stjepanovići spominju u prvoj polovici 18. stoljeća u Ravnom.⁷³⁸

⁷³¹ DAD, LMM G 1778-1821, f. 92, 125.

⁷³² I. PULJIĆ, “Neumsko pučanstvo u XVIII stoljeću”, str. 83; Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 67; S. VUKOREP, “Staro neumsko pučanstvo”, str. 191; I. PULJIĆ – S. VUKOREP, “Naša prezimena – korijeni i razvoj”, str. 351.

⁷³³ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 81'; LMRT G 1796-1821, f. 7'.

⁷³⁴ DAD, LB G 1706-1711, f. 22; LB G 1711-1728, f. 70, 87'.

⁷³⁵ DAD, LB G 1711-1728, f. 168'; LMRT G 1729-1768, 44.

⁷³⁶ DAD, LMM G 1707-1722, f. 30'; LB G 1729-1758, f. 8.

⁷³⁷ DAD, LB G 1729-1758, f. 80.

⁷³⁸ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 72.

172. STOJANOVIĆ

Upisi ovog prezimena dosta su brojni, a teritorijalno su vrlo rašireni. Samo u upisu smrti 1777. dvadesetogodišnjeg Ivana, sina Đure Stojanovića, nalazi se naznaka podrijetla. Za Ivana stoji da je iz trebinjske biskupije (*Dioecesis Tribuniensis*).⁷³⁹ Zanimljivo je, zbog njihovih zanimanja, istaknuti Petra, krznara, i Marka, zlatara, sina Ivana Stojanovića.⁷⁴⁰ Stojanovići se spominju u Cicrini i Trebimlji tijekom 18. stoljeća. Neki su se odselili i na Pelješac.⁷⁴¹

173. SUNOŽIĆ

U Dubrovniku se 1712. nalazio Luka Sunožić Ivanov iz Popova. U njegovu korist intervenira kod dubrovačke Vlade Vuko, sin serdara Nonkovića, tražeći njegovu punu zaštitu.⁷⁴² Godine 1722. ubilježeno je vjenčanje Petra Vidojeva Sunože (*Sunosze*) iz Ravnoga u Popovu, a 1723. smrt Jurja (*Georgio*), sina Andrije Sunožića (*Sunoscich*).⁷⁴³ Zabilježena je u maticama mrtvih 1733. smrt svećenika Jure (*Georgio*) Sunožića (*sacerdos Tribuniensis Dioecesis*), starog 45 godina.⁷⁴⁴ Sačuvana je i njegova oporuka iz 1733., u kojoj se spominje kao župnik u Trebimlji u Popovu.⁷⁴⁵ O njemu govori u svom izvješću S. Congregazione de Propaganda Fide 1703. godine Antun Righi, trebinjsko-mrkanski biskup, ističući da je on 18-godišnji klerik koji se školuje u Italiji, i da je vrlo darovit i sposoban za nauk.⁷⁴⁶

174. ŠAGARJELIĆ

Kao prezime javlja se već u srednjem vijeku. U drugoj polovici 15. stoljeća u Stonu su živjele dvije obitelji – Radoslava i Ivka Šagarelića. Radoslav je ostavio oporuku u Kancelariji stonskog kneza i Notarijatu u Dubrovniku 1478., a njegova žena Margarita 1483.⁷⁴⁷ Obitelj nije ostavila potomstva. Radoslavljev brat Ivko (Ivaniš) imao je četvericu sinova i dvije kćeri.

⁷³⁹ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 116.

⁷⁴⁰ DAD, LMM G 1707-1722, f. 35'; LMRT G 1796-1821, f. 7'.

⁷⁴¹ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 170. i 184.

⁷⁴² DAD, *Acta et diolomata*, 18. 181/3 (2), 187.

⁷⁴³ DAD, LMM G 1722-1728, f. 2; LMRT G 1722-1728, f. 31.

⁷⁴⁴ DAD, LMRT G 1729-1768, f. 31.

⁷⁴⁵ DAD, Test. Not. No 76, f. 82-82'.

⁷⁴⁶ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi...*, str. 135. O rodu Sunožić: I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena – korijeni i razvoj", str. 351-352; R. PERIĆ, *Da im spomen očuvamo*, str. 99-101.

⁷⁴⁷ DAD, Test. St., No 2, f. 1-2 i 67-70.

Kao prezime ponovo se javlja potkraj 17. i tijekom 18. stoljeća. U maticama župe Grad je 1777. godine 19-godišnji Nikola, sin Mije Šagarjelića iz Moševića (*Nicolaus Michaelis Sasgorielich de Moscevichi Dioecesis Trebuniensis*).⁷⁴⁸ Dubrovačko Malo vijeće odobrilo je 23. prosinca 1783. Ani, neudanoj kćeri Mije Šagarjelića (*Caput fuit dando libertatem Anna filia inupta Michaelis Sgiagarielouich*), da preuzme 50 dukata na ime dote⁷⁴⁹ od prodaje nekog imanja po ugovoru koji je 15. studenog 1771. utanačio Petar Miletić s Lopuda (*Petar Miletich de Insula Media sponte et titulo...*), obvezujući na to svoje potomke i nasljednike.⁷⁵⁰ Po popisu iz 1745. u župi Gradac Šagarjelići su u istome mjestu, tj. u Moševićima.⁷⁵¹ Moguće je da je Mijo s obitelji došao u Dubrovnik u vremenu nakon spomenutog popisa. Pod nešto izmijenjenim imenom – Šagarjelo, sada žive u Moševićima i Dubrovniku.

175. ŠANJE

U maticama se susreću u više prilika. Nikola Šanje, kožuhar, upisan je 1721. i 1726. u svezi s krštenjem sina Frane i kćeri Marije. Smrt 70-godišnje Marije Mate Šanje (*Sciagne*) zabilježena je 1732., a smrt 80-godišnje Marije, udovice Ivana Šanje (*Scagne*), 1731. godine.⁷⁵² Katarina, kći Ivana Šanje (*Scanie*), udana za Petra Sokolovića, u maticama je 1781., 1785. i 1789. Ana, kći spomenutog Ivana Šanje, umrla je 1806. u dobi od 70 godina.⁷⁵³ Rod Šanje zvani Dražić (*seu Drascich*) spominje se u Popovu, u Dobrom Dolu i Veljoj Međi tijekom 18. stoljeća.⁷⁵⁴

176. ŠIMRAKOVIĆ

Šimrakovići su srednjovjekovna hercegovačka vlastela, čiji se predstavnici doseljavaju na dubrovačko područje u 16., a seobu nastavljaju i u 17. stoljeću. Tako se Vladislav Šimraković nalazio u Slanome u ljeto 1514. godine. U Slanome ih nalazimo i poslije, tijekom 16. i 17. stoljeća. Ima ih

⁷⁴⁸ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 125.

⁷⁴⁹ DAD, Test. Not., No 106, f. 157'.

⁷⁵⁰ DAD, Vend. Cancell., No 130, f. 125'-126.

⁷⁵¹ V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

⁷⁵² DAD, LB G 1711-1728, f. 168'; LMRT G 1728-1768, 22, 12'.

⁷⁵³ DAD, LB G 1758-1798, f. 400', 453', 478, 508; LMRT G 1796-1821, f. 114'.

⁷⁵⁴ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 67; Isti, Tribunia, 3, 1977, str. 181; S. VUKOREP, "Staro neumsko pučanstvo", str. 192; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIČEVIĆ, n. d., str. 81, 169.

u još nekim mjestima Dubrovačke Republike, pa i u samom Dubrovniku.⁷⁵⁵ Šimraci potječu iz Zazablja, današnjeg zaleđa Neuma, iako su u prošlosti imali posjede i na širem području Hercegovine (Neretva, Stolac i šire). U 18. stoljeću, u vrijeme popisa pučanstva u župi Gradac 1745. Šimraka nije više bilo u tom području. Vjerojatno su se posljednji odselili u vrijeme prethodnih tursko-mletačkih ratova u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća.

Uspomena na njih sačuvana je u njihovu starom kraju, i u usmenoj predaji i u toponimiji. Tako u selu Broćancu ima lokalitet “Šimrakove kućetine”. Riječ je o dobro sačuvanim ostatcima solidno građenog dvorca dimenzija 60×25 m. U Vranjevu Selu kod Neuma nalaze se ostatci oveće kuće koju narod naziva “Šimrakuša”.

U maticama župe Grad 1772. godine zabilježena je smrt 27-godišnje Marije, kćeri Ivana Šimrakovića, iz Slanog.⁷⁵⁶ Šimrakovići su u ovaj pregled uvršteni kao stariji hercegovački doseljenici na dubrovačko područje, ali na čiju se nazočnost u Gradu nailazi i u 18. stoljeću.

177 . ŠOIĆ

Potječu iz Mostara. Vidi se to i iz upisa godine 1705., gdje je Mijo Šoić iz Mostara (*Michael Scioich de Mostar*), koji je umro kao sedmogodišnje dijete.⁷⁵⁷ U Dubrovnik su pristigli pod konac 17. stoljeća. Tu su kraće vrijeme djelovala dvojica braće Šoić – Matija i Petar, kao trgovci iz Mostara. Trajno su se naselili na mletačkom području – Imotskom i Splitu. Tamo su postigli velik ugled, a Venecija im je priznala plemstvo.⁷⁵⁸ U oporuci 1748. Petrovu obitelj, koja tada živi u Splitu, spominje Mijo Sivrić, čija je sestra Ivana bila Petrova žena. Petar i žena mu Ivana te godine nisu bili u životu. Njihovoj djeci, svojim nećacima, Mijo ostavlja značajne legate. Tako je Antunu ostavio 50 zlatnih venecijanskih dukata. Obdario je i djecu drugog njihova sina Mate, tada već umrlog – trojicu sinova – Petra, Miju i Antuna i njegove četiri kćeri – Ivanicu, Orsolu, Mariju i Franicu.⁷⁵⁹

⁷⁵⁵ V. PALAVESTRA, n. d., str. 97; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 192. O Šimracima: M. DINIĆ, “Humsko-trebinjska vlastela”, SANU, P. I. knj. CCCXCVII, ODN, knj. 54, Bgd. 1967, str. 37-38; P. ANĐELIĆ, “Srednjovjekovna humska župa Žaba”, Hercegovina, 3, 1983, str. 48-49.

⁷⁵⁶ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 56'.

⁷⁵⁷ DAD, LMRT G 1690-1705, f. 165.

⁷⁵⁸ DUIŠIN, “Knezovi Šoić-Mirilović od bosanskih knezova Mirilovića”, Glasnik heraldike, G. II., br. 5-6-7-9, Zagreb, 1938, str. 11-15.

⁷⁵⁹ DAD, Test. Not., No 79, 182.

178. ŠUMANOVIĆ

Ovo prezime nalazi se u maticama župe Grad već 1708. godine, kada je zabilježen Mijo Šumanović (*Sciumanovich*). Iz zapisa o njegovoj smrti 1722. doznaje se da je po zanimanju obućar i da je preminuo u 90. godini života. Jelica, kći Ivana Šumanovića, u upisu je vjenčanja u kojem stoji da je iz Slivna (*de Slivno Dioecesis Macarensis*). Ona je 1787. u upisu rođenja sina Balda Ivana, u braku s Markom Tomićem.⁷⁶⁰

Trebinjsko-mrkanski biskup Antonije Righi u svom izvješću 1703. govori o don Andriji Šumanoviću, župniku u Gracu (kod Hutova).⁷⁶¹

179. ŠUTALO

Spominju se godine 1651. u upisu rođenja Kate, kćeri Ivana Damjanova iz Golubinca (*de Golubignich*) i Ane Ivana Šutala (*Sciutalli*). Nema podatka o podrijetlu Šutala u ovom upisu. Najvjerojatnije su iz Graca ili Popova. Na to upućuje i činjenica da Ana sklapa brak s osobom iz Golubinca u Popovu.⁷⁶² Rod se ponovno spominje tek u drugoj polovici 18. stoljeća. U upisu rođenja kćeri Pere 1770. nalazi se Petar Šutalo (*Suttalo*), a kao kum u istom upisu Mate Šutalo. Magdalena, supruga Petra Šutala, umrla u 60. godini, upisana je 1779.⁷⁶³ Smrt 30-godišnjeg Mije Šutala iz Popova ubilježena je 1792.,⁷⁶⁴ a vjenčanje Ivana Šutala iz Rasna 1795. godine.⁷⁶⁵ Marija, kći Đure Šutala, a žena Đure Katića iz Graca, spominje se 1800. godine.⁷⁶⁶ Mate Šutalo u ulozi je kuma 1803., 1805. i 1807., a svjedoka 1809. godine. U upisu Matina vjenčanja izričito stoji: “Matheum Sciutalo de Popouo”, a tako i u upisu njegove smrti 1817. godine.⁷⁶⁷

⁷⁶⁰ DAD, LB G 1706-1711, f. 44; LMRT G 1722-1728, f. 1; LMM G 1729-1778, f. 235'; LB G 1758-1798, f. 480'.

⁷⁶¹ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi...*, str. 67, 135; R. Perić, *Da im spomen očuvamo*, str. 87-88.

⁷⁶² DAD, LB G 1647-1651, f. 64.

⁷⁶³ DAD, LB G 1758-1798, f. 221'; LMRT G 1769-1796, f. 175'.

⁷⁶⁴ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 287.

⁷⁶⁵ DAD, LMM G 1778-1821, f. 67'.

⁷⁶⁶ DAD, LB G 1799-1812, f. 20'.

⁷⁶⁷ DAD, LB G 1799-1812, f. 51', 77', 110'; LMM G 1778-1821, f. 140', 154'; LMRT G 1796-1821, f. 192'.

180. TADIJEVIĆ

Svjedok na vjenčanju Ivanu Mije iz Mostara i Mariji Mije Radi 1703. bio je Mijo Tadijević iz Mostara (*Tadieulich de Mostar*).⁷⁶⁸

181. TAMBUROVIĆ

Na vjenčanju 1722. svjedok Ivanu Fišiću iz Mostara bio je Marko Tamburović, krznar, iz Mostara.⁷⁶⁹

182. TOMAŠEVIĆ

Prezime je teritorijalno veoma rasprostranjeno i često je u maticama župe Grad. Prvi se spominje Đuro Sabin Tomašević iz Popova 1715. u upisu rođenja sina Ante. Nalazi se i u upisu rođenja kćeri Mare (1720.), Katarine (1722.) i Ane (1727.). Iz posljednjeg upisa doznajemo da je po zanimanju bio kovač. U upisu njegove smrti 1780. stoji njegovo drugo prezime Kukica.⁷⁷⁰ Đurin sin Ante sa suprugom Jelenom u ulozi je kuma 1758., 1765. i 1769. godine.⁷⁷¹ U maticama više je upisa koji se odnose na Ivana (*rivierius*) - 1771., 1774., 1775. i 1778., Marka - 1762., 1766., 1789. i 1795, Petra - 1768. i Josipa 1766. Tomaševića.

U nekoliko je upisa Stjepan Tomašević iz Popova i njegova djeca: Melkior (1775.), Ilija (*Elli*) kao kum (1795.) i ponovo u upisu vjenčanja (1803.) s Anom Balić iz Lovorna, te Melkior u svezi s kćeri Anom (1805.) i Ilija (*Elli*) u upisu smrti u 60. godini, kada nosi i dvočlano prezime "Tomasceulich alias Kukiza".⁷⁷² U maticama je i Mate Tomašević i njegova djeca, te Nikola Tomašević, ali oba bez oznake podrijetla. U jednom zapisu u seriji "Dotium Notariae" 1772. spomenuti Ivan nosi dvojno prezime (*Ioannes Tomasceulich detto Kukiza*), iz čega se vidi da je i on iz Popova.⁷⁷³ Iz oporuke Josipa Tomaševića, trgovca, dolazi se do mnogih pojedinosti; prije svega da je podrijetlom iz Popova i da je i tada imao u Popovu sinove svog brata Bože.

⁷⁶⁸ DAD, LB G 1688-1705, f. 185'.

⁷⁶⁹ DAD, LMM G 1722-1728, f. 3.

⁷⁷⁰ DAD, LB G 1711-1728, f. 50', 14, 137', 405; LMRT G 1769-1796, f. 162.

⁷⁷¹ DAD, LB G 1758-1798, f. 124', 193'.

⁷⁷² DAD, LB G 1758-1798, f. 311, 576; LMM G 1778-1821, f. 109; LB G 1799-1812, f. 77'; LMRT G 1796-1821, f. 188'.

⁷⁷³ DAD, Dot. Not., No 20, f. 11'-12.

Marko, koji je već spomenut, sin je njegova brata Bože, a odredio ga je za jednoga od izvršitelja svoje oporuke. Božini sinovi su Ivan i Mijo, također navedeni u Josipovoj oporuci. Kao Ivanov sinovac, u oporuci je Josip (*Giuseppe*), sin Petra Tomaševića.⁷⁷⁴ U maticama župe Trebimlje spominju se Tomaševići prvi put 1708. u Čvaljini i 1710. u Cicrini. U 18. stoljeću Tomaševići su kao rod bili vrlo brojni.⁷⁷⁵

183. TOMIČIĆ

Potvrdilo se, iz primjera u maticama, da se naizmjenično upisuju prezimena Tomičić i Tomić za iste osobe. Ta prezimena pojavljivala su se i pojedinačno, međusobno neovisna. Osim toga i različitog su podrijetla. Za neke se može utvrditi da su iz Mostara, a za druge da su iz Popova. Moguće je da su se neki iz drugih krajeva doselili u Dubrovnik. Godine 1708. u upisu rođenja sina Antuna je Šimun Tomić iz Mostara. Rođenje njegove kćeri Marije ubilježeno je 1715., gdje stoji da je Šimun po zanimanju krznar.⁷⁷⁶ U upisu rođenja sina Tomasa 1710. godine spominje se i Mijo Tomić. Marko Tomić (Tomičić), kožuhar, u upisima je 1709. i 1710., kada je umro u 95. godini, ali i 1723. u upisu kćeri Marije.⁷⁷⁷ Tomo Tomičić spominje se 1724. i 1726. u svezi s rođenjem sina Mije, a 1734. zabilježena je smrt tog njegova sina i žene Ane u 40. godini života. Pera, supruga Tome Tomičića, umrla u 80. godini, spominje se 1739. godine. Mijo Tomić upisan 1729., a smrt njegove 80-godišnje žene Katarine zabilježena je 1765. godine. U maticama su i brojni drugi pripadnici roda Tomić i Tomičić, ali u upisima ne nalazimo nikakve oznake podrijetla.

184. TOPIĆ

Podrijetlom su iz Popova. Pavao Topić iz Popova, umro u dobi od 24 godine, zabilježen je 1776. godine.⁷⁷⁸

⁷⁷⁴ DAD, Test. Not., No 80, f. 162'-163'.

⁷⁷⁵ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 53; Isti, Tribunia, 3, 1977, str. 181; M. FILIPOVIĆ - Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 79, 89, 155. i 161.

⁷⁷⁶ DAD, LB G 1706-1711, f. 41; LB G 1711-1728, f. 50.

⁷⁷⁷ DAD, LB G 1706-1711, 71.

⁷⁷⁸ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 107'

185. VASILJ(EVIĆ)

Ovo je prezime prilično rašireno na teritoriju Dubrovačke Republike.⁷⁷⁹ Pojavljaju se često u maticama župe Grad. Dijelom su doseljenici iz Mostara, Gabele i Međugorja.⁷⁸⁰ Ovaj rod u Sidžilu mostarskog kadiluka spominje se u Međugorju 1633. godine.⁷⁸¹ Pripadnici mu često nose različita i dvočlana patronimička prezimena - Tomić, Stjepanović, Mihajlović i Franić. U Gradu je bilo i onih s dubrovačkog područja.

U jednom upisu iz 1705. godine je Šimun Tomić Vasiljević iz Mostara (*Simeone Tomich Vassigliueich de Mostar*). U istom su upisu patrini (kumovi) Valentin Stjepanov i Tadija Luke Vasiljevića, kao Šimunovi bliski srodnici.⁷⁸² Godine 1721. u upisu rođenja sina Frane naznačen je Jure Franić, a kum je Valentin Stjepana Vasiljevića. U upisu rođenja godine 1724. Juraj nosi dvočlano prezime Franić-Vasiljević. Isti se ponavlja i 1729. u upisu rođenja sina mu Balda Marije Dominika. Juraj je umro 1732. u 54. godini, a njegova supruga Marija (rođena Herbez) 1761. u 63. godini. Kći Lukrecija upisana je 1749., a sin Baldo u ulozi kuma 1759., 1762., 1763. i 1765., te u upisu smrti 1777. godine.⁷⁸³ U maticama se često nailazi na ime Petra Vasiljevića; najprije u ulozi kuma 1727. (tri puta), 1729. (dva puta), 1730. i 1732., te u ulozi svjedoka na vjenčanju 1730. godine.⁷⁸⁴ Zanimljiv je upis vjenčanja iz 1730., kada je Petar bio svjedok Tadijani Vasiljević iz Mostara (*Tadiana Vasiglieuich de Mostar*). Petar je u upisu svoga vjenčanja 1737. s Franciskom Mate Markovića, a potom je 1741. njegova žena u ulozi kume.⁷⁸⁵ Petar je u upisima smrti članova svoje obitelji: dvogodišnje kćeri Marije 1741., dvogodišnjeg sina Petra 1744., supruge Franciske u 63. godini 1812.

⁷⁷⁹ “Vicentius Ioannis Vassilievich de Insula Media” spominje se 10. rujna 1574. (DAD, P. M., No 9, f. 203')

⁷⁸⁰ AHM, *Sidžil Mostarskog kadiluka 1633-1634*, str. 72-73, 127.

⁷⁸¹ AHM, *Sidžil Mostaskog kadiluka 1632-1634* (priredio: M. A. Mujić), Prva književna komuna, Mostar, 1987.

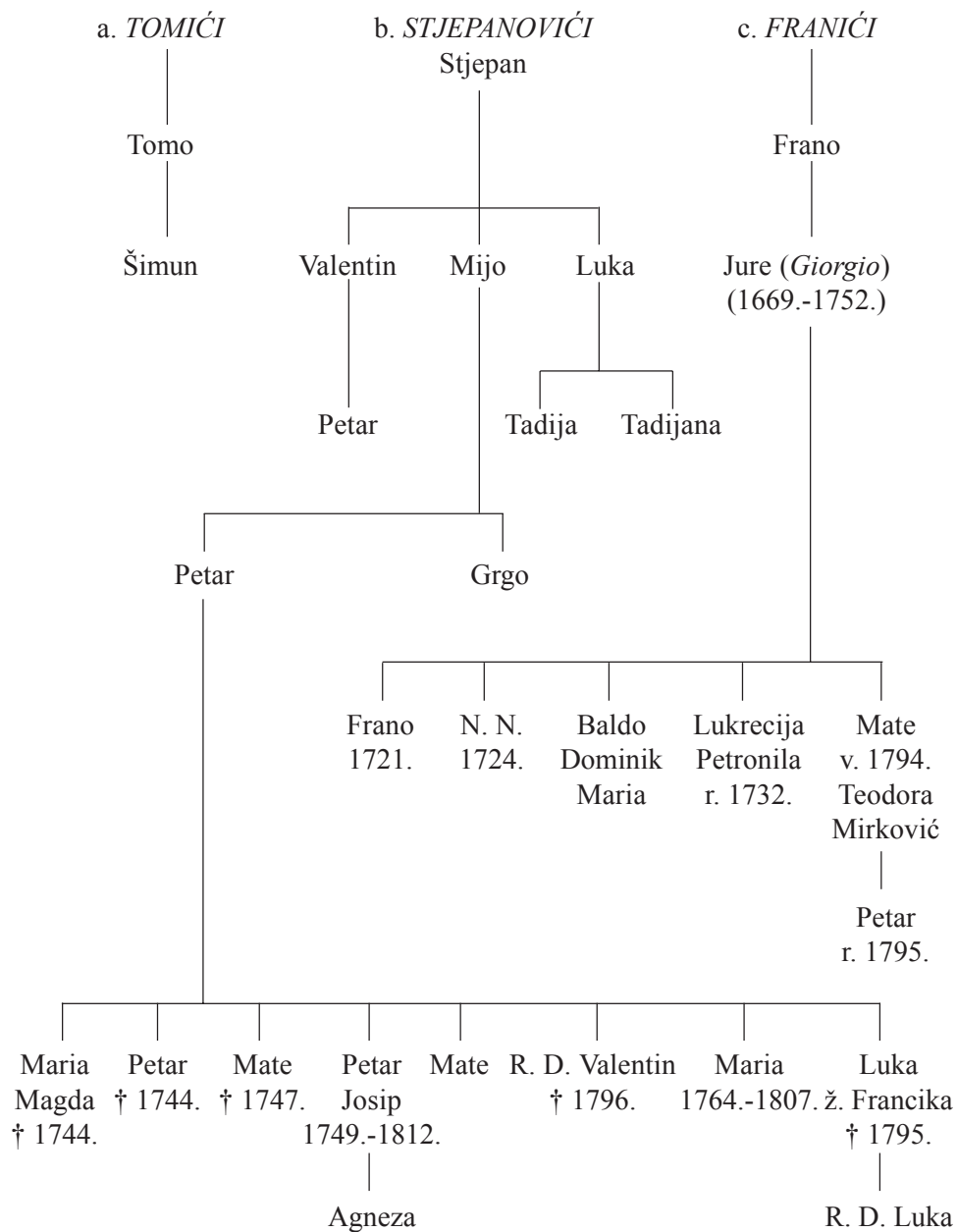
⁷⁸² DAD, LB G 1688-1705, f. 206'.

⁷⁸³ DAD, LB G 1711-1728, f. 131. i 159' ; LB G 1729-1798, f. 8; LMRT G 1729-1768, f. 27, 224; LB G 1729-1758, f. 234; LB G 1758-1798, f. 15, 72', 80', 309'; LMRT G 1769-1796, f. 124.

⁷⁸⁴ DAD, LMM G 1722-1728, f. 17'; LB G 1711-1728, f. 199, 202'; LB G 1729-1758, f. 4', 16. i 18; LMM G 1728-1778, f. 4'.

⁷⁸⁵ DAD, LMM G 1728-1778, f. 4', 30'; LB G 1729-1758, f. 146.

VASILJ(EVIĆ)

Sl. 33. Genealoško nepotpuno stablo Vasiljevića u Dubrovniku

godine.⁷⁸⁶ Vjerojatno je i Mate Vasiljević sin Jure Vasiljevića. On je 1793. u upisu vjenčanja s D. Teodorom D. Nikole Mirkovića, upisu smrti kćeri Franciske 1795. i u upisu rođenja sina Petra 1796. godine.⁷⁸⁷ Prema popisu 1799./1800. Mate je s pet članova obitelji živio u Gradu na Prijekom.⁷⁸⁸

U maticama je i R. D. Valentin Vasiljević, svjetovni svećenik i generalni vikar stonske biskupije. Iz njegove oporuke doznaje se da je podrijetlom iz Hercegovine.⁷⁸⁹ Zanimljiv je i jedan podatak iz serije "Dotium Notariae" iz 1701. koji govori o prije spomenutoj Tadijani i Valentinu Vasiljeviću da su rodom iz Međugorja (*Tadianae filiae q. Lucae Vasiglieuicha di Meghiu Gorie di Herzegovina et Nepotis ex Fratre Valentini Stephani Vasiglieuich de dicto loco*).⁷⁹⁰ U oporuci trgovca Valentina Vasiljevića iz 1725. stoji: "io Valentino di Stephani Vassiglieuich di Mostaro". U oporuci su zapisani i Jure Franić Vasiljević, Petar Mihajlović Vasiljević i Petar, sin Petra Vasiljevića, kao Valentinov bliski rod.⁷⁹¹

186. VIDENČIĆ

Magdalena, kći Nikole Markova Videnčića iz Rupnog Dola i Jelene Stjepana Perića iz Orahova, zapisana je 1720. (*coniugi legitimi villicorum Parochie de Trebigne in Ditione Turcia*).⁷⁹² U maticama župe Trebinje ovaj se rod spominje u Trnčini i Rupnom Dolu 1714. godine.⁷⁹³

187. VITKOVIĆ

Već 1710. godine u maticama se nailazi na dvojicu Vitkovića, Antuna i Nikolu. Najzanimljiviji upis je iz 1727. koji se odnosi na rođenje Ivana, sina Grge Vitkovića iz Gabele u Neretvi.⁷⁹⁴ U maticama su još neke osobe s ovim prezimenom, ali se ne zna ništa o njihovu podrijetlu, osim za Blaža Vitkovića – da je iz Ponikava na Pelješcu.

⁷⁸⁶ DAD, LMRT G 1729-1768, f. 101, 127', 286; LMRT G 1796-1821, f. 121', 156'.

⁷⁸⁷ DAD, LMM G 1778-1821, f. 60; LMRT G 1769-1796, f. 316; LB G 1758-1798, f. 588.

⁷⁸⁸ DAD, *Maestrello*, str. 154.

⁷⁸⁹ DAD, Test. Not., No 75, f. 104'-105'.

⁷⁹⁰ DAD, Dot. Not., No 18, f. 3.

⁷⁹¹ DAD, Test. Not., No 75, 104'-105'.

⁷⁹² DAD, KMM G 1778-1821, f. 210.

⁷⁹³ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 4, 1978, str. 58.

⁷⁹⁴ DAD, LB G 1711-1728, f. 207.

188. VOJVODIĆ

U maticama se pojavljuje kao dvočlano prezime Vojvodić-Sunožić. Tako je u upisu vjenčanja 1758. Mate Vojvodić-Sunožića iz Glumine (*Mathiam Voiuodich vulgo Sunosich de Glumina Dioecesis Tribuniensis*).⁷⁹⁵

189. VUČETIĆ

Najprije se 1711. u maticama nailazi na Miju Vučetin(ić?)a kao kuma djetetu Petra Ilina iz Popova, a 1720. je njegova kći Marija (*Maria filia Michaelis Vucetin dicto Spagnulouich*).⁷⁹⁶

Godine 1751. vjenčao se Dragutin Vučetić iz Trebinja s Marijom Mate Kolendića s Brgata. Njegova kći Marija vjenčala se s Jurom Milićem iz Popova 1780., kada Dragutin živi na Brgatu (*Mariam filiam Dragutini Vucetich de Bergato*).⁷⁹⁷ Veći broj upisa odnosi se na Nikolu Vučetića i njegovu djecu, rođenu s Marijom Petra Babić. Zanimljiv je upis 1787. u kojem je zabilježena smrt Ivana, sina Nikole Vučetića (*alias Oberan*).⁷⁹⁸

190. VUČIĆEVIĆ

U maticama župe Grad spominju se u upisu 1657. godine. U njemu se navodi Vuk, sin Vuka Vučićevića iz Poljica (*Lupo Lupi Vuchichieuich di Popouo di Poglize murlachiensis*). Vjenčao se s Katom, kćerkom zakupca Luke, služavkom u domu Jele, supruge Marina de Bone.⁷⁹⁹ Nikola Vučićev(ić) iz Diklića (*Vucichieu da Diclichi*) spomenut je 1704. godine. Vjenčanje Stjepana Vučićevića s Marijom Mije L...(?) zabilježeno je 1738. i Ivana Jurija Vučićevića s Marijom Ilije Dobroslavića 1772. godine.⁸⁰⁰

Ubilježena su i djeca Ivana Vučićevića: Juraj Tomas 1773., Slava Marija 1775., Ilija Mijo Baldo 1776., Luka Ivan 1783. i Katarina Marija 1785.

⁷⁹⁵ DAD, LMM 1728-1778, f. 133'.

⁷⁹⁶ DAD, LB G 1711-1728, f. 6, 110.

⁷⁹⁷ DAD, LMM G 1728-1778, f. 102'; LB G 1778-1821, f. 9'. U maticama župe Trebimlja ovaj se rod spominje u Veljoj Međi 1735. (Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 62.)

⁷⁹⁸ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 236'.

⁷⁹⁹ DAD, LMM G 1652-1657, f. 141; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 79, 64; Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 178.

⁸⁰⁰ DAD, LB G 1688-1705, f. 191; LMM G 1728-1778, f. 33, 208'.

godine. Smrt kćeri Slave zabilježena je 1776. i sina Đure 1775. godine. Iz ta dva posljednja upisa doznaje se da je Ivan po struci i zanimanju bio zlatar.⁸⁰¹ Ivan, sin Jurja Vučićeveća, u upisu je rođenja kćeri Marije 1778. i vjenčanja sina Mije s Marijom Petra Dolči (*vulgo Scaramucia*).⁸⁰² Prezime Vučićeveć spominje se u Pećini (Trebimlja) u Popovu 1710. godine.⁸⁰³

191. VUIČIĆ

Godine 1756. zabilježeno je vjenčanje Ivana, sina Mate Vuičića, iz Trebimlje u Popovu i Katarine Andrije Musladina. Ivan je u ulozi kuma 1769. i u upisima rođenja sinova Andrije 1710. i Nikole 1772. godine.⁸⁰⁴ U maticama nailazi se i na i Iliju (*Ell*) 1759., Marka 1797. i Antu Vuičića 1808. godine, ali bez naznake podrijetla. Godine 1710. Vuičići se prvi put spominju u Trebimlji u Popovu.⁸⁰⁵

192. VUJNOVIĆ

U upisu vjenčanja 1721. je Mate Vujnović iz Popova, koji se oženio Vicencijom Vicenta Paskojevića. U upisu prigodom rođenja njegova sina Ivana 1722. za njega se kaže da je iz Popova. Iz upisa smrti kćeri Ane doznaje se da je Mate po zanimanju bio kožuhar. U upisu rođenja 1724. sina Ivana (mlađeg) stoji: “Matthia Bogdanouich alias Vuinouich de Rasno”, iz čega se vidi da su nosili dvočlano prezime Vujnović-Bogdanović, i da su iz Rasna u širem rajonu Popova.⁸⁰⁶ U upisu vjenčanja 1783. nalazi se Marko Vujnović iz trebinske biskupije (*Tribuniensis Dioecesis*), koji se vjenčao s Marijom Damjana Milića. Marko je, također, u upisima rođenja svoje djece: Marije Dominike Ane 1784., Ane Vicencije Marije 1787., Ane Marije 1790. i Mate 1802. godine, ali i smrti djece: Ane 1787. i Ane (mlađe) 1791., i kao kum 1787. i 1791. godine. Rod Vujnović spominje se u maticama župe Trebimlje 1708. godine,⁸⁰⁷ i to Vito, sin Nikolin, 1807. i Ante, sin Nikole

⁸⁰¹ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 91', 110'.

⁸⁰² DAD, LB G 1758-1798, f. 193, 222'. 260; LMM G 1728-1778, f. 33, 208'.

⁸⁰³ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 178, 190.

⁸⁰⁴ DAD, LMM G 1728-1778, f. 122; LB G 1758-1798, f. 193, 222', 260.

⁸⁰⁵ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 174; M. FILIPOVIĆ - Lj. MIČEVIĆ, n. d., str. 163.

⁸⁰⁶ DAD, LMM G 1706-1722, f. 48; LB G 1711-1728, f. 138'; LMRT G 1722-1728, f. 27; LB G 1711-1728, f. 155'.

⁸⁰⁷ DAD, LMM G 1778-1821, f. 20'. O Vuinovićima u Popovu i Hrasnu: Đ. KRISTE, n.

Vujnovića, 1812. godine. U maticama župe Gradac spominju se u Hrasnu 1714. i Hutovu 1727.⁸⁰⁸

193. VUKAS(OVIĆ)

Prezime se naizmjenično ispisuje kao Vukas i Vukasović. Iako su upisi dosta brojni, nema oznake podrijetla ili šire regionalne pripadnosti u bilo kojemu od njih. Gotovo su svi oni u svezi s osobama iz Popova (šire područje). Najčešće su tu Vito, sin Lukin, Mijo i Josip Vukasović.⁸⁰⁹ Prema popisu 1799./1800. Josip je živio na Pilama s tri člana obitelji.⁸¹⁰ U maticama župe Trebimlje ovaj se rod prvi put spominje u Veljoj Međi 1737., a u popisu iz 1745. u Donjem i Gornjem Gracu kod Hutova.⁸¹¹

194. VUKAŠINOVIĆ

Godine 1658. u upisu je vjenčanja Margarita, kći Vučete Vukašinovića (*Vucetta Vucascinouich murlachiensis*); udala se za Vidoja, sina Ilije iz Karlovca.⁸¹²

195. VUKIĆ

Najčešće su u maticama navodi Nikola, te Juraj i Petar Vukić, uz koje nema oznake podrijetla. Tek u upisu 1798. stoji za Andriju Vukića da je iz Ravna u Popovu.⁸¹³ U maticama župe Trebimlje ovaj se rod naznačuje u Veljoj Međi 1728. godine.⁸¹⁴ U oporuci Marije Vukić iz 1794. stoji: “Testamentum Mariae filiae Ioannis Vukich de Orou Doo de Popouo”.⁸¹⁵

d., Tribunia, 4, 1978, str. 55; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 45; I. PULJIĆ – S. VUKOREP, “Naša prezimena – korijeni i razvoj”, str. 353-354.

⁸⁰⁸ I. PULJIĆ-S. VUKOREP, *Hutovo*, str. 353.

⁸⁰⁹ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 62; S. VUKOREP, “Staro neumsko pučanstvo”, str. 193; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 78, 166.

⁸¹⁰ DAD, *Maestrello*, str. 233.

⁸¹¹ S. VUKOREP, “Staro neumsko pučanstvo”, str. 180.

⁸¹² DAD, LMM G 1652-1659, f. 145.

⁸¹³ DAD, LMM G 1778-1821, f. 84'.

⁸¹⁴ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 178; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 159, 167, 168.

⁸¹⁵ DAD, Test. Not., No 88, f. 84'.

196. VUKOVIĆ

U maticama u 17. stoljeću dva su upisa iz ovog roda. Prvi se odnosi 1642. na vojnika Ivana Vukovića u povodu smrti njegova sina Luke. U drugom upisu, godine 1651., jest Stjepan Vuković iz Pećine (*Pechina*) u prigodi rođenja sina mu Đure.⁸¹⁶ Postoji naselje Pećina (na Trebimlji) u Popovu, pa je, nema sumnje, u upisu riječ upravo o njoj. Petar, sin Nikole Vukovića, ubilježen je 1717., a iste godine i Luka, sin Petra Luke Vukovića.⁸¹⁷ Godine 1762. zabilježeno je vjenčanje Nikole Vukovića, za kojeg stoji da je iz trebinjske biskupije (*Tribuniensis Dioecesis*), s Marijom, kćeri Cvjetka (Florio) Giovića.⁸¹⁸ Ovaj je rod nazočan u Popovu, i to u Ravnom 1709. i Paraunićima 1710. godine.⁸¹⁹ Ima nekih pokazatelja da su Vukić i Vuković jedan te isti rod.

197. VULETIĆ

Iz godine 1644. podatak je o rođenju Marije, kćeri Nikole Vulete (*Vulletta*), a 1646. Kate, kćeri Ivana Vuletića (*Vulettich*).⁸²⁰ Godine 1661. zapisana je Rada, žena Petra Vuletića kao kuma Damjanu, sinu Đure Ivanova iz Orahova (Dola) i Klare, kćeri Damjana Miloradovića iz Popova.⁸²¹ Ima i jedan upis vjenčanja iz ovog roda u godini 1666. Vjenčali su se Petar Vuletić iz Topolog i Marica, kći Ivana iz Bobana (*Petrus Vuletich de Topolo et Marizza filia Ioannis de Bobani murlachiensis*).⁸²²

Prezime je češće u maticama župe Grad u drugoj polovici 18. stoljeća. Većina upisa odnosi se na Franu Vuletića i njegovu djecu, rođenu u braku s Marijom Petra Rajičevića iz Popova. Nema spomena o njegovu podrijetlu. Frano je u upisima rođenja svoje djece: 1764., 1766., 1767., 1774. i 1776. godine, a njegove udane kćeri upisane su: Ana 1789. (udana za Iliju Pjevića iz Popova) i Marija (udana za Šimuna Rajičevića iz Popova) 1800., 1803., 1804., 1806. i 1807. godine.⁸²³ U upisu rođenja Frane Vicenta Ante 1808.

⁸¹⁶ DAD, LMRT G 1637-1647, f. 40; LB G 1647-1651, f. 68.

⁸¹⁷ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, 1977, str. 60. i 72.

⁸¹⁸ DAD, LMM G 1729-1778, 154'.

⁸¹⁹ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 60; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 101, 160.

⁸²⁰ DAD, LB G 1642-1647, f. 46', 81'.

⁸²¹ DAD, LB G 1658-1663, f. 87.

⁸²² DAD, LMM G 1664-1671, f. 71'.

⁸²³ DAD, LB G 1758-1798, f. 101, 137, 172', 288, 324', 510'; LB G 1799-1812, f. 17, 59', 67', 104', 117.

spominje se Ivan, sin Frane Vuletića, a smrt 84-godišnjeg Frane Vuletića zabilježena je 1801. godine.⁸²⁴

Paula, žena kapetana Ivana Vuletića, zapisana je kao kuma djetetu Šimuna Rajičevića iz Popova i Marije Frane Vuletića 1800., a njegova je smrt (u 30. godini) ubilježena 1802. Kapetan Ivan Vuletić bio je svjedokom na vjenčanju Boži Kukici iz Belinića u Popovu 1811. godine.⁸²⁵

Marko Vuletić iz Popova u ulozi svjedoka zabilježen je 1803. a umro je kao 50-godišnjak 1814. godine.⁸²⁶ U upisu 1815. je Ana Vuletić, žena Andrije Bronzića iz župe Gradac u trebinjskoj biskupiji (*Tribuniensis Dioecesis*).⁸²⁷ U maticama župe Trebimlje Vuletići se prvi put spominju u Pećini (Trebimlja) u Popovu 1710. U popisu 1745. nalazili su se u Gornjem Gracu kod Hutova.⁸²⁸

198. VULIĆEVIĆ

Mate Vulićević iz Belenića u Popovu oženio se 1727. godine Ivanom Boža Salatića. U 1734. dvije su zabilježbe o smrti: sina Ante i supruge Ivane Mate Vulićevića. Konačno, 1765. zabilježena je i Matina smrt u dobi od 80 godina.⁸²⁹ U maticama župe Trebimlje 1709. godine, u ulozi je kuma ubilježen Mate Vulićević, sin Mije, iz Kijev Dola (mjesto u blizini Belenića). Moguće je da je riječ o istoj osobi, tj. Mati Vulićeviću iz Belenića.

U maticama se u raznim prilikama pojavljuju Nikola, Ivan, Ante i Marko Vulićević. Neki Nikola Vulićević iz Belinića upisan je u maticama župe Trebimlje 1710. godine, a koji bi vremenski odgovarao Nikoli Vulićeviću iz dubrovačkih matica. U maticama župe Trebimlje prvi se put Vulićevići spominju 1709. godine.⁸³⁰ Sigismund Tudišić, trebinjsko-mrkanski biskup, u svom izvješću S. Congregatione de Propaganda Fide 1751. piše o svjetovnom svećeniku Stjepanu Vulićeviću, tada 30-godišnjaku, rođenom u Belenićima u župi Ravno.⁸³¹

⁸²⁴ DAD, LB G 1799-1812, 146; LMRT G 1796-1821, f.46'.

⁸²⁵ DAD, LB G 1799-1812, f. 17; LMRT G 1796-1821, f. 153.

⁸²⁶ DAD, LB G 1799-1812, f. 50; LMRT G 1796-1821, f. 167.

⁸²⁷ DAD, LMM G 1778-1821, f. 173.

⁸²⁸ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 3, 1977, str. 177; V. PALAVESTRA, n. d., str. 99; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 126. i 163.

⁸²⁹ DAD, LMM G 1722-1728, f. 21'; LMRT G 1729-1768, f. 36, 36'; LMRT G 1729-1768, f. 262.

⁸³⁰ Đ. KRISTE, n. d., *Tribunia*, 4, 1978, str. 262.

⁸³¹ B. PANDŽIĆ, *De dioecesi tribuniensi...*, str. 152; R. PERIĆ, *Da im spomen očuvamo*, str. 125.

199. ZELEN

U dva upisa nalazi se Marija, kći Ivana Zelena i supruga Bože Pavišića, prilikom rođenja njihove djece 1776. i 1778. godine.⁸³² Godine 1783. u upisu smrti je Stanislava, kći Nikole Babića (*alias Zelen de Dubraue Dioecesis Tribuniensis*).⁸³³

200. ZORIČIĆ

U upisu 24. svibnja 1798. je Cvjetko (Florio) Zoričić kao kum Grgi Antonu, sinu Ivana Lopina. On je ponovno 6. prosinca iste godine, kada se za nj kaže da je iz Popova (*Florius Zoricich de Popouo*), a nazočan je i u upisu rođenja sina Ivana Ante 1799.⁸³⁴ Ovaj se rod prvi put spominje u maticama župe Trebimlje u Ravnom 1737. godine.⁸³⁵

201. ZUCALO

Ovo se prezime susreće u maticama samostalno, ali i udvojeno, kao “Troiani-Zucalo” i “Troiani alias Zucalo”. U upisima nema oznake podrijetla ovog roda. Moguće je da su iz neposrednoga dubrovačkog zaleđa, iz naselja Grepci u nekadašnjim Zurovićima, gdje taj rod i danas živi. Prezime se pojavljuje i u Župi dubrovačkoj, što je u neposrednoj blizini Grepcima.⁸³⁶

202. ZVONE(VIĆ)

Prezime je naizmjenično upisivano: Zvone ili Zvonević. Ponekad se pojavljuje i dvočlano Zvone-Ivanović, Zvonević-Ivanović. U maticama župe Grad prvi se spominje Tadija, sin Ivana Zvone iz Ravna, u upisu vjenčanja 1714. s Klarom, kćeri Mije Čakića. Sin Mijo mu je rođen 1717., sin Mate 1720., a umro 1723., pa kći Marija 1726. i kći Nika 1729. godine.⁸³⁷ Iz upisa se vidi da je Tadija po zanimanju kožuhar. U dva upisa, 1720. i 1729., Tadija nosi dvočlano prezime Zvone-Ivanović; drugo očito po ocu Ivanu.

⁸³² DAD, LB G 1758-1798, f. 353'.

⁸³³ DAD, LMRT G 1768-1796, f. 182.

⁸³⁴ DAD, LB G 1758-1798, f. 608; LMM G 1778-1821, f. 91; LB G 1799-1812, f. 11.

⁸³⁵ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 72.

⁸³⁶ Spominju se na tom području kao dvojno prezime Zucalo-Trojani.

⁸³⁷ DAD, LMM G 1706-1722, f. 27; LB G 1711-1728, f. 73; LMRT G 1722-1728, f. 41; LB G 1711-1728, f. 115, 183; LB G 1729-1758, f. 2'.

U jednom upisu 1720. nosi prezime Zvonević, što je samo duži oblik za Zvone.

Veći broj upisa odnosi se na Grgu Zvonu, kožuhara, rodom iz Trebimlje u Popovu, kako stoji u upisima 1723., 1725., 1726. i 1734. godine. On je sin Ivanov, što znači i brat spomenutog Tadije Zvone. Zato i nije neobično da i on nosi dvočlano prezime Ivanović-Zvone (*Iuannouich Suono*, *Iuannouich vulgo Suono*), kao što to nalazimo u upisima 1732. i 1739. godine, ili samo Ivanović (1725., 1725., 1730., 1734., 1756.), a samostalno Zvono (1723., 1725. (dva puta), 1726., 1739., 1748., 1761., 1763., 1766. (dva puta), 1768., 1770. i 1781.). Grgo Zvone (*Suonouich Iuannouich*) često je u upisima rođenja svoje djece: Marije 1725., Balda 1726., Balda (mlađeg) 1730., Melkiora 1732., Katarine 1734., Vicenta 1761., i u upisima njihove smrti: kćeri Kate 1723., sina Mije 1725., pa Marije 1726., Melkiora 1739., Ivana 1748., Balda 1756., Marina 1768. i smrti supruge Magdalene u 53. godini 1781. godine.⁸³⁸ U svezi s kćeri Katarinom (udana Gled) spominje se 1766. i kći Marija (udana Ilarić) 1763. i 1770. godine. U ulozi kumova Grgo i njegova prva žena Dominika su u upisima 1725. (oboje), 1739. (Dominika) i 1766. (Grgo).⁸³⁹ Pritom valja napomenuti da u upisu vjenčanja Grge Zvonića s drugom suprugom, Magdalenom, kćeri Marka Ivića, 1747. stoji da je iz trebinjske biskupije (*Gregorium Suonich Dioecesis Tribuniensis*).⁸⁴⁰

Mnoštvo upisa povezano je s Matom Zvonićem iz Popova, kako stoji u upisu 1737., kada se vjenčao s Anom, kćeri Petra Grošete. U više upisa Mate i žena mu Ana u ulozi su kumova: Ana (1762., 1775., 1776., 1799.) i Mate (1769., 1783.). Tu su i dva upisa o smrti - Mate 1802., umrlog u 92., i Ane 1806., umrle u 86. godini života.⁸⁴¹ Zanimljivo je spomenuti da u dva upisa Mate i Ana nose pomodno i talijanizirano prezime Campanelli: (*Mattheus Campanelli*) i (*Anna uxor q-m Matthei Campanelli d(ict)o Suone*). To će prakticirati još neki iz ovog roda. Godine 1749. Mijo Zvono je u upisu smrti 2-godišnjeg sina Balda Marija, a žena mu Ana 1767. godine.⁸⁴²

⁸³⁸ DAD, LB G 1711-1728, f. 172', 185; LB G 1729-1758, f. 13', 38, 70; LB G 1758-1798, f. 55'; LMRT G 1722-1728, f. 33, 62; LMRT G 1729-1768, f. 68, 88, 240, 286', 291'; LMRT G 1769-1796, f. 166.

⁸³⁹ DAD, LB G 1711/1728, f. 170', 171'; LB G 1729-1758, f. 80; LB 1758-1798, 141'.

⁸⁴⁰ DAD, LMM G 1728-1778, f. 93'.

⁸⁴¹ DAD, LMM G 1728-1778, f. 29; LB G 1758-1798, f. 64', 195, 300', 333', 376, 434'; LMRT G 1796-1821, f. 53', 112'.

⁸⁴² DAD, LMRT G 1729-1768, f. 153; LB G 1758-1798, f. 173.

Veći broj upisa odnosi se na Josipa, sina Marka, Zvonu. Godine 1761. ubilježeno je da se vjenčao s Marijom Musladin. Zatim slijede upisi rođenja Josipove i Marijine djece: Marka 1762., Andrije Ignaca Nikole 1766., Ane 1769., Ane (mlađe) 1772. i Kriste 1775. Smrt 64-godišnje Marije, žene Josipove, zabilježena je 1796. Još dva upisa (1798., 1799.) vezana su za Josipa, odnosno za njegovu kćer Mariju, udanu za Petra Matića iz Graca kod Hutova. Kao i Mate tako se i Josip, ponekad, bilježi kao “Campanelli”. Primjeri su 1807. kada je ubilježena Ana, kći Josipa Campanelli i 1806. Josip, sin Nikole Campanelli. Kao kum djetetu spomenutih Petra Matića i Ane Zvono upisana je Ignacija, supruga Andrije Zvone.⁸⁴³ U više uzastopnih upisa u maticama je Kristo Zvone, koji se naizmjenično piše i kao Campanelli. U upisu 1797. Kristo je pomorski kapetan.⁸⁴⁴ Može biti zanimljiv i upis iz 1817. gdje se naznačuje vjenčanje Bartola, sina Ante Trojanovića “alias Suone”.⁸⁴⁵

U maticama župe Trebimlje rod Zvone spominje se prvi put u Trebimlju 1710. i Veljoj Međi 1713. godine.⁸⁴⁶ Sigismund Tudišić, trebinsko-mrkanski biskup, u svom izvješću 1751. piše o 39-godišnjem svećeniku Andriji Zvoni, za kojeg dodaje da je rodom iz Trebimlje.⁸⁴⁷

203. Ž I L I Ć

U upisu vjenčanja 1774. susreće se Ivan Žilić iz Popova (*Scilich de Popouo*).⁸⁴⁸ Godine 1772. dva su upisa smrti: 4-godišnjeg Cvjetka (Florio), sina Stjepana Žilića (*Silich*), i Matije Žilić iz Popova (*Sgilich de Popouo*). Katarina Ivana Žilića (*Sgillich*) umrla je 1790. u 50. godini, a Nikola Žilić (*Sgilich*) iz Popova 1791. u 24. godini. Supruga Ivana Žilića, 39-godišnja Ana, umrla je 1800. godine.⁸⁴⁹ U maticama župe Trebimlje Žilići se prvi put spominju u Turkovićima 1710. godine. Na Previši se spominju 1760.⁸⁵⁰

⁸⁴³ DAD, LMM 1728-1778, 140'; LB G 1758-1798, f. 71, 141, 183, 259', 300'; LMRT G 1796-1821, f. 7'; LMMM G 1778-1821, f. 81; LB G 1799-1821, f. 2.

⁸⁴⁴ DAD, LB G 1758-1796, f. 462', 495.

⁸⁴⁵ DAD, LMM G 1778-1821, f. 191'.

⁸⁴⁶ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, 1978, str. 172; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 162. i 164.

⁸⁴⁷ B. PANDŽIĆ, *De diocesi tribuniensi...*, str. 152; O rodu Zvono u Hutovu: I. PULJIĆ – S. VUKOREP, “Naša prezimena – korijeni i razvoj”, str. 356.

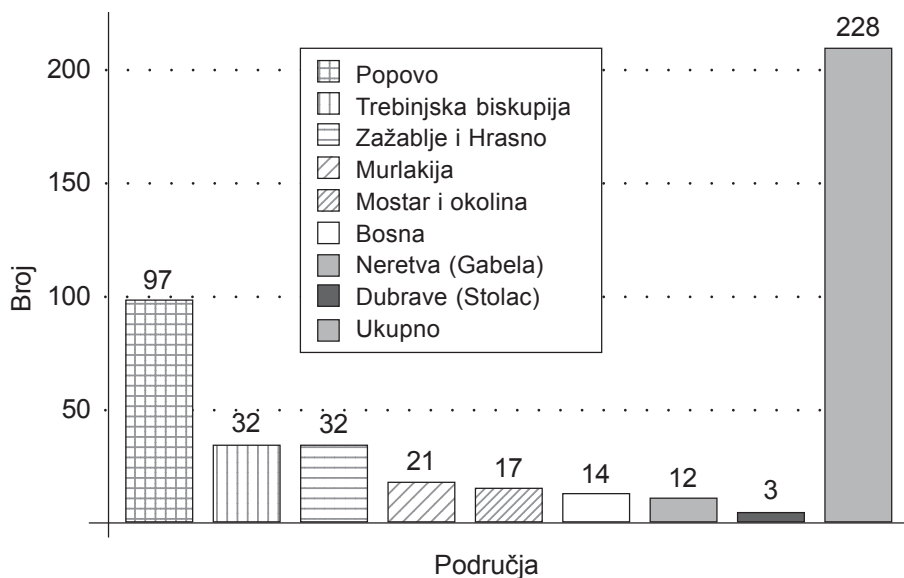
⁸⁴⁸ DAD, LMM G 1728-1778, f. 217.

⁸⁴⁹ DAD, LMRT G 1769-1796, f. 48, 53, 269, 280. i 370.

⁸⁵⁰ Đ. KRISTE, Tribunia, 3, 1977, str. 179; I. PULJIĆ – S. VUKOREP, “Naša prezimena – korijeni i razvoj”, str. 356-357; Isti, *Hutovo*, str. 357.

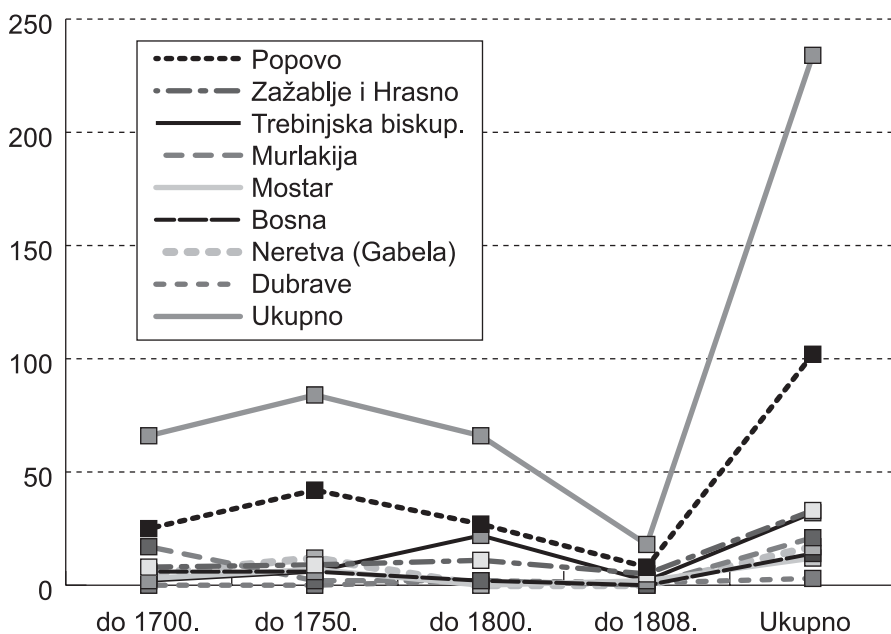
Doseljeni rodovi u Gradu po područjima doseljenja

Područja	Broj	%
Popovo	97	42,54
Trebinjska biskupija	32	14,04
Zažablje i Hrasno	32	14,04
Murlakija	21	9,21
Mostar i okolina	17	7,46
Bosna	14	6,14
Neretva (Gabela)	12	5,26
Dubrave (Stolac)	3	1,32
Ukupno	228	100,00

Grafički prikaz doseljenih rodova u Grad po područjima doseljenja

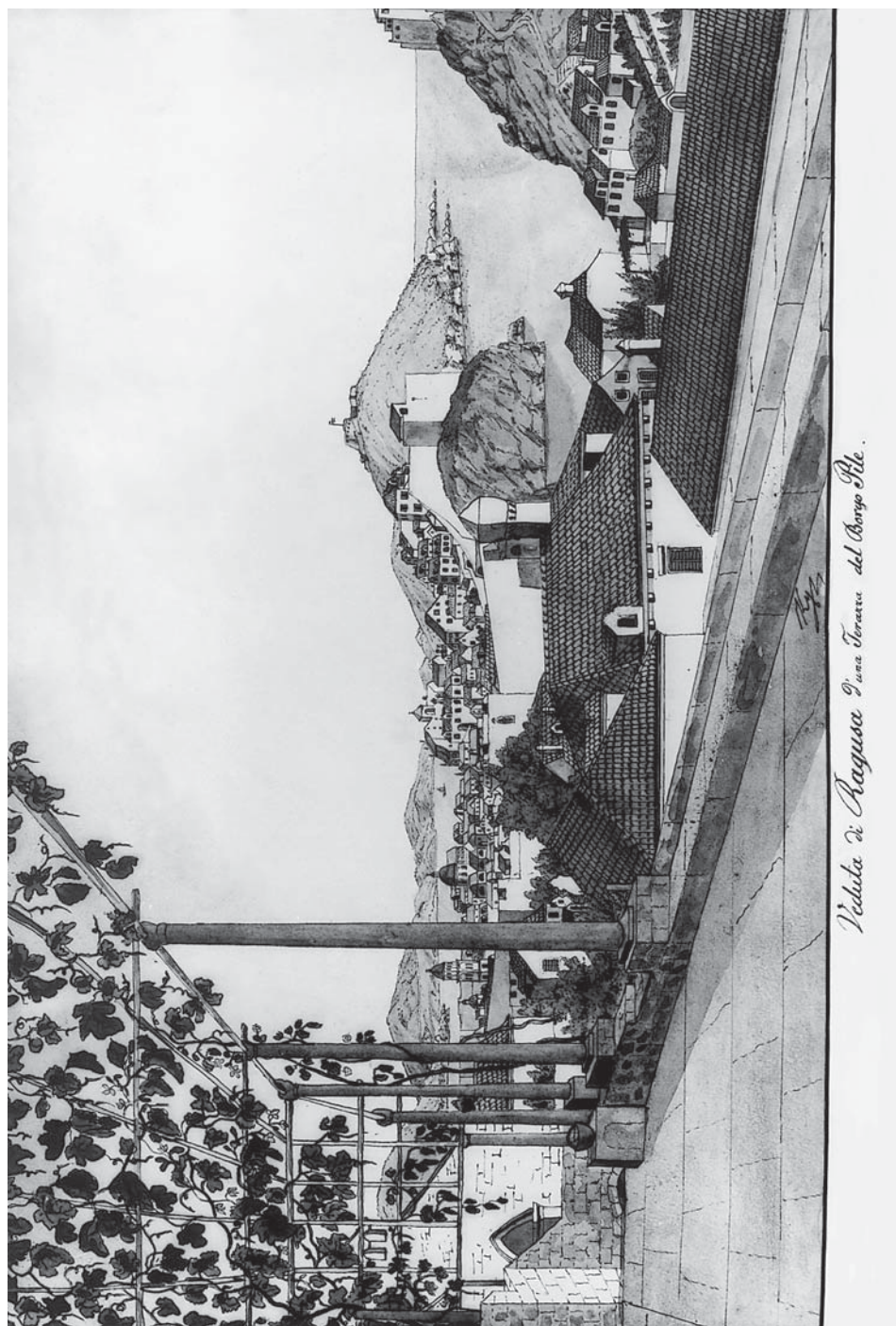
Doseljeni rodovi u Gradu po vremenu doseljenja

Razdoblje Područje	do 1700.	do 1750.	do 1800.	do 1808.	Ukupno	%
Popovo	25	42	27	8	102	43,59
Zažablje i Hrasno	8	9	11	5	33	14,10
Trebinjska biskup.	2	6	22	2	32	13,68
Murlakija	17	2	2	0	21	8,97
Mostar	5	12	0	0	17	7,27
Bosna	6	6	2	0	14	5,98
Neretva (Gabela)	3	7	0	2	12	5,13
Dubrave	0	0	2	1	3	1,28
Ukupno	66	84	66	18	234	100,00
%	28,21	35,90	28,21	7,69	100,00	

Grafički prikaz doseljenih rodova u Gradu po vremenu doseljenja

**8.2. HERCEGOVAČKI RODOVI
U PREDGRAĐU PILE**

Sl. 34. Veduta Pila (Zbirka – F. Karaczay)

Jedno od najvažnijih dubrovačkih predgrađa u doba Republike bile su Pile. Najčešće se spominje kao “il Borgo Pile” ili jednostavno “il Borgo”. U tom dijelu Dubrovnika u doba su se Republike odvijale značajne gospodarske aktivnosti. To se posebno odnosi na predjel Pila uza zidine Grada. Tu su bile smještene brojne trgovačke radnje i obrtničke radionice. Pretežito je riječ o grubljim obrtima i poslovima, ponajviše primarne prerade kože i tekstila.

Pile nisu bile samo proizvođački, obrtnički i trgovački punkt starog Dubrovnika. Tu su se nalazile, u širem prostoru, i ladanjske kuće dubrovačke vlastele i bogatih dubrovačkih građana. Na tom području bilo je, u znatnom broju, stalno živućeg pučanstva, odnosno sasvim običnog svijeta. Naime, u predgrađu Pile bilo je i podosta kuća za svakodnevno i stalno obiteljsko stanovanje. Posebno je na tom prostoru bilo novopristiglih ljudi, doseljenika iz različitih krajeva, pa je posve razumljivo da je tu bilo više doseljenika s područja Hercegovine. Mnogi od njih stanovali su u tuđim, unajmljenim, kućama. Ali bio je ne mali broj i onih Hercegovaca koji su imali i vlastite kuće za stanovanje. Neki od njih se spominju i kao iznajmljivači svojih kuća, ustupajući ih drugima na uporabu.

Za poznavanje nazočnosti i brojnosti hercegovačkih doseljenika na prostoru Pila u razdoblju od velikog potresa do 1808. godine, važne podatke pružaju matice istoimene župe. O privređivanju, proizvodnji, trgovini, novčanom poslovanju i o životu tih pridošlica iz Hercegovine pružaju valjanu građu i službene knjige Dubrovačke Republike i njezinih središnjih i drugih ureda.

Kada je riječ o maticama, potrebno je napomenuti da one nisu podjednako i u potpunosti sačuvane za cijelo ovdje promatrano vrijeme. Ponajbolje su sačuvane matice mrtvih (*Liber mortuorum*) za razdoblje 1659.-1741. i od 1775. do 1804. godine. Knjige vjenčanih (*Liber matrimoniorum*) sačuvane su od 1795. do 1818. godine. Matice krštenih župe Pile za ovo razdoblje nisu sačuvane ili dosada nisu otkrivene. Unatoč spomenutim nedostacima oni izvori su, kao što je i istaknuto, okosnica za vrijeme nazočnosti doseljenika iz Hercegovine u ovom dubrovačkom predgrađu. Samo po osnovi podataka iz matica ustanovljeno je više od stotinjak hercegovačkih rodova čiji su predstavnici, pojedinačno ili obiteljski, u različitim vremenima, prebivali na prostoru Pila. Riječ je o ovim rodovima:

Agustin, Andrijašević, Babić, Bajić, Balić, Ban(ić), Barišić, Bartulović, Bašić, Bjeliš, Bogdan(ović), Bosnese (Bosnić), Bošković, Brać(ević), Brada,

Bronzić, Bukvica, Curić, Cyjetković, Čerek, Češljarić, Čule, Čulinović, Dadić, Dobroslavić, Drašković, Dražić, Đurđević, Đurić, Đurišić, Filipović, Fišić, Hajduković, Ilić, Ilinić, Ivanković, Ivanović, Ivić, Jarak, Jerinić, Jovanović, Jurić, Katić, Kojić, Komašin, Konjevod, Kordić, Kralj, Krešić, Kristić, Krmek, Kukica, Latinčević, Lazarević, Lonac, Lučić, Lupi, Markić, Marković, Marčinko, Marić, Marijanović, Matijašević, Matuško(vić), Matić, Mihajlović, Miletić, Miličić, Milković, Milošević, Nikolić, Obad, Oberan, Obradović, Papac, Pavčević, Pavlović, Pažin, Perić, Perović, Popović, Previšić, Prkačin, Putica, Radi, Radić, Radulović, Rajčević, Sivrić, Slavić, Soko(lović), Stanković, Stojanović, Šanje, Tomašević, Tomičić, Vasiljević, Vidojević, Vilipović, Vlahinić, Vlahović, Vukasović, Vuković, Vukićević, Vukšić, Vulešić, Vuletić, Zvone.

Ovom pregledu treba dodati i one hercegovačke rodove kojima se nazočnost na Pilama dade utvrditi na osnovi druge arhivske građe.

8. 2. 1. Pojedinačni prikaz doseljenih na Pilama

1. AUGUSTIN

Godine 1807. udala se Lucija, kći Mate Augustina, za Petra Marčinka iz Popova.¹ U maticama župe Grad u Dubrovniku upisani su i kao *Augustinouich* i *Gustinouich*. Kao Gustin spominju se u Zelenikovcu kod Hutova i u Veljoj Međi u Popovu.²

2. ANDRIJAŠEVIĆ

U maticama župe Pile Andrijaševići se često nalaze, što znači da su bili stalno nazočni i dosta brojni. Već 1709. ubilježena je smrt Nikole Andrijaševića u dobi od 60 godina.³ U tri upisa je Pavo Andrijašević, kožuhar, i to: 1723. u povodu smrti četverogodišnje kćeri Nike, 1742. vjenčanja kćeri Ivane (s Petrom Perovićem) i 1768. u upisu smrti 84-godišnje mu udovice Ane.⁴

¹ DAD, Liber matrimonioru parochie Pile (dalje – LM P) 1705-1918, f. 390

² Vidi: Gustin u župi Grad.

³ DAD, Liber mortuorum parochie Pile (dalje – LMRT P) 1659-1741, f. 12.

⁴ DAD, LMRT P 1659.1741, f. 75; LMM P 1705-1818, f. 72; LMRT P 1755-1804, f. 4'.

Godine 1762. zabilježeno je vjenčanje Marije, kćeri Luke Andrijaševića iz Rupnog Dola u Popovu (*Mariam filiam Lucae Andriasceovich de Rupni Doo Parochia Ravnenseis Tribuniensis Diecesis*).⁵

Desetak upisa odnosi se na dvojicu Andrijaševića po imenu Mate, od kojih je jedan iz Popova, a drugi iz Čepikuća (svakako i on prethodni doseljenik iz Hercegovine). Godine 1745. zabilježeno je vjenčanje Mate Andrijaševića iz Čepikuća s Anom, kćeri Ivana Dobroslavića.⁶ Vjenčanje Mate Andrijaševića iz trebinjske biskupije (*Matheus Andriaschevich Diecesis tribuniensis*) s Anom, kćeri Ivana Tonkova s Kalamote, ubilježeno je 1747. godine.⁷

Sljedeći su upisi o smrti članova obitelji Mate iz Popova i Mate Andrijaševića iz Čepikuća, koje je, ponekad, otežano razlučiti poradi istih imena supružnika obaju parova. Smrt Magdalene, malodobne kćeri Mate Andrijaševića, ubilježena je 1755., šestogodišnje Katarine 1760., 50-godišnjeg Mate (iz Čepikuća) 1762., petogodišnjeg Marka 1762., osmogodišnjeg Ivana 1762., 16-godišnje Lukrecije 1766., šestogodišnje Ane (kći Mate iz Popova) 1788., 40-godišnje Ane, žene Matine (iz Popova) 1776., 70-godišnje Ane, udovice Matine (iz Čepikuća), 1785. godine. Mate Andrijašević (iz Popova) spominje se i kao svjedok na vjenčanju 1762. godine Marku Luke Andrijaševića iz Rupnog Dola. Vjenčanje Marije, kćeri Mate Andrijaševića (iz Popova), zabilježeno je 1783. godine.⁸

Andrijaševići, starinom iz Rupnog Dola u Popovu, spominju se, kako je već rečeno, i u župama Grad i Gruž, te u Čepikućama, Grgurićima, Slanom i na otoku Šipanu.⁹

3. BALIĆ

Smrt 20-godišnjeg Andrije Balića iz Popova zabilježena je 1807. godine. I to je jedini upis u maticama u župi Pile.¹⁰

⁵ DAD, LMM P 1705-1818, f. 132.

⁶ DAD, LMM P 1705-1818, f. 81.

⁷ DAD, LMM P 1705-1818, f. 92.

⁸ DAD, LMRT P 1755-180469, f. 17', 71, 72. 54+, 51', 3', 6', 10', 150; LMM P 1705-1818, f. 132, 259.

⁹ Vidi: Andrijašević u župi Grad.

¹⁰ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 102. Vidi: Balić u župi Grad.

4. BAN(IĆ)

Prezime se u upisima pojavljuje u više varijanata, a najčešće kao Ban, te Bani, Banich i jednom udvojeno Ivanovich-Ban. Očito je da nije riječ o rodu istog podrijetla. Najčešće se spominje Nikola Ban, koji u upisu 1732. nosi udvojeno prezime (*Nicolam Ivanouich Ban de Popouo*).¹¹ Jednako tako on je i na vjenčanju, u ulozi kuma, Nikoli Bjelišu iz Neretve 1736. i Mati Lučiću iz Ravnog 1753., Stjepanu Vulešiću iz Popova 1758. godine.¹² Smrt 95-godišnjeg Nikole zabilježena je 1793. godine.¹³ Kad je riječ o rodu Ban iz Popova, valja napomenuti samo to da potječe iz Velje Međe. U maticama župe Pile ima još upisa prezimena Ban, ali uz njih nema nikakve naznake o podrijetlu, što bi, eventualno, sugeriralo da su starosjedioci,¹⁴ ili su došli iz drugih mjesta s teritorija Republike.

5. BARIŠIĆ

U upisu vjenčanja 1748. godine je Andrija, sin Pere Barišića iz bosanske biskupije (*Diecesis Bosnensis*).¹⁵

6. BARTULOVIĆ

Ana, kći Ivana Bartulovića, udala se 1782. godine za Matu Ljubušića, a Nikol(in)a Bartulović za Nikolu Ban 1791. godine.¹⁶ Njihova kći Orsula umrla je kao dijete 1796. godine. Katarina, udovica Petra Bartulovića iz Popova, ubilježena je u matici mrtvih 1799. godine.¹⁷

7. BAŠIĆ

Ivan, sin Nikole Bašića iz Graca (*Ioannes Nicolai Basich de Gradaz Tribun(iensis) Diecesis*), vjenčao se 1763. s Anom Rafaela Vocativa.¹⁸ Ovaj rod potječe iz Dubrave kod Graca, a bilo ih je i u Popovu polju.¹⁹

¹¹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 57.

¹² DAD, LMM P 1705-1818, f. 64, 100, 115.

¹³ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 84'.

¹⁴ Tako nalazimo upise: vjenčanje Ante, sina Mije Bana 1759, Magdalene, kćeri Petra Bana 1770, Franciske, udovice Mate Bana 1788, Nikole, kćeri Paskala Bana 1791. i Ane Marka Bana 1792. godine. (LMM 1705-1818, f. 119, 212, 273, 278, 284)

¹⁵ DAD, LMM P 1705-1818, f. 87.

¹⁶ DAD, LMM P 1705-1818, f. 254, 278'.

¹⁷ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 92, 22'.

¹⁸ DAD, LMM P 1705-1818, f. 196.

¹⁹ V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

8. BJELIŠ

Nikola Bjeliš (*Bielisch*) iz Neretve vjenčao se 1736. godine. Ponovno je u matici vjenčanih 1743. godine. Nikolina kći Kata vjenčala se 1763. godine za Josipa Marka Radića iz Ravnog u Popovu.²⁰ Petar, sin Nikole Bjeliša, kao dijete od dvije godine umro je 1760. Sedamdesetogodišnji Mijo Bjeliš je umro 1791. U jednom upisu 1791. pojavljuje se, kao nadimak, uz prezime Dobroslavić (Dobroslavić-Bjeliš).²¹ Neki Petar Bjeliš živi s dva člana obitelji na Pilama prema popisu 1799./1800.²²

9. BOGDAN(OVIĆ)

Božo (*Natale*), sin Nikole Bogdanovića iz trebinjske biskupije u župi Gradac, vjenčao se 1754. godine s Paulom Pavlišić. Godine 1782. umrla mu je supruga Paula, a 1785. kći Marija.²³ Ilija Bogdanović iz Popova oženio se 1754. godine Klarom Fišić. Sedmomjesečni sin Petar umro je 1761., devetomjesečna kći Ana 1766. i dvadesetogodišnji sin Alojz 1781. godine.²⁴ Rod je prebivao u Dobr(uh)ovu i Zelenikovcu kod Hutova, te Hrasnu i Popovu.²⁵

10. BOSNESE(BOSNIĆ)

Ante Bosnese (Bosnić) umro je kao 19-godišnjak 1697. godine. Očito je riječ o osobi iz Bosne.²⁶

11. BOŠKOVIĆ

U dobi od 60 godina umro je 1792. Tomo Bošković, a iste godine i njegova žena Jelena. Trogodišnji Tomo, sin Nikole Boškovića, umro je 1784., a Božo (*Natale*), sin Nikolin, 1791. u četrdesetoj godini. Marko, sin Tome Boškovića iz Popova, oženio se Magdalenom Prkačin 1803. godine. Kao

²⁰ DAD, LMM P 1705-1818, f. 64, 79.

²¹ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 104', LMM P 1705-1818, f. 134; LMRT P 1755-1804, f. 52'.

²² DAD, *Maestrello*, str. 258.

²³ DAD, LMM P 1795-1818, f. 104; LMRT P 1755-1804, f. 188', 150

²⁴ DAD, LMM P 1705-1818, f. 101; LMRT P 1755-1804, f. 104', 3'.

²⁵ Vidi: Bogdanović u župi Grad.

²⁶ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 98.

svjedok na vjenčanju Marko je 1807. i 1809. godine.²⁷ Svi spomenuti Boškovići su iz Orahova Dola u Popovu.²⁸

12. BRADA

Ivo Đurin Brada, kožuhar iz Sarajeva, kao 70-godišnjak umro je 1714. godine na Pilama.²⁹

13. BRONZIĆ

Svjedok na vjenčanju Ani, kćeri Mate Putice, bio je 1793. Nikola Bronzić.³⁰ Prebivao je na Pilama prema popisu 1799./1800. s tri člana obitelji.³¹ Bronzići su podrijetlom iz Prapratnice u Zažablju.³²

14. BUKVICA

Šimun Bukvica iz Popova oženio se 1734. Jelenom Šanje iz Popova. Ovaj se rod spominje u Ravnom 1709. godine.³³ Vjerojatno je istovjetan s rodom Bukvić.

15. CURIĆ

Godine 1751. vjenčao se Nikola Curić iz Popova s Marijom Ilije Bettere. Ostali upisi koji se odnose na Nikolu jesu zabilješke o smrti njegove djece: četverogodišnjeg Ante 1762., dvogodišnjeg Tome 1764. i Petra 1766., te 80-godišnje mu supruge Marije 1802. godine.³⁴ Tri upisa su o smrti djece Vite Curića iz Popova: Petra 1790., Marije Ane 1796. i Bože 1802. godine.³⁵ Još jedan Nikola (mlađi), rodom iz Popova, vjenčao se 1792. godine s Anom Marka Benića iz Orašca. Baldo Curić bio je svjedokom na vjenčanju Melkioru Draškoviću iz Dobrog Dola u Popovu 1802.³⁶ Curići su podrijetlom iz Velje Međe, a bilo ih je u Donjem i Gornjem Gracu u Zažablju.³⁷

²⁷ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 124, 35, 124', 84'; LMM P 1705-1818, f. 445, 437, 402'.

²⁸ Vidi: Boškovići u župi Grad.

²⁹ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 26/II.

³⁰ DAD, LMM P 1705-1804, f. 209'.

³¹ DAD, *Maestrello*, str. 251.

³² Vidi: Bronzić u župi Grad.

³³ DAD, LMM P 1705-1904, f. 59.

³⁴ DAD, LMM P 1705-1818, f. 97; LMRT P 1755-1804, 2. 105, 159.

³⁵ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 109, 155, 86'.

³⁶ DAD, LMM P 1705-1818, f. 284, 350.

³⁷ Vidi: Curić u župi Grad.

16. CVJETKOVIĆ

Ivan Cvjetković iz Golubinca (*de Golubinaz Tribuniensis Diecesis*) oženio se 1774. godine Jelenom Josipa Stojanovića.³⁸ Ovaj je rod prebivao u Pećini (Trebimlja) i Veljoj Međi, te području Dubrava kod Stoca.³⁹

17. ČEREK

Mijo Čerek iz Popova svjedok je na vjenčanju 1749. godine Mati Andrijaševiću također rodом iz Popova.⁴⁰

18. ČEŠLJARIĆ

Riječ je o nadimku, često u funkciji prezimena, za Nikoliće iz Češljara u Popovu. To se vidi iz upisa smrti 1779. Katarine, kćeri Mate Nikolića (*dictus Cesgliarich*). Svjedok na vjenčanju Grgi, sinu Krmenka (*Carmenco*) iz Popova, ubilježen je 1741. godine Mijo Češljarić.⁴¹

19. ČULINOVIĆ

Godine 1743. upisano je vjenčanje Mate, sina Josipa Čulinovića iz Mostara (*de Mostar*), i Katarine Krista Zlatara. Smrt Katarine, Matine supruge, zabilježena je 1787. godine.⁴²

20. DADIĆ

Najprije (1769.) zabilježena je smrt 80-godišnjeg Mate Dadića. Vjenčanje Nikole Dadića zabilježeno je s Marijom Petra Vukasovića. Nikola Dadić je svjedok na vjenčanju Josipu Vukasoviću 1781. godine. Nikolina desetogodišnja kći Ana umrla je 1784., a Nikola 1788. u dobi od osamdeset godina. Spomenuti Dadići podrijetlom su iz Belenića u Popovu.⁴³

³⁸ DAD, LMM P 1705-1818, f. 224.

³⁹ Đ. KRISTE, n. d., str. 66.

⁴⁰ DAD, LMM P 1705-1818, f. 224.

⁴¹ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 20; LMM P 1705-1818, f. 71.

⁴² DAD, LMM P 1705-1818, f. 129; LMRT P 1755-1804, f. 21'.

⁴³ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 76'; LMM P 1705-1818, f. 242, 251; LMRT P 1755-1804, f. 96', 85. U maticama se spominje smrt dvogodišnjeg Petra, sina Mije Dadića (LMRT P 1755-1804, f. 110'), te 1817. Mijo Dadić, "medico" (LMM P 1705-1818, f. 441).

21. DOBROSLAVIĆ

Prvi upis iz ovog roda u župi Pile je iz 1660. godine. Riječ je o zabilježbi smrti 60-godišnjeg Dominika Dobroslavića.⁴⁴ Smrt djece Mije Dobroslavića, kožuhara, zapisana je: 1714. jednogodišnje Katarine i 1723. osmogodišnjeg Dominika.⁴⁵ Vito Dobroslavić, kožuhar, umro je 1714., a njegova udovica Katarina preudala se za Iliju Stankovića iz Popova 1749. godine.⁴⁶

Tri upisa odnose se na djecu Ivana Dobroslavića: Miju, koji je umro 1716., Anu, udanu 1745. za Matu Andrijaševića iz Čepikuća, i Lukreciju, vjenčanu za Luku Ivanovića iz trebinjske biskupije.⁴⁷

Godine 1717. zabilježena je smrt 48-godišnjeg Petra Dobroslavića i 1718. njegova trogodišnjeg sina Kriste.⁴⁸ Mate Dobroslavić iz trebinjske biskupije (*Tribuniensis diecesis*) vjenčao se 1755. godine s Magdalenom Katić.⁴⁹ Smrt 65-godišnjeg Pave Dobroslavića, kožuhara, zabilježena je 1757. i njegove udovice Ane 1777. godine. Pavina kći Katarina vjenčala se 1757. i njegov sin Nikola 1766. godine.⁵⁰

Magdalena, žena Ilije Dobroslavića, kožuhara, umrla je 1775. u dvadeset drugoj godini života, dok je Ilija umro kao 80-godišnjak 1795. godine.⁵¹

Ante i Pavao, sinovi Nikole (Petrova) Dobroslavića (*dicto Lappascina*), umrli su kao novorođenčad 1767., dok je Nikolina žena Marija umrla 1797. u 76. godini života. Vjenčanje Nikole Dobroslavića s Franciskom, udovicom Mate Bana, zabilježeno je 1788. godine.⁵² U upisu 1792. je smrt 20-godišnje Ane, kćeri Josipa Dobroslavića (*dicto Bielisce*).⁵³ Baldo Dobroslavić spominje se 1794. u upisu smrti 45-godišnje supruge Lukrecije. Kao svjedok na vjenčanju Nikoli Previšiću iz Rasna upisan je iste godine.⁵⁴

Iz ovih primjera vidi se da se predstavnici ovog roda često spominju i na području Pila. Bili su brojni i na području Grada, jednako kao što su bili razgranat rod u Popovu i Primorju.⁵⁵

⁴⁴ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 2'.

⁴⁵ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 28, 73.

⁴⁶ DAD, LMRT 1659-1741, f. 28'; LMM 1705-1818, f. 92.

⁴⁷ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 52', 54.

⁴⁸ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 49; LMM P 1705-1818, 81, 82.

⁴⁹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 196.

⁵⁰ DAD, LMRT P, 1755-1804, f. 7; LMM P 1705-1818, f. 115, 198.

⁵¹ DAD, LMRT P, f. 69', 34'.

⁵² DAD, LMRT P, f. 1755-1804, f. 105, 155'; LMM P 1705-1818, f. 275.

⁵³ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 98'.

⁵⁴ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 63; LMMP 1705-1818, f. 350.

⁵⁵ Vidi: Dobroslavić u župi Grad.

22. DRAŠKOVIĆ

Josip Dršković oženio se 1800. Marijom Ivana Kristića, a Melkior Drašković iz Dobrog Dola u Popovu 1802. godine Marijom Đure Kristića.⁵⁶ Godine 1807. vjenčala se Ana, kći Ivana Draškovića iz Popova, a Marija Bože Draškovića, mornara, za Matu, sina Ivana Lupija.⁵⁷ Rod Draškovića bio je brojao u Gradu, ali i na prostoru Popova.⁵⁸

23. DRAŽIĆ

Đuro Dražić, sin Mije iz Dobrog Dola u župi Trebimlji (*Drasich de Dobri Do Parochia Tribigna*), oženio se 1766. Magdalenom Filipović. Svjedok na vjenčanju bio im je Ante Dražić.⁵⁹ Moguće je pretpostaviti da su Draškovići i Dražići, oba iz Dobrog Dola u Popovu, jedan te isti rod.⁶⁰

24. ĐURĐEVIĆ

U upisu vjenčanja 1795. godine ubilježen je Ilija Đurđević iz Popova (*Elliam Giurgieulich de Popouo*).⁶¹

25. ĐURIĆ

Ivan Đurić iz Popova (*Ioannem Ghiurich de Popouo*) vjenčao se 1728. godine s Lucom Tabagliani.⁶²

26. ĐURIŠIĆ

U ulozi svjedoka na vjenčanju Luki Đuriću 1791. zapisan je N.(?) Đurišević, a 1803. u istoj je ulozi Melkioru Draškoviću iz Dobrog Dola nazočan Mate Đurišić.⁶³

⁵⁶ DAD, LMM P 1705-1818, f. 344, 350.

⁵⁷ DAD, LMM P 1705-1818, f. 386'-387, 433.

⁵⁸ Vidi: Drašković u župi Grad.

⁵⁹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 197.

⁶⁰ Vidi: Dražić u župi Grad.

⁶¹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 388.

⁶² DAD, LMM P 1705-1818, f. 48.

⁶³ DAD, LMM P 1705-1818, f. 350.

27. FILIPOVIĆ

Svjedokom na vjenčanju 1771. godine Marku Markiću iz trebinjske biskupije (*Tribuniensis Diecesis*) bio je Frano Filipović. Godine 1773. zabilježena je smrt 34-godišnjeg Ante Filipovića. Dvadesetogodišnja Ana, kći Ivana Filipovića, umrla je 1795. godine.⁶⁴ Zanimljiv je upis vjenčanja 1816. godine Vite Filipovića iz Trnčine (*Vitum filium Philippi Filipouich Nautam et Nataliae filiae Ioannis Vukicia villicorum coniugarum legitimarum da Tarncina vico sub Turcarum Imperio*).⁶⁵

28. FIŠIĆ

Ivan Fišić, kožuhar, u upisu je smrti kćeri Ane 1751., žene Marije 1758. i u upisu vjenčanja kćeri Klare 1754. godine s Ilijom Bogdanovićem iz Popova. Ovaj je rod podrijetlom iz Mostara, što se vidi iz upisa u maticama župe Grad u Dubrovniku, u kojima se češće spominje. Podataka o Fišićima ima i u drugim izvorima.⁶⁶

29. HAJDUK

U upisu vjenčanja 1776. godine ubilježena je Jelena, kći Petra Hajduka iz Popova.⁶⁷ Spominju se i na području Grada.

30. ILIĆ

Godine 1699. naznačena je smrt sedamdesetogodišnjeg Boška Ilića iz Hutova. Vjenčanje Ivana Ilića iz Hutova (*Ioannem Ilich de Utouo Parochia Gradaz*) ubilježeno je 1805. godine.⁶⁸

31. ILINIĆ

Petar Ilinić, brijač, vjenčao se 1770. s Magdalenom Petra Bana. Sljedeće, 1771. preminula mu je kći Paula, a Petar je umro 1773. u 46. godini života. Paula (mlađa) Petra Ilinića vjenčala se 1793. za Ivana Vuletića. Petar se

⁶⁴ DAD, LMM P 1705-1818, f. 214; LMRT P 1755-1804, f. 5', 99.

⁶⁵ DAD, LMM P 1705-1818, f. 428'-429.

⁶⁶ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 78'; LMRT P 1755-1804, f. 70; LMM P 1705-1818, f. 101. Vidi: Fišić u župi Grad.

⁶⁷ DAD, LMM P 1705-1818, f. 232.

⁶⁸ DAD, LMRT P 1759-1741, f. 5/II; LMM P 1705-1818, f. 368'.

spominje kao svjedok na vjenčanju 1770. Marku Mitroviću i Mari Ilinić.⁶⁹ Vjenčanje Mare, kćeri Nikole Ilinića, upisano je 1770., a Paule Ilinić, Nikoline kćeri, za Josipa Matića iz Lastve u Zažablju 1803. godine.⁷⁰

32. IVANKOVIĆ

Vjenčanje Ivana, sina Nikole Ivankovića, i Franciske Vidojević, oboje iz Neretve, zabilježeno je 1815. godine.⁷¹

33. IVANOVIĆ

U nekoliko upisa je Tadija Ivanović, krznar, i njegova djeca: u upisu smrti Mate 1723. i istoimeni sin Mate 1724., te kći Marija 1745. u povodu vjenčanja za Vitu Marića.⁷² Godine 1732. zabilježeno je vjenčanje Nikole Ivanovića Bana iz Popova.⁷³ Za Luku Ivanovića u upisu vjenčanja 1742. stoji da je iz trebinjske biskupije (*Diecesis Tribuniensis*).⁷⁴

Smrt 20-godišnjeg Balda, sina Đure Ivanovića Zvone, zabilježena je 1756. godine. Josip Ivanović (*vulgo Mostarlia*) umro je 1766. u šezdesetoj godini. Sedamdesetogodišnja Oliva, supruga Stjepana Ivanovića, umrla je 1768., a četrdesetogodišnji Đuro Ivanović 1803. godine.⁷⁵

34. IVIĆ

Godine 1736. zabilježba je o vjenčanju Vite Ivića iz Ravnoga u Popovu. U 73. godini umrla je 1776. Marija, supruga Ivana Ivića.⁷⁶

35. JARAK

Ivan Jarak, mornar, rođen u trebinjskoj biskupiji (*Diecesis Tribuniensis*) u upisu je vjenčanja kćeri Ane.⁷⁷ U maticama župe Trebimlje spominju se prvi put u istoimenome mjestu (Trebimlja) 1711. godine.⁷⁸

⁶⁹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 212; LMRT P 1755-1804, f. 106, 106', 289.

⁷⁰ DAD, LMM P 1705-1818, f. 211, 359.

⁷¹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 426.

⁷² DAD, LMRT P 1659-1741, f. 75, 76; LMM P 1705-1804, f. 80.

⁷³ DAD, LMM P 1705-1918, f. 57.

⁷⁴ DAD, LMMM P 1705-1818, f. 57, 82.

⁷⁵ DAD, LMRT P 1705-1804, f. 9, 5 5, 92, 48'.

⁷⁶ DAD, LMM P 1705-1818, f. 64; LMRT P 1755-1804, f. 144.

⁷⁷ DAD, LMM P 1705-1818, f. 433.

⁷⁸ DAD, Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, str. 173.

36. JERINIĆ

Mijo, sin Petra Jerinića iz Popova (*Michaelem Petri Jerinich di Popouo*), vjenčao se 1738. godine. Njegove kćeri udale su se – Magdalena 1758. za Ivana Perića iz trebinjske biskupije, a Marija 1773. za Andriju Kristića.⁷⁹

37. JOVANOVIĆ

U upisu vjenčanja 1732. godine spominje se Josip Jovanović iz Cicrine u Popovu.⁸⁰

38. JURIĆ

Godine 1781. u upisu vjenčanja ubilježena je Katarina Nikole Jurića.⁸¹ Rod je živio i na području Grada i na Pilama.⁸² Podrijetlom je iz Gabele.⁸³

39. K(A)RMENKO

Prezime je najčešće ispisivano u ovom obliku (Karmenko), ali i u obliku Karmeković. Ispravno bi čitanje bilo Krmek i Krmeković. Ponekad Pavlovići⁸⁴ iz Duži nose nadimak – *Karmenko*, odnosno *Krmek*, koje je s vremenom postalo i samostalno prezime.

40. KATIĆ

U upisu 1755. godine nailazi se na zabilježbu o vjenčanju Magdalene, kćeri Bože Katića, s Matom Dobrosravićem iz trebinjske biskupije.⁸⁵

41. KOJIĆ

Vjenčanje Petra Kojića iz trebinjske biskupije upisano je 1747., a Bože, sina Stjepana Kojića, 1764. godine. Dva upisa odnose se na Božinu djecu – Anu (1767.) i ponovno Anu (mlađu) 1770. godine. Božo je u upisu vjenčanja

⁷⁹ DAD, LNN P 1705-1818, f. 68, 117, 220.

⁸⁰ DAD, LMM P 1705-1818, f. 53.

⁸¹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 251.

⁸² DAD, *Maestrello*, str. 252.

⁸³ Vidi: Jurić u župi Grad.

⁸⁴ Vidi: Pavlović pod Grad i Krmek pod Pile.

⁸⁵ DAD, LMM P 1705-1818, f. 106. Vidi: Katić u župi Grad.

svoje udovice Marije (r. Vukasović) s Nikolom Dadićem.⁸⁶ U matici mrtvih zabilježena je 1798. smrt 75-godišnjeg Mate Kojića. Njegova kći Klara vjenčala se 1802. za Nikolu Previšića iz (H)rasna.⁸⁷

42. KOMAŠIN

Godine 1781. ubilježeno je vjenčanje Ane, kćeri Vite Komašina iz Popova (*Comascin de Popouo*).⁸⁸

43. KONJEVOD

Novorođeni sin Josipa Konjevoda - Đuro, umro je 1796., a Josipova žena 1797. u tridesetoj godini života. U upisima nema naznake podrijetla ove obitelji. Nema sumnje da su se doselili iz Hutova, gdje je i domicil ovog starog roda.⁸⁹

44. KORDIĆ

U ulozi svjedoka na vjenčanju 1790. godine spominje se Petar Kordić.⁹⁰ Na području Grada ovaj je rod bio vrlo brojan.⁹¹

45. KRALJ

Vjenčanje Ivane, kćeri Mate Kralja iz Popova, u upisu je 1814. godine.⁹² Spominju se i na području Grada.

46. KREŠIĆ

U dva upisa, 1761. i 1768., ubilježene su smrti istoimenih sinova (Baldo) Grge Krešića. U upisu 1773. kao svjedok na vjenčanju je klerik Marko Krešić. U upisima ne nalazimo oznaku njihova podrijetla. Rod je bio vrlo raširen po Hercegovini, te Primorju, Pelješcu i u Gradu.⁹³

⁸⁶ DAD, LMM P 1705-1818, f. 86, 135; LMRT P 1755-1804, f. 4, 4'; LMM P 1705-1818, f. 242.

⁸⁷ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 156; LMM P 1705-1818, f. 350. Vidi: Kojić u župi Grad.

⁸⁸ DAD, LMM P 1705-1818, f. 253.

⁸⁹ I. PULJIĆ – S. VUKOREP, "Naša prezimena: korijeni i razvoj", *Stanovništvo Hutova*, str. 314.

⁹⁰ DAD, LMM P 1705-1818, f. 282.

⁹¹ Vidi: Kordić u župi Grad.

⁹² DAD, LMM P 1705-1818, f. 417.

⁹³ DAD, LMRT 1755-1804, f. 9, 9'; LMM P 1705-1818, f. 219. Vidi: Krešić u župi Grad.

47. KRISTIĆ

Ovo prezime u maticama je vrlo učestalo. Prvi se spominje Ivan Kristić iz Trebimlje (*Ioannes Cristich de Trebigna Tribuniensis Diecesis*) 1764. godine u upisu vjenčanja s Magdalenom Stanković.⁹⁴

Najveći broj upisa odnosi se na Andriju Kristića i njegovu djecu: Antu 1767., Miju 1779., Katarinu 1783., Anu 1784. i Magdalenu 1796. Andrijino vjenčanje s Marijom Mije Jerinića ubilježeno je 1773. godine. Andrija je svjedok na vjenčanju 1773. Ivanu Vite Kristića i 1774. Ivanu Cvjet(k)oviću iz Golubinca u Popovu.⁹⁵

U tri upisa zabilježena je smrt djece Ivana Kristića: petogodišnje Magdalene 1776., novorođenog Petra 1784. i 17-godišnjeg Ante 1792. godine. Vjenčanje Marije, kćeri Ivana Kristića, s Josipom Draškovićem upisano je 1800. godine; svjedoci su im bili Nikola i Jelena Kristić.⁹⁶ Godine 1793. ubilježena je smrt trogodišnjeg Vincenta, sina Đure Kristića, a vjenčanje Đurine kćeri Marije za Melkiora Draškovića iz Dobrog Dola u Popovu 1802. godine.⁹⁷ Paula Stjepana (*villic de Plocce*) Kristića vjenčala se 1817. godine.⁹⁸

48. KRMEK

Godine 1741. vjenčao se Grgo, sin Krmeka (*Karmenka*) u Popovu. Riječ je o pripadniku iz roda Pavlović, s nadimkom Krmek, iz Duži kod Graca u Zažablju.⁹⁹ Prezime se javlja i u obliku Krmeković.

49. KUKICA

U jednom upisu spominje se Božo Kukica, odnosno njegova kći Marija, umrla 1726. godine. Petar, sin Josipa Kukice, umro je kao osmogodišnje dijete 1759., a Josipov se sin Đuro vjenčao 1791. godine. Ilija, sin Đure Kukice (*de Gravosio*), vjenčao se 1775. godine s Anom Dubravica iz Primorja.¹⁰⁰ Kukice se spominju u Popovu već u 17. stoljeću, a u Čvaljini u

⁹⁴ DAD, LMM P 1705-18187, f. 136.

⁹⁵ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 4, 146, 21', 96', 154'; LMM P 1705-1818, 220, 219, 224.

⁹⁶ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 144, 108', 98'; LMM P 1705-1818, 220, 219, 224.

⁹⁷ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 134; LMM P 1705-18018, f. 350.

⁹⁸ DAD, LMM P 1705-1819, f. 434'.

⁹⁹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 71. Vidi pod – *Karmenko*.

¹⁰⁰ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 78; LMRT 1755-1804, f. 104'; LMMM P 1705-1818, f. 231, 282.

Popovu, u maticama župe Trebimlje, 1708. godine.¹⁰¹ Identični su s rodom Tomašević iz Popova.¹⁰²

50. LATINČEVIĆ

Duro, sin Filipa Latinčevića iz Popova (*Latincevich de Popouo*), vjenčao se 1738. s Anom, kćeri Marina Kaluđera.¹⁰³

51. LAZAREVIĆ

Marko Lazarević iz Popova (*de Popouo*) oženio se 1711. Katarinom, udovicom Mate Matuška.¹⁰⁴ Iz drugih izvora znamo da je Marko rodom s Hotnja u Zažablju, pa je Popovo spomenuto u širem značenju.¹⁰⁵ Marko i drugi iz roda Lazarević spominju se i u župi Grad.

52. LONAC

Podrijetlom su iz Trnčine u Popovu. Godine 1767. ubilježeno je vjenčanje Ante Lonca (*Antonium filium Marci Lonaz de Trncevich Diecesis Tribuniensis et Mercanensis*). U matici mrtvih 1784. upisan je 36-godišnji Bartol Lonac.¹⁰⁶

53. LUČIĆ

Nika, kći Petra Lučića, kožuhara, vjenčala se 1753. za Ivana Miloševića iz Popova. Svjedok na vjenčanju bio im je Mate, sin Petra Lučića. Mate Lučić iz Ravnog (*Matheum Lucich de Rauno Tribuniensis Diecesis*) vjenčao se 1753. godine. Četiri upisa odnose se na smrt njegove djece: Marije 1756., Vincenta 1768., Jelene 1771., te samog Mate 1758. u trideset četvrtoj godini života.¹⁰⁷ Nikola Lučić, kožuhar, umro je u Dubrovniku 1758. godine.¹⁰⁸

¹⁰¹ B. HRABAK, *Podjela zemljišnih parcela...*, str. 39, 41; Đ, KRISTE, n. d., Tribunia, 3, str. 181, 182, 191.

¹⁰² Vidi: Kukica u župi Grad.

¹⁰³ DAD, LMM P 1705-1818, f. 68.

¹⁰⁴ DAD, LMM P 1705-1818, f. 25.

¹⁰⁵ Vidi: Lazarević u župi Grad.

¹⁰⁶ DAD, LMM P 1705-1818, f. 200; LMRT P 1755-1804, f. 11.

¹⁰⁷ DAD, LMMP 1705-1818, f. 100; LMRT P 1755-1804, f. 69', 132, 34, 70.

¹⁰⁸ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 23. Vidi: Lučić u župi Grad.

54. LUPI

Mate, sin Ivana Lupija i Ane Jarak iz trebinjske biskupije, oženio se 1807. Marijom Bože Draškovića.¹⁰⁹

55. MARČINKO

Petar Marčinko iz Popova oženio se 1807. godine Lucijom Augustinović.¹¹⁰ Petra Marčinka, kao i druge pojedince iz ovog roda, nalazimo i u upisima matica u župi Grad.

56. MARIĆ

Izgleda da su različitog podrijetla. Tako se u upisima za pojedine kaže da su iz Popova, trebinjske biskupije, Pobrđa u trebinjskoj biskupiji, te iz Vidonje u Neretvi. Najranije je u maticama upis 1745. vjenčanja Vite Marića s Marijom Tadije Ivanovića iz Popova. Grgo Marić iz trebinjske biskupije (*Tribuniensis Diecesis*) vjenčao se 1749. godine.

Marko Vite Marića iz Pobrđa (*Pobergie Tribuniensis Diecesis*) oženio se 1762. Marijom Petra Vlahovića (*de Suburbio domi solite habitationis*). Marija Marić iz Vidonje (*de Vidogne Neretanensis*) udala se 1805. za Ivana Katića. Iste godine (1805.) zabilježeno je i vjenčanje Tome Marića iz Popova s Anom Jakova Radića.¹¹¹

57. MARIJANOVIĆ

Vjenčanje Franje Marijanovića iz Bosne, trgovca, ubilježeno je 1731. godine.¹¹² Nazočni su i na prostoru Grada.

58. MARKIĆ

Godine 1771. zabilježeno je vjenčanje Marka Markića iz trebinjske biskupije (*Marcum Marcich Diecesis Tribuniensis*).¹¹³

¹⁰⁹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 433.

¹¹⁰ DAD, LMM P 1705-1818, f. 390.

¹¹¹ DAD, LMM P 1705-1819, f. 80, 90, 130, 373, 374'.

¹¹² DAD, LMM P 1705-1819, f. 52.

¹¹³ DAD, LMM P 1705-1818, f. 214.

59. MARKOVIĆ

Jelena, kći Ilije Markovića, udala se 1773. za Ivana Vite Kristića. Pedesetogodišnji Luka, sin Mije Markovića iz Popova, umro je 1785. Jelena Petra Markovića vjenčala se 1803. s Markom Tome Boškovića iz Popova. Nikola Marković je svjedok Petru Grge Rajičevića iz Popova 1814. Ovaj je rod u prošlosti prebivao u Ravnom, a 1745. nalazi se u Broćancu.¹¹⁴

60. MATIĆ

Josip, sin Marka Matića iz Ravnog (*de Rauno Tribuniensis Diecesis*), vjenčao se 1763. s Katom Nikole Bjeliša. Godine 1803. vjenčao se Josip Matićić iz Lastve (*Maticich de Lastva*) s Paulom Ilinić. U upisu 1770. ubilježeno je vjenčanje Marka Matovića i Mare Nikole Ilinića. Kao što se vidi iz primjera, Matići su pristizali iz više mjesta, a između ostaloga iz Ravnog u Popovu i Lastve u Zažablju. Prema popisu iz 1745. bilo ih je i u Broćancu na području Zažablja.¹¹⁵

61. MATIJAŠEVIĆ

Božo Matijašević iz Sarajeva (*Bosinatem de Saraievo*) spominje se 1715. i 1747. godine. U upisu smrti 1758. je Ana, 60-godišnja udovica Mate Matijaševića.¹¹⁶

62. MATUŠKOVIĆ

Katarina, udovica Mate Matuška iz Zažablja, u upisu je vjenčanja 1711. godine s Markom Lazarevićem iz Hotnja. Mijo Matuško vjenčao se 1746. godine. Mijo Ivana Matuško umro je 1765. u 40. godini života, njegova kći Marija 1775., a žena mu Marija 1756. kao pedesetogodišnjakinja.¹¹⁷

¹¹⁴ DAD, LMM P 1705-1919, f. 219; LMRT P 1755-1804, f. 62'; LMM P 1705-1818, f. 445, 420'. Vidi: Marković u župi Grad.

¹¹⁵ DAD, LMM P 1705-1818, f. 134, 359, 211. Vidi: Matić u župi Grad.

¹¹⁶ DAD, LMM P 1705-1818, f. 32, 83; LMRT P 1755-1804, f. 1.

¹¹⁷ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 1/II ; LMM P 1705-1818, f. 25, 82; LMRT 1755-1804, f. 81'; LMM P 1705-1818, f. 229; LMRT P 1755-1804, f. 69'. Vidi: Matuško u župi Grad.

63. MIHAJLOVIĆ

Ovo patronimičko prezime samo je u jednom upisu. Kapetan Grgo Mihajlović iz Popova u zabilježbi je iz 1802. godine.¹¹⁸

64. MILETIĆ

Osamdesetogodišnji Nikola Miletić, kožuhar iz Popova, umro je 1776. godine. Njegova kći Ana udala se 1783. za Ivana Braća, a kći Jelena 1791. za Jakova Stankovića. Andrija Miletić spominje se u svezi sa smrću svojih kćeri: Ane - starije i mlađe - 1797. i 1803. godine.¹¹⁹

65. MILIČIĆ

Svećenik Rafael Miličić, vikar trebinjske biskupije (*R. D. Abbas Raphael Milichich vicarius Tribuniensis hac Mercanensis*), kao 40-godišnjak umro je 1709. godine.¹²⁰

66. MILOŠEVIĆ

Vjenčanje Ivana Miloševića iz Popova zabilježeno je 1753. godine, a svjedok na vjenčanju bio je Pavo Milošević, također iz Popova. Svjedok Luki Đuriću na vjenčanju 1791. bio je R. D. Mate Milošević, svećenik iz Popova.¹²¹

67. NIKOLIĆ

Ovaj je rod podrijetlom iz Popova i naizmjenično se bilježi kao Nikolić ili Češljarić. Ima još nekih drugih okolnosti vezanih za naziv ovog roda: “dictus Cesgliarich”, “vulgo Sciglie” i “vel Allamagnia”.

Godine 1771. ubilježena je smrt 80-godišnje Marije, udovice Andrije Nikolića. Svjedokom na vjenčanju Ivanu Cvjetkoviću iz Golubinca u Popovu 1774. upisan je Petar Nikolić. Kao 90-godišnjak Petar je umro 1790., a njegova supruga Ana 1793. u 50. godini. Ovaj posljedni upis osobito je zanimljiv jer u njem stoji: “Anna uxor Petri Nicolich vulgo Scigle, vel

¹¹⁸ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 48'.

¹¹⁹ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 110, 113. Vidi: Miletić u župi Grad.

¹²⁰ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 12.

¹²¹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 100, 280.

Allamagnia”. Smrt četverogodišnje Katarine Mate Nikolića (*dictus Cesgliarich*) ubilježena je 1779. godine.¹²²

68. OBAD

U upisu smrti 1770. je dvogodišnji Petar, sin Nikole Obada, a 1803. zabilježba je o vjenčanju Paska Obada.¹²³

69. OBERAN

U upisima smrti 1774. i 1778. ubilježeni su Petar i Đuro, sinovi Nikole Oberana.¹²⁴ Obitelj Nikole Oberana(ovića) nalazi se i u maticama župe Grad.

70. OBRADOVIĆ

U upisu vjenčanja 1799. godine je Marija Obradović iz Popova.¹²⁵ U župi Grad spominju se već u prvoj polovici 18. stoljeća. Rod je vrlo star i jako raširen na prostoru južne Hercegovine.¹²⁶

71. PAPAC

U ulozi svjedoka na vjenčanju 1801. godine zabilježen je Nikola Papac iz Popova.¹²⁷ Nikolina obitelj 1799. stanuje u Gradu u predjelu Pustijerni.

72. PAVČEVIĆ

Godine 1700. zabilježeno je vjenčanje Nikole Pavčevića iz Popova i Katarine Josipa Stojanovića.¹²⁸

73. PAVLOVIĆ

U dobi od 48 godina umrla je Ana, kći kapetana Pave Pavlovića, 1799. godine. U upisima 1801. i 1805. godine u ulogama svjedoka su Frano i Baldo Pavlović.¹²⁹

¹²² DAD, LMM P 1705-1818, f. 224; LMRT P 1755-1804, f. 110, 98', 20.

¹²³ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 77; LMM P1705. 1818, f. 361. Vidi: Obad u župi Grad.

¹²⁴ DAD, LMRT P 155-1804, f. 47. Vidi: Oberan u župi Grad.

¹²⁵ DAD, LMM P 1705-1818, f. 341.

¹²⁶ S. Vukorep, "Staro neumsko pučanstvo" str. 188-9.

¹²⁷ DAD, LMM P 1705- 1818, f. 349. Vidi: Papac u župi Grad..

¹²⁸ DAD, LMM P 1705-1818, f. 303. Vidi: Pavčević u župi Pile.

¹²⁹ DAD, LMM P 1705- 1818, f. 349, 373.

74. PAŽIN

U upisu smrti 1763. godine ubilježen je petogodišnji Josip, sin Nikole Pažina iz Gabele (*Pagini de Gabela*).¹³⁰ Pojedinci iz ovog roda živjeli su i na prostoru Grada. Rod je vrlo raširen u Hercegovini od Popova do Neretve.

75. PERIĆ

Vica, kći Ivana Perića, udala se 1753. za Matu Lučića iz Ravnoga. Ivan Vite Perića (*Tribuniensis Doecesis*) oženio se 1758. Magdalenom Mije Jerinića. Ivan je svjedok na vjenčanju 1773. Ivanu Vite Kristića. Ante Perić svjedok je na vjenčanju 1792. Nikoli Previšiću iz Rasna.¹³¹

76. PEROVIĆ

Petar Perović se 1742. oženio Ivanom Pave Andrijaševića, a Luka Perović (*Diecesis Tribuniensis*) 1747. Katarinom Laketić.¹³²

77. POPOVIĆ

Godine 1806. ubilježeno je vjenčanje Andrije Popovića iz Neretve.¹³³

78. PREVIŠIĆ

U upisu vjenčanja 1802. godine spominje se Nikola Previšić iz Rasna u Hercegovini.¹³⁴ Nalazimo ga u Dubrovniku u popisu 1799./1800.¹³⁵

79. PRKAČIN

Kao supruga Marka, sina Tome Boškovića, spominje se 1803. Magdalena Prkačin. Za nju piše da je od “coniugum legitimorum de Popouo.”¹³⁶ Rod je podrijetlom iz Dužica u Popovu. Zabilježen je i u župi Grad.

¹³⁰ DAD, LMRT P 1755-1804, 55.

¹³¹ DAD, LMM P 1705-1818. f. 100, 117, 219, 284, 350.

¹³² DAD, LMM P 1705-1818, f. 72, 85.

¹³³ DAD, LMM P 1705-1818, f. 375'.

¹³⁴ DAD, LMM P 1705-1818, 350.

¹³⁵ DAD, *Maestrello*, str. 251.

¹³⁶ DAD, LMM P 1705-1808, f. 445.

80. PUTICA

Dvadesetogodišnji Tomas Ilije Putice upisan je u matice mrtvih 1768. godine. Mate, sin Mate Putice iz Prapratnice (*de Prapratniza Diecesis Tribuniensis et Mercanensis*), vjenčao se 1768. godine. Udaja Matine kćeri Ane zabilježena je 1793., a Matina smrt u pedesetoj godini 1794. Stogodišnja Ana, udovica Martina Putice, u upisu je smrti 1804. godine.¹³⁷

81. RADI

Godine 1705. ubilježeno je vjenčanje Nikole Radija, kožuhara iz Popova.¹³⁸ Rod se spominje i na području Grada već u 17. stoljeću.¹³⁹

82. RADIĆ

U životnoj dobi od četrdeset godina umro je Nikola, sin Ivana Radića. U dva upisa vjenčanja je Nikolina kći Nikol(in)a, i to 1791. prilikom udaje za Luku Đurića i 1797. godine, drugi put, za Pavu Stojanovića iz Popova.¹⁴⁰ Godine 1804. u knjizi mrtvih ubilježen je konvertit Marko Radić (*ex Schismate ad Chatolicum fidem convertus*), umro u dobi od tridesetak godina.¹⁴¹ Ana, kći Jakova Radića, udala se 1805. godine za Tomu Marića iz Popova.¹⁴²

83. RADULOVIĆ

Ana, kći Dragojla Radulovića iz Orah (u Žurovićima), umrla je 1720. godine u dobi od šezdeset godina. Bila je služavka (famula) kod Ivana Millija.¹⁴³ U maticama je izvjestan broj upisa iz roda Radulović koji, s obzirom na podrijetlo, nisu determinirani.¹⁴⁴

¹³⁷ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 124; LMM P 1705-1818, f. 207, 289; LMRT P 1755-1804, f. 153', 102.

¹³⁸ DAD, LMM P 1705-1818, f. 5.

¹³⁹ Vidi: Radi u župi Grad.

¹⁴⁰ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 82'; LMM P 1705-1818, f. 280, 303.

¹⁴¹ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 159'.

¹⁴² DAD, LMM P 1705-1818, f. 374'. Vidi: Radić u župi Grad.

¹⁴³ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 62; Test. Not. 72, f. 134'-135.

¹⁴⁴ Tri zapisa odnose se na smrt djece Petra Radulovića: Nikole i Ivana 1773. i Ivana (mlađeg) 1784. Đuro Radulović vjenčao se 1784. s Jelenom Nikole Kovačića. (LMM P 1705-1818, f. 363)

84. RAJIČEVIĆ

U dvadeset prvoj godini života umro je 1724. Marin, sin Grge Rajičevića.¹⁴⁵ Mijo Rajičević iz Popova oženio se 1747. Marijom Bože Matijaševića. Supruga Marija u dobi od 33 godine umrla je 1761., a šestogodišnji sin Božo 1762. godine.¹⁴⁶

Petar Grge Rajičevića (*Petrum filium Georgii Raicceovich de Chieu Do Diecesis Tribuniensis*) vjenčao se 1778. s Marijom Djedović. Petar Grge Rajičevića (vjerojatno isti) iz Popova vjenčao se (drugi put) 1814.; svjedokom mu je Mate Rajičević. Petar se spominje i 1817. godine.¹⁴⁷

85. SIVRIĆ

Mijo Sivrić, trgovac, umro je 1759. u dobi od 92 godine. Jednogodišnji Ante, sin Đure Sivrića, umro je 1784., a Đuro 1792. u 70. godini.¹⁴⁸ Pretežno su upisivani u maticama župe Grad, iako su stanovali na Pilama.

86. SLAVIĆ

Godine 1800. zabilježeno je vjenčanje Marka Slavića iz Mostara, preobraćenika na katoličku vjeru (*prius instructum, et a schismate reconciliatum*).¹⁴⁹ Prezime Slavić nalazimo na dubrovačkom području, neovisno o naznačenom primjeru.

87. SOKO(LOVIĆ)

Vjenčanje Grge Sokolovića iz trebinjske biskupije (*ex Diecesis Tribuniensis*) je 1742. Devedesetogodišnji Petar Soko iz Popova (*oriundus de Popouo natus schismaticus et reconciliatus in Diecesi Stagni*) umro je 1784. Tridesetogodišnja Katarina, kći Petra Sokolovića, iz Stona, umrla je 1773. godine.¹⁵⁰

¹⁴⁵ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 75'.

¹⁴⁶ DAD, LMM P 1705-1818, f. 83; LMRT P 1755-1804, f. 71', 81.

¹⁴⁷ DAD, LMM P 1705-1818, f. 240/I, 420', 439. Vidi: Rajičević u župi Grad.

¹⁴⁸ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 70', 3, 48.

¹⁴⁹ DAD, LMRT P 1706-1818, f. 343.

¹⁵⁰ DAD, LMM P 1705-1818, f. 73; LMRT P 1755-1804, f. 108', 18'. Vidi: Sokolović u župi Grad.

88. STANKOVIĆ

Ilija Stanković iz Popova oženio se 1749. Katarinom, udovicom Vite Dobroslavića. Božo Stanković, kožuhar, preminuo je 1753. u tridesetoj godini.¹⁵¹ Božo Stanković (mlađi) vjenčao se 1759. s Marijom Jakova Putnikovića. Božina udovica Marija udala se 1766. za Nikolu Pave Dobroslavića. Jakov Stanković, vjerojatno sin Bože i Marije r. Putniković, vjenčao se 1791. s Jelenom Nikole Miletića. Jakov je umro 1804. u četrdeset šestoj godini života.¹⁵² Grgo Stanković iz trebinjske biskupije oženio se 1762. Marijom, kćeri Nikole Čule.¹⁵³ Jednogodišnja Katarina, kći Nikole Stankovića, umrla je 1783., a sam Nikola 1785. u 40. godini života. Katarina, žena Nikolina, umrla je 1789. u sedamdesetoj godini.¹⁵⁴ Nikola Stanković u ulozi svjedoka na vjenčanju Nikoli Dolini spominje se 1788. Andrija, dvogodišnji sin Nikole Stankovića, umro je 1795. Nikola, sin Andrije Stankovića, svjedočio je na vjenčanju 1814. Boži Pribisaljicu i Ivani Kralj iz Popova. Dvogodišnji Vincent, sin Nikole Stankovića, umro je 1803. godine.¹⁵⁵

89. STOJANOVIĆ

Ana, udovica Josipa Stojanovića umrla je 1724. u pedeset šestoj godini. Josip Nikole Stojanovića iz trebinjske biskupije (*Trbuniensis Diecesis*) u upisu je vjenčanja 1743. s Anom Andrije Kovačevića. Magdalena, kći umrlog Josipa Stojanovića (*de Suburbio*), udala se 1764. za Ivana Kristića iz trebinjske biskupije. Nikola, sin Josipa Stojanovića, umro je 1765. u dvadeset devetoj godini. Jelena, kći umrlog Josipa Stojanovića, udala se 1774. za Ivana Cvjetkovića iz Golubinca u trebinskoj biskupiji. Katarina, također kćerka spomenutog Josipa (*de hac Suburbio*), vjenčala se 1797. za Nikolu Pavčevića iz Popova.¹⁵⁶ Godine 1797. ubilježena je udaja Ivane Stojanović iz Popova za Nikolu Nikole Radića.

¹⁵¹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 92; LMRT P 1755-1804, f. 80.

¹⁵² DAD, LMM P 1705-1804, f. 99, 198, 129; LMRT P 1755-1804, f. 21'.

¹⁵³ DAD, LMM P 1705-1818, f. 273.

¹⁵⁴ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 284.

¹⁵⁵ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 22; LMM P 1705-1818, 417; LMRT P 1755-1804, 132'.

¹⁵⁶ DAD, MM P 1705-1818, f. 92; LMRT P 1755-1804, f. 80; LMM P 1705.1818, f. 99, 198, 129; LMRT P 1755-1804, f. 21', 80, 22; LMM P 1705-1818, f. 273, 281.

U upisima smrti 1798. ubilježena je 13-godišnja Nikol(in)a, kćerka Ivana Stojanovića. Ana, kći Ivana Stojanovića, u upisu je vjenčanja 1801. godine. Sedmomjesečni sin Ivana Stojanovića umro je 1804. godine.¹⁵⁷ Bili su brojan rod u Trebimlji i Cicirini u Popovu, ali i dosta rasprostranjen na dubrovačkom području.

90. ŠANJE

Jelena, kći Andrije Šanje, udala se 1734. godine za Šimuna Bukvicu iz Popova.¹⁵⁸ Rod potječe iz Popova. Često se spominje u maticama župe Grad u Dubrovniku.

91. TOMAŠEVIĆ

U dobi od 68 godina umro je 1710. Đuro Tomašević (*dicto Sacaran*). Kao sedamdesetogodišnjak umro je 1800. Josip Tomašević. U ulozi svjedoka na vjenčanju ubilježen je 1817. Marko Tomašević.¹⁵⁹

92. TOMIČIĆ

Svjedok na vjenčanju Ivanu Đuriću iz Popova bio je 1728. Tomo Tomičić, kožuhar. Godine 1758. spominje se don Ante Tomičić iz Popova u povodu smrti njegove služavke Katarine. Devedesetogodišnji Tomas Tomičić, kožuhar, umro je 1780. godine. R. D. Tomo Tomičić, nadbiskup skopski, umro je 1793. u osamdeset drugoj godini života.¹⁶⁰

93. VASILJEVIĆ

Godine 1792. zabilježena je u maticama župe Pile smrt 76-godišnje Franciske, žene Petra Vasiljevića. Vjenčanje Mate Vasiljevića s Teodorom Mirković upisano je 1793. godine.¹⁶¹

¹⁵⁷ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 123', 101'; LMM P 1705-1818, f. 417; LMRT P 1755-1804, f. 132'.

¹⁵⁸ DAD, LMM P 1705-1818, f. 350. Vidi: Šanje u župi Grad.

¹⁵⁹ DAD, LMRT P 1659-1741, f. 12; LMRT P 1755-1804, f. 128; LMM P 1705-1818, f. 441. Vidi: Tomašević u župi Grad.

¹⁶⁰ DAD, LMM P 1705-1818, f. 48; LMRT P 1755-1804, f. 17, 124'. Vidi: Tomičić u župi Grad.

¹⁶¹ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 43; LMM P 1705-1818, f. 289. Vidi: Vasilj u župi Grad.

94. VIDOJEVIĆ

U upisu vjenčanja sina Ivana 1815. je Franciska (*Vranciska*) Vidojević, rodom iz Neretve.

95. VILIPOVIĆ

U upisu vjenčanja 1814. godine naznačen je Tomo, sin Stjepana Vilipovića (Filipović) iz Popova. Rod potječe iz Turkovića u Popovu polju, a bilo ih je i u Donjem Gracu u Zažablju. Spominju se i u Gradu.¹⁶²

96. VLAHINIĆ

Godine 1736. vjenčala se Katarina, kći Mije Vlahinića, s Vitom Ivićem iz Ravnog (*ambo de Rauno*). Svjedok na vjenčanju Ivanu, sinu Vite Kristića, 1773. godine bio je klerik Mate Vlahinić iz Ravnoga u Popovu.¹⁶³

97. VUKASOVIĆ

Nekoliko upisa odnosi se na Petra Vukasovića: 1755. zabilježena je smrt njegove osmogodišnje kćeri Ane, 1764. udaja kćeri Marije za Božu Kojića, 1778. vjenčanje kćeri Marije (kao udovice) s Nikolom Dadićem i 1790. upis smrti 90-godišnjeg Petra.¹⁶⁴ Tri su upisa zabilješke o smrti djece Mije Vukasovića: Marije i Ane 1777. i Marije (mlađe) 1779. Vjenčanje Marije (treće) Mije Vukasovića zabilježeno je 1810. godine.¹⁶⁵

Vjenčanje Josipa Vukasovića s Katarinom Jurić upisano je 1781. godine. Zabilješka o smrti 60-godišnje Magdalene, kćeri Nikole Vukasovića, nalazi se u upisu 1799. godine. Svjedok na vjenčanju 1809. i 1814. je Nikola Vukasović.¹⁶⁶

¹⁶² DAD, LMM P 1705-1818, f. 420. Vidi: Filipović u župi Grad.

¹⁶³ DAD, LMM P 1705-1818, f. 64, 219.

¹⁶⁴ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 1; LMM P 1705-1818, f. 135, 242; LMRT P 1755-1804, f. 109.

¹⁶⁵ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 145, 7, 146; LMM P 1705-1818, f. 407.

¹⁶⁶ DAD, LMM P 1705-1818, f. 251; LMRT P 1755-1804, f. 156'; LMM P 1705-1818, f. 402', 417. Vidi: Vukasović u župi Grad.

98. VUČIĆEVIĆ

U upisu 1779. godine je smrt Marije, kćeri Ivana Vučićevića, zlatara. Ivanova kći Božica (Natalia) spominje se kao supruga Filipa Filipovića iz Trnčine u Popovu.¹⁶⁷

99. VUKOVIĆ

Godine 1763. zabilježena je smrt 95-godišnjeg Nikole Vukovića, vojnika, dok je 1770. preminula Ana, kći Damjana Vukovića, i 1771. njegova žena Ana.¹⁶⁸

100. VUKŠIĆ

Svjedok na vjenčanju Đuri Dražiću iz Dobrog Dola u Popovu 1766. godine bio je Nikola Vukšić.¹⁶⁹ Ovaj oblik prezimena, ponekad, nalazimo u maticama župe Trebimlje za tamošnji rod Vukša.

101. VULEŠIĆ

Godine 1758. zabilježeno je vjenčanje Stjepana Vulešića iz Popova polja.¹⁷⁰ Drugih podataka o ovom rodu zasada nema.

102. VULETIĆ

Ivan, sin Frane Vuletića, oženio se 1793. godine Paulom, kćerkom Petra Ilinića iz Popova.¹⁷¹ Ovaj je rod prebivao u naselju Pećini na Trebimlji u Popovu, te u Gornjem Gracu kod Hutova.¹⁷²

103. ZVONE

Ovaj je rod podrijetlom iz Popova, a prebivao je u Trebimlji i Veljoj Međi.¹⁷³ U maticama župe Pile nekoliko je upisa u svezi s Đurom Ivanovićem Zvonom. Godine 1756. umro mu je 26-godišnji sin Baldo, dok je

¹⁶⁷ DAD, LMRT P 1755-1904, f. 145; LMM P 1705-1919, f. 428', 429.

¹⁶⁸ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 81, 4', 5. Vidi: Vuković u župi Grad.

¹⁶⁹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 197. Vidi: Vukšić u župi Grad.

¹⁷⁰ DAD, LMM P 1705-1818, f. 115.

¹⁷¹ DAD, LMM P 1705-1818, f. 189.

¹⁷² Vidi: Vuletić u župi Grad.

¹⁷³ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, str. 177.

90-godišnji Đuro umro 1772. godine. Đurina kćerka Katarina udala se 1766. godine za Petra Gleđa. Spominje ga i Mate *Campanelli* (Zvono) u svezi s kapetanom Ilarićem, za kojega je bila udana Marija, kćerka Matina.¹⁷⁴

U upisu smrti 1797. jednogodišnje Ane zabilježen je Kristo Zvone (*Campanelli*). Spominje ga i Mate *Campanelli* (Zvono) u oporuci kao nositelja “povjerbe” (*fedecomesso*).¹⁷⁵ Kristo se spominje u popisu iz 1799./1800., s obitelji od šestero članova.¹⁷⁶

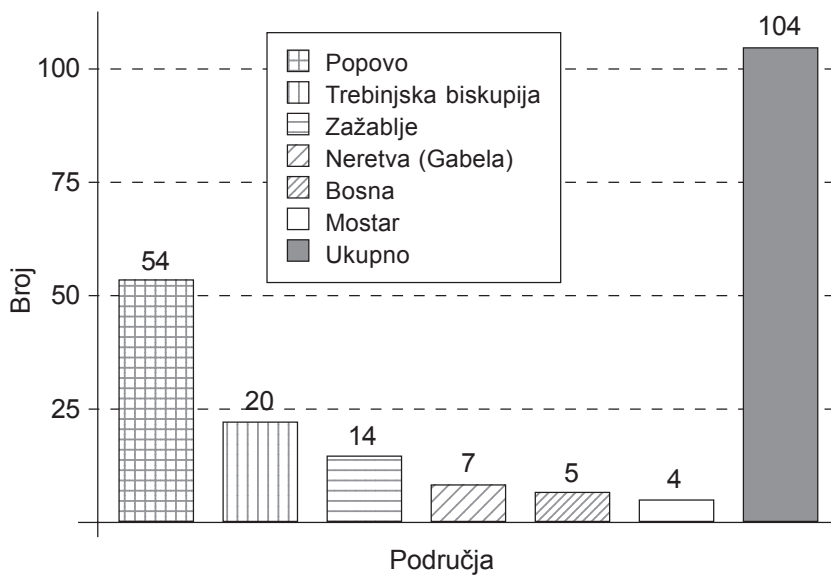
¹⁷⁴ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 9, 47; LMM P 1705-1818, f. 199; Test. Not. 89, 23. 11. 1798, f. 61.

¹⁷⁵ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 100; Test. Not. 89, 23. 11. 1798, f. 68.

¹⁷⁶ DAD, *Maestrello*, str. 219.

***Rodovi u predgrađu Pile
po područjima doseljenja***

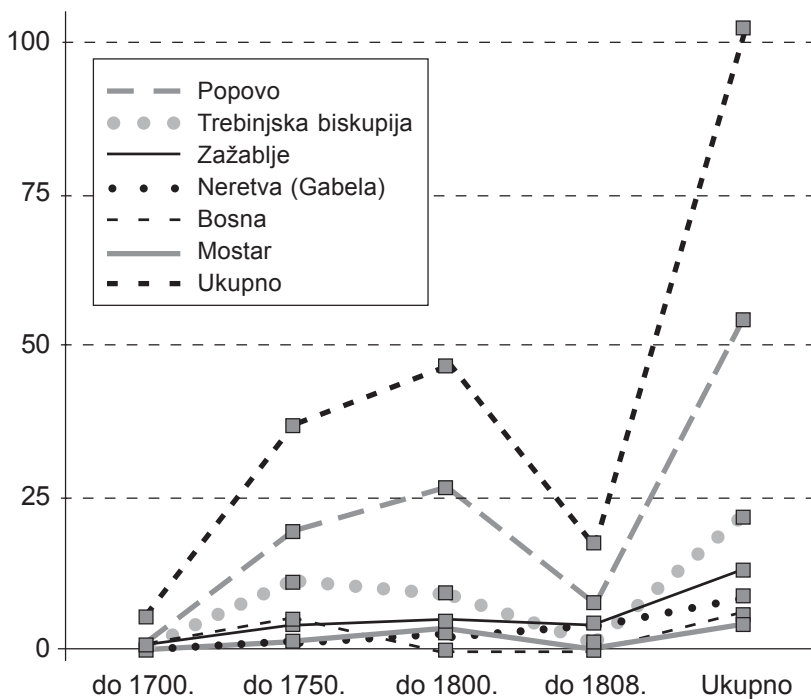
Područje	Broj	%
Popovo	54	51,92
Trebinjska biskupija	20	19,23
Zažablje	14	13,46
Neretva (Gabela)	7	6,73
Bosna	5	4,81
Mostar	4	3,85
Ukupno	104	100,00

Grafički prikaz doseljenih rodova na Pilama po područjima doseljenja

*Rodovi u predgrađu Pile
po vremenu doseljenja*

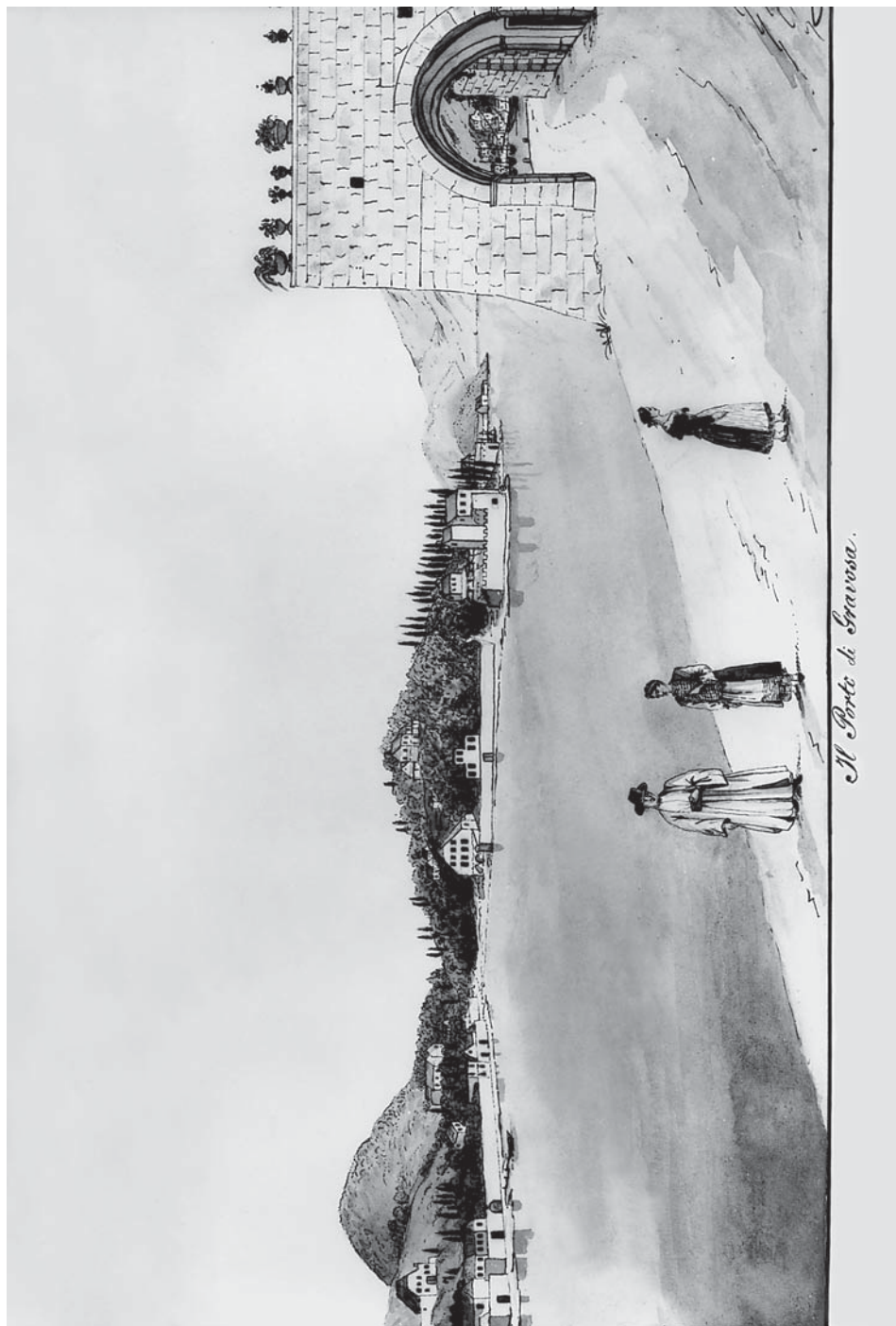
Razdoblje Područje	do 1700.	do 1750.	do 1800.	do 1808.	Ukupno
Popovo	2	18	27	7	54
Trebinjska biskupija	1	10	9	1	21
Zažablje	1	3	5	4	13
Neretva (Gabela)	0	1	2	4	7
Bosna	1	4	0	0	5
Mostar	0	1	3	0	4
Ukupno	5	37	46	16	104
%	4,84	35,55	44,23	15,38	

Grafički prikaz doseljenih rodova na Pilama po vremenu doseljenja

**8.3. HERCEGOVAČKI RODOVI
U PREDGRAĐU GRUŽ**

Sl. 37. Veduta Gruža (Zbirka – F. Karaczay)

Gruž je jedno od dubrovačkih predgrađa koje se spominje već u 13. stoljeću pod nazivom “Gravosium”. U kasnijim vremenima upotrebljavao se, pretežito, talijanizirani oblik “Gravosa”. Konačno je zaživio naziv “Gruž”.¹ U prošlosti je Gruž zapremao mnogo veći prostor u odnosu prema suvremenom značenju tog pojma. U njegovu sastavu bili su, pored Gruža (u užem smislu), još i Kono, Lapad, Montovjerna, Nuncijata, Škar i neki drugi prostori, danas izvan tog pojma. Krajem 13. stoljeća Gruž je bio napučen pa je već tada uz crkvu Sv. Mihajla postojala istoimena bratovština. De Diversis, pisac iz 15. stoljeća, piše o “veličanstvenim” palačama u Gružu. Tijekom 15. stoljeća porastao je i broj pučanstva na prostoru Gruža, o čemu svjedoči i osnivanje nove bratovštine 1436. godine.²

Značenje Gruža u doba Republike je u njegovu pristaništu i njegovim mogućnostima za brodogradnju. Upravo su brodogradnja, pomorski promet i trgovina morima imale iznimno značenje za gospodarstvo i prosperitet Republike kao države u cijelosti. Tu je i podignut tzv. “Škar” 1525. godine.³ Osim toga, tu su se koncem 15. i početkom 16. stoljeća vadile i manje količine soli.⁴

Na prostoru Gruža bio je i veći broj crkava, od kojih je najpoznatija Sv. Mihajlo. To je bila najstarija, matična crkva župe Gruž. Kada je osnovana župa Gruž (*Parochia Gravosa*), nije sasvim izvjesno. Zna se, pouzdano, da su se njezine matične knjige – vjenčanih, krštenih i umrlih, vodile još u 16. stoljeću. Najstarija sačuvana i sada poznata knjiga je matica krštenih od 1683. godine.⁵ Matice ove župe za 18. stoljeće relativno su dobro očuvane. Puno su lošije očuvane matice za prethodno, 17. stoljeće. Dvije su knjige

¹ O Gružu, kao dubrovačkom predgrađu, pisali su: V. ADAMOVIĆ, “Gruž, topografičko-povjesničke bilješke” (preštampano kao separat iz “Srđa”), Dubrovnik, 1903; I. SINDIK, n. d. O Gružu su pisali i stari dubrovački povjesničari: V. RESTI, *Chronica ragusina*, JAZU, 1888; LUCCARI, *Copioso...* Postoji o pojedinim pitanjima i literatura suvremenih autora.

² K. VOJNOVIĆ, *Bratovštine I*, str. 3-6.

³ I. SINDIK, n. d., str. 202.

⁴ Isto, str. 202.

⁵ I. FICOVIĆ, n. d., 25/1982, str. 21. i 25.

krštenih – *Liber biptizatorum*, 1683.-1774. i 1775.-1811., dvije knjige mrtvih – *Liber mortuorum*, 1694.-1778. i 1779.-1812. i jedna knjiga vjenčanih – *Liber matrimoniorum*, 1778.-1812. godine.

Iako manjkave, spomenute matične knjige župe Gruž od velikog su značenja za proučavanje demografskih kretanja na prostoru ovog dubrovačkog predgrađa. One sadrže i važne podatke o nazočnosti hercegovačkih doseljenika na tome prostoru. Sliku njihova prebivanja na području Gruža dopunjuju i druga povijesna vrela. To su službene knjige državnih organa Republike, spisi središnjih državnih ureda, te oni crkvene i druge provenijencije. Najučestalija oznaka podrijetla pridošlih Hercegovaca, spomenutih u maticama župe Gruž, jest Popovo polje, a potom trebinjsko-mrkanska biskupija (*Diecesis Tribuniensis et Mercanensis*). Kao konkretna mjesta podrijetla doseljenika s područja Hercegovine, pojedinačno se najčešće spominju: Gradac (u Zažablju), Glumina (kod Hutova), Orahov Dol, Ravno, Trebimlja i Velja Međa u Popovu, te Rasno (Hrasno) u Zažablju i Slavogostići u Žurovićima.

Uvidom u matice župe Gruž iz 17. i 18. stoljeća nailazi se na mnoštvo pojedinačnih upisa iz oko pedesetak hercegovačkih rodova. Njihov broj, pa i šire spoznaje o tim rodovima, moguće je dopuniti i obogatiti i drugim podacima iz arhivske građe Državnog arhiva u Dubrovniku. Značajnu pomoć pružaju i matice župa iz kojih potječu doseljinici u predgrađe Gruž.

8.3.1. Sumarni pregled rodova na području Gruža

Evo i zbirnog pregleda hercegovačkih rodova na području Gruža u razdoblju od velikog potresa do pada Republike, o kojima je veći ili manji broj podataka o njihovoj nazočnosti, prebivanju i djelovanju u različitim oblastima gospodarskog života. Riječ je o sljedećim rodovima: *Babić, Bašica, Bogić, Bogojević, Bošković, Curić, Cvjetković, Dobroslavić, Dubelj, Ivanović, Kojić, Koniković, Kostadin, Kristić, Lazarević, Lučić, Lupi, Matić, Matijašević, Milić, Milošević, Mišković, Mitrović, Oberan, Pavlović, Perić, Previšić, Puljić, Radić, Raguž, Rajičević (Rajić), Slavogostić, Soko, Šutalo, Žilić.*

Kada usporedimo ovaj sumarni popis hercegovačkih doseljeničkih rodova na prostoru Gruža s onim hercegovačkim rodovima unutar zidina Grada, uočava se da je njihov broj znatno manji. To je i razumljivo jer je Grad apsorbirao mnogo veći broj pridošlica. Vjerojatno bi ta brojka mogla biti i veća da su bolje i cjelovitije očuvane stare matice župe Gruž. Moguće je

pretpostaviti i to da se u upisima matičnih knjiga ne mogu, uvijek, raspoznati doseljenici iz Hercegovine ili nekog drugog područja jer nisu redovito upisivana mjesta podrijetla. Neka prezimena, s obzirom na prirodu svog nastanka, posebno patronimi i matronimi, nisu uvijek prepoznatljiva s obzirom na područnu pripadnost.

8.3.2. Pojedinačni prikaz rodova u predgrađu Gruž

Pojedinačni prikaz hercegovačkih rodova u Gružu temelji se, prije svega, na podatcima iz matica gruških. Gotovo istu vrijednost imaju i podatci koje se nalaze u drugim povijesnim vrelima dubrovačke i druge provenijencije. Kako bi se izbjegavalo nepotrebno ponavljanje, u bilješkama se upućivalo na opći prikaz nekog roda na prostoru Grada ili predgrađa Pile ako je obuhvaćen u okvirima tih prostornih cjelina.

1. BABIĆ

Ovaj je rod podrijetlom iz Popova. U maticama mrtvih spominje se tri puta 1773. godine Mate Babić iz Popova. Prvi put 9. siječnja u upisu smrti žene mu Marije (*Maria uxor Mattei Babich de Popouo*), 16. siječnja kćeri Franciske i 5. kolovoza kćeri Ane.⁶ Vjerojatno je riječ o pomoru u Matinoj obitelji, o kojoj, nakon toga, nema drugih vijesti. Napomenimo i to da se ovaj rod u 18. stoljeću nalazio u mjestima Trebimlji, Pećini i Čvaljini u Popovu polju, odakle se doselio i spomenuti Mate Babić s obitelji.⁷ Ovaj se rod nalazi i u druge dvije dubrovačke župe – Pile i Grad.

2. BAŠICA

U maticama je samo jedan upis u kojemu se spominje ovaj rod, i to 21. ožujka 1754. ubilježena je smrt 24-godišnje Katarine, kćeri Nikole Bašice (*Basiza*) iz Popova.⁸ Po popisu duša (*status animarum*) župe Gradac u Zažablju iz 1745. spominju se u Dubravici, ali u obliku Bašić.⁹ Tijekom 18. stoljeća Bašice se spominju u Zavalu u Popovu.¹⁰

⁶ DAD, Liber mortuorum parochie Gravossio (LMRT G) 1684-1778, f. 89, 33, 55'.

⁷ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, str. 177; Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 4, str. 73; M. FILIPOVIĆ - Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 164

⁸ DAD, LMRT G 1684-1778, f. 44'.

⁹ V. PALAVESTRA, n. d., str. 184.

¹⁰ M. FILIPOVIĆ i Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 151.

3. BOGIĆ

U upisu rođenja kćeri Ane, 8. listopada 1771., zabilježen je Mato, sin Mije Bogića iz Popova (*ex Matho Michaelis Bogich de Popouo*).¹¹

4. BOGOJEVIĆ

U upisu smrti, 25. travnja 1791., nailazi se na Matiju, suprugu Marka Bogojevića.¹² Predstavnici ovog roda su u 18. stoljeću i u maticama župe Grad u Dubrovniku. Podrijetlom su iz Moševića u župi Gradac u Zažablju.¹³

5. BOŠKOVIĆ

U upisu smrti 1761. je 66-godišnji Božo Bošković iz Orahova Dola u Popovu.¹⁴ Boškovići iz Popova spominju se još prije (17. st.) u dubrovačkom predgrađu Pile, ali i unutar zidina Grada. Osim u Orahovu Dolu ima ih u Cicrini, Veljoj Međi, Ravnom i Čvaljini.¹⁵

6. CURIĆ

Godina 1763. i 1764. zabilježena su rođenja Nikole i Vincenca, sinova Mije Vitina Curića iz Popova. U zabilježbi smrti 40-godišnjeg Mije 1785. godine izričito stoji da je iz Velje Međe u trebinjskoj biskupiji (*Michael filium Viti Zurich de Veglia Megia Tribuniensis Diecesis*).¹⁶

U tri upisa je Vincent (Vito) Curić, otac spomenutog Mije. Godine 1789. zabilježeno je njegovo drugo vjenčanje, s Marijom, kćeri Bože Grumovića.

Godine 1707. ubilježena je Vincentova smrt, dok se 1805. spominje njegova udovica Marija (*Mariam relictam Vincentii Zurich nata Grumouich*), prilikom njezina drugog vjenčanja, za Petra Miškovića iz Slivna u Zažablju.¹⁷ U 18. stoljeću Curići su u Veljoj Međi u Popovu 1710., u Gornjem i Donjem Gracu u Zažablju 1745. i Slivnu 1774. godine.¹⁸

¹¹ DAD, LB G 1683-1778, f. 150.

¹² DAD, LMRT G 1778-1812, f. 25.

¹³ M. SIVRIĆ, n. d., Hercegovina, 1, str. 130-131.

¹⁴ DAD, LMRT G 1684-1778, f. 97'.

¹⁵ Vidi: Bošković u župama Pile i Grad.

¹⁶ DAD, Liber matrimoniorum Gruž (dalje - LMM G) 1683.1778, f. 131 i 135; LMRT G 1684-1778, f. 85'.

¹⁷ DAD, LMM G 1779-1812, f. 13; LMM G 1778-1812, f. 20.

¹⁸ Vidi: Curić u župi Grad.

7. CVJETKOVIĆ

Godine 1768. zabilježena je smrt 23-godišnje kćeri Ane, a 1773. smrt Ane, supruge Mate Cvjetkovića, kožuhara iz Popova. U Pećini (Trebimlja) i Veljoj Međi u Popovu upisani su 1709. godine.¹⁹ Spomenuti Mate Cvjetković je nazočan i u župi Grad.²⁰

8. DOBROSLAVIĆ

Smrt Mije, sina Josipa Dobroslavića, ubilježena je 1771.²¹ Josip je u više upisa u župi Grad i u još nekim spisima iz kojih se doznaje da je iz Popova.²²

9. DUBELJ

U više upisa u maticama je Šimun Dubelj i njegova djeca – rođenje sina Blaža 1776. i smrt sina Mije, smrt dvogodišnjeg Blaža 1778., rođenje sina Petra 1780. i smrt samog Šimuna 1783. godine. Tu su i dva vjenčanja – kćeri Jelene 1793. za Tadiju Radića iz Glumine i Magdalene za Nikolu Miloševića iz Popova.²³ Svi upisi vjenčanja Šimunove djece su u svezi s osobama iz Popova polja. Spomenuti Šimun je u više upisa u maticama župe Grad.²⁴ Rod Dubelj podrijetlom je iz Kijev Dola u Popovu. U maticama župe Trebimlje pojavljuje se prvi put 1734. godine.²⁵

10. IVANOVIĆ

Rođenje Andrije, sina Josipa Ivanovića iz Popova (*Joseph Iuanouich de Popouo*), ubilježeno je 1759. godine.²⁶ Josip je u više upisa u maticama župe Grad. Iz tih upisa, također, doznaje se da je iz Popova i da je po zanimanju kožuhar.²⁷ U 18. stoljeću Ivanovići su zapisani prvi put u Trebimlji 1710. i Veljoj Međi 1713. godine.²⁸

¹⁹ DAD, LMRT G 1684-1778, f. 32 i 33.

²⁰ Vidi: Cvjetković u župi Grad.

²¹ DAD, LMRT G 1684-1778, f. 88'.

²² Vidi: Dobroslavić u župi Grad.

²³ DAD, LB G 1775-1811, f. 4; LMRT G 1684-1778, f. 90, 38; LB G 1775-1811, f. 16; LMRT G 1779-1812, f. 6'.

²⁴ Vidi: Dubelj u župi Grad.

²⁵ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, str. 174.

²⁶ DAD, LB G 1684-1778, f. 118.

²⁷ Vidi: Ivanović u župi Grad.

²⁸ Đ. KRISTE, n. d., Tribunia, 3, str. 172; M. FIILPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, n. d., str. 155.

11. KONIKOVIĆ (KONIČEVIĆ)

Godine 1762., 1765. i 1768. ubilježena su rođenja (Mate, Francika, Jakov-Luka) djece Ivana, sina Petra Koničevića iz Popova (*Conicievich de Popouo*, odnosno *Conicouich de Trebigna*), a 1760. smrt Ivanove kćerke Francike.²⁹

12. KOSTADIN

Nikola Kostadin (*Costadini*) vjenčao se 1798. godine.³⁰ Ovaj je rod podrijetlom iz Dubravice kod Hutova. Spominje se, često, u župi Grad u Dubrovniku.³¹

13. KRISTIĆ

U upisu vjenčanja 1801. godine je Stjepan Kristić. Nalazi se i u jednom upisu matica u župi Pile.³²

14. LAZAREVIĆ

Andrija Lazarević iz Popova zabilježen je u upisu vjenčanja 1809. godine.³³ Obitelj Lazarević iz Popova, kao i istoimena obitelj s Hotnja kod Graca, u upisima je župe Grad i župe Pile.

15. LUPI

Smrt Ilije (Elija) Lupi "Bosnensis" zabilježena je 1807. godine. Magdalena, kći Nikole Lupija, vjenčala se s Antom, sinom Marijana Nimičića iz Vrgorca 1804. godine.³⁴

16. MATIĆ

Vjenčanje Nikole Matića upisano je 1788., a svjedokom je na vjenčanju 1804. godine. Vito Matić iz Graca (*Vitum Matich de Gradaz Diecesis Tribuniensis*) vjenčao se s Katarinom Vranac 1809. godine.³⁵ Po popisu duša (*status animarum*) iz 1745. godine Matići su u Broćancu.³⁶

²⁹ DAD, LB G 1683-1774, f. 101, 135, 142'; LMRT G 1684-1778. f. 54'.

³⁰ DAD, LMM G 1778-1812, f. 14.

³¹ Vidi: Kostadin u župi Grad.

³² DAD, LMM G 1778-1812, f. 15'.

³³ DAD, LMM G 1778-1812, f. 21. Vidi: Lazarević u župama Grad i Pile.

³⁴ DAD, LMRT G 1778-1812, f. 22; LMM G 1779-1812, f. 22'.

³⁵ DAD, LMM G 1778-1812, f. 22', 26.

³⁶ V. PALAVESTRA, n. d., str. 99.

17. MATIJAŠEVIĆ

Petar Matijašević iz Slavogostića u Popovu (*Pietro Matiasceu de Slavogostici* i *Pietro Matiasceovich de Popouo*) spominje se u upisima krštenja svoje djece, rođene u braku s Franciskom Luke Beuta iz Škara u župi Gruž, i to: Mate 1746., Klare 1755., Marije 1758. i Petra 1760. godine.³⁷

S naznakom mjesta prebivanja (*ex Suburbio*) spominje se 1767. Božo (*Natale*) Matijašević u upisu sina Stjepana Andrije i 1769. u upisu svoje smrti.³⁸ Rođenje Jeronima, sina Luke Petrova Matijaševića, zabilježeno je 24. travnja, a smrt novorođenčeta dan nakon toga, 25. travnja 1779.³⁹

18. MILIĆ

Josip Milić "cementarius" iz Popova umro je 1768. u trideset trećoj godini života.⁴⁰

19. MILOŠEVIĆ

Nikola, sin Blaža Miloševića, vjenčao se 1809. godine s Magdalenom Dubelj.⁴¹ U maticama župe Trebimlje Miloševići se spominju u Trnčini, Češljarima, Orahovu Dolu i Kijev Dolu. Bilo ih je i u župi Pile i Grad.⁴²

20. MIŠKOVIĆ

Vjenčanje Petra Miškovića iz Slivna u Neretvi upisano je 1805. godine.⁴³ Miškovići vode podrijetlo iz Duži u Zažablju, gdje su u popisu 1745. godine.⁴⁴

21. MITROVIĆ

Smrt 36-godišnje Marije, žene Julija "de Mitri" iz Ravnoga, zabilježena je 1700. godine.⁴⁵ Smrt 83-godišnje Ane, supruge Mate Mitrovića iz Belinića u Popovu, zapisana je 1771., a smrt 80-godišnjeg Mate 1782. godine.⁴⁶

³⁷ DAD, LMM G 1683-1774, f. 88, 96, 104, 120'.

³⁸ DAD, LB G 1683-1774, f. 171; LMRT G 1684-1778, f. 45.

³⁹ DAD, LB G 1775-1811, f. 12; LMRT G 1776-1812, f. 2.

⁴⁰ DAD, LMRT G 1684-1778, f. 68'.

⁴¹ DAD, LMM G 1778-1812, f. 24.

⁴² Vidi: Milošević u župi Grad.

⁴³ DAD, LMM G 1778-1912, f. 20.

⁴⁴ Vidi: Mišković u župi Grad.

⁴⁵ DAD, LMRT G 1684-1778, f. 104.

⁴⁶ DAD, LMRT G 1778-1812, f. 33', 5.

Stogodišnja Stanislava, supruga Petra Mitrovića iz Popova, umrla je 1775., a Petar Marka Mitrovića 1811. godine.⁴⁷ Rođenje Marije Stjepana Mitrovića zabilježeno je 1782., a njezina smrt 1783. godine.⁴⁸ Godine 1800. ubilježena je smrt 80-godišnjeg Dimitrija Mitrovića, a 1803. smrt njegove 70-godišnje žene Lukrecije.⁴⁹ Na području Popova Mitrovići su prebivali u Ravnom, Cicrini i Veljoj Međi.⁵⁰

22. OBERAN

Josip Oberan(ović) vjenčao se 1781. godine s Jelenom Blaža Obuljena. U nekoliko upisa rođenje je njihove djece: Marije 1785., Nikole 1794. i Blaža 1799., te smrt Jelene 1799., Nikole 1800. i Marka 1801. godine.⁵¹ Ovaj je rod starinom iz Velje Međe u Popovu, a Oberana je bilo i u Kiševu u Zažablju, te kao doseljenika i unutar Grada.⁵²

23. PAVLOVIĆ

Godine 1745. ubilježena je smrt Cvijete (Flora), supruge Stjepana Pavlovića iz Popova, postolara u Dubrovniku; umrla je u pedesetoj godini. Nikola Pavlović iz Popova, također postolar u Dubrovniku, spominje se u upisima smrti svoje djece 1802. i 1803., te u upisu svoje smrti 1806., u sedamdesetoj godini.⁵³ Predstavnici ovog roda posebno su brojni u upisima matica u župi Grad, a nalaze se i u upisima župe Pile. Na području Popova prebivali su u Ravnom i Strmici, te na Drijenu i Hotnju u župi Gradac.⁵⁴

⁴⁷ DAD, LMRT G 1684-1811, f. 128; LMRT G 1778-1812, 25'.

⁴⁸ DAD, LB G 1775-1811, f. 20; LMRT G 178-1812, 6.

⁴⁹ DAD, LMRT G 1778-1812, f. 15'.

⁵⁰ Vidi: Mitrović u župi Grad.

⁵¹ DAD, LMMG 1778-1812, f. 3; LB G 1775-1812, f. 22, 33, 42; LMRT G 1778-1812, f. 13', 14', 15'.

⁵² Vidi: Oberan u župi Grad.

⁵³ DAD, LMRT G 1684-1778, f. 67; LMRT G 1779-1812, f. 16', 20'.

⁵⁴ Vidi: Pavlović u župi Grad.

24. PERIĆ

Rođenje Nikole, sina Vite Perića iz Dubravice u Zažablju, ubilježeno je 1766. godine.⁵⁵ Nekoliko upisa odnosi se na Ivana Perića i članove njegove obitelji: rođenje sina Petra 1778. i njegova smrt 1782., te smrt kćeri Marije 1784. i supruge mu Ane 1785.⁵⁶ Rod je u prošlosti prebivao u Orahovu Dolu u Popovu i Dubravici u Zažablju.⁵⁷

25. PREVIŠIĆ

Nekoliko je upisa Bože, sina Nikole Previšića (*Previscich*) iz Popova, i njegove djece. Godine 1782. ubilježeno je krštenje sina mu Nikole. U dva upisa zabilježena je smrt Božine djece: Jelene 1757., te Petra i Ivana 1771., a vjenčanje sina Bože (*Natale*) 1799. godine.⁵⁸ Ovaj rod podrijetlom je iz Hrasna kod Hutova. Kao doseljenici živjeli su i unutar zidina Grada.⁵⁹

26. PULJIĆ

Godine 1803. upisano je vjenčanje Grge Puljića iz (H)Rasna (*Gregorium Puglich Rasnensem*).⁶⁰ Istoimeni rod (Puljić) prebivao je i u Kijev Dolu u Popovu. Bilo ih je, također, i u Gradu.⁶¹

27. RADIĆ

Godine 1799. upis je vjenčanja Tadije Radića iz Glumine (*Thadeum Radich de Glumina Diecesis Tribuniensis et Helena filiam Simeonis Dubegl*). Rođenje Petromile, kćeri Luke Radića, zabilježeno je 1803. godine.⁶² Rod Radić prebivao je i u nekim selima Popova polja – Veljoj Međi, Dobrom Dolu i Planjaku. Živjeli su i unutar Grada.⁶³

⁵⁵ DAD, LB G 1775-1811, f. 65.

⁵⁶ DAD, LB G 1775-1811, f. 10; LMRT G 1778-1812, f. 6, 7, 7'.

⁵⁷ Vidi: Perić u župi Grad.

⁵⁸ DAD, LB G 1683-1774, f. 130; LMRT G 1684-1778, f. 49'; LMM G 1779-1812, f. 15.

⁵⁹ Vidi: Previšić u župi Grad.

⁶⁰ DAD, LMM G 1778-1812, f. 17'.

⁶¹ Vidi: Puljić u župi Grad.

⁶² DAD, LMM G 1778-1812, f. 11'; LB G 1775-1811, f. 55.

⁶³ Vidi: Radić u župi Grad.

28. RAGUŽ

Luka Raguž iz Popova spominje se u upisu smrti 1797. u tridesetoj godini života, i u upisu vjenčanja njegove udovice Marije s Petrom Carevićem. Vito Raguž, u službi obitelji Menzze, zabilježen je 1802. godine.⁶⁴ Raguži su živjeli i u mjestu Strmici u Popovu, te u raznim drugim mjestima u Hercegovini i šire. Napokon, Raguži su prebivali i na području Grada.⁶⁵

29. RAJIČEVIĆ (RAJIČ)

Kum djetetu Petra Slavogostića iz Popova je 1753. godine Šimun, sin Đure Rajičevića, također iz Popova. U dobi od 33 godine zabilježena je smrt 1754. svećenika Ante Rajičevića.⁶⁶ Kao Rajiči (Rajičevići) spominju se u Kijev Dolu i Strmici u Popovu, te Hutovu i Prapratnici. Nastanjivali su se u predgrađu Pile, ali i samom Gradu.⁶⁷

30. SLAVOGOSTIĆ

Svi upisi ovog roda odnose se na Petra, sina Mate Slavogostića iz Popova. Zapravo je riječ o Matijaševićima iz mjesta Slavogostići u misiji Žurovići, iznad Rijeke dubrovačke (Omble). Nadimak (Slavogostić) nastao je po mjestu podrijetla, dok je Matijašević patronimik po osobnom imenu Mate, najvjerojatnije po imenu Petrova oca. Najviše je upisa o rođenju djece Petra, sina Mate Slavogostića: Marije 1762., Marije (mlađe) 1764. i Ivana 1770. Smrt Petra, sina Petra Matina Slavogostića, zabilježena je 1763. godine.⁶⁸

31. SOKO(LOVIĆ)

Rođenje Luke, sina Nikole Sokola iz Popova, zabilježeno je 1736. godine. Drugi sin Nikole Sokola, po imenu Mijo, ubilježen je 1740. Smrt Nikolina sina Luke upisana je 1760., a Nikoline kćeri Marije 1763. godine.⁶⁹ Rod Soko (Sokolović) živio je u Veljoj Međi u Popovu i u okolici Hutova. Spominju se u predgrađu Pile i često unutar Grada.⁷⁰

⁶⁴ DAD, LMRT G 1778-1812, f. 13; LMM G 1778-1812, f. 15; LMRT G 1778-1912, f. 165.

⁶⁵ Vidi: Raguž u župi Grad.

⁶⁶ DAD, LB G 1683-1774, f. 108; LMRT G 1684-1778, f. 29'.

⁶⁷ Vidi: Rajič (Rajičević) u župi Grad.

⁶⁸ DAD, LB G 1683-1774, f. 99, 108, 127, 134'; LMRT G 1684-1778, f. 118.

⁶⁹ DAD, LB G 1683-1774, f. 79; LMRT G 1684-1778, f. 85.

⁷⁰ Vidi: Soko (Sokolović) u župi Grad.

32. ŠUTALO

Dva upisa u maticama odnose se na rođenje djece Stjepana, sina Nikole Šutala: Ivana 1771. i Matu 1774. godine.⁷¹ U maticama su i župe Grad u Dubrovniku. Podrijetlom su iz Hrasna.⁷²

33. ŽILIĆ

Smrt 27-godišnjeg Mate Žilića iz Popova (*Matheus Scilich de Popouo*) zabilježena je 1772. godine.⁷³ Žilići su podrijetlom iz Turkovića u Popovu. Živjeli su i unutar Grada.⁷⁴

O rodovima *Bajo*, *Bašić*, *Botica*, *Brač(ević)*, *Dražk(ov)ić*, *Krešić*, *Lučić*, *Škurla*, *Tomašević*, *Vukasović*, *Vuković* i *Vuličević*, koji su spomenuti u uvodu kao stanovnici u predgrađu Gruž, malo je podataka. Zbog toga i zbog činjenice da je o njima bilo riječi u poglavljima koja se odnose na prikaze hercegovačkih rodova na prostoru Grada i predgrađu Pile, neće se na njih posebno osvrnati.

⁷¹ DAD, LB G 1683-1774, f. 150, 155'.

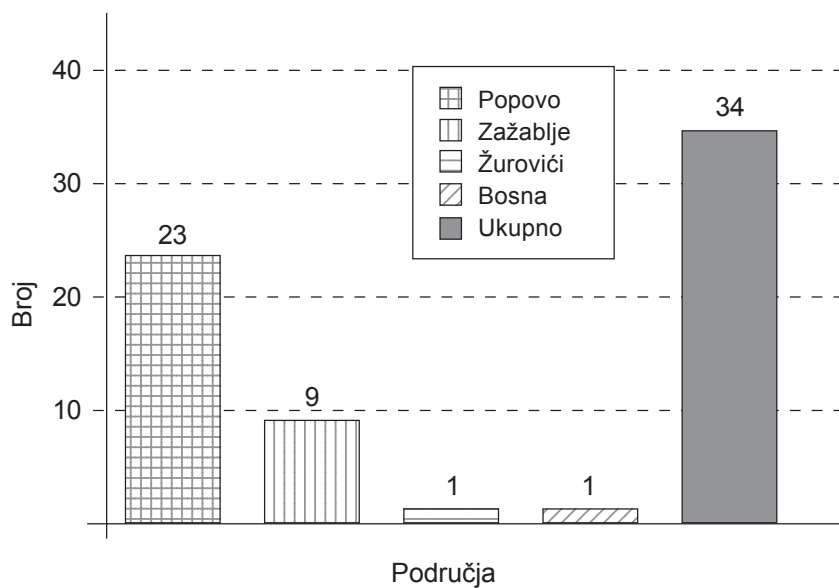
⁷² Vidi: Šutalo u župi Grad.

⁷³ DAD, LMRT G 1684-1778, f. 89.

⁷⁴ Vidi: Žilić u župi Grad.

***Grafički prikaz doseljenih rodova u predgrađu Gruž
po područjima podrijetla***

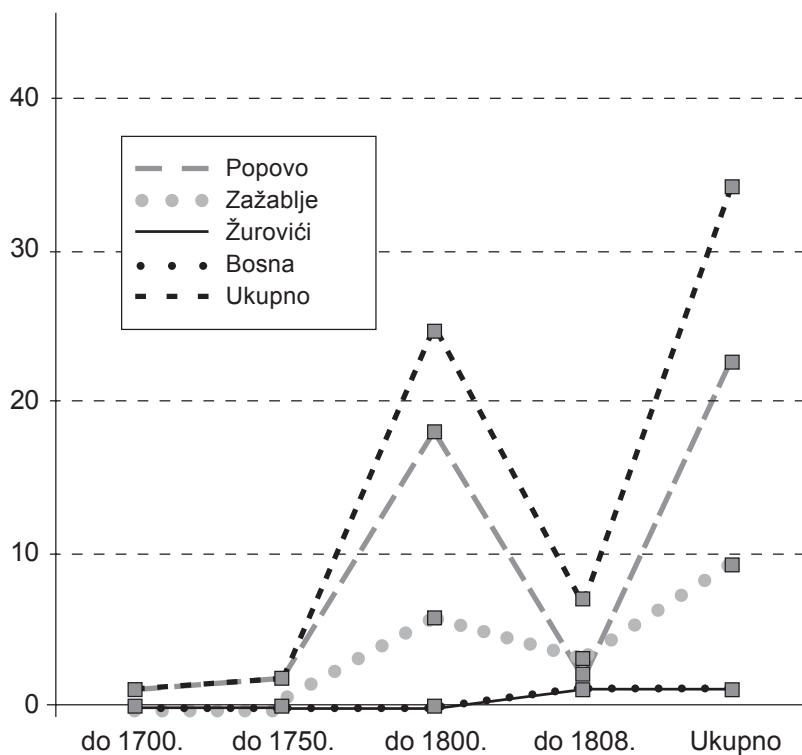
Područje	Broj	%
Popovo	23	67,65
Zažablje	9	26,47
Žurovići	1	2,94
Bosna	1	2,94
Ukupno	34	100,00

Grafički prikaz doseljenih rodova u Gružu po područjima podrijetla

***Doseljeni rodovi u predgrađu Gruž
po vremenu doseljenja***

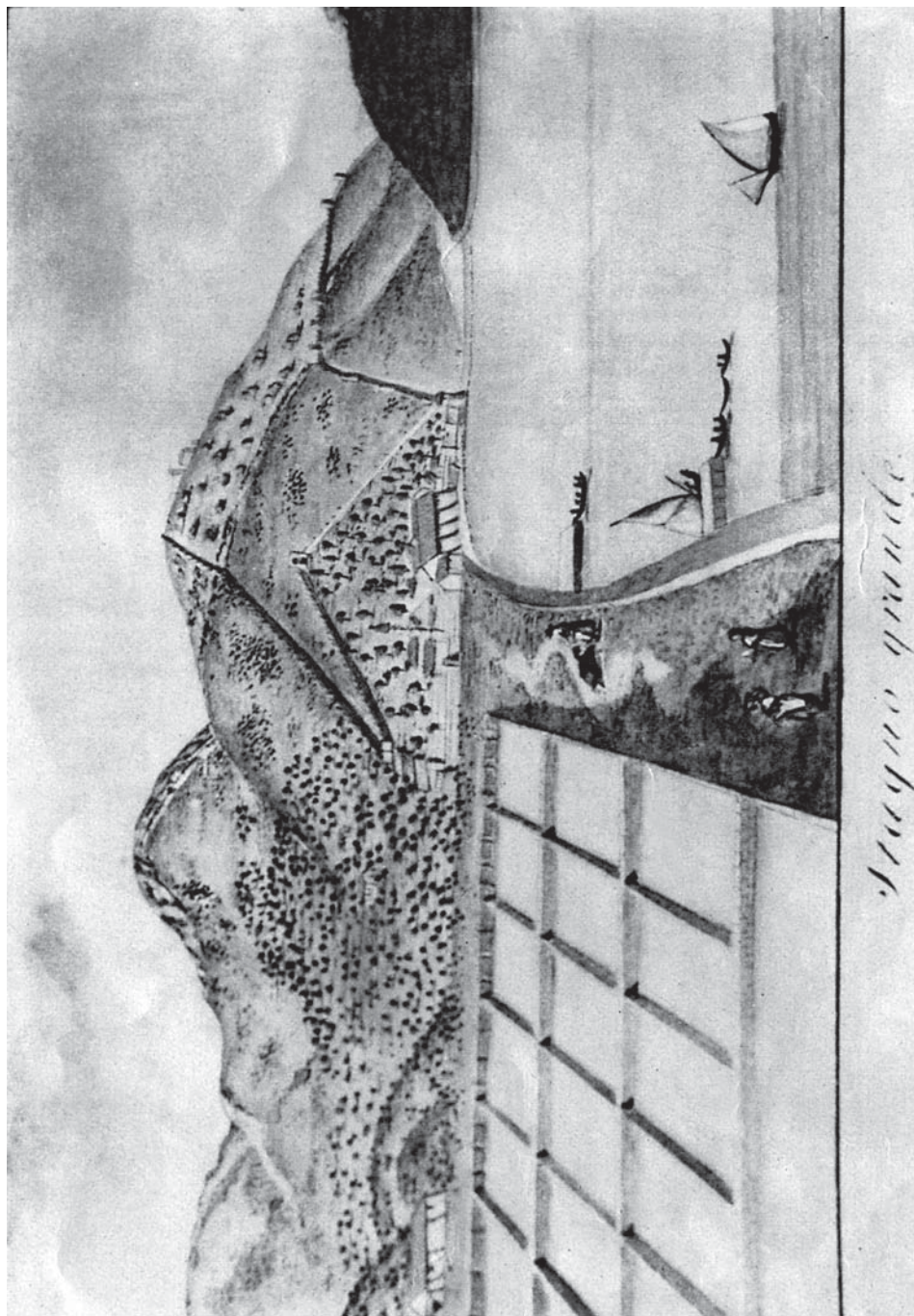
Razdoblje Područje	do 1700.	do 1750.	do 1800.	do 1808.	Ukupno	%
Popovo	1	2	18	2	23	67,65
Zažablje	0	0	6	3	9	26,47
Žurovići	0	0	0	1	1	2,94
Bosna	0	0	0	1	1	2,94
Ukupno	1	2	24	7	34	100,00
%	2,94	5,88	70,59	20,59	100,00	

Grafički prikaz doseljenih rodova u Gružu po vremenu doseljenja

***8.4. HERCEGOVAČKI DOSELJENICI NA
IZVANGRADESKIM PROSTORIMA***

Sl. 38. *Pogled na stonska solila*

Doseljavanja iz Hercegovine odvijala su se i na izvangradska područja Republike. Opći je utisak da izvangradski prostor nije bio podložan jačim imigracijama, čemu je uzrok u činjenici što za intenzivnije naseljavanje nije bilo uvjeta. Zemlje je bilo malo i bila je u rukama dubrovačke vlastele, koja ju je isparcelisala i davala u zakup tamošnjim seljacima (*contadinima*). Tek se izumiranjem pojedinih obitelji – obrađivača zemlje ili muških potomaka pružala mogućnost pridošlim migrantima. Naseljavanju migranata neka su područja bila više, a druga manje podložna. Na ovome mjestu će se, u glavnim potezima, prikazati migracije s prostra Hercegovine po teritorijalnim cjelinama, i to:

- prostor sjeverozapadno od Grada, od Rijeke dubrovačke do Imotice,
- Ston i poluotok Pelješac,
- Elafitsko otočje, Mljet i Lastovo,
- prostor jugoistočno od Grada – Župa dubrovačka i Konavle.

8.4.1. Hercegovački doseljenici od Imotice do Rijeke dubrovačke

Teritorij Dubrovačke Republike koji obično nazivamo Slansko primorje jedan je od zemljopisno i konfiguracijski najpovoljnijih za prijelaz migranata iz Hercegovine. Posebno što je u njegovu zaleđu bilo gotovo kompaktno katoličko pučanstvo. Slansko je primorje bilo više u ulozi tranzitnog područja migranata na putu u Dubrovnik, a manje za njihovo trajno naseljavanje. Unatoč svemu i na spomenutom području u raznim vremenima nailazi se i na pridošlice iz Hercegovine. Na tu su činjenicu upozorili već neki istraživači stanovništva Slanskog primorja.¹ Pojedine obitelji i pojedinci stalno su ili na duži rok nastanjeni u selima Slanskog primorja; ponajviše u Slanom, središtu tog područja, pa u Brsečinama, Dolima, Grgurićima, Majkovima, te udaljenijim selima na sjeverozapadu – Čepikućama, Imotici, Liscu, Trnovici i drugima.

¹ I. SINDIK, n. d.; A. GOLUŠIĆ, *Rodovi Slanskog primorja*, Dubrovnik, 1991.

1. ANDRIJAŠEVIĆ

Ovaj stari rod potječe iz Rupnog Dola kod Ravnog u Popovu.² U susjedno primorsko selo Čepikuće preseljavaju se u 17. stoljeću. Tu se orodavaju s obitelji Mrše pa tako nastaje dvojno prezime Andrijašević-Mrše. U selu Podimoć spominje se 19. rujna 1663. Petar Andrijašević “Murlak”. Prvi upis u maticama župe Lisac od 11. rujna 1692. jest krštenje Nikole, sina Petra Nikole Andrijaševića.³ Još prije, 16. srpnja 1642., u istim je maticama upisano krštenje Petra, sina Ivana Mrše i žene mu Katice.⁴ Po svemu sudeći, orodile su se spomenute obitelji Andrijašević i Mrše, koje poslije nose dvostruko prezime. Spomenuti Ivan Mrše je i utemeljitelj “povjerbe” (*fedecomesso*) i njegovi nasljednici upravo i nose to dvojno prezime Andrijašević-Mrše.⁵ Putem etapne seobe Andrijaševići dolaze u Grguriće kod Slanog, gdje se prvi spominje Božo (*Natale*) *Andreasci* kao “habitante a Grgurici”. U ovom mjestu žive i tijekom 18. stoljeća.⁶ U tom razdoblju postaju vitalan i ugledan rod u Slanom i okolici. Rodbinski su se povezali s više uglednih obitelji pomoraca pa su tako, preko naslijeđa, došli i do bogatstva. Iz Grgurića jedan od Andrijaševića, po imenu Petar, sin Miha, preselio se na otok Šipan 1787. godine. Andrijaševići su u isto vrijeme živjeli u Gradu baveći se trgovinom, obrtom i drugim poslovima.⁷

2. BABIĆ

U maticama krštenih župe Lisac u dva upisa spominje se Tomo Babić i njegova supruga Marija kao stanovnici iz Pećine (*incolis Pechinna Parochia Popouo*); prvi put 24. ožujka 1658. u upisu krštenja sina Marka i 16. studenog 1663. u upisu krštenja sina Ivana.⁸ Je li riječ o doseljenicima iz Pećine na Trebimlji, ništa se ne kaže. Kako se krštenja djece obavljaju u razmaku od pet godina u istoj, ali ne matičnoj župi (Popovo), za pretpostaviti je da je riječ o migrantima. U prvom podatku kao kum spominje se Pribiš s Trebimlje, a u drugome je kuma Klara Stjepanova iz Pećine.

² Vidi: Andrijašević u župi Grad.

³ Župni ured u Liscu (ŽUL), Liber bapisatorum parovhie Lisac (dalje – LB Lisac).

⁴ ŽUL, LB Lisac, list 1 k.

⁵ O ovoj “povjerbi” vidi: poglavlje o “povjerbama” hercegovačkih doseljenika.

⁶ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 104.

⁷ Detaljnije o Andrijaševićima vidi pod Grad i A. Golušić, n. d., str. 104.

⁸ ŽUL, LB Lisac, f. 43'- 50'.

3. BAN

Nikola Ban iz Velje Međe u Popovu došao je u kuću Nikole Pavline iz Trnove. Vjenčao se 1777. s njegovom kćeri Jelenom.⁹ Rod se spominje u Visočanima u Primorju i na otoku Šipanu.

4. BAZDAN

Prema predanju doselili su se u Topolo iz Popova u Hercegovini, krajem 17. stoljeća.¹⁰

5. BEĆIR

Rod se spominje u Trnčini u Popovu 1695. godine. Vjerojatno su se odatle doselili u Majkove, gdje su prvi put zabilježeni 1647., a posljednji put 1720. godine.¹¹

6. BJELE (KOVAČ)

Doselio se iz Hercegovine nešto prije godine 1700. Prvi se put iz ovog roda spominje Ivan Kovač.¹²

7. BOGANČEV

U matici župe Lisac ubilježeno je krštenje Ivana, sina Petra Bogančeva i žene mu Ljiljane, 17. rujna 1641., rodom iz Previša (*di Spervis*). Kao kuma navedena je Ljiljana Vučina iz Glumine kod Hutova, a kum Nikola Pasarević iz Čepikuća.¹³

8. BOROJEVIĆ

Rod je podrijetlom iz Orahova Dola u Popovu. Odatle je došao i Ivan Borojević, koji je u izjavi Nikole Bajta s Mljeta pri kupnji konja za 7 dukata, koje mu je ovaj dao 15. kolovoza 1759.¹⁴ Isti se rod spominje 25. svibnja 1779. u Podgori.¹⁵

⁹ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 159.

¹⁰ I. SINDIK, n. d., str. 116.

¹¹ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 185.

¹² Isto, n. d., str. 21.

¹³ ŽUL, LB Lisac, f. 10'

¹⁴ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 198.

¹⁵ Isto, n. d., str. 179.

9. BOŠKOVIĆ

U maticama župe Lisac zabilježeno je 27. travnja 1653. krštenje Marka, sina Ivana Boškovića i žene mu Angelike, rodom iz Trebimlje. Je li taj čin obavljen u župi Lisac sasvim slučajno ili se ova obitelj preselila iz Trebimlje, teško se može odgovoriti. Zanimljivo je napomenuti da je “compater” djetetu bio Mileta Miljić (*Miglich*) iz Trebimlje, a “comatrina” Margarita Petra Mihoča.¹⁶ U istim maticama u ulozi je kume Katarina, žena Boška Boškovića, za koju stoji da je iz Dola.¹⁷ Godine 1755. pojavljuje se u Grgurićima kod Slanoga Grgur Bošković iz Belinića u Popovu. Ukrcao se tada na brod, kao mornar, i bavio se tim poslom između 1744. i 1760. godine.¹⁸ Nikola Bošković iz Dubljana spominje se 1740. godine, kao povjerilac, u Slanom.¹⁹

10. BOTICA

Spominju se prvi put u Trnavi 1703., a još prije - 1694. u Mravinjcu. Bilo ih je u Kijev Dolu i drugim mjestima u Popovu. Petar Markov Botica “Murlaco catholico” tužio je 12. siječnja 1761. Petra Čulu iz Slanog.²⁰

11. BRAĆ

Rod se doselio u Kručicu oko 1700. iz Čvaljine u Popovu.²¹ Bilo ih je i u drugim selima u Popovu.

12. ČEŠLJARIĆ

Ovaj se rod spominje u Orahovu Dolu 1719. i 1728. godine. Mada, žena Mate Češljarića, u dobi od 60 godina, hraniteljica je Ane, udovice Nikole Culjarića u Grgurićima 1798. Ubilježena je 1805., a umrla je 1812. godine.²² Bilo ih je u Češljarima kod Zavale, a nose i dvojno prezime, Nikolić-Češljarić.

¹⁶ ŽUL, LB Lisac, f. 19'.

¹⁷ ŽUL, LB Lisac, f. 27'.

¹⁸ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 108; J. LUETIĆ, “Primorci”, str. 33, str. 90; DAD, Lam. Slano, No 96, f. 106, l. 6. 1755.

¹⁹ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 164.

²⁰ A. GOLUŠIĆ, *Rodovi Slanskog primorja*, str., 160.

²¹ Isto, str. 139.

²² Isto, str. 110.

13. ČIHORIĆ

Riječ je o starom hercegovačkom rodu.²³ U Grgurićima kod Slanog pojavljuju se dosta rano. Grgur Radosalić, reč. Čihorić, 1570., Božo Čihorić 1605./6., Nikola 1617. i 1640., a Josip Nikole Čihorića 1657. i Đuraš Čihorić 1703. godine.²⁴

14. DOBROSLAVIĆ

Spominju se u Primorju - Doli i Slano, još u srednjem vijeku kao Dobroslavić - Dobrosaljić. Bilo je i doseljenika iz Popova, gdje su se zvali još Kovač i Ljubislavić.²⁵ Tako je 12. rujna 1655. upisan Matijaš, sin Rade Dobroslavića, "Murlak" iz Ravnog. On uzima u zakup imanje Miha Ivanovića, te oko toga daje neke ovlasti svom bratiću koji živi u Dubrovniku, sinu brata mu Petra Rade Dobroslavića.²⁶

Đuro Dobroslavić, sin Stjepanov iz Ravnog, u Čepikućama je 1671. godine.²⁷ U Ravnom je Đuro imao dvojicu braće – Miletu i Šimuna, koji su upisani 1692. godine u svezi s Đurinom udovicom Anicom.²⁸ Dobroslavići iz Popova nastanjivali su se i u Slanom, gdje su se ženili iz tamošnjih obitelji i tu ostajali. Tako se Nikola, sin Bože Dobroslavića s Brijega (Trebimlja) u Popovu, oženio 26. veljače 1798. Marijom, kćeri Mate Kondenara iz Grgurića.²⁹ Jedan Nikola Dobroslavić, vjerojatno već spomenuti, iz Slanog, bio je pomorac.³⁰ Dobroslavići su u velikom broju, već od 17. stoljeća, živjeli u Dubrovniku. Tu su se isticali kao vrijedni i uspješni gospodarstvenici, a napose trgovci.³¹

²³ Vidi: Čihorić pod Grad.

²⁴ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 110.

²⁵ Vidi: Dobroslavić u župi Grad.

²⁶ DAD, Div. di Slano, No 15; A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 112.

²⁷ DAD, Div. di Slano, No 16, f. 218.

²⁸ DAD, Div. di Slano, f. 18, e. 56.

²⁹ DAD, LMM Parochie Slano, 1793-1880.

³⁰ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 113.

³¹ O tome detaljnije: Dobroslavić u župi Grad.

15. DOLINA

Podrijetlom su iz Golubinca u Popovu.³² U Primorju su zabilježeni već sredinom 18. stoljeća (1753., 1756., 1757. i 1778.) u raznim povjerilačko-dužničkim odnosima sa stanovnicima Slanog i Majkova. Prva se nastanila Jela, udovica Ivana Doline iz Golubinca, sa svoja četiri sina u Majkovima Donjim.³³

16. DRAŽIĆ

Nikola Petra Dražića iz Velje Međe upisan je 10. studenog 1687. kao kum u matici krštenih župe Lisac. U upisu krštenja Nikolina djeteta 1692. on je iz Čepikuća, kako bi se moglo zaključiti iz upisa: "Nicolaus Drasgich et Maria incolam Cepichuchie".³⁴ U istim maticama spominje se 9. prosinca 1653. Bogdan Dražić i njegova žena Marija u upisu krštenja njihove kćeri Anice.³⁵

17. DUBELJ

Pojedinci iz ovog roda su ubilježeni u Slanom.³⁶ Podrijetlom su iz Kijev Dola u Popovu.³⁷

18. DŽAMARIJA

Doselili su se u Slano početkom 19. stoljeća. Mato Džamarija iz Trnčine u Popovu bio je 1815. teklić u Slanom.³⁸

19. GALIĆ

Đuro Lukin Galić iz Popova došao je 1708. sa svojom ženom u kuću Anice Stjepanove Prdašice da je uzdržava i naslijedi njezino imanje.³⁹

³² Vidi: Dolina u župi Grad.

³³ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 191.

³⁴ ŽUL, LB Lisac, f. 120, 126'.

³⁵ ŽUL, LB Lisac, f. 1.

³⁶ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 114.

³⁷ Vidi: Dubelj u župi Grad.

³⁸ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 114.

³⁹ Isto, n. d., str. 27.

20. GRČIĆ

Najprije se spominju u Brsečinama – 1604. i 1624., pa u Majkovima 1639. Njihovo podrijetlo nije posve rasvijetljeno, ali se misli da su najvjerojatnije iz Hercegovine.⁴⁰

21. HAJDUČIĆ

Spominju se u Orahovu Dolu u Popovu 1669. U Grgurićima su između 1693. i 1696., kada se u spisima nalazi Ivan Hajdučić. Godine 1755. upisan je Petar Hajdučić iz Orahova Dola.⁴¹

22. JANJIĆ

Ivan Janjić, sin Mate iz Vidonje u Neretvi, došao je za zeta u kuću Stjepana Kikilja u Majkovima Gornjim.⁴²

23. KALAUZ

Doselili su se u Štedricu iz Dubravice kod Hutova u Hercegovini. Spominju se prvi put 1754. godine.⁴³

24. KREČAK

U Belinićima je ubilježen Stjepan Ivanov Krečak u razdoblju od 1706. do 1741. godine. Mornar Pavo Krečak iz Kručice spominje se od 1744. do 1760. godine.⁴⁴

25. KULAŠ

Podrijetlom su iz Popova polja; nailazi se u Podgori 25. lipnja 1645. na supružnike Stjepana i Anicu Kulaš u upisu krštenja njihova sina Ivana.⁴⁵ U istom mjestu spominju se 1654. i 1673./4. godine.⁴⁶

⁴⁰ Isto, n. d., str. 192-3.

⁴¹ Isto, n. d., str. 115.

⁴² A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 193.

⁴³ I. SINDIK, n. d., str. 115.

⁴⁴ A. GOLUŠIĆ, n. d. str. 34; J. LUETIĆ, "Primorci", str. 90.

⁴⁵ ŽUL, LB Lisac, f. 13.

⁴⁶ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 180.

26. LAZNIBAT

Prvi se put pojavljuju u Majkovima 1655. godine. Nešto poslije – 1666. nailazi se na Ivana Laznibata, “Murlacco” iz Orahova Dola. U tom mjestu imaju i prezime Pirjač. Miloš, sin Ivana Laznibata iz Orahova Dola, oženio se Katom, kćerju Roka Ivana Jerinića iz Banića, i naslijedio je njegovo imanje. U tom mjestu imaju i prezime Miloš.⁴⁷

27. LOPIN

U Majkovima Donjim prvi je upisan Miho Lopin 1695., a u Malom Vozu 30. srpnja 1626. Mate Lopin. U Malom Stonu živi Matko Lopin s obitelji 1673./4. i Mato Lopin u Dubi Stonskoj. Vjerojatno su podrijetlom iz Duži. Godine 1698. sudionici su u ustanku protiv Turske, kada se spominje Petar Lopin. Ovaj je rod živio u Veljoj Međi u Popovu i Gracu u Zažablju, te drugim mjestima.⁴⁸

28. MANDIĆ

Doselili su se, prema predaji, iz Dubravice kod Hutova. Spominju se 1718. godine.⁴⁹

29. MILIĆ

Patronimički je rod starog postanja i vrlo raširen. U Slađenovićima su već godine 1496. Jedan se ogranak doselio iz Golubinca u Popovu prije 1820. godine. Ima ih u Goveđarima na Mljetu, gdje su se znatno prije doselili iz Hercegovine.⁵⁰

30. MILOŠEVIĆ

Došli su u Podgoru iz Prijedora u Popovu 1792. Tada je na ženinstvo u kuću Mije Radića došao Petar Milošević.⁵¹

⁴⁷ Isto, n. d., str. 153, 198-9.

⁴⁸ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 201-202.

⁴⁹ I. SINDIK, n. d., str. 117.

⁵⁰ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 122; I. SINDIK, n. d., str. 184.

⁵¹ Isto, str. 180.

31. MIŠE

Mijo Miše polovnik je 1694. kod Vice Allegretija u Mravinjcu. On i njegov brat Cvjetko došli su s Trebimlje u Popovu.⁵²

32. MIŠKOVIĆ

Jedna obitelj doselila se u Imoticu iz Duži kod Neuma. Istoimeni rod (Mišković) spominje se i prije, 1578.-1583. godine.⁵³

33. NIKOJEVIĆ

Došli su u Slano iz Hercegovine koncem 16. stoljeća. Oko 1632. otišli su u Napulj.⁵⁴

34. PANDŽA

Podrijetlom su iz Orahova Dola. U Majkovima Gornjim spominju se od 1672. do 1717. U Grgurićima žive od 1664. do 1690. godine.⁵⁵

35. PERIĆ

Perić zvani "Ščeputina" doselio se iz Orahova Dola u Grbljavu, gdje se spominje 1772. godine.⁵⁶ Perići iz neumskog Graca doselili su se potkraj 18. stoljeća u Majkove.⁵⁷

36. RAČIĆ

Za zeta u obitelj Svilić u Banji došao je 1744. Ivan Račić. Obitelj je izumrla 1779. godine.⁵⁸

⁵² Isto, str. 175.

⁵³ I. SINDIK, n. d., str. 112.

⁵⁴ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 49.

⁵⁵ Isto, str. 126, 205.

⁵⁶ Isto, str. 207.

⁵⁷ I. SINDIK, n. d., str. 141, 142.

⁵⁸ Isto, str. 94.

37. RADIĆ

Preselili su se u Podgoru iz Planjaka u Trnčini u Popovu 1730. godine Boško Radić i njegov brat Miho. Ovaj potonji je kovač po zanimanju. Tijekom 18. stoljeća spominje se i Ilija Radić.⁵⁹

38. STANKOVIĆ

U maticama župe Lisac u dva upisa krštenja sinova - Petra i Mate, zabilježeni su 22. lipnja 1664. i 3. ožujka 1669. Vučeta Stanković i njegova žena, kao stanovnici Trebimlje u župi Popovo (*Vucetta (Lupo) et Anna coniugibus incolis Trebigna Parochie Popouo*). Vučeta je dva puta u ulozi kuma, 3. veljače 1669. i 16. travnja 1671., osobama iz Trebimlje.⁶⁰ Godine 1794. u Mravincu je zabilježen Đuro Stanković. Još prije – 1735. oženio se Mato Stanković iz Trebimlje Marijom, kćerji Ivana Mihajlovića iz Imotice, i naslijedio njegovo imanje.⁶¹ Stankovići su i u Mravincu, gdje su se doselili iz Hercegovine, vjerojatno s Trebimlje, oko 1780. godine.⁶²

39. VICELJIĆ

Nastanio se u Imotici još u tursko doba. Doselio se iz Duži u blizini Neuma.⁶³

40. VODOPIĆ

Naselio se u Imotici, kao kmet, na imanju Bone, umjesto izumrle obitelji Kralj. Došao je iz obližnjeg Neuma.⁶⁴

41. VUKOJEVIĆ

Spominju se u Mravincu godine 1786. Tu su došli iz Ravnog u Popovu polju.⁶⁵

⁵⁹ A. GOLUŠIĆ, n. d., str. 181-2.

⁶⁰ ŽUL, LB Lisac, f. 49, 77, 56, 44.

⁶¹ I. SINDIK, n. d., str. 112.

⁶² Isto, str. 133.

⁶³ Isto, str. 113.

⁶⁴ Isto, str. 113.

⁶⁵ Isto, str. 133.

Ostali upisi

U maticama župe Grad i prigradskim župama – Pile i Gruž nalaze se patronimički upisi vjenčanih, krštenih i umrlih iz naselja na ovom području. Tako je Mijo Ivanov iz Trebimlje (*bauilo de Trebigne*) bio oženjen Franom Cvjetkovom iz Osojnika. Kći Marija im je krštena 7. svibnja 1662.⁶⁶ Marija, kći Mate Mijina iz Mostara i Kate Antine iz Kliševa, krštena je 10. kolovoza 1670., a sin Mijo 28. rujna 1671.⁶⁷ Petar Milošev(ić) iz Žurovića vjenčao se 25. listopada 1665. s Anom, kćeri Vite iz Kliševa.⁶⁸

Vojnik Stjepan Markov iz Bosne oženio se Marijom Markovom iz Majkova. Dana 21. veljače 1672. krštena im je kćerka Kata.⁶⁹ Vuica Ivanov iz “Murlakije” oženjen je Stanom Petrovom iz Primorja. Kći Vica krštena im je 28. listopada 1671. Ivan, sin Vuka Galiota iz “Murlakije” (*Vucho Galiot de Murlachia*) i Kate Karlove iz Primorja, kršten je 19. prosinca 1675.⁷⁰ Marija, kći Marka Lukina iz Golubinca u Popovu i Kate Bože Boškovića iz Primorja, krštena je 19. ožujka 1674.⁷¹

Nikola, sin Mije Ivanova iz Graca i Marije Ivanove “de Terra Nuoua”, kršten je 20. siječnja 1700.⁷² Grgo Vlahušin iz Bosne oženio se Katarinom Ivanovom iz Smokovljana. Kći Ana krštena je 30. svibnja 1678.⁷³ Marko Ivanov, vojnik iz Dobrana oženjen je Marijom Stjepanovom iz Štedrice. Kći Ana krstila im se u Gradu 11. svibnja 1659., a sin Ivan 1. travnja 1663.⁷⁴ Za Petra Vuletića iz Topolog udala se 14. studenog 1666. Marica, kći Ivana iz Bobana.⁷⁵ Miloš Vuković iz Kaladžurđevića (*Miloschi Lipi de Caloghieurgheiuichi*) bio je oženjen Marijom Radosava Ivanova, vojnika iz Visočana. Dana 29. rujna 1659. krštena im je kći Marija.⁷⁶

⁶⁶ DAD, LB 1658-1663, f. 151.

⁶⁷ DAD, LB 1664-1671, f. 203.

⁶⁸ DAD, LMM 1664-1670, f. 28'.

⁶⁹ DAD, LB 1671-1687, f. 30.

⁷⁰ DAD, LB 1671-1687, f. 21, 101.

⁷¹ DAD, LB 1671-1678, f. 71.

⁷² DAD, LB 1688-1705, f. 150.

⁷³ DAD, LB 1678-1687, f. 123.

⁷⁴ DAD, LB G 1658-1664, f. 24, 176.

⁷⁵ DAD, LMM 1664-1670, f. 71'.

⁷⁶ DAD, LB 1658-1653, f. 2.

8.4.2. Hercegovci u Stonu i na Pelješcu

O stanovništvu Stona i poluotoka Pelješca pisao je prvi Nikola Zvonimir Bjelovučić, uglavnom na podlozi usmene predaje.⁷⁷ U novije vrijeme na osnovi pismene građe, posebno matica, pristupilo se organiziranom proučavanju stanovništva Stona i ostalih naselja na poluotoku Pelješcu.⁷⁸

U pogledu hercegovačkih migracija na poluotok Pelješac može se konstatirati, temeljem obavljenih istraživanja, da nisu bile intenzivne ni brojne. Dolascima iz Hercegovine najviše je bio izložen Ston, zbog svoje blizine, značaja, a napose zbog mogućnosti zapošljavanja. Na polutoku u cjelini Hercegovci su se nastanjivali većinom kao “domazeti”, u kuće bez muških potomaka. To ćemo potkrijepiti dosad poznatim primjerima.

1. AGUSTINOVIĆ

Obitelj se naselila u Vignju (zaselak Brionice), a rodonačelnik im je, kao “domazet”, došao iz Zelinikovca kod Hutova. Nastanio se 1805. u kuću Španjoleti. Međutim, i on je ostao bez potomstva.⁷⁹

2. BOGDANOVIĆ

Doselio se i živi u Stonu oko 1830. Prethodno je Mato, sin Vida i Magde Bogdanović, živio u Dubrovniku (u Gradu), gdje se spominje 1803. godine.⁸⁰

3. BOROJEVIĆ

Doselio se u Orebić, oko godine 1800. iz Orahova Dola u Hercegovini.⁸¹

⁷⁷ N. Z. BJELOVUČIĆ, *Poluostrvo Rat (Pelješac)*, SEZ, knj. XXIII, SKA P.O., N.P.S., knj. 11, Beograd, 1922, str. 173-248.

⁷⁸ Nositelj i glavni istraživač projekta je N. Vekarić, voditelj Zavoda za znanstvena istraživanja HAZU u Dubrovniku, koji je dosad objelodanio niz radova i monografija o stanovništvu ovog područja. Radovi su navedeni u popisu literature.

⁷⁹ N. VEKARIĆ, *Pelješki rodovi*, knj. 1, str. 30; N. VEKARIĆ, “Stanovništvo Vignja 17. do 19. stoljeća”, *Anali*, XIX-XX, Dubrovnik, 1982, str. 172.

⁸⁰ Isto, n. d., str. 91.

⁸¹ Isto, n. d., str. 99.

4. BOŠKOVIĆ

Doselili su se u Viganj. U kuću Sladića došao je Josip Bošković-Kokot, sin Tome i Magde Krmek iz Orahova Dola oko 1767. godine. Po njemu je i zaselak Klašičevo dobilo ime Kokotovo Selo.⁸²

5. BRAŠIĆ

Po predaji doselili se se u Pijavičino iz Hercegovine. Prvi se godine 1644. spominje Vukić Brašić.⁸³

6. GAGIĆ

Ivan, sin Josipov, došao je iz Hercegovine oko 1800. u Donju Basiljinu kao domazet u kuću Kuculin.⁸⁴ Prezime Gakić spominje se u selu Slipčici u župi Brotnjo još u 18. stoljeću.⁸⁵

7. IVANIŠEVIĆ

U Broce se doselio iz Hercegovine (*de Murlachia*) Nikola Ivaniš ili Ivanišević.⁸⁶

8. KONJEVOD

Naselili su se u Stonu, a doselili su se iz Hutova 1781., najprije kao "domazet", u kuću Lepeš.⁸⁷ U kombinaciji Konjevod-Mihajlović slijede dva doseljenja, 1785. i 1805. godine.⁸⁸

⁸² N. VEKARIĆ, n. d., str. 10; M. SIVRIĆ i N. VEKARIĆ, "Genealoški prikaz roda Bošković", str. 337; N. VEKARIĆ, "Stanovništvo Vignja 17. do 19. stoljeća", str. 166, 172.

⁸³ N. VEKARIĆ, "Pelješki rodovi," str. 107.

⁸⁴ Isto, str. 222.

⁸⁵ Liber baptizatorum parochie Brotno 1775-1800.

⁸⁶ N. VEKARIĆ, n. d., str. 276.

⁸⁷ Isto, str. 337; N. VEKARIĆ, "Stanovništvo Stona od 1333. do 1900." (separat), Ston, 1987, str. 134.

⁸⁸ N. VEKARIĆ, n. d., str. 134.

9. KRALJ

Došao je u Ston 1802. opančar Vido, sin Đure Kralja-Čolakovića iz Graca kod Hutova u Hercegovini.⁸⁹ Javlja se u više područja i mjesta na prostorima Republike.

10. LOPIN

Živjeli su u Malom Stonu, gdje se spominju 1583./95., a u Žuljani 1689. Lopini su došli iz Duži u okolini Neuma.⁹⁰

11. MIHAJLOVIĆ

Ovaj rod, podrijetlom iz Zažablja u Hercegovini, naselio se u mjestu Oskorušnom.⁹¹

12. MIHOČEVIĆ

Oko 1788. doselio se iz Popova u Osobljavu Ivan Mihoč, vjerojatno u kuću obitelji Šunj.⁹²

13. MILOŠEVIĆ

Ivan Grgurov (Milošević) doselio se oko 1808. iz Popova u Ston, ali je ostao bez potomstva.⁹³

14. PERIĆ

Godine 1710. došao je u Broce Luka Perić iz Dubrave u Hercegovini. Rod je izumro 1748. godine.⁹⁴ U Orebić se 1801. doselio Nikola Đurin Perić iz Gabele. Obitelj je izumrla u 19. stoljeću.⁹⁵

⁸⁹ N. VEKARIĆ, *Pelješki rodovi*, knj. 1, str. 357; N. VEKARIĆ, "Stanovništvo Stona od 1333. do 1900" (separat), Ston, 1987, str. 134.

⁹⁰ N. VEKARIĆ, *Pelješki rodovi*, knj. 2, str. 25.

⁹¹ N. Z. BJELOVUČIĆ, *Poluotok Rat (Pelješac)*, str. 238.

⁹² N. VEKARIĆ, *Pelješki rodovi*, knj. 2, str. 66.

⁹³ Isto, str. 78; N. VEKARIĆ, "Stanovništvo Stona od 1333. do 1900." (separat), Ston, 1987, str. 134.

⁹⁴ N. Z. BJELOVUČIĆ, n. d., str. 221.

⁹⁵ N. VEKARIĆ, *Pelješki rodovi*, str. 161.

15. PUTICA

U Dubu Stonsku doselile su se dvije obitelji iz Prapratnice kod Hutova. Jedna 1738. kao domazet u kuću Drcelj, koja je ostala bez muških potomaka, dok se druga doselila 1757. godine.⁹⁶

16. SENTIĆ

Đuro, sin Grgurev, doselio se 1794. u Kobaš, najvjerojatnije iz Graca kod Neuma, ali je ostao bez potomstva.⁹⁷

17. SIVRIĆ

U Stonu je službeno živio Mate, sin Stjepana Sivrića, kao stonski kirurg (*chirurgus Stagni*) i brijač.⁹⁸ Obnašao je, ponekad, i položaj izvanrednog suca u Stonskoj kancelariji. Ženio se dva puta i obadvije su mu žene ostavile oporuke u Stonskoj kancelariji. U Stonu je živio s prvom ženom Anicom Štoketa, kojom se oženio u Dubrovniku.⁹⁹ Drugi se put oženio u Stonu, Katarinom Paović.¹⁰⁰ Mate je u Ston došao iz Dubrovnika, gdje mu je otac Stjepan, po zanimanju trgovac, stigao iz Mostara oko 1700., u kojem se, vjerojatno, rodio i njegov sin Mate.¹⁰¹

18. SOKO

U Dubu Stonsku doselio se iz Popova 1725. Petar Soko, kao usvojenik Frane Tabalina. U spisima se spominju i kao Sokolovići, s nadimcima Tabalin i Vlah.¹⁰²

19. ŠKURLA

Prema predaji ovaj se rod u Kunu preselio u 17. stoljeću iz Hercegovine.¹⁰³ Živjeli su i na području Grada.

⁹⁶ Isto, str. 187.

⁹⁷ Isto, str. 233.

⁹⁸ DAD, Cons. Min., No 160, 1780, f. 7', 1781, 33', 94, 1782., f. 118', 1783., f. 259.

⁹⁹ DAD, Test. St. No 10, 22. 2. 1743, f. 139-140'.

¹⁰⁰ DAD, Test. St. No 11, 10.10.1780, f. 146-148'.

¹⁰¹ Vidi: opširnije o rodu Sivrić u župi Grad.

¹⁰² N. VEKARIĆ, *Pelješki rodovi*, knj. 2, str. 248. Više o rodu Soko(lović) i spomenutom Petru vidi: Sokolović u župi Grad.

¹⁰³ N. Z. BJELOVUČIĆ, n. d., str. 232.

20. VASILJEVIĆ

Naselili su se u Stonu. Došli su preko Dubrovnika. Podrijetlom su iz Međugorja, a kao trgovci djelovali su u Mostaru, gdje se spominju tridesetih godina 17. stoljeća,¹⁰⁴ te u Gabeli na Neretvi. Tako su, baveći se trgovinom, dospjeli u Dubrovnik potkraj 17. stoljeća. U Stonu se spominje više osoba iz ove obitelji. Posebno je znamenit *don Valentin Vasiljević*, generalni vikar stonske biskupije. Imao je braću Luku i Josipa, koji su bili u Dubrovniku. Spominje se i njegov rođak Mate, pomorski kapetan. Don Valentin je umro u Stonu 1794. Ostavio je oporuku iz koje se vidi da je on imao nepodijeljenu očevinu u Turskoj: “Beni Stabili Paterni che fra noi abbiamo indivisi nel Dominio Turcco faceado di questi assoluti in vita ed in morte”, koju ostavlja svojoj braći,¹⁰⁵ poimence – Josipu i njegovoj kćeri Agnezi, Luki i sinu mu don Luki, koji je živio u Stonu. U jednoj prilici u Stonu se spominje i Nikola Vasiljević iz Brotnja. To znači da su iz Međugorja, gdje je i ishodište ovog roda.¹⁰⁶

21. VULETIĆ

Ovaj se rod bilježi u Stonu godine 1800., gdje su tri doseljenika iz Graca u neumskom kraju.¹⁰⁷

22. ZAZIA

Doselio se u Ston godine 1664. vojnik Brnja Ivanov (Zasia), najvjerojatnije s područja Neretve.¹⁰⁸

* * *

Ima još nekih rodova na prostoru Pelješca u doba Republike koji bi mogli biti hercegovačkog podrijetla. Neki u ovom pregledu nisu spomenuti jer su se doselili znatno prije ili su u pogledu podrijetla označeni općim pojmom da su iz Bosne. U maticama župe Grad takođe se nalaze podatci o sklapanju brakova između osoba podrijetlom s Pelješca i iz Hercegovine. Tako se

¹⁰⁴ Arhiv Hercegovine, Sidžil mostarskog kadiluka 1730-1733.

¹⁰⁵ DAD, Test. Not. No 12, 8. i 29. 4. 1794, f. 39'-41'.

¹⁰⁶ Vidi: detaljnije o rodu Vasiljević u župi Grad.

¹⁰⁷ N. VEKARIĆ, n. d., knj. 2, str. 375; N. VEKARIĆ, “Stanovništvo Stona od 1333. do 1900.” (separat), Ston, 1987, str. 134.

¹⁰⁸ N. VEKARIĆ, *Pelješki rodovi*, str. 383; N. RAGNINA, *Anali di Ragusa*, str. 186.

Marko Petrov iz Dubravice kod Graca u “Murlakiji” vjenčao 21. prosinca 1653. s Anom Luke Matina iz Janjine.¹⁰⁹ Ivan Grgin iz Ravnog, vojnik, oženio se Maricom Antunovom iz Kune na Pelješcu. Sin Juraj im se krstio 13. veljače 1664.¹¹⁰ Cvjetko, vojnik iz Graca, i Vica Lukina iz Stona supružnici su čiji se sin krstio 26. siječnja 1657.¹¹¹ Madalena, kći Ivanova iz Gorogaša u Bobanima, vjenčala se 15. siječnja 1668. sa Stjepanom Martinim iz Ponikava kod Stona.¹¹²

8.4.3. Doseljeni Hercegovci u Župi dubrovačkoj i Konavlima

Stanovništvo Župe dubrovačke u prošlosti, sve dosad nije dovoljno ni temeljito istraženo. Ima tek nekih manjih i parcijalnih radova. Nešto podataka donose Ilija Sindik,¹¹³ Josip Luetić¹¹⁴ i Vinko Foretić u radu o župskim bratovštinama.¹¹⁵ U knjizi *Diversi di Breno* u godini 1773. ima popis dužnika. Kod nekih je navedeno i obiteljsko ime (prezime).¹¹⁶ U istom kodeksu (na početku) nalazi se i popis funkcionara (kaznaca, đusticijera, teklića) knežije Župa dubrovačka od 26. srpnja 1768. U upisima je samo nekoliko prezimena, no među njima nema ni jednoga koje bi bilo hercegovačko.

Iz dosadašnjih spoznaja o stanovništvu Župe dubrovačke nema mnogo podataka o doseljenicima iz Hercegovine na taj prostor u vremenu od potresa do pada Republike. Bračne i rodbinske veze, kako se doznaje iz matica, ostvarivale su se u Gradu i njegovim predgrađima – Pile i Gruž. Tako je Jelica, kći Mata Knega s Brgata, bila udana za Tomu Nikolina iz Bosne. To se doznaje iz upisa 11. veljače 1692., kad im se krstila kći Marija.¹¹⁷

¹⁰⁹ DAD, LMM 1652-1659, f. 46'.

¹¹⁰ DAD, LB 1664-1671, f. 3.

¹¹¹ DAD, LB 1652-1659, f.

¹¹² DAD, LMM G 1664-1670, f. 133.

¹¹³ I. SINDIK, n. d.

¹¹⁴ J. LUETIĆ, “Profesionalni moreplovci i brodovlasnici župski u svjetskom brodarstvu pod zastavom Dubrovačke republike”, Zbornik Župe dubrovačke, Dubrovnik, 1985, str. 161-176.

¹¹⁵ V. FORETIĆ, “Bratstva u Župi dubrovačkoj”, Zbornik Župe dubrovačke, Dubrovnik, 1985, str. 125-146.

¹¹⁶ DAD, *Diversi di Breno*, No 5, 1768-1775, f. 145-146.

¹¹⁷ DAD, LB 1688-1705, f. 55'.

Supružnici su bili Mijo Matin iz Bosne i Frana Stjepanova s Dupca. Dana 30. studenog 1698. krstile su im se dvije kćeri blizanke – Klara i Nika.¹¹⁸ Marija Đurina iz Župe (*de Breno*) žena je Đure Markova iz Bosne. Dana 14. travnja 1672. krstila im se kći Marija.¹¹⁹ Šimun Ivanov iz Mostara, vojnik, vjenčao se 5. rujna 1665. s Madom, kćeri Petra Mijina iz Župe (*Madda filia Petri Michaelis Brenensis*), služavke kod Paule, žene Marina Staya.¹²⁰ Petar Mijin iz Mostara sklopio je brak sa Stanom Marina Blaževa iz Župe. Kći Vica krstila im se 22. siječnja 1696., a Ana 21. svibnja 1698.¹²¹ Nikola Gašparov iz Popova oženio se Marijom Matovom s Brgata. Sin Gašpar krstio im se 10. ožujka 1689.¹²²

*
* *

Proučavanjem stanovništva Konavala, na osnovi sumnjive i iskonstruirane predaje, bavio se Jovan Vukmanović.¹²³ Kritički i dokumentiran “obračun” s ovom neobjektivnom i tendencioznom knjigom učinila su, u posljednje vrijeme, dvojica auktora – Nenad Vekarić i Niko Kapetanić u posebnoj monografiji.¹²⁴ Temeljem pisane građe i analizom usmene tradicije na kojoj je J. Vukmanović gradio svoju teoriju, spomenuti su autori došli do novih spoznaja. Od Vukmanovićevih stavova nije preostalo gotovo ništa. Kada je riječ o doseljavanju iz Hercegovine na područje Konavala u razdoblju koje nas zanima, iznesena Vukmanovićeva mišljenja ne bi se mogla prihvatiti. Konavle su zemljopisno tako locirane da im se u zaleđu nalazi pretežito pravoslavno okruženje. Imajući u vidu vjersku i migracijsku politiku Republike, priljeva doseljenika s tog pretežito pravoslavnog okruženja i nije moglo biti. Ostala područja u Hercegovini, s dominantnom katoličkom populacijom, bila su udaljena i bez izravnog dodira s Konavlima. Zbog toga, ali i drugih razloga, migracije iz Hercegovine na prostor Konavala u vremenu o kojem je riječ, bile su minimalne. Osim udaljenosti tu je još jedan presudan razlog a to je bio nedostatak slobodnog zemljišta, što je

¹¹⁸ DAD, LB 1688-1705, f. 236.

¹¹⁹ DAD, LB 1671-1687, f. 33'.

¹²⁰ DAD, LMM 1664-1670, f. 24.

¹²¹ DAD, LB 1688-1705, f. 103, 129.

¹²² DAD, LB 1688-1705, f. 25.

¹²³ J. VUKMANOVIĆ, *Konavli*, SANU, P. I. knj. DXXXVII, Beograd, 1980.

¹²⁴ N. KAPETANIĆ i N. VEKARIĆ, *Falsifikat o podrijetlu konavoskih rodova*, Zavod za povijesne znanosti HAZU, Serija: Prilozi povijesti stanovništva Dubrovnika i okoline, knj. 6, Dubrovnik, 1996.

zasigurno moralo ograničiti nova naseljavanja. Kad je riječ o unutarnjim migracijama, Konavljani su se kretali u smjeru Grada, što su činili i dubrovački podanici iz ostalih područja Republike. Zato je upravo u Gradu dolazilo do dodira Konavljana i hercegovačkih migranata. Oni su se tu ne samo poslovno već i bračnim vezama – ženidbama i udajama, međusobno i krvno povezivali. Da se to događalo, ne baš u malom broju, svjedoče matice župe Grad i prigradskih župa – Pile i Gruž. U njima se nalazi znatan broj sklopljenih brakova, bilo da se Konavljani žene Hercegovkama, ili se događalo obratno – da su se Hercegovci ženili djevojkama iz konavoskih obitelji. Tako su se Hercegovkama u Dubrovniku ženili Konavljani iz obitelji: *Brisić, Caput, Draškić, Kuželj, Paljetak, Vukodić,...* Hercegovačke obitelji s kojima su se orodaivali Konavljani jesu – *Ivanić, Milunović, Milošević, Mrnarević, Radivojević, Radojević...*

U patrimonijalnom ugovoru od 5. studenog 1550. spominju se Dragiša Radojević iz Žurovića (*de Zurovich*) i Jelena, kći Stjepana Vukodića iz Konavala (*Vucodich de Canale*).¹²⁵ Kao supružnici u matici župe Grad spominju se Saba Lukin iz “Murlakije” i Stana Raosavova Brisić iz Dube u Konavlima, i to 20. studenog 1670. u upisu krštenja kćeri Ane.¹²⁶ Ivan Radivojević iz “Murlakije” vjenčao se 1667. s Ivanom Drašković iz Konavala.¹²⁷ Mileta Milislavić iz Graca kod Hutova vjenčao se 26. siječnja 1657. s Marom, kćerkom Radosava Markova iz Konavala.¹²⁸ Ivana, kći Stanislava Milunovića iz Kalađurđevića u Žurovićima, udala se 1776. za Ivana Paljetka iz Konavala.¹²⁹ Marija, kći Mate Kličana iz Poljica u Konavlima, bila je supruga Grge Bana iz Velje Međe u Popovu.¹³⁰ Petar Milošević iz trebinjsko-mrkanske biskupije vjenčao se 1763. s Lucijom Kuželj iz Mikulića u Konavlima.¹³¹

Mnoštvo je patronimičkih upisa vjenčanja i krštenja u maticama, pa nije moguće spoznati na koje se to obitelji ili rodove odnosi. Osobe iz Hercegovine su iz mjesta – Dobrane, Mirilovići, Mostar, a najviše je onih za koje je označeno da su podrijetlom iz Popova, Murlakije i Bosne. Tako

¹²⁵ DAD, P. M., No 8, f. 96'.

¹²⁶ DAD, LB 1664-1671, f. 212.

¹²⁷ DAD, LMM Grad, f. 120.

¹²⁸ DAD, LMM Grad, f. S.p.

¹²⁹ DAD, LMM 1729-1778, f. 216.

¹³⁰ DAD, LB Grad 1728-1778, f. 205'.

¹³¹ DAD, LMM Grad 1728-1778, f. 125'.

se spominju u maticama župe Grad u Dubrovniku supružnici Stjepan Tadijin iz Bosne i Marica Mihina iz Konavala, u upisima krštenja djece – Nike, Mije i i Stjepana 1672., 1675. i 1678. godine.¹³² Ivan, sin Marka Ivanova iz Dobrana u Neretvi, vjenčao se 18. svibnja 1683. s Katarinom, kćerkom Nikole Ivanova iz Konavala.¹³³ Mate, sin Mijin iz Mostara, vjenčao se 28. listopada 1668. s Katom, kćerkom Ante iz Mrcina.¹³⁴ Stjepan, sin Franin iz Mostara, i Kata Boškova iz Konavala upisani su kao supružnici pri upisu krštenja sina Boška.¹³⁵ Supružnici Petar Ivanov, vojnik iz “Murlakije”, i Lucija Ivanova iz Konavala, u upisu su krštenja kćeri Marije 7. studenog 1658.¹³⁶ Supružnici su i Ivan Markov iz “Murlakije” i Lucija Stjepana Josipova iz Konavala. Nalaze se u upisu krštenja sina Stjepana 29. rujna 1659.¹³⁷ Vuko, sin Pavin iz “Murlakije,” i Pavica Mihova iz Radovčića ubilježeni su 14. siječnja 1685. pri krštenja sina Pave.¹³⁸ Ivan Pavlov, vojnik iz Popova, suprug je Ane Ivanove iz Konavala. Spominju se 31. siječnja 1663. uz krštenje sina Pave.¹³⁹ Stojan Mihov, vojnik rodом iz Popova, oženio se Lucijom Mihoča Ivanova iz Radovčića u Konavlima. Ubilježeni su 27. siječnja 1664. u upisu krštenja kćeri Jelice.¹⁴⁰ Katarina, kći Rade iz Popova, vjenčala se 24. lipnja 1667. s Ivanom Boškovim iz Mrcina u Konavlima.¹⁴¹ Grgo Mijin iz Popova i Milica Andrijina iz Konavala 12. siječnja 1682. u upisu su krštenja kćeri Jelice.¹⁴² Damjan iz Popova i Lucija Radojeva iz Konavala ubilježeni su 17. svibnja 1692. pri krštenju sina Tadije.¹⁴³ Mijo Nikole Cvjetkovića (Flori) iz Trebimlje u Popovu vjenčao se 1. siječnja 1653. s Katarinom, kćerkom Petra Tomina Konavljana (*Canallensis*).¹⁴⁴ Supružnici su upisani 8. ožujka 1665. pri krštenja sina Petra (*Petrus*

¹³² DAD, LB Grad 1671-1687, f. 26', 100, 130'.

¹³³ DAD, LMM Grad 1651-1659, f. 33.

¹³⁴ DAD, LMM 1664-1670, f. 154'.

¹³⁵ DAD, LB 1671-1687, f. 21.

¹³⁶ DAD, LB 1658-1663, f. 11.

¹³⁷ DAD, LB 1658-1663, f. 35'.

¹³⁸ DAD, LB 1671-1687, f. 348.

¹³⁹ DAD, LB 1658-1663, f. 183.

¹⁴⁰ DAD, LB 1664-1671, f. 2'.

¹⁴¹ DAD, LMM 1664-1670, f. 99'.

¹⁴² DAD, LB 1671-1687, f. 178.

¹⁴³ DAD, LB 1688-1705, f. 59.

¹⁴⁴ DAD, LMM 1652-1659, f. 23'.

Michaelis Nicolai de Trebigne milite et Catta Petri de Canalle).¹⁴⁵ Magdalena, kći Vukadina iz Trebimlje, služavka kod Frana iz Risna, vjenčala se 25. studenog 1665. s Đurom iz Mrcina u Konavlima (*cum Georgii di Merzine Canalibus bauilo*).¹⁴⁶

8.4.4. Hercegovci na Elafitskom otočju, Mljetu i Lastovu

Na osnovi spoznaja do kojih se došlo, može se reći da Elafitsko otočje (Koločep, Lopud, Šipan i manji otoci) nije bilo u prošlosti izloženo jačim migracijama iz Hercegovine. Iz sasvim razumljivih razloga, ta konstatacija još više vrijedi za udaljenije otoke na morskoj pučini - Mljet i Lastovo. Pritom, proučavanje pučanstva spominutih otoka u prošlosti bilo je sporadično i tek djelomično.¹⁴⁷ Neke važnije literature o tome do danas nema.

Pojedinačnih doseljavanja na otoke ipak je bilo i u daljoj prošlosti. Tako se Rade Ivanov iz Popova, tada stanovnik Koločepa (*Radus Io(annis) de Popouo incola Calamotae*), oženio Katom Mijinom s istog otoka, kako stoji u ženidbenom ugovoru od 8. kolovoza 1602.¹⁴⁸ *Andrijaševići* su etapnom seobom, preko Čepikuća, Slanog i Grgurića, ženidbenim putem, stigli i na otok Lopud u drugoj polovici 17. stoljeća.¹⁴⁹ Na Lopud su se doselili i *Ipšići* iz Hercegovine, negdje oko 1756., kada se i spominju.¹⁵⁰ U Suđurđu na otoku Šipanu naselili su se *Kuštrići*, pristigli iz Trnove, oko 1770. godine.¹⁵¹ Moguće je da su daljim podrijetlom iz Hercegovine. Približno u isto vrijeme, oko 1775., u isto mjesto doselili su se *Curići* iz Velje Međe u Popovu.¹⁵²

Na udaljeniji otok Mljet doseljavanja su bila otežena iz više razloga. To su: udaljenost otoka, nedostatak zemlje i drugih dostupnih izvora za egzistenciju, te specifični društveni odnosi, običaji i zatvorenost otočne društvene sredine. Stanovništvo ovog otoka i njegova prošlost još su u cijelosti

¹⁴⁵ DAD, LMM 1652-1659, f. 23' ; LB 1664-1671, f. 51'.

¹⁴⁶ DAD, LMM 1664-1670, f. 34.

¹⁴⁷ I. SINDIK, n. d., str.

¹⁴⁸ DAD, P. M., No 11, f. 96.

¹⁴⁹ I. SINDIK, n. d., str. 176.

¹⁵⁰ Isto, str. 176.

¹⁵¹ Isto, str. 182.

¹⁵² Isto

neproučeni. Zbog toga se malo zna i o hercegovačkoj migracijskoj komponenti. Postoji tradicija o podrijetlu nekih mljetskih rodova. Tako se za *Dabeliće* vjeruje da su došli iz Poprata kod Stoca u Hercegovini. Na otoku su u 17. stoljeću.¹⁵³ Današnje *Skurle* su se doselili iz Ravnoga 1829., ali se isto prezime na otoku spominje u 17. stoljeću.¹⁵⁴ Još se za neke rodove tvrdi da su na Mljet pristigli iz Hercegovine. To su *Lazar* iz Golubinca, *Prkačin* iz Trebimlje, *Rajić* iz Popova, te obitelj *Šaban*.¹⁵⁵

O doseljavanjima Hercegovaca na otok Lastovo u ovom razdoblju ne može se ništa sigurno reći. Za pretpostaviti je da je doseljenika bilo vrlo malo.

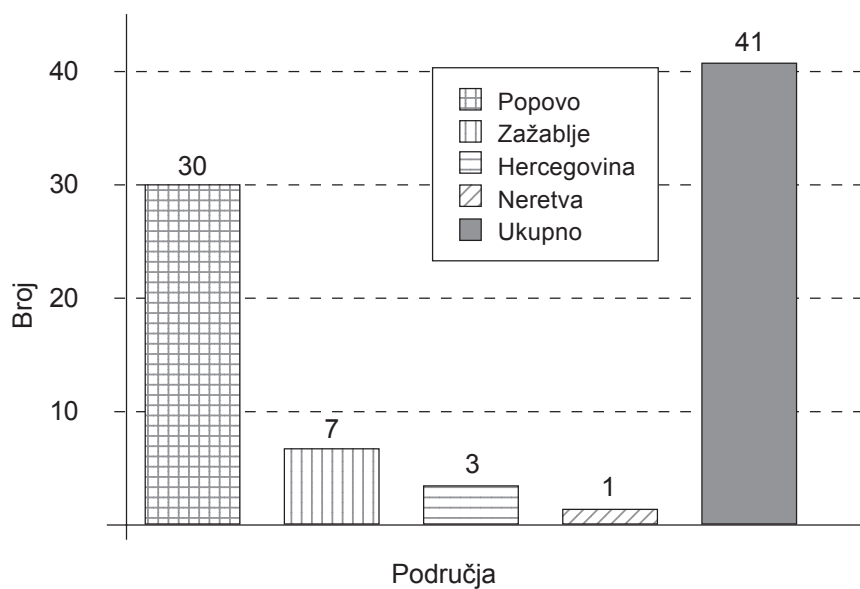
¹⁵³ Isto, str. 187.

¹⁵⁴ Isto, str. 188.

¹⁵⁵ Isto, str. 189.

***Doseljeni rodovi na prostoru od Imotice
do Rijeke dubrovačke po područjima doseljenja***

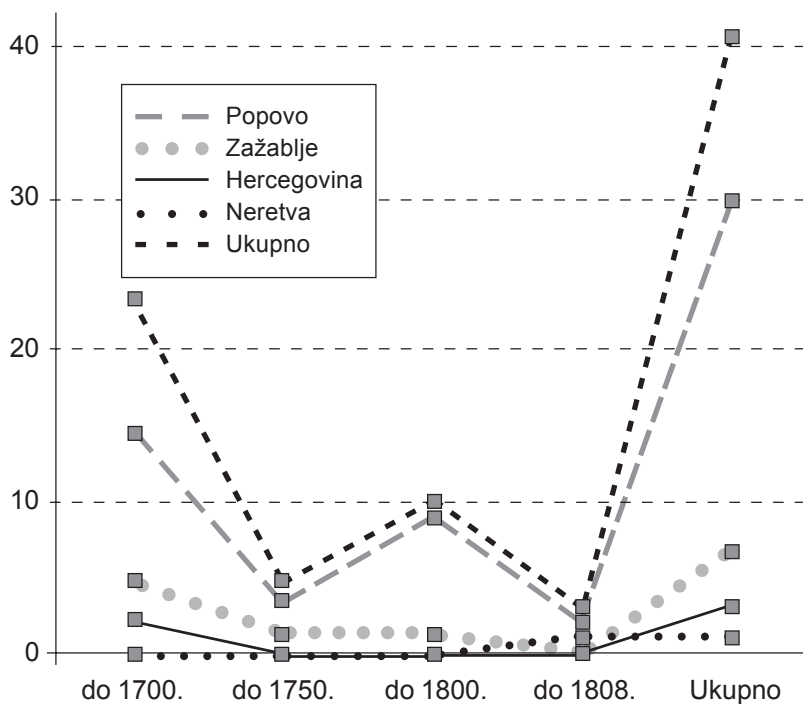
Područje	Broj	%
Popovo	30	73,17
Zažablje	7	17,07
Hercegovina	3	7,32
Neretva	1	2,44
Ukupno	41	100,00

*Grafički prikaz rodova od Imotnice do Rijeke dubrovačke
po područjima doseljenja*

***Rodovi od Imotice do Rijeke dubrovačke
po vremenu doseljenja***

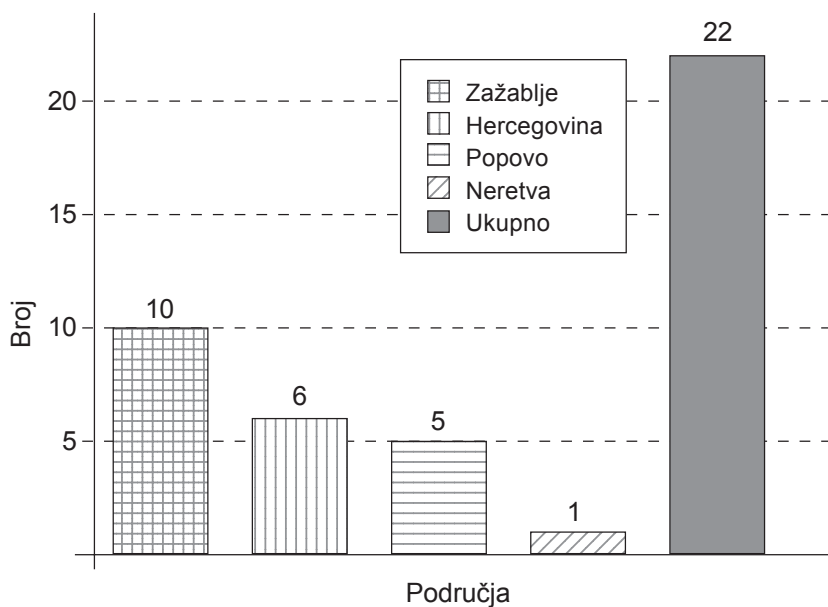
Razdoblje Područje	do 1700.	do 1750.	do 1800.	do 1808.	Ukupno	%
Popovo	15	4	9	2	30	73,17
Zažablje	5	1	1	0	7	17,07
Hercegovina	3	0	0	0	3	7,32
Neretva	0	0	0	1	1	2,44
Ukupno	23	5	10	3	41	100,00
%	56,10	12,20	24,39	7,32	100,00	

*Grafički prikaz rodova od Imotnice do Rijeke dubrovačke
po vremenu doseljenja*

***Doseljeni rodovi (Ston i Pelješac)
po područjima podrijetla***

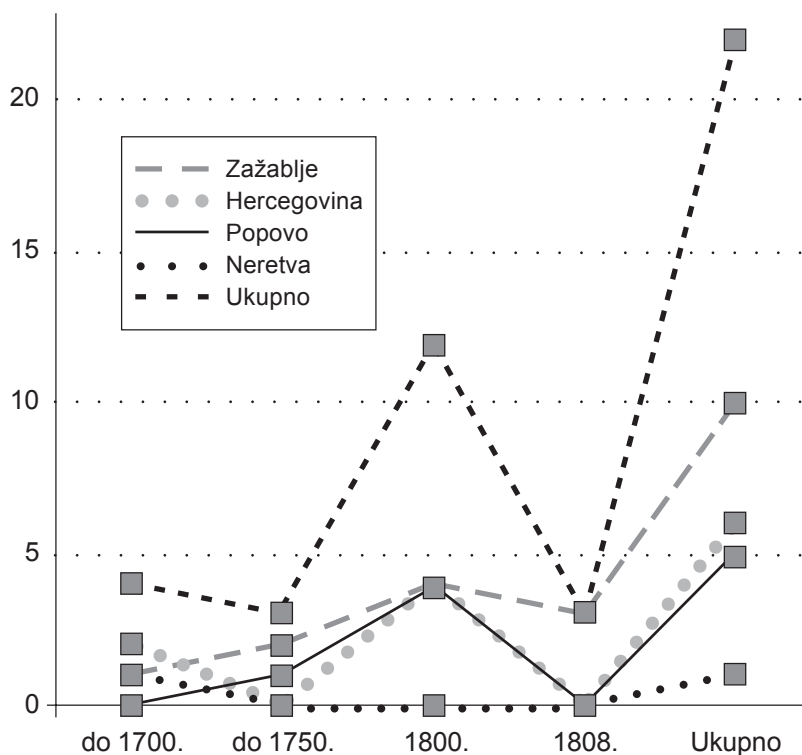
Područje	Broj	%
Zažablje	10	45,45
Hercegovina	6	27,27
Popovo	5	22,73
Neretva	1	4,55
Ukupno	22	100,00

*Grafički prikaz doseljenih rodova na Pelješcu i u Stonu
po područjima podrijetla*

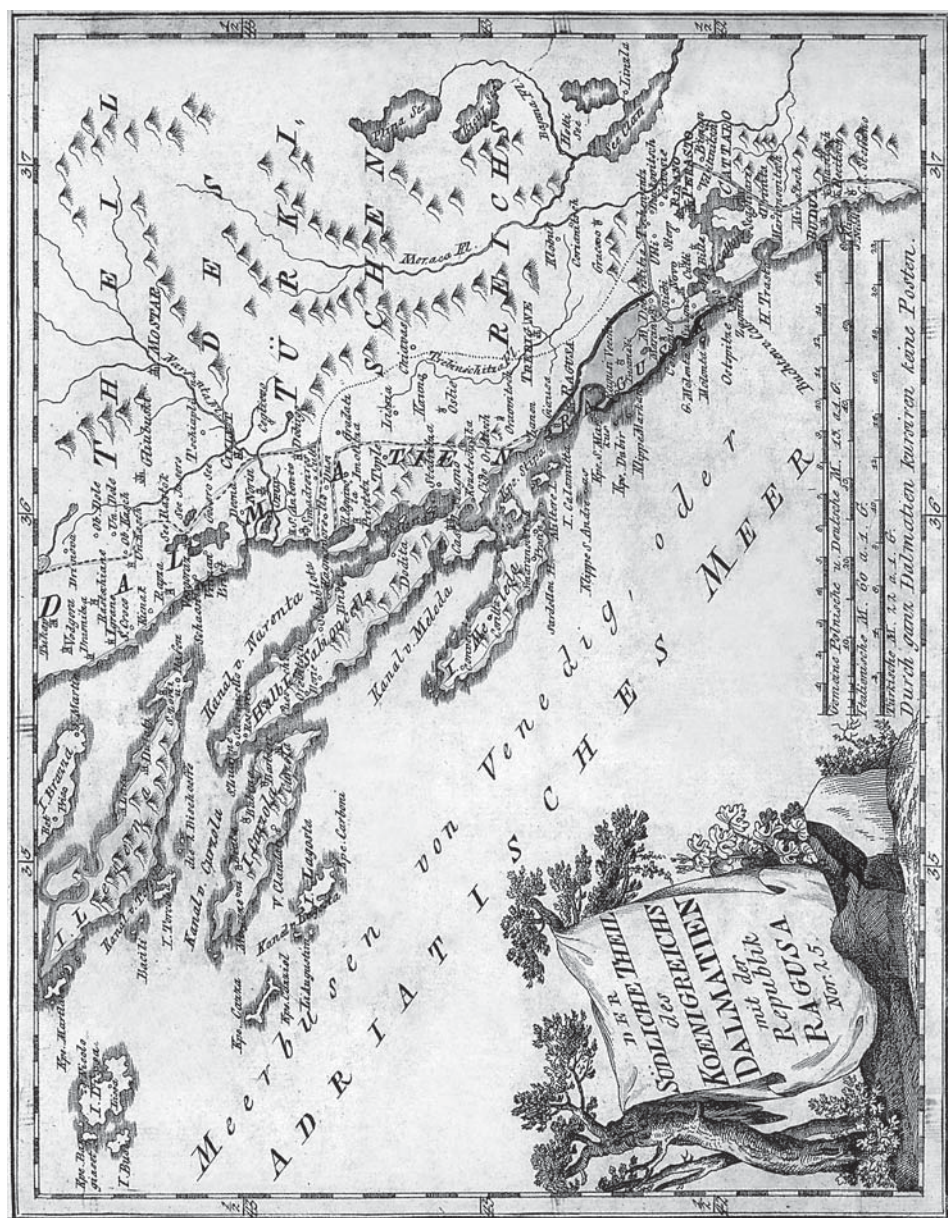
***Doseljeni rodovi (Ston i Pelješac)
po vremenu doseljenja***

Razdoblje Područje	do 1700.	do 1750.	1800.	1808.	Ukupno	%
Zažablje	1	2	4	3	10	45,45
Hercegovina	2	0	4	0	6	27,27
Popovo	0	1	4	0	5	22,73
Neretva	1	0	0	0	1	4,55
Ukupno	4	3	12	3	22	100,00
%	18,18	13,64	54,55	13,64	100,00	

*Grafički prikaz doseljenih rodova na Pelješcu i u Stonu
po područjima*

***8.5. DOSELJAVANJE PRIPADNIKA DRUGIH VJERA
(NEKATOLIKA) NA PROSTORE REPUBLIKE***

Sl. 39. Stari zemljovid Dalmacije, Dubrovnika i zaleđa
(Zbirka zemljovida – DAD)

Istaknuto mjesto ne samo u vjerskom već i u ukupnom životu Dubrovačke Republike imala je institucija Katoličke crkve. Ona je, sa svojom organizacijom u okviru dubrovačke nadbiskupije i stonske biskupije, sa svojim župama, samostanima i crkvama, svećenstvom i duhovnim redovima, te svojim posjedima, bila velika duhovna snaga i značajna materijalna sila. Njezino je značenje to veće ako se ima u vidu činjenica da je bila jedina dopuštena i zakonom priznata. Sve ostale vjerske zajednice, kako kršćanske, tako i nekršćanske, nisu bile dopuštene i izvan su zakonske zaštite.

Iznimka je bila, na izvjestan način i zbog posebnih interesa Republike, židovska zajednica u gradu Dubrovniku. Njoj su dopušteni, posebnim odlukama, određeni oblici javnog i legalnog djelovanja.

Tako je u Dubrovačkoj Republici bio u praksi specifičan oblik zapadnoeuropskog načela: "Cuius regio illius religio" ili "Čija zemlja, njegova i vjera". Doduše, to načelo nije se očitovalo u Dubrovačkoj Republici na drastičan zapadnoeuropski način, u dugotrajnim, krvavim i pogubnim vjerskim ratovima.

Položaj Katoličke crkve u Dubrovačkoj Republici, i njezin odnos prema državi i njezinim institucijama, bio je reguliran posebnim propisima. Tim su se pitanjem bavili mnogi povjesničari. Kao klasično djelo o tome je rad Koste Vojnovića.¹ I neki drugi povjesničari, poput Josipa Berse² i Maje Novak³, dodirivali su, u različitim aspektima, i tu problematiku.

U Dubrovnik su, kao pomorski i trgovački grad, iz različitih pobuda, a ponajviše trgovačkih, diplomatskih i općenito poslovnih, pristizali pripadnici različitih vjera. Ostajali su tu kraće ili duže, a neki i trajno. Među njima je bilo Židova, Turaka i drugih pojedinaca iz islamskog svijeta, te pripadnika reformnih crkava. Ponajviše je bilo pravoslavnih iz neposrednoga dubrovačkog zaleđa i raznih krajeva i zemalja Balkanskog poluotoka. Od vremena dubrovačke komune, pa u doba Republike, sve do njezina utruća 1808.,

¹ K. VOJNOVIĆ, *Crkva i država u Dubrovačkoj Republici*, RAD JAZU, knj. CXIX, FHFJR XIL, Zagreb, 1894, str. 32-142.

² J. BERSA, *Dubrovačke slike i prilike*, Zagreb, 1941, str. 88-96.

³ M. NOVAK, "Organizacija vlasti i odnos crkve i države u Dubrovniku u XVIII stoljeću," *Anali, JAZU u Dubrovniku*, broj VIII-IX, Dubrovnik, 1970.

službeni stav i odnos prema drugim vjerama ostao je gotovo neizmijenjen. Jednom uspostavljenih načela, Republika se u praksi ustrajno i uspješno pridržavala. Sva odstupanja, uglavnom nebitna, rezultat su pritisaka izvanjskih činitelja, pa zbog toga i nisu remetila postojeće odnose.

Izloženi stav Republike prema drugim vjerskim zajednicama, različit od odnosa prema službenoj i jedino priznatoj Katoličkoj crkvi, potrebno je promatrati u okvirima općega društvenog, političkog i državnog ustroja Republike. Ona je, kao država, bila izrazito aristokratska. Relativno malo-brojna dubrovačka vlastela željela su sačuvati političku moć, društvene privilegije, vlast i pravo vođenja i upravljanja državom. Zbog toga nisu dopuštala nikakav rizičan remetički faktor koji bi u danim okolnostima mogao ugroziti njihov privilegirani položaj. Takav činitelj, cijenilo se, mogao bi postati i vjerski faktor ako bi se narušili postojeći odnosi u toj sferi života. Vlastela su se iz tih razloga, unatoč postojanju i suprotstavljenih interesa i pretenzija, oslanjala na organizaciju Katoličke crkve i njezine institucije. S druge strane, Crkva u zaštiti svojih interesa i svog položaja oslanjala se na državnu vlast. Na taj su se način ta dva faktora (država i Katolička crkva), unatoč i mimoilaženjima, uzajamno pomagala i prožimala.

8.5.1. Prelasci na katoličku vjeru pripadnika drugih vjera

Već je spomenuto da su u Dubrovnik iz različitih zemalja i krajeva, poradi poslovnih i drugih razloga, pristizali i i nekatolici - pripadnici drugih vjera.

Dolaskom u novu, katoličku sredinu postavljao se i problem odnosa i suživota inovjeraca i pitanje njihova javnog očitovanja vjerskih stavova i obilježja. Sve se to manifestiralo u slobodi i neslobodi u obavljanju religijskog kulta, prava na bogomolju (crkvu), vlastito svećenstvo, konfesionalno groblje i javnost pogrebnog ceremonijala. Upravo, riječ je o svemu onome što je po postojećim uredbama Republike bilo nedopušteno.

Drugi aspekt problema, povremeno, očitovao se u slobodi ili neslobodi prelaska na katolicizam pripadnika drugih vjera. Taj postupak imao je uz duhovnu komponentu i važnu praktičnu i materijalnu značajku. Primanjem u katoličku duhovnu zajednicu inovjercima se otvarao i put u stjecanju dubrovačkog državljanstva. Bilo je to od presudnog značenja za njihov poslovni uspjeh i društveni uspon. Pojednostavljeno rečeno, otvarao im se put u stjecanju pokretnih i nepokretnih dobara i prosperitetniji život u dubrovačkoj sredini.

Kada je riječ o prelascima na katoličku vjeru u dubrovačkim prilikama, moguće je promatrati prelaskе pripadnika reformiranih crkava, pravoslavaca, Židova i pripadnika islama. Za migracije s područja Hercegovine za nas su zanimljivi prelasci pravoslavnih i muslimana. To je i posve razumljivo imajući u vidu i značajno neposredno okruženje pripadnika obiju zajednica. Ipak, posebno značenje ima prelazak pravoslavnih na katoličku vjeru. To prije što je nesporno zastupljena opterećenost tim pitanjem, čemu je pridonijelo često neutemeljeno pa i zlonamjerno pisanje u prošlosti.

8.5.2. Prelasci pripadnika islama na katoličku vjeru

Zakonske odredbe Dubrovačke Republike nisu dopuštale da se na njezinu teritoriju naseljavaju pripadnici islamske vjere. Privremeno su u Dubrovniku boravili emini – predstavnici turske vlasti, a stanovali su na Pločama, izvan gradskih zidina. Uobičajeno je da su istodobno bila dvojica emina, ponekad trajica i iznimno četverica. Bili su neka vrsta konzularnih predstavnika Osmanskog Carstva, zaduženih za ubiranje nameta. Istodobno su u ulozi posrednika između Dubrovačke Republike i predstavnika turske vlasti – Porte i bosanskih beglerbegova, a po potrebi i nižih organa vlasti – sandžak-begova, kapetana, kadija i drugih dužnosnika. U ovlasti emina bile su istrage, uhićenja i kažnjavanja osmanskih podanika, počinitelja različitih delikata. Često su u ulozi miritelja stranaka u sporu, ali i svjedoci i pomagači dubrovačkoj Vladi u odnosima s Portom.⁴ Nositelji turske lokalne vlasti (kadije, vojni zapovjednici) u dubrovačkom zaleđu miješali su se na neki način u unutrašnje stvari Republike. Posebno kada su u pitanju turski podanici koji su poslovno ili iz drugih razloga boravili kraće ili duže u Dubrovniku. Dubrovački trgovci odlazili su na Levant i dolazili su u stalne dodire s muslimanskim svijetom. Upravo je ta činjenica mogla biti od nekog značenja za sporadične pojave prelaska s islamske na katoličku vjeru. Neki primjeri prevođenja, koji će se dalje navesti, pokazuju da su s preobraćenim osobama bili povezani upravo trgovci na Levantu.

Prelasci pripadnika islama ili “Turaka”, kako se u izvorima nazivaju, u Dubrovačkoj Republici u razdoblju od velikog potresa pa do pada Republike nisu bili učestali niti mnogobrojni. Najstariji podatci iz ovog vremena

⁴ V. MIJOVIĆ-PERIĆ, “Emin na Pločama kao predstavnik Osmanlija na području Dubrovačke Republike,” Anali, ZPZ, HAZU, sv. XXXVII, Dubrovnik, 1999.

zabilježeni su u župi Lisac u Stonskom primorju. Dana 5. svibnja 1652. kršćeno je dijete po imenu Natal (Božo) od oca imenom Dedo i njegove imenom nespomenute žene, tada oboje katekumena, prozvanih Deli. Dijete je, poradi odgoja u katoličkoj vjeri, povjereno njegovim kumovima.⁵ U istoj župi (Lisac) krštena je 5. srpnja 1682. malodobna Jelena, dijete od godinu dana i šest mjeseci, nepoznatih roditelja, koji su bili “Turci” iz kaštela Stolac u Hercegovini. Kum je djetetu bio Nikola Mrše iz sela Čepikuća.⁶ Svećenik u Liscu krstio je 1698. jednog Turčina dajući mu ime Nikola (*baptisavi Turcam nomine Alia cui impositum est nomen Nicolaus*).⁷

Podatci o prelasku pripadnika islama na katoličku vjeru zabilježeni su i u župi Grad u Dubrovniku. Svećenik Marino Caroli krstio je 14. siječnja 1651. jednu osobu, sina “turskih” roditelja, i dao mu ime Maria. Riječ je o odrasloj osobi u životnoj dobi od 36 godina. Kumovi, ovom prilikom, bili su ugledni dubrovački građani i lazarin Nikola, sin Rade Gleđevića, te Frana, supruga također poznatog dubrovačkog trgovca i građanina Ilije (Eli) Veseličića.⁸ Isti svećenik (Marino Caroli) u istoj župi (Grad) u Dubrovniku krstio je 26. lipnja 1686. trinaestogodišnju djevojčicu, pridošlu “iz Turske” (*ex Turcia*), kojoj je kumovala žena Andrije Cotaldija iz Mesine, dajući joj ime Katarina.⁹

Ponovno je u župi Grad u Dubrovniku krštena jedna “Turkinja”, 16. rujna 1688., a dano joj je ime Maria. Kumovali su joj Rafael Vladislava de Gozze, Michael Antuna de Georgi i Margaritta, udovica Natala de Procuro.¹⁰ Odrasla preobraćenica, nekad “Turkinja”, sada po imenu Ana, krštena je 8. rujna 1689. Na činu krštenja kumovali su joj Marino Antonius Sabacci, trgovac, i Ivana Paula, supruga Marina de Resti.¹¹ Imamo još jedan podatak 1725. godine u svezi s prelaskom na katoličanstvo osobe islamske vjere. Naime, vodio se proces protiv jednog “Turčina” koji je prethodno postao katolik.¹² Iz primjera koje smo naznačili, a njih zasigurno i nije bilo mnogo više (inače bi bili evidentirani), očito je da su prijelazi ove vrste u Dubrovačkoj Republici, barem u ovom razdoblju, bili doista malobrojni.

⁵ ŽUL, Liber baptizatorum Parochie Lisac 1653-1704, No 391.

⁶ ŽUL, LB parochie Lisac 1653-1702, f. 110'.

⁷ ŽUL, LB parochie Lisac 1653-1702, f. 145.

⁸ DAD, Liber baptizatorum (dalje - LB) Grad 1671-1587, f. 1'.

⁹ DAD, LB GD 1688-1705, f. 12.

¹⁰ DAD, LB GD 1688-1705, f. 12.

¹¹ DAD, LB GD 1688-1705, f. 29'.

¹² DAD, Cons. Rog., 1725. (*Processo contro il Turco fatto Cristiano*)

Poznata je činjenica da se Republika, bilo kojim svojim potezom, ni na koji način nije željela zamjeriti vladi u Carigradu. Posebno bi bilo neuputno prevoditi na katoličku vjeru njezine podanike, a napose pokrštavati “muhamedance”. Na takve poteze središnja turska vlada (Visoka porta), ali i provincijski i lokalni nositelji turske vlasti i vojni zapovjednici, bili su posebno osjetljivi. Zbog toga je i sasvim razumljiva opreznost organa službene vlasti, koji nastoje izbjeći bilo kakve sukobe na tom planu. Ta se opreznost ogleda iz samih zapisa u službenim knjigama, gdje su podatci o prelascima dosta šturi i uopćeni. Gotovo da se i ne naznačuju prezimena osoba, a konkretna mjesta podrijetla sasvim rijetko. Podatci su tako uopćeni da se obično kaže za te osobe da su “ex Turcia”.

Iako to nije predmet ovog rada, na ovome mjestu treba upozoriti na to da su i pojedini dubrovački podanici – državljani Republike, kada bi se našli na teritoriju Osmanskog Carstva, prelazili na islam. Prema spoznajama istraživača najčešće su te pojave bile u Hercegovini i Bosni.¹³ Obično su to bili siromašniji ljudi s ruralnog područja, koji su odlazili u krajeve pod osmanskom vlašću najčešće poradi zaposlenja. Među njima je bilo podjednako muških i ženskih osoba, mladića i djevojaka, ali i starijih, nezbrinutih žena i udovica. Među odbjelim Dubrovčanima mogli su se naći i počinitelji kaznenih djela, pa su se sklanjali u nastojanju da izbjegnu kazneni progon. Obično su te osobe radile kao nadničari, zemljoradnici, čuvari stoke i kućna posluga. Kao dubrovački građani uživali su stanovitu zaštitu. Ako bi primili islam, prestajala bi nad njima dubrovačka jurisdikcija, a oni bi postajali turski državljani i štićenici. Prelasci na islam mogu se posvjedočiti u povijesnim vrelima već od 15. stoljeća. U tretiranom razdoblju zabilježeni su takvi primjeri kod osoba podrijetlom iz Konavala (1679.), Osojnika (1710.), Kliševa (1712.), Trnovice (1713.), Mokošice (1738.), Čepikuća (1738., 1709.). Motivi prelaženja na islam bili su različiti. Mogla je to biti prisila ili dobrovoljnost. Svaki od tih slučajeva imao je svoj povod i okolnost u kojem se dogodio.¹⁴

¹³ V. MIJOVIĆ-KOČAN, *Na razmeđu*, str. 13.

¹⁴ O tome opširno: V. MIJOVIĆ-PERIĆ, n. d., str. 97-101. Osobito su, u svezi s ovim pitanjem, zanimljivi prilozi u dodatku monografije.

8.5.3. Neki praktični koraci u rješavanju pitanja pravoslavaca

U ovom razdoblju poduzimani su i neki praktični koraci da se, barem djelomično, riješi pitanje pravoslavaca u Dubrovniku i udovolji njihovim potrebama. Tako je katolički svećenik i senator Bernard Brnja Đorđić, vikar dubrovačke nadbiskupije, tražio u Senatu u vremenu od 1671. do 1674. godine, više puta, da se odobri izgradnja pravoslavne crkve negdje na prostoru Republike.¹⁵ O svojoj nakani Đorđić je pisao 1672. i Stjepanu Gradiću u Rim.¹⁶ Međutim, državni organi Republike nisu udovoljili njegovim prijedlozima.

Pod konac 17. i početkom 18. stoljeća, u vrijeme konjunktura nastale nakon ratnog vihora, u Dubrovnik sve više dolaze i pravoslavni trgovci. Oni su iz Bosne, ponajviše iz Sarajeva, a osobito iz susjedne Hercegovine – Trebinja, Mostara, Popova. Neki su razvili vrlo široke i uspješne gospodarske aktivnosti, posebice u trgovini. Tako su se isticali trgovac Miletić iz Mostara, potom Trebinjci - Dučići, Raševići, Petrovići i drugi. Među Dučićima bilo je nekoliko uglednih trgovaca. Posebno je bio poznat po svom bogatstvu Hadži Jovo Dučić Vitković. On je ostavio 1707. opširnu oporuku iz koje se vidi njegovo golemo bogatstvo. Obdario je mnoge dubrovačke katoličke crkve. Ostavio je legate brojnim pravoslavnim crkvama i manastirima ne samo u Hercegovini već onima fruškogorskim i drugima, u Srijemu i Banatu, te Srbiji, ali i na Atosu i u Jeruzalemu.¹⁷ Bilo je uspješnih pravoslavni trgovaca i nakon toga, kao što je bio Luka Milašinović iz Novog, koji je također ostavio 1776. oporuku u Notarijatu.¹⁸ Zanimljivu oporuku u Notarijatu ostavio je 1752. Tomo Vuković, podrijetlom iz okolice Trebinja, tada trgovac u Sarajevu, s poslovanjem u Dubrovniku. Stanovao je na Pločama, gdje je i napisao oporuku (*in casa della sue solita abitazione posta dietro da Forteza del Revelino alle Plocce*). Ostavio je legat Jeftanu, sinu Luke Čolovića (*Ciolovich*) iz Trebijova (trebinjska Brda). Svom polubratu Atanasiju Mihajloviću ostavio je kuću u Sarajevu i odredio ga za univerzalnog nasljednika. Za izvršitelje oporuke odredio je Demetrija Petrovića, Vojina Đurovića i Radu Jovanovića. Siromašnima i potrebitima u Sarajevu ostavio je vrijedan legat od 50 dukata. Osobito su brojni legati ostavljeni crkvama. Tako je desetine i prvine namijenio katoličkim crkvama

¹⁵ K. VOJNOVIĆ, *Crkva i država u Dubrovačkoj Republici*, str. 23-24.

¹⁶ Isto, str. 74.

¹⁷ DAD, Test. Not., No 73, f. 138'-149.

¹⁸ DAD, Test. Not., No 83, f. 8-8'.

u Dubrovniku – Sv. Marji Velikoj (Katedrali), Sv. Vlahu i Gospi na Dančama. Mnoštvo legata odredio je za pravoslavne crkve i manastire: Trebinjskom manastiru (Duži), Zavali, Dobrićevu, Žitomisliću, Sv. Mihajlu u Sarajevu, Kosierevu, Pivi, Sv. Trojici, Savini u Novom, Toploj, Studenici i Dečanima. U Jeruzalem za Sv. Grob i Sv. Goru odredio je legate od 70 dukata.¹⁹ Oporuke su ostavili i trgovac Sava Petrović (*Sava Egnatii Petrovich de Castro Novo habitans Ragusii*) 1770.²⁰ i njegova neudana kći Ana 1814. godine.²¹ Svi ovi pravoslavni trgovci poslovno djeluju u Dubrovniku, ali kao stranci. Bez obzira na to Dubrovnik je imao značajnu korist od njihove gospodarske aktivnosti. No, to nije predmet širih razmatranja na ovome mjestu.

Drugi ozbiljniji pokušaj u rješavanju statusa pravoslavlja i pravoslavnih vjernika u Dubrovniku, uvijek stranih državljana, u svezi sa zadovoljavanjem njihovih vjerskih potreba i sloboda, poduzeo je conte Sava Vladislavić. On je bio pravoslavac, po starom podrijetlu iz plemićke obitelji, rođen u okolici Gacka u Hercegovini. Svojedobno se on kao trgovac, sa svojom majkom, doselio u Dubrovnik i živio na Posatu.²² Poslije je Vladislavić stupio u diplomatsku službu, i obavljao važne misije kod ruskog cara Petra I. i njegovih nasljednika. Činio je i određene usluge Dubrovačkoj Republici na ruskom carskom dvoru. Tako npr. aktualni dubrovački knez i njegovo vijeće Savi Vladislaviću, “nobile illirico”, upućuju dva pisma istog nadnevka od 29. travnja 1709. u kojima muporučaju svoje poslanike, u jednom Ivana Tudisića i drugom Jeronima Natali.²³ Poslanici su bili instruirani kako na carskom dvoru Petra I. trebaju obrazložiti državnu vjersku politiku Republike. Trebalo je istaknuti da je Dubrovnik veliki prijatelj pravoslavnog svijeta, ali da u svojoj politici ima strogo načelo da je apsolutno vjersko jedinstvo zalogom političkom jedinstvu, stabilnosti i opstanka države i očuvanja njezine slobode. Zbog toga i nije moguće odobriti bilo koji drugi kult na svojem državnom teritoriju. Uz sve to Republika se pribojavala prevelikog priljeva stranaca inovjeraca, a s tim pretjeranog stranog utjecaja. A, očuvanje države i slobode, reklo bi se, bila je najsvetija stvar. Bez obzira na dubrovačka obrazloženja, uz podršku ruskog dvora i njihovu diplomatsku i materijalnu potporu Vladislavić je nastojao ostvariti svoju nakanu.²⁴

¹⁹ DAD, Test. Not., No 78, f. 174-175.

²⁰ DAD, Test. Not., No 81, f. 157'-159'.

²¹ DAD, Test. Not., No 92, f. 35'-36.

²² R. VUKOMANOVIĆ, *Dubrovnik*, Almanah - Srbi i pravoslavlje u Dalmaciji i Dubrovniku, Zagreb, 1971, str. 79.

²³ DAD, Lettere e comm. di Levante, 18, 1709; J. RADONJIĆ, knj. V, 60-61.

²⁴ Isto, str. 79.

Sa spomenutom namjerom Vladislavić je godine 1717. došao u Dubrovnik. Ponadao se da će uz rusku potporu ostvariti nakanu. Imao je tako namjeru na svom imanju na Posatu, koje je prije zbog nekih zasluga dobio u posjed, sagraditi obiteljsku grobnicu. Uz nju je želio podići i kapelicu za liturgijski obred pravoslavnih vjernika. S tom namjerom obratio se, službeno, dubrovačkom Senatu, tražeći dopuštanje za to. Iako je otprije imao i obećanja za odobrenje, stvar se odugovlačila u nedogled. Zahtjev je bio odbijen, izuzevši dijela koji se odnosio na izgradnju obiteljske grobnice.²⁵ Nezadovoljan ishodom svojih traženja u dubrovačkom Senatu, conte Sava Vladislavić trajno je napustio Dubrovnik. Nakon njegova neuspjelog pokušaja nije bilo više ozbiljnijih nastojanja da se riješe vjerske potrebe pravoslavaca u Dubrovniku, sve do druge polovice 18. stoljeća. Nositelji tih nastojanja u to doba bili su pravoslavni trgovci, kojih se broj, s vremena na vrijeme, povećavao od početka 18. stoljeća. Za ovo razdoblje vrijedno je spomenuti i pojačani nadzor nad “šizmaticima” (pravoslavcima) u predgrađima Pile i Ploče, temeljem naredbe Senata od 16. travnja 1715.²⁶

Nekoliko vijesti iz ovog razdoblja nalazimo o pravoslavnom svećeniku (popu) u Dubrovniku. Naime, godine 1743. Senat je naredio Malom vijeću da treba protjerati izvan državnog teritorija “notum Pseudomonacum vulgo Caloghiero Grecum Schismaticum.”²⁷ Iste godine Senat je usvojio novu odluku o zabrani održavanja pravoslavnog obreda u Dubrovniku, bilo to javno ili privatno.²⁸ Godine 1745. uslijedila je nova odluka Senata. Njome se zabranjuje boravak pravoslavnih kaluđera i svećenika u Gradu više od osam dana, kada moraju napustiti državni teritorij svojevoljno ili biti protjerani. Za vrijeme dok ostaju u Gradu, prilikom šetnje u Gradu i predgrađu (Pile), moraju to činiti u pratnji stražara, a sve pod prijetnjom zatvorske kazne.²⁹

²⁵ DAD, Cons. Rog., No 148, 1717-1718, 26. 03. 1717, f. 31'.

²⁶ A. MARINOVIC, “O položaju katoličke crkve u Dubrovačkoj Republici”, Dubrovački horizonti, 35, Dubrovnik, 1995, str. 64-65.

²⁷ DAD, Cons. Rog., No 161, f. 12.

²⁸ “Prima pars est de terminando quod non debeat imposterum permitti Monacis aliisque sacerdotibus Schismaticis exercundi huc eorum ritum et ministrandi Sacramenta Grecis Schismaticis neque publice, neque private, et quod hec terminatio non possit revocari nisi p. strictura trium quartum.” (DAD, Cons. Rog., No 161, f. 17')

²⁹ “Prima pars est de terminando quod cum venirent huic Calogieri alliine Sacerdoti Schismatici non possit hic moreris, nisi spatio tantum octo dierum, quibus elapsit debeant mitti extra Statum, volentesque iidem supradicto temporis spatio ambulare per Civitatem et Suburbio debeant sempre associari a custodia Militum, que eos usque observit, sive ut dicitur guardia a vista quodque ex. Minus Consilium debeat sub vinculo iuramenti ex que presentem partem.” (DAD, Cons. Rog., No 162, f. 34')

8.5.3.1. Prelasci pravoslavaca na katoličku vjeru

Zbog djelomičnog, ali znatnog, pravoslavnog okruženja u neposrednom zaleđu, i poradi dolaska povećanog broja pravoslavnih trgovaca i drugih poslovnih ljudi u Grad, vrlo su rano Dubrovčani definirali svoj stav prema pravoslavlju. To pitanje, u raznim vremenima, izlazilo je iz okvira vjerskih sadržaja. Ponekad je poprimalo ozbiljne političke i diplomatske konotacije i međudržavne reperkusije. Pravoslavni element, iako malobrojan, nastojao je ostvariti vjerska prava i slobodu vjerskog očitovanja. U tome ga je diplomatskim i drugim kanalima pomagala, a vjerojatno i poticala, carska Rusija, kao pravoslavna država, zaštitnica i pokroviteljica pravoslavlja.

Nasuprot opisanim nastojanjima pravoslavnih, organi vlasti Republike, u prvom redu vladajuća vlastela, jednom definiranu vjersku politiku nisu željeli mijenjati. U tome, ali i u mnogim drugim elementima unutarnjeg ustroja Republike, vlastela su uporno ustrajavala, i u tome gotovo u potpunosti i uspijevala.

Upravo zbog toga i zahtjevi pravoslavnih, unatoč vanjskim pritiscima, nisu bili nikada riješeni. Pravoslavlje je tako ostalo do konca Republike nepriznata religija, a neki sitni i prividni ustupci bili su plod vanjskih pritisaka ruske diplomacije.

Ustrajavajući u takvu stavu Republika i njezini organi vlasti nisu vršili ni blagu, a posebno ne drastičnu prisilu na pripadnike pravoslavlja da prelaze na katoličanstvo. Istina, bilo je i suprotnih mišljenja, u okrilju crkvenih krugova, ali samo povremeno, da se radikalnije ide na prevođenje pravoslavnih na katolicizam. Pritom se, najvjerojatnije, polazilo s crkvenog stajališta o borbi za brojno uvećanje svoje zajednice.

Očito je da državne vlasti nisu prihvaćale radikalnije poteze. Jednostavno, službene vlasti su procijenile da za takve poteze nema realne potrebe, a bili bi i nepromišljeni. Obnovu svog pučanstva, njegovo biološko osvježanje i osiguranje potrebne radne snage za najpropulzivnije grane privređivanja - obrte, trgovinu i pomorstvo, oni su mogli osigurati puno bezbolnije iz katoličkog zaleđa. To se, prije svega, odnosilo na područje Popova polja, Zažablja i Neretve, te Mostara, ali i iz unutrašnjih dijelova Hercegovine i Bosne, odakle su, također, dolazili katolici, kao poslovni ljudi, ponajviše kao trgovci, a potom obrtnici pa i pomorci.

Kad je riječ o vremenu koje kronološki omeđuje ova tema, potrebno je istaknuti da je pitanje pravoslavnih aktualizirano nakon velikog potresa. Tada desetkovano pučanstvo Grada trebalo je obnoviti. Jednako je tako i

sam Grad, fizički dobrim dijelom uništen, zahtijevao i obnovu i dogradnju. Za sve te pothvate bio je potreban kapital, kojega nije bilo u dostatnom iznosu. U tim okolnostima, a prema nekim istraživanjima, bilo je ponuda imućnijih pravoslavnih trgovaca i novčara. Nuđen je raspoloživi kapital pod uvjetom legaliziranja pravoslavne vjere sa svim njezinim institucijama. Iskušenja su, ipak, nadvladana i Republika je ostala vjerna ustaljenoj vjerskoj politici.³⁰

8.5.3.2. Prelasci pravoslavaca na katoličku vjeru nakon 1667. godine

Podatke o prelascima pravoslavaca na katolicizam u Dubrovniku pružaju nam matične knjige - rođenih, vjenčanih i umrlih za dubrovačko područje. Uz njih vrijedne su pozornosti i službene knjige vijeća i drugih državnih organa. Posebno su važne odluke Senata i Malog vijeća.

Na osnovi svih tih dostupnih i poznatih podataka može se zaključiti da su ti prijelazi bili malobrojni. Gotovo da su minorni i zanemarujući. Zbog toga su i sva pretjerivanja u pogledu opsega te pojave u Dubrovniku, u povijesnoj literaturi, napose srpskoj, posve neutemeljena.³¹

Prvi poznati nam primjer prelaska s pravoslavlja na katoličku vjeru u Dubrovniku u ovom vremenu, datira iz 1694. godine. Pred rektorom (knezom) vodio se 9. studenog 1694. proces protiv Petra Miletića, pravoslavnog trgovca iz Mostara, koji je kao stranac poslovao u Dubrovniku. Postupak je bio kaznene naravi. Riječ je bila o verbalnoj uvredi Katoličke crkve i Republike. Delikt uvrede učinjen je u povodu prelaska na katoličku vjeru Petrova brata Ivana, dječaka u dobi od oko 14 godina. Ivan je radio kao šegrt (naučnik) u trgovačkoj radnji jednog katolika iz Mostara, koji je također poslovao u Dubrovniku. U obliku pitanja koja je postavljao rektor, vodio se proces ispitivanja svjedoka. Oni su na postavljena pitanja davali odgovore i ti su podatci notirani. Ispitivana su dva svjedoka – Vid Nikolić, kožuhar iz Popova, i Ivan Ilin iz Mostara, “momak” u trgovačkoj radnji spomenutog trgovca Petra Miletića. Svjedoci su izjavili, pred dvojicom malovijećnika (Basegli i Bona) da je Ivan svojevolumino i bez nagovora postao kršćanin katolik. Spomenuti Ivan izjavio je da to on čini svojom voljom i

³⁰ K. VOJNOVIĆ, *Crkva i država u Dubrovačkoj Republici*, str. 26-29.

³¹ U tome su osobito prednjačili srpski povjesničari po vokaciji svećenici i crkveni velikodostojnici (ep. N. MILAŠ, *Pravoslavna crkva u Dalmaciji u XVIII i XIX v.*) i drugi.

bez ičijeg nagovaranja, a da mu kao kršćaninu to ne može nitko zabraniti. On je također izjavio da mu se sviđa (katoličko) bogosluženje i ispovijed, te sve ostalo što je on već i činio kod fratarara. Sam Petar Miletić, kao okrivljenik, kažnjen je s deset dana zatvora i nekim drugim dodatnim globama.³²

Dva podatka imamo iz godine 1724. Jedna pravoslavna žena (*donna scismatica*) prešla je na katoličku vjeru u selu Osojniku. Došla je tu iz "Murlakije" prije 5-6 godina, kako stoji u zapisu, i udala se za katolika, što je i bio povod njezinu prelasku na katoličku vjeru.³³ U selu Ljubač u Slanskom primorju, iste godine, naselila se neovlašteno pravoslavna obitelj (*notam familiam schismaticos*). Zbog toga je Vijeće umoljenih (Senat) donijelo odluku 19. listopada 1724., a po prethodnom prijedlogu Malog vijeća, da se ta obitelj mora odmah iseliti izvan državnog teritorija, jer nije voljna prijeći na katoličku vjeru (*causa quo nollet reconcilium cum Ecclessia*), što je najvjerojatnije bila obećavala.³⁴

Dubrovački sacristan Stjepan Rosa krstio je 5. srpnja 1726. djevojku od 19 godina, sada zvanu Jelena, kćer neke Zorke i nepoznatog oca, rođenu u Sitnici (Bileća) pod turskom vlašću (*nata in Sitniza in Turcarum Ditione*).³⁵ Jeleni su kumovali R. D. Blasius Martellini i Maria Viti. Godine 1733. prešao je na katoličku vjeru, a potom postao i katolički svećenik, Mijo Mitrović.³⁶

Pojačano pristizanje pravoslavaca u Dubrovnik uslijedilo je ponovno potkraj 30-ih godina 18. stoljeća, osobito nakon završetka Austro-turskog rata (1736.-1739.). Zbog toga je Republika tražila ferman od Porte za pokroviteljstvo nad "Murlacima" u Gradu.³⁷ Iz istih razlog donijeta je zakonska odredba po kojoj se "Murlacima" zabranjuje otvaranje dućana.³⁸ U Malom vijeću vodila se rasprava 30. srpnja 1737., nakon što je prethodno donijeta odluka u Vijeću umoljenih, 8. srpnja iste godine, u svezi s prelaskom na katoličku vjeru već odrasle djevojke iz trgovačke obitelji Milašinović, rodom iz Novoga. Jedan od braće Milašinović, po imenu Mojsije, s obitelji je prešao

³² DAD, Prep. 17, 66, 2053/38, (*Processo contro Petro Miletich schismatico di Mostaro*)

³³ DAD, Prep. 18. No 3402, f. 58.

³⁴ DAD, Cons. Rog., No 152 1722-1726, f. 16.

³⁵ DAD, LB GD 1711-1728, f. 188'.

³⁶ DAD, Fedi ed attestati, No 3, f. 89.

³⁷ DAD, Lett. di lev., No 75, f. 186'.

³⁸ DAD, Cons. Rog., No 162, f. 34'.

na katolicizam. To je dodatno opteretilo odnose s njegovim bratom Ivanom, također trgovcem u Dubrovniku, koji je i dalje ostao pravoslavac. Budući da su to bili imućni i ugledni trgovci, od kojih je Republika imala koristi i pokazivala interes za njih, pokušalo se posredovati u sporu i izmiriti ih. S tom nakanom izabrana su u Malom vijeću tri provizora – Ivan Bašić, Božo Bošković (Ruđerov brat) i Petar Frane Stay sa zadatkom da izmire braću Milašinović.³⁹ Oba ogranka ove obitelji (Milašinović) imala su potomstvo. Živjeli su i dalje u Dubrovniku, jedni kao katolici, a drugi kao pravoslavci. Tako se spominju i djeca Mojsija (katolika) Milašinovića – Lukrecija 1739., Christophorus (stariji) 1745., Christophorus (mlađi) 1749. i Antonius 1751. godine. Iz oporuke Luke (pravoslavac) Milašinovića od 10. kolovoza 1776. doznaje se da je imao sinove – Petra, Jovu, Iliju i Todora, dok u Herceg Novom spominje svoje rođake (*cugini*) – Ivana, Grgu i Đuru Milašinovića. Zanimljivo je napomenuti da je Luka obdario i tri najvažnije dubrovačke crkve – Sv. Mariju Veliku, Sv. Vlaha i Gospu na Dančama.⁴⁰

U ovom razdoblju zabilježeno je nekoliko prelazaka pravoslavaca na katoličku vjeru. Tako je malodobni sin Mitra Petrovića, podrijetlom iz Crne Gore, na svoje traženje primljen u katoličku vjeru 1744. godine.⁴¹ Sluga Stjepe Hadži-Tripkovića, trgovca iz Sarajeva, prešao je na katoličku vjeru, oslobodivši se tako svoga patrona. Na katoličku vjeru prešla je 1748. i jedna pravoslavna djevojka (*nota schismatica reconciliata, qui fuit collocata in Venerabili Monasteri Sante Catharine*).⁴²

Zanimljiv je i prelazak na katoličanstvo kćerke poznatog sarajevskog trgovca koji je poslovaio i u Dubrovniku – Dimitrija Nikolića, zvanoga Hadži-Simić. Najprije je Malo vijeće uobličilo prijedlog o prijemu u katoličku vjeru kćerke Dimitrija Nikolića Hadži-Simića, a Vijeće umoljenih to je jednoglasno usvojilo.⁴³ Zapravo se o tom slučaju, koji je izazvao “buru”,

³⁹ (*inter Moysem Milascinouich olim scismaticum, modo vero reconciliatum cum S. Matre Ecclessia Catholico Romana et Ioannem eius fratris*). DAD, Cons. Min., 94, 1737-1741, f. 24' - 25.

⁴⁰ DAD, Test. Not., No 83, 10. 08. 1776., f. 8 - 8'.

⁴¹ “Prima pars est de terminando quod notus Schismaticus Demetrius Petrovich debeat seppeditare noto eius Filio reconciliato cum S.M.E. Catholica Romana pro eius alimentis illam annorum sum(m)am que postea dicitur, et illa(m), que postea discitur.” (DAD, Cons. Rog., No 161, f. 108'-109.)

⁴² DAD, Cons. Rog., No 166, f. 210'; No 162, f. 10' ; No 163, f. 199; Let. di Lev., No 76, f. 73; Detta, No 52, f. 1', 2, 5', 12.

⁴³ DAD, Cons. Rog., No 185, 1775-, 1776, 27. 11. 1775., f. 9.

raspravljalo u više prilika, pa tako i u Vijeću umoljenih 27. siječnja 1777. Odlučeno je većinom glasova od 23:6 da se odobri “dota” od 500 perpera za kćer Dimitrija Nikolića, nekad pravoslavnu, a sada već katolkinju (*alla nota schismatica figlia di Demetrio Nicolich fatta Chatolica*).⁴⁴

Zanimljiv je i jedan podatak zabilježen u Matici krštenih 12. svibnja 1782. u Dubrovniku. Tog dana krstio je katedralni župnik Jakov Lalletta dječaka Nikolu Konstantina (*Nicolaus Constantinus*), sina Ivana Davaruha i Franciske Vocativo, dubrovačkih građana. Dijete je rođeno u Carigradu 3. srpnja 1772. U nedostatku katoličkog svećenika krstio ga je, zbog smrtne opasnosti, pravoslavni natpop (*presbitero schismatico*). A, sada, po odobrenju Komisije dubrovačkog nadbiskupa, taj čin obavlja katedralni župnik (Lalletta). Nazočni su bili i kumovi – Božo (*Natale*) Bošković i Marija, supruga Ivana Božovića.⁴⁵ Ovaj je primjer zanimljiv da se vidi kako se postupalo u dubrovačkoj sredini kad su u pitanju vjerski činovi. To su poznati nam prelasci pravoslavnih osoba na katoličku vjeru u vremenu do 1780. Podatci o tome, kako se vidi iz prezentiranih primjera, bilježeni su ne samo u crkvenim maticama već i u službenim knjigama državnih organa Republike.

8.5.3.3. Nova nastojanja pravoslavaca od 1770. do 1800. godine

Broj pravoslavnih doseljenika - trgovaca, obrtnika i poslovnih ljudi drugih zanimanja, povećavao se od početka 18. stoljeća. Priljev je njihov oscilirao. Ovisilo je to o gospodarskoj konjunkturi u Dubrovniku, ali i o općim gospodarskim kretanjima i političkim prilikama i međudržavnim odnosima ne samo u neposrednom dubrovačkom okruženju već i znatno šire, u prostoru Jadrana, Sredozemlja i Europe. U drugoj polovici 18. stoljeća njihov priljev nije osobito velik. Doduše, bili su vrlo aktivni u trgovačkim poslovima, a imali su i znatan kapital. Kao i u prošlim vremenima, tako i sada pravoslavci žive u predgrađima, ponajviše na Pločama, ali i dalje kao strani državljani.

Ipak, brojčano i materijalno ojačali, oni u ovom vremenu pokušavaju izmijeniti svoj status, popraviti svoj građanski, a posebno vjerski položaj. U tim svojim nastojanjima koristili su se i konstelacijom međunarodnih odnosa u za Dubrovnik kriznim situacijama. Političkim pritiscima na dubrovačku Vladu, preko svojih diplomatskih predstavnika, carska je Rusija

⁴⁴ DAD, Cons. Rog., No 86, 14. 01. 1777, f. 9' - 10; Acta Turcarum, 22, f. 209

⁴⁵ DAD, LB GD 1758-1798, f. 216.

još jače očitovala ambicije “zaštitnice” pravoslavnih kršćana. Problem pravoslavaca u Dubrovniku u ovom vremenu ogledao se u sljedećem:

- (ne)sloboda javnog očitovanja pravoslavne vjere na državnom prostoru Republike,
- pravo na organiziranje svoje pravoslavne zajednice (općine),
- podizanje vlastite bogomolje (crkve),
- uređenje pravoslavnoga groblja u Gradu,
- pravo da imaju svoje svećenike s dozvolom boravka u Gradu, i drugi manje važni zahtjevi.

Znajući za ove zahtjeve, poradi predostrožnosti Senat je 1769. usvojio odluku po kojoj se ne dopušta popravak ili izgradnja bilo kakve crkve koja već ne postoji, pa i one “Greco Catholico”. Izuzete su bile samo one koje služe obredu “Latino Catholico Romano”.⁴⁶ Nema sumnje da su izloženi zahtjevi pravoslavaca u domeni religijskih i crkvenih prava samo jedna etapa do potpune građanske emancipacije u dubrovačkoj sredini. Cilj je bio postići dubrovačko državljanstvo i izjednačiti se u građanskim pravima s katoličkim državljanima Republike. Time bi bio utrt put njihovoj društvenoj emancipaciji, koja bi im omogućila i adekvatnu participaciju u gospodarskom životu.

U vrijeme pogoršanja odnosa Dubrovačke Republike i ruskog dvora, u vrijeme i nakon Rusko-turskog rata, rastao je i diplomatski i svaki drugi pritisak na Republiku u pogledu njezine vjerske politike. Svoj stav prema tom pitanju, posebno u odnosu na pravoslavni kult na svojem teritoriju, morala je ona diplomatskim putem tumačiti ne samo na ruskom dvoru već i na vladarskim dvorovima u Beču, Parizu, Madridu, te u Berlinu kod pruskih kneževa, tražeći uvijek razumijevanje i potporu za svoje razloge. Još prije, 18. studenog 1766., dubrovačka Vlada je objasnila svoj stav o ovom pitanju u izvješću koje je uputila grofu Praslinu, francuskom ministru i tajniku mornarice. Osim odredbi o upravnoj i sudbenoj ovlasti nad osobama turskim podanicima koji pristignu na dubrovački državni teritorij, u uputi se govori o vjerskom pitanju – statusu pristiglih katolika i pravoslavaca iz krajeva pod turskom vlašću. Tako se za katolike kaže da se nakon 10 godina prebivanja na dubrovačkom državnom teritoriju integriraju i budu izjednačeni kao da su tu rođeni (*della quale di poi il domicilio di 10 anni diventano Sudditi, e se sono Catolici vengeno incorporati, e trattati, come*

⁴⁶ DAD, Con Rog., No 179, 162'-163.

li Naturali del Paese). Za pridošle pravoslavce se veli da uživaju sve podobnosti, ali da ne mogu biti inkorporirani, zato što su druge vjere, a u državi se ne može dopustiti nijedna druga vjera, osim katoličke (*se sono Scismatici* (pravoslavni – p. m.), *godono i Privilegii, ma non vengono mai incorporati a motivo della differenza di Religione; non potendosi professare nella Stato pubblicamente altra Religione, se non Catolica*). Iznimka su Židovi (*Ebrei*), samo zato što su malobrojni. Nasuprot njima su pravoslavci, koji čine najbrojniju populaciju na graničnim područjima Bosne i Hercegovine (*e confinnante della Bossina e della Herzegovina popolate nella massima parte da Scismatici*).⁴⁷ Na isti način Vlada daje naputke 20. siječnja 1771. Marinu F. Tudišiću i Franu Ranjini, koji se upućuju na ruski carski dvor s namjerom da razjasne dubrovačko protivljenje izgradnji crkve u Dubrovniku za pravoslavni obred.⁴⁸

Izaslanici su trebali podsjetiti da je to pitanje bilo postavljeno za vrijeme cara Petra I., preko konta S. Vladislavića, ruskog diplomata i carskog vijećnika (*consigliere aulico*) od 1711. godine. Tada su i dana obrazloženja za odbijanje zahtjeva oko gradnje crkve istočnog obreda. I ovaj put trebalo je u pregovorima ponoviti iste argumente. Poželjno je bilo istaknuti da se prema pripadnicima istočnog obreda u Dubrovniku iskazuju svi obziri, kako oni slobodno stječu imovinu i nekretnine, slobodno trguju, bave se obrtima, sudjeluju u pomorstvu, s jednakim pravima kao i rođeni Dubrovčani.⁴⁹ To što nemaju svoju crkvu, razlog je u tome što je nikada i nisu imali u prošlim stoljećima jer su malobrojni. Ako bi se dopustilo pripadnicima istočnog obreda da u Dubrovniku sagrađe svoju crkvu, to bi mnoge pobudilo iz susjednih krajeva da se presele u Dubrovnik, što bi Turcima bilo osobito zazorno i nepravo. Štoviše, gradnja te crkve samo je izgovor za one “grekošizmatike” koji žive u Dubrovniku, kako bi naškodili katolicima. Osim toga u obližnjim turskim područjima pravoslavci imaju podosta svojih crkava, a

⁴⁷ DAD. Lett. di Pon., 18. 83, 94; V. MIJOVIĆ-PERIĆ, *Na razmeđu*, str. 11-11; J. RADONJIĆ, n. d., knj. V, str. 313-314.

⁴⁸ DAD, Lett. e comm. di Ponente, 18, 177; J. RADONJIĆ, knj. V, str. 147-149; K. JIREČEK, str. 103-105.

⁴⁹ “Se poi si brami sapere, come sian trattati li detti Greci da questo governo, e’ notorio, che sian riguardati egualmente che li naturali, tutto che fuorestieri, giacche possedono beni stabli, esercitano la mercatura ed i mestieri, ed hanno parte nella nostra navigazione, della quale sono esclusi tutti gli altri esteri di qualunque nazine la piu’ privilegiata.”

tako isto i na mletačkim područjima, koja su blizu Dubrovnika. Njih “greko-šizmatici” (pravoslavci) koji žive ovdje, ako se u njima žele pomoliti, mogu lako pohoditi i za jedan dan otići i u Grad se vratiti.⁵⁰ Ako netko od njih mora zbog crkve napustiti Tursku i prijeći u kršćansku državu, imaju provincije Mletačke Republike, pa neka po volji u njih prelaze.⁵¹

U obrazloženju su, kako se vidi, dva glavna razloga odbijanju gradnje crkve istočnog obreda. U prvom redu ta bi crkva bila privlačna točka sultanovim podanicima iz susjednih zemalja, posebno iz Hercegovine i Bosne. Njihov prevelik broj u Dubrovniku doveo bi Republiku u sukob sa sultanom, koji bi je optužio za odvrćanje njegovih podanika od zakonitoga gospodara. Drugi je razlog što bi neograničeno i nekontrolirano useljavanje iz susjedne Hercegovine i drugih krajeva u tako prostorno malu državu kao što je Dubrovnik, ugrozilo njezinu stabilnost i nezavisnost.

Spor se i dalje nastavljao. Konačno je ruska vlada uputila Republiku da izravno o tome pregovara s admiralom Orlovim, njezinim opunomoćenikom, tada s ruskom sredozemnom flotom u toskanskoj kneževini. Napokon je, barem prividno i relativno povoljno, okončan spor sklapanjem ugovora 25. lipnja 1775. u Livornu, između admirala Aleksandra Orlova, u ime ruske vlade, i Frana Ranjine, u ime Dubrovačke Republike. Pitanje pravoslavnog kulta u Dubrovniku riješeno je kompromisom, u trećoj točki ugovora, koja glasi: “Konzul Njezinog Carskog Veličanstva (Katarine II.) moći će u svojoj rezidenciji (u Dubrovniku) podići kapelu istočnog obreda i svi će caričini podanici moći biti na bogoslužju u toj kapeli”.⁵² Rusija se prešutno odrekla zahtjeva o gradnji pravoslavne crkve i javnosti obreda, ali nikada nije iskoristila mogućnost podizanja kapele za potrebe konzularnog osoblja. Osim toga ona je jamčila slobodu trgovanja u cijeloj Rusiji i slobodan pristup dubrovačkim brodovima u svim crnomorskim lukama. Dubrovačka Republika prihvatila je stalno rusko konzularno predstavništvo u Gradu i njegov odgovarajući tretman, te neutralnost ako bi Rusija zaratila s bilo kojom od susjednih zemalja.

⁵⁰ “Poiche’ delle chiese di loro rito si trovano tante nelle terre de Turchi, quanto in quelle di Veneti, così vicine a noi, che ogni uno de Greci, qui abitanti, puo arrivare nel medesimo giorno qua’ o la’, sempre che voglia andare ad una chiesa di suo rito.” (DAD, Lett. e comm. di Ponente 1771.)

⁵¹ DAD, Lett. e comm. di Ponente 1771.; J. RADONJIĆ, knj. V, str. 347-349.

⁵² L. VOJNOVIĆ, *Kratka istorija Dubrovačke Republike*, New York, 1962, str. 160.

* * *

Prema nekim podacima, pravoslavci iz dubrovačkih predgrađa, gdje su stanovali kao stranci i poslovni ljudi, navodno su još 1776. godine potajno angažirali jednog kaluđera iz trebinjskog manastira (Duži) da im potajno dolazi i obavlja vjerske obrede. Ti su se obredi, navodno, održavali u kući Petrovića na Posatu. Dubrovačke su vlasti to otkrile i onemogućile.⁵³

Drugi korak učinili su pravoslavci u Dubrovniku kada su 7. travnja 1790. kupili kuću za potrebe pravoslavnog bogoslužja. Ona je bila vlasništvo Salmije ud. Lukšić, rođene Vladislavić, i nekih drugih suvlasnika koji su tada živjeli u Trstu. Posrednici u kupnji bili su pravoslavni trgovci iz Dubrovnika - Simo Vuković i Stefan Đurasović, poznati otprije kao eksponenti pravoslavnih nastojanja za vjerske slobode.⁵⁴ Prema nekim podacima, dva mjeseca nakon kupnje kuće odobreno je pravoslavcima u Dubrovniku da osnuju svoju crkvenu općinu, a na osnovi propisa o bratovštinama, i da sagrađe manju crkvicu poviše Grada.⁵⁵

Temeljem nekih vijesti, godine 1794. bila su izabrana trojica uglednih pravoslavaca koji su bili zaduženi da vode nadzor nad ostalim pripadnicima pravoslavne vjere. Tako ih je vlast učinila odgovornima za njihove postupke.⁵⁶ Negdje u svibnju 1797. dvojica pravoslavnih vođa (*Capi dei Murlachi*) bila su primljena u Malom vijeću i saslušana. O tome je izviješten i Senat, kako o prijemu na razgovor pravoslavnih vođa, tako i o njihovim imenima i prijedlozima.⁵⁷ Iz zaključka Vijeća umoljenih od 10. svibnja 1797. doznaje se da su dvojicu pravoslavnih vođa (*Capi dei Murlachi Schismatici*) primili malovijećnici – Zamanja i Gradi. Riječ je o već spominjanim, pravoslavnim trgovcima u Dubrovniku – Simi Vukoviću i Stefanu Đurasoviću. Oni su bili pozvani u Senat i priopćena im je odluka da “Murlachi Schismatici” ne mogu uspostaviti svoj vjerski obred u Gradu. Jednako tako strogo im je pripriječeno oštrim kaznama, njima i njihovim bliskim pristašama, ako bi u svojim nakanama ustrajavali. Spomenuta odluka izglasana je u Senatu s 18 za i jednim glasom protiv.⁵⁸

⁵³ R. VUKOMANOVIĆ, “Dubrovnik”, str. 79.

⁵⁴ Isto, str. 79.

⁵⁵ Isto

⁵⁶ DAD, Cons. Rog., No 110, f. 262.

⁵⁷ DAD, Cons. Rog., No 205, 1897. f. 65'

⁵⁸ DAD, Cons. Rog., No 205, 1797, f. 67.

8.5.3.4. Nekoliko novih podataka o prelasku s pravoslavlja

Pokušaj prelaska na katoličku vjeru zabilježen je u Konavlima 1776. nastojanjem jedne “bremenite” pravoslavne djevojke i njezinih roditelja.⁵⁹ Negdje 80-ih godina 18. stoljeća prešla je s pravoslavlja u Dubrovniku na katoličku vjeru Jelena Novaković “*Scismatica reconciliata*”, kći Stjepanova (*Jella figliola de Stefano Novacouich Sismatico habitante de questa Citta obiuvo lo Scisma*).⁶⁰ Njena sestra Ana, “*filia Stephani Novacouich*”, nakon što se odrekla šizme i bila poučena u vjeri (*e schismate adsinum S. Matris Ecclessiae deducta*), vjenčala se s Lukom Rajičevićem. Godine 1784. rođena im je kćerka Jelena.⁶¹ Godine 1784. umro je u Dubrovniku poznati dubrovački zlatar Petar Soko, rodом iz Popova, nekad šizmatik, a sada katolik (*oriundus de Popouo natus schismaticus et reconciliatus in Diecesis Stagnensis*).⁶² U matici mrtvih župe Pile nalazi se upis smrti Marka Radića, rodом iz Popova, umrloga 1804. u dobi od tridesetak godina. U upisu se kaže da je “*ex schismate ad catholicam fidem convertus*”.⁶³ Marko Slavić, rodом od Mostara, prešao je s pravoslavlja na katoličku vjeru 1800. U upisu vjenčanja s djevojkом katolkinjom stoji: “*prima instructum et a schismate reconciliatum*”.⁶⁴ Godine 1804. rođen im je sin Ivan.⁶⁵

Kada su se dogodila dva, od tri spomenuta prelaska, nije poznato, iako se to može približno odrediti. Prelazak zlatara Petra Sokola svakako je uvjetovan njegovom željom da se kao odličan majstor (zlatar) stalno naseli u Dubrovniku. Za to je imala interesa i sama Republika. Tome treba dodati i njegovu ženidbu katolkinjom. Nešto konkretnije o prelasku Marka Radića na katoličku vjeru, nije moguće kazati jer o tome nema podataka. Marko Slavić prešao je na katoličku vjeru jer se želio naseliti u Dubrovniku i oženiti katolkinjom, što je on uistinu i učinio 1800. godine. Zanimljiva je svjedožba Marka Slavića, izdana od dubrovačkog nadbiskupa. Iz nje se vidi da ga je na to motivirala njegova iskrena želja i osobna volja da uđe u zajednicu Katoličke rimske crkve. Njegovu iskrenu nakanu posvjedočila su i dvojica provizora – Božo Bošković i Šimun Nikolić iz Popova, očito osobe koje su

⁵⁹ DAD, Prep., 18. No 3389/4, f. 251.

⁶⁰ DAD, Cons. Rog., No 194, 45'-46.

⁶¹ DAD, LB G 1758-1798, f. 445.

⁶² DAD, LB GD 1798., f. 216.

⁶³ DAD, LMRT P 1705-1794, f. 159'.

⁶⁴ DAD, LMM P 1706-1818, f. 343.

⁶⁵ DAD, LB G 1758-1798, f. 71'.

ga dobro poznavale.⁶⁶ Iz zapisa o njegovu vjenčanju vidi se da je prethodno bio poučen u vjeri, a potom preveden. Nešto slično može se zaključiti iz zapisa smrti Petra Sokolovića. On je čin prelaska na katoličku vjeru obavio u stonskoj biskupiji. U ovom primjeru moguće je riječ o osobi katoličkih roditelja, ali krštenoj od pravoslavnog svećenika. Takvih pojava bilo je u praksi u raznim krajevima i vremenima. Ima vijesti o tome i za područje Popova, odakle potječe i Petar Sokolović. Na tom području bila je oskudica, pa i dugotrajna odsutnost katoličkih svećenika, posebno u ratnim prilikama.⁶⁷ Ova pretpostavka je tim vjerojatnija što su Sokolovići u Popovu od starine katolici.

Očito je da su prijelazi s pravoslavlja na katoličku vjeru u Dubrovniku bili ne samo malobrojni već i strogo nadzirani, podjednako po crkvenoj i svjetovnoj (državnoj) osnovi. Zastupljene su kao motivi prijelaza bile dvije komponente – duhovna i svjetovna. Sam se postupak odvijao po dvije osnovice:

- po duhovnoj, crkvenoj, uz pouku o vjeri, jamstvo dvojice uglednih svjedoka i svjedožbu prelata – bilo dubrovačkog nadbiskupa ili stonskog biskupa,
- po svjetovnoj, službenoj državnoj liniji, u vijećima Republike, uz prethodno ispunjeni vjerski (duhovni) uvjet i još neke druge dodatne, ali valjane profane razloge.

Zaključak bi bio da su prijelazi s pravoslavlja u doba Republike uistinu bili malobrojni. Osim toga, budući da su bili pod strogim nadzorom mjesne crkve i državne vlasti, nije bilo nikakve mogućnosti ni većeg broja ni zlorab.

8.5.3.5. Pravoslavci u Dubrovniku po popisu 1799./ 1800.

U Dubrovniku je 1799. na 1800. proveden popis pučanstva za neke praktične i službene potrebe, u Gradu i njegovim kvartovima – Pustijerni, Prijekom, Getu, te Bosanki i predgrađu Pile (*Il Borgo*). Podatci su u posebnoj knjizi pod naslovom: “Maestrello della Popolazione della Citta e Borgo 1799-1800.”⁶⁸ Riječ je o popisu kućedomaćina s iskazom broja članova

⁶⁶ DAD, LMRT P 1755-1804, f. 108'.

⁶⁷ B. PANDŽIĆ, *De diecesi Tribuniensis et Mercanensis*, str. 39-71.

⁶⁸ DAD, 12. 12. *Cathasthicum, Maestrello dela popolazione della Citta e Borgo 1799 in 1800.*

obitelji. Uz katolike posebno su popisani Židovi i pravoslavci. Popis je prezentiran u radu objelodanjenom u Beritićevu zborniku.⁶⁹ Na osnovi tog rada donosimo tablicu prikaza pravoslavnog pučanstva na popisnom području u odnosu prema katolicima i Židovima.⁷⁰

***Tablica 1. Grad po popisu 1799./1800.
(prema - S. Obad, Stanovništvo, 241-242)***

Katolici			Židovi			Pravoslavci		
muš.	žens.	ukup.	muš.	žens.	ukup.	muš.	žens.	ukup.
1.591	2.584	4.175	109	118	227	68	40	108

Iz popisa je moguće razlučiti neke pravoslavne obitelji podrijetlom iz više mjesta u Hercegovini. Tako su u kvartu Pustijerna popisani Stefan Samardžić, Stefan Đurasović i Petar Pavlović. U predgrađu Pile popisane su hercegovačke pravoslavne obitelji: Sekulović, Aćimović, Bošković, Ispirović, Kovačević, Miličević, Pajo, Komnenović, Vuković, Rajović, Maksimović. Većina je živjela u obiteljskim zajednicama.

* * *

U Državnom arhivu u Dubrovniku čuva se najstarija matica pravoslavne općine u Dubrovniku. Upisi rođenih u njoj počinju 1791. godine.⁷¹ U razdoblju do pada Republike upisano je ukupno devetero novorođene djece. U dvije obitelji Rajević rođeno je petero djece, i to četvero u obitelji Andrije, a jedno u obitelji Tome Rajevića. Dvoje djece je iz obitelji Todora Lučića, a po jedno dijete u obiteljima Petra Milašinovića i Jevtana Aćimovića.⁷² Osim tih osoba, roditelja novorođene djece, spominju se u matici i kumovi na činu krštenja. To su osobe iz obitelji – Komnenović, Sekulović, Đurasović i Petrović. Riječ je mahom o pravoslavnim trgovcima, nazočnim u Dubrovniku pod konac 18. i početkom 19. stoljeća. Neki od njih su u Dubrovniku otprije, poput obitelji Milašinović, podrijetlom iz Herceg Novoga. Stefan Đurasović, kum djetetu Petra Milašinovića, jedan je od vođa pravoslavaca u Dubrovniku u doba njihovih akcija za legalizaciju pravoslavlja.

⁶⁹ S. OBAD, "Stanovništvo Dubrovnika u doba pada Republike", Beritićev zbornik, Dubrovnik, 1960, str. 241-256.

⁷⁰ Isto, str. 242.

⁷¹ DAD, 6/R 1 PA Dubrovnik

⁷² DAD, 6/R 1 PA Dubrovnik, str. 3-4.

8.5.3.6. Nastojanja i akcije pravoslavaca od 1800. do 1808. godine

Vođe pravoslavaca obnavljale su, povremeno, svoja nastojanja i akcije. Unatoč senatskoj odluci iz 1797., polazi im za rukom, uz pomoć nekolicine sklonih im senatora isposlovati odobrenje dubrovačke Vlade da jedan pravoslavni pop može doći u Grad, tu stanovati i vršiti liturgijsku službu. Na temelju tog odobrenja stigao je u Dubrovnik iz trebinjskog manastira (Duži) kaluder Pajsije. Prije kupljena kuća pretvorena je u pravoslavnu kapelicu, ali bez ikakvih vanjskih obilježja kao vjerskog objekta.⁷³ Bila je posvećena 1800. godine, i taj je čin uznemirio dio senatora. Oni su u tome vidjeli "predaleko" popuštanje zahtjevima pravoslavaca.

Spomenuti problem poprimao je, ponekad, gotovo dramatične obrate. Tako je na sjednici Senata od 22. siječnja 1803. donijeta nova odluka s 15 za i dva glasa protiv. Po njoj pravoslavni pop (*il noto Prete Greco Schismatico*) morao se smjesta udaljiti iz Grada, te da se ubuduće ni on ni bilo koji drugi pravoslavni svećenik ne može vratiti u Grad. Ako bi se, kojim slučajem, to dogodilo, moraju se udaljiti iz Grada.⁷⁴

Dana 23. siječnja 1803. pročitana je prijedlog utanačen između Partenija Jovanovića, monaha, i Nikodima Jovanovića, pravoslavnog popa, s jedne, i malovijećnika – Zamanje i Getaldija, s druge strane.⁷⁵ Na toj sjednici Senat je usvojio novu odluku s 25 za i pet glasova protiv. Po njoj je mogao pravoslavni svećenik dolaziti u Dubrovnik dva puta godišnje, i tu ostajati po osam dana, kako su upravo od Malog vijeća i tražile pravoslavne vođe – Stefan Balić i Stefan Đurasović. Utvrđeni dolazak i povratak pravoslavnog svećenika u Grad bio je uvjetovan i prijetnjom kazne od godinu dana zatvora, za svakog pojedinačno.⁷⁶ Istom prilikom potvrđena je i presuda s 18 za i devet glasova protiv o kazni Stefana Đurasovića na dva mjeseca zatvora.

Nakon tih odluka u Senatu, pitanje u svezi sa zahtjevom pravoslavnih vođa u Dubrovniku postajalo je sve zamršenijim. Tome je pridonijela i nova okolnost da su pravoslavne vođe uspjele u svoju akciju uvući i rusku diplomaciju, utjelovljenu u osobi Karla Fontona, ruskog konzula u Dubrovniku. Njegova nastojanja kretala su se u smjeru davanja ustupaka

⁷³ R. VUKOMANOVIĆ, n. d., str. 79.

⁷⁴ DAD, Cons. Rog., No 209, 1803-1803, f. 21.

⁷⁵ DAD, Cons. Rog., No 209, 1802-1803, f. 21.

⁷⁶ DAD, Cons. Rog., No 209, 1802-1803, f. 21'.

zahtjevima pravoslavaca. S tom svrhom je i vršio stanovit pritisak na dubrovačku Vladu, čak i uz otvorene prijetnje. Ruska je dipolomacija i sada, kao i za nastale krize u vrijeme akcija admirala A. Orlova, teško prihvaćala razloge i opravdanja Republike da bi sloboda ispovijedanja pravoslavlja otvorila put prevelikom broju turskih podanika – pravoslavaca, da dođu u Grad. Posebno onima iz Hercegovine i Bosne. To bi ugrozilo, tumačili su dubrovački diplomatski predstavnici, njezine odnose s Turskom, njezinim formalnim pokroviteljem. U činu podizanja pravoslavne crkve u Dubrovniku vidjeli su akt rušenja države.

Poradi spomenutih nastojanja ruskog konzula Fontona, Vijeće umoljenih je na sjednicu 26. siječnja 1803. stavilo na dnevni red neke svoje odluke donijete prethodnih dana. Tako je protumačeno da se odluka od 22. tekućeg u pogledu “grčkih svećenika” ne odnosi na one “grčke svećenike” koje je doveo ruski konzul, i drugo da po ugovoru (iz 1775.) koji je zaključen s Rusijom bit će dopušteno da se u vlastitoj kući (konzulovoj) može urediti kapela u kojoj bi on (konzul) i njegova obitelj i njemu podčinjeni slavili službu Božju, a prema obredu svoje vjere. Nigdje drugdje, osim u toj kapeli, spomenuti “grčki svećenik” ne bi mogao služiti pravoslavni obred. Ta odluka usvojena je s 21 za i 10 glasova protiv.⁷⁷

Na sjednici Senata od 27. siječnja 1803. poništena je prijašnja odluka o izgonu iz Grada “grčkih svećenika”, sa 17 za i deset glasova protiv.⁷⁸ Istom je prilikom odlučeno da vijećnik Bonda u ime Malog vijeća odgovori ruskom konzulu - Karlu Fontonu, i izrazi mu duboko poštovanje i manifestira respekt Republike koji ona gaji prema “Preuzvišenom” Imperatoru cijele Rusije, uz štovanje prema ruskom narodu i promicanje kulta “preuzvišene” (Rusije) u cijelosti, a prema ugovoru zaključenom s admiralom Orlovom. Ta odluka je usvojena s 19 za i sedam glasova protiv.⁷⁹ Dan nakon toga, 28. siječnja 1803., glasovalo se ponovno u Senatu o poništavanju odluke od 22. siječnja, koja se odnosi na izgon “grčkih svećenika”. Usvojen je drugi prijedlog da spomenuta odluka može ostati, u već donesenoj formi.⁸⁰

O pitanju “grčkih svećenika” vijećalo se i na sjednici Senata od 9. veljače 1803. Prihvaćena je odluka s 18 za i 14 glasova protiv, a u svezi s odlukom od 22. siječnja, koja se odnosila na trajni izgon “grčkih svećenika” iz Grada

⁷⁷ DAD, Cons. Rog., No 209, 1802-1803, f. 25.

⁷⁸ DAD, Cons. Rog., No 209, 1802-1803, f. 26.

⁷⁹ DAD, Cons. Rog., No 209, 1802-1803, f. 26'.

⁸⁰ DAD, Cons. Rog., No 209, 1802-1803, f. 27-27'.

i Države. Odluka je modificirana tako da se ona nije više odnosila na sve pravoslavne svećenike, već samo na kaluđere (*li monachi Greci Schismatici*), tj. one koji su iz trebinjskog manastira (Duži) dolazili u Grad na poziv pravoslavaca. S takvom modificiranom odlukom htjelo se reći da se ne uskraćuje pravo diplomatskim i drugim predstavnicima Rusije da se u kapelici, u kući njihova konzula, održava pravoslavna liturgija, predvođena njihovim svećenikom.⁸¹ Kada je već bila izglasana ta odluka, uslijedio je protuprijedlog u ime provizora Grada, pomoćnika sudaca kaznenih parnica – Kaboge, Sorga i Đorđića. Oni su izložili mišljenje da je odluka prestroga. Kad je njihov prijedlog stavljen na glasovanje, bio je odbijen s 14 glasova za i 18 glasova protiv. Nakon toga predlagači su izjavili da se dalje neće miješati i inzistirati na svom prijedlogu.⁸² Na istoj sjednici malovijećnik Bona izvijestio je da je dao na znanje Stefanu Baltiću, jednom od pravoslavnih vođa, kako su njegovi (istomišljenici) bili pogrešno shvatili odluku u svezi s dolaskom i trajnim prebivanjem u Gradu “grčkih” kaluđera.⁸³

Na sjednici Senata 15. veljače 1803. raspravljalo se o ruskim reakcijama na odluke donesene u svezi sa zahtjevom pravoslavaca. I tom prilikom prihvaćena je odluka s 19 za i osam glasova protiv, po kojoj se nalaže Malom vijeću da uputi pismo D’Ayali, “Ministro alla Corte di Vienna”, i Fredericu Chiricu, konzulu dubrovačkom u Istanbulu, a sve u obliku konzultacija o mogućnosti i oportunitosti da se pismom obrate prvom ministru ruske vlade kancelaru Konstantinu Voroncovu.⁸⁴ Svrha, eventualnog, pisma Voroncovu bila bi pokušaj da se ublaže reakcije ruske vlade. Svojem punomoćniku u Beču D’Ayali Vlada je pisala 24. veljače 1803. Obavještava ga o prilikama u okruženju, o (ne)raspoloženju K. Fontona prema Dubrovniku, o pitanju javnosti “grčkog” obreda i svećenika istočnog obreda, što potencira ruski konzul, o čemu je Senat u posljednje vrijeme raspravljao. Upućuje ga na to kakve diplomatske korake treba poduzeti da bi se ruski pritisak otklonio.⁸⁵

Po zaključku Senata, od 14. ožujka 1803., upućen je prijedlog Malom vijeću da, preko malovijećnika Bonde, odgovore na notu Karla Fontona, datiranu 9. tekućeg. Zapovjedbno je da se pošalje odlučan odgovor, i to da dubrovačka Vlada ne može ništa drugo učiniti, osim da ponovi sve ono što

⁸¹ DAD, Cons. Rog., No 209, 1802-1803, f. 29'.

⁸² Isto

⁸³ DAD, Cons. Rog., No 209, 1802-1803, f. 30.

⁸⁴ DAD, Cons. Rog., 1802-1803, f. 31.

⁸⁵ DAD, Let. e comm. di Ponente, Prep. 19. VII, 589. J. RADONJIĆ, knj. V, str. 650-652.

je u cijelosti bilo dogovoreno i sadržano u “Concordatu” s admiralom Orlovom, a što je poznato i samom konzulu. Riječ je upravo o tome da u kući kojom se ruska vlada koristi za svoje diplomatske potrebe, može urediti kapelu za svoje potrebe i potrebe svojih podčinjenih, gdje će im pravoslavni svećenik držati liturgijski obred po ritualu svoje vjere. U skladu s “Concordatom”, dubrovačka će Vlada u svemu tome biti “najbogoljubniji motritelj”.⁸⁶

Od ostalih događanja u svezi sa zahtjevom pravoslavaca u Dubrovniku, vrijedi spomenuti dva pisma kancelara Voroncova, jedno upućeno Senatu 17. srpnja⁸⁷, a drugo Karlu Fontonu – ruskom konzulu u Dubrovniku, 27. srpnja 1803. Fontonu se u pismu nalaže da upozori vladu Republike na moguće posljedice.⁸⁸

8.5.3.7. Pravoslavci za francuske uprave, od 1808. do 1813. godine

Da bi se bolje shvatio problem pravoslavaca u Dubrovniku u doba Republike, nije suvišno osvrnuti se, ukratko, na njihov položaj za kratke francuske uprave od 1808. do 1813. On se nije u biti promijenio u usporedbi s onim u doba Republike. Napoleonov “Code civile” je proklamirao opće demokratske i političke slobode, pa tako i vjersku ravnopravnost i toleranciju. To se načelo nije lako i brzo ostvarivalo na prostoru bivše Dubrovačke Republike. U metodi rješavanja praktičnih zahtjeva (pravoslavna bogomolja, kapela ili crkva, konfesionalno groblje) nije se ništa bitno izmijenilo.

Pravoslavci, a posebice trgovci, očekivali su mnogo od francuske uprave, koje su dolazak sa simpatijama primali. Očekivalo se, prije svega, rješenje kompleksa pitanja u svezi sa slobodom ispovijedanja pravoslavlja, prava na bogomolju, groblje, liturgijski kult i vjersko organiziranje. U izgledu je bila i veća sloboda gospodarske aktivnosti, što je za trgovački i obrtnički stalež bilo osobito važno i zanimljivo. Svoje su zahtjeve izložili novoj francuskoj upravi ubrzo nakon sloma Republike. Na te se zahtjeve sporo reagiralo, uglavnom starim isprobanim metodama odugovlačenja i nedorečenosti. Zbog toga su vođe pravoslavaca ponovno uputile zahtjev (molbu), datiran 5. srpnja 1808., naslovljen na generala Marmonta. Zahtjev su

⁸⁶ DAD, Cons. Rog., No 209, 1802-1803, f. 31'.

⁸⁷ DAD, Cons. Rog., No 209, 1802-1803, s. p.

⁸⁸ DAD, Cons. Rog., No 209, 1802-1803, s. p.

potpisali Tomo Pravica, “gestald iz cerkve Grečeske”, i Vasilije Obradović; prvi rodom iz Trebinja, a drugi iz Popova. Predstavkom su tražili dozvolu pokapanja umrlih pravoslavnih vjernika u svom groblju, uz crkvu njihova obreda, blizu zidina Grada. Groblje je bilo locirano na dosta strmom i nepovoljnom terenu. Njegovo stalno prekopavanje i bujice u kišnom razdoblju odnosile su zemlju sa svježih humki. Zbog toga se pojavila i mogućnost širenja zaraze. Administracija maršala Marmonta odgovorila je, već sutradan, 6. srpnja, negativno. Zabranjen je ukop umrlih u vrtu blizu pravoslavne kapele, s tim da se to mora obavljati podalje od Grada.⁸⁹ Pravoslavna zajednica za francuske uprave bila je i dalje brojčano mala. Uvjeti za dolazak novih pravoslavnih doseljenika nisu bili povoljni. Političke okolnosti, poremećeni gospodarski odnosi i zapušteni proizvodni procesi, bili su uzrok tome. Pravoslavci su i tada, kao u doba Republike, živjeli u predgrađima, ali kao strani državljani (stranci).

Prema maticama rođenih, u razdoblju od 1808. do 1813./14. godine rođeno je ukupno 19 pravoslavne djece, i to: 1909. dvoje, 1810., 1811. i 1812. po troje i 1813. i 1814. po četvero. Rođenja djece bila su u obiteljima: Bašić (2), Bošković (1), Filotić (1), Gašić (3), Milašinović (2), Karkelja (1), Rajović (2), Ristić (2) i Vuković (5).⁹⁰

U istom razdoblju sklopljena su četiri braka pravoslavnih osoba u Dubrovniku: godine 1812. tri braka – Vasilije Bošković s Anetom Perović, Lazar Vuković s Marom Rajević i Mijat Vuković s Anom Rajević, a godine 1813. brak su sklopili Tomo Pravica i Marija Vuković.⁹¹

Umrlih pravoslavaca u ovom vremenu bio je 25. Po godinama smrtnost je bila: 1812. tri, 1813. devet i 1814. trinaest umrlih osoba. Umrli su bili iz obitelji: 1812. godine – Aleksić (1) i Popović (2); 1813. godine – Fimić (1), Jakšić (1), Korać (1), Milašinović (1), Nikolić (1), Palikuća (1), Pravica (1) i Subotić (1); 1814. godine – Aćimović (1), Barčić (1), Budisavljević (1), Galić (1), Jančanin (1), Ivanović (1), Matijević (1), Nišević (1), Novoselić Stefan (jeromonah i paroh), Rajković (1), Siklić (Sekulović – p.a.) (1) i Vlaović (2).⁹²

⁸⁹ DAD, Acta Gallica, Fasc. I, 571, No 1574. (A Sua Eccellenza Monsignore Generale Marmont).

⁹⁰ DAD, MK PPD MKV 6/R 1, 1791-1830,

⁹¹ DAD, MK PPD MKV 6/V 1, 1812-1830,

⁹² DAD, MK PPD MKM 6/M 1, 1812-1830,

To bi bili najelementarniji podatci o pravoslavicima u Dubrovniku u doba francuske uprave. Iz njih se vidi da broj obitelji i općenito broj osoba pravoslavne vjere nije bio velik. Uz nekoliko sklopljenih brakova, te pristojan natalitet, bila je i velika smrtnost, posebno novorođenčadi i male djece. Osnovne njihove zahtjeve u svezi s legalizacijom pravoslavnog kulta, francuska uprava nije riješila i ostavila je to u naslijeđe Austrijancima.

8.5.3.8. Doseljeni pravoslavci u Dubrovniku po popisu stranaca 1815. i značenje popisa

Vrlo je zanimljiv, iz više razloga, popis stranaca u Dubrovniku iz 1815. godine, obavljen neposredno po uspostavi austrijske uprave. Popisani su svi stranci (strani državljani) zatečeni u Dubrovniku (grad i predgrađa), i to po vjerama – rimokatoličkoj, pravoslavnoj, židovskoj i muslimanskoj.⁹³ Uz popis po naznačenom kriteriju, u dokumentu su i podatci o bivšim francuskim vojnicima ostalim u Dubrovniku. Osim imena i prezimena upisano je i zvanje (zanimanje), dob, godina doseljenja (u Grad), mjesto podrijetla (grad ili zemlja), bračno stanje, broj djece, boravište s mjestom vjenčanja. Uz imena i prezimena, posebno su važne naznake podrijetla i definicija pojma “boravište”.⁹⁴ Ukupno je prema popisu bilo 130 stranaca. Vremenski raspon njihova dolaska je od 1771. do 1815. godine.

Osvrnut će se na pravoslavne strance iz ovog popisa, osobito na one s područja Hercegovine. Uostalom, pravoslavnih doseljenika u Dubrovniku ponajviše je i bilo s tih prostora. Brojčano među njima prednjače doseljenici iz Mostara, Trebinja, Popova i Stoca. Ostala područja doseljavanja pravoslavaca u Dubrovnik su Grčka (grad Janina), Crna Gora (Podgorica i Bijelo Polje), Boka (Herceg Novi), Bar, Sarajevo i opći naziv “Bosna”. Zanimljivo je napomenuti da su među doseljenicima iz Hercegovine pretežito trgovci, zatim obrtnici (bjelitelji sukna, kožuhari, krojači, opančari, terzije (kao najbrojniji), pa tkalci i zlatari). Među njima se spominje i jedan 12-godišnji “momak” (šegrt).

Dobna struktura pravoslavnih doseljenika je raznolika i kreće se od 12 do 65 godina. Također je i vrijeme doseljavanja u širem rasponu od 1770. do 1815. godine. Najviše ih je s prijelaza 18. na 19. stoljeće, dakle u godinama nakon pada Republike. Među doseljenicima znatan je broj oženjenih

⁹³ N. KISIĆ, “Popis stranaca u Dubrovniku iz 1815.”, str. 64-65.

⁹⁴ DAZ, Miscellanea, XVII, Documenta “Nardelli”, No 28 ; “Dubrava”, broj 45, str. 7. i 8.

i udanih osoba, s djecom i bez njih. Veoma su zastupljeni brakovi između pripadnika doseljenih obitelji. Očito je da se odvijao proces i rodbinskog i poslovnog povezivanja pravoslavnih doseljenika. U novim političkim, društvenim i gospodarskim uvjetima u okviru nove države – Austrije, taj će se proces još više intenzivirati. Odvijat će se u svim elementima tijekom idućih desetljeća 19. stoljeća. O njihovu pravnom statusu (kao državljana), boravku i prebivalištu bit će riječi nešto poslije. Radi boljeg prikaza ovog pitanja u cjelini, donosimo jednu cjelovitu statističku tablicu o pravoslavcima u Dubrovniku, a prema spomenutom popisu stranaca u Dubrovniku iz 1815. godine. Pregledu hercegovačkih pravoslavnih doseljenika, poradi cjelovitog prikaza, pridodajemo i ostale pravoslavne doseljenike iz drugih krajeva. Tako su se iz Grčke, odnosno grada Janine doselili – Nano Hristo (1800.), trgovac, i krojači – Sopa Anastasije (1800.), Apostoli Ivo (1812.) i Vasilji Nikola (1813.). Iz Crne Gore su – Nikola Pavović (1793.), trgovac iz Bijelog Polja, i Jovo Sajović (1813.), trgovac iz istog mjesta. Trgovac Stjepo Rašković (1813.) je iz Podgorice, iz Bara je trgovac Petar Pavlović (1793.). Andro Rajović (1759) je krojač iz Herceg Novog.⁹⁵

Posebno je zanimljivo da su svi pravoslavci iskazani kao stranci. To znači da nisu bili državljani Dubrovačke Republike. Čak ni oni koji su došli u Grad u drugoj polovici 18. stoljeća. Mnogi od njih koji su imali stvarno boravište u Dubrovniku, bili su strani državljani. Očito je da francuska uprava nije riješila pitanje njihovih vjerskih zahtjeva, niti njihova državno-pravnog statusa, dakle državljanstva. Kako se vidi, ni Austrija, po preuzimanju vlasti, nije razriješila to pitanje. Zbog toga će taj problem ostati i dalje aktualan, sa svim značajkama ne samo vjerske već i političke naravi.

Radi usporedbe položaja i brojnosti pravoslavaca u Dubrovniku u posljednjim desetljećima Republike i za kratkotrajne francuske uprave, donosi se kratak osvrt na isto pitanje u prvih petnaest godina austrijske uprave, tj. do 1830. godine.

Općenito bi se moglo reći da su se pravoslavci u Dubrovniku u ovom razdoblju našli u sasvim drugim okolnostima, u sastavu Austrije, države u kojoj su vjerske slobode i tolerancija zagwarantirane još u 18. stoljeću. Dubrovačko područje s bivšim teritorijem tzv. Mletačke Dalmacije uključeno je u Provinciju Dalmaciju. U Dalmaciji pod mletačkom upravom do 1797. godine

⁹⁵ DAZ, "Documenta Nardelli", No 28; "Dubrava", broj 45, str. 7. i 8.

nije riješeno pitanje položaja pravoslavaca. Tijekom dva stoljeća pokušavalo se, u raznim varijantama, razriješiti to pitanje. Međutim, mletačka uprava ni jedan od projekata nije privela kraju.⁹⁶ Dolaskom Austrije otpočelo se rješavati i to pitanje na prostoru Provincije Dalmacije, pa tako i na prostoru nekadašnje Dubrovačke Republike. Prvi korak u tome bilo je imenovanje Benedikta Kraljevića prvim episkopom za Dalmaciju, Boku kotorsku i Istru.⁹⁷ Po odobrenju namjesnika za Dalmaciju baruna Tomašića, od 28. travnja, episkop Kraljević je uputio proglas 1. svibnja 1814. svim arhiman-dritima, protoprezbiterima, prezbiterima, parosima, kapelanima, monasima i cjelokupnom pravoslavnom narodu. U njemu se iskazuje zahvalnost austrijskoj kruni, ali i velika očekivanja za pravoslavni narod u njegovoj eparhiji.⁹⁸

Unatoč nadanju i očekivanjima, proces rješavanja pravoslavnog pitanja nije tekao glatko ni jednostavno. U samom Dubrovniku trajao je on nekoliko desetljeća. Pravoslavno pučanstvo, njegovu brojnost i obitelji do 1830. godine prikazat će se na osnovi uvida u matice Pravoslavne parohije u Dubrovniku.

Iz tablice pregleda vide se odnosi rođenja, vjenčanja i smrtnosti kod pravoslavaca u Dubrovniku od 1815. do 1830. godine. Uočava se velika smrtnost, čemu su uzrokom loši životni standardi i epidemije. Osobito je bila izražena smrtnost djece i novorođenčadi.

U maticama rođenih, u naznačeno vrijeme, upisi su rođenja djece tek pridošlih, ali i nekih otprije nazočnih pravoslavnih obitelji u Dubrovniku. Po godinama susreću se prvi put ovim redoslijedom:

1815. – Bravačić, Cvjetković, Đurasović, Kovačević, Mičić, Opuha, Vučetić, Vukojević; 1816. – Bajalović, Mitrović, Obradović, Perinović; 1817. – Balarić, Ban, Drašković, Jakšić, Neimarović; 1818. – Imširović, Margeta, Perin; 1819. – Baranin (Pavlović), Gojšina, Kostadinović, Miskin, Okoliš (Ristić); 1822. – Mihajlović, Tomić; 1823. – Marić; 1824. – Filipović; 1826. – Lelek, Uljarević; 1827. – Krička; 1828. – Erbez, Stjepanović, Đurović, Čanović; 1829. – Aleksić, Jačić; 1830. – Perović.

U maticama vjenčanih Pravoslavne parohije u Dubrovniku spominju se pravoslavne obitelji ovim redom: 1815. – Sjeran, Obradović, Radmanović, Mičić; 1815. – Abramović, Ban, Drašković, Gavrilović, Gojšina, Kovačević,

⁹⁶ M. BOGOVIĆ, *Katolička crkva i pravoslavlje u Dalmaciji*, str. 165-166.

⁹⁷ R. VUKOMANOVIĆ, n. d., str. 79

⁹⁸ DAD, Proglas Benedikta Kraljevića od 1. (13.) maja 1814.

Marić, Miličević, Opuha, Perinović; 1817. – Imširović, Margeta, Mijajlović, Miletić, Milošević, Perin; 1818. – Bovan, Kadijević, Neimarović; 1819. – Đurović, Kuzman, Milidragović; 1820. – Bašić, Vitomirović; 1821. – Tomić, Lučić; 1822. – Mitrović, Rajković, Savić; 1823. – Filipović; 1824. – Frušić, Jovanović; 1825. – Lelek, Rađenović, Zec; 1826. – Gačić, Minta, Vučetić; 1827. – Erbez, Đurasović, Marčetić, Stefanović; 1828. – Komnenović, Merćep; 1829. – Aleksić; 1830. – Perović, Popović, Rajović.

U maticama mrtvih Pravoslavne parohije u Dubrovniku spominju se ove pravoslavne obitelji: 1815. – Gurović, Vuković; 1816. – Ban, Bajalović, Božić, Bravačić, Čajani, Gašić, Mičić, Perin; 1817. – Đuranović, Kovačević, Milinić, Ristić; 1818. – Aćimović, Bašić, Drašković, Kaputar, Marinović, Neimarović, Rajković; 1819. – Čero, Ispirović, Mijatović; 1820. – Margetić; 1821. – Aleksijević, Brika, Fimić, Nano, Rajović; 1822. – Lazarević, Obradović, Opuha, Škuljević, Todorović, Vukasović; 1823. – Bošković, Pavlović; 1825. – Jovanović, Okoliš, Zec; 1826. – Makri, Petrović, Sekulović, Zamaina; 1827.- Buća, Krstić, Matković, Vučetić; 1830. – Grujić, Kurtović, Popadić, Stefanović.

Tablica 2. Podrijetlo, broj i vrijeme doseljenja

Mjesto	Vrijeme doseljenja (godina)				Ukupno
	1770-90.	1791.-1800.	1801.-1808.	1809.-1815.	
Mostar	-	2	-	14	16
Popovo	-	3	-	1	4
Stolac	-	1	-	1	2
Bosna	-	-	-	2	2
Trebinje	3	1	-	3	7
Zagora (Tb)		1	-	1	2
Ukupno	3	8	-	22	33

Tablica 3. Zanimanje doseljenika po mjestu podrijetla

Mjesto	Bjelitelji	Kožari	Opančari	Terzije	Krojači	Tkalci	Zlatari
Mostar	1	1	-	4	8	-	1
Popovo	1	-	-	-	-	2	-
Stolac	-	-	-	-	1	1	-
Sarajevo	-	-	-	-	2	-	-
Trebinje	1	-	1	2	3	-	-
Zagora	-	-	-	-	-	-	2
Ukupno	3	1	1	6	14	3	3

Tablica 4. Pravoslavci u Dubrovniku – rođeni, vjenčani, umrli do 1830.

Godina	Rođeni	Vjenčani	Umrli
1815.	13	2	2
1816.	11	6	9
1817.	14	4	6
1818.	14	3	9
1819.	17	2	6
1820.	12	1	4
1821.	6	1	9
1822.	3	2	9
1823.	-	3	9
1824.	19	1	9
1825.	9	3	9
1826.	17	3	12
1827.	11	4	11
1828.	24	1	11
1829.	15	1	10
1830.	9	2	10
Ukupno	195	39	154

Tablica 5. Pregled doseljenika pravoslavaca po mjestu, zanimanju i godini doseljenja

Mjesto	Prezime i ime	Zanimanje	Djece	Ukup.	Dosel.
Mostar	Ančić, Jevto	terzija			1813.
	Bajalović, Ilija	trgovac	2	4	1814.
	Njunić, Hristo	terzija	-	-	1814.
	Kolundžija, Pavo	zlatar	-	-	1795.
	Kovačević, Jovo	trgovac	-	-	1814.
	Lelek, Risto	šegrt (trg.)	-	-	1812.
	Margeta, Jovo	trgovac	-	-	1814.
	Marimadić, Ivo	kožar	-	-	1795.
	Mičić, Đuro	trgovac	5	7	1914.
	Mičić, Nikola	trgovac	-	-	1815.
	Mičić, Tripo	trgovac	1	3	1814.
	Neimarović, Đ.	terzija	-	-	1814.
	Pavlović, Nikola	terzija	-	-	1814.
	Perin, Jovo	terzija	-	-	1814.
	Perin, Nikola	trgovac	-	-	1815.
	Gojšina, Todor	tkalac	-	-	1807.
Popovo	Obradović, Vaso	suknar	-	-	1795.
	Ristić, Luka	tkalac	2	-	1799.
	Vukojević, Tomo	tkalac	3	-	1800.
	Lazarević, Jovo	tkalac	3	-	1798.
Stolac	Opu(h)ić, Petar	trgovac	2	-	1814.
	Grbavica, Jovo	trgovac	-	-	1814.
Sarajevo (Bosna)	Davanović, Risto	trgovac	-	-	1815.
	Drašković, Jovo	suknar	-	-	1807.
Trebinje	Miš, Petar	opančar	-	-	1813.
	Mitrović, Mićo	trgovac	4	6	1814.
	Petrović, Todor	terzija	-	-	1775.
	Pravica, Tomo	trgovac	-	-	1787.
	Sekulović, Božo	terzija	-	-	1770.
	Vučetić, Hristo	trgovac	1	3	1814.
	Vuković, Jevto	zlatar	-	-	1802.
Zagora (Trebinje)	Vuković, Jevto	zlatar	1	3	1790.

9.1. SAŽETAK

Migracije na područje Dubrovačke Republike, tijekom stoljeća njezina postojanja, odvijale su se iz različitih smjerova i mnogih zemalja. Posebno važno migracijsko područje bila je susjedna Hercegovina, a nadasve neposredno zaleđe Republike. Njihovi uzroci u različitim vremenskim razdobljima nisu bili istovjetni. Mijenjao se i intenzitet i obilježja ovisno o danim povijesnim okolnostima i konkretnim prilikama.

Stanje u Hercegovini u drugoj polovici 17. i tijekom 18. stoljeća umnogome je ovisilo o općim međunarodnim okolnostima, a osobito prilikama u neposrednom okruženju. Na to su najjače utjecali odnosi između Turskog Carstva i Mletačke Republike. Udjela na tijek zbivanja u Hercegovini imale su i druge europske sile. U prvom redu Austrija, ali i Francuska, Engleska, Rusija i druge. Znakovit je u tome i udio Rimske kurije. Razdoblje 17. stoljeća proteklo je u znaku dva velika rata - Kandijskog (1649.-1664.) i Velikog bečkog (Morejskog) rata (1683.-1699.). Oba su u najdrastičnijem obliku dotaknuli i Hercegovinu. Imali su za posljedicu pomicanje pučanstva, izazivajući migracije i promjenu demografske slike tog istog prostora.

Zbivanja izazvana spomenutim ratovima nisu mimoilazila ni Dubrovačku Republiku. Štoviše, ratne su je prilike stavljale u kritičnu situaciju, gospodarsku, političku i diplomatsku, dovodeći u pitanje njezino preživljavanje. Republiku je, a posebno grad Dubrovnik, pogodio i veliki razorni potres godine 1667. Prilike su se počele stabilizirati zaključenjem Karlovačkog mira godine 1699. Stanje se ponovno poremetilo novim Tursko-mletačkim ratom 1713.-1718., koji se završio Požarevačkim mirovnim ugovorom. Cijelo 18. stoljeće proteklo je u znaku velikih diplomatskih napora i aktivne vanjske politike Dubrovačke Republike. Cilj je bio gospodarski prosperitet, državno-politička stabilnost i opstanak Republike.

U tim okolnostima odvijao se i proces doseljavanja u Dubrovnik iz različitih zemalja i smjerova, pa tako i iz susjedne Hercegovine. Pokretački migracijski činitelji bili su izraženi ne samo u Hercegovini već i na prostoru Republike. Oni su bili u međusobnoj korelaciji pa su se uzajamno i dopunjavali. Uzroci su različiti, opći i posebni. Migracije su, u načelu, najčešće

motivirane dobrovoljnošću, materijalnim potrebama i potragom migranata za boljom i prosperitetnijom egzistencijom. U prirodi je ljudi težnja prema boljem. Značajan je bio udio i raznih oblika prisile. Opći i posebni uzroci sadržani su u odrednicama – *gospodarske, socijalne, političke, vjerske, kulturne i psihološke naravi*.

1. Migracije naznačenog razdoblja (1667.-1808.) iz Hercegovine na dubrovačko područje imaju svoje osnovno obilježje: one nisu bile *organizirane*, niti su bile *masovne*. Obično su *pojedinačne* i *obiteljske*.

Po tome se osobito i razlikuju od istodobnih migracija s područja Hercegovine na prostore Dalmacije pod mletačkom upravom, koje su bile *organizirane, masovne* i *učestale*. I njihova vjerska struktura bila je drukčija. *Ciljevi* i *namjere*, te *način njihova izvođenja* bili se različiti od onih dubrovačkih.

2. Doseljavanje u Dubrovnik bilo je *kontinuirano*, ali su ga strogo *nadzirali* organi vlasti – *državna vijeća*. Postupak useljenja, stjecanje podaništva, te dobivanje građanstva i dubrovačkog državljanstva odvijao se po odredbama koje su državna vijeća donijela još u srednjem vijeku. Propisi su bili odraz političkih pogleda dubrovačke aristokracije, koja nije dopuštala masovna useljenja, strahujući za moguće negativne posljedice za nju i njezin privilegirani društveni i politički položaj.

3. Proces doseljavanja iz Hercegovine na područje Republike ovisio je umnogome o gospodarskoj konjunkturi. Dinamičniji razvojni procesi tako su, očekivano, uzrokovali veću potražnju radne snage. U takvim okolnostima i priljev migranata se povećavao. U tome, bez dvojbe, treba gledati glavnog činitelja koji je omogućivao potencijalnu migraciju iz Hercegovine.

4. Dubrovačka Republika bila je katolička država; u njoj je jedino katolička vjera bila priznata. Ta je činjenica imala snažan odraz i na migracijsku politiku Republike. Pripadnici Katoličke crkve, po zakonu, ali i po dubrovačkoj praksi, bili su jedini koji su mogli pretendirati na useljenje, podaništvo i državljanstvo Republike. Pripadnici ostalih vjera stjecali su tu privilegiju tek iznimno, uz valjane razloge, i po posebnom postupku. Donekle su Židovi bili iznimka od ustaljenih važećih normi za druge vjerske zajednice. Zbog toga su i migranti bili gotovo samo katoličke vjere, dok je zanemariv broj – pravoslavaca i pripadnika islama.

5. Najintenzivnije migracije iz Hercegovine na prostor Republike bile su iz *Popova, Zažablja* i *Hrasna, Neretve, Mostara* s okolicom, te manje iz drugih dijelova ovih područja. U tom prostornom okviru prednjačio je gravitirajući pogranični pojas uz državnu granicu Republike. On se često u

povijesnim vrelima naziva “Murlakija”. Riječ je, prije svega, o Popovu, Zažablju i Hrasnu. Ostali dijelovi Hercegovine bili su pod znatno manjim migracijskim utjecajima u smjeru Dubrovačke Republike.

6. Glavno stjecište hercegovačkih migranata bio je Dubrovnik i njegova predgrađa – Pile i Gruž. Tu je i bila glavna koncentracija gospodarskog života. Nešto znatnije seljenje išlo je s prostora Neretve u smjeru Stona, drugoga grada po važnosti za Republiku. Sva ostala dubrovačka područja bila su manje izložena migracijama iz Hercegovine. Razlog je bio u nepostojanju uvjeta i potreba. Zato i nisu mogla biti ostvarivana, barem ne u većem opsegu.

7. Za tijek migracija iz Hercegovine od velikog su značenja unutrašnjopolitički odnosi u Turskom Carstvu. Na to su imali utjecaja i vanjskopolički činitelji i utjecaj velikih sila na tijek događaja u prostoru Hercegovine. Posebno se to odnosi na *uskočke akcije* i *hajdučiju*, zbog čega nastaju mnogi migracijski pokreti i mijenja se demografska slika ne samo u Hercegovini već i prostora doseljenja migranata.

Položaj svih vjerskih zajednica u Osmanskom Carstvu u praksi nije bio podjednak. Stanje i položaj katolika bio je znatno nepovoljniji, pa je njihov udio u procesu iseljavanja i zbog toga bio znatno veći.

Osnovni migracijski pokretači iz Hercegovine u smjeru Dubrovnika bile su tamošnje političke, društvene i gospodarske prilike, uspostavljene na osnovama osamanskog feudalno-vojnog sustava. Feudalni nameti i državni porezi bili su teško materijalno opterećenje tamošnjim kršćanima. To je prisiljavalo pučanstvo, pretežito u zavisnom kmetskom položaju, da potraži za život povoljniju sredinu. Imovinska i osobna nesigurnost i učestala vjerska nesnošljivost dodatno su poticali spomenuti proces.

8. Uz različite već spomenute poticajne čimbenike, potrebno je istaknuti važnost prilika u Dubrovačkoj Republici. Prije svega, u pitanju su njezine potrebe za radnom snagom u gospodarstvu, ali i drugim životnim područjima. Demografski faktor, potreba obnavljanja stanovništva, osobito nakon prirodnih katastrofa i učestalih epidemija, ne treba ispuštati iz vida.

Utjecaj političkih, društvenih, vjerskih, kulturnih i gospodarskih okolnosti u Dubrovniku bio je presudnim za karakter i tijek migracija s prostora Hercegovine.

9. Pravni položaj, pitanje državljanstva i građanstva hercegovačkih migranata rješavalo se na temeljima pozitivnih zakonskih odredaba dubrovačkoga pravnog sustava, kako je to vrijedilo i za doseljenike iz drugih

krajeva. Opći je dojam da su katolici iz Hercegovine u pogledu stjecanja podaništva, dubrovačkoga državljanstva i građanstva (u socijalnom smislu) bili na neki način “privilegirani”. Po popisu iz 1815. godine u Dubrovniku nije bilo katolika iz Hercegovine u kategoriji stranaca. U istom popisu kao stranci iskazani su katolici iz drugih hrvatskih krajeva, otoka i kopnenog dijela Dalmacije, nekad pod mletačkom upravom, te hrvatskih sjevernih prostora. Sa statusom stranaca iskazani su i katolici iz drugih europskih zemalja. Svi nazočni pravoslavci u Dubrovniku u popisu su iskazani kao stranci. Među njima su i trgovce koji su u Dubrovniku poslovali nekoliko desetljeća.

10. Dubrovačkom gospodarstvu – *obrtime, trgovini, pomorstvu i pomorskom prometu* bili su potrebni vrijedni i radini ljudi. Našli su ih upravo u hercegovačkim katolicima – Hrvatima, kao najbrojnijoj migraciji uopće na prostoru Republike. Iz prikaza zanimanja hercegovačkih doseljenika i njihovih potomaka vidi se da su bili zastupljeni u gotovo svim obrtima, pa i u pomorskom trgovačkom prometu na Sredozemlju i Zapadu.

Hercegovački doseljenici i njihovi potomci uključeni su i u vojnoj službi. Službovali su u Gradu, Stonu i drugim utvrdama i važnim obrambenim punktovima. Najčešće su to osobe podrijetlom iz *Popova* i *Zažablja*.

Hercegovački doseljenici i njihovi potomci, kako se vidi iz prezentirane građe, nalaze se u dubrovačkim obrtnim korporacijama. Razmjerno su brojni i u dvije najvažnije bratovštine, u *antuninima* i *lazarinima*, i to već od njihova osnutka. Tako je bilo i tijekom cijeloga razdoblja prije godine 1667. I nakon velikoga potresa bilo je primanja hercegovačkih doseljenika i njihovih potomaka u obje bratovštine. Ipak, mnogo veći broj priman je u *lazarine*. One su rodbinski, a svakako i poslovno, bile povezane s istaknutim građanskim obiteljima u Dubrovniku. Moglo bi se reći da je između starosjedilačkih obitelji i pridošlih iz Hercegovine uspostavljena najprije poslovna suradnja, a zatim i rodbinski odnosi. Prevladala je suradnja i povezanost, dok se nesnošljivost nije odražavala, izuzimajući sukobe pojedinačnih interesa.

Doseljenika iz Hercegovine i njihovih potomaka bilo je i u državnim službama. Nalazimo ih kao pisare u državnim i drugim središnjim uredima, te kao kancelare, bilježnike, kirurge, konzule. Neki su se iskazivali i u intelektualnom i duhovnom životu, kao književnici, znanstvenici, a još više u crkveno-vjerskom životu, kao svećenici, redovnici, vikari, biskupi. Izneseni primjeri upućuju na to da su se hercegovački doseljenici uspješno uklapali u novu, dubrovačku sredinu. Tim se može protumačiti i dosta brza

prilagodba i napredovanje hercegovačkih doseljenika na društvenoj ljestvici dubrovačkoga društvenog ustroja. Njihova relativno brojna zastupljenost u bratovštini *lazarina*, a nešto manja u *atuninima*, pa i njihova nazočnost u državnim službama, to nam najbolje svjedoči.

11. Iz prikaza doseljeničkih rodova iz Hercegovine očito je da su doseljavanja bila najmnogobrojnija unutar zidina grada Dubrovnika. Doseljavanje pojedinih rodova, otpočelo u 17. stoljeću, a kod nekih i prije, nastavilo se i tijekom 18. stoljeća. Ukupno je u razmatranom razdoblju zabilježeno oko 250 hercegovačkih rodova na prostoru Grada. Budući da su neki doseljenici, iako istog prezimena, bili različitoga teritorijalnog podrijetla, broj je rodova bio i nešto veći. Iz tabličnih pregleda vidi se da su doseljenici u Gradu u golemoj većini bili obiteljski ljudi. Samo mali broj njih bio je bez obiteljske zajednice. Prebivanje pojedinih rodova u Gradu vremenski je neujednačeno. Neki su tu vrlo kratko. Razlog su tome uglavnom epidemije koje su zatirale čitave obitelji. Ima dosta i suprotnih primjera. Nalazimo i rodove koji su u Gradu po nekoliko desetljeća, pa i jedno ili dva stoljeća. U svakom slučaju, uzimajući u obzir vrijeme, životne uvjete, zdravstvene prilike i druge relevantne okolnosti, treba imati na umu relativno brzu izmjenjivost pučanstva, pa tako i pojedinih rodova.

Smrtnost i dugovječnost u obiteljima hercegovačkih doseljenika u Gradu bile su približno slične kao i kod ostalih stanovnika unutar gradskih zidina. U upisima u maticama umrlih ima primjera učestale smrtnosti unutar jedne obitelji. U pojedinim intervalima uočljiva je izraženija smrtnost mlađih osoba i ljudi srednje dobi. Međutim, brojni su i primjeri dugovječnosti, osoba umrlih u dobi od 80, 90 ili 100 godina.

12. U dubrovačkom predgrađu Pile, važnom proizvodnom, obrtničkom i trgovačkom punktu, bilo je u znatnom broju i doseljenika iz raznih dijelova Hercegovine. Oni se tu spominju kao obrtnici, trgovci i vlasnici stambenih i gospodarskih kuća. Ipak, broj doseljeničkih rodova na Pilama u odnosu prema Gradu znatno je manji. I ovdje, kao i u Gradu, prednjače doseljenici iz Popova, zatim Zažablja, Hrasna, Hutova, Neretve i Mostara, te s prostora Bosne.

13. U drugom gospodarski važnom dubrovačkom predgrađu, Gružu, nalazio se znatno manji broj doseljenika ne samo u odnosu prema Gradu već i prema predgrađu Pile.

14. Migracije na izvangradske prostore Dubrovačke Republike nisu bile intenzivne i učestale poput onih koje su se odvijala u Gradu i njegovim

predgrađima. Za intenzivnija doseljavanja na te prostore nije bilo uvjeta i potreba. Slobodnoga zemljišnog fonda nije bilo. Tek u prilikama kada bi se gasila obitelj, po muškoj liniji, ukazivala se prilika dolaska na ženinstvo.

Ni prostor izvan Grada i njegovih predgrađa, kao što je već istaknuto, nije bio pod istim migracijskim utjecajem. Prostori sjeverozapadno od Grada bili su podložniji. Teritorij jugoistočno od Grada, posebno Konavle, zbog udaljenosti od glavnih migracijskih područja u Hercegovini, bio je manje izložen dolasku migranata.

15. Doseljavanje u Dubrovnik nekatolika, pripadnika drugih vjera, pretežito pravoslavaca i muslimana, bilo je ograničeno. Posebno u pogledu njihova trajnog nastanjivanja, te prelaska na katoličku vjeru i dobivanja dubrovačkoga državljanstva. Iz posebnoga osvrta na taj problem očito je da je broj prijelaza s islamske i pravoslavne na katoličku vjeru bio neznatan, i gotovo zanemarujući. Bio je to rezultat ne samo migracijske već i vjerske politike što su je vodila vlastela kao nositelj političke vlasti u dubrovačkoj državi.

9.2. RIASSUNTO

I MOVIMENTI MIGRATORI DALL'ERZEGOVINA AL TERRITORIO DI DUBROVNIK DAL TERREMOTO DEL 1667 FINO ALLA CADUTA DELLA REPUBBLICA NEL 1808

Marijan Sivrić

Il grande terremoto del 1667 rappresenta l'importante svolta nella storia di Dubrovnik e della Repubblica di Ragusa e l'inizio di un periodo durato fino alla caduta della secolare Repubblica nel 1808.

Questo periodo frenetico venne segnato da uno stato guerresco quasi permanente sui fianchi di Dubrovnik dove contrastarono l'interessi delle grandi Potenze: Austria, Venezia, Turchia, Russia e altre. Basta menzionare La guerra di Candia (1649-1664), la guerra di Morea o la Grande guerra di Vienna (1683-1699), la Guerra piccola (1711-1718).

La Repubblica cercò con grandi sforzi e abilità diplomatiche di salvare la propria libertà ed esistenza. Questa fu la situazione in cui si svolsero molti processi: politici, economici, sociali, culturali, tutti segnati da salite e cadute.

Uno dei segni di questo periodo, come del resto di tutti i precedenti, furono le emigrazioni di popolazione sul territorio della Repubblica da diverse direzioni.

Una delle direzioni più frequenti fu dalla vicina Erzegovina, soprattutto dai territori di confine – Popovo, Zadržlje, Neretva, paesi vicino Mostar e più lontani.

I movimenti migratori dall'Erzegovina furono condizionati dalle circostanze del paese (politiche, economiche, sociali, religiose, guerresche). Li resero possibili pure le condizioni in cui si trovò la Repubblica. Nel primo posto furono le necessità economiche, nel campo di artigianato, commercio, navigazione ecc.

Queste migrazioni furono di grande rilievo pure per il rinnovo demografico di Dubrovnik.

La direzione principale delle immigrazioni dall'Erzegovina fu all'inizio verso la propria Città', e poi verso i sobborghi, Pile e Gruž, dove fu la più grande concentrazione della vita economica. I dintorni furono esposti di meno alle onde migratorie perché li non furono soddisfatte le minime condizioni per la vita (la mancanza del terreno libero, l'economia non sviluppata).

E' necessario mettere in rilievo che l'immigrazione nel territorio della Repubblica venne regolata dalle leggi e controllata sollecitamente.

Questo libro ha due parti principali – la parte introduttiva e il sommario delle stirpi d'immigrati. I capitoli della parte introduttiva sono: 1. Prefazione, 2. Introduzione, 3. La situazione nell'Erzegovina e nella Repubblica di Ragusa dalla metà del 17esimo secolo fino ai primi anni del 19esimo secolo, 4. I motivi delle emigrazioni dall'Erzegovina sul territorio di Dubrovnik, 5. Le occupazioni degli immigrati e il loro contributo economico nella Repubblica, 6. Gli immigrati Erzegovesi e i loro discendenti nelle confraternite di Dubrovnik, 7. Le abitudini e le usanze di vita d'immigrati.

I capitoli della seconda parte sono: 8. Le stirpi erzegovesi a Dubrovnik, nei sobborghi Pile e Gruž e nei dintorni, 8.1 Le stirpi erzegovesi nella Città', 8.2 Le stirpi erzegovesi nel sobborgo Pile, 8.3 Le stirpi erzegovesi nel sobborgo Gruž, 8.4 Le stirpi erzegovesi nei dintorni. Nei capitoli sopra indicati si parla degli immigrati cattolici, Croati in senso etnico e nazionale.

Il capitolo 8.5 L'immigrazione degli appartenenti alle altre religioni (non cattolici) sul territorio della Repubblica, porta le informazioni riguardo ortodossi, musulmani e altre confessioni, dalle diverse origini etniche e nazionali.

Il libro finisce con i capitoli: 9. Riassunto, l'essenza della questione, 10. Bibliografia – La lista di fonti storiche usate e la letteratura, 11. Indice di Paesi, Indice di Stirpi e Indice nominale. Il testo è arricchito dalle illustrazioni: vecchie carte geografiche, oggetti, genealogie, documenti.

Traduzione: *Ivona Fabris*

10. BIBLIOGRAFIJA

A - Arhivski izvori

Tiskani izvori

Objelodanjene građe iz fondova Državnog arhiva u Dubrovniku za drugu polovicu 17. i 18. stoljeće gotova da i nema. Pojedinačno objavljeni i fragmentarni dokumenti su zanemarivi, pa ne mogu biti osloncem za znanstveno istraživanje ove teme. Jedina relevantna edicija, koja se samo jednim dijelom odnosi na ovo razdoblje, jesu "Acta et diplomata."¹

Arhivska građa

Budući da stanje objelodanjene građe ne zadovoljava, istraživač je morao poduzeti opsežni istraživački rad na pronalaženju relevantne povijesne građe o migracijama iz Hercegovine na prostore Republike u arhivskim serijama Fonda Republike u Državnom arhivu u Dubrovniku. Gotovo svaka od serija pruža minimum građe o zadanoj temi. Značenje svih serija za ovu problematiku nije podjednako. Zbog toga je i bilo potrebno procijeniti koje su od serija u tom smislu najizdašnije.

I. Matične knjige

a. Matice gradskih i seoskih crkvenih župa iz doba Republike

1. Župa Grad: LB 1642.-1647., 1647.-1651., 1658.-1663., 1664.-1670., 1671.-1687., 1688.-1705., 1706.-1711., 1711.-1728., 1729.-1758., 1759.-1798., 1799.-1712.
LMM 1652.-1659., 1666.-1671., 1706.-1721., 1722.-1728., 1729.-1778., 1778.-182.
LMRT 1637.-1647., 1667., 1690.-1705., 1706.-1716., 1717.-1722., 1722.-1728., 1729.-1768., 1769.-1796., 1796.-1821.
2. Župa Pile: LMM 1705.-1817; LMRT 1659.-1741., 1755.-1804.

¹ J. RADONIĆ, *Dubrovačka akta i povelje*, knj. III, sv. 1 i 2, SANU, Beograd, 1939; knj. IV, sv. 1, SANU, Beograd, 1941; knj. V, sv. 1, SANU, Beograd, 1951.

3. Župa Gruž: LB 1684.-1774., 1775.-1811.; LMM 1778.-1812.; LMRT 1684.-1778., 1778.-1812.
4. Župa Lisac: 1653.-1704.
5. Župa Čilipi: LB 1745.-1797., 1797.-1812.; LMRT 1772.-1806., 1806.-1823.
6. Župa Janjina: LB 1733.-1787., 1783.-1829.
7. Župa Orašac: LB 1700.-1770., 1770.-1806.; LMM 1699.-1782.

b. Matice hercegovačkih župa

Za temu migracijskih kretanja s prostora Hercegovine na teritorij Dubrovačke Republike od značenja su i matice hercegovačkih crkvenih župa. Posebno su važne one s područja Popova² i starog Zažablja³, odakle je i bio najveći broj migranata. Riječ je o maticama župe Trebimlje u Popovu i župe Gradac na prostoru starog Zažablja.

1. Župa Trebimlja 1708.-1748. (vjenčani i kršteni)
2. Župa Brotnjo 1775.-1800. (vjenčani, kršteni, umrli)
3. Župa Gradac (*Status animarum 1745.*)

II. Arhivske serije Fonda Republike (DAD)

1. Consilium Maius No 44 do 67 (1665.- 1808.)
2. Consilium Rogatorum No 115 do 211 (1667.-1808.)
3. Consilium Minus No 82 do 117 (1664.-1808.)
4. Testamenta de Notaria No 68 do 94 (1666.-1815.)
5. Distributiones testamentorum No 30 do 33 (1522.-1588.)
6. Liber Dotium Notariae No 17 do 22 (1654.-1812.)
7. Pacta matrimonialia No 1 do 14 (1447.-1801.)
8. Fratrae - 1. Matricole, 2. Capitoli e parti, 3. Amministrazione, 4. Vacchette, 5. Testamenti, 6. Giornali e libri (17. i 18. stoljeće).

² Liber baptisatorum parochie de Trebigna sub titulo Assumptionis B. M. Virginis Anno Dni 1708-1748; Liber matrimoniorum parochie de Trebigna 1708-1748. Kao drugi primjerak originala sačuvan je u Vatikanskom arhivu u Rimu. Na raspolaganju sam imao kseroks-kopije; Liber baptisatorum parochie de Trebigna anno Dni 1796. (Stradala u Domovinskom ratu u Mjesnom uredu Ravno.)

³ Matice župe Gradac; Status animarum parochie Gradaz 1745.

9. Diversa de foris 1667.-1808.
10. Diversa cancelleria No 211 do 234 (1650.-1815.)
11. Diversa Notaria No 138 do 147 (1618.-1811.)
12. Navigatio, 9. Ruoli di bastimenti, No 1-18 (1744.-1816.)
13. Guardiae ed armamento No 75 do 115 (1666.-1801.)
14. Testamenta di Stagno No 6-12 (17. i 18. st.)
15. Diversa di Slano (17. i 18. st.)
16. Diversa di Breno (17. i 18. st.)

III. Arhiv Hercegovine Mostar

1. Sidžil Mostarskog kadiluka (fragmentarno), 17. st. (regesta)
2. Sidžil Mostarskog kadiluka (fragmentarno), 18. st. (regesta)
3. Sidžil Blagajskog kadiluka (fragmentarno), 18. st. (regesta)
4. Sidžil mostarskog kadije 1632.-1634. (uredio Muhamed A. Mujić), PKK, Mostar, 1987.

IV. Priručnici

1. *Statut grada Dubrovnika iz 1272.*
2. *Liber viridis*
3. *Liber croceus*
4. Genealogija Čingrija - Katić
5. *Matricola atunina*
6. *Matricola lazarina*
7. *Historija naroda Jugoslavije*, II, Zagreb, 1956.

B - L i t e r a t u r a

OSVRT NA LITERATURU

Obrada teme “*Migracije iz Hercegovine na dubrovačko područje od velikog potresa 1667. do pada Republike 1808.*” nalaže i kraći osvrt na postojeću literaturu o aktualnoj temi. Glavni izvor za ovu problematiku su arhivski fondovi Povijesnog arhiva u Dubrovniku, nastali u doba Republike. Nešto podataka, kao drugorazredni izvor, pruža i starija dubrovačka analitika i genealogije. Izvjesna uporišta mogu se naći u sačuvanoj predaji i tradiciji o doseljavanju pojedinih obitelji iz Hercegovine u Dubrovnik i dubrovačko područje.

Znanstvena literatura o stanovništvu dubrovačkog područja, do u najnovije vrijeme bila je veoma oskudna.⁴ Sva ranija nastojanja u tom smjeru bila su sporadična i plod slučajnosti. U tim rijetkim pokušajima znanstvene obradbe ovog pitanja bilo je i tendencioznih pristupa, koji su se kretali od paušalnih i tendencioznih prikazivanja do otvorenih krivotvorina i falsifikata.⁵ Tek od sredine osamdesetih godina 20. stoljeća, kroz znanstveno-istraživački projekat o stanovništvu Dubrovnika i okoline⁶ koji vodi Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku načinjen je krupan korak u proučavanju i obradbi ovog pitanja.⁷

⁴ Prvi veći rad na tu temu je: I. SINDIK, *Dubrovnik i okolina*, Srpski etnografski zbornik, SANU, PO NPS, knj. 23, Beograd, 1926.

⁵ Primjer takva pristupa je rad: J. Vukmanović u knjizi o stanovništvu Konavala. Kao odgovor na to uslijedila je knjiga dvojice autora: I. KAPETANIĆ i N. VEKARIĆ, *Falsifikat o podrijetlu konavoskih rodova*, Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Posebna izdanja, Serija: Prilozi povijesti stanovništva Dubrovnika i okoline, knj. 6, Dubrovnik, 1997.

⁶ Program se ostvaruje kroz publiciranje monografija o pučanstvu pojedinih područja dubrovačkog kraja, kao posebnih izdanja, u seriji “*Prilozi povijesti stanovništva Dubrovnika i okoline*”.

⁷ Dosad su publicirane ove monografije: S. KRIVOŠIĆ, *Stanovništvo Dubrovnika i demografske promjene u prošlosti*, Posebna izdanja (dalje – PI), Serija: Prilozi povijesti stanovništva Dubrovnika i okoline (dalje – Prilozi povijesti stanovništva...), knj. 1, Zavod za povijesne znanosti (dalje – ZPZ) HAZU u Dubrovniku, Dubrovnik, 1990; A. GOLUŠIĆ, *Rodovi Slanskog primorja*, ZPZ HAZU u Dubrovniku, P. I., Serija: Prilozi povijesti stanovništva..., knj. 2, Dubrovnik 1991; N. VEKARIĆ, *Stanovništvo poluotoka Pelješca*, ZPZ HAZU u Dubrovniku, P. I. Serija: Prilozi povijesti stanovništva..., knj. 3, sv. I i II, Dubrovnik, 1992; Z. JANEKOVIĆ-RÖMER, *Rod i grad*, ZPZ HAZU u Dubrovniku,

Osim monografija objelodanjenih u seriji Posebna izdanja – *Prilozi povijesti stanovništva Dubrovnika i okoline*, pojedini su autori napisali studije i rasprave o nekim ključnim pitanjima demografskog razvitka na prostoru negdašnje Dubrovačke Republike.⁸ Demografska prošlost Hercegovine tek je djelomice istražena. Pristupalo se tome pitanju s različitih pozicija i ciljeva. Srpski etnolozi i povjesničari, sljedbenici Cvijićeve škole,⁹ uglavnom su svoja istraživanja ovog prostora bazirali na usmenoj predaji i bez znatnijeg uvida u povijesnu građu.¹⁰ U pogledu etničke i vjerske pripadnosti doseljnika iz zaleđa gotovo da svi imaju isto polazište, tj. da je riječ o srpskom etnosu i pravoslavnim vjernicima. Takav se stav kod srpskih povjesničara očuvao do u najnovije doba.¹¹

Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, PI, Serija: Prilozi povijesti stanovništva..., knj. 4, Dubrovnik, 1994: N. VEKARIĆ, *Pelješki rodovi*, ZPZ HAZU u Dubrovnik, P. I. Serija: Prilozi povijesti stanovništva..., knj. 5 sv. I. i II, Dubrovnik, 1995.

⁸ S. OBAD, "Stanovništva Dubrovnika u doba pada Republike", *Beritićev zbornik*, Dubrovnik, 1960; Z. ŠUNDRICA, "Popis stanovništva Dubrovačke Republike iz 1673/4. godine", *Arhivski vjesnik*, II, str. 419-456; V. STIPETIĆ, "Brojčani pokazatelji razvoja stanovništva na teritoriju negdašnje Dubrovačke Republike u minula tri stoljeća 1573-1981.", *Anali*, XXVII, ZPZ JAZU u Dubrovniku, Dubrovnik, 1989, str. 93-112; N. KAPETANIĆ – N. VEKARIĆ, "Uticaj kršćanstva na izbor osobnih imena u selima Dubrovačke Republike", *Anali*, XXVIII, ZPZ JAZU u Dubrovniku, Dubrovnik, 1990, str. 145-160; N. VEKARIĆ, "Broj stanovništva Dubrovačke Republike u 15, 16. i 17. stoljeću", *Anali*, XXIX, ZPZ HAZU, Dubrovnik, 1991, str. 99-116.

⁹ Svoje teze iznio je u radu: J. CVIJIC, "Metanastazička kretanja, njihovi uzroci i posljedice", *Srpski etnografski zbornik*, SKA knj. XXIV, PO, Naselja i poreklo stanovništva, knj. 12, DŠ KSHS, Beograd, 1922.

¹⁰ Takvi su radovi: J. DEDIJER, *Hercegovina*; M. FILIPOVIĆ – Lj. MIĆEVIĆ, *Popovo u Hercegovini*, Djela, knj. XV, Odjeljenja istorijsko-filoloških nauka, knj. 11, Naučno društvo NR BiH, Svjetlost, Sarajevo, 1959. Nešto drugačiji pristup ima: V. PALAVESTRA, *Etnološko-folkloristička ispitivanja u Neumu i okolini, Porijeklo stanovništva*, GZM u Sarajevu, NS, sv. XIV, Sarajevo, 1953.

¹¹ D. DINIĆ-KNEŽEVIĆ, *Migracije stanovništva iz južnoslovenskih zemalja u Dubrovnik tokom srednjeg veka*, SANU Ogranak u N. Sadu, Filozofski fakultet u N. Sadu, Odsek za istoriju, N. Sad, 1995. U uvodu knjige na str. 12. autorica veli: "Kada se Dubrovnik vremenom, bilo kupovinom ili poklonima, širio na račun teritorija nastanjenih srpskim pravoslavnim stanovništvom (...) to je etnički srpski elemenat u njemu dominirao". Istina, D. Dinić-Knežević se u bilješci br. 12 opoziva na autora: J. MITROVIĆ, *Srpsstvo Dubrovnika*, Beograd, 1992, čiju knjigu nisam imao priliku vidjeti.

U posljednje vrijeme hrvatski povjesničari - istraživači spomenute problematike imaju drugačiji pristup. Oslon u svojim polazištima nalaze u povijesnim vrelima, posebno relevantnim, kakve su npr. matice rođenih, vjenčanih i umrlih. Pri tome ne zanemaruju ni usmenu tradiciju, koju konfrontiraju i provjeravaju kroz dostupnu povijesnu građu. Značajne pomake učinili su u proučavanju katoličkog hrvatskog pučanstva na prostoru Popova, Zažablja, Neuma, Hutova, Stoca, Neretve, ali i na prostorima na desnoj obali Neretve.¹² Za područje Žurovića i dijela Bobana posebice je vrijedan objelodanjeni popis Bonaldija, zadarskog dominikanca, misionara u Žurovićima (zaleđe Rijeke dubrovačke), potom biskupa u Skadru, iz 1644. godine.¹³

Gospodarska povijest Hercegovine osmanskog razdoblja, koja je veoma vrijedna i za temu migracija, u prošlosti je slabo istraživana. To se pitanje obrađivalo u okvirima širih prostora i kompleksnih tema. Značajan doprinos poznavanju ove problematike, u posljednje vrijeme, dao je Vlado Smoljan u monografskoj obradi.¹⁴

Osim spomenute literature koja se najizravnije odnosi na migracije i demografsku problematiku, za ovu temu relevantna je i ostala literatura o povijesti Dubrovačke Republike. Na prvom mjestu to je literatura o

¹² Radovi te prirode su (za Popovo i Zažablje): Đ. KRISTE, Usmena tradicija o porijeklu, razvoju i kretanju rodova na području Trebimlje i Cicrine provjerene podacima "Liber baptisatorum parochie di Trebigna (od 1796.), Tribunia, 1, Zavičajni muzej Trebinje (dalje - ZMT), Trebinje, 1975, str. 151-178; *Isti*, "Usmena tradicija o porijeklu, razvoju i kretanju rodova na području Trnčine i Velje Međe provjerene podacima" Liber baptizatorum parochie Trebigna (od 1796.), Tribunia, 2, ZMT, Trebinje, 1976, str. 77-95; *Isti*, Neki novi momenti u rasvjetljavanju porijekla, razvoja i kretanja rodova na području Trebimlje i Cicrine za period 1708-1748., Tribunia, 3, ZMT, Trebinje, 1977, str. 165-193; *Isti*, Neki novi momenti u rasvjetljavanju porijekla, razvoja i kretanja rodova na području Trnčine i Velje Međe za period od 1708. do 1748., Tribunia, 4, ZMT, Trebinje, 1978, str. 52-74; I. PULJIĆ - S. VUKOREP, Naša prezimena - korijeni i razvoj, Hutovo, Biblioteka "Crkva na kamenu", knj. 33, Monografije, knj. 1, Mostar, 1994, str. 285-369; S. VUKOREP, Staro neumsko pučanstvo, Humski zbornik 1, Općinsko vijeće Neum, Neum, 1995, str. 177-193; S. VUKOREP, "Prilog poznavanju podrijetla stanovništva počiteljskog kraja", Zbornik - Povijest hrvatskog Počitelja, Čapljina- Zagreb, 1996, str. 275-321; M. SIVRIĆ, "Srednjovjekovna humska župa Luka", Zbornik - Povijest hrvatskog Počitelja, Čapljina-Zagreb, 1996, str. 168-224.

¹³ K. DRAGANOVIĆ, "Zadnji katolici u okolini Trebinja", Napredak HNK, XXVI, Sarajevo, 1936, 159-166.

¹⁴ V. SMOLJAN, *Poglavlja iz ekonomske historije Hercegovine*, Gospodarska komora Herceg-Bosne, Mostar, 1996.

dubrovačkom pomorstvu, pomorsko-trgovačkom prometu, levantinskoj trgovini, obrtima, novčarsko-kreditnim poslovima, vanjskoj politici i diplomaciji, društvenim prilikama, političkom i državnom ustroju. Tu literaturu, koja se izravno ne odnosi na migracije i demografiju, kao bibliografske jedinice donosimo u nastavku.

POPIS LITERATURE

ADAMOVIĆ, V., *Gruž, topografičko-povjesničke bilješke*, Dubrovnik, 1903.

ANĐELIĆ, Pavao, "Srednjovjekovna humska župa Žaba", Muzej Hercegovine, Arhiv Hercegovine, Zavod za zaštitu spomenika Hercegovine, Hercegovina, 3, Mostar, 1983, str. 35-55.

BARKAN, O. I., "Čifluk", Glasnik, Istorijskog društva BiH, II, Sarajevo, 1959, str. 193-294.

BERSA, Josip, *Dubrovačke slike i prilike*, Zagreb, 1941.

BEZIĆ-BOŽANIĆ, Nevenka, "Stanovništvo Senja u Lovrićevo doba", Zbornik Cetinske Krajine, 1, Sinj, 1979, str. 125-154.

BJELOVUČIĆ, N. Zvonimir, *Poluostrvo Rat (Pelješac)*, SEZ knj. XXIII, SKA, P.O. N.P.S. knj. 11, Beograd, 1922.

BJELOVUČIĆ, N. Zvonimir, *Povijest poluotoka Rata (Pelješca)*, Split, 1921.

BOGIĆEVIĆ, Vojislav, "Vlasteoska porodica Miloradović-Hrabren u Hercegovini", Glasnik ZMS N.S., sv. VII, Sarajevo, 1952, str. 139-159.

BOGIŠIĆ, Baltazar, *Glavnije crte obiteljskoga pisanog prava u starom Dubrovniku*, Rad JAZU, knj. V, Zagreb, 1868, str. 123-149.

BOGOVIĆ, Mile, *Katolička crkava i pravoslavlje u Dalmaciji za mletačke vladavine*, II. izd., Kršć. sadašnjost i Školska knjiga, Zagreb, 1983.

BRLEK, Mijo, *Rukopisi Knjižnice "Male Braće" u Dubrovniku*, Dubrovnik, 1965.

BUDAK, Neven, "Oslobođenje serva i ancila i napuštanje njihove radne snage na istočnom Jadranu", Historijski zbornik XXXVIII/1 SPDH, Zagreb, 1985, str. 115-130.

BURIĆ, Josip, “Kanonici hrvatskog kapitola Sv. Jeronima u Rimu 1589.-1901”. (separat)

CVIJIC, Jovan, *Metanastazička kretanja, njihovi uzroci i posledice*, Srpski etnografski zbornik, knj. XXIV, P. O. Naselja, knj. 12, SKA, Beograd, 1922.

ČELEBIJA, Evlija, *Putopis*, Sarajevo, 1971.

ČREMOŠNIK, Gregor, “Izvori za istoriju roblja i servicijalnih odnosa u našim zemljama srednjeg vijeka”, Istorijsko-pravni zbornik, I, Sarajevo, 1949, str. 154-159.

ČREMOŠNIK, Gregor, “Prodaja bosanskog Primorja Dubrovniku 1399. i kralj Ostoja”, Glasnik ZM BIH, XI/2, Sarajevo, 1928, str. 109.

ĆOSIĆ, Stjepan, “Administrativna struktura i plaće službenika Dubrovačke Republike”, Radovi, 38, ZPZ, HAZU, Zadar, 1996, str. 129-156.

ĆOSIĆ, Stjepan, “O slomu Republike i ustroju francuske uprave u Dubrovniku 1808. i 1809”, Anali, XXXIII, ZPZ HAZU, Dubrovnik, 1995, str. 177-203.

ĆOSIĆ, Stjepan, “Plemstvo biskupskog grada Stona”, Anali, XXXVI, ZPZ, HAZU, Dubrovnik, 1998, str. 249-275.

DABELIĆ, Ivo, “Povijest otoka Mljeta od najstarijih vremena do XV stoljeća”, Zbornik otoka Mljeta, 1, Dubrovnik, 1994, str. 253-296.

DEDIJER, Jefto, *Hercegovina*, SEZ, sv. VI, NSZ, knj. 12, SKA, Beograd, 1909.

DINIĆ-KNEŽEVIĆ, D., *Migracije stanovništva iz južnoslavenskih zemalja u Dubrovnik tokom srednjega vijeka*, SANU, Ogranak u N. Sadu, Fil. fak. N. Sad, Odsjek za istoriju, N. Sad, 1995.

DINIĆ, Mihailo, *Humsko-trebinjska vlastela*, SANU P.I. knj. CCCXCVII, ODN, knj. 54, Beograd, 1967.

DINIĆ, Mihailo, *Iz dubrovačkih arhiva*, knj. III, Zbornik za I.J.K.S.N., Od. III, knj. XXII SANU, Beograd, 1967, str. 181-220.

DRAGANOVIĆ, Krunoslav, “Bosna u očima apostolskog vizitatora Petra Masarakija 1624”, Napredak HNK XXVII, Sarajevo, 1937, str. 215-223.

DRAGANOVIĆ, Krunoslav, “Tobožnja ‘Stjepanska biskupija - ecclesia Stephanensis’”, Croatia Sacra, IV, Zagreb, 1934, str. 28-58.

DRAGANOVIĆ, Krunoslav, “Zadnji katolici u okolici Trebinja”, Napredak HNK XXVI, Sarajevo, 1936, str. 159-166.

ĐURĐEV, *Branislav*, “Prilog pitanju razvitka tursko-osmanskog feudalizma – timarsko-spahijskog sistema”, Glasnik, Sarajevo, 1949.

Enciklopedija Jugoslavije, III, JAZU, Zagreb, 1989. (Pomorstvo Dubrovačke Republike).

Enciklopedija Jugoslavije, IV, JAZU, Zagreb, 1989. (Uskoci, str. 436-437)

FARLATUS, D., *Illyricum Sacrum*, VI, Venezia, 1800.

FERMENDŽIN, Eusebius, *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica. SSASM*, vol 23, Zagrabiae, 1892.

FICOVIĆ, Ivo, "Zbirka matičnih knjiga historijskog arhiva u Dubrovniku", Arhivski vjesnik, Zagreb, 1982, str. 7-35.

FILIPOVIĆ, Miljenko – Ljubo MIĆEVIĆ, *Popovo u Hrcgovini*, Djela, knj. XV, OIFN, knj. 11, ND BiH, Svjetlost, Sarajevo, 1959.

FILIPOVIĆ, Nedim, "Pogled na osmanski feudalizam", Godišnjak ID BiH, IV, Sarajevo, 1952.

FISKOVIĆ, Cvito, *Dubrovački zlatari od XIII do XVII stoljeća*, Hrvatska prosvjeta, III, serija 1, Muzej hrvatskih starina JAZU, Zagreb, 1947, str. 143-248.

FORETIĆ, Miljenko, "Dubrovačka Republika i rat za španjolsku baštinu 1701-1714", Anali, Z. P. Z. HAZU u Dubrovniku, sv. XXXI, Dubrovnik, 1993, str. 71-117.

FORETIĆ, Miljenko, "Dubrovnik u vrijeme Francuske revolucije", Matica hrvatska – Ogranak Dubrovnik, Dubrovnik, 1996.

FORETIĆ, Miljenko, "Dubrovnik u vrijeme austro-turskog rata 1736.-1739", Anali, XXI, ZPZ JAZU, Dubrovnik, 1983, str. 39-72.

FORETIĆ, Vinko, Bratstva u Župi dubrovačkoj, Zbornik Župe dubrovačke, Dubrovnik, 1985, str. 125-146.

FORETIĆ, Vinko, "Dubrovačke bratovštine", Časopis za hrvatsku povijest, 1-2, Zagreb, 1943, str. 16-33.

FORETIĆ, Vinko, "Kada je i kako Stonski rat došao pod vlast Dubrovnika", Pelješki zbornik, Ston, 1976, str. 81-92.

FORETIĆ, Vinko, *Povijest Dubrovnika do 1808*, dio I. i II, NZMH, Zagreb, 1980.

GOLUŠIĆ, Ante, *Rodovi Slanskog primorja*, Zavod za povijesne značnosti HAZU u Dubrovniku, Posebna izdanja, Serija: PPSDO, knj. 2, Dubrovnik, 1991.

HAJDARHODŽIĆ, Hamdija, "Hercegovačke porodice u XVIII vijeku", Glasnik ZM BiH E. N.S. sv. XXXII, Sarajevo, 1978, str. 156-173.

HORVAT, Karlo, "Neki historijski spomenici za povijest Bosne i susjednih zemalja", Glasnik, ZM BiH, XXI, br. 1/2, 3, 4, Sarajevo, 1909, str. 1-104, 313-424, 505-517.

HRABAK, Bogumil, “Napadi senjskih uskoka na Zažablje, Popovo i Trebinje 1535.-1617”, *Tribunia*, 7, ZMT, Trebinje, 1983, str. 101-129.

HRABAK, Bogumil, “Organizacija karavanskog prometa iz južne Hercegovine u XVI i XVII veku”, *Tribunia*, ZMT, Trebinje, 1984, str. 11-30.

HRABAK, Bogumil, “Trebinje, Popovo i donja Neretva u hajdučkim vojevanjima za vrijeme Morejskog rata”, *Prilozi Istorijskog instituta*, G. XVI, br. 7, Sarajevo, 1980, str. 69-98.

HRABAK Bogumil, “Uskočki zaleti u Neretvu 1537.-1617”, *Primorski zbornik*, 17, Rijeka, 1979, str. 323-340.

HRABAK, Bogumil, “Zamljišne parcele feudalaca i muslimanskih seljaka u Popovu, Zažablju i Trebnju početkom Morejskog rata”, *Tribunia*, 9, ZMT, Trebinje, 1985, str. 31-46.

JANEKOVIĆ-RÖMER, Zdenka, *Rod i grad*, Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku i Zavod za hrvatsku povijest u zagrebu, PI, Serija: *Prilozi povijesti stanovništva Dubrovnika i okoline*, knj. 4, Dubrovnik, 1994.

JANEKOVIĆ-RÖMER, Zdenka, “Stranac u srednjevjekovnom Dubrovniku između prihvaćenosti i odbačenosti”, *Radovi*, Zavod za hrvatsku povijest, Zagreb, 1993, str. 27-38.

JEREMIĆ, R. – J. TADIĆ, *Prilozi za istoriju zdravstvene kulture starog Dubrovnika*, IX, Beograd, 1938, str. 4-26.

JERKOVIĆ, Rade, “Gabela – Prilog povijesti donje Neretve”, *Napredak HNK*, G. XXX, Sarajevo, 1940, str. 101-122.

JIREČEK, Konstantin, “Vlasi i marovlasi u dubrovačkim spomenicima”, *Zbornik K. Jirečeka*, str. 191-204.

KAPETANIĆ, Niko – Nenad VEKARIĆ, *Falsifikati o podrijetlu konavoskih rodova*, Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Serija: *Prilozi povijesti stanovništva Dubrovnika i okoline*, knj. 6, Dubrovnik, 1996.

KAPETANIĆ, Niko – Nenad VEKARIĆ, *Konavoski rodovi*, ZPZ HAZU u Dubrovniku, Monografije, knj. 14, sv. 1 i 2, Zagreb-Dubrovnik, 2001/2002.

KAPETANIĆ, Niko – Nenad VEKARIĆ, “Uticaj kršćanstva na izbor osobnih imena u selima Dubrovačke Republike”, *Anali*, XXVIII, ZPZ JAZU u Dubrovniku, Dubrovnik, 1990, str. 145-168.

KASUMOVIĆ, Ivan, “Dubrovački pjesnici u XIX vijeku prije ilirskog pokreta” (separat), *Nastavni vjesnik*, Sarajevo, 1904, str. 119-122, 633-635, 857-860.

KIDRIČ, France, *Zgodovina slavenskoga slovstva*, Ljubljana, 1929-1938.

KOMADINA, Ante, "Interkonfesionalni odnosi na području trebinjske biskupije", *1000 godina trebinjske biskupije*, Studia Vrbosnensia, VVTŠ, Sarajevo, 1988, str. 125-134.

KOMBOL, Mihovil, *Povijest hrvatske književnosti do preporoda*, MH, Zagreb, 1945.

KOVAČ, Karlo, "Crtice o statistici i vojničkim ustanovama u Republici Dubrovačkoj", Glasnik, Zemaljski muzej BiH, G. XXVII, Sarajevo, 1916, str. 303-310.

KRISTE, Đuro, "Neki momenti u rasvjetljavanju porijekla, razvoja i kretanja rodova na području Trebimlje i Cicrine za period 1708-1748", Tribunia, 3, ZMT, Trebinje, 1977, str. 165-193.

KRISTE, Đuro, "Neki novi momenti u rasvjetljavanju porijekla, razvoja i kretanja rodova na području Trnčine i Velje Međe za period 1708-1748", ZMT, Tribunia, 4, Trebinje, 1978, str. 52-74.

KRISTE, Đuro, "Usmena tradicija o porijeklu, razvoju i kretanju rodova na području Trebimlje i Cicrine provjerene podacima "Liber baptizatorum parochie Trebigna" (od 1796.)", ZMT, Tribunia, 1, Trebinje, 1975, str. 151-178.

KRISTE, Đuro, "Usmena tradicija o porijeklu, razvoju i kretanju rodova na području Trnčine i Velje Međe provjerene podacima "Liber baptizatorum parochie Trebigna" (od 1796.)", ZMT, Tribunia, 2, Trebinje, 1976, str. 77-95.

KRIVOŠIĆ, A., *Stanovništvo Dubrovnika i demografske promjene u prošlosti*, PI, Serija: Prilozi povijesti stanovništva Dubrovnika i okoline, knj. 1, Zavod za povijesne znanosti HAZU, Dubrovnik, 1990.

LENTIĆ, Ivo, *Dubrovački zlatari 1600-1900*, DPU SRH, knj. XXXIV, Zagreb, 1984.

LUCIJANOVIĆ, M., "Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike", Anali, III, HID JAZU, Dubrovnik, 1954, str. 253-296.

LUČIĆ, Josip, "Dokumenta o početku kmetstva u Dubrovniku", (separat), str. 213-221.

LUČIĆ, Josip, "Etnički odnosi na dubrovačkom teritoriju u XIII stoljeću", Dubrovnik, XII br. 4, Dubrovnik, 1969, str. 98-107.

LUČIĆ, Josip, *Obrti i usluge u Dubrovniku do početka XIV stoljeća*, Sveučilište u Zagrebu, Institut za hrvatsku povijest, Liber, Zagreb, 1979.

LUČIĆ, Josip, *Prošlost dubrovačke Astoreje – Župe, Šumeta, Rijeke, Gruža i okoline grada do 1366.*, Dubrovnik, 1970.

LUČIĆ, Josip, "Stjecanje, dioba i borba za očuvanje dubrovačkog Primorja 1399-1405", Arhivski vjesnik, XI-XII, Zagreb, 1968/9, str. 99-201.

LUČIĆ, Josip – Stijepo OBAD, *Konavoska Prevlaka*, Matica hrvatska, Dubrovnik, 1994.

LUETIĆ, Josip, “Hercegovci – kvalificirani pomorci, stalni članovi brodskih posada trgovačkih jedrenjaka Dubrovačke Republike (1768.-1796.)”, ZMT, Tribunia, 9, Tebinje, 1985, str. 47-54.

LUETIĆ, J., “Hercegovci – kvalificirani pomorci zaposleni na jedrenjacima Dubrovačke Republike u 18. i 19. stoljeću”, ZMT, Tribunia, 1, Trebinje, 1975, str. 181-196.

LUETIĆ, Josip, “Hercegovci i Stonjani (i Primorci) u dobrosusjedskim odnosima za vrijeme Dubrovačke Republike”, MH, AH, ZZSKH, Hercegovina, 5, Mostar, 1986, str. 81-95.

LUETIĆ, Josip, “Primorci profesionalni pomorci od 1563-1807. Dubrovačke Republike”, Zbornik Dubrovačkog primorja i otoka, Slano, 1986, str. 73-113.

LUETIĆ, Josip, “Profesionalni moreplovci i brodovlasnici župski u svjetskom brodarstvu pod zastavom Dubrovačke Republike”, Zbornik Župe dubrovačke, Dubrovnik, 1985, str. 161-176.

MACAN, Trpimir, “Dubrovački barabanti u XVI stoljeću”, Anali, VIII-IX, Dubrovnik, 1960/61, str. 301-322.

MANDIĆ, Dominik, *Chroati catholici Bosnae et Hercegovinae*, Chicago-Roma, 1964.

MANDIĆ, Dominik, *Etnička povijest Bosne i Hercegovine*, sv. III, Ziral, Chicago, 1982.

Migracije iz Bosne i Hercegovine, Institut za istoriju u Sarajevu, Sarajevo, 1990.

MIJOVIĆ-PERIĆ, Vesna, “Emin na Pločama kao predstavnik Osmanlija na području Dubrovačke Republike”, Anali, ZPZ, HAZU, sv. XXXVII, Dubrovnik, 1999, str. 205-214.

MIJOVIĆ-PERIĆ, Vesna, *Na razmeđu*, P. I., Monografije, knj. 14, ZPZ, HAZU, Dubrovnik, 1997.

MIJUŠKOVIĆ, J., “Dodjeljivanje dubrovačkog građanstva u srednjem vijeku”, Glas, SANU CCXLVI, ODN, knj. 9, Beograd, 1961, str. 89-130.

MILAŠ, Nikodim, *Pravoslavna crkva u Dalmaciji u XVIII i XIX v.*

MILIČEVIĆ, A. Ivan, “U Ravnom prije 330 i prije 60 godina”, HNK Napredak, G. 25 (1935.), HKD Napredak, Sarajevo, 1934, str. 192-200.

MITIĆ, Ilija, “Imigracijska politika Dubrovačke Republike s posebnim obzirom na ustanovu svjetovnog azila”, Anali, XVII, CPZ JAZU, Dubrovnik, 1979, str. 125-164.

MITIĆ, Ilija, "O izbjeglicama iz zaleđa na područje Dubrovačke Republike", ZMT, Tribunia, 5, Trebinje, 1979, str. 139-149.

MITIĆ, Ilija, "O pravnom položaju stranaca u Dubrovniku tokom druge polovine 18. stoljeća", ZMT, Tribunia, 6, Trebinje, 1982, str. 89-93.

MITIĆ, Ilija, "Organizacija kopnene i pomorske trgovine dubrovačke države-republike od stjecanja samostalnosti do dolaska Francuza 1806. godine", Anali, ZPZ JAZU, XXIV-XXV, Dubrovnik, 1987, str. 97-136.

MULJAČIĆ, Žarko, "Američka revolucija i dubrovačka pomorska trgovina", Pomorski zbornik, 6, DPUPJ, Zadar, 1968, str. 521-530.

MULJAČIĆ, Žarko, "Istraga protiv jakobinaca 1797. u Dubrovniku", Anali, HID JAZU, II, Dubrovnik, 1953, str. 235-254.

MULJAČIĆ, Žarko, "Prilog politici Dubrovnika za austrijsko-turskog rata 1788/9.", Historijski zbornik, IV, br. 1-4, Zagreb, 1953, str. 25-32.

MULJAČIĆ, Žarko, "Salamankezi i Sorbonezi", *Filologija*, 2, JAZU i HFD, Zagreb, 1959, str. 161-173.

NEJAŠMIĆ, Ivica, *Depopulacija u Hrvatskoj, korijeni, stanje i izgledi*, Globus, NZ i Institut za migracije i narodnosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1991.

NIKIĆ, Andrija, "Hercegovački katolici između 1683-1735. godine", VVTŠ, *1000 godina Trebinjske biskupije*, sv. 2, Sarajevo, 1988, str. 135-162.

NIKIĆ, Andrija, "Pokušaj oslobođanja i islamizacija u BiH u XVII i XVIII stoljeću", Nova et vetera, XXIX, sv. 1, Sarajevo, 1979.

NIKIĆ, Andrija, "Stanje crkava i katolika na području Makarske biskupije", Iskra, 1, Metković, 1975.

NOVAK, Grga, "Dubrovačka diplomacija na mirovnom kongresu u Požarevcu", Šišićev zbornik, ZNR, Zagreb, 1929, str. 655-664.

NOVAK, Grga, "Dubrovački potres 1667. i Mletci", Anali, XII, Historijski institut JAZU, Dubrovnik, 1970, str. 9-26.

NOVAK, Maja, "Organizacija vlasti i odnos crkve i države u Dubrovniku u XVIII stoljeću", Anali, JAZU u Dubrovniku, VIII-IX, Dubrovnik, 1970, str. 413-438.

OBAD, Stijepo, "Stanovništvo Dubrovnika u doba pada Republike", Beritićev zbornik, Dubrovnik, 1960, str. 241-256.

PALAVESTRA, Vlajko, "Etnološko-folkloristička ispitivanja u Neumu i okolini", Porijeklo stanovništva, Glasnik, ZMS. E. NS, XIV, Sarajevo, 1953.

PANDŽIĆ, Basilije, *De dioecesi tribuniensi et mercanensi*, PAAFTT, No 129, Romae, 1959.

PANDŽIĆ, Basilije, “Trebinjska biskupija u tursko doba”, sv. br. 2, VVTŠ, *1000 godina Trebinjske biskupije*, Sarajevo, 1988, str. 91-123.

PANDŽIĆ, Basilije, “Život i rad nadbiskupa Marka Andrijaševića”, Nova et vetaera, XXXVII sv. 1, Sarajevo, 1987.

PAVLOVIĆ, Dragoljub, *Djelo isusovca Đura Bašića “Elogia Iesuitorum Ragusinorum”*, Vrela i prinosi, 3, Sarajevo, 1933; Isti, *Croatia sacra*, G. III, br. 6, Zagreb, 1933, str. 113-216.

PERIĆ, Ratko, “Budislavićev pravovjerni zavod”, Napredak HNK, G. 42, Sarajevo, 1994, str. 199-215; Isti, “Budislavićev pravovjerni zavod u Dubrovniku”, *Da im spomen očuvamo*, BO u Mostaru, Mostar, 2000.

PERIĆ, Ratko, “Duhovni profil vjernika Trebinjske biskupije”, VVTŠ, *1000 godina trebinjske biskupije*, sv. 2, Sarajevo, 1988, str. 179-189.

PERIĆ, Ratko, “Hercegovački biskupi u HBL”, Napredak HNG, G. XLIII za 1995, Sarajevo, 1994, str. 294-306.

PERIĆ, Ratko, “Spor i sporazumi oko “Stjepanske biskupije” 1622-1631”, *Da im spomen očuvamo*, BO u Mostaru, Mostar, 2000.

PRETO, Paolo, *I servizi segreti di Venezia*, La cultura, Saggi, L’Università di Padova, Padova, 1995.

PRIJATELJ, Ivan, *Slovenščina pod Napoleonom*, Veda (Gorica) 1/1911.

PULJIĆ, Ivica, “Neum – povijesna domovina Hrvata, Staro neumsko pučanstvo”, Humski zbornik, 1, Neum, 1995, str. 11-109.

PULJIĆ, Ivica, “Prva stoljeća trebinjske biskupije”, *1000 godina trebinjske biskupije*, Studia Vrhbosnensia, VVTŠ, Sarajevo, 1988, str. 47-81.

PULJIĆ, Ivica, “Stariji katolički sakralni objekti u Popovu”, Humski zbornik, 3, Zagreb – Ravno, 1997, str. 144-162.

PULJIĆ, Ivica – Stanislav VUKOREP, “Naša prezimena – korijeni i razvoj”, Hutovo, Biblioteka Crkva na kamenu, knj. 33, Monografije, 1, Mostar, 1994, str. 285-369.

RADONIĆ, Jovan, *Dubrovačka akta i povelje*, knj. III, sv. 1 i 2, SANU, Bgd., 1939, knj. IV, sv. 1, SANU, Bgd., 1941, knj. V, sv. 1, SANU, Bgd., 1951.

RODE, F., *Analekta Franciscana sive chronica aliquae varia documenta historiam Fratrum Minorem spectantia*, IV, Necrologia, Ad Claras Aqua, 1917.

ROGIĆ, V., *Regionalna geografija Jugoslavije*, knj. I, ŠK, Zagreb, 1982.

ROLLER, Dragutin, *Agrarnoproduktivni odnosi na području Dubrovačke Republike od XIII do XVI stoljeća*, Građa za gospodarsku povijest Hrvatske, 5, Zagreb, 1957.

ROLLER, Dragutin, *Dubrovački zanati u XV i XVI stoljeću*, Građa za gospodarsku povijest Hrvatske, knj. 2, JAZU, Zagreb, 1951.

SIMONOVIĆ, Radivoje, "Manastir Žitomislići u Hercegovini", *Letopis MS*, br. 1, N. Sad, 1892, 35-60.

SINDIK, Ilija, *Dubrovnik i okolina*, SEZ, SKA, Beograd, 1923.

SIVRIĆ, Marijan, "Neki upisi hercegovačkih prezimena u maticama župe Grad u Dubrovniku od sredine do konca 17. stoljeća", *MHM, AHM, ZZSKM, Hercegovina*, 1, Mostar, 1981, str. 139-169.

SIVRIĆ, Marijan, "Neki upisi hercegovačkih prezimena od početka 18. stoljeća do pada Dubrovačke Republike 1808. godine u maticama župe Grad u Dubrovniku" (I), *MHM, AHM, ZZSKM, Hercegovina*, 3, Mostar, 1983, str. 119-152.

SIVRIĆ, Marijan, *Isto (II)*, Hercegovina, 5, Mostar, 1985, str. 97-122.

SIVRIĆ, Marijan, *Isto, (III)*, Hercegovina, 7, Mostar, 1990, str. 85-104.

SIVRIĆ, Marijan, "Nešto o obitelji Lazarević s Hotnja u Dubrovniku", *Humski zbornik*, 1, Neum, 1995, str. 195-205.

SIVRIĆ, Marijan, "Obitelj Grgić iz Gabele u Dubrovniku", *Napredak HNK*, XLIV, Sarajevo, 1996, str. 245-258.

SIVRIĆ, Marijan, "Oporuke svećenika Trebinjsko-mrkanske biskupije", *MHM, AHM, ZZSKM, Hercegovina*, broj 1(9), Mostar, 1995, str. 129-152.

SIVRIĆ, Marijan, "Pismo Rimske Kurije trebinjsko-mrkanskom biskupu Krisostomu Antiću iz 1631.", *ZMT, Tribunia*, 3, Trebinje, 1977, str. 153-164.

SIVRIĆ, M., "Srednjovjekovna humska župa Luka", *OP Čapljina, Zbornik znanstvenog simpozija – Povijest hrvatskog Počitelja, Čapljina – Zagreb*, 1996, str. 168-224.

SIVRIĆ, Marijan – Nenad VEKARIĆ, "Genealoški prikaz roda Bošković", *Napredak HNK*, G. 42, Sarajevo, 1994, str. 319-342.

SOLDO, Josip, *Etničke promjene i migracije u Sinjskoj krajini krajem i početkom 18. stoljeća*, *Zbornik Cetinske krajine*, 1, Sinj, 1979.

SOLOVJEV, Aleksandar, "Trgovina bosanskim robljem do godine 1661.", *Glasnik Državnog muzeja u Sarajevu*, NS, I, Sarajevo, 1946, str. 139-164.

SPARAVALO, Ljubo, "Srednjovjekovne groblja, crkvine i crkve na području Šume trebinjske", *ZMT, Tribunia*, 5, Trebinje, 1979, str. 53-137.

STIPETIĆ, Vladimir, *Brojčani pokazatelji razvoja stanovništva na teritoriju nekadanje Dubrovačke Republike u minulih tri stoljeća 1573.-1981.*, Anali, XXVII, ZPI u Dubrovniku, Dubrovnik, 1989, str. 93-112.

STULLI, Bernard, *Povijest Dubrovačke Republike*, Arhiv Hrvatske, Zagreb, Časopis Dubrovnik, Dubrovnik – Zagreb, 1989.

STULLI, Bernard, *Židovi u Dubrovniku*, Zagreb, 1989.

SUĆESKA, Avdo, *Novi podaci o nastanku i visini taksita u Bosni*, Prilozi OI, X/2, Sarajevo, 1974.

SUĆESKA, Avdo, "Promjene u sistemu izvanrednog oporezivanja u Turskoj u XVII vijeku", Prilozi OI, X-XI, Sarajevo, 1961, str. 75-112.

ŠABANOVIĆ, Hazim, *Bosanski pašaluk*, Svjetlost, Sarajevo, 1959.

ŠABANOVIĆ, Hazim, "Kanun-nama bosanskog sandžaka iz 922. (1516.)", Prilozi OI, I., Sarajevo, 1950.

ŠIŠIĆ, Ferdo, *Pregled povijesti hrvatskog naroda*, Zagreb, 1965.

ŠLJIVO, Galib, *Klek i Sutorina u međunarodnim odnosima 1815.-1817.*, Beograd, 1977.

ŠUNDRICA, Zdravko, "Popis stanovništva Dubrovačke Republike 1973/74.", Arhivski vjesnik, II, str. 419-456.

ŠUNDRICA, Zdravko, "Stonski rat u XIV stoljeću", Pelješki zbornik, 2, Ston, 1980, str. 73-190.

ŠUNJIĆ, Marko, "O migraciji "de partibus Sclavonie" u Markama do polovine XV stoljeća", Radovi Filozofskog fakulteta Sarajevo, knj. VIII, Sarajevo, 1976, str. 487-500.

ŠUPUK, Antun, "O matičnim knjigama dubrovačkih nahoda i njihovim prezimenima", Anali, XV-XVI, Centar za znastveni rad u Dubrovniku JAZU, Dubrovnik, 1978, str. 321-356.

TRALJIĆ, Seid, "Trgovina Bosne i Hercegovine s lukama Dalmacije i Dubrovnika u 17. i 18. stoljeću" (separat), str. 341-364.

VANINO, Miroslav, "O prihodima dubrovačkog kolegija", Vrela i prinosi, 11, Sarajevo, 1940, str. 96.

VEGO, Marko, "Novi i revidirani natpisi u Hercegovini", GZM A. NS, sv. XVII, Sarajevo, 1962.

VEKARIĆ, Nenad, "Broj stanovnika Dubrovačke Republike u 15, 16. i 17. stoljeću", Anali, XXIX, ZPZ HAZU, Dubrovnik, 1991, str. 99-116.

VEKARIĆ, Nenad, *Pelješki rodovi*, ZPZ HAZU, PI, Serija: PPSDO, knj. 5, sv. I. i II, Dubrovnik, 1995.

VEKARIĆ, Nenad, "Prijedlog za klasifikaciju peljeških prezimena", Anali, ZPZ HAZU u Dubrovniku, Dubrovnik, 1992, str. 55-78.

VEKARIĆ Nenad, *Stanovništvo poluotoka Pelješca*, ZPU HAZU u Dubrovniku, PI Serija: Prilozi povijesti stanovništva Dubrovnika i okoline, knj. 3, sv. I. i II, Dubrovnik, 1992.

VEKARIĆ, Nenad, "Stanovništvo Stona od 13333. do 1900.", Zbornik radova – u čast 650. obljetnice planske izgradnje Stona i Malog Stona, Ston, 1987, str. 117-146.

VEKARIĆ, Nenad, "Stanovništvo Vignja 17. do 19. stoljeća", Anali, CZR JAZU, XIX-XX, Dubrovnik, 1982.

VINAVER, Vuk, "Dominik Andrijašević", Godišnjak DI BiH, X, Sarajevo, 1959, str. 365-382.

VINAVER, Vuk, *Dubrovnik i Turska u 18. veku*, Istorijski institut SANU PI, CCCXXXI, knj. 11, Beograd, 1960.

VINAVER, Vuk, "Hercegovačka trgovina u Dubrovniku početkom 18. veka", Istorijski zapisi, G. VII, knj. IX, br. 1-2, Cetinje, 1955, str. 65-94.

VINAVER, Vuk, *Ropstvo u starom Dubrovniku 1250-1650*, Istorijski pregled, knj. I, Beograd, 1954.

VINCE, Zlatko, *Putevima hrvatskog književnog jezika*, Matica hrvatska, Zagreb, 1990.

VOJNOVIĆ, Kosta, *Bratovštine i obrtne korporacije u Republici dubrovačkoj od XIII do XVIII vijeka*, MHJ JAZU, vol. VIII, 1-2, Zagreb, 1989, 1900.

VOJNOVIĆ, Kosta, *Crkva i država u Dubrovačkoj Republici*, Rad, 119, st. 32-142; Rad, 121, str. 1-91, JAZU, Zagreb, 1894, 1895.

VOJNOVIĆ, Kosta, "Dubrovačko-gruške prodaje kuća i nazivi ulica starog Dubrovnika XIV-XVII vijeka", Rad, JAZU, knj. 196, RHFFJ 82, Zagreb, 1913, str. 101-123.

VOJNOVIĆ, Kosta, *O državnom ustroju Republike Dubrovačke*, Rad, 103, JAZU, Zagreb, 1891, str. 24-67.

VOJNOVIĆ, Kosta, *Sudbeno ustrojstvo Republike Dubrovačke*, Rad, 104, str. 1-48; Rad, 108, str. 91-181; Rad, 114, str. 159-220; Rad, 115, str. 1-336, JAZU, Zagreb, 1891, 1892, 1893.

VUKOREP, Stanislav, "Prilog proučvanju podrijetla hrvatskog pučanstva počiteljskog kraja", OP Čapljina, Zbornik – povijest hrvatskog Počitelja, Čapljina – Zagreb, 1996, str. 275-321.

VUKOREP, Stanislav, “Staro neumsko pučanstvo”, OV Neum, Humski zbornik, 1, Neum, 1995, str. 177-193.

VULETIĆ-VUKASOVIĆ, Vid, *Imena i prezimena zlatara u Dubrovniku u XV vijeku.*

VUKMANOVIĆ, Jovan, *Konavli*, SANU PI, knj. DXXVII, Beograd, 1980.

VUKOMANOVIĆ, Rade, *Almanah, Srbi i pravoslavlje u Dalmaciji i Dubrovniku*, Zagreb, 1971.

ZBORNIK – *Samostan Male braće Dubrovnik*, “Književnost Dubrovnika i franjevci”, ACC i Kršćanska sadašnjost Zagreb, Samostan Male braće, Dubrovnik, 1985.

ZELENKA, Anđelko, “Nekoliko objekata sakralne arhitekture 17. stoljeća sa područja starog Zažablja”, *Tribunia*, 2, Trebinje, 1976, str. 51-76.

11. RECENZIJE

MARIJAN SIVRIĆ, MIGRACIJE IZ HERCEGOVINE NA DUBROVAČKO PODRUČJE OD POTRESA 1667. DO PADA REPUBLIKE 1808.

Proces iseljavanja iz Hercegovine na dubrovačko područje može se pratiti od srednjega vijeka do naših dana. Dr. Marijan Sivrić istražio je razdoblje od potresa do sloma dubrovačke države. To je prvo sustavno i cjelovito istraživanje iseljavanja iz turske Hercegovine na dubrovačko područje.

Uvodni dio autor temelji na dostignućima povijesne znanosti, a od šesnaestoga do ranog devetnaestog stoljeća oslanja se pretežito na arhivsku građu. Hercegovački useljenici prikazani su pregledno i sustavno po mjestu podrijetla, vjerskoj pripadnosti i zanimanjima, te ih pisac nalazi u gotovo svim slojevima dubrovačkoga društva.

Useljavanje Hercegovaca na područje Dubrovačke Republike razlikuje se od tempa useljavanja iz Hercegovine na teritorij mletačke Dalmacije i Boke kotorske, osobito za Kandijskoga i Morejskog rata. Nakon istjerivanja Osmanlija iz brdskih područja Boke kotorske i zagorske Dalmacije, u drugoj polovici sedamnaestoga i u ranom osamnaestom stoljeću, i doseljavanja pravoslavnoga stanovništva iz istočne Hercegovine na to područje Boke i katoličkoga pučanstva iz ostale Hercegovine, napose Rame, u Cetinsku krajinu i širu Zagoru u skupnom obliku, područje Dubrovačke Republike naseljavaju uglavnom hercegovački katolici. Osobito su brojne migracije iz jugoistočnoga dijela, koje pokriva trebinjsko-mrkanska biskupija. Kretanje hercegovačkih katolika prema Dubrovniku i okolici je obiteljsko i pojedinačno, a ne skupno, napose u osamnaestom stoljeću. Uzroke seljenju pisac nalazi u teškom položaju katolika pod Turcima u političkom, gospodarskom i vjerskom pogledu. Stoga su utočište mnogi našli u katoličkoj Dubrovačkoj Republici, osobito gradu Dubrovniku.

Doseljeni Hercegovci dobro se snalaze u novoj sredini. Postupno ulaze u sva područja gospodarskoga, društvenog, državnog i crkvenog života. Pisac ih nalazi gotovo u svim zanimanjima, trgovačkom prometu, pomorskoj trgovini, državnim i crkvenim službama, od kancelara do veleposlanika ili pak od svećenika do crkvenih velikodostojnika. Hercegovci i Hercegovke, u drugom i trećem naraštaju, udadbama i ženidbama integrirali su se u novu sredinu, koja je na neusporedivo višem stupnju civilizacijskoga i kulturnog razvitka nego područja iz kojih su se doselili, i tako su postupno postali dubrovački građani. Među intelektualnim zanimanjima u Gradu dr. Sivrić pronalazi intelektualce hercegovačkoga podrijetla, a riječ je “o osobama doseljenim u Dubrovnik, ili su neposredni potomci doseljenika”. To su dijecezanski svećenici i redovnici, liječnici, kirurzi i ljekarnici. Među njima je bilo znanstvenika s područja humanističkih i prirodnih znanosti, te pjesnika i proznih pisaca, od kojih je najistaknutiji Ruđer Bošković, podrijetlom iz Orahova Dola u Popovu.

Dr. Marijan Sivrić posebno se osvrće na pravoslavce koji iz Hercegovine stižu u Dubrovnik, osobito od kraja sedamnaestoga do ranoga devetnaestoga stoljeća, koji su, uz neke muslimane, znali prijeći na katoličku vjeru. Jedni i drugi najviše su podrijetlom iz Hercegovine, poneki iz Bosne, a rjeđe iz Crne Gore. Njihovo doseljavanje na područje Republike bilo je ograničeno, napose u pogledu stalnoga nastanjivanja i dobivanja državljanstva.

Na kraju treba reći da je autor uložio veliki trud oko prikupljanja arhivskoga i drugoga gradiva, uglavnom iz Državnoga arhiva u Dubrovniku; ono mu je poslužilo da napiše ovo izvorno znanstveno djelo, kojim je popunjena praznina u dosadašnjoj znanstvenoj valorizaciji prošlosti Grada i Republike. Knjiga je lijepi prinos demografiji, napose glede veza Grada i okolice s dubrovačkim zaleđem, pa će korisno poslužiti u pisanju nove povijesti Dubrovačke Republike. Sa zadovoljstvom predlažem da se rukopis tiska kao značajan prinos suvremenoj dubrovačkoj i hrvatskoj povijesnoj znanosti.

dr. Stijepo Obad

**MARIJAN SIVRIĆ, MIGRACIJE IZ HERCEGOVINE
NA DUBROVAČKO PODRUČJE
OD POTRESA 1667. DO PADA REPUBLIKE 1808.**

Knjiga dr. Marijana Sivrića pod naslovom *Migracije iz Hercegovine na dubrovačko područje od potresa godine 1667. do pada Republike 1808.* ima ukupno 418 stranica + dodatke (kazala, karte, izbor dokumenata, genealogije, tablice, grafikoni). Autor je svoj rad podijelio u 12 poglavlja, od kojih su prvo i drugo Predgovor i Uvod, a 9.-12. servisni je dodatak (Sažetak, Bibliografija, Kazala, Prilozi).

Hercegovina je neposredno zaleđe Dubrovačke Republike. Stoga je povezanost tih krajeva logična i neumitna, ogledajući se na svim razinama i u svim segmentima života. Autor je svoje istraživanje usmjerio na identifikaciju Hercegovaca u Dubrovačkoj Republici, posebno u gradu Dubrovniku, gdje je ta skupina bila najbrojnija, ali i na njihovo sudjelovanje u gospodarskom životu, pokušavajući odrediti njihova zanimanja i dosege u tadašnjoj hijerarhiji. Odabrao je pritom logično vremensko razgraničenje – dvije prekretnice u dubrovačkoj povijesti, zapravo dvije dubrovačke katastrofe: potres 1667. i rat 1806. godine, nakon kojega je uslijedio i pad Dubrovačke Republike.

Autor daje osnovni okvir u kojem se prede sveukupna mreža odnosa na relaciji Hercegovina – Dubrovnik. Taj odnos, posebno njegov intenzitet, varirao je, s jedne strane, ovisno o prilikama u Hercegovini, o mogućnostima i, još više, o nevoljama koje je tamošnje stanovništvo doživljavalo, pogotovo one etničke grupe koje nisu pripadale vladajućim Osmanlijama. S druge strane, intenzitet tog odnosa ovisio je i o prilikama u Dubrovniku, gospodarskom trenutku, dubrovačkim potrebama. Fokusirajući se na temu koja dominira radom – doseljavanje Hercegovaca u Dubrovačku Republiku, autor je pokušao odrediti elemente na hercegovačkoj i na dubrovačkoj strani koji su utjecali na migracije, na njihov smjer i intenzitet.

Potom govori o djelatnosti hercegovačkih doseljenika u Dubrovniku, pronalazeći ih u gotovo svakom zanimanju – među brijačima, postolarima, kožarima i krznarima, krojačima, zlatarima, trgovcima, pomorcima, vojnicima, kućnoj posluži. Posebno se osvrće na svećenike i na one doseljenike i njihove potomke koji su došli do najvišega mogućeg statusa do kojeg su u Dubrovačkoj Republici mogli doći pučani – do državne službe (kancelari, bilježnici, pisari, poklisari). Posebno govori o hercegovačkim doseljenicima koji su ušli u krug dubrovačkih građana, zatim se osvrće na običaje i životne navike doseljenika te, na koncu, opsežno obrađuje pojedine doseljeničke rodove, sistematizirajući ih prema mjestu novog prebivališta. Tako autor naznačuje rodove koji su se doselili na područje Grada, zatim Pila, Gruža i na izvangradska područja.

Analizira se i doseljavanje pripadnika drugih vjera na prostore Republike, razmatrajući posebno početke doseljavanja pravoslavaca. Osjećajući se ugroženima u odnosu naprema pravoslavnom stanovništvu iz zaleđa (koje bi se masovno naselilo u Gradu), Dubrovčani su se štitili vjerskim ekskluzivizmom, i sve su do pada Republike odoljeli pritiscima da se na njihovu području izgradi pravoslavna crkva. Potkraj stoljeća počinju, međutim, prvi migracijski valovi, koji će se intenzivirati nakon pada Dubrovačke Republike. Ovo, po mom sudu, najbolje poglavlje knjige, daje sažeti pregled zbivanja i problema na relaciji katolika i pravoslavaca krajem 18. i početkom 19. stoljeća.

Analizirajući knjigu Marijana Sivrića zaključujem:

Rad je temeljen na dosad neobjavljenim izvorima. Autor je pregledao velik broj arhivskih vrela i donio mnoštvo dosad nepoznatih podataka. Faktografija je najveća vrijednost ovog rada. Jedan značajni migracijski smjer obrađen je detaljno i sistematski. Uz to, knjiga ima i više zanimljivih pojedinačnih nalaza. Držim vrlo zanimljivim onaj iz 1815. godine da u popisu stranaca u Dubrovniku nema katolika s područja Hercegovine i Bosne, što indicira na točnost autorova zaključka da im je Republika u kriznim godinama pred pad priznavala pravo dubrovačkog državljanstva. Poglavlje o doseljavanju pravoslavaca također sadrži dosad nepoznate podatke.

Temeljem svega, svesrdno preporučujem tisak ove vrijedne knjige.

dr. Nenad Vekarić

12. KAZALA**KAZALO MJESTA I ZEMLJOPISNIH POJMOVA****A**

Abruzi, 107
 Afrika, 26
 Aladinići, 243
 Albanija, 12
 Aleksandrija, 107
 Ankona, 107
 Apeninski poluotok, 107
 Apulija, 107
 Aragonsko Kraljevstvo, 107
 Astoreja, 9
 Atlantik, 108, 109, 112
 Austrija, 12, 25, 172, 266, 419, 420,
 425, 431

B

Babin dol, 233
 Balkanski poluotok, 26, 99, 265
 Banat, 398
 Banići, 372
 Banja, 373
 Banjaluka, 65, 82, 86, 88
 Bar, 12, 55, 139, 418, 420
 Bari, 107
 Barleta, 107
 Basaruša lok., 196
 Beč, 406, 415, 431
 Belinići, 42, 124, 198, 219, 230,
 238, 243, 246, 248, 260,
 270, 308, 323, 355, 368, 371
 Beograd, 101, 102, 216
 Berlin, 406
 Berojevići, 44, 284
 Bijelo Polje, 418
 Bihovo, 91

Bizant, 10
 Bileća, 64, 81, 403
 Biograci, 281
 Bjelošev Dol, 52
 Blagaj (kadiluk), 19, 23, 435
 Blato, 12, 63
 Bobani, 13, 15, 16, 62-64, 77, 242,
 248, 259, 307, 375, 381, 438
 Bogojevići, 61
 Boka, 20
 Bosanska biskupija, 94
 Bosanska država, 13
 Bosanski pašaluk (ejalet), 20
 Bosanski sandžak, 36
 Bosanski vikarijat, 65
 Bosna, 12, 13, 31, 35, 41, 60, 65, 68,
 77, 82, 86, 88, 98, 113, 115, 139,
 141, 143, 157, 168, 179, 185,
 196, 216, 239, 244, 249, 254-
 257, 260, 262, 266, 294, 321,
 332, 343, 375, 380, 381-384,
 397, 398, 401, 407, 408, 414,
 418, 423
 Bosna i Hercegovina, 21, 23, 34, 36,
 38, 81, 88, 211, 232
 Bosanska biskupija, 320
 Bratogošac, 212
 Breno, v. Rijeka dubrovačka
 Brgat, 84, 157, 159, 211, 242, 304,
 381
 Brijeg, 224, 248, 260, 369, 369
 Brionice, 376
 Broce, 377
 Broćanac, 243, 255, 256, 297, 332,
 333, 354

Brotnjo, 12, 63, 277, 377, 380, 434
 Brsečine, 217
 Budva, 12
 Bugarska, 112, 123, 250

C

Carigrad, 31, 111, 120, 143, 397, 405
 Carina, 52
 Cavtat, 5, 9, 119, 138, 144, 217
 Cerovica, 251
 Cetinska krajina, 20
 Cicrina, 52, 207, 211, 224, 244, 247,
 251, 260, 270, 292, 295, 300,
 328, 340, 352, 356
 Cipar, 12, 101, 107
 Crkvice, 251
 Crna Gora, 60, 265
 Crna Gora, 404, 419
 Crnoglav, 273
 Crnogorski sandžak, 36
 Crno more, 109, 112

Č

Čapljina, 277, 281
 Čavaš, 244
 Čepikuće, 30, 60, 122, 172, 189,
 274, 319, 324, 365-367, 369,
 370, 385, 396, 397
 Češljari, 29, 30, 77, 194, 207, 218,
 268, 271, 272, 278, 279, 323,
 334, 355
 Čilipi, 261
 Čiprovo, 250
 Čvaljina, 249, 268, 300, 331, 351,
 352, 368

D

Dabar, 13, 82
 Dalmacija, 17, 20, 24, 32, 63, 68,
 85, 159, 173, 210, 391, 419, 420,
 426, 426, 428
 Dalmatinska zagora, 63

Danče, 40, 92, 95, 116, 117, 126,
 127, 399, 404
 Dardaneli, 111
 Dašnica, 194
 Dečani, 399
 Desni, 13
 Diklići, 256, 304
 Dobranje, 13, 65, 210, 273, 375,
 383, 384
 Dobričevo, 399
 Dobri Do, 230, 296, 322, 325, 330,
 342, 357
 Dobro(ho)vo, 14, 45, 232, 233, 244,
 253, 321, 322, 325, 330,
 Doli, 205, 365, 368, 369, 373
 Donja Basiljina, 377
 Drač, 106
 Dračevica, 253, 273
 Dračevo, 42, 294
 Drien, 115, 356
 Drina, 13
 Duba (Stonska), 248, 372, 379, 383
 Dubac, 382
 Dubljani, 30, 40, 42, 221, 224, 368
 Dubrave ž., 13, 51, 63, 64, 68, 133,
 214, 217, 218, 238, 242, 264,
 266, 274, 276, 309, 323, 378
 Dubravica, 198, 199, 247, 277, 321,
 330, 351, 354, 357, 371, 372, 381
 Dubrovačka nadbiskupija, 129, 134
 Dubrovačka Republika, 6, 9, 10, 11,
 16, 17, 18, 23-28, 30-39, 41,
 52-68, 69-72, 79-81, 89, 96,
 97, 105, 107, 108, 113-114,
 119, 121, 123, 129, 134, 135,
 179, 183-184, 199, 203, 217,
 235, 257, 264, 266, 292, 297,
 299-301, 317, 329, 349-350,
 365, 378, 380-383, 391, 393-
 397, 399-402, 406, 408, 410,
 415-420, 425, 426, 429,
 431-434, 437, 438

Dubrovnik, 5, 6, 9, 10, 12-16, 18, 21,
25-27, 30, 29-32, 38-44, 47, 50,
52-60, 68-91, 93, 94, 96, 97, 99,
100, 102, 111, 113, 117, 118,
121-123, 124-127, 129, 131-136,
139-143, 149, 154, 157, 159,
160, 162, 163, 166, 171-172,
174, 175, 177, 178, 181-186,
188-192, 194, 197, 198, 203-
206, 211, 212, 215, 217-222,
224-226, 229, 231, 233, 235,
236, 239, 243, 244, 248-250
251, 252, 254, 258, 259, 262,
264-267, 274-276, 279, 280,
282-284, 286, 289, 290, 291,
293-297, 301-304, 307, 309,
317, 318, 326, 328, 329, 331,
332, 335, 336, 340, 349-354,
356, 359, 365, 369, 376, 379,
380, 381, 383, 384, 393-396,
398-400, 402, 404-409, 410-433,
435, 436

Duvno, 65

Duži, 252, 269, 328, 330, 355, 373,
374, 378, 399

Duži (Trebinje), 413, 415

Dužice, 277, 280, 336

Dvrsnica, 40, 194

D

Đenova, v. Genova

E

Elafiti, 179, 385

Engleska, 26, 32, 425

Europa, 6, 67, 127, 405

F

Fatnica ž., 13

Fermo, 127, 133, 289

Filioppol, 169

Firenca, 107

Fojnica, 65, 81, 82

Francuska, 12, 26, 425

G

Gabela, 42, 46, 50, 60, 64, 69, 78, 99,
102, 110, 123, 125, 169, 172,
174, 193, 232-234, 252, 260,
271, 273, 301, 303, 328, 336,
378, 380

Gabela (kadiluk), 19

Gacko, 14, 82, 86, 88, 265, 399

Gaic, 40, 224, 284

Galičići, 40

Genova, 107

Glavska, 15, 167, 269

Glumina, 111, 196, 198, 216-218,
238, 254, 276, 289, 304, 353,
357, 367

Golubinac, 29, 61, 97, 116, 117, 229,
237, 252, 298, 323, 330, 334,
370, 372, 375, 386

Gorogaše, 381

Govedari, 372

Grabov Dol, 244, 245

Grad, župa – v. Dubrovnik

Gradac, 14, 16, 41-43, 46, 50, 60,
65-66, 69, 85, 94, 112, 116-117,
167, 188, 193, 199-201, 212-214,
216, 220, 231-233, 236, 240, 243,
246, 249-251, 253-256, 261, 262,
271, 273, 275-276, 279-281,
288-289, 297, 298, 306, 308,
311, 320, 322, 330, 341-342,
350, 352, 354, 356, 372-373,
375, 383, 434

Gradac ž., 201, 214, 216, 233,
237, 244, 251, 269, 272,
281, 287, 321, 326, 333,
378-381

Grbići, 233

Grbljava, 373

Grčka, 60, 418, 419

Grepći, 13, 15, 44, 47, 256, 284, 309

Grgurići, 189, 319, 365, 366, 368,
369, 371, 373, 385

Grmljani, 40, 214

Gruž, 9, 14, 98, 105, 112, 127, 129,
177, 179, 215, 219, 319, 330,
347-351, 355, 375, 381, 427,
429, 432, 434

H

Habsburška Monarhija, 27

Hercegovački sandžak, 19, 36

Hercegovina, 6, 12-14, 16-25, 30-35,
38, 41, 55, 60, 65, 66, 69-74, 76,
81, 82, 85, 86, 88-91, 94, 98-
100, 108, 113, 114, 126, 127,
129, 135-137, 139, 141, 148,
151, 157, 159, 162, 166, 169,
174, 179, 183, 184, 186, 188,
205, 210, 213, 218-221, 228,
238, 239, 246, 250, 263, 265,
273, 276, 278, 317, 319, 335,
336, 350, 365, 367, 371-374,
376-383, 385, 386, 395, 396,
398, 399, 401, 402, 404-409,
412, 414, 418, 419, 426-430,
432-434, 435, 438

Hercegovina, vilajet 19

Hios, 107

Hotanj, 172, 174, 241, 243, 250, 275,
276, 333, 356

Hrasno, 65, 66, 113, 116, 200 233,
246, 253-254, 305-306, 321,
324, 329, 336, 350-351, 357,
359, 426, 429

Hrvatska, 12, 20, 28, 54, 81, 114, 233,
246

Hum, 12, 13, 281

Humska zemlja, 63

Hutovo, 40, 60, 63, 66, 74, 85, 90, 94,
98, 113, 126, 127, 193, 199, 210,
215, 220, 230, 236, 243, 246,
247, 251, 254, 255, 269, 270,
271, 298, 306, 308, 311, 318,
321, 326, 329, 342, 354, 357,
358, 367, 372, 376-379, 383,
429, 438

I

Igrovica (?), 294

Ilijino polje, 251, 269

Ilirija, 131, 266, 288

Imotica, 179, 238, 365, 374

Imotski, 13, 20, 127, 297

Imotski kadiluk, 14

Insula media, v. Lopud

Istra, 106

Italija, 12, 68, 123, 124, 135, 295

J

Jadransko more, 405

Jajce, 65

Janina (Grčka), 419

Janjina, 434

Jasenica, 169, 290

Jasenjani, 169

Jeruzalem, 399

Jugoslavija, 19, 20, 32

K

Kalađerđevići, 45, 48, 52, 116, 251,
269, 284, 375, 383, 384

Karlovci (Sremski), 306

Kaštel (Grad), 183

Kijev Dol, 94, 95, 126, 127, 129, 163,
239, 268, 269, 280, 287, 308,
338, 353, 355, 358, 368, 370

Kiševo, 212, 213, 251, 253, 273, 356

Klarencija, 107

Klek, 25, 281

Klešićevo, 377

Kliševo, 199, 375, 397

Kliški sandžak, 36

Kobaš, 379

Kokotovo Selo, 377

Koločep (Kalamota), 113, 319, 385

Konavle, 9, 16, 117, 118, 121, 138,
142, 157, 159, 179, 197, 198,
211, 212, 238, 262, 269, 278,
283, 284, 365, 381-385, 397

Kono (Konal), 160, 226, 349
 Konstantinopolis, 217
 Konjic, 23
 Korčula, 159
 Korita, 81, 82
 Kosovo, 101
 Kotezi, 30, 40, 224
 Kotor, 6, 12, 55, 139, 157, 238
 Krajina, 15
 Krajkovići, 278
 Kraljevina SHS, 173
 Kreševo, 65, 233
 Kreta, 107
 Kuna (Pelješac), 118, 379, 381
 Kurili, 9

L

Lapad, 349
 Lastovo, 9, 179, 365, 385, 386
 Lastva, 327, 333
 Lašva, 13
 Levant, 10, 56, 59, 99, 101, 112, 143,
 146-149, 160, 172, 265, 395
 Lisac, 212, 221, 256, 365-368, 370,
 374, 396, 434
 Livorno, 408
 Lopud, 16, 296, 385
 Loreto, 265, 272, 288
 Lovorno, 212, 299
 Lug, 13, 16, 64, 142, 263
 Luka, župa, 63, 64
 Luke (kod Huma), 214

LJ

Ljubač, 403
 Ljubinje, 13, 62, 69
 Ljubljana, 131
 Ljubomir, 81, 82
 Ljubuški, 20, 23, 69
 Ljubuški kadiluk, 20

M

Madrid, 406
 Majkovi, 248, 365, 367, 370-373, 375
 Makarska, 20, 62, 68, 159,
 Makarska biskupija, 261, 298
 Makarsko primorje, 63, 65
 Mali Voz, 372
 Mali Ston, 16, 375, 379
 Marche, 54, 107
 Mediteran, 58, 99, 105, 107
 Međugorje, 78, 133, 169, 301, 303,
 380
 Messina, 107, 396
 Mikulići, 268, 383
 Milanovići, 30
 Minčeta, 226
 Mirilović, 64, 383
 Mišljen, 40
 Mitrovica, 102, 233
 Mletačka Dalmacija, 419
 Mletačka Republika, 23, 25, 26, 29,
 32, 33, 408
 Mlini, 213
 Mljet, 9, 179, 365, 367, 372, 385, 386
 Močići, 289
 Mokošica, 397
 Moldavija, 120
 Montovjerna, 349
 Moreja, 120
 Mostar, 12, 19, 23, 58, 60, 63, 64, 69,
 76-78, 82, 85, 86, 97, 100, 104,
 105, 110, 117, 127, 129, 133,
 168, 169, 172, 174, 231, 236,
 255, 259, 260, 263, 264, 274,
 279, 287, 289, 290, 292, 294,
 297, 299-301, 303, 323, 326,
 338, 379, 380, 382-384, 398,
 401, 402, 410, 418, 422, 423,
 426, 429, 431, 435
 Mostar (kadiluk), 19, 296, 435

Moševići, 52, 201, 233, 243, 257,
269, 296, 352

Mravinjac, 134, 274, 368, 374

Mrcine, 384, 385

Mrčevo, 95

Mrkan, 164

Murlakija (Vlaška), 60, 61, 63, 92,
114, 117, 118, 199, 211, 212,
237, 242, 253, 268, 274, 278,
279, 282, 283, 375, 383, 384,
427

N

Napulj, 47

Napuljska Kraljevina, 26, 105, 107

Negromont, 107

Neretva, 12, 14, 29, 32, 33, 42, 58,
60, 63-65, 100, 110, 113, 123,
125, 141, 143, 148, 159, 160,
179, 188, 232, 234, 237, 248,
250, 281, 297, 303, 320, 321,
327, 332, 336, 341, 355, 380,
401, 426-428, 431, 438

Neum, 38, 66, 231, 233, 251, 287,
297, 378, 379, 438

Nevesinje, 13, 14, 81

Novi, 12, 139, 157, 412, 418

Novi (kadiluk), 19

Novi Pazar, 101, 102

Nuncijata, 349

NJ

Njemačka, 12, 68, 266

O

Olovo, 65

Ombla, 159, 168

Opuzen, 233

Orah, 44, 61, 94, 117, 123, 203, 279,
284, 285, 337

Orahov Dol, 13, 16, 29, 42, 43, 46,
60, 77, 93, 124, 143, 164, 165,
190, 195, 196, 202-207, 248,
250, 255, 257, 258, 264, 269,

275, 276, 278, 322, 367, 368,
371-373, 376, 377

Orašac, 191, 198, 275, 293, 322, 434

Orebić, 378

Osičena međa, 40

Oskorušno, 378

Osobljava, 378

Osojnik, 116, 375, 397, 403

Ošlje, 243

Otomansko Carstvo, 10, 14, 19, 20,
21, 23, 31, 32-35, 59, 395, 397

P

Padova, 133

Papska kurija, 32, 36

Paraunići, 327, 407

Pariz, 406

Patras, 107, 120

Pećina, 217, 250, 305-309, 323, 328,
351, 353, 366

Peloponez, 120

Peline, 95

Pelješac, 9, 118, 139, 157, 159, 162,
168, 169, 395, 303, 329, 365,
376, 378, 380, 381

Perast, 12, 139, 157

Petrovo Selo, 9

Philioppolis, 283

Piacenza, 79

Pijavice, 65

Pijavičino, 377

Pile, 14, 15, 97, 109, 111, 124, 125,
162, 177, 179, 206, 230, 241,
306, 315-322, 324, 328, 342,
351, 354-356, 358, 375, 381,
400, 410, 411, 427, 429, 432

Pirenejski poluotok, 106

Planjak, 283, 357, 374

Ploče (Dubr.), 15, 40, 162, 167, 330,
398

Pločice, 15

Pobrđe, 332

- Počitelj, 19, 23, 40, 69
 Počitelj (kadiluk), 19
 Podbrde, 31, 82, 242
 Podgorica, 371, 372, 374, 418, 419
 Podimoč, 366
 Pokrajčiči, 65, 239, 262
 Poljice (Konavle), 194, 304, 383
 Poljice (Krajina), 15
 Pomarkovići, 40
 Ponikve, 220, 303, 381
 Popovo, 12-16, 29-33, 35, 38-43, 46,
 50, 58, 61-65, 73, 74, 76-78, 81-
 83, 85-94, 96-98, 100-102, 104,
 105, 108-118, 120, 122, 123,
 127, 129, 133, 137, 141-143,
 148, 152, 153, 167, 172, 173,
 175, 179, 186-188, 190-203,
 206, 207, 209-212, 214-220,
 223, 224, 226, 228-233, 236-
 250-263, 268-287, 289, 292-296,
 298-300, 304-307, 310, 311,
 318-325, 328-342, 351-358, 378,
 382-386, 398, 402, 410, 417,
 418, 422, 423, 426-429, 431,
 438
 Popovo ž., 63
 Popovo polje, 40, 60, 320, 341, 351
 Posat, 399, 400, 409
 Postranje, 229
 Površ, 61, 64, 236
 Požarevac, 134
 Prača, 13
 Prapratnica, 61, 127, 212-215, 243,
 251, 272, 279, 281, 287, 322,
 337, 358
 Prapratno, 379
 Previš, 98, 279, 284, 311, 367
 Prhinje, 26
 Prijeko, 225, 245, 293, 303, 411
 Prijedor, 125, 219, 268, 372
 Primorje, 9, 30, 101, 104, 122, 139,
 151, 157, 174, 204, 212, 221,
 223, 238, 239, 293, 329, 330,
 367, 369, 370, 375
 Prokuplje, 101
 Prozor, 65
 Pustijerna, 183, 241, 245, 251, 253,
 274, 276, 278, 335, 411, 412
- R**
 Radeš, 288
 Radetići, 220
 Radovčiči, 117, 384
 Rama, 65
 Rapti, 13
 Rauzij (Ragusa), v. Dubrovnik
 Ravni kotari, 20, 63
 Ravno, 29-31, 35, 42, 43, 52, 63, 73,
 82, 109, 118, 135, 141, 153, 172,
 173, 175, 186, 198, 202, 207,
 209, 214, 215, 221-223, 225,
 226, 230, 236, 238, 240, 241,
 243-246, 252, 253, 255, 258,
 260, 261, 264, 270, 276, 280,
 284, 288, 289, 306, 307, 309,
 320, 321, 322, 327, 331, 332,
 333, 336, 241, 352, 355, 356,
 366, 369, 374, 376, 381, 385,
 434
 Ravno ž., 65, 272, 308
 Razmilovića gonik, 284
 Rijeka dubr., 9, 157, 179, 358, 365,
 365, 438
 Rim, 40, 50, 123, 131, 132, 188, 398,
 434
 Rimska kurija, 425
 Risan, 168, 266, 385
 Rodos, 107
 Romagna, 107
 Rožetići, 283
 Rudine, 12, 13, 81
 Rumunjska, 120
 Rupni Dol, 30, 40, 42-44, 76, 101,
 122, 173, 186, 187, 277, 303, 366

Rusija, 32, 265, 266, 405, 408, 414,
425, 431

Ruščuk, 101, 102

S

SAD, 26

Sana, 13

Sarajevo, 10, 65, 77, 82, 88, 102, 186,
199, 222, 223, 237, 254, 258,
264, 333, 398, 399, 404, 418,
422, 423

Savina, 399

Sedlari, 248

Serez, 101

Sicilija, 105

Sinj, 20

Sinjska krajina, 20

Sirakuza, 107

Sitnica, 403

Sjenica, 101

Skadar, 438

Skadarska biskupija, 42

Skadarski sandžak, 36

Skolanska (ž), 36

Slano, 60, 112, 221, 253, 290, 296,
297, 319, 366, 368-370, 373,
385

Slansko primorje, 365, 403

Slavogostići, 44, 284, 350, 358

Slavonija, 54, 233

Slipčiči, 377

Slivno, 12, 65, 74, 298, 352

Smirna, 101

Smokovijenac, 116

Smokovljani, 116, 127, 129, 242, 375

Sofija (Sardica), biskupija, 122

Soli, 65

Solun, 120

Split, 127, 297

Srbija, 46

Srebrenica, 13, 65, 81

Sredozemlje (Mediteran), 10, 405,
428

Sredozemno more, 109, 112

Srijem, 233, 398

Stjepanska biskupija, 42, 46, 47, 65,
124

Stolac, 39, 61, 68, 141, 142, 214, 218,
274, 281, 297, 323, 386, 418,
422, 423, 438

Ston, 9, 60, 61, 96, 115-117, 119, 120,
124, 133, 139, 174, 179, 220,
263, 290, 295, 338, 365, 376-
381, 428

Ston Mali, 16

Stonska (zahumska) biskupija, 46,
410

Stonski rat, 9

Stonsko primorje, 198, 259, 396

Strmica, 39, 169, 193, 194, 243, 246,
251, 258, 276, 279, 280, 285-
287, 356, 358

Studenica, 399

Suđurađ, 217, 385

Sutorina, 61

Sv. Gora, 405

Š

Šipan, 249, 202, 319, 366, 367, 366,
367, 385

Škar, 349, 355

Španjolska, 12, 32, 68

Štedrica, 115, 259, 371, 375

Šuma (trebinjska), 51, 64, 236, 263,
264, 281, 282, 284

Šumet, 9, 45, 159

Šunj, 378

T

Topla, 399

Topolo, 115, 288, 307

Trani, 135

Transka biskupija, 135

- Travnik, 65
 Travunija, 63
 Trebimlja, 12, 14, 15, 30, 39-43, 60,
 64, 86, 91, 108, 112, 118, 123,
 125, 133, 172, 175, 194, 196,
 197, 203, 215, 217, 218, 224,
 229-231, 239, 240, 242-244,
 248-251, 254, 255, 262, 270,
 274, 276, 289, 292, 294, 295,
 300, 303, 305, 307, 310, 323,
 327, 330, 331, 342, 349, 352,
 354, 366, 368, 369, 374, 375,
 379, 384, 385,
 Trebimlja ž., 65, 87, 124, 246, 252,
 258, 262, 273, 277, 278, 280,
 283, 285-287, 292, 303-306,
 308, 309, 325, 353, 355, 434
 Trebinje, 13-16, 23, 29, 32, 33, 40,
 42, 43, 81, 82, 141-143 148,
 164, 167, 250, 259, 264, 282,
 285, 289, 304, 386, 398, 417,
 418, 422, 423
 Trebinjsko-mrkanska biskupija, 37-
 39, 41-44, 47, 50, 51, 65, 83, 85,
 88, 104, 116, 122, 126, 127, 134,
 164, 193, 194, 197, 198, 201,
 202, 210, 212-214, 218-220,
 223, 228, 236-238, 240-246,
 250, 252, 253, 258, 261, 262,
 268, 269, 271, 272, 273, 275-
 277, 280, 282, 287-289, 292,
 294, 295, 298, 304, 305, 307-
 310, 319-321, 323-328, 330-334,
 336-339, 350, 352, 354, 357,
 383, 411
 Trebiovo, 398
 Treviso, 107
 Trnčina, 103, 187, 196, 219, 224, 253,
 254, 268, 283, 284, 303, 326,
 331, 342, 367, 370
 Trnova, 367, 368, 385
 Trnovica, 365, 367, 397
 Trpanj, 125
 Trst, 131, 132, 409
 Trsteno, 223
 Turkovići, 39, 231, 232, 246, 311, 341
 Turska, 14, 20, 25, 26, 28, 32, 34,
 36, 61, 100, 129, 225, 259, 372,
 380, 396, 408, 414, 427, 431
U
 Ugarska, 114, 233
 Ulcinj, 12, 55, 139
 Uskoplje, 12, 13, 15, 52, 118
 Usora, 13
V
 Vareš, 65, 232
 Večerići ž., 12, 63
 Veličani, 30
 Velja Međa, 42, 82, 87, 88, 187, 194,
 195, 198, 207, 216, 220, 230,
 236, 244, 246, 250-252, 254, 258,
 264, 270, 273, 279, 294, 296,
 304, 306, 311, 342, 352, 353,
 356-358, 370, 372, 383, 385
 Venecija, 20, 25, 26, 32, 63, 65, 100,
 125, 297
 Vidonje, 65, 117, 232, 261, 273, 275,
 278, 288, 332, 371
 Vidovo polje, 13, 42
 Viganj, 376, 377
 Visočani, 367, 375
 Višići, 281
 Vitaljina, 16, 167
 Vlasenica, 81, 82
 Vlaška, 101, 120, 135
 Vojevići, 39
 Volos, 107
 Vranjevo Selo, 231, 251, 297
 Vrbas, 13
 Vrgorac, 20
 Vrm, 13, 14, 81
 Vrsinje, 13
 Vučićani, 44, 284

Z

Zadar, 20, 44, 62, 63, 84

Zagora, 422, 423

Zagorac, 40, 212, 230, 258

Zagorje, 13

Zagreb, 297

Zapad (*Ponente*), 10, 59, 99, 137,
139, 144, 146, 430

Zaplanik, 45

Zarno polim, 294

Zastolje, 211

Zatmorje, 279, 284

Zaton, 9, 16, 157, 159

Zavala, 50, 52, 60, 242, 351, 368

Zaval, prav. manastir, 50, 52

Zavas, 40

Zažablje, 14, 16, 29, 32, 40, 42, 43,
46, 58, 61, 63-66, 74, 85, 101,
112, 114-117, 167, 179, 188,
194, 199, 212, 250, 251, 258,259, 264, 268, 273, 278, 289,
297, 322, 327, 330, 331, 333,
341, 350-352, 355-357, 372,
378, 426, 428, 429, 431, 434,
438Zelenikovac, 61, 63, 199-201, 236,
318, 321, 376

Zupci, 61, 236

Zvornički sandžak, 36

Ž

Žaba, 272, 297

Žakovo, 16, 61, 142, 148, 233, 276

Žitomislíci, 50, 265

Žukovica, 276

Žuljana, 378

Župa dubrovačka, 159, 202, 213, 229,
238, 309, 365, 381, 383Žurovići, 15, 16, 39, 44, 45, 64, 94,
116-118, 167, 203, 212, 263,
337, 350, 375, 383, 438

KAZALO RODOVA***A**

Andrijašević, 186 (Gr), 318 (Pl),
366 (Pr), 385 (Lp)
Arbić, 193 (Gr)
Augustin(ović), 318 (Pl), 376 (Ps)

B

Babić, 351 (Gž), 366 (Pr)
Bajić, 193 (Gr)
Bajo, 194 (Gr)
Balić, 319 (Pl)
Ban, 194 (Gr), 320 (Pl), 367 (Pr)
Banović, 195 (Gr)
Barišić, 320 (Pl)
Bartulović, 320 (Pl)
Basarić, 195 (Gr)
Bašadur, 196 (gr)
Baščić (Baštić), 196 (Gr)
Bašica, 351 (Gž)
Bašić, 197 (Gr), Pl
Batina, 197 (Gr)
Bazdan, 367 (Pr)
Bećir, 367 (Pr)
Belemečić, 198 (Gr)
Bender, 198 (Gr)
Benić, 198 (Gr)
Bjele (Kovač), 367 (Pr)
Bjeliš, 321 (Pl)
Bjeloperić, 191 (Gr)
Bogančev, 367 (Pr)
Bogdanović, 199 (Gr),
321 (Pl), 376 (Ps)

Bogić, 352 (Gž)
Bogojević, 201 (Gr), 352 (Gž)
Borojević, 202 (Gr), 367 (Pr),
376 (Ps)
Bosnić, 202 (Gr), Pl, Gž)
Bošković, 203 (Gr), 321 (Pl),
352 (Gr), 368 (Pr), 377 (Ps)
Botica, 210 (Gr), 368 (Pr)
Braćević, 210 (Gr), 368 (Pr)
Brada, 322 (Pl)
Brajković, 211 (Gr)
Brašić, 377 (Ps)
Bratoš, 212 (Gr)
Bronzić, 212 (Gr), 222 (Pl)
Bubić, 212 (Gr)
Buđanović, 214 (Gr)
Bukvica, 322 (Pl)
Bukvić, 214 (G)
Burđelez, 215 (Gr)
Burić, 215 (Gr)

C

Crnogorac, 215 (Gr)
Curić, 216 (Gr), 322 (Pl),
352 (Gž), 385 (Šp)
Cvitković (Cvjetković), 217 (Gr),
323 (Pl), 353 (Gž)?

Č

Čerek, 323 (Pl)
Češljarić, 218 (Gr), 323 (Pl), 368 (Pr)
Čihorić, 219 (Gr), 369 (Pr)
Čulinović, 323 (Pl)

*** KRATICE**

- Gr = Grad
- Gž = Gruž
- Kn = Konavle
- Lp = Lopud

- Mt = Mljet
- Pl = Pile
- Pr = Primorje
- Ps = Pelješac/Ston
- Sp = Šipan

Ć*Ćorković*, 219 (Gr)**D***Dabelić*, 386 (Mlj)*Dadić*, 219 (Gr), 323 (Pl)*Daničić*, 220 (Gr)*Diovatti*, 220 (Gr)*Dobroslavić*, 221 (Gr), 324 (Pl),
353 (Gž), 369 (Pr)*Dolina*, 229 (Gr), 370 (Pr)*Dragišić*, 229 (Gr)*Dražković*, 230 (Gr), 325 (Pl)*Dražić*, 325 (Pl), 370 (Pr)*Dubčić*, 230 (Gr)*Dubelj*, 230 (Gr), 353 (Gž), 370 (Pr)**DŽ***Džamarija*, 370 (Pr)**Đ***Đurđević*, 325 (Pl)*Đurić*, 325 (Pl)*Đurišić*, 325 (Pl)**G***Gagić*, 377 (Ps)*Galić*, 370 (Pr)*Grčić*, 371 (Pr)*Garmanović*, 232 (Gr)*Glavinić*, 232 (Gr)*Grbić*, 233 (Gr)*Grgić*, 233 (Gr)*Grgurević*, 236 (Gr)*Grgurović*, 236 (Gr)*Gustinović*, 236 (Gr)**F***Filipović*, 231 (Gr), 326 (Pl)*Fišić*, 231 (Gr), 326 (Pl)*Franić*, 231 (Gr)**H***Hajdučić*, 371 (Pr)*Hajduk*, 326 (Pl)*Herceg*, 237 (Gr)*Hercegović*, 237 (Gr)**I***Ilić*, 237 (Gr), 326 (Pl)*Ilin (Ilinić)*, 237 (Gr), 326 (Pl)*Ipšić*, 385 (Lp)*Ivanić*, 238 (Gr), 383 (Kn)*Ivanišević*, 238 (Gr), 377 (Ps)*Ivanković*, 327 (Pl)*Ivanović*, 239 (Gr), 327 (Pl), 353 (Gž)*Ivić*, 240 (Gr), 327 (Pl)**J***Janjić*, 241 (Gr), 371 (Pr)*Jarak(ović)*, 241 (Gr), 327 (Pl)*Jelačić*, 242 (Gr)*Jerinić*, 328 (Pl)*Jovanović*, 242 (Gr), 328 (Pl)*Jović*, 242 (Gr)*Jozić*, 242 (Gr)*Jurić*, 242 (Gr), 328 (Pl)**K***Kalauz*, 371 (Pr)*Katić*, 243 (Gr), 328 (Pl)*Keče*, 244 (Gr)*Keveljičić*, 244 (Gr)*Kojić*, 244 (Gr), 328 (Pl)*Komašin*, 329 (Pl)*Koniković*, 354 (Gž)*Konjevod*, 246 (Gr), 329 (Pl),
377 (Ps)*Kordić*, 246 (Gr), 329 (Pl)*Kosović*, 248 (Gr)*Kostadin(ović)*, 247 (Gr), 354 (Gž)*Kovačević*, 248 (Gr)*Kralj*, 329 (Pl), 378 (Ps)*Kraljić*, 248 (Gr)*Krečak*, 371 (Pr)*Krešić*, 329 (Pl)*Kristić*, 330 (Pl), 354 (Gž)*Kriverić*, 248 (Gr)*Krivosos(ov)ić*, 249 (Gr)*Krmenko (Krmek)*, 328, 330 (Pl)*Kukić (Kukica)*, 249 (Gr), 330 (Pl)*Kulaš*, 249 (Gr), 371 (Pr)*Kuštrić*, 385 (Šp)*Kuzmanović*, 250 (Gr)

L

Laković, 250 (Gr)
Latinčić, 331 (Pl)
Lazar, 386 (Mlj)
Lazarević (Lazzari), 250 (Gr),
 331 (Pl), 354 (Gž)
Laznibat, 372 (Pr)
Lesić, 251 (Gr)
Leženić, 251 (Gr)
Limov(ić), 251 (Gr)
Lonac, 331 (Pl)
Lopin, 251 (Gr), 372 (Pr), 378 (Ps)
Lučić, 252 ((Gr), 331 (Pl)
Lupi, 332 (Pl), 354 (Gž)

LJ

Ljevak, 253 (Gr)
Ljiljanić, 253 (Gr)

M

Mandić, 372 (Pr)
Marčinko(vić), 253 (Gr), 332 (Pl)
Marić, 254 (Gr), 332 (Pl)
Marijanović, 254 (Gr), 333 (Pl)
Markić, 332 (Pl)
Marković, Gr, Pl
Martinović, 255 (Gr)
Maslarević, 255 (Gr)
Matić, 255 (Gr), 333 (Pl), 354 (Gž)
Matijašević, 256 (Gr), 333 (Pl),
 355 (Gž)
Matijević (Matičević), 256 (Gr)
Matuško(vić), 257 (Gr), Pl
Medvjedović, 257 (Gr)
Merđan, 258 (Gr)
Mihajlović, 259 (Gr), 334 (Pl),
 378 (Ps)
Mihočević (Mihačić), 260 (Gr),
 378 (Ps)
Miletić, 260 (Gr), 334 (Pl)
Miličić, 334 (Pl)
Milić, 261 (Gr), 355 (Gž), 372 (Pr)
Milislavić, 262 (Gr)
Milišić, 262 (Gr)
Milković, 262 (Gr)
Miloradović, 263 (Gr)

Milošević, 268 (Gr), 334 (Pl),
 355 (Gž), 372 (Pr), 378 (Ps),
 383 (Kn)

Milović, 268 (Gr)
Milunović, 269 (Gr), 383 (Kn)
Misita, 269 (Gr)
Miše, 373 (Pr)
Mišković, 269 (Gr), 355 (Gž),
 373 (Pr)
Mišljen(ković), 269 (Gr)
Mitrović, 269 (Gr), 355 (Gž)
Mrnarević, 270 (Gr), 383 (Kn)
Mustapić, 270 (Gr)

N

Natali, 271 (Gr)
Nikojević, 373 (Pr)
Nikolić, 271 (Gr), 334 (Pl)

O

Obad, 272 (Gr), 335 (Pl)
Oberan(ović), 273 (Gr), 335 (Pl),
 356 (Gž)
Obradović, 273 (Gr), 335 (Pl)
Ostojić, 274 (Gr)

P

Pandža, 373 (Pr)
Papac, 274 (Gr), 335 (Pl)
Paraunić, 274 (Gr)
Pasarević, 274 (Gr)
Pavčević, 335 (Pl)
Pavić, 274 (Gr)
Pavlović, 275 (Gr), 335 (Pl), 356 (Gž)
Pažin, 276 (Gr), 336 (Pl)
Pekušić, 277 (Gr)
Perić, 277 (Gr), 336 (Pl), 357 (Gž),
 373 (Pr), 378 (Ps)
Perović, 336 (Pl)
Petković, 278 (Gr)
Petrić, 278 (Gr)
Petrović, 278 (Gr)
Pišulić, 279 (Gr)
Popović, 336 (Pl)
Potrebica, 279 (Gr)
Previšić, 279 (Gr), 336 (Pl), 357 (Gž)

Prkačin, 280 (Gr), 336 (Pl), 386 (Mt)
Puljić, 280 (Gr), 357 (Gž)
Pupe, 280 (Gr)
Putica, 280 (Gr), 336 (Pl), 379 (Ps)

R

Račić, 281 (Gr), 373 (Pr)
Radaković, 282 (Gr)
Radi, 282 (Gr), 337 (Pl)
Radić, 283 (Gr), 337 (Pl), 357 (Gž),
 374 (Pr)
Radivojević, 283 (Gr), 383 (Kn)
Radmilović, 283 (Gr)
Radojević, 284 (Gr), 383 (Kn)
Radonjić, 284 (Gr)
Radulović, 284 (Gr), 337 (Pl)
Raguž, 285 (Gr), 358 (Gž)
Rajičević, 285 (Gr), 338 (Pl),
 358 (Gž)
Rajić, 287 (Gr), Pr, 386 (Mt)
Rajković, 287 (Gr)
Rodin, 288 (Gr)

S

Sahandžija, 288 (Gr)
Senkić, 288 (Gr)
Sentić, 289 (Gr), 379 (Ps)
Setenčić, 289 (Gr)
Sivrić, 289 (Gr), 338 (Pl), 379 (Ps)
Skaramuca, 292 (Gr)
Skurla, 292 (Gr), 379 (Ps) 386 (Mt)
Sladić, 292 (Gr)
Slavić, 338 (Pl)
Slavogostić, 358 (Gž)
Sokolović, 293 (Gr), 338 (Pl),
 358 (Gž), 379 (Ps)
Stanković, 294 (Gr), 339 (Pl),
 374 (Pr)
Stjepanović, 294 (Gr)
Stojanović, 295 (Gr), 339 (Pl)
Sunožić, 295 (Gr)

Š

Šaban, 386 (Mt)
Šagorjelić, 295 (Gr)
Šanje, 296 (Gr), 340 (Pl)

Šimraković, 296 (Gr)
Šoić, 297 (Gr)
Šumanović, 298 (Gr)
Šutalo, 298 (Gr), 359 (Gž)

T

Tadijević, 299 (Gr)
Tamburović, 299 (Gr)
Tomašević, 299 (Gr), 340 (Pl)
Tomičić, 300 (Gr), 340 (Pl)
Topić, 300 (Gr)

V

Vasilj(ević), 301 (Gr), 340 (Pl),
 380 (Ps)
Vicelić, 374 (Pr)
Videnčić, 303 (Gr)
Vidojević, 341 (Pl)
Vilipović, 341 (Pl)
Vitković, 303 (Gr)
Vlahinić, 331 (Pl)
Vodopić, 374 (Pr)
Vojvodić, 304 (Gr)
Vučetić, 304 (Gr)
Vučičević, 304 (Gr), 342 (Pl)
Vuičić, 305 (Gr)
Vujnović, 305 (Gr)
Vukas(ović), 306 (Gr), 341 (Pl)
Vukašinović, 306 (Gr)
Vukić, 306 (Gr)
Vukojević, 374 (Pr)
Vuković, 307 (Gr), 342 (Pl)
Vukšić, 342 (Pl)
Vulešić, 342 (Pl)
Vuletić, 307 (Gr), 342 (Pl), 380 (Ps)
Vuličević, 308 (Gr)

Z

Zazia, 380 (Ps)
Zelen, 309 (Gr)
Zoričić, 309 (Gr)
Zucalo, 309 (Gr)
Zvono(vić), 309 (Gr), 342 (Pl)

Ž

Žilić, 311 (Gr), 359 (Gž)

KAZALO OSOBNIH IMENA**A**

- Abramović*, obp 420, 421
Aćimović, obp 412, 417, 421
Aćimović, Jeftan 412
 Abdulhamid I., 51
Agić, Nikola, kancelar 43, 49
Ajvaz, ob 201
 Alananja, Marija, k. Petrova 271
 Albertini, fra Benigno 132
Aleksić, obp 417, 420, 421
Aleksijević, obp 421
 Ali, katekumen u Liscu 396
 Allegreti, Vice 373
 Altesti, Ivan, 147
 Altesti, Ivo ml. 142
 Altesti, Ivo, Boškov 140
 Altesti, Petar 147
 Ana, Ivanova, iz Konavala 384
 Ana, Luke Matina, iz Janjine 381
 Ana, k. Marka Ivanova 375
 Ana, Nikole Ivanova 224
 Ana, k. Nikolina, ž. Petra
 vojnika 118
 Ana, Petra Mijina 382
 Ana, pokrštena u Dubrovniku 396
 Ana, Radova 94
 Ana, Sabe Lukina 383
 Ana, Tome Ivanova 16
 Ana, k. Tomina s Kalamote 319
 Ana, Ivana Tonkova 242
 Ana, k. Vitina 375
 Anconitano, Dominik,
 Augustinov 86
 Anconitano, Floria, k. Dominikova
 86, 167
Ančić, Jevto 423
 Andrija, Pavlov 82
Andrijašević, ob 40, 100, 121, 122,
 149, 100, 149, 166, 173, 175,
 185, 186, 187, 188, 192, 317,
 318, 366, 385
 Andreassi, v. Andrijašević
 Andriaschi, v. Andrijašević
 Andriasci, v. Andrijašević
 Andrijašević, Ana, k. Mate
 iz Popova 319
 Andrijašević, Ana, ž. Mate
 iz Popova 193, 319
 Andrijašević, Ana, ž. Mate iz
 Čepikuća 193, 319
 Andrijašević, Ana, k. Nikolina 205
 Andrijašević, Ana, ž. Pavina 192
 Andrijašević, Andrija 166, 187, 190
 Andrijašević, Andrija, s. Markov
 149, 167, 187, 190
 Andrijašević, Anđa, Nikolina 209
 Andrijašević, Boško iz
 Grgurića 188, 366
 Andrijašević, Božo 168, 190
 Andrijašević, don Božo (*Natale*) 123
 Andrijašević, fra Dominik,
 biskup 42, 47, 188
 Andrijašević, Đuro, kožuhar
 190, 258
 Andrijašević, Frano, s. Markov
 187, 190
 Andrijašević, Ivan, s. Božin 190

- Andrijašević, Ivan, Ivanov, lazarin 149
- Andrijašević, don Ivan, s. Đurin 123, 149, 173, 191, 223, 258
- Andrijašević, Ivan, s. Matin 193
- Andrijašević, Ivan, Nikolin, trgovac u Smirni 101
- Andrijašević, Ivan, s. Pavin 318
- Andrijašević, Ivana, k. Matina 319
- Andrijašević, Ivana, Pavina 192, 336
- Andrijašević, Katarina, k. Matina (Č) 319
- Andrijašević, Luka, s. Markov 192
- Andrijašević, Luka, s. Matin 193
- Andrijašević, Magdalena, ž. Božina 190
- Andrijašević, Magdalena, Matina 193, 319
- Andrijašević, Marija, k. Lukina 319
- Andrijašević, Marija, Matina, iz Popova 193, 319
- Andrijašević, Marija, ž. Mijina 187
- Andrijašević, Marija, k. Nikolina 191
- Andrijašević, Marija, ž. Nikolina 191
- Andrijašević, Marija, k. Petrova 271
- Andrijašević, don Marko, biskup 38, 39, 122, 124, 173, 192
- Andrijašević, Marko, dijete
- Andrijašević, Marko, s. Matin (P) 319
- Andrijašević, Marko, Lukin 319
- Andrijašević, Marko, trgovac 76, 187, 190, 100, 149, 166, 167, 169
- Andrijašević, Mate, iz Čepikuća 319, 324
- Andrijašević, Mate, iz Popova 323
- Andrijašević, Mate 192
- Andrijašević, Matijaš, stric don Markov 192
- Andrijašević, Mijo, kožuhar 76, 190
- Andrijašević, Mijo, stric don Marka 192
- Andrijašević, Mijo, Markov 187, 190
- Andrijašević, Milobrat, *botegar* 188
- Andrijašević, Nika Marta, ž. Đurina 190
- Andrijašević, Nika, Pavina 318
- Andrijašević, Nikola, 167, 191, 318
- Andrijašević, Nikola, knez 188
- Andrijašević, Nikola I., iz Ravnog 188, 190
- Andrijašević, Nikola II., iz Ravnog 188, 190
- Andrijašević, Nikola, s. Đurin, otac don Marka 49, 190, 223
- Andrijašević, Nikola, Petra Nikolina 366
- Andrijašević, Pavo 192
- Andrijašević, Pavo, kožuhar 76, 318
- Andrijašević, Petar, s. Mihov, sa Šipana 366
- Andrijašević, Petar (Murlak) 366
- Andrijašević, Stjepan 192
- Andrijašević, Vincent, lazarin 151
- Andrijašević, don Vincent 30-37, 123, 173, 192
- Andrijašević, fra Vital ml., s. Markov 122, 187
- Andrijašević, fra Vital st., s. Markov 122, 173, 187, 266
- Andrijašević, fra Vital, Nikolin 123
- Andrijašević-Manojlović*, ob 186
- Andrijašević-Mrše*, ob 173, 366
- Andrijašević-Mrše, Nikola, Ivanov 173
- Andrijašević-Mrše, Ivan, utemeljitelj "povjerbe" 193

Andrijašević-Mrše, Mate,
 s. Ivanov 193
 Andrijašević-Mrše, Petar 192
Andrijašević-Pezer, ob 186
Andrijić, ob 40
 Anđelić, Komnen 30
 Angeli, Ivo 95
 Angeli, don Vito 95
 Anica, Ivana Tomina, 242
 Anica, Ivanova 116
 Antica, Ivo, Lukin, 140
 Antić, Krizostom,
 biskup 45, 188
 Apostoli, Ivo 419
Arbić, ob 100, 123, 185, 193
 Arbić, fra Ante 123
 Arbić, fra Bartol 123
 Arbić, fra Grgo 123
 Arbić, fra Inoćent 123
 Arbić, Magdalena, Stjepanova 193
 Arbić, Nikola, trgovac 193
 Arbić, Stjepan, Blažev, trgovac 193
 Arbović, Nikola 193
Arkezina, ob 187
 Armenini, fra Benigno 131
 Arnautović, Damjan 104
Augustin, ob 236, 317, 318
 Augustin, Cvijeta, k. Ivanova 236
 Augustin, Gašpar, mornar 113
 Augustin, Lucija, Matina 318
Augustinović, ob 318, 376
 Augustinović, Lucija 332
 Augustinović, Nikola, Trajanov 236
 Ayala (D'Ayala), ministar 415

B

Babić, ob 185, 317, 350, 351, 366
 Babić, Ana, k. Matina 351
 Babić, Andrija 319
 Babić, Franciska, Matina 351
 Babić, Ivan, s. Tomin 366

Babić, Marija, ž. Matina 351
 Babić, Matija, k. Petrova 304
 Babić, Marija, ž. Tomina 366
 Babić, Marija, Vitina 232
 Babić, Marko, s. Tomin 366
 Babić, Mate 351
 Babić, Nikola 108
 Babić, Tomo 366
Bajalović, obp 420, 421, 423
 Bajalović, Ilija 423
Bajić, ob 185, 193, 317
 Bajić, Đuro, Nikolin 193
 Bajić, Nikola 193
 Bajić, Vito 169, 193, 243
Bajo, ob 185, 194, 350
 Bajo, Ana, ž. Mije vojnika 194
 Bajo, Ivan, Nikolin 194
 Bajo, Ivan, postolar 73
 Bajo, Ivana, k. Ivanova 194, 241
 Bajo, Mijo, s. Ivanov 194
 Bajo, Mijo, vojnik 117, 194
 Bajta, Nikola 367
Balarić, obp 420
 Balarić, Ivan 111
Baletin, ob 153
 Baletin, Michaela 140
 Baličević, biskup 38
Balić, ob 317, 319
 Balić, Ana 290
 Balić (Milić), Andrija,
 sluga 87, 90
 Balić, Đuro 87, 226
 Balić, Filip 87
 Balić, Marija, k. Andrijina 87, 88
 Balić, Marko 87
 Baltić, Stefan 413, 415
 Balunić, Nikola 267
Ban, ob 185, 194, 317, 320, 367
Ban, obp 420, 421
 Ban, Ana, ž. Antina 195

- Ban, Ana Dominika, k. Grgina 194
Ban, Ana Marija, k. Grgina 194
Ban, Ana, ž. Lukina 195
Ban, Ana, Markova 320
Ban, Ante, Mijin, 320
Ban, Antun, konzul 120, 147, 195
Ban, Đuro 270
Ban, Floria, k. Ivanova 195
Ban, Franciska, ž. Ivanova 195
Ban, Franciska, ž. Matina 320
Ban, Grgo, 194, 383
Ban, Grgo ml. 195
Ban, Ignacije Baldo Melkior,
s. Grgin 194
Ban, Ivan Ante Luka,
s. Ivanov 195
Ban, Ivan, Nikolin 194
Ban, Ivan Dominik, s. Grgin 195
Ban, Ivana, k. Grgina 195
Ban, Magdalena, k. Antina 195
Ban, Magdalena, k. Grgina 195
Ban, Magdalena, ž. Josipova 195
Ban, Magdalena, Petrova
169, 320, 327
Ban, Marko Ante, s. Nikolin 195
Ban, Mate, Ivanov 195
Ban, Nikola 169, 195
Ban, Nikola 320
Ban, Nikola 367
Ban, Nikola, Antunov 121
Ban, Nikola, s. Grgin 194
Ban, Nikola Marija, služavka,
k. Grgina 194
Ban, Nikola, s. Nikolin 195
Ban, Nikol(in)a, k. Paskova 195, 320
Ban, Orsola, Nikolina 320
Ban, Pavo Ivan, s. Grgin 195
Ban-Ivanović, Nikola 320
Banac, Antun 95
Banac, Jela, Antunova 95
Banac, Nikola, Antunov 95
Bani, Georgie 320
Bani, Ilija 195
Bani, Magdalena, k. Petrova 238
Bani, Nikola 195
Bani, don Nikola 94
Banić, Ana, k. Markova,
ž. Nikole Curića 217
Banić, Mahmut 40
Banić, Petar, s. Markov 95
Banović, ob 185, 195, 320
Banović, Ivana, k. Mijina 195
Banović, Marija, k. Radina 168
Banović, Matija 195
Banović, Nikola, Antunov 95
Baranin (Pavlović), obp 420
Barbara, Andrije Ivanova 16
Barčić, obp 417
Barišić, ob 317, 320
Barišić, Andrija, Perin 320
Bartulović, ob 185, 317, 320
Bartulović, Ana, k. Ivanova 320
Bartulović, Katarina, ž. Petrova 320
Bartulović, Nikola, mornar 113
Bartulović, Nikol(in)a 320
Basarić, ob 185, 195
Basarić, Boško 196
Basarić, Franciska, ž. Tomina 195
Basarić, Katarina 195
Basarić, Marija, Boškova 195
Basarić, Tomo, s. Boškov 74, 195
*Bassegl*i, ob 171, 402
Bassegl*i*, Marco, Tomaso 171
Bassegl*i*, vijećnik 402
Bašadur, ob 185, 196
Bašadur, Filip 108, 196
Bašadur, Marija, Filipova 194
Baščić (Baštić), ob 185, 196
Baščić, Mijo, krznar 196
Baštić, Đuro (Jure) 196

- Baštić, Petar, s. Đurin 196
Bašica, ob 350, 351
 Bašica, Kata 90
 Bašica, Katarina, k. Nikolina 351
Bašić, ob 197, 185, 186, 317
Bašić, obp 417, 421
 Bašić, Ana, Ivanova 197
 Bašić, Ana, k. Stjepanova 197
 Bašić, Andrija, Petrov 197
 Bašić, Đuro, Izidorov 197
 Bašić, Ivan 404
 Bašić, Ivan, Nikolin, 320
 Bašić, Ivan, s. Stjepana Petrova 197
 Bašić, Marija, Ivanova 197
 Bašić, Marija, Petrova 197
 Bašić, Martin, s. Matin 197
 Bašić, Mijo, kožuhar 76
 Bašić, Petar, s. Andrijin 197
 Bašić, Rafael, Ivanov 197
 Bašić, Stjepan 140, 197
 Batalušić, Mate 84
 Bathori, Ana, kraljica 47
 Bathori, Stjepan, poljski kralj 47
Batina, ob 185, 197
 Batina, Jakov, s. Matin 197
Batina-Vujičić, ob 197
 Bauli, Ivana, Markova 214
Bazdan, ob 367
Bećir, ob 367
Belemečić, ob 185, 198
 Belemečić, Marija, Nikolina 198
 Belemečić, Nikola, Demetrijev 198
Bender, ob. 185, 198
 Bender, Ana, Antina 198
 Bender, Ana, k. Pavina 198
 Bender, Baldo 198
 Bender, Cvijeta, k. Ilijina 198
 Bender, Marko, Ivanov 198
 Bender, Nikola, s. Pavin 198
 Bender, Pavo, vojnik 117, 198
 Beneveni, Felice 140
Benić, ob 74, 100, 185, 198
 Benić, Ana, k. Markova 322
 Benić, Đuro, Demetrijev 198
 Benić, Ilija 198
 Benić, Marija, k. Andrijina 198
 Benić, Marko 215
 Benić, Nikola 215
 Beno, Ivan 198
 Beno, Ivan, Ivanov 198
 Beno, Marija, Matina 198
 Benović, Matija, zidar 98
Bettera, ob 266
 Bettera, Antun 266
 Bettera, Dominik 140
 Bettera, Margarita, k. Ruđerova 267
 Bettera, Marija, k. Ilijina 322
 Bettera, Michaela, 140
 Bettera, Paula, k. Antunova, 205, 266
 Bettera, Rugiero 267
 Bettondi, Damjan 147
 Bettondi, Jakov 141
 Bettondi, Pasko, Matin 140, 147
 Beut, Franciska, Lukina 355
Bijele (Kovač), ob 367
 Biscaino, Tomaso, s. Vicin 171
Bjeliš, ob 317, 321
 Bjeliš, Ivan 101
 Bjeliš, Kata, Nikolina 321, 228, 333
 Bjeliš, Mijo 321
 Bjeliš, Nikola 320, 321
 Bjeliš, Petar 321
 Bjeliš, Petar, Nikolin 321
 Bjelokosić, Petar 258
Bjeloperić, ob 185, 199
 Bjeloperić, Ana, k. Nikolina 189
 Bjeloperić, Marija, k. Nikolina 199
 Bjeloperić, Marija, ž. Nikolina 199
 Bjeloperić, Nikola 199
 Blaž (fra), iz Graca 43, 46, 118, 188

- Bogančev*, ob 367
Bogančev, Ivan, s. Petrov 367
Bogančev, Ljiljana, ž. Petrova 367
Bogaschini, Alvisa, k. Petrova 95
Bogaschini, Alvise, k. Vicina 95
Bogaschini, Petar, Tomin,
 medico 94, 163
Bogdan, ob 199, 201
Bogdanov, Radoje (Radulo)
 82, 86, 168
Bogdanović, ob 143, 185, 186, 199,
 200, 201, 317, 376
Bogdanović, ob. iz Bosne 143
Bogdanović, Alojz, s. Božina 321
Bogdanović, Alojz, Ilijin 321
Bogdanović, Ana, k. Božina 321
Bogdanović, Ana, k. Ilijina 200, 321
Bogdanović, Ana, k. Ivanova 200
Bogdanović, Ana, ž. Ivanova 200
Bogdanović, Andrija 199
Bogdanović, Blaž, s. Ivanov 200
Bogdanović, Božo 200
Bogdanović, Božo, Nikolin 321
Bogdanović, Dobroslov 82
Bogdanović, Dominik Đuro,
 Nikolin 200, 212
Bogdanović, Đuro 200
Bogdanović, Đuro, Nikolin 200
Bogdanović, Ilija 200, 321, 326
Bogdanović, Ivan 200, 201
Bogdanović, Ivan, Matin 201
Bogdanović, Ivan, Radojev 199
Bogdanović, Lukrecija,
 k. Ivanova 200
Bogdanović, Magda,
 ž. Vidova 376
Bogdanović, Magdalena,
 ž. Ivanova 201
Bogdanović, Margarita,
 ž. Dominikova 200
Bogdanović, Margarita,
 ž. Nikolina 200
Bogdanović, Marija 201
Bogdanović, Marija, ž. Božina 321
Bogdanović, Marija, Ilijina 199, 200
Bogdanović, Marija, Nikolina 200
Bogdanović, Marija,
 ž. Rade 199, 200
Bogdanović, Marijan,
 vikar 232, 239
Bogdanović, Mate,
 iz Zelenikovca 200
Bogdanović, Mato, Vidov 376
Bogdanović, Mijo 200, 237
Bogdanović, Mijo, s. Ivanov 200
Bogdanović, Mijo, Nikolin 147
Bogdanović, Nikola, kovač 200
Bogdanović, don Nikola 200
Bogdanović, Nikola,
 Đure Nikolina 200
Bogdanović, Nikola,
 Ivanov 138
Bogdanović, Ninko 200
Bogdanović, Paula, ž. Božina 321
Bogdanović, Pavo 199
Bogdanović, Petar, s. Ivanov 200
Bogdanović, Petar, Ilijin 321
Bogdanović, Rade 200
Bogdanović, Ratko 82
Bogdanović-Vujnović, ob 199, 200
Bogdanović-Vujnović, Ivan,
 s. Matin 200
Bogdanović-Vujnović, Mate 200
Bogetti, Stjepan, s. Ivanov 267
Bogić, ob 350, 352
Bogić, Ana, k. Matina 352
Bogić, Ivan 101
Bogić, Mate, Mijin 352
Bogišić, Kata, Mijina
Bogišić, Kata, k. Pavina
 190, 223, 224

- Bogišić, Kata, ž. Pavina 168
 Bogišić, Marija, k. Vite zlatara 224, 225
Bogojević, ob 185, 201, 350, 352,
 Bogojević, Ana, k. Mijina 201
 Bogojević, Ilija 52
 Bogojević, Ivan, s. Mijin 201
 Bogojević, Jelena Marija, k. Ivanova, 201
 Bogojević, Marija Terezija, k. Ivanova 201
 Bogojević, Marko 352
 Bogojević, don Mate 201
 Bogojević, Matija, ž. Markova 352
 Bogojević, Mijo 201
 Bogojević, Nikola 201
 Bona, Damjan, Serafinov 199
 Bona, malovijećnik 402
 Bona, Giovanni, Biagio di Marino 171
 Bona, Jela, ž. Marinova 304
 Bona, Luka, Dominikov 171, 268
 Bona, Michaela, Luca 273
 Bona, Nikola, Ivanov 84
 Bona, Serafin, Damjanov 119
 Bona, vijećnik 402, 415
 Bonaldi, Josip Marija, OFP i biskup 43, 44
 Bonda, Luca di Girolamo, 171
 Bonda, vijećnik 414, 415
 Boroje, Ante 202
Borojević (Boroje), ob 185, 202, 368, 376
 Borojević, Ivan 61, 367
 Borojević, Ivan, Matin 202
 Borojević, Josip 202
 Borojević, Marija, k. Josipova 202
 Borojević, Marija, ž. Josipova 202
 Borojević, Marija, k. Nikolina 202
 Borojević, Stanislava, ž. Šimunova 202
Bosnić, ob 82, 185, 202, 317
 Bosnić, Ante 321
 Bosnić, Blaž, Đurin 202
 Bosnić, Marko 82
 Boško, Stjepana Franina 384
Bošković, rod 100, 121, 123, 151, 164, 185, 186, 202, 203-207, 209, 210, 276, 317, 321, 322, 350, 352, 377
Bošković, obp 412, 417, 421
 Bošković, Ana, k. Ivanova 206
 Bošković, Angelika, ž. Ivanova 368
 Bošković, Anica, Nikolina 164, 165, 205, 206
 Bošković, Bartul, s. Nikolin 205
 Bošković, Boško, iz Orahova Dola, 207, 209
 Bošković, Božo 125, 352, 375
 Bošković, Božo, s. Nikolin 125, 140, 151, 152, 168
 Bošković, Božo (*Natale*), s. Nikolin 206, 404, 405, 410
 Bošković, Damjana, ž. Boškova 203
 Bošković, Đuro, Stjepanov 210
 Bošković, Grgur, mornar 368
 Bošković, Ignacije, Đurin 210
 Bošković, Ilija, s. Boškov 203
 Bošković, Ivan 101, 198
 Bošković, Ivan, drvodjelja 98, 205
 Bošković, Ivan, Mijin 205
 Bošković, Ivan Dominik, s. Nikolin 205
 Bošković, Jakov Benedikt Josip, s. Đurin 210
 Bošković, Jelena, ž. Tomina 321
 Bošković, Josip, s. Đurin 210
 Bošković, Katarina, ž. Boškova 368, 375
 Bošković, Katarina, ž. Tomina 206
 Bošković, Magda, ž. Tomina 377

- Bošković, Magdalena,
 ž. Markova 321
- Bošković, Marija, Ana Josipa,
 k. Đurina 210
- Bošković, Marija, k. Stjepana Mijina
 190, 239
- Bošković, Marko (I) 203, 206
- Bošković, Marko, mornar 113
- Bošković, Marko, Ivanov 109, 368
- Bošković, Marko, Nikolin 205, 206
- Bošković, Marko, Tomičin 152, 321
- Bošković, Mate 207
- Bošković, Mate, vođa palube 113
- Bošković, Mate, iz Orahova Dola 203
- Bošković, Matija (I) 101, 206
- Bošković, Mijo 94
- Bošković, Mijo, s. Božin 205
- Bošković, Nikola, 101, 151, 160,
 205, 206, 267
- Bošković, Nikola, Boškov, 140, 143,
 151, 203, 204
- Bošković, Nikola, iz Dubrovnika 368
- Bošković, Nikola, s. Mijin 138
- Bošković, Nikola, vojnik 206
- Bošković, don Nikola ml. 123, 124,
 126, 206
- Bošković, don Nikola st. 123, 124
- Bošković, Nikola, Tomin 206
- Bošković, Petar, Nikolin 140, 152,
 153, 205
- Bošković, Rafael, Ivanov 205
- Bošković, Ruđer 204, 266
- Bošković, Stjepan, Mijin 205
- Bošković, Šimun 203
- Bošković, Toma st. 200
- Bošković, Tomica, kovač
 98, 137, 206
- Bošković, Tomo, iz Vignja, 377
- Bošković, Tomo 321, 336
- Bošković, Tomo, Nikolin 321
- Bošković, Vasilije 417
- Bošković, fra Vital 123, 124
- Bošković, Vlaho, Đurin 206
- Bošković-Kokot, Josip,
 s. Tomičin 377
- Bošković-Milli, Marko 129
- Bošković-Tomičić, Marko, kap. 206
- Bota, Jozo, kap. 111
- Botica, ob 185, 210, 350, 368
- Botica, Anica 83
- Botica, Ivana 83
- Botica, Jela 83
- Botica (Botić), Katarina,
 k. Pavina 83
- Botica, Marija, k. Mijina 83
- Botica (Botić), Marija,
 k. Pavina 210
- Botica, Marija, ž. Stjepanova 84
- Botica, Mijo 83
- Botica, Petar, Markov 368
- Botica, Stana 83
- Botica, Stjepan, zlatar 82, 83, 84, 85
- Botica, Stojka 82
- Bovan, obp 421
- Božić, obp 421
- Božo, Blažev 242
- Božo (don), Petrov 91
- Božo, pokršteni Ali 396
- Božović, Božo, Ivanov 109
- Božović, Đuro, 84
- Božović, Ivan 84, 85
- Božović, Marija, k. Ivanova 84
- Božović, Marija, ž. Ivanova 405
- Brač (Bračević), ob 185, 210, 201,
 317, 350, 368
- Brač, Angela, k. Mijina 211
- Brač, Ante 211
- Brač, Božo 211
- Brač, Božo, s. Mijin 211
- Brač, Dominik 211
- Brač, Grgo Josip 211
- Brač, Ivan 211, 334

- Brać, Ivo 137
 Brać, Kristo 211
 Brać, Marko, 211
 Brać, Mate Antun Nikola,
 s. Mijin 211
 Brać, Mijo 211
 Brać, Mijo, Božin 73, 211
 Brać, Mijo, *caligarium* 98
 Brać, Nikola 211
 Brać, Nikola, Mijin 211
 Brać, Nikola Antun, Mijin 211
 Brać, Petar 211
 Bračević, Marko 30
 Bračijević, Ivan 211
 Bračijević, Mijo, postolar 73, 217
Brada, ob 76, 317, 322
 Brada, Ivan, kožuhar 76
 Brada, Ivan, Đurin 322
Brajković, ob. 40, 185, 211, 212
 Brajković, Ibrahim 40
 Brajković, Ivan 212
 Brajković, Mate, Tadijin 211
 Brajković, Tadija, s. Vukov 211
 Branković, Josip 90, 92
Brašić, ob 377
 Brašić, Vukić 377
 Bratičević, Đuro 117
 Bratičević, Ivan 211
 Bratis, Nikola 147
Bratoš, ob 185, 212
 Bratoš, Boško 212
 Bratoš, Marko Orsat Hilarion,
 s. Nikole Cvjetkova 212
 Bratoš, don Mijo 212
Bratošević, ob 212
Brattuli, ob 141
 Brattuli, Bartolomeo, Marinov 141
Bravačić, obp 420, 421
Brika, obp 421
Brisić, ob 389
 Brižić, Stana, Radoslavova 248, 383
 Brnjaković, Filip 104
Bronzan, ob 213
 Bronzan, Petar 213
 Bronzičević, Mandalena,
 k. Markova 90, 213
Bronzić, rod 185, 186, 212, 213,
 318, 329
 Bronzić, Ana Marija,
 k. Petrova 213
 Bronzić, Andrija 213, 308
 Bronzić, Grgo 213
 Bronzić, Ivan, s. Andrijin 213
 Bronzić, Marija Magdalena,
 k. Petrova 213
 Bronzić, Matija, s. Andrijin 213
 Bronzić, Miho 212
 Bronzić, Mijo, s. Mijin 213
 Bronzić, Nikola 213
 Bronzić, Nikola 322
 Bronzić, Nikola, kap. 92
 Bronzić, Paula, ž. Petrova 213
 Bronzić, Petar 213
 Bronzić, don Petar 213
Bronzić-Obad, ob 214
 Bronzić-Obad, Matija,
 s. Andrijin 214
Bubica, ob 214
Bubić, ob 40, 185, 214
 Bubić, Ali-beg 40
 Bubić, Andrija 30
 Bubić, Husein 40
 Bubić, Magdalena 214
 Bubić, Marija, Antina 214
 Bubić, Marija, k. Petrova 214
 Bubić, Marija, Vitina 232
 Bubić, Petar 273
 Bubić, Stjepan 73
 Bubić, Stjepan, postolar 73, 98
Bubić-Zelen, ob 214

- Bubić-Zelen*, Stanislava,
 k. Nikolina 214
Buchia, Baldo, Antuna Seconda 88
Buchia, Ivo, *doctor phisicus* 90
Buća, ob 421
Buća, Ilija, mornar 109
Buća, Nikola iz Popova,
 mornar 109
Budisavljević, 417
Budislavić, ob 121
Budislavić (Natali), Tomo,
 biskup 47
Budmani, Niko 141
Buđanović, ob 185, 214
Buđanović, Ana, k. Ivanova 214
Bukvica, ob 318, 322
Bukvica, Šimun 322, 340
Bukvić, ob 185, 214, 215
Bukvić, Marko 215
Bukvić, Mate, s. Ivanov 214
Bukvić, Petar 214
Bukvić, don Petar 214
Bulić, Vito 233
Burđelez, rod 185, 215, 272
Burđelez, Đuro, s. Cvjetkov 215
Burđelez, Marija, ž. Đurina 215
Burđelezović, ob. 215
Burić, ob 185, 215
Burić, Andrija 215
Burić, Ante 215
Burić, Jeronim 51
Burić, Marija, ž. Antina 215
Butković, Pripko 82
- C**
- Caboga*, Marin 284
Calaris, Ana, k. Ivanova 225
Caput, ob 383
Cerva, ob 171
Carević, Ana 283
Carević, Petar 357
Caroli, don Marino 396
Chirico, Đuro, 135
Chirico, Frederico, konzul 135, 415
Chirico, Gaetano 135
Chirico, don Ivan (Frano, Pankracije),
 s. Gaetanov 135
Chirico, Luka ml. 134
Chirico, Luka st., konzul 135
Cornelo, Pavao 79
Cotaldi, Andrija 396
Crnogorac, ob 185, 215
Crnogorac, Marija, k. Grgina 253
Crnogorac, Stojana, ž. Mijina 215
Culjarić, Ana, ž. Nikolina 368
Curić, rod 100, 185, 193, 216, 318,
 350, 352, 385
Curić, Ana, k. Đurina 216
Curić, Ana, ž. Markova 322
Curić, Ana, ž. Nikolina 217
Curić, Ana, Nikolina 322
Curić, Ana Marija, Nikolina 217
Curić, Andrija 216
Curić, Ante, s. Nikolin 322
Curić, Baldo 322
Curić, Božo 322
Curić, Božo, Vitin 322
Curić, Đuro, konzul 120, 140, 217
Curić, Đuro, krznar 216
Curić, Frano, s. Matin 100, 120, 216
Curić, Ivan 217
Curić, Ivan, s. Petrov 217
Curić, Katarina, k. Đurin 216
Curić, Kristo, s. Petrov 217
Curić, Lukrecija, ž. Đurina 217
Curić, Marija, ž. Đurina 216
Curić, Marija, ž. Nikolina 322
Curić, Marija Ana, Vitina 322, 352
Curić, Marin 217
Curić, Mate, s. Đurin 216
Curić, Matija, kožuhar 76

Curić, Mijo 137
 Curić, Mijo, s. Vitin 352
 Curić, Nikola 217
 Curić, Nikola, kožuhar 76
 Curić, Nikola ml. 217 322
 Curić, Nikola, Mije Vitina 352
 Curić, Petar, s. Nikolin, 217
 Curić, Petar, s. Nikolin, s Pila, 322
 Curić, Petar, Vitin 322
 Curić, Toma, Nikolin 322
 Curić, Vincent-Vice 352
 Curić, Vito 322, 352
Curić-Matijević, ob 216
 Cvijeta, k. Mate Blaževa 211
 Cvijeta, Mije iz Lisca 203
 Cvijeta, iz Popova 167
 Cvijeta, Pavina, služavka 15
 Cvijeta, k. Vladislava Miloševa 16
 Cvita, k. Pavina 15
 Cvjetko, vojnik 381
 Cvjetko, vojnik, iz Graca 116
Cvjetković, ob 185, 186, 217,
 318, 350, 353
Cvjetković, obp 420
 Cvjetković, Ana Franciska,
 k. Ivanova 218
 Cvjetković, Ana, k. Matina 353
 Cvjetković, Ana, ž. Matina 353
 Cvetković, Ana, Šimunova 218
 Cvjetković, Andrija, Ivanov 218
 Cvjetković, Božo Blaž Ivan,
 s. Šimunov 218
 Cvjetković, Cvjetko, Matin 217
 Cvjetković, Dominik 218
 Cvjetković, Ivan 217
 Cvjetković, Ivan, iz Golubinca, 323,
 330, 334, 339
 Cvjetković, Jelica, ž. Ivanova 218
 Cvjetković, Kata, k. Cvjetkova 217
 Cvjetković, Katarina, k. Ivanova 218

Cvjetković, Katarina, k. Matina
 211, 217, 218
 Cvjetković, Marija 287
 Cvjetković, Marija,
 k. Dominikova
 Cvjetković, Marija,
 k. Ivanova 218
 Cvjetković, Marija Antonija,
 k. Ivanova 218
 Cvjetković, Marija Ignacija,
 k. Ivanova 218
 Cvjetković, Marija,
 k. Matina 217
 Cvjetković, Marko Ante,
 s. Ivanov 217
 Cvjetković, Mate, kožuhar
 76, 217, 353
 Cvjetković, Nikola 218
 Cvjetković, Nikola Mijo,
 s. Ivanov 218
 Cvjetkov(ić), Stjepan 30

Č

Čagljčić, Marko 268
Čajani, obp 421
 Čarjenović, Ana, k. Ivanova 287
 Čehaja, Ibrahim 40
 Čelebija, Evlija 40
Čerek, ob 318, 323
 Čerek, Mijo 323
Čero, obp 318, 421
Češljarić, ob 185, 218, 318, 323, 368
 Češljarić, Katarina, k. Matina 218
 Češljarić, Klara, ž. Šimuna 218
 Češljarić, Mada, ž. Matina 368
 Češljarić, Marija, k. Matina 218
 Češljarić, Marija, ž. Matina 218
 Češljarić, Mate 194, 218
 Češljarić, Mijo 323
 Češljarić, don Mijo 218
Češljarić-Nikolić, ob 323

Češljarić-Nikolić, Katarina,
Matina 218, 323

Češljarić-Nikolić, Nikola,
s. Šimunov 218

Češljarić-Nikolić, Šimun 218

Čihorić, ob 100, 148, 185, 219, 369

Čihorić, Božo 369

Čihorić, Đuraš 369

Čihorić, don Ivan 229

Čihorić, Ivan, trgovac 91, 219

Čihorić, Josip, s. Nikolin 369

Čihorić, Nikola 369

Čihorić, Rade, kožuhar 76

Čingrija, Miho 147

Čingrija, Nikola 147

Čingrija, Pero 140

Čolović, Jeftan, s. Lukin 398

Čule, ob 339

Čule, Marija, k. Nikolina 339

Čule, Petar 368

Čulinović, ob 318, 323

Čulinović, Katarina,
ž. Matina 323

Čulinović, Mate, Josipov 323

Čuprilić, Ahmet-paša 40

Ć

Ćanović, obp 420

Ćorković, ob 185, 219

Ćorković, Ilija, Stjepanov 219

Ćorković, Ivan,

s. Stjepanov 90

Ćorković, Jela,

služavka 90, 91, 163

Ćorković, Katarina,

služavka 90, 91, 163

Ćorković, Marija, služavka,

k. Stjepana 90

Ćorković, Stjepan 90, 91

Ćorković, Stjepan,

s. Stjepanov 90

D

Dabelić, ob 386

Dabetić, Marija, k. Matina 97, 289

Dabetić, Mate, trgovac 97, 289

Dadić, ob 185, 219, 318, 323

Dadić, Ana ml., k. Matina 219

Dadić, Ana st., k. Matina 210

Dadić, Ana, k. Markova 220

Dadić, Ana, Nikolina 323

Dadić, Ante 220

Dadić, Franciska, k. Matina 219

Dadić, Frano Nikola,
s. Markov 220

Dadić, don Ivan 220

Dadić, Ivan, s. Matin 220

Dadić, Ivan, s. Markov 220

Dadić, Katarina, k. Markova 220

Dadić, Marija, k. Matina 219

Dadić, Marko, vojnik 117

Dadić, Marko, zlatar 117, 219

Dadić, Mate 219, 261, 323

Dadić, Mijo, Milošev 219

Dadić, Nikola, s. Matin
219, 323, 328, 341

Dadić, Petar, s. Mijin 323

Damjan, s. Đure Ivanova 307

Damjanović, Kata, k. Ivanova 298

Damjanović, Mijo 52

Daničić, rod 185, 220

Daničić, Marija, ž. Petrova 220

Daničić, Mate 220

Daničić, Petar, Radin 220

Darković, Lukrecija, k. Mijina 167

Davanović, Risto 423

Davaruh, Nikola Konstantin,
s. Ivanov 405

Deli, Božo, Dedin 396

Dettore, Luka 132

Dimitrović, Nikola 132

Dimitrović, Petar 82

- Dionisie (Danilo), iguman 52
Diovatti, ob 185, 220
 Diovatti, Andrija, Matin 220
 Diovatti, Mate, Andrijin 220
 Divojević, Hranislav 81
 Djedović, Marija 338
 Dobrašinović, Bogdan 82
Dobroslavić (Dobrosaljić), ob 100,
 121, 154, 185, 221-224, 248,
 318, 324, 350, 353, 369
 Dobroslavić, Ana, k. Andrije ml. 224
 Dobroslavić, Ana, Andrije st. 225
 Dobroslavić, Ana, Bože kap. 229
 Dobroslavić, Ana, k. Ivanova,
 ž. Mije Ivanova 163, 175,
 319, 324,
 Dobroslavić, Ana,
 ž. Ivanova 190, 227
 Dobroslavić, Ana, ž. Mijina 223
 Dobroslavić, Ana, ž. Pave Petrova
 228, 324
 Dobroslavić, Andrija, s. Mate kap.
 113, 225
 Dobroslavić, Andrija, s. Matin
 "papucia" 169, 224
 Dobroslavić, Andrija ml.,
 109, 135, 229
 Dobroslavić, Anica, ž. Đurina 369
 Dobroslavić, Anica, ž. Ivanova 222
 Dobroslavić, Ante 228
 Dobroslavić, Ante, Nikole Petrova
 324
 Dobroslavić, Antun, s. Petrov 226
 Dobroslavić, Baldo, Ivana Petrova
 147, 153, 154, 170, 142, 175,
 226, 228, 235, 324
 Dobroslavić, Božo, kap. 229
 Dobroslavić, Cvjetko 102, 228
 Dobroslavić, don Damjan
 124, 221, 224-227
 Dobroslavić, Damjan Antun,
 Petrov 226
 Dobroslavić, Dominik 324
 Dobroslavić, Dominik, Mije Miloševa
 225, 324
 Dobroslavić, Đuro,
 s. Stjepanov 369
 Dobroslavić, fra Filip 46, 124, 223
 Dobroslavić, Franciska, ž. Nikolina
 (ud. M. Bana) 324
 Dobroslavić, Ilija (Eli) ml. 227
 Dobroslavić, Ilija (Eli), Nikolin 227
 Dobroslavić, Ivan 76, 101, 324
 Dobroslavić, Ivan ml., 75, 102
 Dobroslavić, Ivan st., Andrijin 226
 Dobroslavić, Ivan, s. Mije Ivanova
 223, 191, 227
 Dobroslavić, Ivan, Mije Miloševa
 225, 190
 Dobroslavić, Ivan, s. Milin (Milošev)
 76, 225-227
 Dobroslavić, Ivan ml. 227
 Dobroslavić, Ivan, kap.
 Dobroslavić, Ivan, Pave Petrova 228
 Dobroslavić, Ivan, Petrov 226
 Dobroslavić, Ivan Antun,
 Petrov 224, 226
 Dobroslavić, Ivan, Stjepanov 229
 Dobroslavić, Ivana, k. Pave Petrova
 178, 228
 Dobroslavić, Jakov, mornar 227
 Dobroslavić, Jelena, Pave Petrova
 227
 Dobroslavić, Kata, Mije Miloševa
 225, 324
 Dobroslavić, Kata, ž. Petrova 227
 Dobroslavić, Katarina, Pave Petrova
 227, 324
 Dobroslavić, Katarina, ž. Vitina
 324, 339

- Dobroslavić, Kristo Baldo, s. Petra Miloševa 226
- Dobroslavić, Kristo, Petrov, 324
- Dobroslavić, Lukrecija, ž. Baldova, r. Grgić 324, 228
- Dobroslavić, Lukrecija, Ivanova, 17, 324
- Dobroslavić, Magdalena, k. Ivanova 175
- Dobroslavić, Magdalena, ž. Ilijina 324
- Dobroslavić, Magdalena, ž. Matina, r. Katić 324
- Dobroslavić, Marija, k. Andrijina 225
- Dobroslavić, Marija, ž. Andrijina 224
- Dobroslavić, Marija, k. Ilijina 304
- Dobroslavić, Marija, k. Ivanova 175
- Dobroslavić, Marija, k. Matina 133
- Dobroslavić, Marija, k. Mije Miloševa 225
- Dobroslavić, Marija, ž. Nikole Petrova 324
- Dobroslavić, Marija, k. Pave Petrova 227
- Dobroslavić, Marija, k. Radina 221
- Dobroslavić, Mate 160, 324
- Dobroslavić, Mate, Andrijin 224, 225
- Dobroslavić, Mate, Petrov 153
- Dobroslavić, Matija (Mate), 102
- Dobroslavić, Matijaš, Petrov 221, 369
- Dobroslavić, Matijaš, s. Radin 221, 369
- Dobroslavić, Melkior, s. Ivanov 226
- Dobroslavić, Miho, kožuhar 102, 324
- Dobroslavić, Mijo, Ivanov 160, 223, 227, 324
- Dobroslavić, Mijo, Josipov 353
- Dobroslavić, Mijo, s. Mile Ivanova 76, 224-226
- Dobroslavić, Mijo, Mije Miloševa 223, 224, 225
- Dobroslavić, Mijo, Pave Petrova 228
- Dobroslavić, Mijo, Petrov 223, 224, 226
- Dobroslavić, Mile (Miloš) 76, 221, 226
- Dobroslavić, Mileta, s. Stjepanov 369
- Dobroslavić, Nikola, s. Božin 369
- Dobroslavić, Nikola, pomorac 324, 369
- Dobroslavić, Nikola, Pavin 324, 339
- Dobroslavić, Paula, Andrijina 225
- Dobroslavić, Paula, k. Radina 221
- Dobroslavić, Pavo, kožuhar 324
- Dobroslavić, Pavo, Nikole Petrova 324
- Dobroslavić, Pavo, Petra Miloševa 224, 226
- Dobroslavić, Petar 76, 160, 324
- Dobroslavić, Petar, s. Milin 76, 168, 224-227
- Dobroslavić, Petar, s. Radin 221, 369
- Dobroslavić, Rade 76
- Dobroslavić, Stjepan, s. Miletin 190
- Dobroslavić, Šimun, s. Stjepanov 369
- Dobroslavić, Vica, Mije Miloševa 225
- Dobroslavić, Vito, Mije Miloševa 160, 224, 324
- Dobroslavić, Vito, Milin (Milošev) 76, 225-227, 227
- Dobroslavić, Vito, Petrov 227
- Dobroslavić-Bjeliš*, ob 228, 321

- Dobroslavić-Bjeliš, Ana,
k. Josipova 228, 324
- Dobroslavić-Bjeliš, Marko,
s. Josipov 228
- Dobroslavić-Bjeliš, Mate,
s. Josipov 228
- Dobroslavić-Bjeliš, Mijo,
s. Josipov 228, 353
- Dobroslavić-Đurić*, ob 227
- Dobroslavić-Đurić, Matija 227
- Dobroslavić-Glamošić, Mate,
vojn timer 228
- Dobroslavić-Kovač*, ob 369
- Dobroslavić, r. Lapačina, Nikola,
Petrov 324
- Dobroslavić-Ljubislavić*, ob 369
- Dobroslavić-Matić, Ana,
Josipova 228
- Dobroslavić-Matić, Josip 228
- Dobroslavić-Matić, Marko,
Josipov 228
- Dobroslavić-Matić, Mate,
Josipov 228
- Dobroslavić-Matić, Mijo,
Josipov 228
- Dobrovojević*, ob 148
- Dobrowsky, Josef, filolog 131
- Dolci, Marija, k. Petrova 305
- Dolina*, ob 185, 229, 370
- Dolina, Jela, ž. Ivanova 370
- Dolina, Josip 229, 275
- Dolina, Lukrecija, Josipova 220
- Dolina, Margarita, Josipova 229
- Dolinović, Nikola, kap. 339
- Doljanin, Marija, ud. V. Perića 280
- Doljanin, Vicentija 229
- Dragičević, Pavo, vikar 239
- Dragišić*, ob 185, 229
- Dragišić, Maruša 90
- Dragišić, Maruša, Damjanova 229
- Dragna, Markova, ž. A.
Radovanovića 16, 167
- Dragoje*, ob 148
- Dragojević, Petar 15, 167
- Dragoslavić*, ob 148
- Draškić*, ob 383
- Drašković*, ob 185, 230, 318,
320, 325
- Drašković*, obp 421
- Drašković, Ana, k. Ivanova 325
- Drašković, Andrija 219
- Drašković, Ivana 283, 383
- Drašković, Jelena 243
- Drašković, Josip 325, 330
- Drašković, Jovo 423
- Drašković, Marija, Bože mornara
325, 332
- Drašković, Marija, Đurina 325
- Drašković, Melkior 322, 330
- Dražetić, Stanislava,
ž. Mate Lučića 252
- Dražić*, rod 230, 318, 325, 370
- Dražić, Ante 325
- Dražić, Bogdan 370
- Dražić, Đuro, Mijin 325, 342
- Dražić, Katarina, k. Grgina 251
- Dražić, Marija, ž. Bogdanova 370
- Dražić, Nikola, Petrov 370
- Draživojević-Sanković*, rod 13
- Drcelj*, ob 379
- Dubčić*, ob 185, 230
- Dubčić, Mate 243
- Dubelj*, ob 185, 230, 287, 350,
353, 370
- Dubelj, Ana, k. Mijina 230
- Dubelj, Blaž, s. Šimunov 230, 353
- Dubelj, Jelica, k. Šimunova 230,
353, 357
- Dubelj, Magdalena, k. Šimunova
230, 353, 355
- Dubelj, Mate 230

Dubelj, Mijo, Šimunov 230, 353

Dubelj, Mijo Rajmund,
s. Šimunov 230

Dubelj, Petar, Šimunov 353

Dubelj, Šimun 98, 230, 353

Dubravica, Ana 330

Dučić, obp 396

Dučić-Vitković, Hadži-Jovo 398

Dž

Džamarija, ob 370

Džamarija, Filip 74

Džamarija, Ivan 39

Džamarija, Mate 370

D

Đivanović, Marko, kap. 104

Đorđić, Bernard Brnja, vikar 398

Đorđić, sudac provizor 415

Đorković, Lukrecija, k. Nikolina 167

Đuranović, obp 412, 420, 421

Đurasović, Stefan 409, 412, 413

Đurđević, Anko 91

Đurđević, Vladislav 15, 167

Đurđ(ij)ević, ob 318, 325

Đurđijević, Ilija 325

Đurđijević, Marko 147

Đurđijević, Maruša, Ankova 91

Đurić, ob 318, 325

Đurić, Angela 202

Đurić, Ivan 325, 340

Đurić, Luka 84, 325, 334, 337

Đurišić, ob 318, 25

Đurišić, Mate 325

Đuro, Markov, iz Bosne 382

Đuro, iz Mrcina 385

Đurović, obp 420, 421

Đurović, Vojin 398

E

Erbez, ob 420

F

Facenda (*Vukas*), ob 142

Facenda, Dominik, Marinov 142

Facenda, Ivan, Marinov 142

Facenda, Ivan, Martolov 142

Facenda, Luka, Martolov 142

Facenda, Marin, Ivanov 142

Facenda, Martol, Marinov 142

Ferić, Đuro 120

Filip II., car 105

Filipović, ob 100, 185, 231, 318, 326

Filipović, obp 420, 421

Filipović, Ana, Đurina 231

Filipović, Ana, Ivanova 326

Filipović, Ante 231, 326

Filipović, Đuro, kožuhar 16, 231

Filipović, Filip, s. Đurin 231, 342

Filipović, Filip, Grgin 109

Filipović, Frano, s. Markov 231

Filipović, Frano 231, 326

Filipović, Ivan 39

Filipović, Ivan, s. Petrov 231

Filipović, Kata, ž. Petrova 231

Filipović, Magdalena,

k. Đurina 231, 325

Filipović, Marija, k. Đurina 231

Filipović, Marija Ana,

k. Đurina 231

Filipović, Mijo 231

Filipović, Nikola 231

Filipović, Petar 231

Filipović, Vito, Filipov 109, 326

Filotić, obp 417

Fimić, Ana 85, 417, 421

Fimić, Marija 85

Fimić (Gavrilović), Nikola 82, 85

Findella, fratelli (braća) 140

Findella, don Ivan 92

Findella, don Petar 92

Fisković, Ivan, Matin 109

Fišić, ob 100, 185, 231, 318, 326

Fišić, Ana, Ivanova 326

Fišić, Bernard 231

Fišić, Đuro 76

Fišić, Filip 76

Fišić, Frano 231

Fišić, Ivan, krznar 231, 299, 326

Fišić, Jelena, ž. Tomina 231

Fišić, Jelica, ž. Ivanova 231

Fišić, Klara, k. Ivanova 231, 326, 321

Fišić, Marija, ž. Ivanova 231, 326

Fišić, Marko, s. Ivanov 231

Fišić, Mate 231

Fišić, Nikola 51, 52

Fišić, Tomo 321

Flori, Frano, Nikolin 140

Flori, Ivan, Nikolin 140

Fonton, Karlo, ruski konzul
413, 414, 415, 416

Frana, Cvjetkova 375

Frana, Stjepanova 382

Franić, ob 185, 231, 301, 302

Franić, Grgo 138, 273

Franić, Frano, Jurin 232

Franić, Frano, s. Vitin 232

Franić, Ivan Mate, s. Jurin 232

Franić, Katarina, Martinova 201

Franić, Marija, k. Ivanova 232, 279

Franić, Marija, k. Jurina 232

Franić, Marija, ž. Vitina,
r. Zvono 232

Franić, Vito 232

Franić-Vasiljević, ob 100, 231, 232

Franić-Vasiljević, Jure, krznar
76, 102, 231

Franković-Vlahović, don Stjepan 171

Frano, Ivanov, trgovac 16

Frano, Stjepanov, s Dupca 382

Frušić, obp 421, 171

G

Gabeljanin, Marija, ud. Matova 286

Gabrielis, Margarita,
k. Dominikova 200

Gabrilović, Radovan 14

Gaćić, obp 421

Gagić, ob 377

Gaić, obp 417

Gakić, Ivan, s. Josipov 377

Galić, ob 370

Galić, Đuro, s. Lukin 370

Galiot, Ivan, s. Vukov 375

Gallani, Rajmund, nadbiskup 134

Garljenović (Garglieni), ob 142

Garljenović, Boško 142

Garljenović, Rade 142

Garmanović (Armanović),
ob 185, 232

Garmanović, Ivan, Stjepanov 232

Garmoljesi, Bartol 147

Gašić, obp 417, 421

Gašpar, Nikola, Gašparov 117, 118

Gavrilović, obp 420

Gethaldi, Frano, Dominico 95, 171

Giangradović, Jela, 171

Giorgi, vijećnik 415

Giorgi, Michael, Antunov 396

Giorgi, Vincent, Ivana Orsata 93, 274

Giović, Marija, k. Cvjetkova 307

Glamalo, Stanislava, k. Antina 288

Glavić, ob iz Bosne 143

Glavinić, ob 143, 185, 232

Glavinić, Ana, služavka 232

Glavinić, Klara, k. Matina 232

Glavinić, Mijo 232

Glavinić, Nikolina, ž. Matina 232

Gleđ, ob 310

Gleđ, Lovro, Antunov 169

Gleđ, Mato 81

Gleđ, Petar 343

- Gleđević*, ob 17
Gleđević, Jela, k. Vincenta Đurina 16
Gleđević, Kata, k. Franina 167, 187, 190
Gleđević, Nikola, s. Radin 396
Gleđević, Paula, k. Petra Stjepanova 187, 190
Gleđević, Petar, s. Stjepanov 190
Gleđević, Rade, trgovac 101
Gleđević, Šimun 140, 166
Glumac, Marko 91
Glunčić, Kuzma 111
Gojaković, Živko 82
Gojšina, obp 420
Gojšina, Todor 423
Gomulinski, Stanislav, krakovski kanonik 47
Gondola, Biagio, Girolamo 171
Gozze, Franica, ud. Nikolina 92, 242
Gozze, Giovanni, Marino 171
Gozze, Klement, Antunov 16
Gozze, Luca, Nicolo 174
Gozze, Luca, Vladislavo 174
Gozze, Marija 135
Gozze, Nikola, Raffaele 171
Gozze, Rafael, Lukin 116
Gozze, Rafael, Vladislavov 171, 396
Gozze, Vladislavo, Luca 171
Gradić, ob 143
Gradić, malovijećnik 409, 413
Gradić, Stjepan, OFP 398
Grbavica, Jovo 423
Grbić, ob 185, 233
Grbić, Mate, Mije Ivanova 233
Grčić, ob 371
Grgić, ob 100, 121, 160, 230
Grgić, Anica, k. Šimunova 125, 235
Grgić, Đuro (fra Inocent), s. Marinov 235
Grgić, Grgur, s. Nikole Ivanova 233
Grgić, Frano Nikola, s. Šimunov 235
Grgić, Kata, k. Šimunova 125, 235
Grgić, Lukrecija, k. Šimunova 154, 170, 228, 235
Grgić, Margarita, k. Šimunova 125, 154
Grgić, Marija, ž. Markova 160
Grgić, Marija, k. Šimunova 154, 235
Grgić, Marin, s. Nikole Ivanova 233
Grgić, Marko 172, 174
Grgić, Marko, s. Nikole Ivanova, trgovac 125, 154, 160, 233, 234
Grgić, Marko Grgur, Šimunov, konzul 120, 153, 154, 174, 228, 235
Grgić, Nikola 170, 174
Grgić, Nikola, Šimunov 154, 228, 235
Grgić, Šimun, s. Grgura Nikolina 119, 120, 121, 147, 153, 160, 172, 174
Grgić, Šimun Ivan Marko, s. Nikolin 235
Grgić-Nikolić, rod 13
Grgo, s. Mije iz Popova 364
Grgurević, ob 100, 185, 236
Grgurević, Ana, Nikolina 286
Grgurević, Grgo, s. Martinov 236
Grgurević, Ivan 236
Grgurević, Jelica, k. Martinova 236
Grgurević, Klara 236
Grgurević, Klara, ž. Martinova, 236
Grgurević, Marica, k. Martinova 236
Grgurević, Marija 236
Grgurević, Marko 236
Grgurević, Martin, krznar 236
Grgurević, Mate 236
Grgurević, Mijo 236
Grgurević, Nikola 236
Grgurević, Paula, k. Martinova 236
Grgurović, Grgo, s. Mijin 236
Grillo, don Andrija 135

Grillo, don Antun 135
 Grillo, Dominik 135
 Grillo, Feliks Josip 135
 Grillo, Marija, k. Dominikova
 87, 135
 Grošeta, Ana, k. Petrova 310
 Grubačević, Petar
 Grubačević, Radić 15
 Grubeljević, Stjepan 15
Grujić, obp 421
 Grumović, Marija, k. Božina 352
 Gučetić, Ambroz 49
 Gudelj, Mijo 187, 190
 Gudelj, Orsa, k. Mijina 187, 190
 Gurić Ivan, kap.112
Gurović, obp 421
 Guska, Ivan, Jakovljević 140
Gustin (Gustinović, Augustin),
 rod 185, 236
 Gustinović, Josip 201
 Gustinović, Mijo, Josipov 237

H

Hajdučić, ob 371
 Hajdučić, Ivan 371
 Hajdučić, Petar 371
Hajduk, ob 318, 326
 Hajduk, Jelena, Petrova 326
 Herbez, Marija 301
Herceg, ob 185, 237
 Herceg, Stana, Stjepanova 237
Hercegović, ob 185, 237
 Hercegović, Đuro, Markov 237
Hranić-Kosača, rod 13
 Hranić, Sandalj 9
 Hrdalo, Ante, zlatar 86

I

Ilarić, kap. 343
Ilarić, ob 310
Ilić, ob 100, 185, 237, 318, 326

Ilić, Ana, Ivana Ivanova 237
 Ilić, Boško 326
 Ilić, Ivan 326
 Ilić, Jelena, Ivana Ivanova 237
 Ilić, Kolenda 15
 Ilić, Luka 237
 Ilić, Lukrecija, k. Ivanova 237
 Ilić, Nika, Ivana Ivanova 237
 Ilić, Nikolina, Nikolina 237
 Ilić, Pavo, zlatar 82, 85
 Ilija, Miletin 168
Ilin (Ilinić), ob 185, 237
 Ilin, Ante, s. Ivanov 237
 Ilin, Ante, Petrov 238
 Ilin, Ivan 137, 402
 Ilin, Juraj, Ivanov 237
 Ilin, Kata, ž. Ivana, k. Šimunova
 iz Luga 237
 Ilin, Kata, ž. Matkova 116
 Ilin, Margarita 116
 Ilin, Matko 116
 Ilin, Petar 238, 304
Ilinić, rod 185, 318, 326
 Ilinić, Ana, ž. Ivanova 237
 Ilinić, Ante, s. Ilijin 238
 Ilinić, Ante, s. Petrov 238
 Ilinić, Jelena, ž. Ivanova 238
 Ilinić, Mara, k. Nikolina 333
 Ilinić, Mara, Nikolina 327, 333
 Ilinić, Marija, k. Mijina 330
 Ilinić, Marija, ž. Petrova 238
 Ilinić, Nikola, Nikolin 238
 Ilinić, Paula, k. Nikolina 238, 327
 Ilinić, Paula Marija Antonija,
 k. Petrova 238, 442
 Ilinić, Paula ml., Petrova 326, 333
 Ilinić, Petar, brijač 97, 112, 326
 Ilinić, Petar, Nikolin 169
Imširović, obp 420, 421
 Ipsilanti, Alexandar, knez 120

- Ipšić*, ob 385
Ipširović, obp 412, 421
 Ivan, Boškov, iz Mrcina 384
 Ivan, Grgin, vojnik iz Ravnog 118, 381
 Ivan, s. Frane Nikolina 216
 Ivan, s. Ivana Markova "Bosanca" 239
 Ivan, s. Marka Ivanova 375, 384
 Ivan, s. Markov, vojnik 117
 Ivan, s. Markov, iz Murlakije 384
 Ivan, s. Mijin, iz Mostara 249
 Ivan, s. Petrov, iz Belenića 260
 Ivan, Pittore 267
 Ivan, s. Pavlov, vojnik 384
 Ivandiš, Ana, k. Ivanova 240
 Ivandiš, Ivan 240
Ivanić, ob 185, 238, 383
 Ivanić, Grgo 238
Ivanišević, ob 175, 185, 238, 377
 Ivanišević, Ivan 238
 Ivanišević, Ivan iz Krajine 15
 Ivanišević, Ivana, k. Vukašinova 238
 Ivanišević, don Mijo 238, 239
 Ivanišević (Ivaniš), Nikola 377
Ivanković, ob 318, 327
 Ivanković, Ivan, Nikolin 327
Ivanović, rod 185, 239, 318, 327, 350, 353, 359
Ivanović, obp 417
 Ivanović, Andrija, s. Josipov 353
 Ivanović, Baldo, Grgin 240
 Ivanović, Baldo, s. Đurin 327
 Ivanović, Božo 239, 240
 Ivanović, Domenika, ž. Grgina 240, 242
 Ivanović, Đuro 15, 327
 Ivanović, Grgo, Ivanov 240
 Ivanović, Ilija, Đurin 239
 Ivanović, Ivan, s. Grgin 240
 Ivanović, Ivan, Petrov 240
 Ivanović, Ivan, s. Tadijin 239, 240
 Ivanović, Ivana 239
 Ivanović, Jakuša 167
 Ivanović, Jelena, k. Ivanova 190
 Ivanović, Jelena, k. Paskova 15
 Ivanović, Josip, kožuhar 353
 Ivanović, Kata, k. Ivanova 240
 Ivanović, Kata, k. Josipova 240
 Ivanović, Kata, Kristova 239
 Ivanović, Katarina, Grgina 240
 Ivanović, Katarina, Josipova 240
 Ivanović, Katarina, k. Markova
 Ivanović, Luka, zlatar 86, 324, 327
 Ivanović, Lukrecija, ž. Josipova, r. Caput 240
 Ivanović, Mada, k. Antunova 239
 Ivanović, Marija, k. Grge 240
 Ivanović, Marija, k. Tadijina 239, 327, 332
 Ivanović, Marin, s. Ivanov 239
 Ivanović, Marko, Ivanov 240
 Ivanović, Martin 240
 Ivanović, Mate, s. Tadijin 239, 327
 Ivanović, Mate ml., s. Tadijin 327
 Ivanović, Melkior, Grgin 240
 Ivanović, Miho 221, 369
 Ivanović, Mijo, iz Trebimlje 240
 Ivanović, Nika, ž. Antunova, k. Nikole Pavlova 239
 Ivanović, Nikola 240
 Ivanović, Nikolina, k. Tadijina 240
 Ivanović, Oliva, ž. Stjepanova 327
 Ivanović, Pavo 240
 Ivanović, Petar 240, 262
 Ivanović, Petar Luka Antun, s. Josipov 240
 Ivanović, Raič 264
 Ivanović, don Toma 90, 91, 162

Ivanović-Ban, Nikola 327
Ivanović-Marković, ob 240
 Ivanović-Zvone, Baldo
 s. Đurina 327
 Ivanović-Zvono, Frano 77, 240
 Ivanović-Zvono, Josip, krznar
 77, 240, 327
 Ivanović (Zvono), Katarina,
 k. Đurina 169
 Ivanović (Zvono), Tadija, Ivanov
 77, 239, 327
Ivić, rod 185, 240, 318, 327
 Ivić, Andrija 74, 241
 Ivić, Andrija ml. 241
 Ivić, Ante 241
 Ivić, Božo, Markov 241
 Ivić, Đuro 241
 Ivić, Grgo 241
 Ivić, Ivan, postolar 241
 Ivić, Ivan, Markov 241
 Ivić, Ivan, s. Nikolin 240
 Ivić, Ivana, ž. Petrova 241
 Ivić, Juraj, postolar 73, 74
 Ivić, Kata, Nikolina 240
 Ivić, knez, iz Ravnog 31
 Ivić, Magdalena, Markova
 241, 310
 Ivić, Marija, k. Đurina 241
 Ivić, Marija, ž. Ivanova 327
 Ivić, Marija, ž. Markova 241
 Ivić, Marija, ž. Nikolina 240
 Ivić, Marija, k. Petrova 241
 Ivić, Marko, čizmar 98, 241
 Ivić, Mijo 109, 241
 Ivić, Nikola, *sateles* 98
 Ivić, Nikola, s. Markov 241
 Ivić, Petar, s. Markov 241
 Ivić, Petar, postolar 73, 137,
 241, 194
 Ivić, Vito 327, 341

J

Jablan, Mate, Vicencov, zlatar 86
Jačić, obp 420
Jakšić, obp 417, 420
 Jakšić, Tripko 61
Jančanin, obp 417
 Janjičarić, Stana, k. Đurina 169
Janjić, ob 185, 241, 371
 Janjić, Ivan, s. Matin 371
 Janjić, Jelena 241
Jarak, rod 185, 241, 318, 327
 Jarak, Ana, Ivanova 109, 213, 241
 Jarak, Ana, ž. Ivanova 241, 327, 332
 Jarak, Ivan 109
 Jarak, Ivan, mornar, 109, 327
 Jarak, Vito, s. Grgin 241
Jarak(ović), ob 185, 241
 Jaraković, Ana, k. Ivanova 241
 Jaraković, Ivana, k. Ivana 241
 Jaraković, Vito, Grgin 241
 Jela, katekumena 396
 Jela, služavka don I. Rajičevića 107
Jelačić, ob 185, 242
 Jelačić, Mijo, s. Vidojev 242
 Jelena, pokrštena u Liscu 396
 Jelena, Zorke iz Sitnice 403
 Jelica, Stjepana Mihova 94
 Jelić, Rajmund (Gallani),
 nadbiskup 134
 Jeluša, služavka 221
Jerinić, rod 318, 328
 Jerinić, Kata, k. Roka Ivanova 372
 Jerinić, Magdalena, Mijina
 328, 338
 Jerinić, Marija, k. Mijina 328
 Jerinić, Mijo, s. Petrov 328
Jezusović, ob 17, 143
 Jezusović, Kata, Franina 16
 Jezusović, Nikola, Blažev,
 postolar 134

- Jovanović*, ob 185, 242, 318, 328
Jovanović, obp 417, 421
Jovanović, Ivana 92
Jovanović, Josip 328
Jovanović, Magdalena, Ivanova 242
Jovanović, Nikodim, pop 413
Jovanović, Partenije, monah 413
Jovanović, Rade 398
Jović, ob 185, 242
Jović, Vuk 242
Jozić, ob 185, 242
Jozić, Jozo 85
Jozić, Marija, ž. Jozina 85
Jozić, Mijo, Josipov 242
Jozić, Nikola 242
Jozić, Pavo, zlatar 82
Jozić, Petar, kormilar 113
Jučić, Đuro 169
Juraj, vojnik, s. Markov 115
Juraj, s. Ivanov 117
Juraj, s. Ivana Grgina 381
Jurić, ob 100, 185, 242, 318, 328
Jurić, Antun, biskup 131, 132
Jurić, Boško, Jurin 169
Jurić, Domenika, Grgina 242
Jurić, Grgo 242
Jurić, Katarina, Nikolina 328, 341
Jurić, Luka 242
Jurić, Mada, Markova 242
Jurjević, Anastasije 38
- K**
- Kaboga, Marojica 50
 Kaboga, sudac provizor 415
Kadijević (Kadijić), obp 210, 421
Kadijević, Miško 30
Kalauz, ob 371
Kalojurjević, Aleksije 81, 86
Kaluđer(ović), ob 185
Kaluđer, Anica, k. Marinova
 76, 169, 331
- Kaluđer*, Frano 104
Kaluđer, Marin, trgovac 76
Kaluđer, Nika, k. Marinova 240
Kaputar, obp 421
Karkelja, obp 417
 Karlo V., car 105
 Karlovac, Đurica 265
 Karlovac, Kata 375
Karmonda (Radoević, Vukašinović),
 ob. 142
 Karmonda, Ivan 142
 Karmonda, Martol 142
 Karmonda, Mate, Ivanov 142
 Karmonda, Matko, Martolov 142
 Karoli, Stjepan 112
Kasela, ob 143
Kasilari, ob 140
Kasilari, Antun, Ivanov 140
 Kašić, Bartol 38
 Kata, k. Ante 375
 Kata, Ante iz Mrcina 384
 Kata, Boška kap. 167
 Kata, Boškova iz Konavala 384
 Kata, k. Ivanova 375
 Kata, k. Jurina 117
 Kata, Luke zakupca 304
 Kata, k. Marka Lukina 116
 Kata, Mijina, s. Koločepa 385
 Kata, Petrova, ž. Mije vojnika 118
 Kata, Ruskova 116
 Kata, k. Stjepana Markova 375
 Katarina II., carica 265, 408
 Katarina, Luke Ivanova, zlatara 86
 Katarina, Nikole Ivanova 384
 Katarina, Petra Tomina,
 iz Konavala 384
 Katarina, pokrštena, u Dubrovniku
 396
 Katarina, Rade iz Popova 284
 Katarina, Šimunova 91

- Katarina, k. Tomina, služavka 339
Katić, ob 185, 243, 318, 328
 Katić, Ana, ž. Nikolina 243
 Katić, Ana Antonija Marija,
 k. Ivanova 243
 Katić, Ana Marija Antonija,
 k. Petrova 243
 Katić, Anselmo, biskup 51
 Katić, Đuro 298
 Katić, Đuro (Jure), s. Tomin 243
 Katić, Ibrahim, spahija 243
 Katić, Ivan 243, 332
 Katić, Ivan, Mijin 243
 Katić, Jelena 243
 Katić, Juraj 243
 Katić, Katarina, k. Jurin 243
 Katić, Magdalena, Božina 328
 Katić, Marija, Jakovljeva 243
 Katić, Marija, k. Jurina 243
 Katić, Paula, ž. Ivanova 243
 Katić, Petar 243
 Katić, Toma, Ivanov 243
Kazilari, ob 154
 Kazilari, Antun kap. 110
 Kazilari, Ivan, kap. 110
 Kaznačić, Katarina 230
Keče, ob 185, 244
 Keče, Andrija 244
Keveljičić, ob 185, 244
 Keveljičić, Frano, s. Matijin 244
 Keveljičić, Mate, krznar 244
 Kikilj, Stjepan 371
 Kiričić, Marija, k. Đurina 170
 Klara, Damjanova 117
 Klara, k. Ivana Cvjetkova 117
 Klara, Mije Matina 382
 Klara, Stjepana iz Pećine 366
 Klara, Šimunova 91
 Klement VIII., papa 46
 Kličan, Marija, Matina 383
Klodorubović, ob 143
 Knego, Jelica, Matina 381
Knežić (Knežević), ob 100, 185
 Knežić, Katarina, ud. Mijina 169
 Knežić, Madalena, k. Mijina 169
 Kochanovski, Jan,
 poljski pjesnik 47
Kojić, ob 100, 185, 244, 318,
 328, 350
 Kojić, Ana, k. Božina 245, 328
 Kojić, Ana ml., Božina 328
 Kojić, Ana, Matina 245
 Kojić, Boško 30, 245
 Kojić, Boško, Stjepanov 328, 341
 Kojić, Damjan 160, 169, 226, 245
 Kojić, Đuro 30, 109
 Kojić, Grgo, s. Grgin 244, 245
 Kojić, Grgo, s. Matin 245
 Kojić, Ivan, s. Matin 245
 Kojić, Jakov 245
 Kojić, Jelena, k. Božina 245
 Kojić, Jelena, k. Matina 279
 Kojić, Jelena, k. Nikolina 245
 Kojić, Josip 74
 Kojić, Josip, s. Petrov 245, 246
 Kojić, Juraj, s. Petrov 246
 Kojić, Katarina, ž. Josipova 246
 Kojić, Klara, ž. Grgina 245
 Kojić, Klara, Matina 329
 Kojić, Luka 102
 Kojić, Marija, ž. Božina 328
 Kojić, Marija, ž. Damjanova 245
 Kojić, Marija, Matina 245
 Kojić, Marija, Nikolina 245
 Kojić, Marija, k. Pavina 245, 246
 Kojić, Mate 245, 329
 Kojić, Mate, mornar, 109, 117
 Kojić, Mate, s. Šimunov 245
 Kojić, Nikola, s. Pavin 109, 245, 246
 Kojić, Nikola, s. Šimunov 245, 246

- Kojić, Petar, pisar 109
Kojić, don Stjepan 94
Kojić, Šimun Luka Nikola,
s. Matin 245
Kojić-Jakobušić, Jakov,
s. Nikolin 244
K(o)lak, Mihailo 29
Kolendić, Marija, Matina 304
Kolundžija, obp 423
Kolundžija, Pavo 423
Komašin, ob 318, 329
Komašin, Ana, Vitina 329
Komnenović, obp 412, 421
Kondonar, Marija, Matina 369
Konićević, Ivan, s. Petrov 354
Koniković (Končijević), ob 350, 354
Koniković, Franciska,
k. Ivana Petrova 354
Koniković, Jakov Luka,
s. Ivana Petrova 354
Koniković, Mate,
Ivana Petrova 354
Konjević, Ivan, zidar 98
Konjevod, ob 185, 244, 318,
329, 377
Konjevod, Ana 246
Konjevod, Đuro, s. Josipov 329
Konjevod-Mihajlović, ob 377
Kopanica, Marija, k. Nikolina 93
Kopanica, Marija, ud. Nikolina 93
Kopanica, Nikola 93
Kopanica, Paula, k. Nikolina 93
Kopitar, Jernej 131
Korać, obp 417
Kordić, ob 185, 318, 329
Kordić, Alojz, s. Petrov 247
Kordić, Ana, ž. Božina 246
Kordić, Ana, k. Cvjetkova 246
Kordić, Ana, k. Mijina 247
Kordić, Božo, s. Mijin 92, 246, 292
Kordić, Cvjetko (Florio) 246
Kordić, Ilija 247
Kordić, Jelena, k. Cvjetkova 246
Kordić, Jelena, ž. Cvjetkova 247
Kordić, Marija, k. Cvjetkova 246
Kordić, Marija, k. Mijina 247
Kordić, Matijaš 264
Kordić, Mijo 247
Kordić, Nikola, s. Nikolin 247
Kordić, Petar 329
Kordić, Petar ml. 246
Kordić, Petar st., s. Cvjetkov 246
Kordić, Petar, s. Tomin 247
Kordić, Spiridon, Mijin 247
Kordić, Tomo 247
Kosača-Vukčić, Stjepan,
herceg 19
Kosović, ob 185, 247
Kosović, Sava, s. Lukin 248
Kostadin, ob 185, 247, 350,
354, 364
Kostadin(ović), obp 420
Kostadin, Ana Marija,
k. Nikole Nikolina 247
Kostadin, Ivan 247
Kostadin, Magdalena,
k. Nikolina 247
Kostadin, Marija,
k. Nikole Nikolina 247
Kostadin, Nikola,
Nikole Nikolina 247
Kostadin, Nikola 247, 354
Kostadin, Nikolina 247
Kostadinović, obp
Kovač, ob 185
Kovač, Ivo 367
Kovačević, ob 185, 248
Kovačević, obp 412, 420, 421
Kovačević, Ana 339
Kovačević, Jovo 423

- Kovačević, Petar, s. Matin 248
Kralj, ob 318, 329, 374, 378
 Kralj, Ivana, Matina 329, 339
 Kralj-Čolaković, Vido, s. Đurin 377
Kraljević, ob 185
 Kraljević, Benedikt,
 episkop dalmatinski 420
Kraljić, ob 185, 248
 Kraljić, Marija,
 k. Mijina 248, 282
Krečak, ob 371
 Krečak, Pavo 371
 Krečak, Stjepan, s. Ivanov 371
Kresman (Crispi), ob 142
Krešić, ob 175, 318, 329
 Krešić, Andrija 137
 Krešić, Antun 137
 Krešić, Baldo, s. Grgin 329
 Krešić, Baldo ml., s. Grgin 329
 Krešić, Boško, kormilar 113
 Krešić, Božo 246
 Krešić, Grgo 329
 Krešić, Marko, klerik 329
Krička, obp 420
 Kriletić, Šimun, kap. 112
Kristić, ob 318, 330, 350, 354
 Kristić, Ana, Andrijin 330
 Kristić, Andrija 328, 330
 Kristić, Ante, s. Andrijin 330
 Kristić, Ante, s. Ivanov 330
 Kristić, Blaž 109
 Kristić, Ivan 330
 Kristić, don Ivan 52
 Kristić, Ivan, Vitin 330
 Kristić, Jakov 119
 Kristić, Jelena 330
 Kristić, Katarina, Andrijina 330
 Kristić, Magdalena, k. Andrijina 330
 Kristić, Magdalena, k. Ivanova 330
 Kristić, Marija, k. Đurina 330
 Kristić, Marija, k. Kristova 325
 Kristić, Marija, Ivanova 326, 330
 Kristić, Mijo, Andrijin 141
 Kristić, Nikola 330
 Kristić, Paula, k. Stjepanova 330
 Kristić, Petar, s. Ivanov 330
 Kristić, Stjepan 354
 Kristić, Vicencije, s. Đurin 330, 341
 Krivelini, Katarina 93
 Krivelini, Klara, k. Petrova 93
 Krivelini, Marija 93
 Krivelini, Paula 93
 Krivelini, Pera 93
 Krivelini, Petar 93
Kriveričić, ob 185, 248
 Kriveričić, Frano, s. Grgin 248
 Kriveričić, Mate 248
Krivososović, ob 185, 249
 Krivosos(ov)ić, Marija,
 k. Ivana Nikolina 249
Krkić, ob 287
Krmek, ob 318, 330
 Krmek, Luka, mornar 109
 Krmenko (Krmek), Grgo,
 Karlov 323, 330
 Krmenko (Pavlović), Josip 74
 Krtica, Miho 141
Kuculin, ob 377
 Kujundžić-Duinov, Nikola 82
Kukica (Kukić), ob 185, 249,
 318, 330
 Kukica, Ana, Matina 92
 Kukica, Ana, k. Mijina 246
 Kukica, Ante Grga, s. Jurin 249
 Kukica, Božo 330
 Kukica, Božo, kožuhar 77
 Kukica, Božo ml.,
 iz Belenića 249, 308
 Kukica, Đuro, s. Josipov
 77, 117, 330

Kukica, Grgo, vojnik 249
 Kukica, Ilija, s. Đurin 330
 Kukica, Josip 77
 Kukica, Jure 249
 Kukica, Marija, k. Božina 330
 Kukica, Mate 249
 Kukica, Nikola 249
 Kukica, Petar, mornar 113
 Kukica, Petar, s. Josipov 330
 Kukica, Saba 30
 Kukić, Ilija, s. Stjepanov 249
 Kukić, Jure, vojnik 249
 Kukić, Stjepan 249
 Kukić-Tomašević, Đuro 249
 Kulaš, ob 249, 371
 Kulaš, Anica, ž. Stjepanova 371
 Kulaš, Grgo, Grgin 249
 Kulaš, Ivan, Stjepanov 471
 Kulaš, Stjepan 371
 Kulišić, Magdalena, ž. Petrova 94
 Kulišić, Mijo, s. Petrov 94
 Kulišić, Petar 94
 Kuripešić, Benedikt 38
 Kurtović, obp 421
 Kuštrić, ob sa Šipana 385
 Kuzman, obp 421
 Kuzman(ović), ob 185, 250
 Kuzman, Ana, k. Petrova 250
 Kuželj, ob 383
 Kuželj, Lucija 268, 383
 Kužić, Magdalena, Mijina

L

Laketić, Katarina 336
 Laković, ob 185, 250
 Laković, Frano, s. Grgin 250
 Lalić, Đuro 93
 Lalić, Mate, s. Đurin 121
 Lalić, don Petar 93
 Lalleta, don Jakov 405

Latinčević, ob 185, 318, 331
 Latinčević, Đuro, Filipov 331
 Lazar, ob 185, 386
 Lazarević (*Lazzari*), rod 121, 127, 163, 186, 250, 318, 331, 350, 354
 Lazarević, obp 420, 421
 Lazarević, Andrija 354
 Lazarević, don Andrija 127, 164
 Lazarević, Đuro, s. Pavin 164
 Lazarević, Jovo 423
 Lazarević, Katarina, ž. Markova, r. Matuško 250
 Lazarević, Marko, trgovac, s. Pavin 102, 103, 126, 160, 163, 164, 172, 174, 250, 331
 Lazarević, Mileta, s. Tadijin 250
 Lazarević, Pavo 163
 Lazarević-Matuško, Kata 126, 127, 163, 164
 Lazarov, Marko 82, 86
 Laznibat, ob 372
 Laznibat, Ivan 372
 Laznibat, Marija, k. Pavina 195
 Laznibat, Miloš, s. Ivanov 372
 Lazzari, Marica 250
 Lazzari, Marija, Antina 104, 250
 Lazzari, Pavo, s. Antunov 140
 Lelek, obp 420, 421
 Lelek, Risto 423
 Leonardi, Benedetto 140
 Leonardi, Pietro 140
 Leopold I., car 29, 30
 Lepeš, ob 372
 Lesić, ob 185, 251
 Lesić, Magdalena, k. Matina 117, 251
 Lesić, Mato 251
 Lešević, Marija, k. Nikolina 220
 Leženić, ob 186, 251
 Leženić, Ivan 251

- Limov(ić)*, rod 185, 287
 Limov, Ivan 117
 Limov, Petar 117
 Limović, Grgo 251
 Limović, Marija, k. Ivana vojnika 251
 Limović, Mate 251
 Limović, Petar, vojnik 251
 Lieppopilli, Antun, Franov 141
 Lipoppilli, Piero 141
Lonac, ob 186, 283, 318, 378
 Lonac, Ante, s. Markov 331
 Lonac, Bartol 74, 331
 Lonac, Nikola, postolar 74, 92
Lončarević, ob 185
Lopin, rod 185, 378
 Lopin, Grgo Antun, s. Ivanov 309
 Lopin, Ivan 251
 Lopin, Ivan, s. Ivanov 251
 Lopin, Mato, iz D. Stonske 372
 Lopin, Mato, iz Stona 372
 Lopin, Miho 372
 Lopin, Nikola 251
 Lopin, Petar 372
 Lopin, Vicencije, Filipov 252
 Lucaris (de), Marija,
 Aleksandrova 16
 Lucija, Ivanova 117
 Lucija, Mihočeva 384
 Lucija, Mihočeva, iz Radovčića 117
 Lucija, Radojeva, iz Konavala 384
 Lucija, k. Stjepanova 117, 384
 Lucija, Stjepanova, iz Konavala 384
Lučić, rod 185, 186, 252, 318, 331
Lučić, obp 421
 Lučić, Baldo 74
 Lučić, Božo, postolar
 73, 74, 92, 96, 160, 227, 252
 Lučić, Božo iz Ravnog 227
 Lučić, Draško, s. Mijin 252
 Lučić, Frano 252
 Lučić, Grgo 252
 Lučić, Ivan 82, 252
 Lučić, Jelena, k. Matina 331
 Lučić, Luka 252
 Lučić, Luka, dragoman 29
 Lučić, Katarina, k. Grgina 252
 Lučić, Katarina, k. Matina 252
 Lučić, Luka, Matin 252
 Lučić, Marija, k. Matina 252, 331
 Lučić, Marko 77
 Lučić, Mate, krznar 77, 252, 259
 Lučić, Mate iz Ravnog 320, 331, 336
 Lučić, Mate, Matin 252
 Lučić, Mate, s. Petrov 331
 Lučić, Mijo, s. Matin 252
 Lučić, Nika, k. Petrova 331
 Lučić, dum Nikola 29
 Lučić, Nikola, kožuhar 74, 252, 331
 Lučić, Paula, ž. Ivanova 252
 Lučić, Petar 74, 252, 290
 Lučić, Todor 421
 Lučić, Tomo 250
 Lučić, Tomo ml. 252
 Lučić, Vincent, s. Matin 331
Lučić-Bagalović, ob 100
 Lučić-Bagalović, Jela, k. Tomina 250
 Luka, Ivanov, zlatar 86
 Luka, s. Jurin, iz Mostara 168
 Lukšić-Vladislavić, Salamija 409
Lupi, ob 318, 332, 350, 354
 Lupi, Andrija 82
 Lupi, Antun 147
 Lupi, Đuro, kormilar 109
 Lupi, Ilija "Bosnese" 354
 Lupi, Magdalena, k. Nikolina 354
 Lupi, Mate, s. Ivanov 325, 332
 Lupi, Rade, vojnik 116, 251
 Lupi, Raffaele, di Pietro 171
 Lupis, fra Arangelo,
 nadbiskup 134

LJ

Ljevak, rod 186, 253
Ljevak, Ana, k. Nikolina 253
Ljevak, Ante, s. Nikole Petrova 253
Ljevak, Marica, k. Petrova 253
Ljevak, Marija, k. Petrova 253
Ljevak, Nikola 74
Ljevak, Nikola, s. Paskov 253
Ljevak, Petar 253
Ljiljanić, ob 186, 253
Ljiljanić, Ana, Nikolina 253
Ljiljanić, Ivan 253
Ljubić, Pavo 111
Ljubišić, Ivo, kap. 111
Ljubišić, Mate 320
Ljubojević, Petar 15

M

Mada, Petra Mijina iz Župe 382
Mada, Stjepanova 250
Madalena, služavka 222
Madalina, Ivanova, iz Gorogaša 381
Magdalena, k. Božina,
 ž. Mate vojnika 118
Magdalena, Luke Marinova 199
Magdalena, k. Tomina
 iz Mostara 255
Magdalena, Vukadina
 iz Trebimlje 385
Magud, Marko 111
Makri, obp 421
Maksimović, obp 412
Manda, Petra Mijina 117
Manda, k. Petra Mijina 117, 382
Mandalena, k. Pavina 116
Mandić, ob 372
Mara, k. Ahmetova,
 ž. Josipa Rajčevića, 39
Mara, k. Ivana kovača 199
Mara, Radosava, Markova 262
Maravić, biskup 38

Marčetić, obp 421
Marčinko(vić), rod 185, 254,
 318, 332
Marčinko, Petar 253, 318, 332
Marčinković, Cvjetko (Florio) 253
Marčinković, Mijo Branko,
 s. Cvjetka Mihina 253
Margarita, Marka Lukina 116
Margarita, Luke Marinova 116
Margarita, k. Stjepanova 15
Margeta (ić), obp 420, 421
Margeta, Jovo 423
Marica, Antunova iz Kune,
 ž. Ivana vojnika 118, 381
Marica, k. Ivanova 375
Marica, k. Ivana iz Bobana 307
Marica, Ivana Tomina 199
Marica, Mate Petrova 203
Marica, Mihova, iz Konavala 384
Marica, Vlahotina 16
Marić, rod 186, 254, 318, 332
Marić, obp 420, 421
Marić, Ante Josip Mijo,
 s. Markov 254
Marić, Grgo 332
Marić, Marija Antonija,
 k. Markova 254
Marić, Marija 332
 Marić, Marko 254
Marić, Marko, Vitin 332
Marić, Tomo 332, 337
Marić, Vito 327, 332
Marija, Đure Markova 382
Marija, ž. Ilije Miletina 169
Marija, k. Ivanova 375
Marija, k. Ivanova, iz Bobana 307
Marija, Ivana Pavlova 117
Marija, k. Jurina, iz Župe 115, 382
Marija, k. Kate Cvjetkove 168
Marija, Markova 375

- Marija, Marka Petrova,
 ž. B. Petrovića 168
 Marija, Matina, s Brgata 382
 Marija, Mate Mijina 375
 Marija, Matina 382
 Marija, k. Marka Lukina 375
 Marija, Mije Matina,
 iz Bosne 375, 384
 Marija, ž. Nikole Gašparova 118
 Marija, pokrštena u Dubrovniku 396
 Marija, pokrštena u Liscu 396
 Marija, k. Radoslava Ivanova,
 vojnika 375
 Marija, služavka Marije
 Miloradović 258
 Marija, k. Stjepanova 115, 375
 Marija, Tome Nikolina 381
 Marija, k. Vlahotina 16
Marijanović, ob 186, 254, 318,
 333, 421
 Marijanović, Andrija 244, 254
 Marijanović, Frano 332
 Marijanović, Petar 254
 Marimadić, Ivo 423
Marini, ob 120
 Marini, Bartol 147
 Marini, Giulio 140
Marinović, obp 421
 Marinović, Marija, služavka 73, 92
Markić, ob 318, 332
 Markić, Marko 326, 332
 Marko, Cvjetkov, vojnik 117
 Marko, Ivanov, vojnik 115, 375
 Marko, s. Ivana zlatara 258
 Marko, Lazarov, zlatar 86
 Marko, Lukin, vojnik 116, 167
 Marko, s. Mijin, iz Zažablja 260
 Marko, Petrov, iz Dubrvice 381
 Marko, s. Petrov, vojnik 116
Marković, rod 154, 175, 186,
 254, 318, 332
 Marković, Ana, ž. Nikolina 254
 Marković, Andrija 254
 Marković, Blaž, kancel. 154
 Marković, Dominik, s. Lukin 254
 Marković, Franciska, Matina,
 ž. Petra Vasiljevića 154, 70, 301
 Marković, Ivan 254
 Marković, Ivan, s. Ilijin 255
 Marković, Jelena, k. Ilijina 332
 Maković, Jelena, k. Petrova 332
 Marković, Katarina, Tomasova 254
 Marković, Luka, s. Mijin 254, 332
 Marković, Marija, k. Nikolina 254
 Marković, Marko 333
 Marković, Mate 254
 Marković, Mate ml., 255
 Marković, Matija 254
 Marković, Mijo 255
 Marković, Mijo, s. Matin 254
 Marković, Nikola 254, 332
 Marković, Tomo 254
 Marmont, August, maršal 131, 417
 Marsigli, L. F., 38
 Marta, Damjanova 203
 Martelli, Karlo 170
 Martellini, don Blaž 403
 Martellini, Marino 140
Marthechini, ob 132
Martini, ob 143
Martinović, ob 185, 186, 255
 Martinović, Marko, s. Grgin 255
 Maruša, služavka 221
 Masaraki, Petar, vizitator 38
 Maskarić, don Mate 86
Maslač, ob 186
 Maslač, Nikola, kap. 112
Maslarević, ob 185, 255
 Maslarević, Marija 255

- Mate, s. Mijin 384
 Mate, Mijin, iz Mostara 375
 Mate, s. Pave vojnika 118
 Mate, s. Stjepanov 384
 Matičić, Josip 333
Matić (Matijić), rod. 74, 186, 255, 318, 333, 350, 354
 Matić, Ante 255
 Matić, Ivan ml. 255
 Matić, Ivan, s. Matin 255
 Matić, Josip 333
 Matić, Josip, Markov 327, 333
 Matić, Marija, ž. Mijina 255
 Matić, Mijo 255
 Matić, Nikola 255, 354
 Matić, Petar 255, 311
 Matić, Petar, iz Graca 255
 Matić, Stjepan 255
 Matić, Vito 354
 Matija, Marinova, ž. Nikolina 167
 Matijašev, Nikola 29
Matijašević, ob 185, 254, 318, 333, 350, 355
 Matijašević, kožuhar 98
 Matijašević, Ana, ž. Matina 333
 Matijašević, Božo 256, 333, 333, 355
 Matijašević, Cvijeta, ž. Mije st., k. Mije iz Lisca 256
 Matijašević, Cvjetko, s. Josipov 74, 256
 Matijašević, Jeronim, s. Luke Petrova 355
 Matijašević, Josip 256
 Matijašević, Klara, k. Prtrova 355
 Matijašević, Lucija, ž. Lukina (Vuko) 256
 Matijašević, Marija, Božina 338
 Matijašević, Marija, k. Mijina st. 256
 Matijašević, Marija, k. Petrova 355
 Matijašević, Mate 137, 333
 Matijašević, Mate, s. Cvjetkova 256
 Matijašević, Mate, Petrov 355
 Matijašević, Mijo 256
 Matijašević, Mijo, s. Mijin 203
 Matijašević, Nikola 29, 137
 Matijašević, Petar, krznar 256, 355
 Matijašević, Petar, s. Petrov 77, 355
 Matijašević, Sebastijan 256
 Matijašević, Stjepan Andrija, s. Božin 355
Matijević (Matičević), ob 186, 256
Matijević, obp 417
 Matijević, Ana, k. Grgina 257
 Matijević, Đuro, s. Tomin, krznar 77, 257
 Matijević, Grgo 257
 Matijević, Lovre, s. Grgin 257
 Matijević, Marija, ž. Franina 257
 Matijević, Marija, ž. Grgina 257
 Matijević, Marin 257, 289
 Matijević, Mijo 257
 Matijević, Stjepan 257
Matijević-Curić, ob 256
 Matijević-Curić, Ana, Grgina 257
 Matijević-Curić, Grgo 257
 Matijević-Curić, Lovro, Grgin 257
 Matijević, Marino 257
Matković, obp 421
 Matković, Marko 333
 Matthei, don Giorgio 116
 Mattei, Marino, konzul 111
Matuško(vić), rod 186, 257, 318, 333
 Matuško, Ivan, *rivierius* 98
 Matuško, Katarina, ž. Matina 333
 Matuško, Marija, Mijina 333
 Matuško, Marija, ž. Mijina 217
 Matuško, Mijo 333
 Matuško, Mijo, s. Ivanov 333

- Matušковић, Grgo, klerik 115, 116
 Matuško(ović), Stanislava-Staica,
 ž. Ivanova 257
Medić, ob 196
 Medini, Ivan, kap. 112, 113
Medvjedović, rod 124, 185,
 257, 258
 Medvjedović, Anđuša,
 ž. Ivanova 258
 Medvjedović, Barbara,
 k. Andrije Ivanova 16
 Medvjedović, fra Benedikt,
 biskup 188, 196, 258
 Medvjedović, Ivan 45, 258
 Medvjedović, Marko, s. Ivanov 258
 Medvjedović, Mate, s. Ivanov 16
 Medvjedović, Mile, knez 258, 264
 Medvjedović, Petar, s. Ivanov 43
 Medvjedović, Tomo,
 nadbiskup 46, 196, 213, 259
 Menze, Klement 51
 Menze, Nikola 167
Merćep, obp 421
Merđan, ob 186, 258
 Metković, Paula, ud. Ivanova 168
Mičić, obp 420, 421
 Mičić, Đuro 423
 Mičić, Nikola 423
 Mičić, Tripo 423
 Mihačić, Jaka, k. Mijina 260
Mihajlović, rod 100, 185, 186,
 259, 318, 334, 378
Mihajlović, obp 420
 Mihajlović, Andrija Frano,
 s. Markov 259
 Mihajlović, Anula, k. Ivanova 259
 Mihajlović, Atanasije 398
 Mihajlović, Frano, krznar 77, 260
 Mihajlović, Grgo 334
 Mihajlović, Grgo, s. Grgin 260
 Mihajlović, Grgo, kap. 102, 110
 Mihajlović, Grgo, kožuhar
 iz Mostara 259
 Mihajlović, Grgo, iz Popova
 77, 110, 240, 260
 Mihajlović, Ivan 102, 260
 Mihajlović, Magdalena,
 ž. Grga Grgina 260
 Mihajlović, Magdalena,
 k. Markova 259
 Mihajlović, Marija, k. Ivanova 374
 Mihajlović, Marko, krznar 259
 Mihajlović, Mate, krznar 77
 Mihajlović, Mijo, s. Markov 259
 Mihajlović, Mitar 260
 Mihajlović, Petar, krznar 77, 260
 Mihajlović, Tadijana, ž. Grgina 259
 Mihajlović, Vica, k. Petra krznara
 252, 259
 Mihatov, Jelena, Mijina 260
 Mihatov, Jelica, k. Matina 92
 Miho, s. Grgurev, djetić 82
 Miho, Radov, zlatar 86
 Mihoč, Margarita, Petrova 368
 Mihoč, Ivan 378
Mihočević (Mihačić), ob 185,
 186, 260, 378
 Mihočević, Jaka, Mijina 260
 Mihočević, Jelena, k. Mijina 260
 Mihočević, Stana, Ilijina 260
Mijajlović, obp 421
Mijatović, obp 421
 Mijić, Nikola 110
 Mijo, Damjanov 117
 Mijo, Ivanov 375
 Mijo, s. Matin 375
 Mijo, Matin, iz Bosne 382
 Mijo, Nikolin 284
 Mijo, Nikolin, vojnik 118
 Mijo, Stjepana Tadijina 384
 Miketić, Ivan 140

- Miketić, Marin 140
Milašinović, ob 403, 417
Milašinović, Antun, Mojsijev 404
Milašinović, Đuro 404
Milašinović, Grgo 404
Milašinović, Ilija, s. Lukin 404
Milašinović, Ivan 404
Milašinović, Jovo, s. Lukin 404
Milašinović, Kristo ml. 404
Milašinović, Kristo st. 404
Milašinović, Luka 398, 404
Milašinović, Lukrecija,
k. Mojsijeva 404
Milašinović, Mojsije 403
Milašinović, Petar,
s. Lukin 404, 412
Milašinović, Todor, s. Lukin 404
Milatović, Stjepan 224
Mileta, s. Stjepanov, vojnik 117
Miletić, ob 40, 74, 100, 186,
260, 318, 334
Miletić, obp 398, 421
Miletić, Ahmed 40
Miletić, Ana ml., k. Andrijina 334
Miletić, Ana st., k. Andrijina 334
Miletić, Ana, k. Nikolina
261, 226, 334
Miletić, Andrija, s. Nikolin 261, 334
Miletić, Andro, kap. 160, 266
Miletić, Grgo, iz Graca 261
Miletić, Grgo, iz Popova 261
Miletić, Grgo, s. Nikolin 261
Miletić, Ilija 77, 260
Miletić, Iva, Nikolina 226
Miletić, Ivan, kap. 109
Miletić, Ivan, djetić 402
Miletić, Jela, Niklina 226, 334, 339
Miletić, Jelena, k. Ilijina 260
Miletić, Jelena, Nikolina 261
Miletić, Katarina, ž. Mijina 261
Miletić, Klara, k. Nikolina 261
Miletić, Marija, k. Demetrijeva
261, 275
Miletić, Marija, ž. Ilijina 260, 261
Miletić, Mate 77
Miletić, Mehmed 40
Miletić, Nikola 77, 260, 261
Miletić, Nikola kap. 226
Miletić, Nikola, kožuhar 334
Miletić, Nikola “Zlatan” 226
Miletić, Petar 296
Miletić, Petar, s. Ilijin 261
Miletić, Petar, prav. trg.
398, 402, 403
Miletić, Vicentija, ž. Grgina 261
Milica, Andrijina, iz Konavala 384
Miličević, obp 412, 421
Miličić, ob 185, 318, 334, 355
Miličić, Dobroslav 81
Miličić, don Rafael 125, 334
Milić, ob 186, 261, 350, 355, 372
Milić, Damjan st. 262
Milić, Damjan, s. Petrov 262
Milić, Ilija, postolar 261
Milić, Ivan 262
Milić, Ivana, k. Nikolina 261
Milić, Jelena, Mijina 262
Milić, Josip, *cementarius* 98, 355
Milić, Jure 262
Milić, Katarina, k. Ilijina 261
Milić, Katarina, ž. Petrova,
k. M. Češljarića 262
Milić, Luka, s. Sebastijanov 261
Milić, Madalena, k. Ilijina 261
Milić, Madalena, k. Ivanova 261, 219
Milić, Marija, k. Damjanova 262, 305
Milić, Marija, ž. Damjanova 262
Milić, Marija, Mijina 168
Milić, Marija, k. Petrova 262
Milić, Mate 262

- Milić, Petar 171, 261, 262, 218
 Milić, Sebastijan 261
 Milić, Toma, ž. Ilijina 261
Miličević, ob 1876
Milidragović, obp 421
 Milimoslić, Ivan, mornar 110
Milinić, obp 421
Mislavić, ob 185, 262
 Mislavić, Brajan 185
 Mislavić, Mileta 262, 383
Milišić, ob 121, 185, 262, 272
 Milišić, Danojla, Radojeva 262
 Milišić, Ivan, s. Ivanov 262
 Milišić, Miho 140
Milković, rod 186, 211, 262, 318
 Milković, Ivan 262
 Milković, Luka 147
 Milković, Mate 92
 Milković, Petar 91
 Milković, don Petar 91
 Milli, Ivan 337
Milli-Bošković, ob 125
 Milli-Bošković, Marko,
 kancelar 140
 Milobratović, Paula,
 k. Vladislavova 15
Miloradović, rod 185, 186, 263
 Miloradović, Ana,
 k. Gabrielova 266, 267
 Miloradović, Damjan 264, 307
 Miloradović, Dobrašin,
 parlabuč 263
 Miloradović, Gabriel
 168, 260, 266, 267
 Miloradović, Ilija 265
 Miloradović, Ilija,
 s. Gabrielov 266, 267
 Miloradović, Ivan, iz Luga 263
 Miloradović, Jefim 266
 Miloradović, Jelena,
 k. Gabrielova 266
 Miloradović, Jeronim 265
 Miloradović, Juraj 263
 Miloradović, Klara,
 k. Damjanova 264
 Miloradović, Lubinko 264
 Miloradović, Magda,
 k. Gabrielova 266, 267
 Miloradović, Marija ml.,
 k. Gabrijelova 266, 267
 Miloradović, Marija st.,
 k. Gabrijelova 266, 267
 Miloradović, Maruša, ž. Stanca 264
 Miloradović, Mijo (Miho) 265, 266
 Miloradović, Pavle, vojnik 117, 264
 Miloradović, Rusa, k. Bogdanova,
 famula 264
 Miloradović, Stjepan st. 263
 Miloradović, Stjepan, iz Žurovića 263
 Miloradović, Stjepan, knez 264
 Miloradović, Stjepan, vojvoda 264
 Miloradović, Tadija, iz Popova 264
 Miloradović, Ursula,
 k. Gabrijelova 266, 267
 Miloradović, Vukicije 264
 Miloradović, Vukmir 263
 Miloradović-Bateljčić, Radoslav 363
 Miloradović-Denić, Ivan, trgovac 263
Miloradović-Hrabren, rod 263
 Miloradović, reč. Lužanin,
 Vladislava, ž. Nikole 264
 Miloslavić, Brajan 81
 Miloslavić, Mileta 262
Miloš, ob 372
Milošević, ob 74, 100, 121, 126,
 185, 186, 268, 318, 334, 350,
 355, 372, 378
Milošević, obp 185, 383, 421
 Milošević, Božo 268
 Milošević, Đuro 125, 160
 Milošević, Grgo 81
 Milošević, Ilija, zlatar 81, 268

- Milošević, Ivan 81, 84, 137, 268, 334, 339
Milošević, Ivan, Grgurev 268, 378
Milošević, Jure, djetić 102
Milošević, Marija, ž. Petrova 268
Milošević, Marko 29
Milošević, Mate 121
Milošević, don Mate 334
Milošević, Mijo 268
Milošević, Mijo, iz Popova 268
Milošević, Nikola 268, 353
Milošević, Nikola, Blažev 355
Milošević, Pavo 268, 334
Milošević, Petar, iz Zavale 387
Milošević, Petar 268, 372
Milošević, Petar ml. 126
Milošević, don Petar, Ivanov 125, 268
Milošević, don Petar 38, 39
Milošević, Stjepan 268
Milović, ob 185, 268
Milović, Luka "Murlak" 268
Milović, Stjepan, Lukin 268
Milunović, ob 186, 269, 383
Milunović, Ivana, k. Damjanova 269
Milunović, Stanislava, k. Damjanova 269, 383
Milutinović, Ahmet 40
Miljenović, Nikola 167
Miljević, Nikola 16
Miljić, Mileta 368
Miljković, Petar
Minta, obp 421
Mioša, ob 142
Mioša, Miho, Nikolin 142
Mirković, Stefan 61
Mirković, Teodora, k. Nikolina 170, 303
Misita, ob 185, 269
Misita, Iva, ž. Ivanova 269
Miskin, obp 421, 421
Miš, Petar, opančar 423
Miše, ob 373
Miše, Cvjetko 373
Miše, Mijo 373
Mišković, ob 186, 269, 350, 355, 373
Mišković, Lukrecija, ž. Matina 269
Mišković, Mate 269
Mišković, Mate, Đurin 167
Mišković, Petar 110, 352, 355
Mišković, Petar, mornar 110
Mišljenović, ob 142, 185, 269
Mišljen(k)ović, Konstantin 269
Mitri (de), Marija, ž. Julijeva 355
Mitrović, ob 185, 186, 269, 350, 355
Mitrović, obp 420, 421
Mitrović, Alojzije, s. Demetrijeva 270
Mitrović, Ana, k. Ivanova 269
Mitrović, Ana, ž. Matina 355
Mitrović, Ana, k. Petrova 270
Mitrović, Ana, ž. Sabina 269, 270
Mitrović, Božo 93
Mitrović, Demetar 270
Mitrović, Dimitrije 356
Mitrović, Ivan 270
Mitrović, Katarina, ž. Andrijina 270
Mitrović, Lukrecija, k. Dimitrova 356
Mitrović, Lukrecija, k. Mijina 269
Mitrović, Marija, ž. Ilijina 270, 355
Mitrović, Marija, ž. Petrova 270
Mitrović, Marija, k. Sjepanova 356
Mitrović, Marija, ž. Tomina 269
Mitrović, Marko, vojnik 270, 327
Mitrović, Mate 355
Mitrović, Mate, s. Ivanov 270
Mitrović, Mičo 423
Mitrović, Mijo 269
Mitrović, don Mijo 403

Mitrović, Mile 30
 Mitrović, Nikola 93, 111
 Mitrović, Pavo ml. 93
 Mitrović, Pavo st. 93
 Mitrović, Pero 29
 Mitrović, Petar 206, 356
 Mitrović, Petar, s. Ivanov 270
 Mitrović, Petar, Markov 356
 Mitrović, Saba 269
 Mitrović, Stana, ž. Ivanova 270
 Mitrović, Stanislava, ž. Petrova 356
 Mitrović, Stjepan 356
 Mitrović, Tomo, s. Mijin 269
 Mobili, 281
 Moneta, Ana, k. Stjepanova 210
 Moneta, Ivan 98
 Monković, Kristo, kap. 108
 Monković, Petar 91
 More, Ana, k. Matina 93, 163
 More, Jelena 93
 More, Kata 93
 Moro, Ibrahim 40
 Mrav, Hasan 40
Mrnarević, ob 186, 270
Mrnarević, obp 383
 Mrnarević, Andrija 270
 Mrnarević, Ivan, vojnik 270
 Mrnarević, Kata, k. Ivana
 vojnika 270
 Mrnarević, Luka 270
 Mrnarević, Mijo 270
 Mrnarević, Nikola 270
 Mrnarević, Stjepan 102
 Mrnavić, Tonko, biskup 38
 Mrše, Ivan 366
 Mrše, Katica, ž. Petrova 366
 Mrše, Nikola 396
 Mrše, Petar, s. Ivanov 366
 Mrše-Andrijašević,
 don Vincent 189

Muratti, Ivan, pisar 112
 Musladin, Katarina, Andrijina 305
 Musladin, Marija 311
Mustapić, ob 186, 270
 Mustapić, Ana, k. Petrova 270
 Mustapić, Filip 220
 Mustapić, Ivan, s. Filipov 270

N

Nadaždin, Ibrahim 40
Nakojević, ob 148, 373
 Nale, Radoslav st. 81
Nano, obp 421
 Nano, Hristo, trgovac 419
 Napolitani, Josip, Gilbertov 94
Natali (Božić), ob 186, 271
 Natali, Božo 271
 Natali, Jeronim 399
 Natali, don Marko 50, 244, 203
 Natali, Marko, krznar 77, 271
 Natali, Nikola, kovač,
 s. Ivana Nikolina 271
 Natalis, Ivan, s. Grgin 203
 Natalis, Mijo, s. Grgin 203
 Negrini, don Nikola, di Tomaso 171
Neimarović, obp 420, 421
 Neimarović, Đ. 423
 Nika, k. Lukina
 Nika, Mije Matina 216, 382
 Nika, k. Nikole Perova Grka 205
 Nika, služavka M. Miloradovića 267
 Nika, k. Stjepana Tadijina 384
 Niko, Ivanov 82
 Niko, Stjepana Tadijina iz Bosne 384
Nikojević, ob 373
 Nikola, Blažev 16
 Nikola, Gašparov, iz Popova 382
 Nikola, Ivanov 116, 168
 Nikola, s. Mije Ivanova 375
 Nikola, pokršten u Liscu 396
 Nikola, Miljkov 18

Nikolić, ob 40, 186, 271, 318, 334

Nikolić, obp 417

Nikolić, Ana, k. Ivanova 223

Nikolić, Ana, k. Matina 272

Nikolić, Božo 271

Nikolić, Brajan, knez 264

Nikolić, Demetrije 404

Nikolić, Franciska, k. Matina 272

Nikolić, Grgo 272, 278

Nikolić, Husein 40

Nikolić, Ivan, knez 264

Nikolić, Ivan, Nikolin 272

Nikolić, don Ivan, klerik 272

Nikolić, Ivana, Matina 272

Nikolić, Klara 272

Nikolić, Katarina, Matina 335

Nikolić, Luka 272

Nikolić, Magdalena, k. Božova 271

Nikolić, Marija, ž. Andrijina 334

Nikolić, Marija, ž. Šimunova 272

Nikolić, Marija, ž. Matina 272

Nikolić, Mate, s. Ivanov 272

Nikolić, Mijo, Božin 271

Nikolić, Petar 334

Nikolić, Petar, s. Andrijin 271

Nikolić, Šimun, krznar 77, 271, 410

Nikolić, Tomo 333

Nikolić, Vid, kožuhar 402

Nikolin(ić), Miloš 29

Nikolić-Češljarić, ob 271

Nikolić-Češljarić, Katarina,
k. Matina 335

Nikolić-Češljarić, Klara,
ž. Šimunova 272

Nikolić-Češljarić, Mate 272, 335

Nikolić-Češljarić, Šimun 271

Nikolić-Češljarić-Scigle-Allagnana,
ob 334

Nikolić (*vulgo Scigle, vel Allagnana*),
Ana, ž. Petrova 271, 334, 335

Nikolić-Grgić, Marko, trgovac 271

Nikolić-Hadži Simić, Dimitrije 404

Nimičić, Ante, Marijanov 354

Nišević, obp 417

Novaković, Ana, k. Stefanova 410

Novaković, Jelena 410

Novaković, Jelica, Stjepanova 169

Novaković, Kata, k. Pavina 236

Novoselić, Stefan, jeromonah i
pravos. paroh 410, 417

NJ

Njunić, obp 423

Njunić, Hristo 423

O

Obad, rod 186, 272, 318, 335

Obad, Lukrecija, Nikolina

Obad, Magdalena, ž. Nikolina 272

Obad, Nikola 272

Obad, Pasko 335

Obad, Petar, s. Nikolin 335

Obad-Ban, ob 272

Obad, *vulgo* Ban, Lukrecija,
k. Nikolina 272

Obad-Bronzić, ob 272

Obad-Bronzić, Mate, s. Andrijin 272

Oberan(ović), rod 186, 273,
318, 335, 350, 356

Oberan, Baldo, s. Nikolin 273

Oberan, Blaž, s. Josipov 356

Oberan, Đuro, Nikolin 335

Oberan, Ivan, s. Nikolin 273

Oberan, Jelena, k. Josipova 356

Oberan, Josip 356

Oberan, Marija, k. Josipova 356

Oberan, Marko, s. Josipov 356

Oberan, Nikola, s. Josipov 356

Oberan, Petar, Nikolin 335

Oberanović, Nikola 273, 335

Oblizalo, Stjepan 213

Obradović, rod 186, 273, 318, 335
Obradović, obp 420, 421
Obradović, Ana, Nikolina 273
Obradović, Ana, k. Stjepanova 273
Obradović, Grgo 273
Obradović, Ilija, s. Stjepanov 273
Obradović, Ivan 273
Obradović, Kata, k. Pavina 236
Obradović, Magdalena, k. Grgina 273
Obradović, Marija 335
Obradović, Marija,
 k. Matina 273
Obradović, Marija,
 ž. Matina 273, 335
Obradović, Marija, k. Nikolina 273
Obradović, Marija, ž. Nikolina 273
Obradović, Mate, s. Grgin 273
Obradović, Mate, s. Stjepanov 273
Obradović, Vasilije 417, 423
Obradović, Vesela, k. Obradova,
 služavka 273
Obuljen, Jelena, k. Blaževa 356
Ohmućević, ob 129, 140, 154
Ohmućević, Petar, Matin 140, 171
Ohmućević, Ivelja Antun 132
Ohmućević, Ivelja, Ana Josipa,
 k. Antunova 129, 132, 154
Ohmućević, Ivelja, Ivan,
 brodograditelj 120
Ohmućević, Orebić, Ivan Gašpar 141
Ohmućević, Orebić, Ivelja Melkior
 141
Okoliš (Ristić), obp 420, 421
Okrugli, ob 143
Opuha(ić), obp 420, 421
Opuhić, Petar 423
Orlov, Alexandar, admiral
 408, 414, 416
Orsati, Slana, Ivanova 118
Ostojić, ob 100, 148, 185, 186, 274
Ostojić, Ana, k. Nikolina 274

Ostojić, Ana, Petrova 274
Ostojić, Marija, k. Nikole Ivanova
 274
Ostojić (Valentinović), Matija 102
Ostojić, Petar, trgovac 274

P

Pajo, obp 412
Pajsije, kaluđer, u Dužima 413
Palikuća, obp 417
Palikuća, Ivan 240
Palmotić, Džono 40
Paljetak, ob 383
Paljetak, Ivan 269, 383
Pandža, ob 373
Pantela, Petar 79
Paoli, Andrea 140
Paović, Kata, ž. Mijina 97, 290, 379
Paović, Mijo 97, 116, 290, 379
Paović, Nikola, pravosl. 419
Papac, ob 274, 318, 335
Papac, Nikola 274, 335, 339
Papi, Pietro 171
Paraunić, rod 186, 274
Paraunić, Magdalena, Miloševa 93
Paraunić, Marija, k. Miloševa 274
Paraunić, Miloš 93
Parčević, Nikola 335
Pasarević, ob 186, 274
Pasarević, Božo, Mijin 274
Pasarević, Nikola 274
Paskali, don Frano 134
Paskojević, Antun 16
Paskojević, Lucija,
 k. Antunova 15, 16
Paskojević, Vicentija, Vicentova 305
Pasković, Tomas, kormilar 111
Pašić, Ilija 111
Pavčević, ob 318, 335
Pavčević (Pavlović), Đuro 74
Pavčević (Pavlović), Nikola 74, 335

- Pavčević (Pavlović), Stjepan 74
 Pavica, Miha iz Radojčića 384
Pavić, rod 186, 274
 Pavić, Ana, k. Radojeva 274
 Pavlina, Jelena, k. Nikolina 367
 Pavlišić, Paula 321
 Pavlov, Andrija 82
 Pavlov, Ivan 116
Pavlović, rod 186, 275, 318, 335, 350, 356
Pavlović, obp 420, 421
 Pavlović, Ana, Pave kap. 335
 Pavlović, Andrija, vojnik 275
 Pavlović, Antun, cap. 111
 Pavlović, Bajo 194
 Pavlović, Baldo 335
 Pavlović, Božo, iz Popova 275
 Pavlović, Cvijeta, Stjepana postolara 356
 Pavlović, Damjan 111
 Pavlović, Frano 335
 Pavlović, Grgo 276
 Pavlović, Grgo, s. Matin 275
 Pavlović, Ivan 111, 264
 Pavlović, Ivan, s. Matin 275
 Pavlović, Ivan, mornar 111
 Pavlović, Ivan, Pavin 275
 Pavlović, Jela, k. Pavina 275
 Pavlović, Jelena, k. Pavina 275, 283
 Pavlović, Josip, s. Matin 241, 275
 Pavlović, Juraj 74
 Pavlović, Kata, ž. Petrova 15, 104
 Pavlović, Luka, s. Vitin 275
 Pavlović, Margarita, k. Andrijina 116
 Pavlović, Marija Ana 276
 Pavlović, Marija, k. Andrijina 275
 Pavlović, Marija, Antina 276
 Pavlović, Marija, k. Josipa 275
 Pavlović, Marija, ž. Pavina 275, 276
 Pavlović, Marin, mornar 111
 Pavlović, Mate s Hotnja 271 116
 Pavlović, Mijo 276
 Pavlović, Mijo Ivan Ante, s. Pavin, iz Graca 275
 Pavlović, Milahna, k. Radonjina 15, 167
 Pavlović, Nikola 88, 275
 Pavlović, Nikola, postolar 356
 Pavlović, Nikola pr. trg. 419, 423
 Pavlović, Pavao, iz Graca 111
 Pavlović, Pavo, s. Ivanov 275, 276
 Pavlović, Pavo 111, 275
 Pavlović, Pavo 116, 275
 Pavlović, Petar, trgovac 102, 168, 225, 412
 Pavlović, Petar, pr. trg. 419
 Pavlović, Radoslav, knez 10
 Pavlović, Rafael 275
 Pavlović, Stjepan 74, 116, 356
 Pavlović, Vicentija, k. Petrova 229, 275
 Pavlović, Vidoje 104
Pavlović-Krmek, ob 115, 330
 Pavlović, r. Krmek, Andrija 115
 Pavo, Ivana Pavlova 116
 Pavo, Vuka Pavina 384
 Pavović, Antun kap. 111
 Pavović, Marin 111
Pažin, rod 121, 126, 186, 318, 336
 Pažin, Grgo 275, 276
 Pažin, Grgo, s. Matin 98, 137 277
 Pažin, Filip, s. Mijin 277
 Pažin, Jakov 127
 Pažin, Josip, s. Nikolin 336
 Pažin, don Josip 126, 165, 276
 Pažin, Kata, ž. Nikolina 111
 Pažin, Marija, ž. Grgina 276
 Pažin, Mijo, 97, 277
 Pažin, Mile 126
 Pažin, Nikola, *nostromo* 109, 111

- Pekić, Ivan 93
 Pekić, don Josip 93
 Pekić, Marija, k. Ivanova 93, 94
Pekušić, rod 186, 277
 Pekušić, Magdalena,
 k. Dimitrijeva 277
 Peligarić, Marija 238
 Pera, k. Ivana Paskova 167
 Pera, k. Petra kalafata 16
 Peraković, Ivan, s. Matin 278
Perić, ob 186, 277, 318, 336,
 350, 357, 373, 378
Perić, obp 40
 Perić, Ana, ž. Ivanova 357
 Perić, Ante 277, 336
 Perić, Božo 277
 Perić, Đuro, gvardijan 111
 Perić, Grgo, s. Božin 277
 Perić, Grgo, s. Nikolin 277
 Perić, Ivan 357
 Perić, Ivan, mornar 113
 Perić, Ivan Božo Grga, s. Božin 277
 Perić, Ivan, Vitin 328, 336
 Perić, Ivana Marija, k. Božina 277
 Perić, Ivo 137
 Perić, Jelena, k. Božina 277
 Perić, Jelena, k. Nikolina 277
 Perić, Jelena, k. Stjepanova 277, 303
 Perić, Luka 378
 Perić, Magdalena, k. Vitina 94, 277
 Perić, Marija, ž. Antina 277
 Perić, Marija, ž. Ivanova 357
 Perić, Marija, Lukina 277
 Perić, Marija, ž. Vitina 277
 Perić, Mustafa 40
 Perić, N. 40
 Perić, Nikola, s. Đurin 378
 Perić, Nikola, s. Vitin 357
 Perić, Petar 117
 Perić, Petar, s. Ivanov 357
 Perić, Petar-Markelina 227
 Perić, Šćepurina 373
 Perić, Vica, k. Ivanova 336
 Perić, Vito 94
Perin(ović), obp 398, 409, 420, 421
 Perin, Jovo 423
 Perin, Nikola 423
 Perotić, Đuro, kormilar 112
 Perotić, Ivan 30
Perović, ob 318, 336
Perović, obp 412
 Perović, Aneta, pravos. 417
 Perović, Ivan, kirurg 90
 Perović, Luka 336
 Perović, Matko 115
 Perović, Petar 318, 336
 Pešić, Ilija, mornar 111
 Pešić, don Mijo 95, 96, 134
 Pešić, Petar 134
 Petar, Gašparov 118
 Petar, Mijin 382
 Petar, Milošev 375
 Petar, iz Ravnog, vojnik 118
 Petar I., ruski car 407
 Petar, vojnik, s. Ivanov 117
 Petra, k. Ivana Paskova 278
Petrić, ob 185, 232, 278
 Petrić, Mehmed 40
 Petrić, Nikola, s. Milanov 278
 Petrić, Nikolina, Matina 232
Petrović, rod 100, 420, 421
Petrović, obp 420, 421
 Petrović, Ambroz, zlatar 82, 86
 Petrović, Ana, Ivanova 278
 Petrović, Ana, k. Petrova 278
 Petrović, Ana, k. Savina 399
 Petrović, Ana, k. Vicentova 278
 Petrović, Baldo, s. Cvjetkova 278
 Petrović, Boško 168
 Petrović, Cvjetko 278

- Petrović, Demetrije (Mitar) 398, 404
 Petrović, Gajetano 275
 Petrović, Ivan 278
 Petrović, Ivan, s. Martinov 278
 Petrović, Jeluša, k. Matina 278
 Petrović, Kata, ž. Petrova,
 r. Jerinić 278
 Petrović, Kristo, s. Vicentov 278
 Petrović, Luka 278
 Petrović, Magdalena, k. Ivanova 278
 Petrović, Magdalena, k. Petrova 278
 Petrović, Margarita, Cvjetkova 278
 Petrović, Marija, k. Ivanova 278
 Petrović, Marija, k. Petrova 278
 Petrović, Mate, s. Petrov 278
 Petrović, Mitar 404
 Petrović, Petar, s. Radojev 278
 Petrović, Petar, krznar 74, 147, 278
 Petrović, Sava, s. Ignacijev 399
 Petrović, Stojko 82
 Petrović, Todor 423
 Petrović, Vica, k. Vincentova 278
 Petrović, Vincent, krznar 278
 Petrović, Vito, krznar 77
 Petrucci, Marco 95
 Pilato, Luka, kormilar 112
 Piplica, Ivan, s. Stjepanov 284
Pirjač, ob 372
Pisulić, ob 186, 279
 Pisulić, Andrija 94
 Pisulić, Jeluša, k. Nikole Petrova 279
 Pisulić, Stana 94
 Pjević, Ilija 307
 Plavčić, Nikola 16
Pokrajčić, ob 206
Popadić, obp 421
Popović, ob 142, 318, 336
Popović, obp 417, 421
 Popović, Andrija 336
 Popović, Đuro, Nikolin
 16, 17, 148, 149
 Popović, Ivan 148
 Popović, Mijo, Ivanov 148
 Popović, Nikola, Ivanov 142, 148
 Popović, Rade, Ivanov
 16, 17, 148, 149
Potrebica, rod 279
 Potrebica, Đuro 279
 Potrebica, Marija, k. Đurina 279
 Potrebica, Martin, Nikolin 279
 Potrebica, Nelina, ž. Đurina 279
Potrebica-Radulović, ob 186, 279
 Poznanović, Marija,
 k. Franina 153, 235
 Pozza, Monte Savino, Luca 171
 Praslin, ministar i tajnik francuske
 mornarice 406
Pravica, obp 417
 Pravica, Tomo, gestald 417, 423
 Prdešica, Anica, Stjepanova 370
Previšić, rod 186, 232, 279,
 318, 336, 350, 357
 Previšić, Božo 279, 309
 Previšić, Božo, s. Božin 357
 Previšić, Božo, Nikolin 357
 Previšić, Božo, mornar 113
 Previšić, Božo, zidar 98
 Previšić, Đuro Ivan, s. Nikolin 279
 Previšić, Ivan 170
 Previšić, Ivan, Božin 357
 Previšić, Jelena, k. Božina 357
 Previšić, Jelena Marija,
 k. Petra Đurina 279
 Previšić, Nikola, s. Božin 357
 Previšić, Nikola 279, 324, 329, 336
 Previšić, Petar, s. Božin 232, 357
 Pribatović, Marko 14
Pribilović, ob 143
 Pribilović, Ratko 81

Pribisalić, ob 147
Pribisalić, Božo 339
Pribiš, iz Trebimlje 366
Pribulin, Prodan 81
Primi, Pasko 125, 140
Primi-Marineti, Benedetto 171
Primo, ob iz Bosne 143
Primo, Pasquale 125, 140
Primorac, Luka 169
Primović (Primi), Antun,
 biskup 50, 125, 288, 289
Prkačin, rod 277, 280, 318,
 336, 386
Prkačin, ob (Mlj) 386
Prkačin, Ana Katarina,
 k. Grgova 280
Prkačin, Andrija 74
Prkačin, Boško 112
Prkačin, Grgo, s. Josipov 280
Prkačin, Josip 277
Prkačin, Magdalena 321, 336
Prkačin, Nikola, pisar 112
Prkačin, Petar 280
Prkačin, Vito, s. Mijin 280
Prkačin-Nikolić, ob 280
Procuro, Margarita, di Natale 396
Progonović, Ivan 82
Ptitković, Stana, ž. Radihna 14
Pugliesi, Antun 175
Pugliesi, Jere 175
Pugliesi, nadbiskup 164
Puhira, Marija, k. Nikolina 200
Pulitika, Pasko, kap. 108
Puljić, ob 40, 186, 280, 350, 357
Puljić, Grgo 357
Puljić, Husein 40
Puljić, Jakov 74
Puljić, Stanislava, k. Jakovljeva 280
Pupe, rod 186, 280, 287
Pupe, Marija, k. Stjepanova 280

Putica, rod 186, 280, 318, 337, 379
Putica, Ana, ž. Martinova 337
Putica, Ana, k. Mate ml. 322, 337
Putica, Ana, ž. Matina 337
Putica, Ante, s. Matin 281
Putica, Frano 81, 280
Putica, Ilija 281
Putica, Ivan 281
Putica, Ivan, s. Franin 112, 280
Putica, Ivan Baldo Melkior,
 s. Franin 281
Putica, don Jakov 127
Putica, Jelena, ž. Ivanova 281
Putica, Lovro 281
Putica, Lukrecija, ž. Lovrina 281
Putica, Magdalena 220, 270, 281
Putica, Marija, ž. Ilijina 281
Putica, Marija, ž. Petrova 281
Putica, Marko, Matin 281
Putica, Martin, s. Matin 281
Putica, Mate 281
Putica, Mate, s. Matin 337
Putica, Mijo, s. Josipov 243
Putica, Nikola, s. Matin 61, 281
Putica, Petar 281
Putica, Tomo, s. Ilijin 337
Putica, Vito, s. Matin 281
Putniković, Marija, Jakovljeva
 169, 339

R

Račić, rod 185, 281, 373
Račić, Ivan 373
Račić, Ivan, s. Stjepanov 282
Radaković, rod 186, 282
Radaković, Ivan, s. Stjepana vojnika
 248, 282
Radaković, Mijo, Ivanov 282
Radaković, Stjepan, vojnik 117
Radašinović, ob 148
Radatović, ob 143

- Radatović, Frano Rade, Ivanov
 15, 167
 Rade, Ivanov 16, 385
 Radenović, Stojislav 82
Radenović-Pavlović, rod 13
Radi, ob 100, 186, 282, 318, 337
 Radi, Cvijeta, ž. Ilijina 282
 Radi, Kata, ž. Mijina 167
 Radi, Katarina, k. Petrova 282
 Radi, Madalena, k. Ilijina 282
 Radi, Marija 282
 Radi, Marija, k. Ivanova 268
 Radi, Marija, k. Mijina 299
 Radi, Marija, k. Nikolina 282
 Radi, Marija, k. Petrova 187, 190
 Radi, Mijo 95, 167
 Radi, don Mijo 95
 Radi, Nikola, kožuhar 282, 337
 Radi, don Petar 282
 Radi, Petar, krznar 78, 282
 Radičević, Radoslav 16
Radić, rod 100, 186, 283, 318,
 337, 350, 357, 374
 Radić, Ana, Gašparova 170
 Radić, Ana, ž. Jakovljeva 333, 337
 Radić, Ana, k. Matina 283
 Radić, Ante, s. Lukin 137, 283
 Radić, Blaž, s. Ivanov 283
 Radić, Boško 374
 Radić, Grgo, s. Nikolin 283
 Radić, Josip, s. Markov 321
 Radić, Ilija 374
 Radić, Ivan 283
 Radić, Ivan, s. Antin 283
 Radić, Ivan, kap. 109
 Radić, Jakov Petar, s. Nikolin 283
 Radić, Marija, k. Vlahušina 116
 Radić, Marko, konvertit 337, 410
 Radić, Miho, kovač 374
 Radić, Mijo, s. Lukin 283
 Radić, Nikola, s. Ivanov 337
 Radić, Nikolina, k. Nikolina
 283, 337, 339
 Radić, Petronila, k. Lukina 357
 Radić, Tadija 230, 357, 359
Radin, ob 186
 Radinković, Kata, k. Matina 231
 Radivoje, Bokanov 81
Radivojević, ob 186, 283, 383
 Radivojević, Ivan 283, 383
 Radivojević, Ljubiša 15
Radmanović, obp 420
Radmilović, ob 186, 275, 283
 Radmilović, Ivan 283
 Radmilović, Ivan, s. Mijin 275, 283
 Radmilović, Ivan ml., s. Mijin 283
 Radmilović, Mijo, s. Ivanov 283
 Radmilović, Nika, ž. Mijina 283
Radoević, ob 383
 Radoević, Dragiša 16
 Radoević, Nikola 167
 Radoević, Vukša 141
Radojević, rod 186, 284
 Radojević, Dragiša 383
 Radojević, Dragoje 15
 Radojević, Frana, k. Nikolina 14
 Radojević, Ivan, s. Matin 284
 Radojević, Mate, s. Ivanov 284
 Radojević, Petar 82
 Radojević, Radonja 82
Radonjić, rod 186, 284
 Radonjić, Magdalena, k. Petrova 284
 Radonjić, Marija 15
 Radonjić, Pavao 15
Radosalić, ob 148
 Radosalić, Cvjetko 82
 Radosalić, Ratko 82, 86
 Radosalić-Čihorić, Grgur 369
 Radosava, k. Mije, ž. Vukasova
 iz Konavala 142

- Radosava, Vukićeva 16
 Radoslav, Markov 383
 Radov, Miho 82, 86
 Radova, Ana 94
Radovanović (Radanović, Radatović),
 rod 143
 Radovanović, Antun 16, 167
 Radovanović, Tomuša, Rajanova 14
 Radovčić, Kata, k. Ivanova 261
 Radovčić, Vukota 15
 Radović, Vicent, s. Petrov 238
 Radulo, Bogdanov, zlatar 82, 86
Radulović, rod 45, 48, 49, 186, 284,
 318, 337
 Radulović, Ana, k. Dragojlova
 94, 285, 337
 Radulović, Antun 45
 Radulović, Boško 45
 Radulović, Damjan 45
 Radulović, Dimitar 45
 Radulović, Đuro, s. Petra Đurina
 285, 337
 Radulović, Ivan 45
 Radulović, Ivan, s. Ivanov 337
 Radulović, Ivan, s. Petrov 337
 Radulović, Ivan ml., s. Petrov 337
 Radulović, Ivanko 285
 Radulović, Lazar 45
 Radulović, Luka, mornar 113
 Radulović, Marija 45
 Radulović, Mijo 45
 Radulović, Milija 45
 Radulović, Milun 45
 Radulović, Nikola, s. Ivanov 337
 Radulović, Nikola, s. Petrov 337
 Radulović, Saba 45
 Radulović, Tripko 45
Radulović-Potrebica, ob 284
Rađenović, obp 421
 Ragacci, Francesco 171
 Ragičić, Antun 40
 Ragnina, Frano, pokl. 407, 408
 Ragnina, Jeronim 15
Raguž, rod 186, 285, 350, 358
 Raguž, Luka 358
 Raguž, Marija, ž. Lukina 358
 Raguž, Mitar 115
 Raguž, Nikola, mornar 113
 Raguž, Pavo, s. Franin 285
 Raguž, Vito st. 94, 358
Rajević, obp 412, 417, 421
 Rajević, Ana 417
 Rajević, Andrija 412
 Rajević, Mara 417
 Rajević, Tomo 412
Rajič, rod 100, 186, 287
Rajič, ob. (Mlj) 386
 Rajič, Magdalena, k. Stjepanova 287
 Rajič, Marija, k. Boškova 96
 Rajič, Marija, Petrova 287
Rajičević, ob 74, 100, 123, 186,
 230, 285, 286, 318, 338,
 350, 358
 Rajičević, Ana, k. Nikolina 286
 Rajičević, Ana, k. Šimuna zlatara 286
 Rajičević, Ante, k. Stjepanov 285
 Rajičević, don Antun
 95, 127, 129, 358
 Rajičević, Blaž, s. Stjepanov 285
 Rajičević, Božo, s. Mijin
 243, 286, 338
 Rajičević, Božo, iz Trebimlje 286
 Rajičević, Cvjetko 286
 Rajičević, Grgur 287
 Rajičević, Frano, s. Petrov 286
 Rajčević, don Ilija 127, 129
 Rajičević, don Ivan 95, 127, 128
 Rajičević, Ivan, s. Ivanov 285
 Rajičević, Ivan, s. Matin 286
 Rajičević, Ivan, s. Stjepanov 285

- Rajičević, Jela, Stjepanova
162, 163, 285
- Rajičević, Jela, k. Mate Stjepanova
94
- Rajičević, Jelena, k. Lukina 410
- Rajičević, Josip 286
- Rajičević, Josip, mornar 39
- Rajičević, Katarina, ž. Ivanova 285
- Rajičević, Luka, vojnik 286, 410
- Rajičević, Mada, k. Stjepanova 285
- Rajičević, Magdalena, k. Matina 286
- Rajičević, Marija 127, 129
- Rajičević, Marija, ž. Mijina 338
- Rajičević, Marija, ž. Matina 286
- Rajičević, Marija, k. Petrova 286, 307
- Rajičević, Marija, ž. Petrova 286
- Rajičević, Marija, k. Stjepanova 285
- Rajičević, Marija, Šimunova 286
- Rajičević, Marin, s. Grgin 285, 338
- Rajičević, Marko 286
- Rajičević, Mate 73, 286, 338
- Rajičević, Mate, iz Popova 286
- Rajičević, Matija, s. Stjepanov 286
- Rajičević, Mijo 112, 287, 338
- Rajičević, Mijo, klerik 127
- Rajičević, Niko, iz Trebimlje 286
- Rajičević, Nikola 120, 286
- Rajičević, Petar 286
- Rajičević, Petar, Grgin 338
- Rajičević, Petar, Stjepanov,
bojadisar 98
- Rajičević, Stana, k. Đure Jakovljeva
95
- Rajičević, Stjepan, brat don Ilijin 129
- Rajičević, Stjepan, s. Ivanov 285
- Rajičević, Stjepan, Matin 95
- Rajičević, Stjepan, Nikolin 120
- Rajičević, Šimun, Božin 286
- Rajičević, Šimun, Đurin 358
- Rajičević, Šimun, Šimunov 287
- Rajičević, Šimun, zlatar 286, 307,
308
- Rajičević, Šimun Ante,
s. Šimuna zlatara 286
- Rajičević, Vicentija,
ž. Šimuna zlatara 286
- Rajković*, ob 186, 287
- Rajković*, obp 417, 421
- Rajković, Andro, krojač 419
- Rajković, Mijo, s. Nikolin 287
- Ranjina, Jeronim, Nikolin 15
- Raosaljić, Ratko, zlatar 86
- Rašević*, obp 398
- Rašković, Stijepo, trg. 419
- Ratković, Marija, k. Krilina 15
- Ratković, Marin 82
- Regitano, Giovanni 140
- Remedelli, Petar, konzul 104, 147
- Resti, Jeronim 399
- Resti, Ivana Paula, di Marino 396
- Resti, Miho, biskup 43
- Righi, Antun, biskup 38, 39, 50, 298
- Righi, Vincenzo 171
- Ristić*, obp 417, 420, 421
- Ristić, Luka 423
- Rodin*, rod 288
- Rodin, Ivan 288
- Rodin, Mada, k. Mijina 288
- Rodin, don Petar 288
- Rodin, Petar, kormilar 113
- Rosa, don Stjepan 403
- Rugović, Pavao 112
- Rusić, Marica, k. Đurina 15
- Rycaut, P. 38
- S**
- Saba, Lukin, iz Murlakije 383
- Sabacchi, Marino Antonio 140, 396
- Sahandžija*, ob 186, 288
- Sahandžija, Stanislava,
k. Nikolina 288

- Sajović, Jovo 419
Salatić, ob 186
 Salatić, Ivana, k. Božina 308
 Salivoić, Ivan, kormilar 112
 Samardžić, Stefan 412
 Samunello, Petar, Ivanov 116, 67
 Saracha, Miho Nikola 15
 Saracha, Natale 232
Savić, obp 421
Sekulović, obp 412, 417
 Sekulović, Božo 423
Senkić, rod 186, 288
 Senkić, Ana, k. Ivanova 288
 Senkić, Ana, ž. Ivanova 288
 Senkić, Frano 288
 Senkić, Ilija, s. Petrov 288, 289
 Senkić, Ivan 288, 289
 Senkić, Ivan Luka, s. Josipov 288
 Senkić, Jelena, k. Josipova 288
 Senkić, Josip 288
 Senkić, Stjepan 288
 Senković, Frano 288
Sentić, rod 186, 289, 379
 Sentić, Đuro, s. Grgurev 379
 Sentić, Grgur, klerik 289
 Sentić, Ivan, s. Mijin 74, 112, 289
 Sentić, Karlo 289
 Sentić, Nikola, kap. 112
 Sentić, Petar, s. Ilijin 289
 Septunica, Prvinac, Ivanov 82
Setenčić, rod 186, 289
 Setenčić, Marija, k. Ivanova 289
 Simeonis, don Luka 50
Sivrić, rod 100, 121, 129, 133, 185, 186, 289, 291, 318, 338, 379
 Sivrić, Ana, k. Baldina 175
 Sivrić, Ana, k. Stjepanova 290
 Sivrić, Ana, k. Matina 97
 Sivrić, Ana Josipa, ž. Jurina 290
 Sivrić, Andrija 289
 Sivrić, don Andrija 133
 Sivrić, Anica, ž. Mate kirurga 79, 329
 Sivrić, don Ante 291
 Sivrić, Ante, s. Baldin 174
 Sivrić, don Ante, kanonik, s. Đurin 129, 130, 132, 291, 338
 Sivrić, Ante Melkior Josip Marija Katarina, s. Jurin 290
 Sivrić, Ante, s. Stjepanov 290
 Sivrić, Baldo, Jurin 120, 129, 132, 147, 154, 170, 174
 Sivrić, Bernardin OFB, s. Jurin 132
 Sivrić, Frano, s. Stjepanov 290
 Sivrić, Ivan, s. Stjepanov 289
 Sivrić, Ivan Ante Melkior, s. Jurin 290
 Sivrić, Jela, k. Baldina 175
 Sivrić, Jelena, ž. Baldina 292
 Sivrić, Jure, Nikolin 104, 154, 162, 174, 290
 Sivrić, Kata, ž. Matina 290
 Sivrić, Katarina Marija Dominika, k. Jurina 290
 Sivrić, Magdalena, k. Matina 97, 290
 Sivrić, Magdalena, k. Stjepanova 290
 Sivrić, Marija, ž. Andrijina 289
 Sivrić, Marija, k. Matina 97, 290
 Sivrić, Marija, k. Stjepanova 169, 290
 Sivrić, Marija, ž. Stjepanova 289
 Sivrić, Marija Katarina, k. Jurina 290
 Sivrić, Mate, Andrijin, trgovac 104, 290
 Sivrić, Mato, s. Stjepanov, kirurg u Stonu 97, 133, 161, 162, 290, 379
 Sivrić, Miho, s. Stjepanov 290
 Sivrić, Mijo, trgovac 104, 129, 162, 174, 290, 297, 338
 Sivrić, Nikola, s. Baldin 174

- Sivrić, p. Nikola, s. Stjepanov, isusovac 132, 290
- Sivrić, Nikola, trgovac, 104, 290
- Sivrić, Nikola Marija Baldo Benedikt, s. Jurin 290, 291
- Sivrić, Stjepan, Andrijin, trgovac 97, 104, 133, 289
- Sivrić, don Stjepan, s. Matin 97, 133, 290
- Sjeran*, obp 420
- Skapić, Baldo Ivan, Vicencov 140
- Skaramuca*, ob 292
- Skaramuca, Božo, s. Matin 292
- Skaramuca, Ilija 292
- Skaramuca, Marija, Ilijina 292
- Skočibuha, Tomaso, Stjepanov 171
- Skorotoć*, ob 235
- Skurjenović, Mate, s. Petrov 212
- Skurla*, ob 292
- Skurla*, ob (Mlj) 386
- Skurla, Marko Matija Antun, s. Matin 292
- Skurla, Mate 292
- Skurla, Nikola Cvjetko, s. Matin 292
- Sladić*, ob 292
- Sladić, Petar, (Bosnese) 291
- Sladojević*, ob 318, 338
- Sladojević, Kata, Radina 205
- Slavić, Ivan, s. Markov 410
- Slavić, Marko, konvertit 338, 410
- Slavić, Vuk 30
- Slavogostić (Matijašević)*, rod 350, 358
- Slavogostić, Ivan, s. Petrov 358
- Slavogostić, Marija, k. Petrova 358
- Slavogostić, Marija ml., k. Petrova 358
- Slavogostić, Petar, s. Matin 358
- Slavogostić, Petar 358
- Slavogostić, Petar, s. Petrov 358
- Sodrnja, Nikola 141
- Soko*, ob 358, 379
- Soko, Ivan 74
- Soko, Ivana 74
- Soko, Luka, s. Nikolin 358
- Soko, Marija, k. Mijina 96
- Soko, Marija, k. Nikolina 358
- Soko, Mijo, s. Nikolin 358
- Soko, Petar 379
- Soko, Petar, zlatar 82, 86, 338, 410, 411
- Soko-Falkoni, Petar, mornar 113
- Sokolović*, rod 186, 293, 318, 338, 350, 358
- Sokolović, Ana Marija ml., k. Markova 293
- Sokolović, Ana Marija st., k. Markova 293
- Sokolović, Blaž Ivan, s. Petra ml. 293
- Sokolović, Božo 294
- Sokolović, Božo, s. Markov 293
- Sokolović, Cvjetko 294
- Sokolović, Dominik, s. Markov, 135
- Sokolović, don Dominik, vikar 293, 294
- Sokolović, Đuro 87
- Sokolović, Đuro Dominik Nikola, s. Markov 293
- Sokolović, Filip 88
- Sokolović, Frano 294
- Sokolović, Grgo 338
- Sokolović, Grgo, s. Ivanov 74, 213
- Sokolović, Ivana 169, 294
- Sokolović, Ivan, s. Trebimlje 87
- Sokolović, Ivan, s. Ilijin 250
- Sokolović, Ivan Baldo, s. Petrov ml. 88, 297
- Sokolović, Jakov Ante Baldo, s. Markov 293
- Sokolović, Jelena, k. Nikolina 82

- Sokolović, Jelena Marija Dominika,
k. Petra ml. 293
- Sokolović, Josip st., s. Markov 293
- Sokolović, Josip ml., s. Markov 293
- Sokolović, Kata Marija, k. Petra ml.,
293
- Sokolović, Katarina, k. Petra st.
293, 338
- Sokolović, Katarina Marija,
k. Petra ml. 338
- Sokolović, Marija, k. Petra ml. 293
- Sokolović, Marija Ana ml.,
k. Markova 293
- Sokolović, Marija Ana st.,
k. Markova 293
- Sokolović, Marko, zlatar 81, 82, 86,
88, 88, 135
- Sokolović, Mijo 294
- Sokolović, Nikola 354
- Sokolović, Nikolina, k. Petra ml. 293
- Sokolović, Petar 81
- Sokolović, Petar ml., zlatar
82, 87, 88, 293
- Sokolović, Petar st., zlatar
82, 87, 162, 296
- Sokolović, Petar Stjepan Alojz,
s. Markov 293
- Sokolović, Tereza Marija,
k. Petrova ml. 293
- Sokolović-Tabalin, Vlaho 379
- Sopa, Anastasije, krojač 419
- Sorgo, provizor 415
- Sorgo, Lovro, Paskov 16
- Sorgo, Marco, Giovanniev 171
- Sorgo, Marino, Pietro 171
- Sorgo, Luca, Nicolo 171
- Sorgo, Giorgio, Pascale 171
- Sorgo, sudac 415
- Stana, Marina Blaževa, iz Župe 382
- Stana, Markova 162
- Stana, Petrova 375
- Stana, Raosavova 383
- Stanislava, k. Radoslavljeva 14
- Stanković*, rod 100, 186, 294,
318, 339, 374
- Stanković, Ana, ž. Vučetina 374
- Stanković, Andrija 85, 294
- Stanković, Andrija, s. Nikolin 339
- Stanković, Blaž 104
- Stanković, Božo, kožuhar 339
- Stanković, Božo ml., Božin 294, 339
- Stanković, Božo, Nikolin 169
- Stanković, Đuro 374
- Stanković, Grgo 339
- Stanković, Ilija 294, 324, 339
- Stanković, Ivan 82
- Stanković, Ivan, zlatar 294
- Stanković, Jakov, s. Božin
294, 334, 339
- Stanković, Katarina, k. Nikolina 339
- Stanković, Katarina, ž. Nikolina 339
- Stanković, Magdalena 330
- Stanković, Marija, ž. Božina 339
- Stanković, Marko, s. Ivanov 294
- Stanković, Mate 374
- Stanković, Mato, Vučetin 374
- Stanković, Nikola 78, 294, 339
- Stanković, Nikol(in)a, Andrijina 85
- Stanković, Petar 78
- Stanković, Petar, s. Ivanov 2904
- Stanković, Petar, s. Vučetin 374
- Stanković, Vicent, Nikolin 339
- Stanković, Vito 294
- Stanković, Vučeta 374
- Stanula, Nikole Mihina, služavka 16
- Starac, Ivan, s. Stjepanov 264
- Stay, Frano 404
- Stay, Paula, ž. Marinova 117, 382
- Stay, Petar, Franov 404
- Stefanović*, obp 420, 421
- Stella, Blaž, Petrov 140

- Stella, Ivan, Petrov 140
 Stella, Jelica, k. Ivanova 170, 292
 Stjepan, s. Franin 384
 Stjepan, Kristov 167
 Stjepan, Kristov, kovač 16
 Stjepan, s. Markov, vojnik 115, 375
 Stjepan, Matin 381
 Stjepan, Matov, iz Ponikava 381
 Stjepan, Mihov, vojnik 117
 Stjepan, s. Miletin 190
 Stjepan, Stjepana Tadijina 384
 Stjepan, Tadijin 384
 Stjepan, Tadijin, iz Bosne 384
 Stjepanova, Margarita 15
Stjepanović, rod 100, 186, 294, 302
Stjepanović, obp 420
Stjepanović, Ivan 294
Stjepanović, Marija, ž. Nikolina 193
Stjepanović, Matija, iz Bosne 204
Stjepanović, Matija, trg. 160
Stjepanović, Miho 104
Stjepanović, Mijo 78
Stjepanović, Mijo, kožuhar
 104, 105, 160
Stjepanović, Mileta 30
Stjepanović, Nikola 193, 294
Stjepanović, Valentin 294
 Stjepov, Ratko 85
 Stojan, s. Mihin, vojnik 117
Stojanović, rod 186, 295, 318, 339
Stojanović, Ana, k. Ivanova 370
Stojanović, Ana, ž. Josipova 339
Stojanović, Ivan 339, 340
Stojanović, Ivan, s. Đurin 81, 195
Stojanović, Jelena, k. Josipova
 323, 339
Stojanović, Josip, s. Nikolin 339
Stojanović, Katarina, k. Josipova
 335, 339
Stojanović, Katarina, ž. Nikolina 339
Stojanović, Magdalena,
 k. Josipova 339
Stojanović, Marko, zlatar,
 s. Ivanov 295
Stojanović, Nikola, s. Josipov 339
Stojanović, Nikola ml. 339
Stojanović, Nikolina, k. Ivanova 340
Stojanović, Pavo 337
Stojanović, Petar, krznar 295, 337
Stojanović, Šimun, kormilar 112
 Stulli, Petar 141
 Subašić-Božović, Katarina 171
 Subić, Mate 111
Subotić, obp 417
 Suljožić, Frano 235
Sunožić (Sunoža), rod 186, 295
Sunožić, don Jure 295
Sunožić, Jure, Andrijin 295
Sunožić, Luka, Ivanov 295
Sunožić, Petar, s. Vidojev 295
Sušić, ob 40
Sušić, Mijo 112
Sušić, Ramadan 40
 Svilar, Marija, k. Vicentova 86
 Svilar, Vincent, zlatar 86
Svilić, ob 373
 Š
Šaban, ob. (Mlj) 386
Šagarelić, rod 186, 295
Šagarelić, Ana, k. Mijina 296
Šagarelić, Ivko (Ivaniš), 295
Šagarelić, Margarita,
 k. Radoslavljeva 295
Šagarelić, Mijo 296
Šagarelić, Nikola, Mijin 295
Šagarelić, Radoslav 295
Šanje, rod 186, 296, 318, 340
Šanje, Ana, k. Ivanova 296
Šanje, Frano, Nikolin 296
Šanje, Jelena, k. Andrijina 322, 340

Šanje, Katarina, k. Ivanova,
 ž. P. Sokolovića ml. 88, 296
Šanje, Marija, ž. Ivanova 296
Šanje, Marija, Mate 296
Šanje, Marija, k. Nikolina 296
Šanje, Nikola, kožuhar 78
Šanje, seu *Dražić*, ob 296
Šebić, Mate, Tomin 169
Šimraković, rod 186, 296
Šimraković, Marija, k. Ivanova 297
Šimraković, Vladislav 296
Šimun, Ivanov, iz Mostara 117
Šimun, s. Ivanov, vojnik 117, 382
Šimunović, Mijo 74
Šišina, Matko 116
Škuljević, obp 421
Škurla, ob 379
Šoić, rod 100, 186, 297
Šoić, Antun, s. Mate Petrova 297
Šoić, Antun, s. Petrov 297
Šoić, Franica, k. Mate Petrova 297
Šoić, Ivana, ž. Petrova 297
Šoić, Ivanka, k. Mate Petrova 297
Šoić, Marija, k. Mate Petrova 297
Šoić, Mate, s. Petrov 297
Šoić, Matija, trgovac 104
Šoić, Mijo, trgovac 297
Šoić, Mijo, s. Mate Petrova 297
Šoić, Orsula, k. Mate Petrova 297
Šoić, Petar, trgovac 104, 297
Šoić, Petar, s. Mate Petrova 297
Šoić-Mirilović, rod 297
Špagnoletti, ob 376
Štoketa, Anica, ž. M. Sivrića
 97, 133, 379
Štoketa, Marija, k. Ivanova 282
Šumanović, rod 186, 298
Šumanović, don Andrija 298
Šumanović, Jelica, k. Ivanova 298
Šumanović, Mijo, postolar 298

Šutalo, rod 185, 186, 350, 359
Šutalo, Ana, k. Ivanova 290
Šutalo, Ivan 298
Šutalo, Ivan, Nikolin 359
Šutalo, Magdalena, ž. Petrova 298
Šutalo, Marija, k. Đurina 298
Šutalo, Mate 298, 359
Šutalo, Mate ml. 298
Šutalo, Mato, Nikolin 359
Šutalo, Mijo 298
Šutalo, Nikola 359
Šutalo, Pera, k. Petrova 298

T

Tabagliani, Luca 325
Tabalin, Frano 379
Tadija, Damjanov, iz Popova 382
Tadijević, ob 100, 186, 299
Tadijević, Marija, Mijina 299
Tadijević, Mijo 299
Taljeran, Antun 84
Tamburović, ob 100, 186, 299
Tamburović, Marko, krznar 78, 299
Tasovac, ob 40
Tasovac, Ali-beg 40
Tasovčić, Ivan 14
Tasović, ob 40
Tasović, Ibrahim-aga 40
Tasović, Jusuf-aga,
 s. Ibrahim-agin 40
Testi, Frano 141
Todorović, obp 421
Tolislavić, Radiša, Brajanov 81
Toma, krznar 244
Tomašević, rod 74, 100, 186, 318, 340
Tomašević, Ana, služavka 73
Tomašević, Ana, k. Đurina 299
Tomašević, Ana ml., k. Đurina 299
Tomašević, Ana, k. Melkiorova 299
Tomašević, Anica, služavka 96
Tomašević, Ante, s. Đurin 299

Tomašević, Božo 300
 Tomašević, Đuro, kovač,
 s. Sabinov 299, 340
 Tomašević, Ilija, s. Stjepanov 299
 Tomašević, Iva, Božina 300
 Tomašević, Ivan, *rivierius* 98
 Tomašević, Jelena, ž. Antina 299
 Tomašević, Josip 105
 Tomašević, Josip,
 s. Petrov 291, 300, 340
 Tomašević, Katarina, Đurina 299
 Tomašević, Marija,
 k. Đurina 233, 299
 Tomašević, Marko, s. Božin 219, 340
 Tomašević, Mate 299
 Tomašević, Melkior, s. Stjepanov 299
 Tomašević, Mijo, s. Božin 300
 Tomašević, Nikola 198, 299
 Tomašević, Petar 299
 Tomašević, Stjepan 299
Tomašević-Kukica, ob 299
 Tomašević-Kukica, Ivan,
 rivierius 299
 Tomašić, barun, namjesnik za
 Dalmaciju 420
Tomičić, ob 100, 186, 207, 318, 340
 Tomičić, Ana, ž. Mijina 300
 Tomičić, don Ante 340
 Tomičić, Cvjetko 112
 Tomičić, Katarina, ž. Mijina 300
 Tomičić, Mijo, Tomin 300
 Tomičić, Pera, ž. Tomina 300
 Tomičić, Tomo, kožuhar 340
 Tomičić, Tomo, nadbiskup 226, 340
Tomić, rod 300
Tomić, obp 420, 421
 Tomić, Antun, Šimunov 300
 Tomić, Marija, Markova 300
 Tomić, Marija, Šimunova 300
 Tomić (Tomčić), Marko, kožuhar 300

Tomić, Šimun 300
 Tomić, Toma, s. Mijin 300
 Tomić (Tomčić), Tomo 300
 Tomo, Nikolin, iz Bosne 381
Topić, ob 186, 300
 Topić, Pavo 109, 111, 300
 Tortović, don Petar 226
 Trajan, Matin, iz Postranja 299
 Tripković, Hadži Stjepo 404
 Trojani, Blaž 270
 Trojani, Petar 109
Trojani-Zucalo, ob 270
Trojanović, ob 186
 Trojanović, Margarita, Lukina 168
 Trojanović, alias *Svone*, Bartol,
 s. Antin 311
 Tromba, Petar, Angelov 141
Tudišić, ob 45, 48, 51, 212
 Tudišić, Blaž 38
 Tudišić, Ivan 399
 Tudišić, Marin, pokl. 407
 Tudišić, Orsola, ud. Giorgia 171
 Tudišić, Sigismund, biskup
 45, 48, 51, 212, 260, 272,
 276, 282, 308, 311

U

Uljarević, obp 420
Unković, ob 187
 Urbani, don Pavo 94

V

Valković, ob 186
Vangelista (Evangelista), ob 143
Vasiljević, rod 100, 121, 185, 186,
 301, 302, 318, 340, 380
 Vasiljević, Agneza, k. Josipova 380
 Vasiljević, Baldo 147, 154
 Vasiljević, Franciska, k. Matina 302
 Vasiljević, Franciska, ž. Petrova 301
 Vasiljević, Josip, kancel. 120
 Vasiljević, Josip 380

- Vasiljević, Josip, s. Petrov 155
 Vasiljević, Jure 232
 Vasiljević, Luka 155, 301, 303
 Vasiljević, Luka 380
 Vasiljević, don Luka, Lukin 133, 380
 Vasiljević, Marija, k. Petrova 301
 Vasiljević, Mate, s. Jurin 170, 302
 Vasiljević, Mate, kap. 380
 Vasiljević, Mijo 78
 Vasiljević, Nikola, iz Brotnja 380
 Vasiljević, Petar 301
 Vasiljević, Petar, v. konzul 120
 Vasiljević, Petar, s. Matin 303
 Vasiljević, Petar, s. Petraov
 169, 301, 303
 Vasiljević, Stjepan 78
 Vasiljević, Tadija, s. Lukin 301
 Vasiljević, Tadijana, k. Lukina
 169, 301, 303
 Vasiljević, Teodora, ž. Matina 302
 Vasiljević, Valentin, s. Stjepanov
 78, 155, 169, 232, 301, 303
 Vasiljević, don Valentin, svećenik,
 župa Brotnjo 380
 Vasiljević, don Valentin, vikar stonski
 132, 302, 380
 Vasiljević-Franić, Baldo Marija
 Dominik, s. Jurin 301
 Vasiljević-Franić, Frano, Jurin 301
 Vasiljević-Franić, Jurin 301, 302, 303
 Vasiljević-Franić, Lukrecija,
 k. Jurina 301
 Vasiljević-Franić, Marija, ž. Jurina,
 r. Herbez 301
 Vasiljević-Mihajlović, Petar 303
 Vasiljević-Mihajlović, Petar,
 s. Petrov 303
Vasiljević-Stjepanović, ob 155
 Vasiljević-Tomić, Šimun 301
 Vasilji, Ivo 419
 Vasilji, Nikola 419
Veić, ob 235
 Vendramini, Sebastijan 161
 Veseličić, Blaž, Matin 171
 Veseličić, Frana, ž. Ilijina 396
 Veseličić, Ivan Felice Elia 140, 396
 Vica, Ivana iz Stona 116
 Vica, Lukina 381
 Vica, k. Petra Mijina 382
 Vica, Vuce Ivanova 375
Viceljčić, ob 374
 Vicencinović, Iva, ž. Matina 87
 Vicencinović, Mate 261
Videnčić, rod 186, 303
 Videnčić, Magdalena,
 k. Nikole Melkioeva 303
 Videnčić, Nikola, s. Markov 277
Vidojević, ob 186, 318, 341
 Vidojević, Franciska 327, 341
 Vidojević, Ivan 341
 Vidojević, Matija, mornar 113
Vilipović (Filipović), ob
 186, 318, 341
 Vilipović, Tomo, s. Stjepanov 341
 Vitali, Antun 104
Vitković, rod 186, 303
Vitković, obp 398
 Vitković, Antun 303
 Vitković, Blaž 303
 Vitković, Ivan, s. Grgin 303
 Vitković, Nikola 303
Vitković-Dučić, obp 398
Vitomirović, obp 421
 Vitti, Maria 403
 Vituša, Frano 125
 Vituša, Stjepan 140
 Vladislavić, Sava, knez 399, 400, 407
Vlahinić, ob 318, 341
 Vlahinić, Katarina, k. Mijina 341
 Vlahinić, don Mate, klerik 341
 Vlaichi, Kristo 171

- Vlahušić, Stjepan, s. Antunov 259
 Vlahušin, Ana, k. Grgina 375
 Vlahušin, Grgo 375
 Vlaović, obp 417
 Vlatković, ob 374
 Vlatković, Antun
Vocativo, ob 320
 Vocativo, Ana, k. Rašina 97, 320
 Vocativo, Francesco 290, 405
 Vodnik, Valentin 131
Vodopić, ob 374
 Vodopić, Nikola 140
 Vodopić, Pasko, Ivanov 171
 Vojihnić, Ana, k. Lukina 244
 Vojihnić, Marija, k. Matina 278
Vojvodić, rod – v. *Sunožić* 186, 304
 Vojvodić-Sunožić, Mate 304
 Volanti, Francesco 140
 Volanti, Vincenzo 140
 Voroncov, Konstantin, kancelar ruski 415, 416
 Vranac, Katarina 354
Vučetić (Vučetin), rod 186, 304
Vučetić, obp 420, 421
 Vučetić, Dragutin 304
 Vučetić, Hristo 423
 Vučetić, Marija, Dragutinova 304
 Vučetić, Nikola 304
 Vučetić-Oberan, Ivan, s. Nikolin 304
 Vučetin (*Spagnulovich*), Marija, k. Mijina 304
 Vučetin, Mijo 304
Vučićević, rod 185, 186, 304, 305
 Vučićević, Božica, k. Ivanova 342
 Vučićević, Božica, k. Nikolina 342
 Vučićević, Ilija Mijo Baldo, s. Ivanov 304
 Vučićević, Ivan 81
 Vučićević, Ivan, s. Đurin 304, 305
 Vučićević, Juraj Tomas, s. Ivanov 304, 305
 Vučićević, Katarina Marija, k. Ivanova 304
 Vučićević, Luka Ivan, s. Ivanov 304
 Vučićević, Marija, k. Ivanova 305, 342
 Vučićević, Mijo, s. Ivanov 305
 Vučićević, Nikola 308
 Vučićević, Slava Marija, k. Ivanova 304, 305
 Vučićević, Stjepan 304
 Vučićević, Vuk, s. Vukov 304
 Vučina, Ljiljana 367
 Vuica, Ivana 375
Vujičić, rod 186, 197, 305
 Vujičić, Andrija, s. Ivanov 305
 Vujičić, Ante 305
 Vujičić, Ilija 305
 Vujičić, Ivan, s. Matin 305
 Vujičić, Marko 305
 Vujičić, Nikola, s. Ivanov 305
Vujičić-Batina, ob 197
Vujnović, rod 186, 305
 Vujnović, Ana Marija, k. Markova 305
 Vujnović, Ana Vicencija Marija, k. Markova 305
 Vujnović, Ana, k. Matina 305
 Vujnović, Ante, s. Nikolin 305, 306
 Vujnović, Ivan, s. Matin 305
 Vujnović, Marija Dominika Ana, k. Markova 305
 Vujnović, Marko 305
 Vujnović, Mate, kožuhar 216
 Vujnović, Mate, s. Markov 305
 Vujnović, Mehmed 39
 Vujnović, Mustafa 39
 Vujnović, Petar 78
 Vujnović, Vito, s. Nikolin 305

- Vujnović-Bogdanović*, ob 305
 Vujnović-Bogdanović, Ivan ml.,
 s. Matin 305
Vukas(ović), rod 186, 306, 318, 341
Vukasović, obp 421
 Vukasović, Ana, k. Ilijina 215
 Vukasović, Ana, k. Mije 341
 Vukasović, Ana, k. Petrova 341
 Vukasović, Josip 306, 323, 341
 Vukasović, Magdalena,
 k. Nikolina 341
 Vukasović, Marija, k. Mijina 341
 Vukasović, Marija ml., k. Mijina 341
 Vukasović, Marija, k. Petrova
 219, 223, 332, 341
 Vukasović, Mijo 217, 306, 341
 Vukasović, Nikola, s. Mijin 211
 Vukasović, Petar, Konavle
 38, 241, 441
 Vukasović, Vito, s. Lukin 270, 306
 Vukašin, Frano 142
Vukašinović, rod 185, 306
 Vukašinović, Ivan 141
 Vukašinović, Margarita,
 k. Vučetina 306
Vukčić-Kosača, rod 13
 Vukčić-Kosača, Stjepan 19
Vukić, rod 186, 306
 Vukić, Andrija 306
 Vukić, Božica, k. Ivanova 326
 Vukić, Juraj 306
 Vukić, Marija, k. Ivanova 306
 Vukić, Nikola 306
 Vukić, Petar 306
Vukićević, ob 318, 342
 Vukićević, Ivan 292
 Vukićević, Jelena,
 ž. Pave Mitrovića 270
 Vukićević, Marija
 Vukićević, Stjepan 256
 Vuko, Pavin, iz Murlakije 384
 Vukodić, Jeluša, k. Stjepanova 16
Vukojević, ob 374
Vukojević, obp 423
 Vukojević, Tomo 423
 Vukosaljić, Petar 30
Vukosavić, obp 421
Vuković, rod 185, 186, 318, 342 420
Vuković, obp 412, 417
 Vuković, Ana, k. Damjanova 342
 Vuković, Đuro, s. Stjepana 307
 Vuković, Ivan, vojnik 307
 Vuković, Jevto ml., zlatar 423
 Vuković, Jevto st., zlatar 423
 Vuković, Lazar 417
 Vuković, Luka, s. Ivanov 307
 Vuković, Luka,
 s. Petra Lukina 307
 Vuković, Ljiljana, Vujinova
 Vuković, Marija, pr. 417
 Vuković, Marija, Miloševa 375
 Vuković, Mijat 417
 Vuković, Miloš 375
 Vuković, Nikola, vojnik 307, 342
 Vuković, Petar, s. Nikolin 307
 Vuković, Simo 409
 Vuković, Stjepan 397
 Vuković, Tomo 398
Vukšić, ob 318, 342
 Vukšić, Nikola 342
Vulešić, ob 318, 342
 Vulešić, Stjepan 320, 342
Vuletić, rod 185, 186, 307,
 308, 318, 342, 380
 Vuletić, Ana, ž. A. Bronzića 308
 Vuletić, Ana, Franina 307
 Vuletić, Frano 386, 287, 307
 Vuletić, Frano Vicent Ante, s. Ivana
 Franina 307, 308
 Vuletić, Ivan, Franin 307, 308

Vuletić, Ivan, kapetan 308
 Vuletić, Kata, Ivanova 307
 Vuletić, Marija, k. Franina 307, 308
 Vuletić, Marko 308
 Vuletić, Paula, ž. Ivanova kap. 308
 Vuletić, Petar 307
 Vuletić, Petar 375
 Vuletić, Rada, ž. Petrova 307
 Vuletić (Vuletta), Marija,
 k. Nikolina 307
Vulićević, rod 186, 198, 306
 Vulićević, Ante 308
 Vulićević, Ante, s. Matin 308
 Vulićević, Ivan 308
 Vulićević, Ivana, ž. Matina 308
 Vulićević, Marko 242, 308
 Vulićević, Mate 308
 Vulićević, Mate, s. Mijin 308
 Vulićević, Nikola 308
 Vulićević, don Stjepan 308

Z

Zamagna, Marino, Matteo 171
 Zamagna-Cerva, Jelena,
 ud. Martolize 171
 Zamagna, malovijećnik 413
Zamaina, obp 421
Zazia, ob 380
 Zazia, Brnja, s. Ivanov,
 vojnik 380
Zec, obp 421
 Zec, Mato 74
Zelen, ob 309
 Zelen, Marija, k. Ivanova 309
 Zelen, Marija, k. Nikolina 279
 Zelen-Babić, Stanislava,
 k. Nikolina 379
 Zlatarić, Florio 171
 Zlatarić, Jeronim 38
 Zojs, Žiga 131
Zoričić, ob 309

Zoričić, Cvjetko 309
 Zoričić, Ivan Ante,
 s. Cvjetkov 309
 Zorić, Nikola 113
 Zubović, Frana, k. Petrova 205
Zucalo, rod 186, 309
Zucalo-Trojani, ob 309
 Zuchini, Natale 171
Zuzorić, ob 143
 Zuzzeri, Michaela Giovanni
 Luca 171
 Zuzzeri, Marin 142
Zvono (Zvonić), rod 100, 186,
 309, 318, 342
 Zvonić, Grgo, s. Ivanov,
 kožuhar 310
 Zvono, Ana, k. Josipova 255, 311
 Zvono, Ana, ž. Matina 310
 Zvone, Ana, ž. Mijina 310
 Zvono, don Andrija 133, 134, 311
 Zvono, Andrija Ignacije Nikola,
 s. Josipov 311
 Zvono, Baldo, Grgin 310
 Zvono, Baldo ml., s. Grgin 310
 Zvono, Baldo Marija, s. Mije 310
 Zvono, Dominika, ž. Grgina 310
 Zvono, Ignacija, ž. Andrijina 311
 Zvono, Ivan, s. Grgin 310
 Zvono, Josip, s. Markov 311
 Zvono, Jure (Đuro) 78
 Zvono, Kata st., Grgina 310
 Zvono, Katarina, Grgina 310
 Zvono, Kristo, kormilar 109
 Zvono, Kristo, s. Josipov 311
 Zvono, Magdalena,
 k. Grgina 310
 Zvono, Marija, k. Grgina 310
 Zvono, Marija, k. Josipova 311
 Zvono, Marija, ž. Josipova 311
 Zvono, Marin, s. Grgin 310

Zvono, Marko, s. Josipov 311
 Zvono, Mate 310
 Zvono, Melkior, s. Grgin 310
 Zvono, Mijo 310
 Zvono, Mijo, s. Grgin 310
 Zvono, Nika, k. Tadijina 309
 Zvono, Vicent, s. Grgin 310
 Zvonić (Campanelli), Mate 343
 Zvono (*Campanelli*), ob 175
 Zvono (Campanelli), Ana,
 k. Josipova 311
 Zvono (Campanelli), Ana ml.,
 k. Josipova 311
 Zvono (Campanelli), Ana,
 Kristina 343
 Zvono (Campanelli), Josip,
 s. Nikolin 311
 Zvono (Campanelli), Kristo,
 kap. 275, 311
 Zvono (Campanelli), Kristo,
 s. Josipov 343
 Zvono (Campanelli), Marija,
 k. Josipa 175
 Zvono (Campanelli), Marija,
 Matina 343
 Zvono (Campanelli), Mate 310

Zvono (Campanelli), Mato 310
 Zvono(*ović*)-Ivanović, ob 309, 310
 Zvono-Ivanović, Baldo,
 s. Đurin 342
 Zvone-Ivanović, Đuro 342, 343
 Zvone-Ivanović, Katarina,
 k. Đure Ivanova 343
 Zvono-Ivanović, Marija,
 k. Tadijina 309
 Zvono-Ivanović, Mate,
 s. Tadijin 309
 Zvono-Ivanović, Mijo,
 s. Tadijin 239, 309
 Zvono-Ivanović, Tadija,
 s. Ivanov 78, 309

Ž

Žarak, ob 283
 Žilić, rod 186, 232, 311, 350, 359
 Žilić, Ana, ž. Ivanova 311
 Žilić, Cvjetko, s. Stjepanov 311
 Žilić, Katarina, Ivanova 311
 Žilić, Ivan 311
 Žilić, Mate 311
 Žilić, Matija 311
 Žilić, Nikola 311

KAZALO

1.	<i>PREDGOVOR</i>	5
2.	<i>UVODNI DIO</i>	9
3.	<i>PRILIKE U HERCEGOVINI I DUBROVAČKOJ REPUBLICI OD SREDINE 17. DO RANOG 19. STOLJEĆA</i>	19
4.	<i>UZROCI MIGRACIJA IZ HERCEGOVINE NA DUBROVAČKO PODRUČJE</i>	28
4.1.	<i>Unutrašnjopolitički čimbenici u Osmanskom Carstvu</i>	31
4.2.	<i>Vanjskopolitički čimbenici i utjecaj velikih sila na tijek zbivanja u Hercegovini</i>	32
4.3.	<i>Posljedice uskočkih akcija i hajdučije u Hercegovini</i>	32
4.4.	<i>Feudalni nameti i državni porezi kao uzrok migracijama</i>	33
4.5.	<i>Pravni položaj vjerskih zajednica - napose katolika i udio vjerskog čimbenika u procesu iseljavanja</i>	35
4.6.	<i>Uticaj političkih, društvenih i gospodarskih okolnosti u Dubrovniku na tijek migracija</i>	53
4.7.	<i>Imigracijska politika Dubrovačke Republike</i>	53
4.8.	<i>Područja podrijetla doseljenika</i>	60
4.9.	<i>Vjerska pripadnost doseljenika</i>	67
5.	<i>ZANIMANJA HERCEGOVAČKIH DOSELJENIKA I NJIHOV UDIO U GOSPODARSTVU REPUBLIKE</i>	69
5.1.	<i>Pregled zanimanja</i>	72
5.1.1.	<i>Postolari i papučari</i>	72
5.1.2.	<i>Kožari i krznari</i>	75
5.1.3.	<i>Krojači</i>	78
5.1.4.	<i>Zlatari</i>	79
5.1.5.	<i>Kućna i druga posluga</i>	88
5.1.6.	<i>Kirurzi i brijači</i>	96
5.1.7.	<i>Ostali obrti</i>	97
5.1.8.	<i>Hercegovci u dubrovačkom trgovačkom prometu</i>	99
5.1.9.	<i>Dubrovački pomorskotrgovački promet</i>	105
5.1.9.1.	<i>Pomorska trgovina, trgovačke povlastice i carinska politika</i>	106

5.1.9.2.	Hercegovci u dubrovačkom pomorstvu i pomorskotrgovačkom prometu	108
5.1.10.	Vojna služba i druga državna zanimanja	113
5.1.10.1.	Hercegovci u vojnoj službi Republike	114
5.1.11.	Državne službe, intelektualna zanimanja, duhovna i vjerska zvanja	118
5.1.12.	Hercegovci kao kancelari, bilježnici, pisari i ostali dužnosnici	119
5.1.13.	Crkveni velikodostojnici, svećenici i redovnici u službi dubrovačke Crkve	121
6.	<i>DOSELJENICI IZ HERCEGOVINE I NJIHOVI POTOMCI U DUBROVAČKIM BRATOVŠTINAMA.....</i>	136
6.1.	<i>Bratovština dubrovačkih antunina</i>	138
6.1.1.	Doseljenici u antuninima prije 1667. godine	141
6.1.2.	Doseljenici u antuninima od 1667. do pada Republike	143
6.2.	<i>Hercegovački doseljenici i njihovi potomci u bratovštini lazarina</i>	143
6.2.1.	Izbori u bratovštini lazarina	144
6.2.2.	Zanimanja članova bratovštine lazarina	145
6.2.3.	Transformacija lazarina u oligarhijsku udrugu i novi propisi o lazarinima u 18. stoljeću	146
6.2.4.	Doseljenici i njihovi potomci u bratovštini lazarina do 1667. godine	148
6.2.5.	Doseljenici i njihovi potomci u bratovštini lazarinima od 1667. do 1808.	149
7.	<i>OBİČAJI I ŽIVOTNE NAVIKE DOSELJENIKA</i>	156
7.1.	<i>Rodbinski odnosi, vjenčanja, krštenja, kumstva i pogrebni običaji</i>	157
7.2.	<i>Obiteljska tradicija - osobna imena</i>	158
7.3.	<i>Stanovanje, odijevanje - nošnja, nakit i ukrašavanje</i>	160
7.4.	<i>Običaji u nasljeđivanju - oporuke, legati, zaklade</i>	163
7.5.	<i>Ženidbeni ugovori i prćija - miraz (dota)</i>	166
7.6.	<i>Povjerbe (fedecommeso) - neotuđiva obiteljska dobra</i>	170
7.6.1.	<i>Povjerbe doseljenika i njihovih potomaka</i>	172
8.	<i>HERCEGOVAČKI RODOVI U DUBROVNIKU, PREDGRAĐIMA - PILE I GRUŽ I NA IZVANGRADESKOM PROSTORU.....</i>	177
8.1.	<i>HERCEGOVAČKI RODOVI NA PROSTORU GRADA</i>	181
8.1.1.	<i>Pojedinačni prikaz doseljenih rodova u Gradu</i>	186

8.2.	<i>HERCEGOVAČKI RODOVI U PREDGRADU PILE</i>	315
8.2.1.	<i>Pojedinačni prikaz rodova</i>	318
8.3.	<i>HERCEGOVAČKI RODOVI U PREDGRADU GRUŽ</i>	347
8.3.1.	<i>Sumarni pregled rodova na području Gruža</i>	350
8.3.2.	<i>Pojedinačni prikaz rodova</i>	351
8.4.	<i>HERCEGOVAČKI DOSELJENICI NA IZVANGRADESKIM PROSTORIMA</i>	363
8.4.1.	<i>Hercegovački doseljenici od Imotice do Rijeke dubrovačke ..</i>	365
8.4.2.	<i>Hercegovci u Stonu i na Pelješcu</i>	376
8.4.3.	<i>Doseljeni Hercegovci u Župi dubrovačkoj i Konavlima</i>	381
8.4.4.	<i>Hercegovci na Elafitskom otočju, Mljetu i Lastovu</i>	385
8.5.	<i>DOSELJAVANJE PRIPADNIKA DRUGIH VJERA (NEKATOLIKA) NA PROSTORE REPUBLIKE</i>	391
8.5.1.	<i>Prelasci na katoličku vjeru pripadnika drugih vjera</i>	394
8.5.2.	<i>Prelasci pripadnika islama na katoličku vjeru</i>	395
8.5.3.	<i>Neki praktični koraci u rješavanju pitanja pravoslavaca</i>	398
8.5.3.1.	<i>Prelasci pravoslavaca na katoličku vjeru</i>	401
8.5.3.2.	<i>Prelasci pravoslavaca na katoličku vjeru nakon 1667. gpdine</i>	402
8.5.3.3.	<i>Nova nastojanja pravoslavaca od 1770. do 1808. godine</i>	405
8.5.3.4.	<i>Nekoliko novih podataka o prelasku s pravoslavlja</i>	410
8.5.3.5.	<i>Pravoslavci u Dubrovniku po popisu 1799./1800.</i>	411
8.5.3.6.	<i>Nastojanja i akcije pravoslavaca od 1800. do 1808. godine</i>	413
8.5.3.7.	<i>Pravoslavci za francuske uprave 1808. do 1813. godine</i>	416
8.5.3.8.	<i>Doseljeni pravoslavci u Dubrovniku po popisu stranaca 1815. i značenje popisa</i>	418
8.5.3.9.	<i>Pravoslavci u Dubrovniku početkom austrijske uprave</i>	419
9.1.	<i>SAŽETAK</i>	425
9.2.	<i>RIASSUNTO</i>	431
10.	<i>BIBLIOGRAFIJA</i>	433
11.	<i>RECENZIJE</i>	451
12.	<i>KAZALA</i>	455
	<i>- Kazalo imena mjesta i zemljopisnih pojmova</i>	455
	<i>- Kazalo rodova</i>	465
	<i>- Kazalo osobnih imena</i>	469

*Autor je
dugogodišnji muzealac i arhivist.
Magistar je pomoćnih povijesnih znanosti
i doktor je povijesnih znanosti.
Objavljivao je radove u više stručnih
i znanstvenih časopisa i publikacija,
iz povijesti i s područja graničnih disciplina
- pomoćnih povijesnih znanosti:
paleografije, sfragistike, te arhivistike,
muzeologije i srednjovjekovne arheologije.
Bio je pokretač i urednik časopisa Tribunia (broj 1-9).
Prvenstveno se bavi temama vezanima
za Hercegovinu i susjedna joj područja.
U posljednje vrijeme objavio je monografiju
"Srednjovjekovne humske župe" (u koautorstvu), 2000.,
i "Oporuke Kancelarije stonskog kneza
od sredine 15. stoljeća do 1808. godine",
u 2002. godini.*

